VIEȚILE SFINȚILOR

PE

DECEMBRIE

VIEȚILE SFINȚILOR

PE

LUNA DECEMBRIE

RETIPĂRITE ȘI ADĂUGITE
CU APROBAREA SFÂNTULUI SINOD
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
DUPĂ EDIȚIA DIN 1901-1911

EDIȚIA A II-A

EDITURA EPISCOPIEI ROMANULUI - 2000

©VIEŢILE SFINŢILOR
pe toate lunile
apar sub îngrijirea
P. C. Arhim. Ioanichie Bălan

INTRODUCERE

Cu milostivirea Bunului nostru Mântuitor, cu rugăciunile Preacuratei Sale Maici şi ale tuturor Sfinţilor şi cu binecuvântarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române iese de sub tipar şi al patrulea volum cu Vieţile Sfinţilor pe luna decembrie, o carte mult aşteptată de credincioşi.

Pe drept cuvânt, cum spun şi unii din gânditorii Bisericii, *Vieţile Sfinţilor pe tot anul*, cuprinse în cele douăsprezece volume, după numărul lunilor, formează cea mai înaltă carte de filosofie, cea mai folositoare şi mai completă lectură creştină, după Sfânta Scriptură, din toate timpurile şi pentru toate vârstele. Şi aceasta, pentru că în *Vieţile Sfinţilor* creştinul găseşte tot ce-i trebuie pentru mântuire: cunoştinţe profunde de teologie dogmatică şi trăire morală; exemple vii de jertfă totală pentru Hristos şi pentru Evanghelie, cum sunt Sfinţii Apostoli, Ierarhi şi Mucenici; modele vrednice de urmat pentru noi toţi, cum sunt cuvioşii nevoitori de prin mănăstiri şi pustietăţi, sfintele femei următoare lui Hristos, tineri şi fecioare care au renunţat la toate plăcerile lumii pentru a dobândi cereştile bunătăţi ale raiului, prin rugăciune, post, ascultare şi smerenie. Încă aflăm aici şi multe pagini de istorie creştină, unele chiar cutremurătoare; rugăciuni care scot lacrimi din inimă, acte martirice de mare curaj, nemaiîntâlnite în zilele noastre, care ne mustră şi ne învaţă cum trebuie să fie adevăratul creştin, ce trebuie să facă şi cum să trăiască pentru a dobândi Împărăţia cerurilor, care este singurul scop al creştinului pe pământ.

Luna decembrie este luna bucuriei, luna copiilor creştini, a celor care se nasc în Hristos şi a celor care aşteaptă cu atâta dor Naşterea Domnului, praznicul cel mai dorit şi mai iubit de toţi, care înnoieşte şi întineresţe lumea creştină, prin credinţă, speranţă şi bucurie. În această lună, la 9 decembrie, Sfânta Ana zămisleşte pe Preasfânta Fecioară Maria, din care se va naşte Hristos Mântuitorul nostru. Tot în această lună se naşte în peşteră Însuşi Fiul lui Dumnezeu, pentru mântuirea neamului omenesc.

Luna decembrie este şi luna cugetării la moarte. Fiind prima lună de iarnă şi ultima lună a anului, ea ne aminteşte de iarna morţii fiecăruia dintre noi. Acum treburile se împuţinează şi creştinii se adună mai mult în casă şi în inimă, cugetând la tot ce au făcut, bun sau rău, în viaţă şi în anul care se sfârşeşte pentru totdeauna.

Luna decembrie este şi luna proorocilor. În această lună prăznuim cinci dintre proorocii Vechiului Testament: Naum, Avacum şi Sofonie, în primele trei zile ale lunii; Agheu, în 16 ale lunii şi marele prooroc Daniil din groapa cu lei, cu cei trei tineri, Anania, Azaria şi Misail, din cuptorul Babilonului, care simbolizează focul ispitelor trupeşti şi sufleteşti, cu care ne luptăm în viaţa aceasta.

Luna decembrie este şi luna unor mari sfinţi făcători de minuni, precum: Sfântul Nicolae, Arhiepiscopul de Mira Lichiei, la 6 ale lunii; Sfântul Ambrozie al Mediolanului, la 7 decembrie; Sfântul Spiridon al Trimitundei, la 12 decembrie; Sfântul sfinţit Mucenic Elefterie, episcopul Iliricului, la 15 decembrie; Sfântul Grigorie, Arhiepiscopul omiriţilor, la 19 decembrie; Sfântul sfinţitul Mucenic Ignatie, purtătorul de Dumnezeu, care a mărturisit pe Hristos sub împăratul Traian, fiind mâncat de lei în Roma, la 20 decembrie; Sfântul Petru, Mitropolitul Kievului, la 21 decembrie; Sfântul Ierarh Nifon al Constanţianei, mare nevoitor şi povăţuitor de suflete, la 23 decembrie; şi Sfântul Eftimie, episcopul Sardelor, care a mărturisit dreapta credinţă împotriva iconoclaştilor în secolul al IX-lea, şi este prăznuit la 26 decembrie.

Luna decembrie este şi luna cu cei mai numeroşi mucenici din tot cursul anului. Cea dintâi o amintim pe Sfânta Marea Muceniţă Varvara, care a pătimit mult pentru Hristos şi a fost ucisă de însuşi tatăl ei, în secolul al IV-lea. Ea este patroana minerilor şi se prăznuieşte de Biserica Ortodoxă la 4 decembrie. Apoi amintim pe Sfinţii Mucenici Mina, Ermoghen şi Evgraf, la 10 decembrie; Sfinţii Mucenici Evstratie, Avxentie, Evghenie, Mardarie şi Orest, care au mărturisit pe Hristos cu multă bărbăţie în Egipt, sub împăraţii Diocleţian şi Maximian, din secolul al III-lea. La loc de cinste trebuie aşezate şi sfintele muceniţe şi fecioare Lucia şi Iuliana, din 13 şi 21 decembrie, care au întrecut pe mulţi bărbaţi cu a căror bărbăţie. Sfârşitul lor mucenicesc şi păstrarea cu mare sfinţenie a cinstei fecioreşti, asemenea Sfintei Varvara, formează un model vrednic de urmat pentru tineretul creştin de astăzi.

Pe lângă mucenicii amintiţi, trebuie pomeniţi la loc de mare cinste, Sfântul Mucenic Sebastian, care a fost ucis cu săgeţile lângă Roma şi Sfântul Mucenic Bonifatie; apoi Sfântul Ignatie Teoforul,

Episcopul Antiohiei Siriei, de care s-a amintit mai sus. Apoi, Sfânta Muceniţă Anastasia, vindecătoarea de boli şi Cuvioasa Muceniţă Evghenia Fecioara, din Roma, care s-a nevoit mai întâi într-o mănăstire în chip bărbătesc. Viaţa, curajul şi tăria ei formează un caz aproape unic în literatura aghiografică şi un model viu pentru femeile creştine.

La 27 decembrie prăznuim pe primul mucenic al Bisericii lui Hristos, Sfântul Apostol şi Arhidiacon Ştefan, uşa mucenicilor, care a deschis cel dintâi calea mântuirii prin jertfă şi iubire. Tot în această zi mai pomenim doi mari sfinţi mărturisitori ai Ortodoxiei, Teodor şi Teofan, fraţi după trup, care au răbdat cumplite chinuri pentru sfintele icoane în secolul al VIII-lea. Prin jertfa şi tăria lor învăţăm cum trebuie să apărăm şi noi cultul sfintelor icoane, necinstite şi hulite astăzi de toate grupările sectare neoprotestante.

La 28 decembrie prăznuim pe cei 20000 de mucenici arşi de vii în biserica din Nicomidia, de tiranul împărat Maximian, la sfârşitul secolului al III-lea. Este cel mai mare masacru săvârşit de păgâni în primele secole ale Creştinismului; dar, în acelaşi timp, este cea mai uimitoare jertfă martirică adusă de creştini lui Hristos.

Şirul martirilor din luna decembrie se încheie cu cei 14000 de prunci nevinovaţi, ucişi de Irod pentru Pruncul Iisus Hristos, născut în peştera din Betleem, spre mântuirea neamului omenesc. Plânsul mamelor din Rama, care nu voiau să se mângâie pentru fiii lor ucişi, ar trebui să deştepte conştiinţele mamelor creştine de astăzi, care, singure, îşi ucid proprii lor copii.

Luna decembrie este împodobită, de asemenea, şi cu viaţa unor mari cuvioşi părinţi ce s-au nevoit în epoca de aur a Creştinismului, ca: Sfântul Sava cel Sfinţit, mare sihastru şi întemeietor de mănăstiri; Sfântul Ioan Damaschin, părintele muzicii psaltice bisericeşti, şi Cuviosul Marcel, organizator al vieţii monahale cu rânduială de rugăciune neadormită.

În această lună mai prăznuim şi doi sfinţi care îşi au moaştele în ţara noastră – Sfânta Muceniţă Filoteia de la Curtea de Argeş, cu zi de pomenire la 7 decembrie, şi Sfântul Nicodim cel Sfinţit de la Tismana, organizator de mănăstiri în Ţara Românească, din secolul al XIV-lea, prăznuit la 26 decembrie. La 18 decembrie prăznuim pe unul din cei mai mari sfinţi sihaştri români: Cuviosul Daniil Sihastrul, vestit isihast şi întemeietor de mănăstiri din nordul Moldovei, canonizat în anul 1992, care era şi duhovnicul binecredinciosului Voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt. Mormântul şi moaştele Sfântului Daniil Sihastrul se află în biserica Mănăstirii Voroneţ.

Tot în această lună pomenim doi sfinţi încununaţi de Dumnezeu, ca cei mai milostivi şi iubitori de aproapele dintre toţi sfinţii Bisericii lui Hristos. Adică, Sfântul Filaret cel Milostiv, pomenit la 1 decembrie şi Cuvioasa Melania Romana, cinstită la 31 decembrie. Pilda vieţii lor mişcă inimile şi scot lacrimi din ochii noştri.

Dar cununa marilor praznice ale Bisericii creştine, care împodobeşte luna decembrie ca un soare luminos şi veseleşte toată făptura, este *Praznicul Naşterii Domnului* de la 25 decembrie. Întruparea Fiului lui Dumnezeu din Sfânta Fecioară Maria, pentru răscumpărarea neamului omenesc din robia diavolului, face din pământ, cer; din peştera Betleemului, prima Biserică creştină; din păstori şi magi, primii apostoli, şi uneşte pe oameni cu îngerii, să cânte împreună imnul împăcării: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire* (Luca 2, 14).

Bucuria întrupării şi lumina stelei de la Betleem luminează toată lumea, călăuzesc inimile spre Hristos, dau speranţa mântuirii celor păcătoşi, aduc mângâiere mamelor, cunună fecioarelor, îndrăzneală celor căzuţi şi negrăită bucurie îngerilor şi copiilor nevinovaţi. Aceasta este tocmai ce are mai multă nevoie lumea de astăzi.

Iată ce frumoasă este luna decembrie, împodobită cu aşa de mulţi sfinţi – prooroci, apostoli, ierarhi, martiri, mărturisitori, cuvioşi şi drepţi –, care, ca nişte stele luminoase, strălucesc pe cerul Bisericii lui Hristos şi se roagă pentru noi toţi!

De aceea, dăm laudă lui Dumnezeu că ne-a ajutat să scoatem de sub tipar acest volum cu vieţi de sfinţi atât de frumoase, pe care le recomandăm tuturor celor ce vor să se mântuiască şi să se întărească în dreapta credinţă. Seară de seară, în atmosferă de rugăciune, să citim câteva pagini din această sfântă carte, ca hrană pentru suflet şi leac pentru alinarea suferinţelor noastre. Va fi cea mai frumoasă lectură din casă, după Sfânta Scriptură, care ne va linişti sufletul, ne va întări în lupta vieţii şi ne va apropia de Hristos.

Fie ca Hristos, Mântuitorul lumii, să binecuvinteze această carte de mare zidire duhovnicească, tipărită cu multă jertfă, iar sfinţii amintiţi în ea să se roage lui Dumnezeu pentru lume, pentru ţară, pentru întărirea dreptei credinţe, pentru risipirea tuturor smintelilor şi pentru mântuirea celor care o vor citi cu evlavie.

Sfânta Mănăstire Sihăstria
Naşterea Domnului - 1993

Arhimandrit Ioanichie Bălan

LUNA DECEMBRIE

ZIUA ÎNTÂI

SFÂNTUL PROOROC NAUM

Sfântul Prooroc Naum era din Elcheseea, de cealaltă parte de Iordan, în dreptul Vegavariei, din seminţia lui Simeon. Acesta, după Sfântul Prooroc Iona, a proorocit ninivitenilor, cum că cetatea lor se va pierde cu apă şi cu foc; lucru care s-a şi făcut. Pentru că ninivitenii, care se pocăiseră puţină vreme prin propovăduirea lui Iona, văzând că nu s-a împlinit asupra lor proorocirea acestuia, iarăşi s-au întors la faptele lor cele rele dintâi şi iarăşi au pornit spre mânie îndelunga răbdare a lui Dumnezeu. Deci i-a ajuns pe ei această pierzare în chipul următor: era lângă Ninive un iezer mare de apă, care înconjura cetatea, şi, făcându-se cutremur mare de pământ, s-a scufundat cetatea în iezerul acela; iar o parte a cetăţii, care rămăsese pe munte, ieşind foc din pustie, a ars-o.

Şi aşa s-a împlinit proorocirea lui Naum, pedepsind Dumnezeu pe poporul cel păcătos, cu judecata Sa cea dreaptă. Căci pe cei ce îi miluise în zilele lui Iona Proorocul pentru pocăinţa lor, pe aceia iarăşi, după ce s-au răzvrătit, i-a pierdut mai pe urmă.

Sfântul Prooroc Naum a mai proorocit şi altele din cele ce aveau să fie şi a adormit cu pace, la patruzeci şi cinci de ani de la naşterea sa, şi a fost îngropat cu cinste în pământul său.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, SFÂNTUL ŞI DREPTUL FILARET CEL MILOSTIV

Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui, a zis Domnul nostru Iisus Hristos. Cuvântul acesta s-a împlinit cu fericitul Filaret cel milostiv, care, pentru mila cea multă ce avea pentru săraci, a dobândit

de la Domnul mare milă și răsplătire bogată în veacul acesta de acum și în cel ce va să fie, precum se va povesti în fericita lui viață.

În părțile Paflagoniei, într-un sat ce se numea Amnia, viețuia acest fericit Filaret, fiind de neam bun, din părțile Galatiei; pe tatăl său îl chema Gheorghe, iar pe mama sa Ana. De la aceștia, din copilărie, a învățat credința cea bună și frica Domnului, sporind în întreaga înțelepciune și în toată înfrumusețarea vieții celei pline de fapte bune. Și ajungând în vârstă desăvârșită, și-a luat soție cinstită, de bun neam și bogată, al cărei nume era Teozva, care adusese din casa părinților săi multă avere în casa lui. Și a avut trei copii: un fiu, întâiul născut, cu numele Ioan și două fiice, anume: Ipatia și Evantia.

Deci a binecuvântat Dumnezeu pe fericitul Filaret, precum odinioară pe dreptul Iov și i-a dăruit lui avere multă. Căci avea multe cirezi de vite, holde și țarini aducătoare de roade și îndestulare în toate. Hambarele lui erau pline de toate bunătățile pământești; apoi robi și roabe care slujeau în casa lui erau foarte mulți. Și era Filaret în părțile acelea ca unul din oamenii cei slăviți.

Având fericitul bogății ca acestea prea multe și pe alții văzându-i necăjindu-se în mare lipsă și în sărăcia cea mai cumplită, s-a plecat spre îndurare, și umilindu-se cu sufletul, grăia către sine: „Au doar pentru aceasta am primit eu din mâna Domnului niște bunătăți ca acestea, ca singur eu să mă hrănesc cu dânsele și să le cheltuiesc spre îndulcirea și plăcerea pântecelui meu? Au nu voi împărți aceste bogății mari, care-mi sunt date de la Dumnezeu: săracilor, văduvelor, sărmanilor, scăpătaților și străinilor, pe care Domnul, la înfricoșata Sa judecată înaintea oamenilor și a îngerilor, nu se va ruși a-i numi pe dânșii frați, zicând: *De vreme ce ați făcut unuia dintre acești frați mai mici ai Mei, Mie Mi-ați făcut?* Apoi ce folos voi avea din averea aceasta, dacă o voi ține cu zgârcenie, în ziua judecății, care va fi fără milă pentru cei ce n-au făcut milostenie? Au doar în veacul ce va să fie, vor fi mie acestea mâncare și băutură fără de moarte? Oare hainele mele cele scumpe îmi vor fi mie îmbrăcăminte a nestricăciunii? Nicidecum. Pentru că grăiește Apostolul: *Dacă nimic n-am adus în lumea aceasta, arătat este că nici nu putem lua ceva.* Deci dacă nimic din averile acestea pământești nu putem să ducem de aici, apoi mai bine este să le dau pe acestea înapoi lui Dumnezeu, prin mâinile săracilor și Dumnezeu nu mă va lăsa pe mine, pe femeia și pe copiii mei, pentru că mă încredințează pe mine și Proorocul David, zicând: *Mai tânăr am fost și am îmbătrânit și n-am văzut pe dreptul părăsit, nici sămânța lui cerând pâine".*

Acestea grăind în sine fericitul Filaret, atât s-a făcut de milostiv către săraci, ca și un tată către fiii săi, hrănind pe cei flămânzi, adăpând pe cei însetați, îmbrăcând pe cei goi; pe cei străini primindu-i cu bucurie în casa sa și odihnindu-i cu dragoste.

Și s-a făcut acest cinstit bărbat asemenea lui Avraam cel de demult, primitorul de străini, și lui Iov, iubitorul de săraci. Drept aceea, un luminător ca acesta, fiind împodobit cu untdelemnul milostivirii, nu se putea ține sub obroc, ci, ca o cetate ce stă deasupra muntelui, s-a făcut arătat și preamărit prin toată partea aceea; și către el, ca spre o cetate a scăpării, alergau cu sârguință toți săracii și scăpătații. Și oricine avea trebuință de ceva de la dânsul, ori de bou, ori de cal, ori de asin, ori de haine, ori de hrană, sau de orice fel de lucru, îi da. Și casa lui Filaret era pentru cei prigoniți de setea sărăciei, un izvor nesecat. Și cu cât el da milostenie, cu față veselă și cu socoteală iubitoare de bine, cu atât și Domnul Cel bogat dăruitor, mai mult îi înmulțea bunătățile lui.

Iar urâtorul de bine și vicleanul diavol a zavistuit asupra faptei bune a bărbatului acestuia și a cerut de la Dumnezeu stăpânire ca să-l ispitească, ca și pe Iov cel de-a pururea pomenit, zicând așa: „Nu este lucru de mirare dacă, din averile cele multe ce le are, miluiește pe cei săraci, dar dacă va ajunge în sărăcie și în strâmtorare și nu se va lăsa de fapta bună a milosteniei, atunci se va cunoaște bunătatea lui".

Deci Dumnezeu, Care, ca un iubitor de oameni, toate le chiverniseşte spre folosul oamenilor, a îngăduit să vie ispită și asupra acestui bărbat drept, ca să se arate răbdarea lui, ca și a lui Iov cel de demult și, printr-o ispită ca aceasta, ca și aurul în topitoare lămurindu-se, să se arate vrednic lui Dumnezeu. Deci a dat voie diavolului să-l sărăcească, căci diavolul de la sine nu are nicidecum stăpânire ca să facă rău cuiva; numai Domnul sărăcește și îmbogățește, smerește și înalță, după cum zice Sfânta Scriptură. Deci dând Sfântul Filaret milostenie, după obicei, și împărțind mereu dobitoacele și celelalte avuții ale sale, a început a sărăci. Însă nu și-a schimbat bunătatea și milostivirea către cei săraci, ci, neîncetat dădea din câte avea, celor ce le trebuiau.

În acea vreme, după voia lui Dumnezeu, au năvălit ismailitenii asupra părții aceleia, pe care înconjurând-o ca un vifor ce ofilește dumbrăvile și ca o văpaie ce arde munții, aducând multă nevoie și răutate, i-au răpit fericitului Filaret toate turmele de oi, de boi, de cai și de asini, făcând încă și mulți robi. Atunci acest bărbat milostiv a ajuns în atâta sărăcie, încât nu îi rămăsese decât numai o pereche de

boi şi o vacă, un cal, un rob şi o roabă. Iar toată cealaltă avere se împărţise; o parte, prin dreapta sa cea milostivă, la cei ce le trebuia, iar alta a fost robită de ismailiteni. Apoi chiar ţarinile, holdele şi viile lui le-au luat în stăpânirea lor vecinii şi lucrătorii de pământ, care vieţuiau împrejurul lui, unii cu rugăminte, iar alţii cu sila; şi nu i-a rămas lui mai mult decât casa în care locuia şi o holdă.

Într-o sărăcie şi nevoie ca aceea şi într-atâtea ispite fiind acest bărbat bun, nicidecum nu s-a mâhnit, nici n-a cârtit şi, ca un alt drept Iov, nimic n-a greşit înaintea Domnului, nici chiar cu buzele sale şi n-a dovedit neînţelepciune faţă de Dumnezeu. Ci precum s-ar fi bucurat cineva de mulţimea bogăţiei sale, aşa se veselea el de sărăcia sa, pe care o socotea ca pe o mare comoară, văzându-şi mai lesnicioasă intrarea în împărăţia lui Dumnezeu, decât a bogatului, după cuvântul Domnului care zice: *Cu greu va intra bogatul în împărăţia cerurilor.*

Iar într-una din zile, fericitul Filaret, luând perechea de boi, s-a dus la holda ce-i rămăsese ca să o are. Şi arând-o, lăuda cu bucurie şi mulţumea lui Dumnezeu că începe după porunca Lui cea sfântă: *Întru sudoarea feţei tale îţi vei agonisi pâinea,* şi cum că printr-o asemenea osteneală scapă de lene, care este învăţătoare a tot răul.

Apoi îşi aducea aminte de cuvintele apostolului, care opreşte pe cel leneş a mânca: *Dacă cineva nu voieşte să lucreze, nici să nu mănânce.* Deci fericitul Filaret lucra pământul său, ca să nu se afle nevrednic de pâine. Şi s-a întâmplat în aceeaşi zi unui ţăran, ce-şi ara şi el holda sa, că, un bou al lui, tremurând foarte, a căzut fără de veste şi a murit; iar omul, fiind în mare supărare, plângea amar şi era nemângâiat, pentru că nici boii nu erau ai lui, ci îi dobândise de la un vecin. Şi aducându-şi aminte de fericitul Filaret, a zis: „De n-ar fi sărăcit milostivul şi iubitorul acela de săraci, m-aş fi dus la dânsul şi aş fi luat de la el, nu numai unul, ci chiar doi boi; iar acum, el fiind sărac şi scăpătat, nu are ce să dea celor ce le trebuie. Însă mă voi duce la dânsul, ca măcar să se mâhnească împreună cu mine, să mă mângâie cu cuvintele sale şi să-mi uşureze greutatea supărării şi a necazului meu".

Deci luându-şi toiagul său, a mers la Filaret şi l-a aflat pe el la câmp arând şi, închinându-i-se, i-a povestit lui cu lacrimi despre moartea boului cum se întâmplase şi de supărarea sa cea neaşteptată. Iar fericitul Filaret, văzând pe om foarte supărat, îndată a desjugat un bou de la jug şi l-a dat omului aceluia, zicând: „Ia, frate, acest bou al meu şi mergând, lucrează cu el pământul tău şi mulţumeşte lui Dumnezeu". Iar acela, văzând milostenia fericitului, s-a închinat lui şi a zis: „Domnul meu, mare şi minunată este bunăvoirea ta, bineprimită

fie lui Dumnezeu milostivirea ta; dar nu este bine a despărţi boul de soţul său, neavând nicidecum altul în locul său". Iar dreptul a zis: „Ia, frate, boul ce ţi se dă şi mergi în pace, pentru că eu am la casa mea un alt bou". Apoi omul, închinându-se fericitului până la pământ şi luând boul, s-a dus slăvind pe Dumnezeu şi dând mulţumire bărbatului aceluia milostiv.

Iar cinstitul Filaret luând boul cel rămas şi punând rariţa (plugul) pe umeri, mergea spre casa sa. Şi când s-a apropiat de poartă, văzând femeia lui numai un bou mergând înainte şi pe bărbat urmând şi având rariţa pe umeri, a zis către dânsul: „Bărbatul meu, unde este celălalt bou?" Iar el a răspuns: „Odihnindu-mă eu puţin şi boii păscând, s-a despărţit unul dintr-înşii şi s-a rătăcit, ori l-a luat cineva şi l-a dus într-ale sale".

Acestea auzindu-le, femeia s-a supărat foarte şi grăbindu-se a trimis pe fiul său spre căutarea boului. Iar copilul, înconjurând multe câmpii şi holde, a aflat boul cel căutat la jugul acelui ţăran; şi cunoscând dobitocul său, a zis cu mânie către ţăran: „Răule şi nedreptule lucrător de pământ, cum ai îndrăznit a pune sub jugul tău un dobitoc străin? De unde şi cum ai luat boul acesta şi l-ai înjugat cu al tău? Oare nu este boul acesta cel pe care l-a pierdut tatăl meu, iar tu aflându-l, ca un lup l-ai răpit şi l-ai făcut al tău? Dă-mi boul, iar de nu, apoi ca un tâlhar vei fi osândit!"

Iar omul a răspuns cu glas blând copilului: „Nu te mânia asupra mea fiule, tu care eşti fecior de bărbat sfânt, nici întinde mâinile asupra mea, căci nu ţi-am greşit cu nimic, pentru că tatăl tău, milostivindu-se spre necazul meu şi sărăcia mea, mi-a dat boul său mie, cu mână îndurătoare, de vreme ce boul meu umblând în jug şi arând, fără veste a căzut şi a murit".

Iar tânărul, auzind cele grăite, s-a ruşinat că a certat pe omul cel nevinovat şi întorcându-se degrabă acasă, a spus maicii sale lucrul acesta. Iar ea, auzind, a strigat cu plângere: „Vai mie, vai mie, ticăloasei, femeia bărbatului celui nemilostiv!" Şi rupându-şi părul, a alergat la bărbatul său cu acest fel de strigare: „Împietritule cu inima şi omule fără de omenie! Pentru ce ai cugetat să ne omori pe noi cu foamea mai înainte de vreme? Că iată, pentru păcatele noastre ne-am lipsit de toate averile noastre, iar Dumnezeu miluindu-ne pe noi păcătoşii, ne-a lăsat numai doi boi, cu care, lucrând, să ne hrănim copiii noştri. Iar tu, care vieţuiai mai înainte în bogăţie multă şi care nimic nu lucrai cu mâinile tale, acum, fiind în sărăcie, te-ai lenevit a te osteni şi a lucra pământul; se vede că voieşti ca totdeauna să te odihneşti cu tihnă în casă. De aceea, nu pentru Dumnezeu ai dat

ţăranului aceluia boul, ci pentru tine. Pentru ca să nu mai pui de acum mâna pe rariţă, ci ca în lenevire şi fără de lucru, să petreci celelalte zile ale tale. Ce răspuns vei da Domnului, dacă pentru lenea ta vom pieri de foame eu şi copiii tăi?"

Iar fericitul Filaret, căutând spre dânsa, a zis cu blândeţe: „Dumnezeu, Care este bogat în milă, ascultă ce ne porunceşte nouă: *Căutaţi la păsările cerului, că nici nu seamănă, nici nu seceră, nici adună în jitniţă şi Tatăl vostru cel ceresc le hrăneşte pe ele.* Deci Acela nu ne va hrăni oare şi pe noi, care suntem mai buni decât păsările? Ba încă şi însutit făgăduieşte a răsplăti acelora care îşi împart averile la săraci, pentru Dânsul şi pentru Evanghelia Lui. Deci socoteşte, o, femeie, că dacă vom primi o sută pentru un bou, apoi ce te mâhneşti pentru boul acela, pe care l-am dat pentru Dumnezeu celui ce îi trebuia?" Şi acestea le zicea bărbatul cel milostiv, nu că dorea să primească însutit în veacul acesta de acum, ci pentru a mângâia împuţinarea de suflet a femeii sale.

Aceste vorbe cu bună pricepere auzindu-le femeia, a tăcut. Dar netrecând nici cinci zile, boul acela, pe care-l dăduse fericitul Filaret ţăranului aceluia, păscând în câmp, a mâncat o buruiană ce se cheamă *elevora* şi, căzând, a murit.

Iar ţăranul, fiind în nepricepere, a venit iarăşi la fericitul Filaret şi, închinându-se lui, a zis: „Domnul meu, am greşit ţie şi copiilor tăi că am despărţit perechea de boi a ta; pentru aceea Dumnezeu cel drept nu mi-a dat a avea folos de la boul tău, pentru că, mâncând boul oarecare buruiană, a murit".

Atunci iubitorul de Dumnezeu şi milostivul de săraci, fericitul Filaret, nerăspunzându-i nimic, a adus degrabă şi boul cel rămas şi l-a dat aceluiaşi ţăran, zicând: „Primeşte-l şi pe acesta, frate, şi te du, pentru că eu am a mă duce undeva departe şi nu voiesc să stea fără de lucru la casa mea boul cel lucrător". Şi aceasta o zicea fericitul ca să nu se ferească omul a lua şi pe celălalt bou din mâna lui. Iar omul, primind boul, s-a dus la casa sa, minunându-se de milostivirea cea mare a fericitului. Dar când s-a făcut înştiinţare despre aceasta în casa lui, copiii cu maica lor au făcut plângere şi tânguire, zicând: „Cu adevărat, tatăl nostru este nemilostiv şi urâtor de fii, de vreme ce şi cele mai de pe urmă le risipeşte. Pentru că numai o pereche de boi ne-a lăsat Domnul ca să nu murim de foame, iar el şi pe aceia i-a dat". Iar cinstitul şi fericitul părintele lor, văzând tânguirea fiilor săi, întorcându-se a zis către dânşii: „Fiii mei, pentru ce vă mâhniţi şi sfărâmaţi inima voastră şi a mea? Şi pentru ce mă numiţi pe mine nemilostiv şi vi se pare că aş vrea să vă omor cu foamea? Eu am

într-un loc oarecare, pe care voi nu-l ştiţi, atâta avere, încât de aţi trăi voi şi o sută de ani, nelucrând nimic şi de nimic grijindu-vă, v-ar fi vouă din destul; pentru că nici eu singur nu am putut număra acea avere ascunsă şi gătită vouă". Şi aceasta zicea bărbatul cel drept, nu amăgind pe fiii săi, ci cu adevărat mai înainte vedea cu ochii cei dinăuntru, cele ce erau să fie mai pe urmă.

Şi a ieşit în partea aceea o poruncă de la împărat, ca toţi ostaşii să se adune în cete şi să iasă împotriva păgânilor celor fără de Dumnezeu, care se ridicaseră împotriva împărăţiei greceşti; şi fiecare ostaş să fie înarmat bine şi să aibă şi câte doi cai. Deci a fost numărat în ceată şi un oarecare ostaş sărac, cu numele Musilie, având numai un cal; dar şi acela, cu o zi mai înainte de a ieşi în ceată, fără de veste căzând într-o învârtire cumplită, a murit. Iar ostaşul cel sărac, neavând cu ce să cumpere alt cal, a alergat la fericitul Filaret şi i-a zis: „Domnul meu Filaret, miluieşte-mă, ştiu că tu ai sărăcit până la sfârşit şi nu ai mai mult decât un cal. Însă milostivindu-te spre mine, pentru Dumnezeu, dă-mi calul tău ca să nu cad în mâinile comandantului, căci voi fi bătut de dânsul cumplit". Iar fericitul Filaret a zis către dânsul: „Ia, frate, calul meu şi mergi cu pace. Însă aceasta să ştii, că nu pentru groaza comandantului care este asupra ta, ci pentru mila lui Dumnezeu ţi-l dau". Iar ostaşul, luând calul de la sfânt, s-a dus lăudând pe Dumnezeu. Şi n-a mai rămas Sfântul Filaret decât cu o vacă cu viţel, un asin şi câţiva stupi.

Iar un oarecare sărac de departe, auzind de milostivul Filaret, a venit la dânsul, rugându-se şi zicând: „Domnul meu, mă rog ca să-mi dai din cireada ta un viţel, pentru ca să câştig şi eu începătura binecuvântării tale; pentru că ştiu că binecuvântat este ceea ce se dă de la tine şi dacă în vreo casă va intra ceva de la tine, o îmbogăţeşte şi o umple de binecuvântare". Iar fericitul Filaret, cu bucurie luând viţelul, l-a dat celui ce-l cerea, zicând: „Dumnezeu, frate, să-ţi dea mai multă binecuvântare şi să-ţi înmulţească averea, atât cât îţi va trebui". Iar omul acela, închinându-se, a plecat, ducând viţelul cu sine. Dar vaca întorcându-se împrejur şi căutând încoace şi încolo viţelul şi nevăzându-l, a început a tânji foarte şi cu mare glas a mugi, încât le era jale tuturor celor din casă, dar mai vârtos soţiei fericitului, care cu multă întristare şi suspinare striga către dânsul: „Cine va mai răbda de acum cele ce se fac de tine şi cine nu va râde de mintea ta cea copilărească? Văd astăzi şi cred că nicidecum nu bagi seamă de mine, soţia ta, şi pe fiii tăi vrei să-i omori; căci nici pe vaca cea necuvântătoare n-ai miluit-o, ci fără milostivire ai despărţit pe viţel de la ţâţele ei. Şi ce facere de bine ai făcut? Că şi casei tale ai

făcut strâmbătate şi pe cel ce a cerut nu l-ai îmbogăţit, pentru că viţelul fără de mama sa va pieri, şi vaca, fără de viţel, ne va supăra pe noi cu răgetul, fiind fără folos amândouă?"

Acestea auzindu-le fericitul bărbat Filaret de la soţia sa, a zis către dânsa cu glas lin: „Acum cu adevărat bine şi drept ai vorbit, cum că sunt nemilostiv şi neîndurat, căci am despărţit viţelul de mamă-sa. Dar mai bun va fi lucrul pe care îl voi face". Deci alergând degrabă în urma omului ce ducea viţelul, a început a striga: „Întoarce-te, omule, cu viţelul, întoarce-te pentru că maica lui nu ne dă odihnă, mugind înaintea uşilor casei". Iar săracul, auzind acestea de la fericitul, socotea că are să ia de la dânsul viţelul ce-i dăduse şi zicea în sine, întristându-se: „Vai mie, că n-am fost vrednic să am de la acest fericit bărbat spre binecuvântare nici acest dobitoc mic; că, iată, părându-i rău de dânsul, mă cheamă înapoi ca să-l ia de la mine". Şi întorcându-se omul acela cu viţelul, îndată viţelul, văzând vaca, a alergat la dânsa, asemenea şi mama sa a alergat la viţelul său, răgând, iar viţelul venind la ţâţele ei şi sugând din destul, nu se despărţea de mama sa; care lucru văzându-l Teozva, femeia lui Filaret, se bucura, căci s-a întors viţelul acasă. Iar fericitul Filaret, văzând pe omul acela întristat şi neîndrăznind a-i grăi nimic, a zis către dânsul: „Frate, soţia mea zice că am făcut păcat despărţind viţelul de la mama sa şi bine zice; deci ia, frate, împreună cu viţelul şi pe mama sa, şi te du. Domnul să te binecuvânteze şi să le înmulţească pe acestea la casa ta, precum a înmulţit de demult şi cireada mea". Iar omul, luând vaca şi cu viţelul, s-a dus bucurându-se. Şi a binecuvântat Dumnezeu casa lui, pentru plăcutul Său Filaret, că atâta s-au înmulţit dobitoacele omului celui sărac, încât i s-au făcut lui mai mult decât două cirezi de boi şi de vaci mulgătoare.

Iar după puţină vreme s-a făcut foamete prin partea aceea. Iar cinstitul bărbat Filaret, ajungând în sărăcia cea mai desăvârşită, neavând cu ce să-şi hrănească femeia şi copiii, a luat asinul său, pentru că numai acela singur rămăsese la dânsul, şi s-a dus în altă parte, la un prieten al său, de la care a luat pe datorie şase măsuri de grâu, şi, punându-le pe asin, s-a întors cu bucurie la casa sa şi şi-a hrănit femeia şi copiii. Şi odihnindu-se el în casă de osteneala căii, a venit la dânsul un sărac cerând o măsură de grâu. Atunci a zis fericitul bărbat către femeia sa, care cernea grâu: „Femeie, aş fi vrut să dau acestui frate sărac o măsură de grâu". Iar ea a zis către dânsul: „Lasă ca mai întâi să se sature familia şi copiii tăi; mai întâi dă-mi mie o măsură şi fiilor tăi câte o măsură, precum şi roabei; şi apoi ce va mai rămâne vei da cui vei voi". Iar el căutând spre dânsa

râzând, a zis: „Dar mie nu-mi faci parte?" Iar ea a zis: „Tu eşti înger, nu om şi nu-ţi trebuie hrană. Pentru că, de ţi-ar fi trebuit hrană, nu ai da altora grâul pe care l-ai luat împrumut". Iar el, turnând două măsuri de grâu, a dat săracului; iar femeia, cu mare mânie şi cu întristare şi din prisosinţa inimii a zis către dânsul: „Dă-i încă şi a treia măsură, pentru că ai grâu mult". Şi fericitul Filaret, măsurând şi a treia măsură, a dat săracului şi i-a dat drumul. Iar ea bolind cu inima, a împărţit rămăşiţa grâului ei şi copiilor săi.

După puţină vreme, sfârşindu-se grâul, Teozva şi copiii săi iarăşi au fost cuprinşi de foame; deci mergând la un vecin, a cerut împrumut o jumătate de pâine şi, adunând lobodă sălbatecă, a fiert-o şi a dat copiilor celor flămânzi, care mâncau împreună cu dânsa; iar de bătrânul tată nici că-şi aducea aminte ca să-l cheme la masa lor.

Şi auzind despre fericitul Filaret, că într-atâta lipsă şi sărăcie se necăjeşte, un oarecare prieten al său, care era foarte bogat, i-a trimis lui patru catâri încărcaţi, care duceau câte zece saci de grâu, trimiţând şi o scrisoare: „Fratele nostru iubit şi omule al lui Dumnezeu, ţi-am trimis patruzeci de saci de grâu, pentru hrana ta şi a celor de acasă ai tăi; iar după ce vei isprăvi acestea îţi voi trimite încă pe atâta, dar tu roagă-te Domnului pentru noi!"

Acestea primindu-le, fericitul s-a închinat până la pământ. Apoi, întinzându-şi mâinile şi ochii spre cer ridicându-şi, a dat laudă lui Dumnezeu, zicând: „Mulţumescu-Ţi Ţie, Doamne, Dumnezeul meu, că nu m-ai lăsat pe mine, robul Tău, şi n-ai trecut cu vederea pe cel ce nădăjduieşte spre Tine".

O milă ca aceea a lui Dumnezeu dacă a văzut-o femeia lui, a lepădat întristarea din inima sa şi a zis către bărbatul său, cu blândeţe: „Domnul meu, dă-mi partea ce mi s-ar cădea din grâu, asemenea şi fiilor noştri, şi mai dă încă şi ceea ce am luat de la vecin pe datorie; iar tu, luând partea ta, fă cu dânsa ce voieşti". Iar el a făcut după cuvântul femeii sale şi, împărţind grâul, şi-a luat pentru el cinci baniţe şi în două zile le-a împărţit şi pe acelea săracilor. De aceasta iarăşi s-a întristat femeia lui, încât nu vrea nici să mai mănânce împreună cu dânsul, ci de o parte, împreună cu copiii îşi avea masa sa, pe ascuns de bărbatul său.

Iar într-una din zile a intrat încetişor la dânşii fericitul Filaret şi a zis: „Primiţi-mă şi pe mine, fiilor, la masă, dacă nu ca pe un tată, apoi măcar ca pe un oaspete străin". Iar ei, râzând, l-au primit. Şi mâncând ei, a zis către dânsul soţia sa: „Domnule Filaret, când ne arăţi nouă comoara aceea, pe care ai zis că o ai ascunsă într-un oarecare loc? Sau doar ne batjocoreşti pe noi şi ne zădărăşti ca pe

nişte copii cu minte proastă, prin făgăduinţe amăgitoare? De este adevărat, arată-ne comoara aceea, ca să o luăm şi să cumpărăm bucate; şi atunci să ne fie masa de obşte, precum a fost şi mai înainte". Iar fericitul a zis: „Răbdaţi puţin, că în puţină vreme se va arăta şi se va da vouă acea mare comoară".

Dar acum fericitul Filaret era cu totul sărac şi scăpătat, neavând nimic, fără numai singuri stupii. Dacă venea la dânsul cândva vreun sărac, să ceară milostenie, el neavând nici pâine, nici altceva, mergea la stupi, şi luând puţină miere, dădea săracului; şi din acea miere mâncau şi el şi copiii lui. Apoi cei din casă ai lui văzând că se lipsesc şi de miere, s-au dus pe ascuns la stupi ca să ia într-un vas toată mierea câtă ar afla-o. Şi aflând numai ştiubeiul cel mai de pe urmă cu miere, au luat dintr-acela mierea toată.

A doua zi iarăşi a venit la dreptul un sărac cerând milostenie; şi el mergând la stup, şi deschizându-l, l-a aflat deşert, şi neavând ce-i da altceva săracului, a dezbrăcat de pe sine haina sa cea de pe deasupra şi i-a dat-o. Iar când a intrat el în casă, numai cu o haină fiind îmbrăcat, a zis către dânsul soţia sa: „Unde este haina ta? Sau şi pe aceea ai dat-o vreunui sărac?" Iar el a zis: „Umblând prin stupi, am lăsat-o acolo". Deci fiul său mergând la locul acela, a căutat haina tatălui său, şi neaflând-o, a spus mamei sale. Iar ea nerăbdând a vedea pe bărbatul său cu necuviinţă umblând numai într-o haină, a prefăcut o haină de ale sale în haină bărbătească şi l-a îmbrăcat pe el.

În vremea aceea ţinea sceptrul împărăţiei greceşti, iubitoarea de Hristos împărăteasa Irina, împreună cu fiul său Constantin. Acesta fiind acum în vârstă de bărbat, au fost trimişi bărbaţi de cinste şi cu bună pricepere prin toată stăpânirea grecească, de la răsărit până la apus, ca să caute o fecioară frumoasă la faţă, cu purtări bune şi de neam cinstit, care să fie vrednică a se uni prin nuntă cu împăratul Constantin. Atunci, bărbaţii cei trimişi sârguindu-se a împlini bine porunca cea împărătească şi a dobândi ceea ce căutau, fără de lenevire înconjurau ţările şi cetăţile şi chiar satele cele mai proaste.

Deci au ajuns şi la satul Paflagoniei, care se numea Amnia, şi, apropiindu-se de sat, au văzut de departe casa fericitului Filaret, cu bună cuviinţă şi înaltă, care covârşea cu frumuseţea pe toate celelalte case; şi socotind că vieţuieşte într-însa vreun stăpânitor bogat, au poruncit slugilor lor, să meargă acolo ca să le gătească gazdă şi masă. Dar unul dintre ostaşii cei ce mergeau împreună cu dânşii a zis către ei: „Nu vă duceţi la casa aceea, domnilor, că deşi vi se arată vouă pe dinafară mare şi cu bună cuviinţă, înăuntru este pustie şi deşartă, neavând nimic din cele de trebuinţă, că într-însa locuieşte numai un

bătrân, care este mai sărac decât toţi oamenii". Iar oamenii cei împărăteşti n-au crezut cuvintele lui şi au poruncit slugilor să meargă şi să facă ceea ce au poruncit.

Atunci Filaret, bărbatul cel cu adevărat iubitor de străini şi de Dumnezeu, dacă a văzut pe bărbaţi că vin în casa lui, luând toiagul său i-a întâmpinat pe ei, şi închinându-se până la pământ, i-a primit cu bucurie, zicând: „Bine v-a adus pe voi Dumnezeu, domnii mei, la mine robul vostru! Mare cinste îmi este mie că m-am învrednicit a primi atâţia oaspeţi în casa mea cea săracă". Apoi a alergat fericitul degrabă la soţia sa şi i-a zis: „Teozvo, fă cină bună ca să ospătăm pe nişte bărbaţi cinstiţi, care de departe au venit la noi, pentru că îi iubesc foarte mult pe dânşii". Iar ea a zis: „De unde să fac cină bună, căci n-avem măcar un miel sau vreo găină în casa noastră atât de săracă, decât numai doar să fierb lobodă, cu care ne hrănim noi, şi aceea fără de unt, pentru că de unt şi de vin, abia ne aducem aminte, când era în casa noastră". Iar bărbatul iarăşi i-a zis: „Găteşte, doamnă, numai focul şi împodobeşte casa cea de sus şi spală cu apă praful de pe mesele noastre cele vechi, lucrate cu os de fildeş; căci Dumnezeu Cel ce dă hrană la tot trupul, ne va da şi nouă bucate, cu care vom ospăta pe bărbaţii aceştia". Iar ea a început a face ceea ce-i poruncise. Şi iată că cei mai de frunte ai satului aceluia au intrat pe uşile din dos în casa fericitului Filaret, aducând dreptului berbeci, miei, găini, porumbei, vin, pâini şi altele câte ar fi fost de trebuinţă spre îndestularea acelor oaspeţi.

Acestea luându-le Teozva a făcut diferite bucate bune şi a pregătit masa în camerele cele de sus; în care întrând să ospăteze bărbaţii cei împărăteşti, se minunau văzând la un om sărac ca acela, camere aşa frumoase şi masă de os de fildeş, rotundă şi cu strălucire de aur; iar mai vârtos se mirau foarte de iubirea de străini cea cu bunăvoinţă a fericitului, pentru că îl vedeau pe el şi cu chipul şi cu obiceiul ca pe al doilea Avraam, primitorul de străini.

Deci şezând ei la masă, a intrat Ioan, fiul fericitului bătrân, care semăna tatălui, apoi s-au adunat şi nepoţii lui, aducând bucate pe masă. Şi văzându-i pe dânşii, bărbaţii cei împărăteşti se minunau de buna lor cuviinţă, de rânduiala şi de slujirea lor şi au zis către fericitul Filaret: „Cinstitule între bărbaţi, ai soţie?" Iar el a zis: „Am, domnii mei; şi chiar aceşti copii ce stau înaintea voastră sunt fii şi nepoţi ai mei". Şi Teozva, fiind chemată, a intrat şi dacă o văzură cu bună cuviinţă şi frumoasă la faţă, deşi acum era bătrână, au zis: „Aveţi fete?" Fericitul Filaret zise: „Fiica mea cea mare are trei fete fecioare tinere". Atunci au zis: „Să intre aici acele fecioare ca să le

vedem pe ele, pentru că avem poruncă de la împăraţii noştri cei ce ne-au trimis pe noi să căutăm în toată stăpânirea grecească fecioare, să alegem dintr-însele pe aceea care ar fi mai frumoasă şi vrednică de nunta împărătească". Iar fericitul a zis: „Nu poate fi cuvântul acesta pentru noi, domnii noştri, pentru că noi, robii voştri, suntem săraci şi scăpătaţi; însă acum mâncaţi şi beţi din cele ce a dat Dumnezeu, apoi vă veseliţi şi vă odihniţi de cale şi dormiţi. Iar dimineaţă, voia Domnului să fie".

Şi făcându-se dimineaţă şi răsărind soarele, iar bărbaţii cei împărăteşti deşteptându-se din somn, au chemat pe fericitul Filaret şi au zis către dânsul: „Porunceşte, stăpâne, să vină nepoatele tale înaintea noastră ca să le vedem". Răspuns-a fericitul: „Precum voiţi, domnii mei, aşa să fie. Însă rogu-vă pe voi, ascultaţi-mă pe mine fără de răutate, ca să binevoiţi singuri a intra în casa cea mai dinăuntru şi să vedeţi pe fecioarele noastre, pentru că ele niciodată n-au ieşit din casa aceasta proastă". Iar bărbaţii, sculându-se îndată, au intrat în casa cea mai dinăuntru şi îndată i-au întâmpinat pe dânşii fecioarele şi cu smerenie i-au cinstit prin închinăciune.

Deci văzând bărbaţii podoaba şi frumuseţea feţelor lor, care era mai frumoasă decât a tuturor fecioarelor ce au văzut în tot pământul grecesc, s-au bucurat foarte, zicând: „Mulţumim lui Dumnezeu că ne-a învrednicit a afla ceea ce dorim; că iată, una dintre aceste fecioare va fi cu adevărat logodnică împăratului nostru, pentru că mai frumoase fecioare decât acestea nu putem afla nici în toată lumea". Apoi întrebând, au aflat deopotrivă cu vârsta împăratului pe nepoata cea mai mare a fericitului Filaret; aceea era mai înaltă la stat şi se numea Maria. Atunci s-au umplut de bucurie şi de veselie trimişii împăreşti şi au luat pe fecioară împreună cu tatăl şi cu mama ei, cu moşul şi cu toate rudeniile cele mai de aproape, treizeci la număr, şi au plecat la Constantinopol. Apoi au mai luat încă şi din celelalte locuri fecioare alese, zece la număr, între care era o fecioară a unui bărbat slăvit, Gherontie, care asemenea era frumoasă la faţă.

Deci mergând ele la împăratul, Maria, nepoata fericitului Filaret, fiind bine pricepută şi cu cuget smerit, a început a grăi un cuvânt ca acesta către celelalte fecioare: „Ascultaţi sfatul meu, o, surorile mele, fecioare! De vreme ce pentru aceeaşi pricină suntem toate adunate aici – căci mergem la împărat – să facem, dar, acest fel de legământ între noi, ca ori pe care dintre noi o va rândui Împăratul ceresc la împărăţia aceasta pământească şi o va da de soţie împăratului – pentru că toate cu neputinţă este a primi această înălţare, deoarece numai pentru una este locul – aceea să-şi aducă aminte şi de

noi toate, când va fi întru mărirea împărăţiei sale şi să fie milostivă spre noi ca una ce va fi puternică". Iar fata lui Gherontie i-a răspuns: „Cu adevărat, ştiut să fie aceasta vouă tuturor, că nici una dintre voi nu va fi logodnica împăratului, decât numai eu. Căci eu sunt mai împodobită decât voi cu bunul neam, cu bogăţia, cu frumuseţea chipului şi cu priceperea; iar voi prin sărăcia voastră, prin simplitatea neamului şi neiscusinţa voastră, numai singură frumuseţea feţii având, ce mai gândiţi la însoţirea împărătească?" Aceste cuvinte nechibzuite ieşite din inima cea mândră auzindu-le Maria, a tăcut, încredinţându-se pe sine lui Dumnezeu şi rugăciunilor moşului său, sfântului bătrân Filaret.

Şi ajungând cu toţii la palat, împăratul a fost vestit de venirea lor; şi, din porunca lui, s-a adus mai întâi fata lui Gherontie la Stavrichie, împărătescul postelnic, care rânduia toate în palatul împărătesc. Acela, văzând-o şi cunoscând-o a fi mândră cu firea, a zis către dânsa: „Bună şi frumoasă eşti, fecioară, dar nu poţi să fii soţia împăratului". Şi dându-i daruri, a liberat-o într-ale sale. Pentru că tot cel ce se înalţă se va smeri, după cuvântul Domnului; iar cel ce se smereşte pe sine se va înălţa.

Apoi, mai la urmă, au adus şi pe Maria, nepoata cinstitului Filaret, cu maica, cu moşul şi cu toate rudeniile sale cele mai de aproape, a căror încuviinţată podoabă văzând-o împăratul, maica împăratului şi Stavrichie, s-au mirat de chipul lor cel înfrumuseţat. Şi se minunau de frumuseţea Mariei, şi calităţile ei cele bune mai înainte le-au văzut la dânsa, adică: evlavia, blândeţea, smerita cugetare şi frica de Dumnezeu. Căci Maria sta înaintea lor cu toată cucernicia; iar de sfiiciunea sa cea feciorească toată faţa i se roşea ca un măr, având ochii plecaţi în jos. Drept aceea a plăcut-o foarte mult împăratul, făcând-o pe ea mireasa sa; iar pe a doua soră a ei a luat-o unul din dregătorii împăreşti ce avea cinstea de patriciu, anume Constantichie, iar pe a treia soră a ei a trimis-o spre însoţire cu multe daruri la cel ce stăpânea Longobardia, pentru împăcare.

Şi făcându-se nunta, se veseleau împăratul cu toţi boierii săi, cu toţi cetăţenii şi cu tot neamul fericitului Filaret, pe care primindu-l împăratul cu mare mulţumire, i-a sărutat cu dragoste cinstita lui frunte. Apoi a lăudat dreapta credinţă a lui şi a soţiei lui, precum şi frumuseţea cea cu bună cuviinţă a copiilor lui şi a dat fiecăruia dintr-înşii, bătrânului şi tinerilor, mare cinste şi daruri multe, aur şi argint, pietre scumpe şi haine de mare preţ, case mari şi slăvite şi alte bogăţii din destul. Astfel cinstind şi sărutând pe fericitul, l-a liberat împreună cu ai săi, ca să meargă în lăcaşurile dăruite de dânsul.

Atunci femeia lui Filaret, copiii şi toţi cei de acasă, văzând că au acum multă avuţie, şi-au adus aminte de cuvintele fericitului Filaret, care le zisese: „Este într-un loc o comoară ascunsă pe care a gătit-o vouă Dumnezeu". Deci căzând la picioarele sfântului, au zis: „Iartă-ne, domnul nostru, de ceea ce ţi-am greşit nebuneşte; că am defăimat îndurările şi milosteniile tale, pe care le-ai făcut săracilor şi scăpătaţilor. Acum am priceput că fericit este omul cel ce miluieşte pe săracul şi scăpătatul; pentru că tot cel ce dă săracului, însuşi lui Dumnezeu dă şi ceea ce dă, însutit va primi de la El în veacul acesta, şi în cel ce va să fie, viaţa cea veşnică şi moşteni. Căci pentru milosteniile tale, omule al lui Dumnezeu, pe care le-ai făcut la cei săraci, a făcut Dumnezeu milă cu tine şi pentru tine cu noi cu toţi".

Atunci fericitul bătrân, ridicându-şi mâinile spre cer, a zis: *Binecuvântat este Dumnezeu Cel ce a voit aşa; fie numele Domnului binecuvântat de acum şi până-n veac*. Apoi a zis către neamul său: „Ascultaţi sfatul meu, să facem un prânz bun şi să rugăm pe împăratul şi stăpânul nostru ca să vie la noi la ospăţ împreună cu toţi dregătorii săi". Iar ei au zis: „Precum voieşti, aşa să fie".

Deci fiind gătit ospăţul, a alergat fericitul pe uliţele cetăţii şi la răspântii şi pe câţi săraci a aflat pe acolo, leproşi, orbi, şchiopi, bătrâni şi neputincioşi, pe toţi i-a luat împreună cu sine, două sute la număr; deci i-a dus în casa sa şi, lăsându-i înaintea porţilor, a alergat singur înainte şi a zis către cei din casă: „Fiii mei, iată împăratul se apropie împreună cu dregătorii cei mari, oare sunt gata acum toate cele de ospăţ?" Iar ei au zis: „Da, cinstite părinte". Iar fericitul a făcut cu mâna săracilor şi îndată acea mulţime a intrat în casă.

Deci pe unii i-a pus la masă, iar altora le-a poruncit să şadă jos pe pământ, cu care şi el însuşi a şezut. Văzând aceasta cei din casă ai săi au priceput că prin împărat a înţeles pe însuşi Hristos Dumnezeu, Care este în chipul săracilor, iar prin dregătorii lui, pe toată frăţimea cea săracă, care multe poate la Dumnezeu cu rugăciunile sale. Şi se mirau de smerenia lui, că fiind întru atâta slavă, fiind moş împărătesei, nu-şi uită milostenia sa cea de demult şi împreună şedea cu cei săraci şi scăpătaţi, ca unul dintr-înşii, şi cu cuviinţă de rob le slujeşte lor. Deci ziceau: „Cu adevărat omul acesta cu totul este al lui Dumnezeu şi ucenic adevărat al lui Hristos, Care bine a învăţat cuvântul Lui ce zice: *Învăţaţi-vă de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima*". Şi fericitul a poruncit lui Ioan, fiului său, care acum era spătar, asemenea şi nepoţilor, ca să stea înaintea mesei şi să slujească fraţilor celor ce şedeau la masă.

După aceea, chemând neamul său, a zis: „Iată, fiilor, că aţi primit de la Dumnezeu bogăţia pe care niciodată nu o nădăjduiaţi; căci eu, nădăjduind spre mila lui Dumnezeu, v-am făgăduit vouă şi acum s-a împlinit acea făgăduinţă. Deci spuneţi-mi acum cu ce încă vă mai sunt dator?" Iar ei, aducându-şi aminte de cuvintele lui cele mai dinainte, s-au umplut de lacrimi şi într-un glas au zis: „Cu adevărat, domnul nostru, toate le vezi mai înainte ca un plăcut al lui Dumnezeu; iar noi eram fără de minte, supărând cinstitele tale bătrâneţi. Ci te rugăm pe tine să nu pomeneşti păcatele neştiinţei noastre". Iar fericitul a zis către dânşii: „Fiilor, milostivul şi înduratul Dumnezeu a răsplătit nouă însutit, adică aceea ce cândva am dat săracului, în numele Lui. Şi încă dacă voiţi să moşteniţi şi viaţa cea veşnică, să daţi fiecare din voi câte zece galbeni pentru aceşti fraţi săraci, că Domnul îi va primi în mâinile Sale, precum a primit pe cei doi bani ai văduvei". Iar ei cu toată inima au împlinit porunca.

Apoi fericitul Filaret, ospătând din destul pe săraci, a dat fiecăruia câte un galben şi i-a slobozit într-ale lor. Şi după puţină vreme, iarăşi a chemat fericitul Filaret pe femeia sa şi pe copiii săi şi a zis către dânşii: „Domnul nostru a zis: *faceţi neguţătorie până când voi veni*. Deci eu voiesc să fac neguţătorie, partea mea care mi-a dat-o împăratul voiesc s-o vând; iar voi să o cumpăraţi pentru voi şi să-mi daţi aur pentru dânsa, pentru că-mi trebuie; iar de nu, o voi împărţi fraţilor mei, săracilor, pentru că mie destul îmi este a mă numi moşul împărătesei". Şi socotind ei partea lui, au preţuit-o şi au cumpărat-o de la dânsul cu şaizeci de livre de aur, iar fericitul luând aurul, l-a împărţit săracilor. Înştiinţându-se despre aceasta împăratul şi boierii, se bucurau toţi de îndurarea fericitului şi de milostivirea lui către toţi; şi de atunci au dat dreptului avere multă spre a împărţi la săraci.

Deci a făcut fericitul trei pungi la fel una cu alta şi a umplut pe una cu galbeni, pe alta cu argint, iar pe a treia cu bănişori de aramă şi le-a încredinţat slugii sale celei credincioase, adică lui Calist; şi când venea la dânsul vreun sărac cerând milostenie, el poruncea lui Calist să dea celui ce cerea. Iar când îl întreba pe el sluga din care pungă să dea săracului, sfântul răspundea: „Din care-ţi porunceşte ţie Dumnezeu, fiindcă El ştie nevoia fiecăruia, şi a bogatului şi a săracului, şi numai El satură pe toată fiinţa cu a Sa bunăvoinţă".

Aceasta o zicea dreptul, arătând deosebirea săracilor celor ce cer milostenie. Pentru că sunt unii cerşetori care odinioară erau bogaţi şi din oarecare ispite şi nevoi sărăcind de toată averea lor, chiar şi de pâine sunt lipsiţi; însă având oarecare haine din cele ce le-au rămas, de ruşine se îmbracă cu ele, iar pentru nevoia care-i sileşte cer

milostenie. Alţi cerşetori sunt îmbrăcaţi pe dinafară în haine proaste, iar pe dinăuntru au avere multă, dar cer milostenie spre a aduna bogăţie; aceasta este însă iubire de argint care se numeşte slujire de idoli. Aceasta având-o în mintea sa, milostivul Filaret zicea: „Dumnezeu ştie nevoia fiecărui om care cere, El precum voieşte, aşa să rânduiască mâna celui ce dă milostenie".

De aceea, însuşi acest fericit iubitor de săraci, făcând milostenie, punea mâna în pungă la întâmplare, ori în cea cu bani de aramă, ori de argint, ori de aur şi ceea ce scotea, dădea celui ce cerea. Şi zicea acest cinstit bărbat cu jurământ, punând martor pe însuşi Dumnezeu, cum că: „De multe ori vedeam pe un om îmbrăcat în haină bună şi puneam mâna mea în pungă vrând să-i dau lui bani de aramă, căci, văzând haina lui cea bună, socoteam că nu este sărac; dar, chiar nevrând, eu scoteam din cei de argint sau de aur şi-i dam lui. Şi, de asemenea, vedeam pe altul îmbrăcat în îmbrăcăminte veche şi urâtă şi întindea mâna ca să-i dau milostenie mai multă, iar mâna mea amorţind lua mai puţin. Aceasta era purtarea de grijă a lui Dumnezeu care singur ştie trebuinţa tuturor, desăvârşit".

Şi mergând fericitul bărbat Filaret la palatul împărătesc vreme de patru ani, niciodată n-a vrut să poarte haine roşii, nici brâu de aur. Şi fiind silit la acestea, sfântul zicea: „Lăsaţi-mă pe mine, căci eu mulţumesc Dumnezeului meu şi slăvesc numele Lui cel mare şi minunat, care m-a ridicat pe mine săracul din gunoi şi m-a adus la o aşa înălţime, încât să fiu moş împărătesei; aceasta îmi este destul şi mai mult nu-mi trebuie". Deci într-atâta smerenie petrecea fericitul, că niciodată nu voia să se numească cu alt nume sau dregătorie decât numai cu aceasta: „Filaret Amnianul".

Aşa petrecând acest sfânt bărbat toţi anii vieţii sale, în milostenie şi smerenie, a sosit la sfârşitul cel bun al vieţii sale celei bune. Despre acesta având mai înainte descoperire de la Dumnezeu şi fiind încă sănătos, a luat în taină pe sluga sa cea credincioasă şi a mers într-o mănăstire a Constantinopolului, ce se numea Rodolfia, la oarecare fecioare călugăriţe, care vieţuiau în curăţie şi cu cinste. Şi dând egumenei mulţime de aur pentru trebuinţa cea de obşte a mănăstirii lor, a cerut de la dânsele mormânt nou pentru sine şi a zis: „Vreau să ştiţi, dar nimănui să nu spuneţi, că după puţine zile am să las viaţa aceasta şi mă voi duce într-altă lume şi la alt împărat. Deci mă rog ca într-acest mormânt nou să fie pus săracul meu trup". Şi a poruncit şi slugii care era împreună cu dânsul, să nu spună nimănui despre aceasta, până când singur va vesti el despre ea.

Deci după puţin, împărţind toată averea sa săracilor şi scăpătaţilor, s-a culcat într-aceeaşi mănăstire a fecioarelor şi a început a boli; iar după nouă zile, chemând la sine pe soţia sa, pe copiii săi şi pe tot neamul său, a zis către dânşii cu glas dulce: „În ştiinţă să vă fie vouă, fiii mei, că Sfântul Împărat m-a chemat astăzi la sine şi iată acum, lăsându-vă pe voi, mă duc la Dânsul". Iar ei nepricepând graiul acesta, ci socotind că el zice de împăratul cel pământesc, au zis către dânsul: „Nu-ţi este cu putinţă să mergi astăzi la împăratul, pentru că eşti cuprins de slăbiciune". Iar el a răspuns: „Sunt gata cei ce vor să mă ia şi să mă ducă înaintea Împăratului". Atunci, pricepând că grăieşte pentru ducerea sa către Împăratul ceresc, au făcut plângere mare, precum odinioară Iosif şi fraţii lui la moartea lui Iacov. Iar el făcându-le semn cu mâna, le-a poruncit să tacă şi a început a-i învăţa şi a-i mângâia pe dânşii, zicând:

„Aţi văzut şi ştiţi viaţa mea, fiii mei, care am petrecut-o din tinereţile mele, precum Domnul ştie, că din osteneala mea şi nu din osteneală străină am mâncat pâinea şi cu bogăţia ce mi-a dat Dumnezeu nu m-am înălţat, ci gonind departe mândria, am iubit smerenia, ascultând pe Apostolul care îngrozeşte pe cei bogaţi ca în veacul acesta să nu cugete la cele înalte. Apoi ajungând în sărăcie nu m-am mâhnit, nici am hulit pe Dumnezeu, ci mai vârtos, împreună cu dreptul Iov, am mulţumit Lui; căci pentru dragostea Sa, voind m-a certat pe mine, apoi, văzând răbdarea mea cea cu mulţumire, iarăşi m-a ridicat din sărăcie şi m-a pus cu dregătorii şi cu împăraţii în prietenie şi rudenie. Iar eu, suindu-mă la atâta înălţime a cinstei, totdeauna cu inima mea în adâncul smereniei celei mai de jos am umblat; căci nu s-a înălţat inima mea, nici ochii mei, nici n-am umblat întru cele mari, nici întru cele mai minunate decât mine. Iar bogăţia pe care mi-a dat-o împăratul cel pământesc n-am ascuns-o în comorile cele pământeşti, ci am trimis-o prin mâinile săracilor la Împăratul cel ceresc.

Drept aceea şi pe voi, iubiţii mei, vă rog şi vă poftesc să fiţi asemenea mie şi ceea ce m-aţi văzut pe mine făcând, şi voi acelaşi lucru să faceţi; şi dacă veţi face mai multe bunătăţi, de mai mare fericire vă veţi învrednici. Nu agonisiţi bogăţia ce curge degrabă, ci o trimiteţi pe ea în lumea cealaltă în care eu acum mă duc. *Nu lăsaţi avuţia voastră aici, ca să nu se îndulcească cei străini de bunătăţile voastre şi vrăjmaşii cei ce vă urăsc pe voi. Iubirea de străini să nu o uitaţi, pe văduve să le sprijiniţi, sărmanilor să le ajutaţi, pe cei bolnavi să-i cercetaţi şi pe cei închişi în temniţă să nu-i treceţi cu vederea; pravila bisericească să nu o lăsaţi, cele străine să nu le*

răpiţi, la nimeni să nu faceţi strâmbătate, nici să grăiţi de rău pe cineva; să nu vă bucuraţi de nenorocirile ce se întâmplă prietenilor sau vrăjmaşilor voştri, pe cei morţi să-i îngropaţi şi să faceţi pentru dânşii pomenire în sfintele biserici; asemenea şi pe mine nevrednicul să mă pomeniţi în rugăciunile voastre, până când şi voi veţi veni la fericita viaţă".

Deci sfârşind acea învăţătură folositoare de suflet, a zis către fiul său Ioan: „Să-mi aduci pe fiii tăi, adică pe nepoţii mei". Şi venind aceia, a început a le spune ceea ce avea să li se întâmple lor. Celui dintâi fiu al lui Ioan i-a zis: „Tu îţi vei lua soţie din neamurile cele mai de departe şi vei vieţui împreună cu dânsa, cu înţelegere şi binecuvântare". Celui de al doilea i-a zis: „Tu vei purta douăzeci şi patru de ani jugul lui Hristos în rânduiala monahicească şi vieţuind cu plăcere de Dumnezeu, te vei duce către Domnul". Asemenea şi nepotului său celui de-al treilea i-a proorocit şi toate cele grăite s-au împlinit asupra lor. Că precum de demult patriarhul Iacov, aşa şi acest fericit, ca un prooroc a văzut mai înainte şi fără de minciună a spus nepoţilor săi toate cele ce aveau să fie mai pe urmă; apoi au venit către dânsul şi două surori ale acestor fraţi, adică nepoatele lui, fecioare fiind, zicând către dânsul: „Binecuvintează-ne şi pe noi, părinte". Iar el a zis către dânsele: „Binecuvântate veţi fi şi voi de Domnul, veţi trăi în feciorie şi de iubirea păcatului lumii acesteia şi de patimile trupului neatinse veţi fi şi, puţină vreme slujind Domnului în curăţie, mari bunătăţi vă veţi învrednici a primi de la El".

Aceste proorocii mai pe urmă toate s-au împlinit. Pentru că cele două fecioare bune s-au dus într-o mănăstire de fecioare a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, care mănăstire era în Constantinopol. Şi acolo, păzindu-şi fecioria lor curată şi bine nevoindu-se doisprezece ani cu post, cu priveghere şi cu celelalte nevoinţe călugăreşti, au adormit cu pace în Domnul.

Apoi rugându-se fericitul Filaret pentru soţia sa, pentru fii şi pentru toţi ai săi, precum şi pentru toată lumea, îndată i s-a luminat faţa ca soarele şi a început cu veselie a cânta psalmul acesta: *Milă şi judecată voi cânta Ţie, Doamne*. Iar după sfârşirea psalmului s-a simţit o bună mireasmă în casă, ca o revărsare de arome. Apoi a început a zice: *Tatăl nostru, care eşti în ceruri*, şi când a zis: *Fie voia Ta*, şi-a ridicat mâinile şi, întinzându-şi picioarele pe pat, şi-a dat sufletul său Domnului, bătrân fiind de nouăzeci de ani. Şi era cu faţa veselă şi cu vederea frumoasă, întocmai ca un măr de bună şi frumoasă roadă.

Şi auzind împăratul de mutarea lui către Dumnezeu, îndată a mers în mănăstirea aceea, împreună cu împărăteasa şi cu dregătorii

şi, sărutându-i sfânta lui faţă şi mâinile, plângeau toţi pentru mutarea lui. Apoi au dat multă milostenie la săraci. Iar când duceau trupul sfântului la groapă, s-a putut vedea un lucru de plângere şi de sfărâmare a inimii; căci s-a strâns mulţime fără de număr de săraci şi de scăpătaţi la îngroparea sfântului, de prin cetăţi şi de prin sate, şi înconjurau trupul fericitului şi îl duceau la groapă cu glas de tânguire, strigând: „O, Doamne Dumnezeule, pentru ce ne-ai lipsit pe noi de un părinte ca acesta, hrănitorul nostru? Căci cine după dânsul ne va hrăni pe noi flămânzii şi ne va îmbrăca pe noi şi cine va mai primi pe cei străini în casa sa? Cine va îngriji pe fraţii noştri cei morţi şi aruncaţi pe uliţe şi-i va da îngropării? Mai bine ar fi fost să murim noi toţi înainte, decât să ne lipsim de făcătorul nostru de bine". Aşa plângând săracii după dânsul şi tânguindu-se, şi chiar împăratul, împărăteasa şi boierii, mergând împrejurul trupului sfântului se umileau şi plângeau.

Era acolo un oarecare om sărac, numit Cavococos, care adeseori primea milostenie de la sfântul şi avea într-însul duh necurat de la naşterea sa; de care duh de multe ori era aruncat în foc şi în apă, pentru că se îmbolnăvea la toată luna nouă. Acela, dacă a auzit de mutarea fericitului Filaret şi înştiinţându-se că se duce la groapă trupul lui sfânt, îndată a alergat în urma lui şi când s-a apropiat de patul lui, demonul care era într-însul, nerăbdând o osârdie ca aceea către sfântul, a început a chinui pe omul acela şi ridicând glas de hulă asupra sfântului, lătra ca un câine asupra patului lui. Apoi s-a apucat tare de pat cu amândouă mâinile, încât nu era cu putinţă a-l da pe el în lături. Şi fiind dus patul la groapă, demonul îndată a aruncat jos pe cel ce pătimea şi a ieşit dintr-însul; şi s-a făcut omul sănătos, apoi s-a sculat, slăvind pe Dumnezeu. Şi tot poporul s-a mirat de acea minune şi a preamărit pe Dumnezeu, care a dat un dar ca acela robului Său Filaret. Deci au pus cinstitul lui trup în groapa cea mai sus zisă, în mănăstirea de fecioare, unde singur şi-a ales locul. Aşa fericeşte Dumnezeu pe cel milostiv şi în veacul acesta de acum, precum aţi auzit, şi în cel ce va să fie.

Un bărbat oarecare din cei de aproape ai lui, care era cu bună cucernicie şi cu bună înţelegere şi temere de Dumnezeu, a spus cu jurământ un lucru ca acesta, chemând pe Dumnezeu întru mărturie. Astfel spunea el: „După o zi de la ducerea către Dumnezeu a fericitului Filaret, am fost noaptea într-o spaimă şi m-am văzut răpit în locuri necunoscute, apoi am văzut pe un bărbat oarecare luminat şi cu chipul alb, care mi-a arătat un râu de foc curgând cu zgomot, unde, de frică, nu este cu putinţă firii omeneşti a răbda. Iar de cea

parte de râu am văzut un rai frumos cu bună cuviinţă, plin de veselie şi de bucurie negrăită. Tot pământul acela era plin de bună mireasmă şi de pomi mari frumoşi şi foarte roditori, clătinându-se de un vânt lin, care făcea un sunet minunat, încât nu este cu putinţă limbii omeneşti a grăi despre bunătăţile pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El.

Acolo am văzut o mulţime de oameni îmbrăcaţi în haine albe, bucurându-se şi cu roadele raiului dulce mângâindu-se. Şi căutând eu acolo cu sârguinţă, am văzut un bărbat, care era Filaret, dar eu nu l-am cunoscut, îmbrăcat în haină strălucită, şezând pe un scaun de aur în mijlocul pomilor. De partea dreaptă erau copii de curând botezaţi, care stăteau înaintea lui ţinând făclii în mâini; iar de cealaltă parte era o mulţime de săraci şi de scăpătaţi, cu chipurile albe, care se înghesuiau vrând fiecare dintr-înşii a se apropia de acel bărbat. Şi iată că s-a arătat acolo un tânăr cu faţa luminată şi cu chipul înfricoşat, având în mâinile sale toiag de aur, pe care eu cu multă frică şi cu cutremur am îndrăznit de l-am întrebat: «Doamne, cine este acesta care şade pe acel scaun prea strălucit, în mijlocul acelor bărbaţi cu chipurile luminate? Au doar Avraam este acesta?» Răspunsu-mi-a tânărul acela purtător de lumină: «Acesta este Filaret Amnianul, care, prin dragostea cea mare ce avea către săraci, prin milostenia ce o făcea şi prin viaţa sa cinstită şi curată, s-a făcut ca un al doilea Avraam şi aici sălăşluieşte».

Apoi noul Avraam, sfântul şi dreptul Filaret, căutând asupra mea cu faţa luminată, a început blând a mă chema la sine, zicând: «Fiule, vino şi tu aici, ca să te îndulceşti de aceste bunătăţi». Iar eu am răspuns: «Nu pot, o, preafericite, să vin acolo, că iată mă opreşte acest râu de foc şi mă înfricoşează pe mine; iar calea este strâmtă şi podul cu greutate a-l trece şi o mulţime de oameni se ard într-însul; şi mă tem să nu cad şi eu acolo şi apoi cine mă va izbăvi?» Sfântul a zis: «Îndrăzneşte şi mergi fără frică, pentru că toţi câţi sunt aici pe acea cale au venit şi nu este altă cale decât numai aceea. Deci tu, fiule, neînfricoşându-te, vino la noi, că eu îţi voi ajuta». Şi întinzând mâna către mine mă chema, iar eu, luând îndrăzneală, am început a trece râul fără vătămare şi când m-am apropiat de mâna sfântului şi m-am atins de dânsa, îndată a dispărut de la mine acea vedenie prea dulce; şi m-am deşteptat din somn. Apoi am plâns cu amar şi m-am tânguit, zicând în mine: «Cum voi trece acel râu înfricoşat şi voi ajunge la sălăşluirea raiului?»"

Această povestire a mărturisit-o cu jurământ, una din rudeniile fericitului Filaret, ca să ştim de ce fel de milă se învrednicesc de la

Dumnezeu cei ce miluiesc pe cei săraci, pentru Dumnezeu. Iar fericita Teozva, femeia Sfântului Filaret, după îngroparea cinstitului trup al bărbatului ei, s-a dus din Constantinopol la moşia sa, în ţara Paflagoniei. Acolo, averea cea mare pe care o primise de la împărat şi de la împărăteasă, a împărţit-o pentru zidirea şi înnoirea bisericilor lui Dumnezeu, care erau arse de demult de către perşii cei fără Dumnezeu; şi a dat vase sfinte de slujbă acelor biserici, veşminte şi toată înfrumuseţarea; apoi a zidit acolo mănăstire şi casă pentru primirea străinilor şi spre odihna săracilor şi a bolnavilor. Apoi iarăşi s-a întors la Constantinopol, la împărăteasa Maria, nepoata sa, trăind acolo celelalte zile ale vieţii sale, cu plăcere de Dumnezeu. După aceea cu pace s-a odihnit întru Domnul şi a fost pusă în mormânt lângă cinstitul său bărbat.

Cu ale căror rugăciuni să ne dea nouă Înduratul şi Milostivul Domnul nostru Iisus Hristos, să dobândim şi noi milă, în ziua judecăţii, Căruia, împreună cu Părintele Lui Cel fără de început şi Sfântul Duh, I se cuvine cinstea şi mărirea în vecii vecilor. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, SFÂNTUL MUCENIC ANANIA PERSUL

Sfântul Mucenic Anania era din Avril, o cetate a Persiei. Pentru credinţa lui în Hristos, a fost prins şi a răbdat, fericitul, chinuri multe şi de nesuferit. Iar când era aproape să-şi dea lui Dumnezeu sufletul, a zis aceste cuvinte: „Văd o scară ce ajunge până la cer. Văd încă şi nişte tineri cu chip luminat, care mă cheamă şi-mi spun: «Vino, vino cu noi şi te vom duce în cetatea cea plină de lumină şi de veselie negrăită!»"

După ce a spus acestea, şi-a dat duhul în mâinile lui Hristos.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A DOUA

SFÂNTUL PROOROC AVACUM

Sfântul prooroc Avacum era din seminţia lui Simeon, feciorul lui Asafat, din părţile Iudeii, şi pentru viaţa sa cea plină de fapte bune a primit de la Dumnezeu darul proorocirii. El a proorocit despre robia Ierusalimului, despre pustiirea Bisericii şi luarea poporului în robie şi a plâns foarte mult văzând mai înainte nevoile ce aveau să vină asupră-i. Iar când a venit Nabucodonosor, împăratul haldeilor, cu puterea sa asupra Ierusalimului, atunci Avacum a fugit în pământul ismailitenilor şi a fost pribeag în pământ străin. Iar după robia Ierusalimului, întorcându-se Nabucodonosor în ale sale, s-a întors şi Avacum în ţara sa, arând pământul şi slujind secerătorilor în vremea secerişului.

Odată el a făcut fiertură şi a înmuiat pâine în vas, zicând către cei din casă: „Eu mă duc departe şi, de voi zăbovi, voi să duceţi pâine secerătorilor". Acestea zicând, a ieşit din casă şi i s-a arătat îngerul Domnului pe cale şi i-a zis: „Avacume, du prânzul pe care-l ai lui Daniil în Babilon, în groapa cu lei". Şi apucându-l îngerul Domnului de creştet, l-a ridicat de părul capului şi l-a dus în Babilon deasupra gropii – în sunetul duhului său –, la depărtare de două mii două sute şaizeci şi cinci de stadii; şi a strigat Avacum, zicând: „Daniile, Daniile, primeşte prânzul pe care ţi l-a trimis ţie Dumnezeu". Şi Daniil a zis: „Ţi-ai adus aminte de mine, Dumnezeule, şi n-ai părăsat pe cei ce Te iubesc pe Tine". Şi sculându-se Daniil a mâncat. Iar îngerul Domnului, iarăşi a pus pe Avacum la locul lui în pământul iudaic.

Şi a proorocit şi despre întoarcerea poporului din Babilon, ca şi despre naşterea Domnului Hristos şi încetarea Legii celei Vechi; şi a

răposat cu doi ani înainte de întoarcerea poporului din robie şi a fost îngropat în satul său.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, SFÂNTA MUCENIŢĂ MIROPIA

Sfânta fecioară Miropia s-a născut din părinţi creştini în cetatea Efesului şi a fost luminată cu sfântul botez, după ce tatăl ei se mutase din această viaţă. Apoi a fost crescută de maica sa în frică de Dumnezeu şi avea dragoste a merge adeseori la mormântul Sfintei Mucenţe Ermionia, una din fetele Sfântului Apostol Filip, din ale cărei sfinte moaşte curgea mir plin de tămăduiri. Deci luând Miropia din mirul Sfintei Mucenţe Ermionia şi dându-l neputincioşilor, îi tămăduia. Împărăţind atunci Deciu şi pornind prigoană asupra creştinilor, maica sa a luat pe Miropia şi s-au dus în insula Hiului, unde avea o moştenire. Şi închizându-se cu fiica sa într-o casă, se rugau lui Dumnezeu.

Venind odată ighemonul Numerian în insula aceea, a fost prins fericitul Isidor, fiind creştin, bărbatul cel minunat şi cu bună cucernicie, care avea dregătoria de ostaş. Pe acesta, ca unul ce păstra cu sfinţenie credinţa în Hristos şi se lepăda de închinăciunea idolească, chinuindu-l ighemonul cu felurite munci, l-a ucis prin tăiere de sabie şi l-a aruncat într-o râpă spre mâncarea fiarelor şi a păsărilor; şi a pus strajă de departe ca să nu fure creştinii trupul mucenicului.

Iar Sfânta fecioară Miropia, pornindu-se cu râvnă dumnezeiască, a mers noaptea cu roabele sale şi a luat în taină trupul mucenicului şi, tăinuindu-l cu cinste, l-a pus în loc însemnat. Apoi, fiind înştiinţat ighemonul că s-a furat trupul lui Isidor, a ferecat cu fiare pe străjeri şi a poruncit să-i poarte pe dânşii prin toată insula aceea şi să-i ispitească zicând că de nu vor afla trupul cel furat până la ziua cea însemnată lor, să li se taie capetele.

Atunci văzând Sfânta Miropia pe străjeri chinuiţi cu lanţuri, legaţi şi târâţi, şi mai auzind că de nu vor afla trupul li se vor tăia şi capetele lor, s-a umilit cu sufletul şi a zis în sine: „Dacă aceştia pătimesc aşa pentru mine, care am luat pe ascuns trupul mucenicului, şi vor fi tăiaţi, apoi amar va fi mie la judecata lui Dumnezeu, căci se va munci sufletul meu, ca una ce am fost pricinuitoarea uciderii acestor oameni". Şi îndată a strigat către dânşii: „O, prietenilor, trupul pe care l-aţi pierdut, eu l-am luat, pe când voi dormeaţi".

Iar ostaşii auzind aceasta, îndată au luat-o şi au dus-o înaintea lui Numerian ighemonul, zicând: „Stăpânul nostru, aceasta este care a furat mortul". Iar ighemonul a întrebat pe sfântă: „Adevărate sunt cele grăite despre tine?" Sfânta a răspuns: „Adevărate". Şi a zis ighemonul: „Cum ai îndrăznit, o, femeie blestemată, să faci aceasta?" Iar dânsa a răspuns: „Îndrăzneaţă sunt, mustrând ticăloşia şi nebunia ta!"

La aceste cuvinte mândrul ighemon s-a pornit spre mânie şi îndată a poruncit să o bată pe dânsa cu toiege, fără milă; şi a fost bătută mult. Apoi a fost târâtă de cosiţele părului prin toată insula aceea, strujindu-i toate mădularele. Apoi au închis-o în temniţă, fiind aproape moartă. Iar la miezul nopţii, rugându-se sfânta, a strălucit o lumină în toată temniţa; o ceată de îngeri a stat înaintea ei şi în mijlocul lor era Sfântul Isidor, cântând toţi cântarea cea întreit sfântă. Şi căutând Sfântul Isidor la muceniţă, a zis: „Pace ţie, Miropie! S-au auzit rugăciunile tale de Dumnezeu, căci iată vei fi împreună cu noi şi vei primi cununa cea gătită ţie".

Acestea zicând Isidor, îndată Sfânta Muceniţă Miropia, bucurându-se, şi-a dat Domnului duhul său şi s-a umplut temniţa de negrăită mireasmă, pe care şi străjerii temniţei mirosind-o, se înspăimântară şi se minunară. Iar unul dintr-înşii, văzând şi auzind toate acelea, a alergat la preot, i-a spus toate cu de-amănuntul şi a primit Sfântul Botez; iar după aceea şi sfârşit mucenicesc a dobândit. Iar trupul Sfintei Miropia l-au luat creştinii şi l-au îngropat cu cinste în loc însemnat, slăvind pe Dumnezeu.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, CUVIOŞII PĂRINŢI SIHAŞTRI IOAN, IRACLEMON, ANDREI ŞI TEOFIL

Aceşti cuvioşi părinţi erau de loc din cetatea Oxirih, care se află în Egipt, aproape de râul Nilului; iar părinţii lor au fost creştini. Şi îndeletnicindu-se ei multă vreme cu citirea Sfintelor Scripturi, li s-au umplut sufletele de căinţă. De aceea au părăsit lumea, şi fiind povăţuiţi de Dumnezeu, s-au dus în cele mai adânci locuri ale pustiului. Acolo au dat de un bărbat sfânt foarte bătrân şi s-au nevoit împreună cu el un an.

După moartea bătrânului, au rămas în locul acela şaizeci de ani, trăind în post şi aspră vieţuire. Se hrăneau numai cu poame şi beau apă din Nil; şi aceasta numai de două ori pe săptămână. Ei trăiau

despărţiţi unul de altul, umblau prin munţi, locuiau prin peşteri şi se rugau lui Dumnezeu. Sâmbăta şi Duminica se întâlneau, săvârşeau Sfânta Euharistie şi erau împărtăşiţi de îngerul Domnului cu Sfintele Taine.

Acestea ni le-a povestit marele sihastru Pafnutie, care i-a văzut şi a scris viaţa lor.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, CUVIOSUL PĂRINTE ATANASIE, ÎNCHISUL DIN PECERSCA[1]

Eu sunt învierea şi viaţa; cel ce crede în Mine, de va şi muri, viu va fi. A împlinit acest cuvânt Mântuitorul, pe care L-a zis pentru Lazăr cel mort de patru zile, şi pentru Cuviosul părintele nostru Atanasie, închisul din Pecersca, dorind ca şi noi să împlinim cuvântul bogatului, zis către Lazăr cel sărac, adică: *Dacă va merge cineva din morţi la dânşii, se vor pocăi.*

Acest cuvios Atanasie era călugăr în Sfânta Mănăstire Pecersca, având viaţă sfântă şi plăcută lui Dumnezeu, şi mult bolind, a murit. Iar fraţii au îngrijit trupul lui şi l-au înfăşat după cum se obişnuieşte la moartea călugărului; dar din neîngrijire, mortul a rămas două zile neîngropat. Atunci s-a făcut noaptea arătare egumenului, zicând aşa: „Omul lui Dumnezeu, Atanasie, zace de două zile neîngropat şi tu nu bagi seamă". Iar egumenul a venit a treia zi împreună cu fraţii la cel mort, ca să-l îngroape, dar l-au aflat pe el şezând şi plângând.

Deci s-au înspăimântat toţi, dacă au văzut că a înviat, şi-l întrebau: „Cum ai înviat şi ce ai văzut sau ai auzit?" Iar el nu le răspundea lor altceva decât numai atât: „Mântuiţi-vă!" Însă aceia mai mult îl rugau pe Atanasie, vrând a auzi ceva de la dânsul prin care şi ei să se folosească. Atunci le-a zis lor: „Dacă vă voi spune, nu veţi crede şi nici nu mă veţi asculta". Iar fraţii i-au răspuns cu jurământ că vor păzi toate oricâte va zice. Drept aceea a zis lor cel ce înviase: „Să aveţi ascultare în toate către egumen, pocăiţi-vă în tot ceasul şi vă rugaţi Domnului Iisus Hristos şi Preacuratei Lui Maici, şi cuvioşilor părinţi Antonie şi Teodosie, ca să vă săvârşiţi viaţa voastră bine şi să vă învredniciţi a fi îngropaţi aici în peşteră, împreună cu sfinţii părinţi. Pentru că aceste trei lucruri sunt mai mari decât toate

[1] Din Patericul Pecerscăi.

faptele cele bune. Şi dacă cineva va ajunge să săvârşească acestea toate după rânduială, fericit va fi, dar să nu se înalţe cu mintea. Iar mai mult să nu mă mai întrebaţi, ci vă rog, iertaţi-mă". Acestea zicând, a intrat în peşteră şi, astupând uşa după sine, a petrecut acolo doisprezece ani, neieşind nicăieri, încât niciodată n-a văzut soarele. Şi plângea neîncetat ziua şi noaptea, gustând puţină pâine şi apă la două zile, iar în toţi anii aceia n-a grăit nimănui nimic.

Apoi, când era să se mute la Domnul, a chemat pe toţi fraţii şi le-a zis aceleaşi cuvinte de mai sus, pentru ascultare şi pocăinţă. Şi a adormit cu pace în Domnul, apoi s-a aşezat cu cinste acolo în peşteră, unde s-a şi nevoit.

Iar după adormire, a adeverit sfinţenia sa prin facere de minuni. Pentru că un frate, anume Vavila, fiind bolnav de şale de mulţi ani, a fost dus la moaştele acestui fericit, şi sărutând trupul lui, îndată s-a vindecat. Din ceasul acela până la moartea sa, niciodată n-a mai bolit de şale, nici de altă boală. Deci Vavila mărturisea despre aceasta fraţilor (dintre care era şi Sfântul Simon, scriitorul vieţii acestuia), adică despre arătarea doctorului său, într-acest fel: „Eu, zicea el, pe când zăceam în mare durere, a intrat deodată acest fericit Atanasie şi mi-a zis: «Vino la mine şi te voi vindeca!» Iar eu am vrut să-l întreb când şi cum a venit? Dar el îndată s-a făcut nevăzut. Drept aceea, crezând celui ce mi s-a arătat, m-am sârguit a fi adus către dânsul şi aşa m-am vindecat".

De atunci au priceput toţi că acest Cuvios Atanasie este fericit şi plăcut lui Dumnezeu. Cu ale cărui sfinte rugăciuni să ne învrednicim a învia şi noi din moartea păcatelor şi să vieţuim cu plăcere de Dumnezeu în pocăinţă. După aceasta să dobândim viaţa cea veşnică, în Iisus Hristos, Domnul nostru, Căruia I se cuvine slavă, împreună cu izvorul vieţii, Dumnezeu Părintele, şi cu făcătorul de viaţă Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A TREIA

SFÂNTUL PROOROC SOFONIE

Sfântul prooroc Sofonie era din muntele Savarata, din seminţia lui Simeon; tatăl său se chema Husia, unchiul său Godolia, iar strămoşii săi au fost Amoria şi Ezechia. El a fost, după numele lui, văzător şi cunoscător al tainelor lui Dumnezeu (precum numele lui se tâlcuieşte); pentru că, având mintea sa totdeauna curată, se îndeletnicea în gândire de Dumnezeu, şi pe Unul Dumnezeu văzându-l, s-a învrednicit dumnezeieştilor descoperiri, cunoscând multe taine ale lui Dumnezeu, care aveau să fie arătate în zilele cele mai de pe urmă, pentru care a grăit mai înainte împlinirea lor.

El a proorocit despre dărâmarea şi pustiirea Ierusalimului, despre împrăştierea iudeilor şi despre venirea lui Hristos, iar după aceea, despre întoarcerea neamurilor către Hristos; apoi a murit şi a fost îngropat în casa sa, aşteptând învierea cea de obşte a tuturor. El avea chipul asemenea cu al Sfântului Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu, având barbă mică, şi era rotund la faţă.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, CUVIOSUL PĂRINTE IOAN TĂCUTUL[1]

Tăcutul cel vrednic de laude netăcute, Sfântul şi cuviosul părinte Ioan, s-a născut în Nicopoli din Armenia, având tată pe Encratie şi maică pe Eftimia. El s-a născut în al patrulea an al împărăţiei binecredinciosului împărat Marcian, în a opta zi a lunii ianuarie şi a

[1] Adunată pe scurt după Chiril şi Metafrast.

fost luminat cu Sfântul Botez. Părinţii lui erau creştini binecredincioşi, fiind vestiţi în toată Armenia prin mulţimea bogăţiei şi a cinstei. Tatăl lui era voievod şi mult putea la împărat, ca cel ce avea trecere la dânsul; aşa de slăvit părinte avea fericitul Ioan. Iar aceasta s-a spus, nu ca să-l fericim pe el şi să-l lăudăm pentru numele lui cel bun, pentru că din faptele cele bune se fericesc sfinţii şi se proslăvesc, iar nu din neamul cel bun, ci ca să ştim din ce slavă s-a pogorât în smerenie acest plăcut al lui Dumnezeu. Deci a fost crescut în buna petrecere, împreună cu fraţii săi cei de o mamă, învăţându-se desăvârşit dumnezeiasca Scriptură.

Şi încă tânăr fiind, părinţii lui s-au dus la Domnul, lăsând fiilor multă avuţie, şi fiind împărţită între fraţi, fericitul Ioan a luat partea sa şi a zidit cu dânsa o biserică în numele Preacuratei şi Preabinecuvântatei Fecioare Maria, în cetatea Nicopoli. Apoi, lepădându-se de lume, a luat asupra sa chipul cel monahicesc în al optsprezecelea an al vârstei sale. Deci petrecea viaţă călugărească lângă acea biserică, împreună cu alţi zece călugări, bine nevoindu-se. Căci în toţi anii tinereţii sale avea mare sârguinţă ca trupul să-l facă rob duhului, ca să nu fie rob al pântecelui, nici să fie stăpânit de patimi. Şi s-a făcut bărbat minunat în fapte bune, bun şi iscusit povăţuitor, ajungând apoi şi egumen al fraţilor săi.

Fiind el de douăzeci şi opt de ani, episcopul cetăţii Coloniei s-a mutat la Domnul, iar cetăţenii mergând la mitropolitul Sevastiei, cereau un episcop pentru cetatea lor. Deci făcându-se alegere spre a se şti care ar fi vrednic de o asemenea înaintare, Ioan, egumenul Mănăstirii Nicopoli, se purta prin gurile a tot poporul cum că este vrednic a primi scaunul episcopiei Coloniei. Dar ştiind smerenia lui cea mare, cunoşteau că nu va voi a primi dregătoria episcopiei. Pentru aceea mitropolitul a trimis la dânsul ca şi cum l-ar fi chemat pentru o altă trebuinţă. Iar după ce sfântul a venit, l-a silit ca să fie episcop, şi sfinţindu-l, l-a înălţat pe scaunul Coloniei.

Deci luând cârma Bisericii, nu şi-a schimbat pravila şi nevoinţa cea călugărească; căci el niciodată nu-şi spăla trupul său, păzindu-se cu dinadinsul, ca nu numai de altul să nu fie văzut cu trupul gol, dar nici singur pe sine să nu se vadă cândva gol, aducându-şi aminte de goliciunea lui Adam, şi de aceea nu se spăla în baie. Şi toată purtarea lui de grijă era a fi plăcut lui Dumnezeu şi a petrece în post şi în rugăciuni şi în curăţia cea trupească şi sufletească; adică a avea totdeauna gândurile sale curăţite şi a surpa toată înălţarea ce se ridică asupra înţelegerii lui Dumnezeu; apoi a-şi robi toată înţelegerea sa în ascultarea lui Hristos.

Astfel vieţuind în fapte bune, s-a făcut şi altora chip de viaţă bună; căci, căutând asupra lui, şi alţii se îndreptau şi începeau a vieţui în fapte bune. Dintre aceştia era şi Pergamie, fratele lui după trup, bărbat slăvit care avea mare cinste la împăratul Zenon şi la Anastasie, care a fost după Zenon. Acela văzând pe fratele său, adică pe fericitul Ioan, vieţuind cu sfinţenie, se umilea cu sufletul şi avea mare sârguinţă ca să placă lui Dumnezeu. Asemenea şi Teodor, nepotul lui, care a fost mai pe urmă la binecredinciosul împărat Iustinian în mare cinste, auzind de viaţa moşului său, cea întocmai cu a îngerilor, s-a folosit de el şi a început cu toată casa sa a vieţui cu plăcere de Dumnezeu. Apoi atât de îmbunătăţit s-a făcut prin faptele sale cele bune, încât însuşi împăratul şi dregătorii lui se minunau de cinstita viaţă şi înţelegere a lui Teodor, cum şi de credinţa lui cea dreaptă şi de milostivire. Pentru că în toate acestea a sporit Teodor, având pildă viaţa cea fără de prihană a fericitului Ioan, unchiul său.

Iar când purtătorul de Dumnezeu, părintele Ioan, în al zecelea an al episcopiei, îndrepta bine Biserica lui Hristos, a luat stăpânire asupra Armeniei bărbatul surorii lui, Maria, care se numea Pazinic. Acela, fiind îndemnat de diavol, a început a tulbura şi a face rău Bisericii celei încredinţate lui Ioan, pentru supărarea fericitului, amestecându-se în lucrurile cele duhovniceşti; iar pe cei ce, pentru pedeapsă, fugeau în biserică, îi scotea cu sila, nelăsând pe slujitorii şi ispravnicii bisericilor a avea purtare de grijă de lucrurile bisericeşti.

Fericitul Ioan de multe ori îl ruga cu smerenie să înceteze a se amesteca în lucrurile Bisericii şi de a-i face supărare şi silă. Iar el nu numai că nu-l asculta şi petrecea neîndreptat, ci şi mai rău se înfuria, mai ales că acum sora fericitului se dusese din viaţă. Pentru aceea a fost nevoit sfântul a se duce la Constantinopol, la împăratul Zenon, că îl durea inima pentru răutatea ce se făcea Bisericii. Ajungând acolo, a luat ajutor pe Eftimie, arhiepiscopul Constantinopolului, şi acela i-a ajutat cu mijlocirea sa către împărat.

După acestea, fericitul Ioan văzând gâlceava şi tulburarea lumii acesteia, a cugetat să lase episcopia şi să meargă în sfânta cetate a Ierusalimului, ca să slujească lui Dumnezeu în linişte. Deci săvârşind dumnezeiasca Liturghie, a slobozit pe cei ce erau împreună cu dânsul, adică preoţi şi clerici, şi s-a dus singur la malul mării, neştiind nimeni; şi urcându-se într-o corabie, a mers către sfânta cetate a Ierusalimului. Şi venind în bolniţa sfintei cetăţi în care era zidită casa de rugăciuni în numele Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, a rămas acolo câtăva vreme, ca unul din cei săraci. Iar el, văzând gâlceava poporului, se mâhnea foarte, dorind un loc mai liniştit. Deci se ruga

lui Dumnezeu cu lacrimi ca să-i arate un loc plăcut, fără tulburare şi lesnicios pentru mântuire.

Iar într-o noapte, rugându-se el cu sârguinţă pentru aceasta, a căutat în sus şi a văzut că îndată s-a arătat o stea prealuminată, având asemănarea Crucii, care s-a apropiat de dânsul şi a auzit glas din lumina stelei, zicând: „De voieşti a te mântui, urmează razei acesteia". Iar el îndată cu bucurie a mers după dânsa; şi a fost dus de acea stea în lavra cea mare a Cuviosului şi de Dumnezeu purtătorului părintelui nostru Sava, la treizeci şi opt de ani ai vieţii sale, fiind atunci patriarh al Ierusalimului Salustie.

Acolo a aflat Sfântul Ioan pe Cuviosul Sava, împreună cu o sută patruzeci de fraţi locuitori ai pustiei, petrecând în mare sărăcie trupească, dar în multă bogăţie sufletească. Deci a primit Cuviosul Sava pe fericitul Ioan şi l-a dat economului spre slujba monahicească, neştiind comoara darului lui Dumnezeu ce se tăinuia în Ioan. Şi deşi Sfântul Sava avea darul mai înainte-vederii, Dumnezeu a tăinuit înaintea lui taina aceasta, cum că Ioan este episcop, iar acum a lăsat pentru Dumnezeu episcopia sa şi ca unul din cei proşti a venit la dânsul. Dar nimeni să nu se minuneze de aceasta, că şi cei mai înainte-văzători, uneori nu văd mai înainte. Căci ei numai aceea o văd mai înainte şi o proorocesc, pe care o descoperă lor Dumnezeu, iar cele ce nu le descoperă, pe acelea nu le cunosc. Aşa şi Elisei proorocul, pentru sumaniteanca, a zis către sluga sa: *Las-o pe ea, pentru că sufletul ei este mâhnit în dânsa şi Dumnezeu a ascuns aceasta de către mine şi nu mi-a vestit.*

Deci fiind primit Ioan în lavră, slujea cu toată supunerea şi osârdia în toate slujbele ce i le poruncea economul. În acea vreme se zidea în lavră o casă pentru străini şi s-a rânduit fericitul Ioan să slujească lucrătorilor. Deci slujea lor, fierbându-le bucate, aducându-le apă, dându-le pietre şi suferind toate ostenelile de la zidire.

După doi ani de petrecere în lavră, a fost rânduit să fie primitor de străini şi slujea fraţilor cu toată smerenia, blândeţea şi dragostea. Apoi Cuviosul Sava a început a zidi o mănăstire de obşte, pentru cei noi începători, ca şi cei ce vor vrea să se lepede de lume, mai întâi să se îndrepteze în viaţa de obşte şi după aceea să se primească în lavră. Căci zicea sfântul: „Precum înaintea rodului merge floarea, aşa mai înainte de viaţa pustnicească, să meargă viaţa cea de obşte, ca în viaţa cea de obşte cei noi începători, ca nişte pomi răsădiţi, să înflorească cu pârga ostenelilor; iar în lavră să aducă roadele cele desăvârşite ale nevoinţelor".

Lavra cuviosului era în pustie, iar chinovia mai aproape de lume. Deci zidindu-se aceea, iarăşi a fost rânduit fericitul Ioan ca să slujească lucrătorilor. Atunci avea două slujbe acest cuvios şi iubitor de osteneală: a sluji străinilor şi a aduce pe umerii săi pâine şi bucate fierte şi nefierte la lucrătorii ce zideau mănăstirea pentru viaţa de obşte, care era departe de casa de străini, mai mult de zece stadii.

Într-o slujbă ca aceea ostenindu-se el un an şi plăcând tuturor fraţilor, i-a dat Cuviosul Sava o chilie liniştită, în care a locuit fericitul Ioan trei ani, petrecând cinci zile din săptămână acolo, neieşind şi negustând nimic în acele zile, nici fiind văzut de cineva, ci îndeletnicindu-se numai în cele către Dumnezeu. Iar sâmbăta şi Duminica mai înainte decât toţi intra în biserică şi sta într-însa cu frică şi cu umilinţă. Şi mai ales în vremea dumnezeieştii Liturghii, neîncetat ieşeau pâraie de lacrimi din ochii lui, încât se mirau toţi fraţii de un dar ca acela ce era într-însul. Şi în acele două zile primea hrana împreună cu fraţii.

După trei ani, fericitul Ioan a fost ales iconom şi i-a ajutat Dumnezeu în toate, încât, cu ostenelile lui şi cu slujbele ce făcea, s-a binecuvântat şi s-a înmulţit lavra.

Deci împlinind el bine slujba iconomiei, a voit Cuviosul Sava să-l facă preot, ca pe un vrednic şi desăvârşit călugăr. Şi luându-l, a mers cu dânsul în sfânta cetate a Ierusalimului la patriarhul Ilie, care a fost după Salustie; şi spunându-i viaţa cea plină de fapte bune a lui Ioan, l-a rugat să-l hirotonească pe Ioan preot. Iar patriarhul, chemând pe Ioan în biserică, a voit să-l hirotonească. Atunci Ioan, văzând că nu este cu putinţă a scăpa, a zis către sfântul patriarh: „Preasfinţite Părinte, am un cuvânt de taină către sfinţia ta. Deci porunceşte-mi să-ţi spun deosebi, şi dacă mă vei judeca pe mine a fi vrednic de preoţie, nu mă voi lepăda".

După ce l-a luat patriarhul de-o parte, Cuviosul Ioan s-a aruncat la picioarele lui Ilie, plăcutul lui Dumnezeu, jurându-l ca nimănui să nu spună cuvântul pe care voieşte a-l spune. Şi făgăduind patriarhul că îi va păzi taina, Ioan a zis: „Eu, părinte, am fost episcop al cetăţii Colonia, dar de vreme ce s-au înmulţit păcatele mele, pentru aceea am lăsat episcopia şi am fugit. Deci m-am judecat eu însumi a sluji fraţilor, fiind tare cu trupul, ca ei să ajute cu rugăciunile lor neputinciosului meu suflet".

Iar patriarhul Ilie auzind acestea s-a înspăimântat şi chemând pe Cuviosul Sava, i-a zis: „Oarecare fapte ascunse mi-a spus mie Ioan, pentru care nu poate să fie preot, deci de acum să petreacă în linişte şi nimeni să nu-l supere". Zicând acestea patriarhul, i-a slobozit pe ei

întru ale lor. Iar Cuviosul Sava s-a mâhnit foarte de aceasta şi ducându-se din lavra cea mare într-o peşteră, ca la treizeci de stadii, s-a aruncat pe pământ înaintea lui Dumnezeu cu lacrimi, zicând: „Pentru ce, Doamne, m-ai trecut cu vederea, tăinuind de către mine viaţa lui Ioan şi m-am înşelat, socotindu-l pe el a fi vrednic de preoţie? Deci acum, Doamne, să-mi spui cele despre dânsul, pentru că este mâhnit sufletul meu până la moarte. Căci vasul pe care eu l-am socotit a fi ales, sfânt şi de trebuinţă şi vrednic a primi dumnezeiescul mir, înaintea măririi Tale este netrebnic şi nevrednic".

Într-o rugăciune ca aceea şi în lacrimi petrecând Cuviosul Sava toată noaptea, i s-a arătat îngerul Domnului, zicând: „Nu este Ioan vas netrebnic, ci este vas ales; dar cel ce este episcop, nu poate să se facă preot". Acestea zicând îngerul, s-a făcut nevăzut. Iar Cuviosul Sava a alergat cu bucurie în chilia lui Ioan, şi îmbrăţişându-l, a zis: „O, părinte Ioane, tu ai tăinuit înaintea mea darul lui Dumnezeu care este în tine, iar Dumnezeu mi l-a descoperit". Atunci Ioan a zis: „Mă mâhnesc, părinte, căci am vrut ca nimeni să nu ştie taina aceasta, iar voi v-aţi înştiinţat de dânsa; deci eu nu voiesc să mai vieţuiesc în părţile acestea". Iar Sava s-a jurat lui că nu va spune nimănui taina.

Deci din acea vreme fericitul Ioan, liniştindu-se, şedea în chilie şi nici nu se ducea la biserică, nici nu vorbea cu cineva şi nimeni nu mergea la dânsul, fără numai singur ascultătorul care îi slujea. Ci închizându-se singur în chilie, ieşea numai o dată într-un an, când se făcea praznicul Preacuratei Născătoare de Dumnezeu şi pururea Fecioarei Maria, întru al cărei nume era zidită biserica din lavră. Iar când patriarhul Ilie venea la praznic în lavră, atunci ieşea Ioan din chilia sa, ca să se închine patriarhului; căci patriarhul iubea foarte mult pe Ioan şi îl cinstea pentru smerenia lui.

Deci săvârşindu-se patru ani ai liniştirii lui Ioan, Cuviosul părinte Sava s-a dus în părţile Schitopolei şi a zăbovit acolo mult. Iar fericitul Ioan dorind o viaţă mai deosebită, pustnicească, s-a dus în pustia ce se chema Ruva, întru al cincizecilea an de la naşterea sa. Şi a petrecut în acea pustie nouă ani, hrănindu-se cu buruienile ce se cheamă *melagrie*, care cresc prin pustia aceea. Iar la începutul sălăşluirii a rătăcit prin râpi şi prăpăstii, încât nu afla peştera sa, şi slăbind de osteneala căii, a căzut. Şi iată, deodată a fost luat în sus de o putere dumnezeiască nevăzută, precum odată proorocul Avacum, şi a fost dus în peştera sa. Apoi după câtăva vreme, cercând cuviosul cărările pustiei aceleia, a cunoscut locul acela în care rătăcise, fiind depărtat de la peştera lui ca la cinci stadii.

După aceea a venit la dânsul un frate şi a vieţuit împreună cu dânsul puţină vreme. Iar într-un an, apropiindu-se praznicul Paştelui, a zis fratele către stareţ: „Părinte, să mergem în lavră ca să prăznuim ziua Paştelui şi apoi iarăşi ne vom întoarce. Căci iată, la un praznic ca acesta nu avem aici nimic de mâncat, afară de aceste *melagrii*". Iar Sfântul Ioan nu a voit să meargă, deoarece Cuviosul Sava încă nu se întorsese în lavră din părţile Schitopolei. Iar către fratele ce-l ruga pe el a zis: „Să nu ne ducem de aici, frate, ci să credem că Cel ce a hrănit şase sute de mii de israeliţi în pustie patruzeci de ani, Acela şi pe noi ne va hrăni aici şi la praznicul Paştelui ne va trimite nu numai cele de trebuinţă, ci şi de prisos, pentru că grăieşte în Scriptură: *Nu te voi lăsa pe tine, nici nu mă voi depărta de la tine*. Şi în Evanghelie grăieşte: *Nu vă îngrijiţi, zicând: Ce vom mânca sau ce vom bea? Că ştie Tatăl vostru Cel ceresc, că vă trebuie acestea toate. Căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea se vor adăuga vouă*. Deci rabdă, fiule, şi călătoreşte pe calea cea cu nevoi. Pentru că odihna şi moleşirea trupului de aici naşte munca cea veşnică, iar omorârea trupului găteşte odihna nesfârşită".

Nişte cuvinte ca acestea ale cuviosului neascultându-le fratele, a lăsat pe părinte şi s-a dus în lavră. Deci ducându-se fratele, a venit la cuviosul un om necunoscut, având un catâr încărcat cu multe bunătăţi – pâini curate şi calde, untdelemn, brânză proaspătă, ouă, o vadră de mied (vin de miere); şi pe toate acestea le-a pus înaintea părintelui, apoi îndată s-a dus. Iar cuviosul văzând cercetarea lui Dumnezeu, cu bucurie a mulţumit Lui. Dar fratele acela, mergând spre lavră, a rătăcit în cale, şi umblând trei zile prin pustietăţi nestrăbătute şi prin locuri neumblate, s-a ostenit foarte, încât abia a găsit iarăşi peştera cuviosului, flămând, însetat şi slăbit de osteneala căii. Dar văzând atâtea bucate şi băuturi trimise cuviosului de Dumnezeu pentru praznic, s-a minunat şi se ruşina a căuta în faţa sfântului, pentru împuţinarea credinţei sale. Apoi căzând la picioarele bătrânului, îşi cerea iertare. Iar sfântul, iertându-l, i-a zis: „Cu adevărat să ştii, frate, că Dumnezeu poate să pregătească masa robilor Săi şi în pustie".

În acea vreme Alamundar, domnul saracinilor, care era sub stăpânirea perşilor, a năvălit cu mare mânie asupra Arabiei şi a Palestinei, ucigând şi robind popoarele. Atunci mulţime de barbari s-au împrăştiat prin pustia aceea şi s-a vestit prin mănăstiri să se păzească cu dinadinsul de năvălirea barbarilor. Deci părinţii lavrei celei mari au trimis la acest cuvios Ioan Tăcutul, vestindu-l despre barbari şi sfătuindu-l să se întoarcă în lavră şi să-şi ia chilia de mai înainte, ca să petreacă într-însa. Iar fericitul Ioan n-a vrut să-şi lase

peştera sa cea liniştită din pustie, deşi se cam temea de barbari. Însă zicea în sine: *„Domnul este sprijinitorul vieţii mele, de cine mă voi înfricoşa?* Şi dacă nu mă va sprijini pe mine Domnul şi nu se va îngriji de mine, apoi pentru ce mai vieţuiesc?" Şi aşa luându-şi el scăpare pe cel Preaînalt, a petrecut în locul său fără îndoială. Iar Dumnezeu, Care se îngrijeşte totdeauna de robii Săi şi-i păzeşte în toate căile lor, vrând să-l păzească întreg şi fără temere pe plăcutul Său, i-a trimis ca strajă un leu mare şi înfricoşat, care nedepărtat îl străjuia pe el ziua şi noaptea. Şi de câte ori barbarii năvăleau asupra sfântului, totdeauna leul acela pornindu-se asupra lor cu furia sa cea cumplită, îi rănea şi-i izgonea. Iar fericitul Ioan, văzând acestea, mulţumea lui Dumnezeu că *n-a lăsat toiagul păcătoşilor peste soarta drepţilor.*

După aceasta, întorcându-se Cuviosul Sava în ţara sa, a venit la fericitul Ioan în pustie şi a zis către dânsul: „Iată, Domnul te-a păzit pe tine de năvălirea barbarilor, dându-ţi strajă simţitoare. Deci fă şi tu ceea ce este lucru omenesc: sculându-te, fugi, precum au făcut şi alţi părinţi pustnici". Cu acestea şi cu mai multe cuvinte sfătuindu-l cuviosul, l-a scos din pustie şi, aducându-l în ţara cea mare, i-a dat lui chilie; şi iarăşi a început fericitul Ioan a vieţui în lavră, la cincizeci şi şase de ani de la naşterea sa, neştiind nimeni taina lui, cum că era episcop, afară de preasfinţitul patriarh Ilie şi de Cuviosul Sava, dar şi aceia tăinuiau.

Deci trecând multă vreme, Dumnezeu a binevoit a descoperi taina aceea tuturor fraţilor, în acest chip: Un bărbat oarecare din părţile Asiei, cu numele Aterie, cinstit cu dregătoria arhiepiscopiei, venind în Ierusalim, s-a închinat lemnului Crucii Domnului celei de viaţă făcătoare şi Sfintelor Locuri, şi mult aur şi argint împărţea săracilor şi mănăstirilor. Apoi a ieşit din sfânta cetate, sârguindu-se a se întoarce la moşia sa. Deci suindu-se în corabie şi pornind puţin, s-a ridicat un vânt potrivnic pe mare, pentru care pricină a fost nevoit a se întoarce în Ascalon, unde a rămas două zile. Şi când a vrut iarăşi să plece, i s-a arătat în somn îngerul Domnului, zicând: „Nu se cuvine ţie a pleca la moşia ta, până nu te vei întoarce în sfânta cetate şi vei merge în ţara avei Sava; că acolo vei afla pe ava Ioan Tăcutul, bărbat drept şi plin de fapte bune, care a fost episcop şi pentru Dumnezeu toate le-a trecut cu vederea, smerindu-se cu sărăcia cea de bunăvoie şi cu ascultarea".

Deci deşteptându-se din somn Aterie, s-a întors în Ierusalim, şi venind în ţara Cuviosului Sava, a întrebat despre Ioan Tăcutul; apoi înştiinţându-se de chilia lui, a venit la dânsul şi a petrecut acolo două

zile, rugându-l şi jurându-l cu numele lui Dumnezeu să-i spună neamul său, moşia şi episcopia. Iar el, văzând bunăvoinţa lui Dumnezeu pentru aceea, i-a spus toate cu de-amănuntul. Din acea vreme s-a făcut înştiinţare prin toată lavra, că Ioan Tăcutul este episcop. Şi toţi s-au mirat văzându-l pe el atât de smerit.

După aceasta, cuviosul şi de Dumnezeu purtătorul Părintele Sava s-a mutat către Domnul în ziua a cincea a lunii decembrie la şaptezeci de ani ai vieţii lui Ioan. Dar Ioan nu s-a întâmplat a fi la despărţirea sufletului de trup a Cuviosului Sava; pentru aceea foarte s-a mâhnit cu duhul şi se tânguia pentru despărţirea lui. Apoi i s-a arătat în vedenie Cuviosul Sava, zicându-i: „Nu te mâhni pentru plecarea mea, părinte Ioane, pentru că deşi m-am despărţit cu trupul de tine, însă cu duhul sunt împreună cu tine".

Iar Ioan a zis: „Roagă pe Domnul, părinte, ca să mă ia şi pe mine cu tine". Răspuns-a Sava: „Nu se poate aceasta acum, că are să vină mare ispită asupra lavrei şi vrea Dumnezeu a te avea pe tine în trup, spre mângâierea şi întărirea acelora care vor să lupte bine împotriva ereticilor, pentru credinţa cea dreaptă". Acestea auzind fericitul Ioan, şi-a venit întru sine şi se bucura cu duhul pentru vedenia şi pentru vorbirea ce avusese cu Cuviosul Sava; dar se mâhnea cu inima pentru ispita ce avea să vie.

Apoi i-a venit dorinţa a vedea cum se desparte sufletul de trup. Pentru care pricină, când s-a rugat lui Dumnezeu, a fost răpit cu mintea în sfântul Betleem şi a văzut murind, lângă biserica care era acolo, un bărbat străin, al cărui suflet se lua de îngeri către cer cu cântări dulci. Aceasta văzând-o cu ochii minţii, fericitul Ioan s-a sculat şi s-a dus la Betleem şi a aflat trupul bărbatului celui răposat lângă biserică, precum a văzut în vedenie – că în acel ceas murise, întru care văzuse Ioan – şezând în chilie, sufletul lui fiind luat de îngeri către cer cu cântări. Deci cuprinzând moaştele lui, le-a sărutat cu dragoste. Apoi în acelaşi loc le-a îngropat cu cinste şi s-a întors la chilia sa.

Doi ucenici ai fericitului Ioan, anume Teodor şi Ioan, au povestit lui Chiril monahul, scriitorul vieţii acestuia, zicând: „După răposarea Cuviosului Sava, am fost trimişi de părintele nostru în Liviada, pentru oarecare trebuinţă şi, trecând Iordanul, ne-au întâmpinat pe noi oarecine, zicând: «Păziţi-vă că este un leu înaintea voastră!» Iar noi cugetând, am zis: «Puternic este Dumnezeu să ne păzească cu rugăciunile părintelui nostru, pentru că după porunca lui călătorim». Acestea zicând, am mers şi îndată am văzut venind împotriva noastră un leu înfricoşat. Deci ne-am înspăimântat foarte,

încât lipsind din noi puterea n-am putut fugi, ci am rămas ca nişte morţi. Şi iată deodată s-a arătat între noi părintele nostru, Cuviosul Ioan, poruncindu-ne să nu ne temem. Atunci leul, ca şi cum ar fi fost lovit cu biciul şi izgonit, a fugit de la noi, iar părintele s-a făcut nevăzut. Deci noi, răsuflând uşuraţi, ne-am văzut de cale şi am rămas nevătămaţi. Apoi săvârşind ascultarea care se poruncise nouă, când ne-am întors la părintele, el a căutat spre noi şi a zis: «Vedeţi, fiilor, că m-am aflat împreună cu voi la trebuinţă; dar şi aici mult am rugat pe Dumnezeu pentru voi şi a făcut cu voi mila Sa»".

Încă şi aceasta s-a povestit lui Chiril, de către un ucenic al lui Ioan, cum că acest mare pustnic mulţi ani s-a hrănit numai cu pâine, iar în loc de sare obişnuia să pună cenuşă, şi cu cenuşă îşi mânca pâinea sa. Iar odată, uitând să-şi închidă fereastra chiliei în vremea mesei sale, s-a aplecat ucenicul şi l-a văzut mâncând pâine cu cenuşă; deci s-a mâhnit stareţul că s-a văzut o postire ca aceea a lui; iar ucenicul, vrând să-l mângâie, a zis: „Nu numai tu faci aceasta, părinte, ci mulţi părinţi ai lavrei acesteia împlinesc scriptura care zice: *Cenuşă ca pâinea am mâncat*". Şi aşa a mângâiat pe stareţ.

În acea vreme s-a scornit eresul lui Origen, şi mulţi înşelându-se cu dânsul, se tulbura Biserica lui Dumnezeu. Iar alţii, tare împotrivindu-se eresului, aveau ajutor pe acest cuvios Ioan Tăcutul, care atunci netăcând, ci luptându-se cu tăria cuvântului ce era ca o sabie împotriva ereticilor, tăia şi strica învăţăturile cele hulitoare ale lui Origen. Şi această ispită ce era să vină asupra Bisericii, a fost proorocită lui Ioan în vedenie de Cuviosul Sava; pentru că nu puţină prigoană a fost asupra ei de la eretici, încât mulţi din părinţii cei nevoitori, vătămându-se cu învăţăturile cele ereticeşti, se îndoiau şi se clătinau cu mintea. Pentru aceasta a binevoit Dumnezeu a avea în lavra aceea pe Ioan în trup, spre mângâierea celor slabi cu sufletul şi spre întărirea celor neputincioşi.

Într-acea vreme a venit la dânsul Chiril, de la mitropolia Schitopolei, care a fost mai pe urmă scriitorul vieţii lui. Acesta singur povesteşte aşa: „Vrând să ies din casa mea, ca să mă duc în sfânta cetate a Ierusalimului şi acolo într-o mănăstire oarecare să primesc viaţa călugărească, mi-a poruncit iubitoarea de Hristos, maica mea, ca din cele ce vor fi pentru mântuirea sufletului, nimic să nu încep a face decât numai cu sfatul şi porunca fericitului Ioan, ca nu cumva să cad în eresul lui Origen, la începutul stării mele.

Deci ajungând la Ierusalim, am venit în lavra Sfântului Sava şi m-am închinat vrednicului de fericire Ioan; apoi, descoperindu-i tot gândul meu, ceream de la dânsul un sfat folositor. Iar el mi-a zis mie:

«De voieşti a te mântui, să mergi în mănăstirea marelui Eftimie». Iar eu plecând de la dânsul ca un tânăr şi fără de minte, n-am ascultat porunca lui, ci mergând la Iordan, am intrat în mănăstirea ce se zice a Rundinitei. Şi nu numai că mi-a fost drumul rău, ci şi în boală mare am căzut şi am fost cuprins de mâhnire, că eram străin şi neputincios cu trupul. Apoi mi s-a arătat în vis Cuviosul Ioan, zicându-mi: «De vreme ce nu m-ai ascultat, pentru aceea ai fost pedepsit cu boala aceasta. Deci acum sculându-te, mergi în Ierihon şi acolo, în casa de străini a lui ava Eftimie, vei afla pe un oarecare călugăr bătrân. Să-i urmezi aceluia în mănăstirea lui Eftimie şi te vei mântui». Iar eu, deşteptându-mă din somn, m-am simţit sănătos cu tot trupul. Apoi m-am dus la Ierihon, după porunca sfântului părinte, şi am aflat, precum mi-a zis, pe un călugăr bătrân, cinstit şi cu bună pricepere; acela m-a dus în mănăstirea marelui Eftimie şi m-am sălăşluit într-însa. Adeseori veneam în lavra Sfântului Sava la Cuviosul Ioan şi mare folos sufletesc primeam de la dânsul. Odată eram tulburat şi îngreuiat de gânduri sataniceşti, pe care mărturisindu-le cuviosului, îndată am dobândit uşurare cu sfintele lui rugăciuni şi s-a întors pacea în inima mea".

Aceasta singur a spus-o Chiril monahul. Şi acesta este Chiril acela care a fost trimis de Cuviosul Ioan în lavra Suchiei, cu cărţi la Cuviosul Chiriac pustnicul, precum se scrie în viaţa lui.

Odată şezând Chiriac lângă fereastra chiliei Cuviosului Ioan, a venit un om cu numele Gheorghe, aducând pe fiul său muncit de diavol, şi punându-l lângă fereastră, omul s-a dus. Iar pruncul plângând, l-a cunoscut pe el Sfântul Ioan că are duh necurat. Deci făcându-i-se milă de dânsul, a făcut rugăciune şi l-a uns pe el cu untdelemn sfinţit şi îndată a ieşit din copil duhul cel necurat şi s-a făcut sănătos din ceasul acela.

Iar ava Evstatie, bărbatul cel credincios şi binecuvântat, care, după Serghie, a primit peştera Cuviosului Sava, spunea aceasta: „A năvălit odinioară asupra mea duhul hulii şi mă tulburau foarte gândurile rele asupra lui Dumnezeu şi asupra celor dumnezeieşti şi eram foarte mâhnit. Apoi am venit la fericitul Ioan Tăcutul, şi spunându-i nevoia mea, căutam ajutor de la sfintele lui rugăciuni. Iar el, sculându-se, s-a rugat pentru mine lui Dumnezeu. Apoi a zis către mine: «Bine este cuvântat Dumnezeu, că de acum nu se va mai apropia de tine gândul hulii». Şi aşa a fost precum mi-a zis bătrânul, că dintr-acea vreme n-am mai simţit în mine gândul hulii niciodată".

O femeie de neam din Capadocia, cu numele Raina, diaconiţă la sfânta biserică din Constantinopol, a venit la Ierusalim, având cu sine

pe nepotul său, care era în dregătorie. Acesta, în adevăr, era bărbat cu fapte bune, dar nu se unea cu sfânta sobornicească Biserică, de vreme ce se ţinea de credinţa cea rea a lui Sever. Iar acea binecredincioasă diaconiţă punea multă sârguinţă ca să-l întoarcă pe el către buna credinţă şi să-l unească cu Sfânta Biserică. Pentru aceea pe fiecare din sfinţi îi ruga să se roage lui Dumnezeu pentru dânsul.

Deci auzind de Sfântul Ioan, a dorit ca şi acestuia să i se închine. Şi dacă s-a înştiinţat că nu intră în lavră parte femeiască, a chemat pe Teodor, ucenicul lui Ioan, şi l-a rugat ca să ia pe omul care a venit cu ea şi să-l ducă la sfântul bătrân, căci credea că va întoarce Dumnezeu inima cea împietrită a acelui răucredincios cu rugăciunile Sfântului Părinte Ioan şi-l va face vrednic împărtăşirii cu sobornicească Biserică. Deci luând Teodor pe bărbatul cel întunecat cu eresul, a venit cu dânsul la bătrân şi s-a închinat după obicei. Iar când a zis ucenicul „Binecuvintează-ne pe noi, părinte!", bătrânul a zis ucenicului: „Pe tine te binecuvintez, iar acesta care a venit cu tine nu este binecuvântat". Iar ucenicul a zis: „Nu aşa, părinte, ci pe amândoi să ne binecuvintezi". Răspuns-a bătrânul: „Cu adevărat pe celălalt nu-l voi binecuvânta, până când nu se va lepăda de cugetarea cea rea ereticească şi va făgădui că se va uni cu Biserica cea sobornicească".

Acestea auzind cel răucredincios, s-a mirat de darul bătrânului cel mai înainte-văzător şi prin acea minune schimbându-se, a făgăduit cu adevărat că se va împărtăşi cu cei dreptcredincioşi. Atunci l-a binecuvântat pe el bătrânul, şi luând din inima lui toată îndoiala cu învăţăturile sale cele de Dumnezeu insuflate, l-a împărtăşit cu preacuratele Taine; şi aşa, făcându-l dreptcredincios, l-a liberat cu pace.

De aceasta înştiinţându-se binecredincioasa diaconiţă Raina, mai multă dorinţă avea să vadă cu ochii săi pe sfântul bătrân şi s-a gândit să se îmbrace în haine bărbăteşti şi să vină la dânsul în lavră ca să-şi mărturisească gândurile sale. Iar bătrânul, înştiinţându-se prin înger de acel gând al ei, a trimis la dânsa, zicând: „Să ştii că deşi vei veni la mine precum ai gândit, însă nu mă vei vedea; deci nu te osteni şi rămâi la locul unde eşti acum, căci eu mă voi arăta ţie în vis şi voi asculta cele ce vrei să-mi spui şi îţi voi spune şi eu cele ce-mi va da Dumnezeu a-ţi grăi". Iar diaconiţa, auzind acestea, s-a înspăimântat de vederea mai înainte a Cuviosului Ioan, căci de departe vedea gândurile omeneşti, şi a petrecut la un loc, aşteptând arătarea lui.

Iar într-o noapte, dormind, i s-a arătat cuviosul în vis, zicând: „Iată Dumnezeu m-a trimis la tine; spune-mi ce voieşti?" Iar ea a mărturisit gândurile sale şi a primit de la dânsul vindecarea ce dorea.

Şi învăţând-o cuviosul, s-a făcut nevăzut; iar femeia, deşteptându-se din somn, a dat mulţumire lui Dumnezeu.

Locul unde era chilia cuviosului era pietros şi uscat şi nu era cu putinţă a creşte acolo nici copaci, nici buruieni, pentru asprimea locului, care nu avea nici o umezeală. Iar cuviosul, luând odată o sămânţă de smochin, a zis către ucenicii săi, Teodor şi Ioan: „Ascultaţi-mă pe mine, fiilor. De va da Dumnezeu dar acestei seminţe, ca să crească pe această piatră vârtoasă şi va odrăsli stâlpări şi va face roade, apoi să ştiţi că-mi va dărui Dumnezeu loc de odihnă în împărăţia cerului!" Acestea zicând, a semănat sămânţa aceea pe piatră, aproape de chilia sa. Iar Dumnezeu, Care a odrăslit toiagul lui Aaron cel uscat, a dat umezeală şi pietrei celei vârtoase şi seminţei de smochin răsădite, ca să arate ce dar are de la El credincioasa Lui slugă. Deci odrăslind smochinul din piatră şi crescând câte puţin, a ajuns până la acoperişul chiliei, apoi toată chilia a acoperit-o cu ramurile sale. Şi după o vreme a adus şi roadă, trei smochine, şi luându-le bătrânul, cu lacrimi a mulţumit Domnului, şi sărutându-le, le-a mâncat împreună cu ucenicii.

Apoi, după ce a mâncat smochinele acelea, a început a se pregăti de moarte, fiind acum întru adânci bătrâneţi. Şi vieţuind el toţi anii vieţii sale o sută patru, a adormit întru Domnul, Mântuitorul nostru, Căruia I se cuvine slavă în veci. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, CUVIOSUL PĂRINTE SAVA,[2]

Cuviosul părintele nostru Sava a iubit din tinereţile sale pe Hristos, iar lumea a urât-o. Şi mergând el la Cuviosul Serghie de Radonej, a luat chipul cel îngeresc şi bine s-a nevoit, plăcând lui Dumnezeu, cu postul, cu privegherea, cu rugăciunile, cu smerita cugetare şi cu toate faptele cele bune, dorind ca să primească de la Domnul bunătăţile cele cereşti. Şi multe ispite a răbdat de la demoni, pe care i-a biruit cu ajutorul Celui Preaînalt şi a împărăţit peste patimi. Apoi cu povăţuirea învăţătorului său, marele Serghie, s-a dus din locaşul Sfintei Treimi şi s-a sălăşluit în pustie. Acolo vieţuia în munţii ce se numeau Storoji, în sus pe râul Moscova, aproape de Zvenigorod ca la o stadie de loc, iar de la împărătească cetate a Moscovei, ca la patruzeci de stadii depărtare, unde sfântul petrecea

[2] Mutarea moaştelor sale, făcătoare de minuni, care se află la Storoji, Rusia, se prăznuieşte la 30 aprilie.

bine viaţa călugărească în linişte, răbdând frigul nopţii şi purtând greutatea zădufului zilei.

Deci pentru viaţa lui cea plină de fapte bune, au început a veni la sfântul din multe locuri monahi, oameni şi mireni mulţi, vrând a vieţui lângă dânsul şi a se folosi de el. Iar sfântul, primind pe toţi cu dragoste, se făcea lor chip de smerenie întru ostenelile cele călugăreşti, scoţând apă şi ducând-o pe umerii săi. Şi alte lucruri de trebuinţă singur făcea, ca să înveţe pe fraţi a nu se lenevi şi a nu-şi pierde zilele în nelucrare, adică în lenevire, care este pricinuitoare a toată răutatea.

După aceasta a venit la fericitul părintele nostru Sava un oarecare domn iubitor de Hristos, şi l-a rugat să zidească în locul acela o mănăstire, dând sfântului aur din destul spre zidire. Apoi îndată sfântul, împlinind rugămintea acelui domn, s-a apucat şi a ridicat o biserică Preacuratei Maicii lui Hristos, în cinstea slăvitei naşterii Sale. Şi a făcut mănăstire foarte frumoasă şi mare pentru petrecerea călugărilor cea de suflet mântuitoare, în care bine a păscut turma cea adunată întru Hristos, scoţând-o la păşunea cea duhovnicească. Deci fiind şi el asemenea vieţuitor ca dumnezeiescul Serghie, multe fapte bune a isprăvit întru Hristos.

Ajungând apoi întru adânci bătrâneţi, a căzut în neputinţă trupească şi zăcând puţin, a chemat pe fraţi şi i-a învăţat pe ei din dumnezeieştile Scripturi, ca să-şi păzească curăţia cea trupească, să aibă iubire de fraţi, să se împodobească cu smerenie şi să se nevoiască în post şi în rugăciune. Apoi el le-a pus în locul său egumen pe unul din ucenicii săi şi a poruncit tuturor fraţilor să petreacă în ascultare şi în supunerea egumenului. Iar la sfârşit, dând tuturor pace şi sărutarea cea mai de pe urmă, întru bună mărturisire, şi-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu, în ziua a treia a lunii decembrie, bineplăcând în toate stăpânului său Hristos.

Şi auzind despre moartea sfântului, domnii şi toţi boierii şi cei ce vieţuiau primprejur, precum şi toţi iubitorii de Hristos, cetăţenii din Zvenigorod, au alergat cu mare dragoste la îngroparea părintelui, aducând pe bolnavii lor. Şi petrecându-l cu cântările cele de îngropare, l-au pus cu cinste în biserica Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, cea zidită de dânsul, în partea din dreapta. Iar cinstitele lui moaşte izvorăsc până în ziua de azi multe feluri de vindecări celor ce vin cu credinţă, întru slava lui Hristos, Dumnezeului nostru, Care face minuni preaslăvite prin plăcuţii Săi şi după moartea lor şi Căruia I se cuvine slava, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Povestiri despre minunile Cuviosului Sava

Trecând mulţi ani după moartea cuviosului, egumenul mănăstirii aceleia, era un părinte cu numele Dionisie. Într-o noapte după obişnuita sa pravilă, acesta culcându-se să se odihnească după osteneală, i s-a arătat un monah cinstit, cu bun chip şi cu căruntețe împodobit, pe care l-a auzit spunând: „Dionisie, sculându-te degrabă, zugrăveşte chipul meu pe icoană". Iar Dionisie l-a întrebat pe el: „Cine eşti tu, părinte, şi cum este numele tău?" Iar bătrânul cel cu bunăcuviinţă a răspuns: „Eu sunt Sava, începătorul locului acestuia". Atunci Dionisie, deşteptându-se din somn, a chemat pe un bătrân oarecare cu numele de Avacum, care era unul din ucenicii Cuviosului Sava, şi l-a întrebat cum era chipul fericitului Sava; iar Avacum a început a-i spune chipul, asemănarea şi mărimea staturii părintelui şi învăţătorului său. Atunci a zis egumenul către dânsul: „Adevărat este, frate, căci cu acest chip mi s-a arătat mie Cuviosul Sava în această noapte şi mi-a poruncit ca să-l zugrăvesc pe icoană". Deci grăbindu-se egumenul, a zugrăvit frumos chipul sfântului, căci el însuşi era pictor. Şi dintru acea vreme au început a se face minuni şi vindecări la mormântul Cuviosului Sava.

Un om îndrăcit, cu numele Iuda, a fost adus în locaşul cuviosului, din care pricină, când se săvârşea cântarea de rugăciune a strigat: „Amar mie, că pier!" Şi din acel ceas s-a făcut sănătos. Apoi, celor ce-l întrebau care este pricina strigării lui, zicea: „Am văzut deasupra mormântului Cuviosului Sava un bătrân cu bunăcuviinţă, ţinând o cruce şi umbrindu-mă cu dânsa; iar din cruce a ieşit o văpaie mare şi peste tot m-a ars; pentru aceea am strigat, iar cu focul acela a fost izgonit din mine duhul cel necurat".

Odinioară, fraţii locaşului aceluia au cârtit asupra egumenului Dionisie, şi născocind multe minciuni şi clevetiri asupra lui, l-au pârât stăpânitorului, marelui domn Ioan. Iar stăpânitorul crezând clevetirea lor, a poruncit degrabă să aducă pe egumen înaintea sa. Atunci egumenul fiind în mare mâhnire, i s-a arătat noaptea în somn fericitul Sava, zicând: „Pentru ce te mâhneşti, frate? Mergi neîndoindu-te şi grăieşte cu îndrăzneală, căci Domnul va fi cu tine, ajutându-ţi". Asemenea s-a arătat şi unora din cei ce cârteau, zicându-le: „Pentru aceasta aţi ieşit din lume? Şi aşa aţi voit a vă săvârşi nevoinţa vieţii voastre celei monahiceşti? Voi cârtiţi, iar egumenul se roagă pentru voi cu lacrimi. Cine va birui? Cârtirea voastră sau rugăciunile părintelui vostru?" Deci stând egumenul şi fraţii înaintea stăpânitorului,

s-au ruşinat clevetitorii, iar egumenul a fost întors cu cinste la mănăstirea sa.

Un călugăr oarecare din aceeaşi mănăstire era bolnav de ochi de multă vreme, încât nu putea să vadă nicidecum lumina. Deci apropiindu-se fratele acela într-o zi de mormântul sfântului, a căzut cu lacrimi cerând tămăduire şi şi-a şters ochii săi cu acoperământul care era deasupra mormântului. Şi văzând aceasta un frate din cei ce stăteau acolo, l-a defăimat, zicând: „Nu vei dobândi vindecare, ci mai mult îţi vei umple ochii de praf". Dar acela atingându-se cu credinţă de mormântul sfântului, a dobândit vindecarea ochilor săi celor vătămaţi. Iar fratele cel ce defăima, îndată a fost lovit cu orbire năpraznică şi a auzit un glas, zicând către dânsul: „Ai aflat ceea ce ai căutat, ca prin tine şi alţii să se înveţe a nu lua în râs şi a huli minunile ce se fac de plăcutul lui Dumnezeu". Atunci cel ce orbise, căzând cu mare frică şi cu tânguire la mormântul Sfântului Sava, şi-a cerut iertare, pe care a şi dobândit-o, însă nu degrabă, ci după multe rugăciuni cu lacrimi şi pocăinţă.

Odată au venit tâlharii noaptea, în mănăstirea acestui sfânt, ca să prade biserica Preacuratei Maicii lui Dumnezeu; şi când s-au pornit spre fereastra ce era deasupra mormântului cuviosului părinte, s-a arătat lor un munte mare, pe care nu le era lor cu putinţă nicicum a se sui pe dânsul. Apoi a căzut peste dânşii frică şi cutremur şi s-au dus ruşinaţi. Aceasta înşişi tâlharii aceia au mărturisit mai pe urmă, venind cu pocăinţă în mănăstire şi binevieţuind întru pocăinţă.

Altădată a venit în mănăstirea aceea un boier oarecare cu numele de botez Ioan şi cu numele de familie Irtiştev, aducând pe pat un fiu al său bolnav, anume Gheorghe, care de multă boală nu putea acum nici să grăiască. Iar călugării, făcând pentru dânsul cântare de rugăciune, au turnat în gura bolnavului cvas mănăstiresc şi îndată bolnavul a început a grăi; apoi, vindecându-se boala sa, a mâncat pâine de la masa călugărilor şi s-a făcut sănătos. Iar tatăl său, Ioan, bucurându-se foarte mult pentru tămăduirea fiului său, mare mulţumire a dat lui Dumnezeu şi plăcutului său, Sfântul Sava. Apoi, ca şi cum ar grăi cu un om viu, grăia cu cuviosul, zicând: „O, cuvioase părinte, am în casa mea slugi şi slujnice cuprinşi de felurite boli; deci cred că, de vei voi, poţi şi pe aceia a-i tămădui".

Şi cerând de la egumen puţin cvas, s-a întors la casa sa, împreună cu fiul său cel vindecat. Şi după ce a ajuns acasă, a poruncit să aducă la sine pe una din roabele sale, cu numele Irina, care era oarbă şi mută, şi a turnat în urechile ei cvas din care adusese din mănăstirea cuviosului Sava; de asemenea a uns şi ochii ei cei orbi

şi îndată a văzut Irina şi a auzit bine cu urechile. Atunci toţi s-au minunat cu spaimă de măririle lui Dumnezeu. Asemenea chemând pe o slugă a sa, cu numele de Artemie, care era surd de şapte ani, i-a turnat din acelaşi cvas în urechile lui şi acela s-a tămăduit. Apoi a adus şi pe o fecioară oarbă cu numele Cecilia şi aceea prin ungerea cu cvas a văzut. Însă nu cvasul făcea nişte minuni ca acelea, ci binecuvântarea şi rugăciunile Cuviosului Sava şi credinţa cea mare a lui Ioan. Iar după câtăva vreme însuşi Ioan îmbolnăvindu-se, acelaşi fel de doctorie a folosit şi a dobândit vindecare.

Altă dată egumenul mănăstirii aceleia, cu numele Misail, căzând într-o boală grea, se deznădăjduise de viaţă şi era aproape de moarte. Iar într-o zi, eclesiarhul mănăstirii aceleia cu numele Gurie, vrând să tragă clopotul pentru Utrenie, mergea către clopot. Şi când a fost în dreptul uşilor bisericii, l-a întâmpinat un bătrân cu bunăcuviinţă şi a început a-l întreba: „Cum se află cu sănătatea egumenul vostru?" Iar Gurie i-a spus despre boala lui. Dar bătrânul cel cu bunăcuviinţă i-a zis: „Mergi şi îi zi lui ca să cheme în ajutor pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu şi pe începătorul locului acestuia, pe bătrânul Sava, şi va redobândi sănătatea. Iar tu, frate, deschide-mi uşile bisericii ca să intru într-însa". Iar Gurie s-a îndoit şi n-a vrut să deschidă mai înainte de a trage clopotul şi a îndrăznit a-l întreba pe el cine şi de unde este? Iar bătrânul care se arătase, nezicând nimic mai mult, a mers către uşile bisericii şi îndată s-au deschis singure şi a intrat înăuntru bătrânul.

Atunci Gurie, întorcându-se cu frică în chilie la tovarăşul său, a început a-l defăima pe el, zicând: „Pentru ce n-ai încuiat uşile bisericii? Că iată, am văzut că a intrat un bătrân necunoscut în biserică, prin uşile deschise". Iar tovarăşul lui îi spunea cu jurământ cum că de cu seară a încuiat uşile. Deci aprinzând Gurie lumânarea, a alergat la biserică şi a aflat uşile închise şi încuiate cu toată întăritura, precum făcuse de cu seară tovarăşul său. Iar după Utrenie, Gurie spuse tuturor ceea ce văzuse şi auzise, şi toţi ziceau că bătrânul care s-a arătat a fost Cuviosul Sava însuşi. Iar egumenul auzind aceasta, a poruncit să-l ducă la mormântul cuviosului şi rugându-se cu sârguinţă pentru tămăduirea sa, a dobândit sănătate cu rugăciunile Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi ale Cuviosului Sava.

Şi multe alte minuni şi tămăduiri s-au săvârşit la mormântul plăcutului lui Dumnezeu, unde şi acum se săvârşesc celor ce aleargă cu credinţă, cu darul lui Dumnezeu şi rugăciunile Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi ale Cuviosului Sava, pe care şi noi îl rugăm ca şi

durerile noastre cele sufleteşti şi trupeşti să le vindece cu rugăciunile sale fierbinţi, către Hristos Domnul Dumnezeul nostru, Căruia I se cuvine slavă în veci. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, CUVIOSUL TEODUL

Cuviosul părintele nostru Teodul s-a născut în Cipru, pe vremea împăratului Maximian, şi de tânăr s-a lepădat de lume. Iar pentru marea lui nevoinţă pustnicească şi pentru smerenia lui, i s-a luminat sufletul şi a fost învrednicit cu darul de a vedea mai dinainte gândurile celor ce se apropiau de el.

Şi prefăcându-se nebun, pe mulţi îi mustra şi îi făcea să se pocăiască. Astfel ducându-şi viaţa şi ajutând la mântuirea multora, a bineplăcut lui Dumnezeu şi a adormit cu pace.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A PATRA

SFÂNTA MUCENIŢĂ VARVARA[1]

În vremea împărăţiei lui Maximian, păgânul împărat al Romei, era în părţile Răsăritului un oarecare om de neam bun, bogat şi slăvit, cu numele de Dioscor, cu obicei şi cu credinţă de elin, care vieţuia în Iliopoli. Acela avea o fiică, anume Varvara, pe care o păzea ca lumina ochilor, pentru că nu avea alt fiu, decât numai pe ea, şi aceasta, cu vârsta, s-a făcut foarte frumoasă la chip, încât nu era nici o fecioară în toate hotarele acelea, care să-i semene cu frumuseţea. Din această pricină, tatăl său a zidit un turn înalt, cu mare meşteşug, iar pe turnul acela a făcut case frumoase şi în ele a închis pe fiica sa, Varvara, rânduindu-i acolo femei purtătoare de grijă şi slujnice, fiindcă murise mama ei. Iar aceasta a făcut-o pentru ca să nu fie văzută frumuseţea fiicei sale de către poporul cel simplu şi cu neamul de jos, căci socotea că nu sunt vrednici ochii unor asemenea oameni, a vedea faţa cea prea frumoasă a fiicei sale.

Deci vieţuind fecioara întru acele palate înalte de pe turnul acela, se mângâia privind de sus la zidirea lui Dumnezeu cea dintru înălţime, ca şi la cea de jos, la lumina cerului şi la frumuseţea pământului. Odată privind spre cer şi luând seama la strălucirea soarelui, la alergarea lunii şi la frumuseţea stelelor, a zis către păzitoarele care petreceau împreună cu dânsa şi către slujnice: „Cine le-a făcut pe acestea?" Asemenea căutând şi la frumuseţea cea de pe pământ, la verdeaţa câmpului, la pomi, la grădini, la munţi şi la ape, întreba: „A cui mână a zidit toate acestea?" Iar cele ce-i stăteau înainte i-au zis: „Toate acestea le-au zidit zeii". A întrebat fecioara:

[1] După Metafrast şi după Damaschin.

„Care zei?" Răspuns-au ei slujnicele: „Zeii aceia pe care îi cinsteşte tatăl tău şi-i ţine pe ei în palatul său, care sunt de aur, de argint, de lemn şi se închină lor; acei zei au zidit toate acestea câte le vezi cu ochii". Iar fecioara auzind aceste cuvinte ale lor, se îndoia şi zicea în sine: „Zeii pe care îi cinsteşte tatăl meu sunt făcuţi de mâini omeneşti. Pe cei de aur şi de argint i-a făcut zlătarul (aurarul) şi pe cei de piatră i-a făcut pietrarul, iar pe cei din lemn i-a cioplit teslarul. Deci cum acei zei făcuţi au putut zidi această luminată înălţime cerească şi o frumuseţe ca aceasta pământească, neputând ei singuri nici a umbla cu picioarele, nici a lucra cu mâinile?"

Astfel cugetând întru sine, ea căuta adeseori spre cer, ziua şi noaptea, şi din zidiri se sârguia a cunoaşte pe Ziditorul. Odată ea privind mult la cer şi fiind cuprinsă de o mare dorinţă ca să ştie cine a făcut acea înălţime cu bunăcuviinţă şi acea lăţime şi strălucire a cerului, deodată a strălucit în inima ei lumina dumnezeiescului dar şi i-a deschis ochii minţii, pentru cunoştinţa nevăzutului, neştiutului şi neajunsului Dumnezeu, Care cu înţelepciune a zidit cerul şi pământul. Şi zicea întru sine: „Un Dumnezeu ca Acela trebuie să fie, pe Care nu L-a zidit nici o mână omenească. Acela singur este Făcător şi pe toate cu mâna Sa le zideşte. Unul trebuie să fie Cel ce a întins lăţimea cerului, a întemeiat greutatea pământului şi străluceşte din înălţime toată lumea cu razele soarelui, cu strălucirea lunii şi cu lumina stelelor, iar jos înfrumuseţează pământul cu copaci şi cu felurite flori şi-l adapă pe el cu râuri şi cu izvoare de apă. Un Dumnezeu ca Acela trebuie să fie, Care pe toate le ţine, pe toate le cârmuieşte, pe toate le viază şi pentru toţi mai înainte poartă de grijă".

Aşa învăţa fecioara Varvara a cunoaşte pe Făcătorul din făpturi, încât se împlineau asupra ei cuvintele lui David: *Cugetat-am la toate lucrurile Tale, la faptele mâinilor Tale am gândit*. Cu acea învăţătură s-a aprins în inima ei focul dragostei celei dumnezeieşti şi a ars sufletul ei cu văpaia doririi lui Dumnezeu, încât nu avea odihnă ziua şi noaptea; numai la aceasta într-una cugeta şi de aceasta întruna dorea, ca să ştie cu adeverire pe Dumnezeu şi Ziditorul a toate.

Şi nu putea avea învăţători pe nimeni din oameni, care să-i descopere tainele sfintei credinţe şi s-o povăţuiască la calea mântuirii, pentru că nu era cu putinţă nimănui a veni la dânsa, afară de slujnicele cele orânduite, căci Dioscor, tatăl ei, avea pentru dânsa mare pază. Însă singur Duhul Sfânt, Învăţătorul cel preaînţelept şi povăţuitor, o învăţa pe dânsa dinăuntru nevăzut, cu tainica insuflare a darului Său şi lucra în mintea ei cunoştinţa adevărului. Şi fecioara era pe acel

turn ca o pasăre osebită pe casă, la cele de sus cugetând, iar nu la cele de jos, pentru că nu se lipea inima ei de nimic din cele pământeşti: nu iubea aurul, nici mărgăritarele cele de mult preţ, nici pietrele cele scumpe, nici podoaba hainelor, nici alte podoabe feciorești, nici de nuntă nu gândea vreodată; ci numai spre Unul Dumnezeu avându-şi tot cugetul său, s-a robit cu dragostea Lui.

Şi venind vremea fecioarei ca să fie logodită cu bărbat, mulţi tineri bogaţi, de neam mare şi slăviţi, auzind de frumuseţea ei cea preaminunată, rugau pe Dioscor ca să binevoiască a le da pe fiica lui în căsătorie. Atunci s-a suit Dioscor în turnul acela la Varvara şi a început a-i grăi despre nuntă şi a-i spune despre tinerii cei frumoşi care caută a o avea pe dânsa mireasă, cu care dintre dânşii ar vrea a se logodi. Iar fecioara Varvara, cea plină de înţelepciune, auzind de la tatăl său asemenea cuvinte, s-a roşit la faţă, ruşinându-se nu numai a auzi, ci şi a gândi la nuntă; şi în tot chipul s-a lepădat de dânsa, neînvoindu-se cu sfatul tatălui său, pentru că mare pagubă îşi socotea ei aceasta, adică a-şi veşteji floarea curăţiei sale şi a-şi pierde mărgăritarul cel fără de preţ al fecioriei. Apoi mult sfătuind-o pe dânsa tatăl său, ca să se înduplece voii lui, ea i-a grăit multe cuvinte împotrivă şi la sfârşit i-a zis: „Dacă îmi vei grăi mai mult despre aceasta, tată, şi mă vei sili către logodire, apoi aceasta voi face: nu te voi mai numi tată şi eu singură mă voi omorî şi te vei lipsi de fiica ta". Acestea auzindu-le Dioscor, s-a spăimântat şi s-a dus de la dânsa, neîndrăznind mai mult a o sili pe dânsa. Pe lângă acestea, cugeta că mai bine va fi cu sfaturi bune decât cu sila a o logodi cu cineva şi nădăjduia că, după o vreme oarecare, singură se va înţelepţi şi va voi a se mărita.

După aceasta s-a gândit să se ducă într-o cale depărtată pentru oarecare trebuinţă, socotind că fără dânsul Varvara se va mâhni, şi când se va întoarce, mai cu înlesnire se va îndupleca a-i asculta sfatul şi porunca lui. Deci plecând Dioscor în cale, a poruncit ispravnicului casei, ca să zidească o baie cu multă cheltuială şi cu meşteşug iscusit, lângă scăldătoarea care era în grădina lui; iar la baie a poruncit ca să fie două ferestre într-un perete, ce era dinspre miazăzi. Apoi a poruncit ispravnicilor săi să o lase liberă pe Varvara, ca să se pogoare din turn şi să umble oriunde va voi şi să facă orice-i va plăcea. Se gândea Dioscor astfel, că fiica lui, vorbind cu mai mulţi oameni şi văzând multe fecioare logodindu-se şi măritându-se, va voi şi ea a se mărita după vreun bărbat.

După plecarea lui Dioscor în cale depărtată, fecioara Varvara având libertate a intra şi a ieşi din casa sa şi putând fără oprire a avea

vorbă cu oricine ar voi, s-a împrietenit cu nişte fecioare creştine şi auzind de la dânsele despre numele lui Iisus Hristos, îndată s-a bucurat cu duhul de numele acela. Apoi a dorit să ştie de la dânsele despre Domnul, mai cu de-amănuntul, iar acelea îi spuseră ei toate cele despre Hristos, despre Dumnezeirea Lui cea negrăită, despre întruparea din Preacurata Fecioara Maria, despre patima Lui cea de bunăvoie şi Înviere, despre judecata ce are să fie şi despre veşnica muncă a închinătorilor de idoli; după aceea despre bucuria cea nesfârşită a creştinilor celor credincioşi întru împărăţia cerurilor.

Acestea toate ascultându-le Varvara, se îndulcea cu inima, ardea cu dragostea către Hristos şi dorea botezul. Apoi s-a întâmplat în vremea aceea că a venit acolo un preot din Alexandria în chip neguţătoresc, despre care înştiinţându-se Varvara, l-a chemat la ea şi a învăţat de la dânsul, în taină, cunoştinţa în Domnul nostru Iisus Hristos, pe care demult o dorea cu mare râvnă. Şi spunându-i preotul toate tainele sfintei credinţe, a botezat-o pe ea în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh şi învăţând-o pe dânsa mult, s-a dus într-ale sale. Iar Sfânta Varvara luminată fiind cu botezul, mai mult s-a aprins cu dragostea lui Dumnezeu şi se îndeletnicea în post şi în rugăciuni ziua şi noaptea, slujind Domnului său, Căruia i s-a făcut mireasă, logodindu-şi fecioria sa Lui, ca să o păzească curată.

În acea vreme se zidea baia, pe care o poruncise tatăl său când plecase în cale; deci a ieşit odată Sfânta Varvara din turnul său, ca să vadă cum se zideşte baia aceea, şi văzând numai două ferestre la baie, a zis către lucrători: „Pentru ce aţi făcut numai două ferestre? Au nu este mai bine a fi cu trei, ca şi peretele să fie mai frumos şi baia mai luminoasă?" Meşterii au răspuns: „Aşa ne-a poruncit nouă tatăl tău, ca numai două ferestre să facem dinspre miazăzi". Iar Sfânta Varvara stăruia, poruncindu-le să facă şi a treia fereastră, în numele Sfintei Treimi. Dar pentru că meşterii nu voiau să facă aceasta, temându-se de tatăl ei, ea le-a zis: „Eu vă voi apăra de tatăl meu şi voi răspunde pentru voi; faceţi precum vă poruncesc". Şi au făcut a treia fereastră la baie, precum le-a poruncit lor. Deci era acolo o scăldătoare (precum s-a zis), lângă care se zidea baia; acea scăldătoare era îngrădită cu pietre de marmură cioplite.

Acolo la scăldătoare venind Sfânta Varvara şi uitându-se către răsărit, a însemnat cu degetul pe o marmură chipul Sfintei Cruci, care s-a şi închipuit pe piatră cu degetul cel sfânt al curatei fecioare, ca şi cum s-ar fi săpat cu fierul. Ba încă lângă aceeaşi baie chiar urmele cinstitelor ei picioare fecioreşti s-au închipuit asemenea pe piatră;

apoi din urmele acelea a curs apă şi multe vindecări se făceau acolo, celor ce veneau cu credinţă. Pentru că toate acelea, adică baia cea cu trei ferestre, care era făcută în chipul Sfintei Treimi şi piatra cea de marmură de lângă scăldătoare, care era cu închipuirea Crucii, precum şi urmele picioarelor Sfintei Varvara, au rămas întregi până în vremea fericitului Simeon Metafrast, care, după Ioan Damaschin, a scris pătimirea Sfintei Varvara. Acela grăieşte în istoria sa astfel: „Până în ziua de astăzi se găseşte scăldătoarea aceea, vindecând tot felul de boli în poporul cel iubitor de Hristos, pe care dacă ar fi voit cineva a o asemăna cu curgerile Iordanului, sau cu izvorul Siloamului, sau cu Scăldătoarea Oilor, nu ar fi greşit de la adevăr; pentru că şi prin aceea, multe minuni lucrează puterea lui Hristos".

Şi plimbându-se Sfânta Varvara prin palatele tatălui său, a văzut zeii, idolii cei fără de suflet, stând la loc cinstit şi a oftat greu pentru pierderea sufletelor omeneşti, celor ce slujesc idolilor. Apoi a scuipat în faţa idolilor, zicând: „Asemenea vouă să fie toţi cei ce vi se închină şi toţi cei ce cer ajutor de la voi, care sunteţi fără suflet". Acestea zicând, s-a suit în turnul său şi se sârguia în rugăciunile sale cele obişnuite şi în posturi, toată mintea sa îndreptând-o spre gândirea de Dumnezeu.

După aceasta s-a întors şi Dioscor, tatăl ei, din calea sa şi luând seama celor ce se lucraseră în casa lui, s-a apropiat şi de baia aceea ce se zidise din nou şi văzând trei ferestre în perete, a început cu mânie a cârti asupra slugilor şi a meşterilor, pentru că au călcat porunca lui şi n-au făcut numai două ferestre, ci au făcut trei. Iar ei au răspuns: „Nu cu voia noastră am făcut, ci cu a fiicei tale, Varvara, pentru că ea ne-a poruncit nouă să facem trei ferestre, deşi noi n-am vrut". Deci îndată chemând Dioscor pe Sfânta Varvara, a întrebat-o: „Pentru ce ai poruncit să se facă la baie şi a treia fereastră?" Iar ea a răspuns: „Mai bine este să fie trei decât două, căci tu, părintele meu, ai poruncit să se facă două ferestre în chipul – precum mi se pare – a doi luminători cereşti, al soarelui şi al lunii, ca să lumineze baia; iar eu am poruncit ca să se facă şi a treia în chipul luminii celei întreite, pentru că trei sunt ferestrele luminii celei neapropiate, celei negrăite, celei neapuse şi celei neînserate, care luminează pe tot omul ce vine în lume".

Iar tatăl ei, tulburându-se de cuvintele cele noi ale fiicei sale şi cu adevărat minunate, dar neînţelese de el, a luat-o de-o parte şi stând lângă baie, unde era crucea cea închipuită pe piatră cu degetul Sfintei Varvara şi pe care Dioscor încă nu o văzuse, o întrebă pe sfântă: „În ce chip lumina cea cu trei ferestre luminează pe tot omul, precum ai

zis?" Sfânta a grăit: „Ia aminte, părintele meu, şi înţelege cele ce-ţi voi spune: Trei ipostasuri ale unui Dumnezeu în Treime, Care vieţuieşte întru lumina cea neapropiată, luminează şi viază toată zidirea: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt; pentru aceea am poruncit să se facă trei ferestre la baie, ca aceasta una – i-a arătat Sfânta Varvara cu degetul – să închipuiască pe Tatăl; cealaltă, pe Fiul; a treia, pe Duhul Sfânt; ca şi zidirile să preamărească numele Preasfintei Treimi". Apoi a arătat cu degetul către crucea cea închipuită pe marmură şi a zis: „Şi am închipuit aici şi semnul Fiului lui Dumnezeu, Care cu bunăvoinţa Tatălui şi cu lucrarea Duhului Sfânt, S-a întrupat pentru mântuirea omenească din curata Fecioară şi a pătimit de bunăvoie pe o cruce ca aceasta, precum îi vezi închipuirea; pentru aceea am închipuit aici semnul Crucii, ca puterea ei să izgonească de aici toată puterea diavolească".

Acestea grăind preaînţeleapta fecioară despre Sfânta Treime, despre întruparea şi patima lui Hristos, despre puterea Crucii şi despre celelalte taine ale sfintei credinţe, l-a pornit spre mare mânie pe tatăl său cel împietrit cu inima.

Şi îndrăcindu-se Dioscor de iuţime şi de mânie şi uitând dragostea cea firească, a scos sabia şi a vrut să lovească pe fiica sa. Iar ea a fugit, dar Dioscor o alerga ca lupul pe oaie, având sabia în mâna sa. Apoi, ajungând pe mieluşeaua lui Hristos cea fără prihană, s-a întâmplat în acel loc un munte de piatră, care era ca un perete. Şi neavând sfânta unde să fugă de mâinile şi de sabia tatălui său sau mai bine a muncitorului său, având scăpare numai pe Dumnezeu, către El şi-a ridicat ochii cei sufleteşti şi trupeşti, cerând ajutor şi apărare. Şi n-a zăbovit Cel Preaînalt a auzi pe roaba Sa, ci degrabă întâmpinând-o cu ajutorul Său, a făcut de s-a despicat în două înaintea ei muntele cel de piatră, precum odinioară înaintea Sfintei Muceniţe Tecla, care fugea de mâinile celor fără de ruşine. Deci, despicându-se piatra, Sfânta fecioară Varvara a fugit în despicătura aceea şi îndată s-a închis piatra la loc după dânsa, dând sfintei cale slobodă ca să se suie în vârful muntelui, unde s-a ascuns într-o peşteră de piatră.

Iar Dioscor cel mai împietrit decât piatra, nevăzând înainte pe fiica sa care fugea, se mira cum s-a ascuns de ochii lui, şi a căutat-o cu sârguinţă multă vreme. Deci, înconjurând muntele acela şi căutând pe Varvara, a văzut doi păstori pe munte, păscându-şi oile lor, care o zăriseră pe Sfânta Varvara fugind la munte şi ascunzându-se în peşteră. Deci suindu-se la dânşii, Dioscor i-a întrebat: „N-aţi văzut pe fiica mea ascunzându-se pe aici?" Iar unul din păstori, fiind milostiv şi văzând pe Dioscor plin de mânie, a vrut să tăinuiască pe

fecioara cea nevinovată, a zis: „N-am văzut-o". Dar celălalt, tăcând, a arătat cu degetul locul unde se ascunsese sfânta. Şi a alergat Dioscor acolo degrabă, iar pe ciobanul care a arătat pe sfântă cu degetul, l-a ajuns pedeapsa lui Dumnezeu chiar în locul acela, pentru că el însuşi s-a prefăcut în stâlp de piatră, iar oile lui în lăcuste.

Apoi Dioscor aflând pe fiica sa în peşteră, a apucat-o şi a început a o bate fără milă, şi trântind-o la pământ, o călca cu picioarele; apoi, apucând-o de păr, o trăgea către casa sa, pe cale aspră. După aceea a închis-o într-o casă mică şi întunecoasă, încuind uşile şi ferestrele, şi pecetluindu-le cu pecete, a pus strajă şi o chinuia pe dânsa cu foame şi cu sete. După aceasta s-a dus la ighemonul locului aceluia, cu numele Marchian, şi i-a spus toate cele despre fiică-sa, că se leapădă de zeii lor şi crede Celui răstignit. Deci a rugat pe ighemon ca, prin îngrozire de munci să o înduplece la credinţa cea părintească. Apoi scoţând-o de la închisoare, a adus-o şi a dat-o în mâinile ighemonului, zicând: „Eu mă lepăd de dânsa, de vreme ce şi ea s-a lepădat de zeii mei, şi dacă nu se va întoarce iarăşi către dânşii şi nu se va închina lor împreună cu mine, apoi ea să nu-mi mai fie fiică şi eu să nu-i fiu tată; iar tu, stăpânitorule ighemoane, munceşte-o pe dânsa precum voieşte stăpânirea ta".

Iar ighemonul, văzând frumuseţea cea rară a fecioarei, s-a minunat de cuviinţa ei şi a început a grăi către dânsa cu blândeţe, cuvinte bune, lăudând frumuseţea ei şi neamul cel bun şi o sfătuia să nu se lepede de legile cele vechi părinteşti şi să nu fie potrivnică voii tatălui său, ci să se închine zeilor şi întru toate să asculte pe tatăl său, ca una ce are să fie moştenitoarea tuturor averilor lui.

Iar Sfânta fecioară Varvara, cu preaînţelepte şi blânde cuvinte mustrând deşertăciunea zeilor celor fără de suflet, mărturisea şi preamărea numele lui Iisus Hristos şi se lepăda de toate deşertăciunile pământeşti, de bogăţii şi de mângâierile lumeşti, dorind pe cele cereşti. Iar ighemonul o sfătuia pe dânsa să nu necinstească neamul său şi să nu-şi piardă floarea cea preafrumoasă a tinereţilor sale. Apoi, mai pe urmă, a zis: „O, frumoasă fecioară, fie-ţi milă singură de tine şi te sârguieşte cu osârdie împreună cu noi să aduci jertfă zeilor, pentru că mi-e milă de tine şi voiesc a te cruţa, fiindu-mi jale a da la munci şi la răni o aşa frumuseţe. Iar de nu mă vei asculta şi vei petrece nesupusă nouă, apoi mă vei sili şi pe mine, chiar nevrând, să te chinuiesc cumplit". Iar Sfânta fecioară Varvara i-a răspuns: „Eu pururea aduc jertfă de laudă Dumnezeului meu şi însumi voiesc a-I fi Lui jertfă; pentru că Acela Unul este Dumnezeul nostru adevărat, Care a zidit cerul şi pământul şi toate cele ce sunt într-însele; iar zeii

tăi nimic nu sunt şi nimic n-au zidit, fiind fără de suflet şi nelucrători. Căci pe aceia însuşi îi zidesc mâinile omeneşti, precum zice proorocul lui Dumnezeu: *Idolii păgânilor sunt argint şi aur, lucruri de mâini omeneşti. Şi toţi zeii păgânilor sunt diavoli, iar Domnul cerurile a făcut.* Aceste cuvinte prooroceşti eu le ascult şi cred întru Unul Dumnezeu care este făcător a toate; iar pentru zeii voştri aceasta mărturisesc, că sunt deşerţi şi deşartă este nădejdea voastră într-înşii".

După ce sfânta a grăit aceste cuvinte, ighemonul s-a mâniat şi îndată a poruncit să o dezbrace; şi era această chinuire dintâi mai grea decât rănile de pe urmă, căci a pus-o să stea goală înaintea multor bărbaţi, care fără ruşine priveau spre goliciunea curatului ei trup fecioresc. Apoi muncitorul a poruncit să o întindă pe pământ şi cu vine de bou să o bată tare mult timp, încât s-a roşit pământul cu sângele ei. Şi încetând muncitorii a o mai bate, după porunca ighemonului, au frecat rănile ei cu zdrenţe şi cu ţesături de păr, adăugând dureri la dureri. Însă toate chinurile acelea care năvăleau mai repede decât vântul şi decât viforul asupra neputinciosului ei trup fecioresc, n-au clătinat pe Sfânta muceniţă Varvara, cea tare în credinţă, pentru că era întemeiată pe piatra Hristos, Domnul său, prin care răbda acele dureri amare.

După aceasta, ighemonul a poruncit să o bage în temniţă, până când va socoti cu ce fel de munci mai cumplite s-o muncească. Deci fiind abia vie de rănile cele multe, Sfânta Varvara se ruga în temniţă cu lacrimi lui Hristos Domnul, iubitul său Mire, ca să n-o lase să pătimească acele dureri cumplite şi grăia împreună cu David: *Nu mă lăsa pe mine, Doamne Dumnezeul meu, nu Te depărta de la mine. Ia aminte spre ajutorul meu.* Aşa rugându-se ea şi fiind miezul nopţii, a strălucit o lumină mare, iar sfânta a simţit în inima sa o spaimă şi o bucurie pentru că se apropia Mirele ei cel nestricăcios, vrând a cerceta pe mireasa Sa. Apoi Însuşi Împăratul măririi S-a arătat întru slavă negrăită, pe Care văzându-L sfânta, o, cât s-a bucurat cu duhul şi s-a îndulcit cu inima! Şi căutând Domnul spre ea cu ochii blânzi, a zis cu dulcile Sale buze: „Îndrăzneşte, mireasa Mea, şi nu te teme. Eu sunt cu tine, păzindu-te pe tine şi privind la nevoinţa ta, uşurând durerile tale, pregătindu-ţi pentru acestea răsplătirea veşnică în cămara Mea cea cerească; deci rabdă până la sfârşit, ca degrab să te îndulceşti de veşnicile bunătăţi, întru împărăţia Mea".

Nişte cuvinte ca acestea grăind către dânsa Hristos Domnul, Sfânta Varvara se topea cu totul ca ceara de focul dumnezeiescului dor şi ca un râu se revărsa cu dragostea către El. Aşa a mângâiat-o

Iisus cel preadulce şi cu dragostea Sa a îndulcit pe iubita Sa, mireasa Varvara, şi a vindecat-o de răni, încât nici urmă nu se mai cunoştea pe trupul ei. Apoi s-a dus de la faţa ei, lăsându-i o nespusă veselie duhovnicească. Şi era sfânta Varvara în temniţă ca şi în cer, cu îngerească dragoste aprinzându-se către Dumnezeu şi mărindu-L cu inima şi cu gura, dând mulţumire Domnului că n-a trecut-o cu vederea, ci a cercetat pe roaba Sa, care pătimeşte pentru numele Lui.

Era acolo o femeie credincioasă şi temătoare de Dumnezeu, cu numele Iuliana, care, de când a fost prinsă Sfânta Varvara, o urmărea de departe şi privea la pătimirile ei. Iar când sfânta a fost aruncată în temniţă, şedea la fereastra temniţei, minunându-se cum acea fecioară tânără, în floarea tinereţilor şi a frumuseţii sale, a trecut cu vederea pe tatăl său şi pe tot neamul său, bogăţiile şi toate bunătăţile, frumuseţile lumii acesteia şi încă şi sufletul său nu şi-l cruţă pentru Hristos, ci cu osârdie îl jertfeşte pentru El. Apoi văzând că a vindecat Hristos de răni pe Sfânta Varvara, a dorit ca şi ea să pătimească pentru Dânsul şi a început a se pregăti pentru nevoinţe, rugând pe Iisus Hristos, puitorul de nevoinţe, ca să-i dea şi ei răbdare întru munci.

Deci făcându-se ziuă, au scos pe Sfânta Varvara din temniţă şi au dus-o la necuratul divan, spre a doua întrebare, iar Iuliana îi urma ei de departe. Sfânta Varvara, stând înaintea divanului, a ighemonului şi a celor ce erau împreună cu dânsul, aceştia au văzut pe fecioară sănătoasă, cu faţa luminată şi mai frumoasă decât întâi, iar pe trup fără nici o rană din cele ce avusese şi s-au mirat. Apoi ighemonul a zis către dânsa: „Oare vezi, o, fecioară, câtă purtare de grijă au zeii noştri pentru tine? Iată că pe tine, care ieri erai cumplit rănită, acum te-au vindecat, şi fiind slăbită de dureri acum eşti sănătoasă. Deci fii şi tu mulţumitoare spre o facere de bine ca aceasta, şi închinându-te lor, adu-le jertfă".

Iar sfânta a răspuns: „Ce grăieşti, ighemoane? Oare zeii tăi m-au vindecat? Ei fiind orbi, muţi şi neavând nici o simţire, ei, care nu pot să dea orbilor vedere, muţilor grăire, surzilor auz, şchiopilor umblare, bolnavilor vindecare, nici pe morţi să-i învieze? Cum au putut aceia a mă vindeca şi pentru ce să mă închin lor? Pe mine m-a vindecat Iisus Hristos, Domnul Dumnezeul meu, care tămăduieşte toate durerile, iar morţilor le dă viaţă. Aceluia eu cu mulţumire mă închin şi singură însămi mă aduc Lui jertfă, pe care tu cu ochii tăi cei necuraţi, orbit fiind cu mintea, nu poţi a-L vedea, că nu eşti vrednic".

Aceste cuvinte ale sfintei muceniţe au pornit pe ighemon spre mânie şi a poruncit să spânzure pe muceniţă pe lemn şi să-i strujească

trupul cu unghii de fier, apoi să ardă coastele ei cu făclii aprinse. Şi pe toate acestea le răbda Sfânta Varvara cu vitejie, ba încă şi cu ciocanul a fost bătută în cap. Câte a răbdat acea fecioară fiind vie, n-ar fi răbdat nici un bărbat, oricât de tare, de n-ar fi întărit puterea lui Dumnezeu, nevăzut, pe mieluşeaua Lui.

Iar în mijlocul poporului, care privea la muncile Sfintei Varvara, stătea nu departe Iuliana, cea mai sus pomenită; aceea, privind la pătimirea Sfintei Varvara, plângea şi nu putea a se opri din lacrimi. Apoi, umplându-se de râvnă, a ridicat glas din popor şi a început a ocărî tirania cea fără de omenie a nemilostivului ighemon şi a huli pe zeii lor cei păgâneşti. Şi îndată a fost prinsă, şi fiind întrebată despre credinţă, a mărturisit că este creştină; pentru aceea a poruncit ighemonul să o chinuiască şi pe dânsa ca şi pe Sfânta Varvara. Deci a fost spânzurată împreună cu Sfânta Varvara şi strujită cu piepteni de fier. Iar Sfânta Mare Muceniţă Varvara, fiind spânzurată în acele munci, şi-a ridicat ochii către Dumnezeu şi a zis: „Dumnezeule, Cel ce cerci inimile omeneşti, Tu ştii că dorindu-Te pe Tine şi poruncile Tale cele sfinte iubindu-le, cu totul m-am adus Ţie şi dreptei Tale celei Atotputernice m-am încredinţat. Deci tu, Doamne, nu mă lăsa, ci cu milostivire caută asupra mea şi asupra Iulianei, care pătimeşte împreună cu mine; întăreşte-ne pe amândouă şi ne împuterniceşte, ca să săvârşim bunăvoinţa ce ne stă înainte, pentru că duhul este osârduitor, iar trupul neputincios".

Aşa rugându-se sfânta, li s-a dat lor nevăzut ajutor din înălţime, spre răbdare cu bărbăţie. După aceasta, tiranul a poruncit să le taie sânurile la amândouă, apoi înmulţindu-se durerile cele grele, Sfânta Varvara, ridicându-şi iarăşi ochii spre doctorul şi vindecătorul său, a strigat: „Nu întoarce faţa Ta de la noi, Hristoase, şi duhul Tău cel sfânt nu-l lua de la noi; dă-ne, Doamne, bucuria mântuirii şi cu Duh stăpânilor ne întăreşte, întru dragostea Ta".

După nişte munci ca acestea, ighemonul a poruncit ca pe Sfânta Iuliana să o bage în temniţă, iar pe Sfânta Varvara, spre mai marea ei ruşine, să o poarte goală, spre batjocură, prin toată cetatea, îmbrâncind-o şi bătând-o. Iar Sfânta fecioară Varvara, cu ruşine acoperindu-se ca şi cu o haină, a strigat către iubitul său mire Hristos Domnul, zicând: „Cela ce îmbraci cerul cu nori şi acoperi pământul cu negură, ca cu nişte scutece, Tu însuţi, o, Împărate, acoperă goliciunea mea şi fă ca să nu fie văzute mădularele mele de ochii păgânilor, ca nu până în sfârşit să fie de râs roaba Ta".

Şi îndată Hristos, Care împreună cu Sfinţii Săi îngeri privea de sus la nevoinţele roabei Sale, a grăbit spre ajutorul ei şi a trimis către

dânsa un înger strălucit, cu haina în chipul luminii ca să acopere goliciunea ei. Astfel fiind acoperită Sfânta Varvara, nu mai puteau ochii păgânilor să vadă mădularele ei cele goale şi au întors-o către muncitor. După dânsa a fost dusă Sfânta Iuliana, asemenea goală, prin toată cetatea, întru priveliştea îngerilor şi a oamenilor. Apoi, văzând muncitorul că nu poate să le despartă pe ele de dragostea lui Hristos şi să le înduplece să se închine idolilor, le-au judecat pe amândouă, dându-le spre tăiere de sabie.

Iar pe Dioscor, cel cu inima de piatră, tatăl Sfintei Varvara, nu numai că nu l-a durut inima, văzând muncile cele cumplite ale fiicei sale, până într-atâta împietrindu-l diavolul, dar nu s-a ruşinat făcându-se singur gealat (chinuitor) al fiicei lui. Căci cu o mână a luat pe fiică-sa, iar cu cealaltă mână ţinea sabia şi aşa a dus-o la locul de osândă, care era însemnat pe un munte, afară din cetate. Apoi a fost dusă de un ostaş şi Sfânta Iuliana. Când mergea pe cale, Sfânta Varvara se ruga lui Dumnezeu, zicând: „Dumnezeule Cel fără de început, Care ai întins cerul ca un acoperământ şi pământul l-ai întemeiat pe ape, Cela ce răsari soarele Tău spre cei buni şi spre cei răi şi dai ploaie peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi, Tu şi acum auzi-mă pe mine, roaba Ta, care mă rog către Tine. Ascultă-mă, o, Împărate, şi dă darul Tău la tot omul care mă va pomeni pe mine şi pătimirile mele. Să nu se apropie de unul ca acela boală năpraznică şi moarte neaşteptată să nu-l răpească pe el; pentru că ştii Doamne, că trup şi sânge suntem şi lucrul Preacuratelor Tale mâini".

Aşa rugându-se sfânta, s-a auzit glas din cer, chemând-o pe ea împreună cu Iuliana întru cele de sus şi făgăduindu-i a-i împlini cererea ei. Deci, mergeau amândouă sfintele muceniţe, Varvara şi Iuliana, spre moarte cu mare bucurie, dorind a se dezlega mai degrab de trup şi a merge către Domnul. Ajungând la locul cel însemnat, mieluşeaua lui Hristos, Varvara, şi-a plecat sub sabie sfântul său cap şi a fost tăiată de mâinile nemilostivului ei tată. Astfel s-a împlinit Scriptura care zice: *Şi va da spre moarte tatăl pe fiul*, iar pe Sfânta Iuliana alt ostaş a tăiat-o şi astfel s-a săvârşit alergarea nevoinţei lor.

Iar sfintele lor suflete s-au suit în glasuri de bucurie către Hristos, Mirele lor, întâmpinându-le îngerii şi însuşi Stăpânul lor, cu dragoste primindu-le. Iar pe Dioscor şi pe Marchian, ighemonul, i-a ajuns năpraznică pedeapsă a lui Dumnezeu, pentru că pe Dioscor, pe când cobora din munte, iar pe ighemon care şedea în casa sa, tunete şi fulgere din cer lovindu-i, i-au ucis şi i-au ars, încât nici cenuşa lor nu s-a mai aflat.

În cetatea aceea era un bărbat dreptcredincios cu numele Galentian. Acela luând cinstitele moaşte ale sfintelor mucenite, le-a dus în cetate şi le-a îngropat cu cinstea ce li se cuvenea. A zidit şi biserică peste dânsele, în care multe vindecări se făceau, prin moaştele sfintelor, cu rugăciunile lor şi cu darul Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, a Cărui slavă este în vecii vecilor. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, PĂRINTELE NOSTRU IOAN DAMASCHIN[2]

Cetatea Damascului din Siria a odrăslit pe Ioan Damaschin din părinţi credincioşi şi de bun neam, a căror dreaptă credinţă în Hristos le-a fost mult mai scumpă decât aurul cel pieritor, care prin foc este lămurit. Acea vreme era cumplită, căci saracinii robiseră partea aceea, luând cetatea slăvită, făcând multă răutate creştinilor, pe unii omorându-i, iar pe alţii vânzându-i în robie, încât pe nimeni nu lăsau ca să slăvească pe Hristos pe faţă.

Atunci părinţii lui Ioan, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu fiind acoperiţi, au fost păziţi întregi, cu sănătatea şi cu averea, păstrând întreagă credinţa. Pentru că le dăduse lor Preabunul Dumnezeu a afla dar înaintea saracinilor, precum odinioară a avut Iosif înaintea egiptenilor şi Daniil înaintea sirienilor. Deci nu opreau răucredincioşii agareni pe părinţii sfântului a crede în Hristos şi a preamări pe faţă preasfânt numele Lui. Ba chiar au pus judecător al cetăţii pe tatăl lui Ioan şi stăpânitor peste isprăvniciile poporului. Iar el fiind într-o bunăstare ca aceea, mult bine făcea fraţilor celor de o credinţă, pe cei robiţi răscumpărându-i, pe cei închişi prin temniţe liberându-i de prin legături şi izbăvindu-i de la moarte şi dând mână de ajutor celor ce pătimeau în necazurile cele mai mari.

Astfel erau în Damasc părinţii cuviosului, în poporul agarenilor, ca o făclie în întuneric, ca o sămânţă în Israel şi ca o scânteie în cenuşă, păziţi de Dumnezeu, ca aşa să iasă dintru dânşii făclia cea aprinsă a Bisericii lui Hristos, strălucind luminos la toată lumea, adică acest fericit Ioan Damaschin, pe care născându-l ei după fire, s-au străduit a-l naşte şi după dar. Deci au făcut un lucru care în acea vreme era foarte cu anevoie, că nu lăsau agarenii pe nimeni a se naşte din apă şi din duh (adică a se boteza). Însă părinţii lui Ioan fără

[2] Scriitorul vieţii Sfântului Damaschin a fost Ioan, Patriarhul Ierusalimului.

piedică şi-au născut pe fiul lor prin botez, numindu-l cu numele darului de Ioan.

Crescând pruncul, părintele lui se îngrijea pentru dânsul să-l crească bine şi să-l înveţe nu obiceiurile saracinilor, nici vitejiile cele ostăşeşti, nici vânarea fiarelor, nici altfel de meşteşug omenesc; ci blândeţea, smerenia, frica de Dumnezeu, precum şi înţelegerea dumnezeieştilor scripturi. Şi ruga tatăl său pe Dumnezeu cu sârguinţă, să-i trimită un om înţelept şi binecredincios, ca să fie fiului său bun învăţător şi propovăduitor spre faptele cele bune. Deci fiind auzit de Dumnezeu, a dobândit ceea ce dorea într-acest chip: barbarii care erau în Damasc, ieşind adeseori pe mare şi pe uscat, în părţile cele de primprejur, robeau pe creştini, şi ducându-i în cetatea lor, pe unii îi vindeau în târguri, iar pe alţii îi ucideau cu sabia. S-a întâmplat odată că au prins un monah oarecare, cinstit cu chipul, dar mai cinstit cu sufletul, de neam din Italia, cu numele Cozma, şi-l vândură pe el în târg, împreună cu alţii din cei robiţi. Iar cei ce aveau să fie tăiaţi cu sabia, căzând la picioarele monahului aceluia, îl rugau cu lacrimi, ca şi el să se roage lui Dumnezeu pentru sufletele lor.

Iar saracinii, văzând închinăciunile ce le făceau către monahul Cozma cei ce erau rânduiţi spre moarte, l-au întrebat pe monah cu ce dregătorie şi cu ce cinste a fost cinstit de creştini în patria sa? El a răspuns: „N-am avut nici un fel de dregătorie, nici cu cinstea preoţiei n-am fost cinstit, că sunt numai monah netrebnic. Dar am învăţat filosofia, nu numai a noastră creştinească, ci şi aceea pe care au alcătuit-o filosofii cei vechi". Acestea zicând, vărsa lacrimi din ochi.

Şi stătea acolo, nu departe, tatăl lui Ioan, care, văzând pe bătrân plângând şi după haină cunoscându-l că este monah, s-a apropiat de dânsul, vrând a-l mângâia în necaz, şi i-a zis: „Pentru ce plângi, omule al lui Dumnezeu, de părăsirea lumii acesteia de care demult te-ai lepădat şi ai murit pentru ea, precum te cunosc după chip?" Iar monahul a răspuns: „Nu plâng eu pentru părăsirea lumii acesteia, căci, precum ai zis, am murit pentru lume şi nu bag în seamă nimic dintre acestea ce sunt în ea, ştiind că altă viaţă mai bună şi fără moarte şi veşnică este gătită robilor lui Hristos, pe care cu darul lui Hristos Dumnezeului meu, nădăjduiesc şi eu a o ajunge; ci pentru aceasta mă tânguiesc, căci mă duc din lumea aceasta fără fiu, nelăsând după mine moştenitor".

Şi mirându-se bărbatul acela a zis: „Tu eşti monah care te-ai dat pe sine-ţi lui Dumnezeu spre păzirea curăţeniei, iar nu spre naşterea de fii; deci, pentru ce te mâhneşti că n-ai fiu?" Monahul a răspuns: „Nu înţelegi, stăpâne, cele grăite de mine; nu grăiesc de fiu trupesc,

nici despre moştenirea materialnică, ci despre cea duhovnicească, pentru că eu, precum mă vezi, deşi sunt călugăr sărac, am mare bogăţie de înţelepciune, cu care din tinereţile mele, cu ajutorul Dumnezeului meu ostenindu-mă, mult m-am îmbogăţit. Că am străbătut toată înţelepciunea omenească, am învăţat retorica, logica şi filosofia, pe care Staghiriţii şi fiul lui Areston au aşezat-o. Apoi, am cunoscut bine măsurarea pământului şi cu meşteşugul muzicii m-am deprins, mişcarea planetelor cerului şi umblarea lor am învăţat din destul, pentru ca din făpturi, care au atâta podoabă şi cu atâta înţelepciune sunt aşezate, să ajung întru cea mai luminoasă cunoştinţă a Însuşi Făcătorului. Mai pe urmă şi tainele teologiei, cele drept alcătuite de teologii greci şi romani, desăvârşit le-am învăţat. Deci atâtea daruri având, nu le-am dăruit nimănui şi ceea ce singur am învăţat, pe altul n-am învăţat şi nici nu mai pot de acum să mai învăţ pe cineva, nemaifiind nici vreme şi neavând nici ucenic, că mi se pare că şi eu voi muri aici de sabia agarenilor şi mă voi arăta înaintea lui Dumnezeu ca un pom fără roadă şi ca robul care a ascuns în pământ talantul stăpânului său. Deci pentru aceasta plâng şi mă tânguiesc, că precum se mâhnesc părinţii cei trupeşti când vieţuiesc în însoţire şi nu lasă fii, aşa şi eu mă mâhnesc că n-am născut nici un fiu duhovnicesc, care să rămână după mine moştenitor, la atâta bogăţie de înţelepciune".

Auzind aceste cuvinte, tatăl lui Ioan s-a bucurat că a aflat comoara pe care o dorea şi a zis către bătrân: „Nu te mâhni, părinte, poate Dumnezeu va împlini dorinţa inimii tale". Zicând acestea, s-a dus degrabă la domnul saracinilor, şi căzând la picioarele lui, l-a rugat cu sârguinţă ca să-i dăruiască pe acel rob. Şi nu a fost lipsit de cererea sa, că i s-a dăruit lui de la Domnul acel dar, care, cu adevărat, era mai vrednic decât multe alte daruri. Deci luând cu mare bucurie pe fericitul Cozma, l-a dus în casa sa şi-l mângâia pe el de pătimirea cea rea şi îndelungată, pe care a avut-o, dându-i toată îndemânarea şi odihna; apoi a zis către dânsul: „Părinte, fii domn al casei mele, precum sunt şi eu, şi fii părtaş tuturor bucuriilor şi necazurilor mele". Apoi i-a mai zis: „Iată că nu numai libertate ţi-a dăruit Dumnezeu, ci şi dorinţa inimii tale a împlinit-o. Pentru că am aceşti copii (punându-i înaintea lui pe amândoi copiii), unul îmi este fiu după fire, adică Ioan, iar celălalt este luat în loc de fiu, de neam din Ierusalim, care, rămânând sărac din copilărie, l-am luat în loc de fiu şi este de un nume cu cuvioşia ta, pentru că se cheamă Cozma. Deci rogu-te, părinte, învaţă-i pe dânşii înţelepciunea ta şi obiceiurile cele bune, povăţuieşte-i spre toate lucrurile cele bune şi fă-i pe dânşii

fiii tăi duhovniceşti; naşte-i pe dânşii prin învăţătură, creşte-i prin blândă pedepsire şi-i lasă pe ei după tine moştenitori nefuratei tale bogăţii celei duhovniceşti".

Iar fericitul bătrân Cozma s-a bucurat şi a preamărit pe Dumnezeu; apoi luând pe amândoi copiii, îi învăţa pe dânşii cu toată sârguinţa. Şi erau copiii aceştia isteţi la minte, pricepând toate cele ce li se puneau înainte de dascăl şi învăţau cu spor. Ioan era ca un vultur ce zboară prin văzduh şi ajunge tainele cele mai înalte ale învăţăturii; iar Cozma, fratele lui cel duhovnicesc, era ca o corabie pe mare, pe care, suflând-o vântul, înoată iute; aşa ajungea el de repede adâncul înţelepciunii. Deci amândoi învăţând cu sârguinţă şi cu bună sporire, în puţină vreme au străbătut toată învăţătura ce se afla în logică, în filosofie şi în aritmetică, ca şi ucenicii lui Pitagora şi ai lui Diofant, iar măsurarea pământului au învăţat-o aşa, încât se părea că sunt ca oarecare noi Euclizi. Iar meşteşugul muzicii în aşa chip l-au învăţat, precum îi arată cântările bisericeşti cele alcătuite de dânşii şi stihurile cele scrise de ei.

Apoi n-au rămas neînvăţate de dânşii nici astronomia şi nici tainele dreptei credinţe, pe care prea bine le-au cunoscut. Au învăţat şi obiceiurile cele bune şi către viaţă plină cu fapte bune s-au povăţuit de bunul lor dascăl, făcându-se desăvârşiţi, atât întru înţelepciunea cea duhovnicească, cât şi în cea lumească. Ioan atât a sporit, încât chiar dascălul său se minuna de dânsul, pentru că în unele din învăţături, chiar covârşea ucenicul pe dascăl. Apoi s-a făcut un renumit teolog, precum îl arată a fi cărţile lui cele de Dumnezeu insuflate şi înţelepţite. El nu se mândrea de înţelepciunea sa, ci precum un pom bineroditor, cu cât face mai mult rod, cu atât îşi pleacă la pământ ramurile sale, aşa şi fericitul filosof Ioan, cu cât creşteau mai mult în mintea sa roadele înţelepciunii, cu atât se socotea întru inima sa a fi mai mic şi ştia a potoli în sine gândurile tinereţii şi a stinge năvălirile patimilor, iar sufletul său, ca pe o candelă plină cu untdelemnul înţelepciunii celei duhovniceşti, ştia a-l aprinde cu focul dumnezeieştii doriri.

După aceasta, dascălul Cozma a zis către tatăl lui Ioan: „Iată, s-a împlinit dorirea ta, stăpânul meu, căci copiii tăi au învăţat bine, încât acum chiar şi pe mine mă covârşesc cu înţelepciunea. Căci n-a fost destul acestor ucenici să fie ca dascălul lor, ci cu mare ţinere de minte şi cu neîncetate osteneli, mai mult au cercetat adâncul înţelepciunii, înmulţind Dumnezeu într-înşii darul acesta. De acum nu le mai trebuie să înveţe de la mine, singuri fiind destoinici ca să-i înveţe şi pe alţii. Deci, rogu-mă ţie, stăpâne, lasă-mă într-o mănăstire, ca

acolo însumi să fiu ucenic şi să învăţ de la călugării cei mai desăvârşiţi înţelepciunea cea de sus; pentru că această filosofie lumească, pe care am învăţat-o mai înainte, mă trimite către filosofia cea duhovnicească, care este mai cinstită şi mai curată, folosind şi mântuind sufletul".

Tatăl lui Ioan, auzind aceasta, s-a mâhnit, nevrând să se lipsească de un părinte ca acela, cinstit şi înţelept; însă n-a îndrăznit a-l opri cu sila, ca să nu mâhnească pe bătrân, ci a făcut după voia lui, şi dându-i cele trebuincioase de cale din destul, l-a liberat în pace. Iar el mergând s-a sălăşluit în lavra Cuviosului Sava şi acolo, binevieţuind până la sfârşitul vieţii, a trecut la Dumnezeu, Acela care este Înţelepciunea cea preadesăvârşită. Apoi şi tatăl lui Ioan, după câţiva ani, s-a mutat la Domnul. Iar domnul saracinilor, chemând pe Ioan, a voit a-l face mai întâi sfetnic al său, dar el se lepăda avându-şi dorinţa înclinată în altă parte, adică spre a sluji Domnului în linişte; însă fiind silit, s-a supus şi a primit dregătoria chiar nevrând şi s-a făcut stăpânitor în cetatea Damascului, mai mare decât tatăl său.

În vremea aceea, împărăţea peste greci Leon Isaurul, care s-a sculat ca o fiară asupra Bisericii lui Dumnezeu şi ca un leu ce răpeşte şi răcneşte. Pentru că, lepădând sfintele icoane de prin bisericile lui Dumnezeu, le ardea cu foc, iar pe cei ce credeau bine şi se închinau sfintelor icoane, îi rupea cu dinţii cumplitei tiranii, fără milă. Auzind despre acestea Ioan, s-a aprins cu râvnă pentru buna credinţă, urmând lui Ilie Tesviteanul şi celui de un nume cu dânsul, adică lui Ioan Mergătorul înainte al lui Hristos. Deci scoţând sabia cuvântului lui Dumnezeu, a început a tăia ca pe un cap dogma cea ereticească a împăratului celui cu nărav de fiară. Căci scriind mai multe cărţi despre cinstea sfintelor icoane, le-a trimis către cei dreptcredincioşi, pe care îi ştia, arătând în aceste cărţi cu înţelepciune din Scriptură şi din vechile aşezăminte ale purtătorilor de Dumnezeu Părinţi, că se cuvine a da cuviincioasa închinăciune sfintelor icoane. Apoi ruga pe acei către care scria, să arate acele cărţi ale lui şi altor fraţi care sunt de o credinţă, spre întărire întru Ortodoxie.

Deci se sârguia fericitul Ioan a alerga prin toată lumea, dacă nu cu picioarele, cel puţin cu cărţile sale cele de Dumnezeu insuflate, care, împărţindu-se prin toată împărăţia grecească, întăreau pe cei binecredincioşi întru dreapta credinţă, iar pe cei eretici îi înţepau cu sabia cuvântului. Acestea ajungând la auzul împăratului Leon cel răucredincios şi el nerăbdând mustrarea credinţei sale celei rele, a chemat pe ereticii cei de o credinţă cu el şi le-a poruncit, ca, prefăcându-se a fi de dreaptă credinţă, să caute între cei binecredincioşi

vreo scrisoare de-a lui Ioan, care ar fi fost scrisă chiar de mâna lui şi să o ceară de la dânşii ca să o citească pentru folos.

Atunci ajutătorii răutăţii, sârguindu-se mult, au aflat undeva la cei binecredincioşi o epistolă scrisă de mâna lui Ioan, pe care, cerând-o cu vicleşug, au dat-o în mâna împăratului. Iar acela a dat-o în mâna unor scriitori iscuşiţi ai săi, ca astfel privind la scrisoarea lui Ioan, cu acelaşi fel de litere să scrie o carte către împărat, ca şi cum ar fi fost scrisă chiar de mâna lui Ioan şi trimisă de la Damasc.

Deci scrisoarea aceea era astfel: „Bucură-te, împărate! Eu mă bucur de stăpânirea ta, pentru unirea credinţei noastre, şi dau închinăciunea şi cinstea ce se cuvine măriei tale celei împărăteşti. Înştiinţare fac stăpânirii tale, că cetatea noastră Damascul, pe care o stăpânesc saracinii, este foarte nebăgată în seamă de dânşii, neavând nicidecum strajă tare, iar oastea agarenilor care se află într-însa este foarte slabă şi puţină; deci milostiveşte-te spre această cetate, rogu-mă pentru Dumnezeu, trimite oastea ta cu bărbăţie, ca şi cum ar avea să meargă aiurea, şi fără veste să năvălească asupra Damascului, căci fără osteneală vei lua cetatea sub stăpânirea ta; şi la aceasta mult îţi voi ajuta chiar şi eu, de vreme ce şi cetatea şi chiar şi laturile acestea sunt sub mâna mea".

O scrisoare ca aceasta fiind făcută ca şi cum ar fi fost scrisă de Ioan către împărat, a poruncit să scrie altă scrisoare, din partea lui Leon cel viclean către domnul saracinilor, într-acest chip: „Nimic mai fericit decât aceasta nu mi se pare a fi, decât a avea pace între noi, a petrece în prietenie şi a păzi aşezămintele cele de pace; căci este foarte lăudat lucru şi lui Dumnezeu plăcut. Drept aceea şi eu, pacea care am făcut-o împreună cu tine, voiesc a o păzi nerisipită şi neschimbată până la sfârşit. Însă un creştin care petrece în stăpânirea ta adeseori mă îndeamnă, prin scrisorile sale către mine, ca să risipesc pacea şi făgăduieşte către mine, că-mi va da în mâini cetatea Damascului, fără osteneală, de voi trimite acolo oastea mea fără de veste. Şi pentru ca să crezi cele scrise de mine, iată îţi trimit una din scrisorile ce mi-a scris, din care vei cunoaşte prietenia mea. Iar acelui creştin, care a îndrăznit a scrie către mine unele ca acestea, îi vei pricepe vicleşugul şi vrăjmăşia şi vei şti în ce chip să-l pedepseşti".

Amândouă aceste scrisori le-a trimis împăratul cel cu numele de leu şi cu năravul de fiară, printr-un om al său către domnul barbarilor în Damasc. Iar acela, luându-le şi citindu-le, a chemat pe Ioan şi i-a arătat acea scrisoare cu vicleşug, ce era scrisă către împăratul Leon. Iar Ioan, citind şi luând seama scrisorii, a zis: „Literele ce se află pe hârtia aceasta văd că sunt asemenea cu scrisoarea mâinii mele; dar

n-a scris mâna mea acestea, pentru că mie nici în minte nu mi-a venit cândva să scriu unele ca acestea către împăratul grecesc, să nu fie aceasta, ca să slujesc eu cu vicleşug domnului meu!" Deci a cunoscut Ioan că pizma cea cu rău meşteşug a ereticilor a făcut una ca aceasta.

Atunci domnul, umplându-se de mânie, a poruncit să-i taie mâna cea dreaptă nevinovatului Ioan; iar acesta se ruga cu sârguinţă domnului ca să aştepte puţin şi să-i dea câtăva vreme pentru adeverirea nevinovăţiei sale şi pentru dovedirea vrăjmăşiei îndreptată asupra sa de către înrăutăţitul eretic, împăratul Leon. Dar n-a dobândit ceea ce cerea, pentru că fiind foarte mânios păgânul, îndată a poruncit a se săvârşi pedeapsa. Deci s-a tăiat dreapta lui Ioan; dreapta aceea care făcea puterea celor dreptcredincioşi, pentru Dumnezeu; dreapta aceea care, prin scrisorile sale, mustra pe cei ce ocărăsc pe Domnul şi în loc de a o muia în cerneala cu care scria pentru cinstirea sfintelor icoane, s-a udat chiar cu sângele său. Iar după tăiere, a spânzurat-o în târg, în mijlocul cetăţii.

Apoi Ioan, slăbind de durere şi de curgerea cea multă a sângelui, a fost dus la casa sa. Sosind seara, fericitul a socotit că s-a potolit de mânie barbarul şi a trimis către dânsul să-l roage, zicând: „Se înmulţeşte durerea mea şi nespus mă munceşte şi nu pot avea uşurinţă, câtă vreme stă spânzurată în văzduh mâna mea cea tăiată; deci rogu-mă ţie, stăpânul meu, porunceşte ca să mi se dea mâna s-o îngrop în pământ, că atunci se va uşura durerea mea". Iar tiranul, umilindu-se de o asemenea rugăminte, a poruncit să ia mâna de la priveliişte şi să o dea lui Ioan.

Şi luându-şi Ioan mâna cea tăiată, a intrat în camera sa de rugăciune, şi căzând la pământ înaintea sfintei icoane a Preacuratei Maicii lui Dumnezeu, care avea în mâinile sale Pruncul, a lipit dreapta cea tăiată la locul ei. Apoi a început a se ruga suspinând din adâncul inimii, şi plângând, zicea: „Preacurată Maică Stăpână, care ai născut pe Dumnezeul meu, iată că pentru dumnezeieştile icoane mi s-a tăiat mâna dreaptă. Nu ştiu pricina pentru care s-a tulburat Leon, dar tu întâmpină-mă degrabă cu ajutor şi-mi vindecă mâna mea. Dreapta celui Preaînalt Care S-a întrupat din tine, face multe minuni prin rugăciunile Tale. Deci mă rog ca, prin mijlocirea ta, să vindece Domnul şi dreapta mea, o, Maică a lui Dumnezeu, pentru ca să scrie mâna aceasta oricâte laude vei voi tu singură. Să scrie ţie şi Fiului tău şi să ajute cu scrisorile sale dreapta credinţă; pentru că poţi toate câte le voieşti, ca o Mamă a lui Dumnezeu".

Zicând acestea cu multe lacrimi, Ioan a adormit şi a văzut în vis icoana Preacuratei Maicii lui Dumnezeu cu ochii luminoşi şi

milostivi, căutând spre dânsul şi zicând: „Iată, mâna ta este sănătoasă. De acum nu te mai mâhni! Însă osteneşte-te cu dânsa fără lenevire, precum ai făgăduit mie şi fă-o condei al scriitorului ce scrie degrabă". Apoi deşteptându-se Ioan, dacă a pipăit şi a văzut mâna lui vindecată, s-a bucurat cu duhul de Dumnezeu Mântuitorul său şi de Maica Lui cea fără de prihană, că i-a făcut mărire Cel puternic. Şi stând în picioare şi ridicându-şi mâinile în sus, a adus mulţumire lui Dumnezeu şi Maicii Domnului. Apoi în noaptea aceea s-a veselit cu toată casa sa, cântând cântare nouă şi zicând: „Dreapta Ta, Doamne, s-a binecuvântat, întru tărie. Mâna Ta cea dreaptă a vindecat dreapta mea cea tăiată şi cu aceasta va sfărâma pe vrăjmaşii cei ce nu cinstesc chipul Tău şi al Preacuratei Maicii Tale şi va zdrobi cu dânsa pe vrăjmaşii sfărâmători de icoane, spre înmulţirea măririi Tale".

Astfel veselindu-se Ioan cu toţi casnicii săi şi cântând cântări mulţumitoare, au auzit toţi vecinii care locuiau împrejur şi înţelegând pricina bucuriei şi a veseliei lui Ioan se mirau foarte. Apoi degrabă s-a înştiinţat despre acestea şi domnul saracinilor şi îndată chemând pe Ioan, i-a poruncit ca să-i arate mâna cea tăiată. Şi se cunoştea la încheietura de unde se tăiase mâna, un semn al tăieturii ca o aţă roşie, care se însemnase prin purtarea de grijă a Maicii Domnului, spre arătarea cu adeverire a mâinii ce a fost tăiată. Deci văzând-o domnul, a întrebat pe Ioan, care doctor şi cu ce fel de doctorii a împreunat mâna aşa de bine la încheietura sa şi aşa degrab s-a vindecat, ca şi cum n-ar fi fost tăiată?

Iar el n-a tăinuit minunea, ci cu glas mare a vestit-o, zicând: „Domnul meu, Doctorul cel atotputernic, prin Preacurata Sa Maică, ascultându-mi rugăciunea cea cu multă sârguinţă, a vindecat cu mâna Sa cea atotputernică această rană şi mi-a dat mâna pe care ai poruncit tu de mi-a tăiat-o". Atunci domnul a strigat: „Vai mie, cu nedrept am judecat şi fără vină te-am pedepsit, omule drept, luând seama la clevetirea cea mincinoasă! Deci rogu-mă ţie, iartă-mă, căci cu mânie şi fără de socoteală am adus asupra ta o judecată ca aceasta. Primeşte de la noi dregătoria şi cinstea cea dintâi şi fii cel dintâi dintre sfetnicii noştri, iar de acum înainte fără de tine şi fără de sfatul tău, nimic să nu se săvârşească în stăpânirea noastră".

Iar Ioan, căzând la picioarele boierului, l-a rugat mult să-l libereze şi să nu-l oprească a se duce în calea sa, unde doreşte sufletul său, ca să urmeze Domnului, cu monahii care s-au lepădat de ei înşişi şi au luat jugul Domnului. Însă boierul nu vroia să-l libereze, ci-l silea să fie domn al casei lui şi rânduitor întru toată împărăţia lui. Deci multă vorbă era între dânşii, unul pe altul rugând şi unul pe altul

silindu-se a se birui prin rugăminte. Apoi Ioan a biruit, deşi nu degrab, şi îmblânzind pe boier, acela l-a liberat ca să facă ceea ce-i va plăcea.

Şi întorcându-se Ioan în casa sa, îndată şi fără zăbavă a împărţit săracilor toată averea sa, care era foarte mare şi a liberat pe toţi robii săi; iar el s-a dus la Ierusalim împreună cu Cozma, care a fost ucenic cu dânsul şi acolo, închinându-se sfintelor locuri, a venit în lavra Sfântului Sava şi a rugat pe egumen să-l primească, ca pe o oaie rătăcită şi să-l numere în turma sa cea aleasă.

Atunci a fost cunoscut Ioan de egumen şi de fraţii de acolo cine este, pentru că era slăvit şi ştiut de toţi, pentru stăpânirea şi cinstea sa, cum şi pentru înţelepciunea sa cea mare. Şi se bucură egumenul pentru dânsul, căci un om ca acela a venit întru atâta smerenie şi sărăcie, încât voieşte să se facă monah. Şi primindu-l pe el cu dragoste, a chemat pe unul din fraţi, care era monah mai iscusit şi mai nevoitor, vrând a i-l încredinţa pe Ioan pentru ucenicie, ca să-l înveţe filosofia cea duhovnicească şi obiceiurile monahiceşti. Iar acela s-a lepădat, nevrând să fie dascăl unui om ca acela, care cu învăţătura lui preaînţeleaptă, pe mulţi îi covârşea. Deci a chemat egumenul un altul, dar nici acela n-a voit. Aşijderea şi al treilea şi al patrulea, toţi s-au lepădat, fiecare dintr-înşii zicând că nu este vrednic de povăţuirea unui asemenea bărbat preaînţelept, de care se ruşinau. După aceştia toţi, a chemat un bătrân oarecare, simplu cu obiceiul, având însă multă cunoştinţă şi osârdie; iar acela nu s-a lepădat a fi povăţuitorul lui Ioan.

Şi luând bătrânul pe Ioan în chilia sa şi începând a-l învăţa temelia vieţii celei cu fapte bune, mai întâi i-a dat acest fel de orânduială, ca nimic să nu facă după voia sa; apoi ca ostenelile sale şi rugăciunile cele cu sârguinţă să le aducă lui Dumnezeu ca pe o jertfă; după aceea, să verse lacrimi din ochii săi, dacă voieşte a-şi curăţi păcatele vieţii trecute, pentru că acelea se socotesc înaintea lui Dumnezeu, ca jertfă mai scumpă decât tămâia. Şi aceste rânduieli erau un început al lucrurilor care se săvârşesc prin osteneală trupească.

Iar pentru cele ce se cuvin sufletului, stareţul i-a legiuit acestea: să nu aibă în mintea sa vreo nălucire lumească, nici să închipuiască într-însa feţe necuvioase, ci să-şi păzească mintea sa întreagă şi curată de toată împătimirea cea deşartă şi de toată îngâmfarea. Să nu se laude cu mulţimea înţelepciunii sale şi cele ce a învăţat să nu i se pară că le-a ajuns toate bine şi până în sfârşit. Să nu poftească descoperiri şi înştiinţare de taine ascunse, să nu nădăjduiască în priceperea sa până la sfârşitul vieţii, cum că este neclintită şi că nu poate cădea şi

rătăci din calea adevărului. Ci să ştie că gândurile sale sunt neputincioase şi să cunoască că înţelegerile sale sunt greşite. Pentru aceea să se sârguiască a nu-şi lăsa gândul să se împrăştie pretutindeni şi să se îngrijească a-l aduna într-una, pentru ca mintea lui să se lumineze de Dumnezeu şi sufletul să i se curăţească de toată întinăciunea. Apoi trupul şi sufletul să se unească cu mintea şi aşa se va face chipul Sfintei Treimi şi se va desăvârşi om nu trupesc, nici sufletesc, ci cu totul duhovnicesc, schimbându-se prin voirea celor două părţi omeneşti, adică a trupului şi a sufletului, întru a treia şi cea mai dintâi, adică în minte.

Nişte rânduieli ca acestea scriind tatăl fiului şi dascălul ucenicului, a adăugat şi aceste cuvinte către dânsul: „Nimănui să nu trimiţi vreo scrisoare, nici să grăieşti către cineva din învăţăturile lumeşti. Tăcerea s-o iubeşti, pentru că ştii că nu numai iubitorii noştri de înţelepciune învaţă tăcerea, ci şi Pitagora porunceşte ucenicilor săi să păzească multă vreme tăcerea. Şi ca să nu ţi se pară cum că cele bune este bine a grăi chiar fără vreme, ascultă pe David care zice: *Tăcut-am din bunătăţi*. Apoi ascultă ce folos a avut din aceasta: *Înfierbântatu-s-a inima mea înăuntrul meu*, adică, negreşit, cu focul dragostei către Dumnezeu, care s-a aprins întru proorocul prin gândirea de Dumnezeu.

Deci toate învăţăturile acestea ale bătrânului au căzut în inima lui Ioan ca o sămânţă într-un pământ bun, şi odrăslind, s-au înrădăcinat. Pentru că, vieţuind Ioan multă vreme lângă acel bătrân de Dumnezeu insuflat, păzea cu dinadinsul toate cuvintele lui şi asculta poruncile lui, supunându-se fără făţărnicie, fără grăire împotrivă şi fără cârtire. Nici măcar cu gândul nu s-a împotrivit cândva poruncii bătrânului; căci, ca pe nişte lespezi, a scris pe inima sa aceasta: toată porunca părintelui să o împlinesc, după învăţătura Apostolului, fără mânie şi fără îndoire. Pentru că, ce folos este ascultătorului celui ce are în mâini lucrul, iar în gură cârtirea, când împlineşte porunca şi apoi cu limba sau cu mintea grăieşte împotrivă? Când va veni unul ca acela întru săvârşirea faptei? Niciodată. Unii ca aceia în deşert se ostenesc; lor li se pare că săvârşesc faptă bună, când lucrează ceva, dar au în sânul lor şarpele cârtirii. Însă fericitul Ioan, ca un adevărat ascultător, era fără cârtire în toate slujbele ce i se porunceau.

Odată, vrând bătrânul să ispitească ascultarea şi smerenia lui Ioan, a adunat o mulţime de coşniţe, căci acela era lucrul mâinilor lor, şi a zis către Ioan: „Am auzit, fiule, că în Damasc se vând coşurile cu mai mare preţ decât în Palestina şi noi avem în chilii multe nevoi de împlinit, precum singur vezi; deci, ia coşniţele acestea

şi te du degrabă la Damasc, de le vinde acolo. Dar caută să nu le vinzi cu preţ mai mic decât cel rânduit".

Atunci a rânduit bătrânul preţ mare coşniţelor, îndoit mai mult decât se cuvenea. Iar ascultătorul cel adevărat nu s-a împotrivit nici cu cuvântul, nici cu mintea, nici n-a zis că nu-s vrednice coşniţele de un asemenea preţ, nici că este calea prea departe; nici n-a grăit în sufletul său: „mă ruşinez a mă duce în cetatea Damascului, în care odinioară am fost cunoscut tuturor ca stăpânitor slăvit". Nimic din acestea n-a zis, nici a cugetat, fiind următor Stăpânului Hristos, Celui ce S-a făcut ascultător până la moarte. Şi îndată zicând: „Binecuvintează, părinte", a luat coşniţele în spate şi s-a dus degrabă la Damasc. Şi umbla prin cetate îmbrăcat în haine proaste şi rupte, vânzând în târg coşniţele sale. Iar de voia vreun om să cumpere o coşniţă din acelea, întreba cât costă; apoi auzind un preţ ca acela mare, îl batjocorea şi râdea de el. Alţii îl mustrau şi-l ocărau, pentru că fericitul Ioan nu era cunoscut de toţi, de vreme ce era îmbrăcat cu haine proaste acela care odinioară purta haine ţesute cu aur, şi faţa îi era schimbată de post şi obrazul şi frumuseţea vestejită.

Iar un oarecare cetăţean, care odinioară îi era slugă în vremea stăpânirii sale, stând acolo în dreptul lui şi luând seama bine la faţa lui, l-a cunoscut cine este acesta; apoi s-a mirat de chipul lui şi s-a umilit şi oftând din inimă s-a apropiat de dânsul, ca de un necunoscut şi i-a dat preţul cel orânduit de stareţul său pe toate coşniţele; dar nu că-i trebuiau lui coşniţele, ci s-a milostivit spre un om ca acela, care dintru atâta slavă şi bogăţie a ajuns pentru Dumnezeu întru atâta smerenie şi sărăcie. Iar el, luând preţul pe coşniţe s-a întors la cel ce l-a trimis, ca un biruitor de la război, aruncând la pământ pe potrivnicul diavol, şi împreună cu dânsul, mândria şi mărirea deşartă, prin ascultare şi prin smerenie.

Iar după câtăva vreme, s-a mutat la Domnul un monah din lavra aceea care avea un frate după trup. Deci rămânând singur, plângea după fratele său nemângâiat. Şi Ioan îl mângâia cu multe cuvinte, dar nu putea să fie mângâiat cel rănit cu întristarea fără măsură după fratele său. Apoi, plângând, l-a rugat pe Ioan să-i scrie oarecare cântări de umilinţă spre mângâierea şi uşurarea întristării sale; iar Ioan se lepăda, temându-se să nu calce porunca bătrânului său, care îi poruncise să nu facă nimic fără voia lui. Dar fratele care se tânguia, îl supăra cu multă rugăminte, zicând: „Pentru ce nu-mi miluieşti sufletul cel întristat şi nu-mi dai puţină doctorie pentru durerile cele mari ale inimii mele? Căci de ai fi fost doctor trupesc şi mi s-ar fi întâmplat să am o boală trupească şi te-aş fi rugat să mă tămăduieşti,

iar tu putând a mă vindeca, m-ai fi trecut cu vederea şi aş fi murit din boala aceea, oare n-ai fi dat răspuns lui Dumnezeu pentru mine, că putând a mă vindeca m-ai trecut cu vederea? Eu acum mai mare durere pătimesc în inimă şi aştept puţină doctorie de la tine, dar tu mă treci cu vederea. De voi muri din această întristare, oare nu vei da lui Dumnezeu mai mare răspuns pentru mine? De te temi de porunca stareţului tău, eu voi ascunde ceea ce îmi vei scrie tu, încât să nu ştie, nici să audă el despre aceasta".

Cu nişte cuvinte ca acestea înduplecat fiind Ioan, i-a alcătuit aceste tropare ce se cântă la înmormântări: „Unde este dezmierdarea cea lumească? Oamenilor, pentru ce în deşert ne tulburăm? Deşertăciuni sunt toate cele omeneşti" şi celelalte, care şi până acum se cântă de biserică la îngroparea celor răposaţi. Ducându-se atunci părintele lui din chilie undeva, Ioan, fiind înăuntru, cânta troparele cele alcătuite. Iar când s-a întors bătrânul, apropiindu-se de uşa chiliei, a auzit glasul lui Ioan cântând, şi intrând înăuntru, a început cu mânie a zice: „Oare aşa degrabă ai uitat făgăduinţele tale, că, în loc să te plângi pe sine-ţi, tu te bucuri şi te veseleşti, alcătuind aceste cântări?" Iar Ioan, spunând pricina cântării sale şi arătându-i că a fost silit de lacrimile fratelui să scrie, îşi cerea iertare, căzând cu faţa la pământ. Însă bătrânul, ca o piatră tare neînduplecându-se la rugămintea lui, îndată, despărţindu-l de petrecerea cea împreună cu dânsul, l-a izgonit din chilie.

Şi izgonit fiind Ioan, şi-a adus aminte de izgonirea lui Adam din Rai, care s-a făcut pentru neascultare şi se tânguia înaintea chiliei bătrânului, precum odinioară Adam înaintea Raiului. Apoi s-a dus la alţi părinţi pe care îi ştia că sunt aleşi prin faptele cele bune şi i-a rugat să meargă la bătrânul său, să-i ierte greşeala. Iar ei mergând, l-au rugat pe bătrânul lui Ioan să-l ierte pe ucenicul său şi să-l primească iarăşi în chilie, dar acela s-a făcut ca un stâlp neînduplecat spre rugămintea lor. Atunci unul din părinţii aceia a zis către bătrânul: „Dă canon celui ce a greşit şi nu-l despărţi de petrecerea împreună cu tine". Bătrânul a răspuns: „Acest canon îi dau, dacă voieşte a dobândi iertare neascultării sale, ca toate ieşitorile (haznalele) chiliilor lavrei, să le curăţească cu mâna sa şi toate scaunele cele necurate să le spele".

Auzind aceasta părinţii, s-au ruşinat de nişte cuvinte ca acestea şi s-au dus, mirându-se de cuvântul aspru şi neînduplecat al bătrânului. Iar Ioan întâmpinându-i şi închinându-se lor după obicei, i-a întrebat ce a zis părintele său. Aceştia arătându-i împietrirea bătrânului, nu îndrăzneau a-i spune ce-i porunceşte, că se ruşinau de porunca cea de

ruşine a bătrânului lui. Iar el stărui, prin rugăminte cu sârguinţă, să-i spună porunca părintelui său. Şi înştiinţându-se, s-a bucurat mai presus de nădejdea lor, părându-i bine de un lucru ca acela ce i se poruncise, deşi era necurat. Apoi, îndată pregătind uneltele şi vasele de curăţit, a început a face cu credinţă ceea ce i se poruncise, atingându-se de necurăţenie cu mâinile acelea, pe care mai înainte le ungea cu miresme de felurite arome, şi-şi întina dreapta sa, care cu minune s-a vindecat de Preacurata Născătoare de Dumnezeu.

O, smerenie adâncă a bărbatului celui minunat şi a ascultătorului celui adevărat! Şi văzând bătrânul său o smerenie ca aceea, s-a umilit şi alergând a căzut pe grumajii lui şi-i săruta capul, umerii şi mâinile, zicând: „O, ce fel de pătimitor am născut eu întru Hristos! O, acesta este fiu adevărat al fericitei ascultări!" Iar Ioan se ruşina de cuvintele bătrânului, căzând cu faţa la pământ cu lacrimi înaintea lui, ca înaintea lui Dumnezeu, neîngâmfându-se de cuvintele de laudă ale părintelui său, ci mai mult smerindu-se şi rugându-se să-i ierte greşeala. Iar părintele luându-l, l-a dus de mână în chilia sa, de care Ioan s-a bucurat, ca şi cum ar fi fost iarăşi întors în Rai, şi vieţuia în unirea cea dintâi împreună cu bătrânul.

Şi nu după multă vreme, s-a arătat bătrânului în vis noaptea, Stăpâna lumii, Preacurata şi binecuvântata Fecioară, zicând: „Pentru ce ai astupat izvorul, care poate izvorî apă dulce şi cu îndestulare, apă mai bună decât aceea care a izvorât din piatra cea din pustie, apă de care a poftit David să bea, apa pe care a făgăduit-o Hristos samarinencii? Lasă izvorul să curgă, căci va izvorî fără împuţinare, va curge şi va adăpa toată lumea şi va acoperi mările eresurilor şi le va preface într-o dulceaţă minunată. Cei însetaţi să meargă cu sârguinţă la apă şi câţi nu au argintul vieţii celei curate să-şi vândă împătimirile lor şi mergând să-şi cumpere de la Ioan curăţire mai luminată atât în dogme, cât şi în fapte, pentru că acesta va lua alăuta cea proorocească – Psaltirea lui David – şi va cânta Domnului Dumnezeu cântări noi, care vor covârşi cântările lui Moise şi dănţuirile Mariamei. Întru nimic se vor socoti în faţa lui cântările de laudă cu cuvinte neînţelese şi nefolositoare ale lui Orfeu, căci acesta va cânta cântare duhovnicească şi cerească. El ca heruvimii va urma cu cântarea şi pe toate bisericile Ierusalimului le va face ca pe nişte fecioare, care cântă în timpane, spre lauda Domnului, vestind moartea şi învierea lui Hristos. Acesta va scrie dogmele dreptei credinţe şi va mustra răzvrătirile cele ereticeşti. Inima lui va răspunde cuvânt bun şi va grăi lucrurile cele preaminunate ale împăratului".

Iar dimineaţă, chemând bătrânul pe Ioan, a zis către dânsul: „O, fiule al ascultării lui Hristos, deschide gura ta pentru ca să tragi duh şi cele ce ai primit în inima ta, spune-le cu gura. Gura ta să vorbească înţelepciunea care ai învăţat-o prin cugetarea lui Dumnezeu. Deschide gura ta, nu întru povestiri, ci întru cuvinte adevărate şi nu întru ghicitori, ci întru dogme. Grăieşte în inima Ierusalimului, care vede pe Dumnezeu, spre împăcarea Bisericii Lui. Grăieşte nu cuvinte deşarte şi care se duc în văzduh, ci pe acelea pe care Duhul Sfânt le-a scris în inima ta. Suie-te la înălţimea Sinaiului, adică a vederii lui Dumnezeu şi a descoperirilor tainelor celor dumnezeieşti, şi pentru smerenia ta cea mare prin care te-ai pogorât până în adânc, suie-te acum la muntele Bisericii şi propovăduieşte, binevestind Ierusalimului; înalţă-ţi glasul tău cu tărie, că lucruri preaslăvite s-au grăit mie pentru tine de la Maica lui Dumnezeu; iar pe mine mă iartă, rogu-mă, că din simplitate şi din neştiinţă, am fost piedică ţie".

Deci din acea vreme fericitul Ioan a început a scrie cărţi dumnezeieşti şi a făcut cântări izvorâtoare de miere, alcătuind Octoihul, prin care şi până astăzi se veseleşte Biserica lui Dumnezeu, ca printr-o alăută duhovnicească. Iar începutul cărţii sale l-a făcut zicând astfel: „Dreapta Ta cea purtătoare de biruinţă, cu dumnezeiască cuviinţă, întru tărie s-a preamărit". Şi aceasta a zis-o din pricina dreptei sale, care după tăiere a fost vindecată cu preamărire, despre a cărei vindecare, bucurându-se, a strigat către Născătoarea de Dumnezeu: „De tine se bucură, ceea ce eşti plină de dar, toată făptura" şi celelalte. Iar basmaua cu care a fost înfăşurată mâna lui cea tăiată, o purta pe cap, întru pomenirea acelei minuni, ce s-a făcut de Preacurata Născătoare de Dumnezeu. Şi a scris şi vieţile unor sfinţi, a alcătuit cuvinte la praznice şi multe feluri de rugăciuni de umilinţă, apoi dogmele credinţei celei adevărate şi multe taine teologhiceşti. După aceea a scris şi împotriva ereticilor, dar mai ales împotriva luptătorilor de icoane şi tot felul de învăţături folositoare de suflet, cu care şi până acum se hrănesc credincioşii ca şi cu o hrană duhovnicească şi cu care se adapă ca şi cu un râu dulce.

Şi avea Cuviosul Ioan pe fericitul Cozma, care-l îndemna la o osteneală ca aceasta, ca unul ce crescuse împreună cu dânsul şi împreună învăţaseră la un dascăl; acela deştepta pe Ioan pentru scrierea dumnezeieştilor cărţi şi spre alcătuirea cântărilor bisericeşti şi el însuşi îl ajuta. Apoi Cozma a fost hirotonisit episcop al cetăţii Maiuma, de către patriarhul Ierusalimului. După aceasta, acelaşi patriarh chemând şi pe Cuviosul Ioan, l-a hirotonisit preot. Însă el nevrând a zăbovi mult în lume şi a fi lăudat de mireni, s-a întors în locaşul Sfântului Sava şi se ascundea în chilia sa ca o pasăre în cuib, sârguindu-se întru citirea şi scrierea dumnezeieştilor cărţi, îngrijindu-se

pentru mântuirea sa. Apoi adunând toate cărţile sale pe care le scrisese mai înainte, le recitea iarăşi, îndreptând cu multă luare aminte cele ce se arătau lui că au trebuinţă de îndreptare, ori în cuvinte, ori în alcătuire, ca nimic să nu fie într-însele fără trebuinţă. Şi a petrecut ani mulţi întru asemenea osteneli folositoare lui, şi Bisericii lui Hristos foarte de trebuinţă.

Apoi ajungând întru desăvârşită cuvioşie şi sfinţenie şi bine plăcând lui Dumnezeu, a plecat către Hristos şi către Preacurata Lui Maică, ca astfel, nu întru închipuire, ci întru vederea feţii Lor, întru slava cea cerească, să se închine Lor şi să se roage pentru noi; ca şi noi să ne învrednicim de aceeaşi vedere dumnezeiască, prin sfintele lui rugăciuni, cu darul lui Hristos, Căruia, împreună cu Prealăudata şi Preabinecuvântata Lui Maică I se cuvine cinste, slavă şi închinăciune, în veci. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, CUVIOSUL IOAN EPISCOPUL, FĂCĂTORUL DE MINUNI

Cuviosul părintele nostru Ioan, încă de când era tânăr, ura desfătările şi plăcerile lumeşti şi îşi împodobea viaţa cu post şi înfrânare. Pentru aceasta a şi fost hirotonit episcop al Polivatului, urcând în chip legiuit toate treptele bisericeşti. Iar după ce i s-a încredinţat păstorirea poporului, a adăugat la nevoinţele sale pustniceşti de mai înainte, alte nevoinţe, iar la osteneli, alte osteneli.

Când Leon Isaurul a luat cu nevrednicie sceptrul împărăţiei şi a început să hulească sfintele icoane, acest sfânt bărbat s-a dus la Constantinopol şi a mustrat cu tărie necredinţa împăratului. Apoi s-a întors la turma sa, i-a învăţat pe credincioşii săi cu de-amănuntul credinţa şi i-a făcut să fie gata cu toţii să-şi verse sângele pentru dreapta credinţă.

Vieţuind aşa, a părăsit cele de jos şi s-a mutat la Domnul nostru Iisus Hristos, pe Care Îl dorea.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A CINCEA

CUVIOSUL PĂRINTELE NOSTRU SAVA CEL SFINŢIT[1]

Pe când Teodosie cel Tânăr ţinea sceptrul împărăţiei greceşti şi avea douăzeci şi şapte de ani în împărăţie, s-a născut Cuviosul Părintele nostru Sava în părţile Capadociei şi în mitropolia Cezareei, într-un sat ce se numea Mutalasc; sat, care la început era neînsemnat, iar mai pe urmă, prin Sfântul Sava, care s-a născut într-însul, s-a arătat mai slăvit decât Armatem, care a odrăslit pe dumnezeiescul prooroc Samuil.

Părinţii fericitului Sava se chemau Ioan şi Sofia şi erau de bun neam şi binecredincioşi; iar când era pruncul de cinci ani, s-au dus părinţii lui în Alexandria, la slujba împărătească, pentru că Ioan era ostaş. Prin pronia lui Dumnezeu, Sava a rămas cu averea părinţilor la Ermie, fratele mamei sale. Şi întrucât Ermie avea o femeie cu nărav rău şi sfadnică, supărându-se copilul, s-a dus la Grigorie, fratele tatălui său care vieţuia într-alt sat, ce se numea Scanda, pentru care pricină s-a ridicat vrajbă între unchii lui. Iar părinţii lui zăbovind multă vreme în Alexandria, Ermie şi cu Grigorie se certau între dânşii, căci fiecare dintr-înşii voia să-l aibă la el, nu atât pentru că îl iubeau pe copil, pe cât ca să fie părtaşi avuţiei tatălui său. Iar fericitul copil având înţelegere de bătrân şi văzând gâlceava şi sfada unchilor săi, s-a lepădat de toată averea părinţilor şi mergând în mănăstirea lui Flavian, ce era departe de satul Mutalasc ca la douăzeci de stadii, a luat chipul îngeresc, fiind atunci abia de opt ani. Şi vieţuind acolo, a

[1] Această viaţă s-a scris de Chiril monahul din Ierusalim; după dânsul Metafrast a scris-o foarte pe larg; iar aici s-a cules pe scurt din amândouă.

învăţat repede Psaltirea şi celelalte sfinte scripturi şi sporea în fapte bune, luând aminte la rânduiala monahicească.

Şi nu după multă vreme împăcându-se între dânşii unchii fericitului Sava, au venit la dânsul în mănăstire şi au început a-l răzvrăti, sfătuindu-l să iasă din acea sfântă ogradă şi să-şi ia femeie cu care să vieţuiască în averea părintească. Iar el voind *mai bine a fi lepădat în casa lui Dumnezeu, decât a vieţui în locaşurile păcătoşilor* şi iubind mai mult viaţa monahicească decât cea mirenească, nu asculta de unchii săi şi sfatul lor cel înşelător îl lepăda, zicând: „Eu fug ca de un balaur de cei care îmi poruncesc a mă lepăda de calea lui Dumnezeu. Pentru că mă tem ca nu cumva, cu vorba lor cea rea, să-mi strice obiceiurile mele cele bune şi apoi să aduc asupra mea blestemul cu care blestemă proorocul pe cei care se dedau la îndărătnicii, despre care zice: *Blestemaţi sunt cei ce se abat de la poruncile Tale*".

Cu aceste cuvinte izgonind de la dânsul pe unchii săi, care nimic n-au folosit, el se sârguia în mai mari nevoinţe, cu ostenelile şi înfrânările chinuindu-şi trupul şi robindu-l pe el duhului.

Deci fiind biruit şarpele acela, care prin avere şi însurătoare voia să-l scoată din sfântul lăcaş, ca din sălăşluirea Raiului, s-a apropiat alt ispititor, spre a ispiti pe sfântul, adică diavolul îmbuibării pântecelui. Căci fericitul lucrând odinioară în grădina mănăstirii, a văzut un măr foarte frumos într-un pom, şi fiind biruit de cuget, a rupt mărul acela, vrând a-l mânca mai înainte de vremea rânduită şi de obişnuita binecuvântare. Dar aducându-şi aminte că în rai cu astfel de rod şarpele a adus spre păcat pe cel dintâi om, s-a oprit de a-l mânca şi se osândea singur în sine, zicând: *Frumos şi bun era rodul, cel ce a omorât pe Adam*. Şi aruncând mărul la pământ, l-a călcat cu picioarele, călcând împreună cu dânsul şi gândul său, iar mai vârtos zdrobind capul şarpelui lăcomiei de pântece; apoi şi-a pus însuşi legământ să nu mai mănânce mere până la moartea sa. De atunci toată pofta şi-o biruia prin înfrânare, mâncând şi dormind puţin, pururea petrecând în osteneală; pentru că mâinile lui erau întinse ori spre rugăciune, ori la lucru. Şi măcar că era tânăr, dar îndată s-a făcut deopotrivă în fapte bune cu toţi părinţii cei bătrâni, care se aflau în acea mănăstire.

Odinioară s-a întâmplat unui frate, ce avea slujba pităriei, că şi-a udat hainele sale de ploaie şi era vreme de iarnă, când nu strălucea soarele. Deci neavând unde să-şi usuce hainele, le-a băgat în cuptorul de copt pâine, deasupra lemnelor şi le-a uitat acolo. După puţin timp s-au adunat fraţii să coacă pâine şi au aprins lemnele în cuptor, neştiind că pitarul îşi pusese într-însul hainele sale să se usuce. Şi

aprinzându-se lemnele foarte tare, şi-a adus aminte pitarul de hainele sale şi s-a întristat mult pentru ele. Acolo era şi fericitul Sava, care văzând întristarea fratelui, nu s-a temut şi făcându-şi semnul Sfintei Cruci, a intrat în văpaia cuptorului. O, minune! Precum altădată tinerii prin credinţă, nu s-au ars în cuptorul Babilonului, aşa şi copilul Sava, pentru dragostea cea către frate, a ieşit din cuptor nevătămat, aducând în mâinile sale hainele fratelui nearse, asemenea şi ale sale rămânând întregi. Această minune văzând-o fraţii, s-au înspăimântat şi ziceau unii către alţii: „Ce are să fie copilul acesta mai târziu, dacă s-a învrednicit de la Dumnezeu cu un dar ca acesta, chiar din tinereţile lui?"

Şi a petrecut fericitul în acea mănăstire zece ani, mergând din putere în putere şi din slavă în slavă. Apoi a vrut să se ducă la Ierusalim, să se închine Sfintelor Locuri, să cerceteze pe părinţii care vieţuiau acolo, prin pustietăţile cele de primprejur, să se folosească din vorba cea împreună cu dânşii şi să-şi găsească acolo un loc spre sălăşluire pustnicească. Deci apropiindu-se de arhimandrit, a cerut voie ca să-l libereze pe el cu rugăciune şi cu binecuvântare spre sfânta cetate. Iar arhimandritul n-a vrut să-l lase, zicând: „Nu este bine, tânăr fiind, să umbli aiurea, ci mai de folos îţi este să stai într-un loc".

Dar Dumnezeu, Care le rânduieşte pe toate spre folos, a poruncit arhimandritului în vis să nu oprească pe Sava, zicând: „Dă-i drumul, să-Mi slujească Mie în pustie". Atunci chemând arhimandritul pe fericitul, i-a dat binecuvântare, şi cu rugăciune l-a liberat spre drumul său. Iar el, povăţuit fiind de dreapta celui Preaînalt, a venit în Ierusalim în al optsprezecelea an al vârstei sale, la sfârşitul împărăţiei lui Marchian şi a patriarhiei lui Iuvenalie.

Şi intrând în mănăstirea Sfântului Pasarion, în vreme de iarnă, l-a primit Elpidie arhimandritul şi l-a dat unui bătrân capadocian, la care iernând, gândea la viaţa pustnicească, pe care de mult cu mare dorinţă o râvnea. Şi auzind de Eftimie cel Mare, care strălucea cu faptele cele bune şi cu minunile în pustia aceea dinspre părţile de răsărit ale Ierusalimului, a voit a-l vedea.

Deci cerând binecuvântare de la întâistătătorul, a plecat; şi ajungând în lavra marelui Eftimie, a petrecut acolo câteva zile, aşteptând vremea în care i-ar fi fost cu putinţă a vedea pe cel dorit; căci cuviosul nu venea totdeauna în sobor, ci numai o dată pe săptămână, sau de două ori, şi la zile însemnate. Şi venind sâmbăta, Sava a văzut pe Cuviosul Eftimie ducându-se la biserică şi a căzut înaintea lui, rugându-se cu osârdie să-l primească şi pe el în lavra sa. Iar

minunatul Eftimie văzându-l aşa tânăr, l-a trimis în mănăstirea cea mai din vale, care era făcută pentru noii începători, adică la fericitul Teoctist, poruncindu-i să poarte grijă de acel monah tânăr. Apoi a proorocit pentru dânsul, că în scurt timp, cu darul lui Hristos, va străluci în viaţa cea monahicească mai mult decât mulţi alţii şi că va fi propovăduitorul tuturor pustnicilor din Palestina şi va ridica lavră mai mare decât toate lavrele din toate părţile acelea.

Şi fiind primit Sava în mănăstirea cea mai din vale, s-a dat pe sine cu totul lui Dumnezeu şi săvârşea toate slujbele mănăstirii cu ascultare, fără cârtire, cu supunere smerită şi întru osteneală cu osârdie, încât se minunau părinţii de atâta iubire de osteneală şi de obiceiul lui cel bun. Iar diavolul vrând să-i facă împiedicare, a născocit un astfel de lucru: era în mănăstirea aceea un frate de neam din Alexandria, cu numele Ioan. Acela auzind de moartea părinţilor săi, i-a băgat vrăjmaşul în mintea lui un gând netrebnic, ca să meargă şi să rânduiască averea rămasă de la părinţii săi. De aceea supăra pe egumenul Teoctist cu dese rugăminţi, să-l lase să se ducă în Alexandria şi cerea ca şi pe Sava să-l lase să meargă împreună cu dânsul, să-i fie spre ajutor, ca unul care era puternic cu trupul şi putea să-i slujească bine pe cale. Şi silit fiind Teoctist de rugăminţile cele cu sârguinţă ale lui Ioan, i-a dat drumul să meargă în patria sa şi l-a liberat împreună cu dânsul şi pe Sava, după cererea lui; şi s-au dus.

Ajungând ei în Alexandria şi îngrijindu-se de averea ce rămăsese după cei morţi, fericitul Sava a fost cunoscut de părinţii săi, Ioan şi Sofia, care se întâmplaseră într-acea vreme acolo – pentru că tatăl său avea o dregătorie ostăşească în Alexandria, din porunca împărătească. Atunci începea pentru fericitul Sava a doua nevoinţă, de mai mare luptă decât cea dintâi, pe care a avut-o când l-au chemat unchii lui din mănăstire în lume pentru însurătoare. Pentru că mai mult îl sileau părinţii lui, pe de o parte cu rugăminţi şi cu lacrimi, iar pe de altă parte cu cuvintele cele drăgăstoase şi înşelătoare, ca să lepede hainele cele negre şi să le îmbrace pe cele albe; apoi urmând vieţii lor, să se facă ostaş în locul tatălui său.

Iar fericitul pricepând că acea întâlnire şi cunoştinţă cu părinţii săi i s-a făcut prin meşteşugirea vrăjmaşului, s-a împotrivit tare firii sale. Pentru că s-a lepădat de dragostea către părinţi, şi trecând cu vederea rugămintea lor cea cu sârguinţă şi lacrimile cele multe, s-a făcut ca un diamant tare, neclintit în buna sa hotărâre, răspunzând părinţilor: „Mă tem de Cel care a zis: *Cel ce iubeşte pe tatăl său, sau pe maica sa, mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine; şi care nu-şi va lua crucea sa şi nu va veni după Mine, nu este vrednic de Mine*. Deci cum vă voi cinsti pe voi mai mult decât pe Dumnezeu şi viaţa voastră deşartă, mai mult decât crucea, şi ostăşia voastră lumească, mai vârtos decât ostăşia cea duhovnicească? Căci dacă împăraţii pământeşti osândesc la chinuri pe ostaşii care fug din cetele lor, cu atât mai mult Împăratul ceresc nu va cruţa pe aceia, care înscriindu-se în ostăşia Lui mult mai cinstită, cad din ceata Lui cea aleasă". La sfârşit, fericitul Sava a adăugat şi aceasta: „Voi dacă mă veţi sili mai mult la aceasta, ca să mă lepăd de ostăşia lui Hristos cea prea frumoasă, apoi mai mult nu vă voi mai numi părinţi ai mei".

Iar Ioan şi Sofia văzând inima fiului lor neînduplecată către dorinţa lor, au încetat de a-l mai supăra şi cu multă tânguire l-au liberat, fără voia lor. Apoi l-au rugat să ia ceva din averea lor pentru cele ce îi vor fi de trebuinţă. Deci i-au dat patruzeci de galbeni, iar el nu voia să ia nimic; dar ca să nu mâhnească până în sfârşit pe părinţii săi, a luat numai trei galbeni, însă şi pe aceia, întorcându-se în mănăstire, i-a dat în mâna egumenului său, Teoctist.

Şi împlinindu-i-se lui în acea mănăstire zece ani, cuviosul Teoctist s-a mutat la Domnul, iar după dânsul s-a ales cuviosul Marin, bărbat cu fapte bune, dar şi acela săvârşindu-se după doi ani, a venit după dânsul Longhin, bărbat bun. Iar fericitul Sava împlinea într-acea vreme treizeci de ani de la naşterea sa. Atunci apropiindu-se de egumenul Longhin, l-a rugat ca pentru viaţa cea fără tulburare, să-i dea voie să se închidă în peştera cea de lângă mănăstire, în partea dinspre miazăzi. Iar Longhin a vestit prin scrisoare, despre această dorinţă a lui, pe marele Eftimie. Acesta având urechile sale pline de povestirile despre viaţa lui Sava, cea fără prihană, despre postirea, rugăciunile, blândeţea, smerenia şi despre celelalte fapte bune ale lui, plăcute lui Dumnezeu, a scris înapoi lui Longhin: „Să nu opreşti pe Sava a se osteni precum voieşte".

Deci la început i s-a poruncit fericitului să petreacă într-acea peşteră numai cinci zile în săptămână; apoi, după cererea lui, cinci ani a fost liber a petrece într-însa. Iar viaţa lui în peşteră era aşa: cinci zile postea, negustând nimic, nici ieşind din peşteră. Lucrul lui era acolo împletirea de coşniţe, din care în fiecare zi împletea câte zece, iar în gură şi în minte avea rugăciunea neîncetată către Dumnezeu. Şi venind sâmbăta, ieşea de dimineaţă din peşteră în mănăstire, aducând cu sine cincizeci de coşniţe. Apoi sâmbăta şi Duminica se împărtăşea cu sobornicească rugăciune, şi întărindu-şi trupul cu hrană, iarăşi intra în peşteră în seara Duminicii, ducând cu sine stâlpări de finic, cât puteau să-i fie destule pentru împletirea a cincizeci de coşniţe.

Într-o osteneală şi postire ca aceea petrecând el în acea peşteră cinci ani, l-a luat cu sine marele Eftimie, la ostenelile cele pustnicişti, ca pe un monah desăvârşit, care în anii săi cei tineri a ajuns la măsura părinţilor celor ce au îmbătrânit întru faptele cele bune, pentru care pricină marele Eftimie îl numea tânăr-bătrân. Căci fiind tânăr cu trupul, avea ca un bătrân înţelepciune duhovnicească şi viaţă curată.

Deci a ieşit împreună cu dânsul marele Eftimie din lavră, în a paisprezecea zi a lunii ianuarie, ducând împreună cu el şi pe fericitul Dometian; şi s-au dus în pustia Ruva, vrând să petreacă acolo tot postul mare, până la Duminica Stâlpărilor. Apoi a vrut odată bătrânul să treacă prin altă pustie ce era deasupra Mării Moarte, dinspre miazăzi, unde a venit împreună cu amândoi ucenicii săi, Dometian şi Sava, în nişte locuri fără apă. Fiind arşiţă mare, fericitul Sava a ostenit şi slăbind de sete a căzut, neputând a mai merge. Deci făcându-i-se milă de dânsul, marele Eftimie a căzut la rugăciune, depărtându-se de dânsul ca de o zvârlitură de piatră şi se ruga, zicând: „Doamne, Dumnezeule, dă apă ca să se potolească setea acelui frate care a slăbit". Apoi sculându-se de la rugăciune, a săpat în pământ de trei ori cu un lemnişor ce se întâmplase acolo şi îndată a izvorât apă vie, din care bând Sava s-a întărit. Şi de atunci a primit putere dumnezeiască, a răbda de sete prin pustie. Apoi sosind Duminica Stâlpărilor, s-au întors în lavră.

Şi trecând puţină vreme, Cuviosul şi de Dumnezeu purtătorul părintele nostru Eftimie s-a mutat la Domnul, fiind patriarh în Ierusalim Anastasie. Iar după mutarea Sfântului Eftimie şi după săvârşirea altora din părinţii bătrâni ai acelei lavre, văzând Sava că se schimbă rânduielile mănăstirii, s-a dus în pustia ce este dinspre răsărit, împrejurul Iordanului, unde într-acea vreme strălucea ca o stea luminoasă, Cuviosul Gherasim, cu viaţa sa cea îmbunătăţită.

Fericitul Sava era atunci de treizeci şi cinci de ani de la naşterea sa, când s-a sălăşluit în pustie singur, şi a fost ispitit de diavol, care a ridicat asupra lui război. Căci odată odihnindu-se sfântul după osteneală, la miezul nopţii s-a închipuit diavolul într-o mulţime de şerpi şi de scorpii, venind asupra lui spre a-l înfricoşa. Dar el îndată s-a sculat la rugăciune şi era în buzele lui psalmul lui David care zice: *Nu te vei teme de frica de noapte...; peste aspidă şi vasilisc vei călca...* Acestea zicând el, îndată a pierit diavolul, cu toate înfricoşările lui.

După câteva zile iarăşi s-a închipuit diavolul în chipul unui leu înfricoşat şi s-a repezit la sfânt, ca şi cum ar fi vrut să-l sfâşie, şi

apropiindu-se, se dădea înapoi; apoi iarăşi se repezea şi iarăşi se dădea înapoi. Iar cuviosul văzând pornirea fiarei şi darea înapoi a ei, a zis: „Dacă ai luat stăpânire de la Dumnezeu a mă mânca, pentru ce te opreşti? Iar de nu, pentru ce te osteneşti în deşert? Căci te voi călca pe tine, leule, fiind înarmat cu puterea Hristosului meu!" Atunci îndată diavolul, care se arătase în chip de fiară, a fugit cu ruşine. Din acea vreme i-a supus Dumnezeu toate fiarele şi balaurii, încât umbla prin mijlocul lor ca prin mijlocul oilor celor blânde.

Odată umblând prin pustie, a întâlnit patru saracini foarte flămânzi şi slăbiţi. Acelora poruncindu-le să stea, a scos din haină nişte rădăcini, care se chemau *melagrii*, cu care şi el însuşi se hrănea, precum şi miez de trestie. Iar ei mâncând s-au întărit şi însemnând locul şederii lui, s-au dus. După câteva zile au venit la dânsul, aducându-i pâine, brânză şi dactile (curmale), dându-i mulţumire pentru facerea de bine, căci în zi de foamete i-a hrănit pe dânşii. Iar el umilindu-se, a zis în sufletul său cu lacrimi: „O, amar suflete al meu! Aceşti oameni pentru o mică facere de bine, pe care le-am făcut-o odată, cât sunt de mulţumitori! Iar noi ce vom face? Primind întotdeauna darurile lui Dumnezeu cele negrăite, suntem nemulţumitori, vieţuind în lene şi în nepurtare de grijă, şi nepăzind sfintele Lui porunci".

După aceasta a venit la dânsul un monah cu numele Antie, iubitor de fapte bune, care mai înainte petrecuse multă vreme cu Cuviosul Teodosie. Acela legându-se prin dragoste de fericitul Sava, a început a vieţui împreună cu dânsul. Iar odată au năvălit asupra lor agarenii, care au trimis pe unul înaintea lor ca să-i omoare. Iar cuvioşii părinţi, rugându-se către Dumnezeu, îndată s-a deschis pământul şi a înghiţit pe acel agarean; apoi ceilalţi agareni, văzând acea minune, s-au temut şi au fugit. După aceea fericitul Sava, prin tovarăşul său Antie, s-a cunoscut cu Cuviosul Teodosie şi mare dragoste au câştigat între ei.

Şi împlinindu-se al patrulea an al petrecerii Sfântului Sava în pustie şi străbătând el şi alte locuri ale pustietăţii, s-a suit pe un deal înalt, unde împărăteasa Evdochia, soţia împăratului Teodosie cel Tânăr, s-a îndulcit de învăţătura cea folositoare de suflet de la marele Eftimie. Acolo Sava petrecând toată noaptea în obişnuitele sale rugăciuni, i s-a arătat o vedenie. Era îngerul lui Dumnezeu prea strălucit, arătându-i o vale pe care curgea odată pârâul din Siloam către miazăzi, şi lângă vale era o peşteră înspre răsărit. Deci îi poruncea îngerul să locuiască în acea peşteră, vestindu-i cum că Cel ce dă hrană dobitoacelor şi puilor de corbi, Acela îl va hrăni şi pe

dânsul în acea peşteră. Apoi sfârşindu-se vedenia şi făcându-se ziuă, s-a pogorât Sava din dealul acela, şi fiind povăţuit de Dumnezeu, a aflat peştera aceea pe care i-a arătat-o îngerul în vedenie şi s-a sălăşluit într-însa, fiind de patruzeci de ani de la naşterea sa. În acel an s-a mutat la Domnul, Anastasie, patriarhul Ierusalimului, lăsând după sine în scaun pe Martirie; iar Zinon împăratul, omorând pe tiranul Vasilisc, şi-a primit împărăţia sa.

Iar peştera aceea în care s-a sălăşluit Cuviosul Sava avea suire la dânsa foarte grea. Pentru aceea a legat din peşteră o frânghie, pe care se pogora după apă la izvorul ce se numea Eptastom, ce era departe de peşteră ca la cincisprezece stadii. Şi vieţuind cuviosul în peştera aceea, la început se hrănea cu buruienile ce creşteau prin jurul peşterii; iar Dumnezeu, care i-a poruncit să se sălăşluiască acolo, i-a trimis hrană prin oameni barbari, precum odinioară prin corbi lui Ilie proorocul, în Horat. Că după câtva timp trecând patru saracini prin locul acela, au aflat peştera Cuviosului Sava şi voiau să se suie la dânsul, dar nu puteau pentru greutatea urcuşului. Iar fericitul văzându-i pe dânşii de sus, le-a slobozit frânghia ca să se suie la el. Iar ei intrând în peşteră, n-au aflat la dânsul nimic şi s-au minunat de viaţa şi de obiceiul lui cel bun; apoi făcându-li-se milă, s-au sfătuit ca să aibă purtare de grijă pentru hrana lui. Deci veneau adeseori la dânsul şi aduceau pâine, brânză, finice şi alte mâncări.

Şi a petrecut cuviosul în acea peşteră cinci ani singur, vorbind numai cu Dumnezeu şi cu rugăciunile cele neîncetate biruind pe vrăjmaşii cei nevăzuţi. Apoi a binevoit Dumnezeu a-i încredinţa sufletele multora şi a-l face povăţuitor şi păstor al oilor celor cuvântătoare; căci după cinci ani de petrecere liniştită în acea peşteră, au început mulţi a veni la dânsul din diferite locuri, vrând a vieţui lângă el; iar el primindu-i pe toţi cu dragoste, dădea fiecăruia loc îndemânatic pentru nevoinţă. Apoi zidindu-şi chilii, vieţuiau cu plăcere de Dumnezeu, privind la chipul vieţii celei pline de fapte bune a Cuviosului Sava. Deci s-au adunat la dânsul în puţină vreme până la şaptezeci de fraţi, între care cei mai aleşi erau aceştia: Ioan, care după aceea a fost egumen al lavrei celei noi; Iacov, care a zidit lângă Iordan lavra ce se numeşte Pirghion; Firmin şi Severian, dintre care unul a alcătuit lavră în Malishe, iar celălalt a făcut o mănăstire în Varihe; şi Iulian, economul lavrei de la Iordan, care se cheamă Elcherava, şi alţi mulţi bărbaţi sfinţi, ale căror nume sunt scrise în cărţile vieţii. Tuturor acelora le era egumen Cuviosul Sava.

Şi înmulţindu-se fraţii şi făcându-se lavră pe deal, din partea dinspre miazănoapte a pârâului, cuviosul a zidit o biserică mică în

vale, în mijlocul pârâului celui uscat. Şi când venea la dânsul cineva din cei sfinţiţi, îl ruga pe acela de săvârşea Sfânta Liturghie. Iar el nu voia să primească hirotonia din smerenie, nici pe vreunul din fraţi nu voia să-l ridice la treapta preoţiei.

Şi fiind prin locul acela lipsă de apă, pentru că izvorul era departe, sfântul s-a rugat într-o noapte, zicând: „Doamne, Dumnezeul nostru, de este voia Ta să fie locuit întru slava prea sfântului Tău nume locul acesta, caută spre noi, robii Tăi, şi ne izvorăşte apă spre potolirea setei noastre". Astfel rugându-se, s-a auzit un glas din pârâu, unde căutând, fiind lună plină în noaptea aceia, a văzut un asin sălbatic cum, săpând cu piciorul în pământ şi punându-şi gura la locul cel săpat, a băut apă. Deci îndată pogorându-se Cuviosul Sava la locul acela unde a văzut pe asinul cel sălbatic, a început a săpa; şi săpând puţin a aflat apă multă şi s-a făcut izvor curgând cu îndestulare, împlinind toată trebuinţa lavrei şi neîmpuţinându-se niciodată.

Iar într-o noapte umblând el împrejurul pârâului şi cântând psalmii lui David, i s-a arătat un stâlp de foc lângă surpătura care era în partea râului dinspre apus, şi a stat sfântul la rugăciune până la revărsatul zorilor. Apoi luminându-se de ziuă, s-a dus la locul acela unde văzuse stâlpul şi a aflat o peşteră mare şi minunată în chipul unei biserici care era făcută de mână dumnezeiască, iar nu omenească. Aceea avea intrare largă dinspre miazăzi şi lumină îndestulătoare de la soare. Deci acea peşteră împodobind-o, a făcut-o biserică. Şi a poruncit fraţilor ca în toate sâmbetele şi Duminicile să se adune într-însa la cântare. Apoi şi el s-a sălăşluit aproape de acea biserică nefăcută de mână, zidindu-şi chilie pe o piatră înaltă. Şi a făcut uşă tăinuită la biserică, prin care intrând, petrecea ziua şi noaptea în rugăciune.

Înmulţindu-se mereu numărul fraţilor, încât s-au făcut până la o sută cincizeci, şi zidindu-se chilii de amândouă părţile râului, se înmulţea şi slava Cuviosului Sava; şi i se aducea lui mult aur de către iubitorii de Dumnezeu, pe care îl cheltuia la zidirea lavrei. Dar mai ales sfinţitul patriarh Martirie al Ierusalimului avea mare dragoste către dânsul şi foarte mult îl cinstea şi-i trimitea cele de trebuinţă.

Şi ducându-se la Domnul Fericitul Martirie, întru al optulea an al patriarhiei sale, iar după dânsul luând scaunul Salustie, la patruzeci şi opt de ani ai vieţii Cuviosului Sava, s-au sculat din lavră nişte răzvrătiţi cu năravul şi trupeşti cu cugetul, după cum se zice, *neavând duh*, care mai dinainte făcând sfat nedrept asupra sfântului, în tot chipul îl necăjeau. Pentru că adeseori prin mijlocul grâului odrăslesc

neghinele şi prin mijlocul viei cresc rugi şi chiar în ceata Apostolilor unul s-a făcut vânzător, iar Gheezi era ucenic la Elisei. Deci acei fraţi răzvrătiţi, sau mai bine zis mincinoşi, cugetând cele rele asupra sfântului, s-au dus în sfânta cetate la patriarh şi l-au rugat să le dea egumen. Şi fiind întrebaţi din ce loc sunt, ei au răspuns: „Vieţuim într-un pârâu în pustie". Şi aceasta o ziceau, vrând să tăinuiască numele fericitului Sava, că ştiau ei că numele lui este vestit şi pomenirea lui era de toţi iubită. Deci fiind întrebaţi de multe ori şi siliţi de patriarh să spună de unde sunt, au spus chiar nevrând că sunt din pârâul ce se numeşte cu numele unui monah Sava. Atunci patriarhul a întrebat: „Dar unde este Sava?" Iar ei neräspunzând la întrebare, au început a-l cleveti pe fericitul, zicând că este prost, neiscusit, şi nu poate să povăţuiască şi să cârmuiască mulţimea de fraţi dintr-o aşa mare lavră, prin simplitatea şi neştiinţa lui. Apoi la clevetire adăugau şi acestea, zicând că nici el nu voieşte să primească hirotonia şi nici pe vreunul din fraţi nu-l lasă.

Aşa clevetind pe dreptul înaintea patriarhului, s-a întâmplat că era acolo un bărbat cinstit şi vrednic de pomenit, cu numele Chiric, preot al preasfăvitei biserici a Învierii lui Hristos şi păzitorul lemnului Sfintei Cruci cel de viaţă făcător. Acela auzind clevetirea lor, i-a întrebat: „Oare voi aţi primit pe Sava în locul acela sau el v-a primit pe voi?" Iar ei au răspuns: „Sava ne-a primit pe noi". Zis-a lor Chiric: „Dacă Sava a putut a vă aduna pe voi în acel loc pustiu, cu cât mai vârtos va fi vrednic, Dumnezeu ajutându-i, să vă povăţuiască pe voi". Iar ei neputând răspunde la aceasta au tăcut.

Apoi patriarhul amânând întrebarea până a două zi, îndată a trimis după Sfântul Sava, chemându-l cu cinste la sine, ca pentru un alt lucru. Şi venind fericitul, iar patriarhul nespunându-i nimic despre clevetitori, nici clevetitorilor zicându-le ceva, nici mustrându-i pe dânşii, îndată a hirotonit pe Cuviosul Sava preot, chiar nevrând el. Deci sfinţindu-l pe el, a zis către cei ce cleveteau asupra lui: „Iată aveţi pe părintele vostru şi egumenul lavrei pe care l-a ales Dumnezeu de sus, iar nu om". Acestea zicând, a luat pe Sava şi pe aceia şi a mers în lavră de a sfinţit biserica cea zidită de Dumnezeu şi a binecuvântat toată lavra, învăţând pe fraţi să se supună egumenului lor, fericitului Sava, iar după aceea s-a întors.

Pe când fericitul Sava avea cincizeci şi trei de ani de la naşterea sa, fiind împărat Anastasie, după moartea lui Zinon, în acel an a venit la lavră un bărbat dumnezeiesc, împodobit cu daruri duhovniceşti, fiind de neam armean, cu numele Ieremia, care avea doi ucenici, ale căror nume erau Petru şi Pavel. Deci foarte s-a bucurat pentru dânşii

fericitul Sava şi le-a dat peştera aceea în care petrecuse el singur mai înainte, când era în pârâu. Apoi le-a poruncit ca sâmbăta şi Duminica să cânte pravila în biserica cea mică, pe limba armenească. Şi aşa, încetul cu încetul s-au înmulţit armenii în lavră. În aceeaşi vreme a venit în lavră şi cuviosul părintele nostru Ioan, care se numea Tăcutul, şi care fiind episcop al cetăţii Coloniei, a lăsat episcopia sa pentru Dumnezeu şi tăinuindu-şi dregătoria, se ostenea în lavră ca un monah simplu.

Cuviosul Sava urmând Sfântului Eftimie cel Mare, care se obişnuise în toţi anii a ieşi în pustie în a paisprezecea zi a lunii ianuarie, de petrecea acolo tot sfântul şi marele post, şi aceluia râvnind, ieşea din lavră în aceeaşi lună ianuarie, dar nu în aceeaşi zi, căci aştepta a douăzecea zi ca să săvârşească în lavră pomenirea Sfântului marelui Eftimie. Iar după săvârşirea pomenirii, ieşea în pustie, fugind de petrecerea împreună cu oamenii, şi apropiindu-se de Dumnezeu cu gândirea şi cu rugăciunea, petrecea acolo până în sâmbăta Stâlpărilor.

Iar într-un an, ieşind după obiceiul său din lavră în pustie şi umblând împrejurul Mării Moarte, a văzut un ostrov mic şi pustiu. Acolo vrând a petrece zilele postului, s-a dus într-însul, dar prin zavistia diavolului fiind împiedicat, a căzut într-o groapă, din care ieşea, ca dintr-un cuptor, abur întunecat cu foc. Deci i s-au ars faţa, barba şi alte părţi ale trupului i s-au vătămat, încât s-a îmbolnăvit foarte greu. Iar când s-a întors în lavră, numai după glas îl cunoşteau fraţii, aşa era de arsă faţa lui. Şi a bolit mult până când o putere dumnezeiască de sus, cercetându-l pe el, l-a tămăduit şi i-a dat putere asupra duhurilor necurate. Dar barba lui n-a mai crescut cum a fost mai înainte, ci era mică şi rară; iar el mulţumea lui Dumnezeu pentru micşorarea bărbii, ca să nu se mărească în deşert, împodobindu-se cu dânsa.

Iar în alt an a ieşit după obicei în pustie, împreună cu ucenicul Agapit. Apoi netrecând multe zile, de osteneală şi de foame Agapit s-a culcat pe nisip şi a adormit. Iar fericitul Sava stând departe de dânsul şi rugându-se, a venit un leu mare asupra lui Agapit, care dormea, şi-l mirosea de la cap până la picioare. Deci fericitul Sava văzând pe leu deasupra ucenicului, s-a temut să nu-l mănânce şi îndată a făcut rugăciune cu sârguinţă către Dumnezeu pentru ucenic, să fie păzit de fiară. Iar Dumnezeu ascultând pe robul său, a astupat gura fiarei şi n-a vătămat pe Agapit, ci ca şi cum ar fi fost lovit cu un bici, a fugit în pustie. Fugind leul, a lovit cu coada pe cel ce dormea şi acela, deşteptându-se şi văzându-l, s-a cutremurat şi a alergat la

părintele său. Iar el l-a învăţat să nu se dea somnului mult, ca nu cumva să fie mâncat de fiare, şi mai vârtos de cele nevăzute.

În alt an asemenea, umblând fericitul după obicei cu acelaşi ucenic prin pustia care era pe lângă Iordan spre miazănoapte, a aflat într-un munte o peşteră şi într-însa un pustnic înainte-văzător. Făcând rugăciune amândoi şi începându-se vorba, a zis pustnicul: „De unde ai pornit, o, minunate Sava, a veni la noi? Cine ţi-a arătat locul acesta? Că iată cu darul lui Dumnezeu petrec aici de treizeci şi opt de ani şi n-am văzut nici un om, iar tu cum ai venit aici?" Iar fericitul Sava a răspuns: „Dumnezeu, Care ţi-a arătat numele meu, Acela mi-a arătat şi mie locul acesta". Apoi, după vorbe folositoare de suflet sărutându-se, Sava s-a dus cu ucenicul în pustie.

Apropiindu-se vremea să se întoarcă în lavră, Sava a zis către ucenic: „Să mergem, frate, să sărutăm pe robul lui Dumnezeu cel din peşteră". Deci venind, l-au aflat în genunchi plecat către răsărit. Şi părându-i-se bătrânului că face rugăciune, a aşteptat câteva ceasuri; apoi făcându-se seară şi văzând Sava că nu se scoală bătrânul de la rugăciune, a zis: „Încredinţează-ne pe noi lui Hristos, părinte". Însă nu răspundea, iar Sava, apropiindu-se, s-a atins de dânsul şi l-a aflat răposat. Apoi întorcându-se către ucenic, a zis: „Vino, fiule, să îngropăm trupul sfântului că spre aceasta ne-a trimis Dumnezeu aici". Deci făcând deasupra lui obişnuita cântare, l-au îngropat în aceeaşi peşteră şi astupând uşa peşterii cu pietre, s-au dus în lavră.

În anul acela în care s-a sfinţit biserica cea de Dumnezeu zidită, a murit în Alexandria Ioan, tatăl fericitului Sava, fiind puternic în ostăşia Isaurilor. Iar fericita Sofia, maica lui, care acum foarte mult îmbătrânise, vânzând toate averile sale, a venit în Ierusalim la fiul său Sava, aducând mult aur. El primind-o pe dânsa, a sfătuit-o să se tundă în chipul călugăresc, în care vieţuind ea puţin, s-a mutat la Domnul, iar aurul cel adus de dânsa l-a cheltuit la trebuinţele mănăstirii şi la zidirea caselor de străini; căci a zidit una lângă Ierihon, iar alta în lavră, ca în cea de lângă Ierihon să odihnească pe străini, iar în cea din lavră pe monahi.

Apoi zidindu-se casa de străini în lavră, a trimis părintele un frate cu dobitoace mănăstireşti la Ierihon, ca să aducă de acolo lemne pentru trebuinţa lucrului. Acela, la întoarcere, fiind arşiţă mare, a însetat pe cale, şi neaflând apă, pentru că pământul acela era pustiu şi fără apă, a căzut slăbit de sete. Şi aducându-şi aminte de sfântul bătrân a zis: „Dumnezeul părintelui meu Sava, nu mă lăsa pe mine". Atunci îndată s-a arătat deasupra lui nor, şi slobozind rouă, l-a răcorit pe el şi dobitoacele care duceau lemne. Apoi acel nor a mers pe

deasupra lui până la lavră, umbrindu-l şi răcorindu-l de zăduf; şi aceasta s-a făcut pentru rugăciunile Sfântului Părintelui său Sava, de care şi-a adus aminte în nevoia sa.

Odată în vremea postului, Cuviosul Sava a voit să se suie în muntele Castelinului, ce era departe de lavră la douăsprezece stadii, în partea de miazănoapte. Muntele acela era neumblat de oameni şi înfricoşat pentru suirea cea aspră şi grea pe el, precum şi pentru înfricoşările ce se făceau acolo; pentru că mulţime de diavoli se încuibaseră acolo şi multe feluri de năluciri înfricoşau pe cei ce treceau pe acolo. Iar cuviosul având ajutor pe Cel Preaînalt, s-a suit pe muntele acela şi stropind în toate părţile cu untdelemnul ce-l luase din candela Sfintei Cruci şi întărindu-se cu semnul Crucii ca şi cu un zid nebiruit, a petrecut acolo toată vremea postului celui mare. La început mult război a avut cu diavolii în toate zilele; pentru că năvăleau asupra lui, uneori în chipul fiarelor, iar alteori în chipul târâtoarelor şi alteori în chipul păsărilor, făcând huiet, strigare şi ţipăt înspăimântător. Iar cuviosul, ca un om înfricoşându-se, se gândea să se pogoare din munte, însă Cel ce a întărit odată pe marele Antonie în războiul cu diavolii, Acela arătându-i-se şi sfântului acestuia, i-a poruncit să îndrăznească întru puterea Crucii. De atunci petrecea fericitul fără temere, izgonind departe de el toate fiarele şi îngrozirile diavoleşti cu rugăciunea şi cu puterea Sfintei Cruci.

Iar aproape de sfârşitul postului mare, stând sfântul noaptea la rugăciune, diavolii au ridicat asupra lui cel mai mare război; pentru că arătându-se mulţime mare în obişnuitele lor chipuri de fiare, de târâtoare şi de păsări, năvălind asupra sfântului, strigau peste măsură şi se vedea cum se clătina tot muntele. Dar sfântul deloc nu se înfricoşa, ci neîncetat rugându-se lui Dumnezeu, diavolii nerăbdând, au strigat: „O, ce nevoie răbdăm de la tine, Savo! Oare nu-ţi este destul pârâul cel locuit de tine? Au nu-ţi ajunge peştera ta, precum şi cealaltă pustie pe care ai făcut-o locuită? Ci şi aici ai venit în locaşurile noastre, vrând a ne izgoni? Iată, acum ne ducem, nemaiputând a ne împotrivi ţie, care ai ajutător pe Dumnezeu". Atunci îndată cu mare tânguire, cu strigare, cu gâlceavă şi cu zgomot foarte mare, în chipul corbilor, au zburat în acea noapte din muntele acela.

Nu departe de muntele acela erau nişte păstori care înnoptaseră cu turmele lor. Aceia au văzut pe diavoli zburând din munte şi au auzit strigarea lor. Apoi venind, au spus Cuviosului Sava. Iar el mulţumind lui Dumnezeu pentru izgonirea diavolilor, s-a dus în lavră ca să prăznuiască Învierea lui Hristos împreună cu fraţii. După praznic, luând pe unii din părinţi, a venit iarăşi la Castelin, unde au

început a curăţi locul şi a zidi chilii. Şi ostenindu-se ei la lucrul acela, au aflat sub deal o casă mare cu pietre minunate, frumos făcută, care avea lărgime îndestulată şi acoperământ înalt. Deci curăţind-o pe aceea şi împodobind-o, a făcut-o biserică şi a sfinţit-o, apoi cuviosul a aşezat acolo viaţă de obşte.

În vremea când se zidea acea chinovie lipsindu-le bucatele, îngerul Domnului s-a arătat în vedenie lui Marchian, arhimandritul din Betleem, zicând: „Iată tu, Marchiane, şezi la odihnă, având toate cele de trebuinţă, iar robul lui Dumnezeu Sava se osteneşte pentru dragostea Domnului, împreună cu fraţii în muntele Castelin, flămând şi neavând hrana cea de nevoie, şi nu este nimeni cine să le dea cele de trebuinţă; deci trimite-le tu bucate fără zăbavă, ca să nu slăbească de foame". Marchian îndată a trimis la Cuviosul Sava multe lucruri din cele de trebuinţă, încărcând vitele cu multe feluri de bucate, iar acela primind cele trimise, a mulţumit lui Dumnezeu, Care are purtare de grijă pentru robii Săi.

Şi isprăvind cuviosul chinovia, a adunat într-însa fraţi mulţi şi a încredinţat-o lui Pavel, care a fost multă vreme pustnic, împreună cu Teodor, ucenicul său. Dar Pavel peste puţină vreme s-a mutat din viaţa aceasta şi a primit toată ocârmuirea Teodor, aducând în mănăstire pe Serghie, fratele său, şi pe alt Pavel, unchi al său, care mai pe urmă a fost egumen în muntele Castelin, apoi a fost episcop în Aili şi Amatunta.

Iar Cuviosul Sava avea mare purtare de grijă pentru aceasta, ca să umple chinovia cea din Castelin de bărbaţi râvnitori, nevoitori şi monahi iscusiţi; iar pe oamenii mireni care voiau să se călugărească, aşijderea şi pe cei tineri fără barbă, nu-i lăsa să vieţuiască în chinovia de la Castelin, nici în lavră. Ci a zidit pentru ei, în partea dinspre miazănoapte, o altă chinovie mai mică şi a pus acolo povăţuitori iscusiţi să-i înveţe pe noii începători rânduiala şi pravila cea călugărească. Să ştie mai întâi Psaltirea şi toată rânduiala cântării de rugăciune; apoi să ştie toate rânduielile călugăreşti şi să se îndemne către nevoinţe şi către osteneli. După aceea să-şi păzească mintea lor de cele lumeşti şi să se împotrivească gândurilor rele, ca să-şi taie voia şi să fie ascultători, blânzi, smeriţi, tăcuţi, treji şi cu luare aminte, păzindu-se de vicleşugurile vrăjmaşilor.

Când cineva sporea bine întru aceste începuturi călugăreşti, cuviosul îl ducea în chinovia cea mare sau în lavră; iar pe alţii din cei noi începători şi mai ales pe cei tineri, îi trimitea la cuviosul părinte Teodosie, care, ieşind din biserica cea de la Scaune, îşi făcuse o mănăstire la treizeci şi cinci de stadii depărtare de lavră,

spre apus. Şi erau amândoi, Sava şi Teodosie, un suflet şi o minte, întru toate având o împreună glăsuire între dânşii – pentru care pricină ierusalimnenii îi numeau pe dânşii «nouă pereche apostoleasca, Petru şi Pavel». Apoi li s-au încredinţat începătoria peste toate adunările cele monahiceşti; căci după mutarea fericitului Marchian, arhimandritul, şi a preasfinţitului patriarh Salustie, s-au adunat la dânsul toţi monahii din lavre şi de prin mănăstiri, de prin munţi şi de prin pustie. Atunci, după unirea tuturor, aceşti doi părinţi mari, Sava şi Teodosie, au fost aleşi şi puşi arhimandriţi peste toate lavrele şi vieţile de obşte care erau împrejurul Sfintei Cetăţi. Deci dintr-acea vreme, Cuviosul Teodosie era mai mare peste mănăstirile cele cu viaţă de obşte, iar Cuviosul Sava, peste părinţii care petreceau prin pustietăţi.

După plecarea la Domnul a patriarhului Salustie, când Ilie a fost ridicat la scaun în locul lui, în vremea aceea fericitul Sava cumpăra pământul care era lângă lavra sa, pe care voia să facă chilii pentru monahii care veneau de departe. Iar cei ce vindeau acel loc cereau aur mult, dar bătrânul în acea vreme nu avea mai mult decât jumătate de galben. Însă punându-şi nădejdea în Dumnezeu, către Care avea dragoste şi mare credinţă, a zis vânzătorului: „Ia, frate, acum arvuna aceasta până mâine, iar mâine, de nu-ţi voi da tot preţul, mă lipsesc şi de arvună!" Făcându-se noapte şi apropiindu-se de ziuă, sfântul sta la rugăciune, şi iată a intrat un necunoscut dând în mâna lui o sută şaptezeci de galbeni şi îndată s-a dus, nespunând cine şi de unde este. Cuviosul s-a mirat de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, şi mulţumindu-I, a dat preţul celui ce vindea locul; deci a zidit şi a doua casă de străini, spre odihna fraţilor celor ce veneau de departe. Asemenea şi pentru chinovia cea din Castelin a cumpărat două case, pentru primirea de străini; una în Sfânta Cetate, aproape de turnul lui David, iar alta în Ierihon.

În acea vreme au venit în lavră doi fraţi după trup, de neam din Isauria, anume Teodul şi Ghelasie – ca alt Veseleil şi Eleac, prea înţelepţii făcători ai Cortului sfânt –, pe care i-a trimis Dumnezeu către al doilea Moise, adică către Cuviosul Sava, şi prin care a săvârşit toate zidirile lavrei. Căci au zidit chilii multe, bolniţă, pitărie, baie lângă pârâu şi biserica cea mare a Preacuratei Născătoare de Dumnezeu. Pentru că biserica cea nefăcută de mână, pe care o arătase Dumnezeu cuviosului prin stâlp de foc, fiind strâmtă, iar fraţii care se adunaseră acum mulţime, neputând încăpea la cântarea pravilei, au zidit altă biserică lângă aceea, mai mare şi mai frumoasă, în numele Preacuratei Maicii lui Dumnezeu, pe care a sfinţit-o patriarhul Ilie.

Deci în această biserică a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, a poruncit fraţilor să se adune spre lauda Domnului; iar în biserica cea arătată de Dumnezeu a adus pe armeni şi a rânduit cântări de toată noaptea, în zilele Duminicilor şi la praznice însemnate.

Iar unii din fraţii armeni, urmând atunci glasul ereticesc, adică a lui Petru care se numea Fulon, adăugau la cântarea cea îngerească: *Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte fără de moarte* şi aceste cuvinte: «Cel ce Te-ai răstignit pentru noi», *miluieşte-ne pe noi*. Acea hulă, fericitul Sava pierzând-o dintre fraţi, a poruncit armenilor să cânte cântarea cea întreit sfântă în limba grecească – iar nu pe cea armenească. Deci toată slujba o cântau armeneşte, iar *Sfinte Dumnezeule* îl cântau greceşte, pentru ca să nu se adauge de armeni acele cuvinte de hulă ale lui Fulon.

Deci Cuviosul Sava ocârmuindu-le pe toate bine, acei clevetitori de care s-a zis mai înainte, pizmuiau din îndemnarea diavolească ocârmuirea lui cea bună. Deci s-au sculat asupra lui cu zavistie, adunând într-un cuget cu ei până la patruzeci de fraţi, din cei neiscusiţi cu viaţa şi răzvrătiţi cu năravul, care aveau înţelegerea nesănătoasă, şi au făcut multe supărări sfântului. Dar acela care era aspru asupra diavolului şi blând către oameni, dând loc mâniei lor celei nedrepte, a lăsat lavra şi s-a dus în părţile Schitopolului şi acolo a şezut în loc pustiu, lângă pârâul Gadarei.

Şi aflând o peşteră a unui leu, a intrat într-însa, şi rugându-se, s-a culcat să se odihnească în culcuşul leului, pentru că se înnoptase. Iar la miezul nopţii a venit leul şi a văzut pe bătrân odihnindu-se în culcuşul său; şi apucându-l cu dinţii de haine îl trăgea afară din peşteră, ca să-i lase locul său; iar cuviosul deşteptându-se a văzut acel leu înfricoşat, dar nu s-a înspăimântat, ci sculându-se a început a-şi face rugăciunea de miezul nopţii. Şi sfârşindu-şi bătrânul rugăciunea, a şezut iarăşi în locul acela unde se culca leul, care apucându-l cu dinţii de marginea hainei, trăgea afară din peşteră pe sfântul părinte. Iar părintele a zis către leu: „O, fiară, peştera este largă şi poate să ne încapă pe amândoi, căci un Făcător ne-a zidit; iar de nu-ţi place să fii împreună cu mine, du-te mai bine tu de aici, pentru că eu sunt mai cinstit decât tine, căci sunt zidit cu mâna lui Dumnezeu şi sunt cinstit cu chipul Lui". Acestea auzindu-le leul, s-a dus ca şi cum s-ar fi ruşinat de bătrân.

Şi vieţuind fericitul în acea peşteră, s-au înştiinţat despre dânsul schitopolitenii şi gadarenii, care au început a veni la dânsul. Între aceştia era şi un tânăr cu numele Vasile, care, lăsând lumea, a fost tuns în călugărie de Cuviosul părinte Sava, cu care vieţuia împreună.

Tâlharii auzind de tunderea lui Vasile şi socotind că a adus aur mult în peşteră la părintele său Sava – pentru că tânărul acela era din părinţi de bun neam şi bogaţi –, au năvălit noaptea asupra lor. Dar neaflând la dânşii nimic, s-au mirat de lipsa lor şi s-au dus. Şi iată, au văzut doi lei mari venind asupra lor şi s-au înspăimântat foarte, căci gândeau că i-a ajuns mânia lui Dumnezeu pentru năvălirea ce au făcut cu îndrăzneală asupra robilor Săi. Deci au strigat cu glas mare către fiare: „Jurămu-vă pe voi, cu rugăciunile părintelui Sava, să vă duceţi din cale ca să trecem de aici".

Iar leii auzind numele Sfântului Sava, au fugit ca şi cum ar fi fost loviţi cu biciul. Deci tâlharii înspăimântându-se de acea minune, s-au întors la cuviosul şi i-au spus ceea ce s-a petrecut; apoi s-au pocăit de faptele lor cele rele, şi lăsându-se de a mai face tâlhării, se hrăneau cu ostenelile lor. Deci a vieţuit acolo cuviosul câtăva vreme şi a adunat fraţi, cărora punându-le egumen şi încredinţându-i lui Dumnezeu, el singur ca o pasăre osebindu-se s-a dus la linişte în altă pustie, unde liniştindu-se mult, s-a întors iarăşi în lavra sa, socotind că acum tulburătorii aceia vor fi încetat din răutatea şi cârtirea lor; dar i-a aflat pe dânşii neîndreptaţi, petrecând întru răutatea cea dintâi şi încă şi mai mult se înmulţiseră, încât erau până la şaizeci; iar el plângând pentru dânşii ca şi pentru cei pierduţi, îi sfătuia cu cuvinte părinteşti, dar n-a putut să-i albească pe arapi, căci cu sfaturile lui cele blânde mai mult se întărâtau. Deci cuviosul, dând iarăşi loc mâniei lor, a lăsat lavra şi s-a dus în părţile Nicopolei, unde s-a sălăşluit sub un copac, ce se numeşte roşcov, care are roade dulci, şi cu roadele copacului aceluia se hrănea.

Şi înştiinţându-se despre el stăpânul locului aceluia, i-a zidit o chilie şi în puţine zile, cu darul lui Hristos, adunându-se fraţi la cuviosul, locul acela s-a făcut chinovie. Acolo vieţuind fericitul Sava, pizmuitorii lui, care erau în lavră, au scos veste între fraţi că pe Sava l-au mâncat fiarele în pustie, apoi s-au dus la fericitul Ilie patriarhul, spunându-i: „Părintele nostru, umblând prin pustia Mării Moarte, l-au mâncat leii; deci ne rugăm sfinţiei tale, porunceşte să ni se dea egumen". Iar fericitul Ilie ştiind viaţa lui Sava din tinereţea lui, a zis către monahi: „Eu nu vă cred, căci ştiu că Domnul este drept şi nu va trece cu vederea atâtea fapte bune ale părintelui vostru, nici va îngădui ca el să fie mâncat de fiare; ci mai bine mergeţi de căutaţi pe părintele vostru, sau tăceţi şezând în chiliile voastre, până când îl va arăta Dumnezeu". Deci s-au întors pizmuitorii cu ruşine.

Şi sosind praznicul înnoirii bisericii Învierii Domnului din Ierusalim şi adunându-se toţi episcopii Palestinei şi egumenii, atunci a

venit şi Cuviosul Sava, împreună cu nişte fraţi din mănăstirea Nicopolei. Pe acesta văzându-l patriarhul, s-a bucurat, şi luându-l deoparte, l-a rugat să se întoarcă iarăşi în lavra sa. Iar el se lepăda, zicând că este mai presus de puterea lui a ocârmui şi a îngriji atâta mulţime de fraţi; deci îşi ceru iertare. Iar patriarhul a zis: „De nu vei asculta rugăciunea şi sfatul meu, nu vei mai veni de acum înaintea feţei mele, pentru că nu pot răbda ca ostenelile tale să le stăpânească alţii". Atunci fericitul Sava, chiar nevrând, a spus patriarhului pricina ieşirii sale din lavră: „Ca să nu fiu – zice el – pricinuitor sfezilor şi tulburărilor fraţilor". Apoi i-a spus despre pizmuitorii care s-au sculat asupra lui. După aceea, neputând a nu asculta pe patriarh, s-a supus. Deci pe ucenicul său, care venise cu el din Nicopole, l-a pus egumen al mănăstirii, iar el s-a dus la lavra sa.

Apoi patriarhul a trimis împreună cu dânsul şi scrisoarea sa către fraţi, întru acest chip: „Vă poruncesc, fraţilor întru Hristos, să ştiţi că părintele vostru Sava este viu, iar nu este precum aţi auzit voi şi cum aţi spus, că l-au mâncat fiarele; căci a venit la mine la praznic şi l-am îndemnat să vie la voi, judecând a fi lucru cu nedreptate ca să lase lavra sa, pe care a strâns-o cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu ostenelile sale. Deci primiţi cu osârdie şi cu toată cinstea pe părintele vostru şi să vă supuneţi lui întru toate, pentru că nu voi l-aţi ales pe dânsul, ci el v-a adunat pe voi. Iar dacă unii din voi ar fi mândri şi neplecaţi, încât nu vor voi a se smeri şi a se supune lui, unora ca acelora le poruncim ca îndată să iasă din lavră, pentru că nu este cu cuviinţă a nu-şi primi locul său părintele acesta".

Scrisoarea aceasta citindu-se în lavră în mijlocul bisericii, pizmuitorii cei orbiţi cu răutate au făcut tulburare, strigând asupra sfântului părinte, celui nevinovat şi curat cu inima: unii îl ocărau, îl dosădeau, îl grăiau de rău, iar alţii luându-şi hainele şi lucrurile lor se grăbeau a ieşi din lavră; alţii, apucând topoare şi cazmale, au alergat la chilia pe care chiar Cuviosul Sava o zidise şi au dărâmat-o până în temelie, în nebunia lor; iar lemnele şi pietrele le-au aruncat jos în pârâu, apoi s-au dus de acolo în lavra Suchiului. Iar egumenul lavrei aceleia, Acvilin, bărbat dumnezeiesc, ştiind răutatea lor, nu i-a primit pe dânşii, ci i-a izgonit din lavra sa. Apoi ei ducându-se în pârâul Tecuia şi făcându-şi colibi, s-au sălăşluit acolo. Astfel smulgându-se din lavră acele neghine, fraţii cei rămaşi s-au făcut ca nişte rod de grâu bine primit lui Dumnezeu.

Şi trecând puţină vreme şi auzind Sfântul Sava unde petrec cei ce s-au despărţit de lavră şi că sunt în mare lipsă, a pus pe caii şi

asinii lavrei multe bucate şi s-a dus la dânşii, voind pe de o parte să potolească mânia lor, iar pe de alta să le ajute în lipsa lor. Iar unii dintr-înşii văzând pe fericitul Sava venind către ei, ziceau: „Iată că şi aici vine înrăutăţitul acela". Şi grăiau şi alte cuvinte rele, din mânie şi din ură. Iar el, fără răutate privind la dânşii cu dragoste şi grăindu-le cuvinte frumoase, i-a mângâiat pe dânşii cu bucatele.

Apoi văzând strâmtorarea, lipsa şi nerânduiala lor, căci erau ca nişte oi care n-au păstor, a vestit despre toate patriarhului şi l-a rugat să rânduiască cele cuvenite pentru dânşii. Iar patriarhul i-a încredinţat pe dânşii lui Sava, dându-i şaptezeci de galbeni pentru zidiri şi altele multe spre trebuinţă. Şi el mergând la dânşii a zăbovit cinci luni şi le-a zidit biserică şi pitărie şi le-a aşezat lavră nouă, aducând din lavra cea veche pe unul din părinţii cei iscusiţi, cu numele Ioan, bărbat mai înainte-văzător. Pe acela punându-l egumen, Sava s-a întors în lavra sa. Iar Ioan le-a fost povăţuitor şapte ani într-acea lavră nouă, apoi s-a dus la Domnul. Dar când era să moară, a proorocit cele ce aveau să fie; căci plângând, a zis către cei ce şedeau împrejurul său, că vor veni zile când cei ce vieţuiesc aici se vor lepăda de credinţa cea dreaptă şi cu mândrie se vor înălţa, dar îndrăzneala şi mărirea lor se vor risipi şi deodată vor cădea.

Iar după Ioan a fost egumen Pavel, de neam roman; acesta egumenind numai şase luni, şi nemaiputând răbda gâlcevile, a fugit în Arabia şi acolo s-a sfârşit în mănăstirea lui Saverian.

Înştiinţându-se Sava de fuga lui Pavel, a pus pe Agapit ucenicul său, egumen al lavrei celei noi. Acesta a aflat pe unii dintre fraţi că au învăţătura lui Origen, ca o *otravă de aspidă pe buzele lor şi ca o osteneală şi durere sub limbile lor*. Între care mai întâi era unul cu numele de Non Palestinianul, care se părea a fi creştin adevărat, având chipul dreptei credinţe, dar în inimă era plin de răutatea păgânească, de bârfirea maniheilor, de eresurile lui Didim, ale lui Evagrie şi ale lui Origen.

Pe aceşti fraţi aflându-i Agapit, şi temându-se să nu se vatăme şi alţii cu aceleaşi eresuri, a vestit pe patriarh despre dânşii şi cu sfatul lui i-a izgonit din lavră. Apoi, după cinci ani, Agapit s-a mutat la Domnul, şi după dânsul s-a încredinţat egumenia lui Mamant. Atunci Non, împreună cu cei de un cuget cu el, auzind de mutarea lui Agapit, s-au întors în lavra cea nouă; dar temându-se de fericitul Sava, îşi tăinuiau otrava eresului. În acea vreme Cuviosul Sava, aflând o peşteră care era departe de lavra sa cea veche ca de zece stadii din partea dinspre miazănoapte, la poalele Castelionului, a făcut

mănăstire, ajutându-i cu averea sa Marchian, preotul sfântului Sion, împreună cu fiii săi Antonie şi Ioan.

În dealul unde a zidit împărăteasa Evdochia un turn, în pustia dinspre răsărit, vieţuiau doi monahi, care se ţineau de eresul lui Nestorie; pentru aceasta se mâhnea foarte sfântul părinte, căci rătăciseră din calea cea dreaptă. În vremea aceea, sfântului i s-a întâmplat vedenia aceasta: Se părea a fi în biserică, săvârşindu-se slujba, şi în mijlocul fraţilor a văzut stând pe acei nestorieni. Apoi când a venit vremea sfintei împărtăşiri, toţi fraţii se apropiau de dumnezeieştile Taine şi se împărtăşeau, iar cei doi eretici, vrând a se apropia de împărtăşanie, îndată i-au oprit nişte ostaşi înfricoşaţi, respingându-i de la împărtăşanie şi izgonindu-i din biserică. Dar fericitul ruga pe ostaşi să lase şi pe acei doi monahi să fie împreună cu fraţii în biserică şi să nu-i oprească a se împărtăşi. Însă ostaşii au răspuns, zicând: „Nu se cuvine a lăsa să se împărtăşească cu dumnezeieştile Taine pe aceştia care sunt iudei, că nici pe Hristos nu-L mărturisesc a fi Dumnezeu, nici pe Preacurata Fecioară Maria a fi Născătoare de Dumnezeu".

Pentru această vedenie fericitul mai mult se mâhnea, fiindu-i jale de pierderea sufletelor lor. Deci multă nevoie a suferit postind şi rugându-se către Dumnezeu pentru dânşii, ca să-i lumineze cu lumina cunoştinţei adevărului. Apoi adeseori se ducea la dânşii învăţându-i şi mustrându-i, rugându-i şi sfătuindu-i, până ce în sfârşit cu darul lui Dumnezeu, i-a câştigat la credinţa Bisericii lui Hristos. Aşa se îngrijea cuviosul pentru mântuirea sufletelor omeneşti. După aceea i-a coborât pe dânşii din dealul acela şi i-a dat în mănăstirea lui Teodosie, iar în locul lor a încredinţat dealul acela unui ucenic de-al său, cu numele Ioan Bizantinul; unde, după puţină vreme, cu sporirea ajutorului lui Dumnezeu, s-a zidit şi mănăstirea.

Era în lavra cea mare un monah cu numele Iacov, de neam din Ierusalim, îndrăzneţ şi mândru. Acela sfătuindu-se cu unii monahi de acelaşi obicei cu dânsul – iar fericitul Sava nefiind atunci în lavră, ci petrecând liniştit în pustie după obiceiul său în vremea postului celui mare –, a ieşit din lavră şi s-a dus într-o vale, ce se numea *Şapte guri*, şi a început a-şi face mănăstire, vrând să fie asemenea Cuviosului Sava.

Întorcându-se Sava din pustie şi înştiinţându-se despre lucrul lui Iacov, s-a dus la dânsul şi-l sfătuia să înceteze, zicând că este nefolositor lucru a începe ceva cu îndrăzneală şi cu înălţare de minte. Dar acela n-a ascultat pe bătrân, ci se împotrivea cuvintelor lui. Iar sfântul i-a zis: „Dacă nu te supui, păzeşte-te, ca nu prin ispită să te

pedepseşti". Acestea zicând, s-a dus la chilia sa. Iar asupra lui Iacov a venit spaimă şi cutremur şi a căzut în boală cumplită, zăcând şase luni, încât abia putea să vorbească. Apoi deznădăjduindu-se de viaţa sa, s-a rugat de cineva să-l ducă la Cuviosul Sava ca să-şi ceară iertare la sfârşitul vieţii sale. Pe acela văzându-l Sfântul Sava şi cu cuvinte părinteşti certându-l, i-a dat mâna şi ridicându-l din pat l-a făcut sănătos, ca şi cum n-ar fi zăcut niciodată; apoi împărtăşindu-l cu Preacuratele Taine, i-a pus înainte hrană. Şi Iacov nu s-a mai întors la zidirea sa cea nouă, ci primind ascultare în casa de străini, slujea acestora.

Însă fiind nebăgător de seamă în slujba sa, a fiert odată bob mai mult decât trebuia, că i-a rămas de la masă atâta, încât se putea din rămăşiţa aceea şi a doua zi să se îndestuleze trapeza. El însă l-a aruncat pe fereastră în pârâu, aceasta nu numai o dată făcându-o, ci de mai multe ori. Iar părintele Sava văzând acest lucru, s-a coborât pe ascuns la pârâu şi a adunat bobul cel lepădat, apoi, aducându-l în chilia sa, l-a uscat puţin la soare. Şi trecând puţină vreme, cuviosul a fiert din bobul acela, şi gătindu-l bine, a chemat pe Iacov la sine ca să-l ospăteze. Apoi mâncând el, bătrânul a zis către Iacov: „Iartă-mă, frate, că nu te-am ospătat precum am voit şi nu te-am împăcat cu bucatele, pentru că nu ştiu a face fiertura bine". Iar Iacov a zis: „O, părinte, bine ai fiert bobul acesta; de mult n-am mâncat bucate ca acestea". Bătrânul a zis: „Crede-mă, fiule, că acesta este bobul pe care tu l-ai vărsat în pârâu; să ştii dar cum că cel ce nu poate să chivernisească cu măsură nici o ulcică de bob, ca să nu rămână ceva în zadar, apoi cum poate unul ca acela să chivernisească o mănăstire şi să povăţuiască pe fraţi? Aşa grăieşte şi Apostolul: *Dacă cineva nu ştie să-şi conducă casa sa, cum va putea să îngrijească de Biserica lui Dumnezeu?* Iacov auzind acestea, s-a ruşinat; iar pentru iubirea sa de începătorie şi pentru slujba sa cea cu nebăgare de seamă, făcând pocăinţă, şi-a cerut iertare.

Pe acest Iacov, care şedea în chilia sa, odată îl supăra diavolul cu războiul poftei trupeşti. Deci stându-i asupră acel război îndelungat cu gânduri necurate, n-a putut mai mult a răbda, şi luând cuţitul, şi-a tăiat mădularele sale cele ascunse. Şi făcându-i-se mare durere şi curgând mult sânge, a început a striga pe fraţii care petreceau pe aproape, ca să-i ajute. Iar fraţii venind şi văzând lucrul ce-l făcuse, pe cât puteau potoleau durerea lui cu doctorii şi după multă vreme abia au putut să-l vindece. Auzind despre aceasta Cuviosul Sava a izgonit pe Iacov din lavră, după ce s-a vindecat de rană. Şi fiind izgonit, s-a dus la Cuviosul Teodosie, spunându-i nevoia ce i s-a

întâmplat cu izgonirea şi rugându-l să mijlocească pentru dânsul către Cuviosul Sava, ca iarăşi să-l primească în lavră şi în chilia sa. Iar Teodosie înduplecându-se de rugăciunea fratelui, s-a dus la fericitul Sava şi l-a rugat pentru fratele cel izgonit. Sava, pentru rugăciunea unui părinte ca acela şi bun prieten al său, a primit pe Iacov, dându-i poruncă să nu vorbească cu nimeni, fără numai cu cel ce-i slujea, nici să aibă împărtăşire cu fraţii, nici să umble prin sobor, nici să iasă din chilia sa; ba încă l-a înlăturat de la împărtăşirea cu Preacuratele şi dumnezeieştile Taine.

Deci şezând Iacov în linişte, făcea roduri vrednice de pocăinţă, vărsând multe lacrimi înaintea lui Dumnezeu, până când i s-a dăruit iertare din înălţime. Iar fericitului Sava i s-a vestit prin dumnezeiască descoperire că este iertat păcatul lui Iacov; după aceea îndată a văzut Cuviosul Sava în vedenie un bărbat strălucit stând aproape şi un mort zăcând lângă picioarele lui Iacov, pentru a cărui înviere rugându-se Iacov, s-a auzit glas de sus, zicând: „Iacove, auzite sunt rugăciunile tale; deci atinge-te de mort şi va învia". Şi când s-a atins Iacov de mort, după poruncă, îndată a înviat. Iar bărbatul cel strălucit a zis către Sava: „Iată a înviat mortul, şi tu dezleagă de acum din legături pe cel ce l-a înviat". Sava văzând acestea, a trimis îndată după Iacov, şi dezlegându-l de canon, i-a poruncit să intre în sobor şi împreună cu fraţii să se împărtăşească cu Preacuratele Taine. Iar după şapte zile de la dezlegarea sa, Iacov s-a dus la Domnul.

Cuviosul părintele nostru Sava era ca un pom minunat care odrăsleşte ramuri frumoase. Astfel, cu chipul vieţii sale celei sfinte şi cu rugăciunile cele cu sârguinţă către Dumnezeu înmulţea sfânta sa lavră cu părinţi şi monahi nevoitori, care se făceau sfinţi, cum şi el era sfânt, precum este scris: *Dacă rădăcina este sfântă, apoi şi ramurile sunt sfinte*.

Dintre aceste ramuri sfinte să pomenim pe fericitul Antim, bătrânul din Betania, care în multe nevoinţe monahiceşti îşi petrecuse viaţa. Acesta la începutul venirii sale în lavră şi-a zidit o chilie mică în partea de răsărit a pârâului, în dreptul turnului Cuviosului Sava şi a petrecut într-însa treizeci de ani; iar la bătrâneţe, slăbind şi apropiindu-se către sfârşit, a căzut în boală grea. Văzându-l Cuviosul Sava aşa, prea îmbătrânit şi zăcând greu, a vrut să-l ia într-una din chiliile cele mai aproape de biserică, ca să poată acolo fraţii mai lesne a-l cerceta şi a-i sluji mai uşor. Dar el s-a rugat să-l lase să se săvârşească acolo unde s-a sălăşluit de la început; şi l-a lăsat în chilia sa bolnav.

Iar într-o noapte, Cuviosul Sava sculându-se la rugăciune după obiceiul său mai înainte de cântarea Utreniei, a auzit nişte glasuri minunate ca şi cum ar fi cântat un cor. Şi părându-i-se că se cântă slujba în biserică, se mira în sine cum s-a început Utrenia fără dânsul şi fără obişnuita lui binecuvântare? Deci venind îndată în biserică, n-a aflat pe nimeni, iar uşile erau încuiate şi s-a întors mirându-se de glasurile care se auzeau. Apoi iarăşi a auzit cu glas dulce cântând cântarea aceasta: „Trece-voi în locul cortului celui minunat, în casa lui Dumnezeu, în glasul bucuriei şi al mărturisirii sunetului celui ce prăznuieşte".

Înţelegând de unde ieşeau acele glasuri minunate, adică din partea de unde era chilia fericitului Antim, a înţeles mutarea lui şi îndată, deşteptând pe eclesiarhul, i-a poruncit să bată toaca să se adune fraţii. Şi luând pe unii dintr-înşii, a mers în chilia bătrânului, cu făclii şi cu tămâie. Şi intrând înăuntru n-a aflat pe nimeni altul decât numai trupul fericitului Antim, zăcând mort, iar sufletul lui se dusese la Domnul însoţit de îngeri. Deci luând ei acel cinstit trup, l-au dus în biserică şi cântând cele de îngropare, l-au pus împreună cu sfinţii părinţi.

Un frate cu numele Afrodesie, din mănăstirea lui Teodosie, de fel din Asia, mare de stat şi atât de tare încât ridica de la pământ singur cu multă înlesnire douăsprezece baniţe de grâu, fiind trimis la o slujbă, în drum s-a mâniat asupra asinului cu care căra grâu şi l-a lovit tare, iar asinul din acea lovitură a căzut şi a murit. Pentru aceasta Cuviosul Teodosie a izgonit pe Afrodesie din locaşul său; deci a venit la Cuviosul Sava, nevoindu-se la dânsul multă vreme, în mare pocăinţă. Şi atât de mult a sporit în darul lui Dumnezeu, încât şi-a cunoscut vremea sfârşitului său mai înainte cu şapte zile şi l-a rugat pe Cuviosul Sava ca să-l libereze să meargă la Cuviosul Teodosie să-şi ceară iertare. Şi Sava a trimis împreună cu dânsul pe ucenicul său Teodul, zicând Cuviosului Teodosie: „Iată, fratele nostru cel de obşte Afrodesie, pe care l-am primit odinioară ca om, acum cu darul lui Hristos îl trimit către tine înger". Iar Teodosie primindu-l cu dragoste, l-a iertat şi l-a trimis cu pace. Apoi întorcându-se la Sfântul Sava, s-a odihnit întru Domnul.

Cetăţenii din cetatea Midava, care este în partea Iordanului, adeseori veneau la cuviosul aducându-i cele trebuincioase, iar de la dânsul primeau binecuvântare. Printre aceia era un bărbat vestit, cu numele Gherontie, care, venind în Sfânta Cetate, a căzut bolnav; şi vrând să se ducă în muntele Eleonului pentru rugăciuni, a căzut de pe animalul său rănindu-se. Apoi mai mult s-a îmbolnăvit, încât se

deznădăjduise de a mai trăi. Pe acela ungându-l Cuviosul Sava cu untdelemn sfinţit, îndată l-a făcut sănătos. Iar după aceea a venit fiul lui Gherontie, cu numele Toma, şi a găsit pe sfânt în casa de străini pe care o avea în Ierihon. Iar cuviosul primindu-l cu bucurie şi veselindu-se duhovniceşte împreună cu el, a voit şi trupeşte să-l ospăteze. Deci şezând la masă şi mâncând, a zis către ucenic să aducă, dacă are, puţin vin. Acesta a răspuns că nu are decât numai puţin oţet într-o tigvă. Sfântul a zis: „Bine este cuvântat Dumnezeu; dintr-acest oţet să bem, că Cel ce a prefăcut apa în vin, poate să prefacă şi acrimea acestui oţet".

Acestea a zis gura cea dulce ca mierea şi dumnezeiască, şi s-a făcut oţetul ca un vin prea dulce, veselind cu adevărat inima omului. Iar cuviosul a poruncit apoi să aducă foc şi tămâie, zicând: „Cercetare dumnezeiască s-a făcut pentru noi în ceasul acesta". Dar minunea nu a rămas aici, căci vinul s-a înmulţit într-atâta, încât le-a ajuns tuturor. Iar Toma spăimântându-se de covârşirea minunii, a cerut tigva de la sfânt, căci mai avea vin, şi luând-o, s-a dus cu însoţitorii săi, cărora le-a ajuns vinul tot drumul. Pe urmă, după ce s-a deşertat tigva, o păstra Toma ca pe o vistierie de mult preţ, şi când se îmbolnăvea cineva, o umplea cu apă şi o turna peste cel bolnav şi acela îndată îşi găsea sănătatea cea dorită.

Odată sfântul aflând că nişte bucate fierte pentru lucrători sunt amare, le-a prefăcut în dulceaţă cu semnul Crucii. Altădată mergând cuviosul de la Ierihon către Iordan cu un tânăr ucenic al său, a întâlnit o mulţime de oameni mireni, cu care era împreună şi o fecioară frumoasă la chip. După ce ei au trecut, vrând starețul să încerce pe ucenic, a zis: „Cum era fecioara care a trecut? Mie mi se păru că era chioară de un ochi". Ucenicul răspunse: „Ba nu, părinte, ci avea amândoi ochii luminoşi". „Te-ai înşelat, fiule, că fecioara era numai cu un ochi". Dar el întărea cuvântul, zicând că avea ochi foarte frumoşi. Bătrânul zise: „Cum te-ai încredinţat tu?" Ucenicul a răspuns: „Eu, părinte, cu dinadinsul am căutat în faţa ei şi am văzut că amândoi ochii îi erau foarte luminoşi". Atunci starețul i-a zis: „Tu ai căutat cu aşa sârguinţă la faţa ei, dar nu ţi-ai adus aminte de porunca ce se dă în Sfânta Scriptură: *Fiule, să nu te biruiască vederea frumuseţii, nici să fii vânat cu ochii tăi, nici să te răneşti cu genele ei*. Deci să ştii că de acum nu vei mai fi cu mine în chilie, pentru că nu-ţi păzeşti ochii". Apoi l-a trimis în muntele Castelin pentru pedeapsă.

Cuviosul umblând odată prin pustia ce se numeşte Ruva, l-a întâmpinat în cale un leu, având înfipt în piciorul său o aşchie de

lemn, şi căzând înaintea picioarelor sfântului, îşi arăta piciorul, rugându-se parcă sfântului să-i vindece durerea. Iar sfântul scoţându-i aşchia din picior, i-a uşurat durerea şi leul umbla în urma sfântului, slujindu-i. Şi bătrânul avea atunci cu sine un ucenic cu numele Flais şi un asin. Şi când trimitea pe ucenic la vreo trebuinţă, poruncea leului ca să păzească pe asin, iar leul luând cu dinţii de căpăstrul asinului, îl ducea la păşune, şi către seară adăpându-l, îl aducea la bătrân. Trecând câteva zile şi leul făcându-şi slujba sa, sfântul a trimis pe Flais la oarecare trebuinţă, şi din îndemnarea diavolească, a căzut în păcatul desfrânării. Tot atunci leul păscând pe asin, l-a mâncat. Iar Flais cunoscând că spre mustrarea păcatului lui a mâncat leul pe asin, se temea a se arăta starețului. Deci ducându-se într-un sat oarecare, se tânguia acolo. Iar starețul căutând mult pe ucenic şi aflându-l, l-a adus în chinovie, şi închizându-l într-o cămară, a pus asupra lui canon. Iar el pocăindu-se cu multe lacrimi, s-a curăţit de păcatul lui, ajutându-i rugăciunile starețului său, care foarte mult se îngrijea pentru mântuirea sufletelor omeneşti.

Se cuvine a mai pomeni şi de purtarea lui de grijă pentru întregirea Bisericii lui Dumnezeu, când a fost trimis la Constantinopol pentru îndreptările cele bisericeşti. Iar pricina trimiterii sale s-a început astfel: Împăratul Anastasie, care cugeta cele ereticeşti, lepădând soborul al patrulea a toată lumea al sfinţilor părinţi, cel din Calcedon, a tulburat Biserica în acea vreme foarte mult, căci a izgonit din scaun pe Eftimie, patriarhul Constantinopolului, şi s-a mâniat încă asupra lui Flavian Antiohianul şi asupra lui Ilie Ierusalimneanul, încât voia să-i izgonească pentru că nu se învoiau cu eresul lui. Deci patriarhul Ilie vrând să sfătuiască pe împărat ca să dea pace Bisericii, a trimis rugăminte către dânsul, prin egumenii lavrelor de prin pustia Palestinei, între care era şi Sava, scriind astfel: „Pe aleşii robii lui Dumnezeu – pe cei buni şi credincioşi vieţuitori ai pustietăţilor, având împreună cu dânşii şi pe Sava, care este capul pustnicilor şi luminătorul Palestinei –, îi trimitem cu rugăciune către stăpânirea voastră. Iar tu, o, împărate, ţinând seama de ostenelile lor, porunceşte să înceteze războiul asupra Bisericii şi nu lăsa să se înmulţească răutatea; pentru că ştim că te îngrijeşti a plăcea lui Dumnezeu, care ţi-a dat diadema".

Ajungând sfinţii părinţi la Constantinopol şi intrând în palatele împărăteşti, Sava mergea mai pe urma tuturor, apoi păzitorii cei ce stau înaintea uşilor, văzându-l îmbrăcat în haine proaste şi cârpite, ca pe unul din cei săraci, l-au oprit şi nu l-au lăsat să intre înăuntru; iar împăratul, primind cu cinste pe părinţii care veniseră la dânsul şi

citind cartea patriarhului, întreba care dintre dânşii este Sava, pe care îl laudă patriarhul în scrisoarea sa. Deci privind părinţii împrejur, au zis: „A venit împreună cu noi, dar nu ştim unde a rămas". Împăratul a poruncit îndată să-l caute şi abia l-au găsit într-un colţ oarecare, stând şi citind psalmii lui David. Şi când a fost adus înaintea împăratului, acesta a văzut un înger luminat mergând înaintea lui, şi cunoscând că Sava este omul lui Dumnezeu, s-a sculat de pe scaun, dându-i cinste; apoi a poruncit tuturor să şadă.

Apoi făcându-se multă vorbă, fericitul Sava, mai mult decât toţi părinţii care erau acolo, se nevoia sfătuind pe împărat, cu cuvinte de Dumnezeu insuflate, ca să dea pace bisericilor, făgăduindu-i biruinţă de la Dumnezeu asupra vrăjmaşilor. Deci părinţii ceilalţi fiind liberaţi acum şi sporind puţin, Cuviosul Sava a rămas să mai sfătuiască pe împărat şi să-l împace cu patriarhul Ilie. Şi iernând cuviosul în Constantinopol, adeseori se ducea la împărat, vorbind despre credinţă şi despre patriarhul Ierusalimului, pentru că se lăsase cuviosului intrare liberă în palatul împărătesc, nefiind oprit de străjeri. Deci într-acea vreme a înduplecat pe împărat să nu se mai mânie asupra patriarhului, ci să dăruiască linişte bisericilor Palestinei. Apoi s-a întors la Ierusalim, fiind îndestulat de împărat cu cele de trebuinţă pentru cale, căci a primit din mâna lui până la două mii de galbeni, pe care aducându-i cu el, i-a împărţit pe la mănăstirile sale; iar o parte a trimis-o în satul natal, Mutalasc, ca să se zidească o biserică în curtea părinţilor săi, în cinstea sfinţilor mucenici Cosma şi Damian.

Iar fericitul Ilie patriarhul, prin Sfântul Sava câştigând pacea sa şi a bisericilor Palestinei, nu a vieţuit multă vreme în linişte; căci ereticii, îndemnând neîncetat pe împărat spre mânie l-au ridicat asupra Bisericii lui Hristos şi a păstorilor ei, ca să le facă rău. Deci a poruncit împăratul să se facă sobor în Sidon, încredinţând începătoria la doi episcopi, care apărau credinţa cea rea a lui Evtihie şi a lui Dioscor, adică lui Sotiric, episcopul Cezareei Capadociei, şi lui Filoxen al Ierapoliei, ca să anatematisească soborul cel din Calcedon, iar pe Flavian şi Ilie să-i alunge de pe scaunele lor, care lucru s-a şi făcut.

Căci săvârşind adunarea lor cea fără de lege, pe fericitul Flavian, patriarhul Antiohiei, care n-a voit să vină la soborul lor, l-au izgonit cu necinste cei răucredincioşi, având ajutor pe împărat; iar în locul lui a răpit scaunul Sevir, cel fără minte, care a adus multe nevoi asupra credincioşilor, celor ce nu voiau să aibă împărtăşire cu dânsul. Şi a trimis dogmele sale cele soborniceşti şi lui Ilie, patriarhul

Ierusalimului, dar el neprimind legile cele ereticeşti, le-a trimis înapoi. De acest lucru înştiinţându-se împăratul, s-a mâniat foarte asupra fericitului Ilie, şi a poruncit ca iarăşi să trimită acele dogme la Ierusalim cu nişte clerici şi cu mare putere ostăşească, ca astfel pe cei ce nu vor voi, să-i silească să se învoiască la soborul lor, care s-a făcut în Sidon.

Deci venind aceia în Ierusalim şi făcându-se multă tulburare, iar patriarhul aflându-se în nevoie, a adunat Cuviosul Sava pe toţi monahii de prin mănăstiri, şi intrând în Sfânta Cetate a izgonit pe trimişii lui Sevir, pe slujitori şi pe ostaşi; iar pe Sevir şi pe cei de un gând cu dânsul, i-a dat anatemei înaintea tuturor. Şi s-au întors ereticii cu ruşine la cei ce i-au trimis, spunând îndrăzneala cea mare a credincioşilor şi necinstirea cea multă a lor. Atunci împăratul umplându-se de nespusă mânie, a trimis în Ierusalim pe Olimpie, eparhul Palestinei, cu mulţime de ostaşi şi i-a poruncit ca nu după legi, nici cu judecăţi, ci cu putere împărătească să alunge din scaun pe patriarhul Ilie. Deci venind Olimpie cu putere multă, îndată a împlinit porunca împăratului, alungând pe patriarh fără judecată şi l-a trimis în surghiun în Ail. Iar în locul lui a ridicat pe Ioan, feciorul preotului Marchian, care a făgăduit să blesteme soborul cel din Calcedon şi să aibă împărtăşire cu Sevir.

Înştiinţându-se de acest lucru, fericitul Sava, iarăşi ca şi mai înainte şi-a adunat oastea sa cea duhovnicească şi ca un voievod a mers în Sfânta Cetate; dar n-a apucat pe eparhul Olimpie, pentru că acela, săvârşind degrabă răutatea cea poruncită lui, s-a întors cu bucurie la împărat. Atunci fericitul s-a mâhnit foarte mult pentru izgonirea fără vină a sfântului patriarh şi se tânguia pentru dânsul. Şi aflând pe Ioan, patriarhul cel nou, cugetând cele ereticeşti, îi spunea lui ca să nu aibă împărtăşire cu Sevir, ci să apere soborul din Calcedon şi să-l susţină până la sânge; iar de nu va face aşa, apoi de toţi părinţii pustnici se va anatematesi ca un eretic. Iar Ioan ruşinându-se şi totodată temându-se de atâţia părinţi de Dumnezeu insuflaţi, care veniseră împreună cu Sfântul Sava, s-a lepădat de Sevir şi de toate eresurile şi a primit credinţa cea întărită de soborul din Calcedon; şi aşa s-au liniştit sfinţii părinţi.

Atunci degrabă s-a făcut înştiinţare împăratului despre aceasta că Ioan, patriarhul cel nou pus, leapădă soborul din Sidon, iar pe cel din Calcedon îl primeşte. De aceea mâniindu-se împăratul asupra lui Olimpie, l-a scos din dregătoria sa, pentru că a ales un patriarh ca acela. Iar în locul lui Olimpie punând pe Anastasie ca eparh a toată Palestina, l-a trimis în Ierusalim, ca, sau să înduplece pe patriarhul

Ioan către împărtăşirea cu Sevir, sau să-l izgonească din scaun. Venind Anastasie, îndată a luat pe patriarh şi l-a aruncat în temniţă, iar acesta îl ruga pe eparh să-l lase, făgăduind că va face toate cele poruncite; dar, zicea el, să nu ne arătăm că de nevoie facem voia împăratului, ci de bună voie. Deci a făgăduit că în Duminica viitoare, în biserică înaintea poporului va anatematesi soborul din Calcedon şi va primi pe cel din Sidon, primind şi împărtăşirea cu Sevir. Şi Patriarhul fiind scos din temniţă, a trimis pe cineva în taină către cuvioşii părinţi, Sava şi Teodosie, ca să se sârguiască să adune pe toţi părinţii şi să vină la dânsul în Duminica viitoare, în biserică.

Atunci s-a întâmplat să fie în Ierusalim şi Ipatie, rudenia împăratului, care venise pentru închinăciune. În ziua Duminicii au venit amândoi arhimandriţii, Sava şi Teodosie, fiind împreună cu ei o mulţime de monahi, ca la zece mii. Apoi făcându-se adunare bisericească, şi Anastasie eparhul intrând în biserică împreună cu Ipatie, rudenia împăratului, şi ostaşii lor, cum şi mulţime de popor adunându-se, s-a suit patriarhul în amvon, având cu sine pe Sava şi pe Teodosie; atunci tot poporul împreună cu monahii au strigat asupra patriarhului: „Anatematiseşte pe eretici şi întăreşte soborul cel din Calcedon". Şi luând patriarhul îndrăzneală a strigat zicând: „Oricine cugetă într-o unire cu Evtihie, cu Nestorie, cu Sevir şi cu Sotirih, să fie anatema". Asemenea şi fericitul Teodosie cu Cuviosul Sava, au strigat: „Cine nu primeşte cele patru soboare, ca pe cei patru evanghelişti, să fie anatema".

Văzând aceasta eparhul Anastasie, s-a temut de mulţimea monahilor şi a poporului, şi ieşind din biserică degrab, a fugit în Cezareea. Iar rudenia împăratului s-a jurat părinţilor, că n-a venit să întărească credinţa lui Sevir, ci să se unească cu sfânta sobornicească Biserică. Şi a dat cuvioşilor părinţi, lui Sava şi Teodosie, mulţime de aur, ca să împartă monahilor care au venit cu dânşii. După aceasta cuvioşii părinţi au scris către împărat, ca din partea soborului, într-acest chip:

„Domnul nostru Iisus Hristos, Împăratul tuturor şi Dumnezeul cel veşnic, cu a Sa bunătate a încredinţat stăpânirii tale sceptrul împărăţiei pământeşti, vrând cu adevărat a da prin a voastră iubire de bunătate, pace bună tuturor bisericilor, iar mai vârtos maicii bisericilor, Sfântului Sion; pentru că toţi ştiu că de la această biserică s-a început Taina cea mare a credinţei celei drepte şi a străbătut până la marginea pământului, pe care noi, cei ce suntem locuitorii acestor locuri dumnezeieşti, primind-o din început, de la Sfinţii Apostoli, am păzit-o întreagă şi nevătămată, până în ziua de astăzi şi în veac o vom

păzi, cu darul lui Hristos, neabătându-ne nicidecum din calea cea dreaptă spre cele potrivnice, nici vătămându-ne cu necuratele şi deşartele lor glasuri.

Deci când şi împărăţia ta, întru aceeaşi credinţă fără prihană şi neîntinată te-ai hrănit şi te-ai crescut, ne minunăm cum astăzi, în zilele împărăţiei tale, a năpădit atâta zarvă şi atâta tulburare asupra Sfintei Cetăţi a Ierusalimului, încât nici pe slujitorii lui Dumnezeu nu-i lasă, ci pe preoţi şi pe monahi – care din tinereţe au iubit faptele cele bune şi şi-au ales viaţă blândă în tăcere – îi muncesc prin mijlocul cetăţii înaintea iudeilor şi a neamurilor din Sfântul Sion şi în locurile cele necurate îi izgonesc; ba încă îi silesc să facă lucruri din cele ce nu se cuvin credinţei celei drepte, încât cei ce vin aici pentru rugăciuni, în loc de folos sufletului, află vătămare, şi smintindu-se de cele ce văd, se întorc.

Deci rugăm stăpânirea voastră ca să ne izbăviţi de atâtea răutăţi, al căror aflător şi început este Sevir, căruia, pentru păcatele noastre, i s-a dat Biserica Antiohiei, spre pierzarea a însuşi sufletului său şi spre sminteala tuturor bisericilor. Căci cum nu este sminteală ca noi, cei ce suntem ierusalimneni, acum să ne învăţăm credinţa, şi cei ce am fost tuturor părinţilor la evlavie, acum să fim văzuţi, că aşa de târziu am cunoscut mărturisirea cea dreaptă? Au doară nu înţelegem că învăţătura ce s-a arătat de curând, care pare a fi îndreptare sănătoasă a credinţei celei dintâi care s-a aşezat de părinţi, nu este îndreptare, ci cu adevărat răzvrătire, care pregăteşte pierzarea sufletelor celor ce o primesc? Deci nu suferim altceva a adăuga mai mult către credinţă, decât cele ce s-au aşezat de cei trei sute optsprezece Sfinţi Părinţi de la Niceea şi de ceilalţi care au fost la cele trei soboare a lumii, nici a schimba ceva. Ci pentru aceasta suntem gata a ne pune sufletele noastre şi a muri, de va fi nevoie. Iar pacea lui Dumnezeu, care covârşeşte toată mintea, să păzească credinţa noastră cea sfântă şi viforul cel ridicat asupra ei să-l aline, spre slava Sa şi spre podoaba împărăţiei tale".

Primind împăratul scrisoarea aceasta de la sfinţii părinţi, s-a supărat foarte mult şi cugeta să izgonească din hotarele Ierusalimului pe patriarhul Ioan, împreună cu amândoi arhimandriţii, Sava şi Teodosie. Dar purtarea de grijă a lui Dumnezeu n-a lăsat a se săvârşi răutatea lui, căci s-a întâmplat în acea vreme un război cu barbarii. Deci lăsând pentru altă dată prigoana asupra Bisericii şi asupra cuvioşilor părinţi, se pregăti de război împotriva barbarilor.

Apoi după izgonirea cea nedreaptă a sfântului patriarh Ilie, prin judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu s-a făcut foamete, uscăciune şi

lipsă mare prin toată Palestina, ca în zilele proorocului Ilie. Căci se închisese cerul şi nu da ploaie, încât se uscaseră izvoarele apelor, ba încă se înmulţiseră şi lăcustele de umpluseră toată faţa pământului, încât au mâncat toată iarba câmpului şi frunzele copacilor. Acea pedeapsă a lui Dumnezeu a ţinut cinci ani, aşa că mulţi au murit de foame şi de sete, încât poporul Ierusalimului zicea că, pentru izgonirea cea cu nedreptate a patriarhului Ilie, pedepseşte Dumnezeu Palestina cu foamete.

În vremea aceea chemând fericitul Sava pe egumenii celor şapte mănăstiri, pe care le zidise el, le-a poruncit să nu se îngrijească de nimic din cele trupeşti, aducându-le aminte de cuvintele Evangheliei, care ne învaţă a nu ne îngriji ce vom mânca şi ce vom bea sau cu ce ne vom îmbrăca, ci a ne pune nădejdea în Dumnezeu, Care ştie trebuinţele tuturor. Deci erau hrăniţi cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu cea Atotputernică.

Altădată apropiindu-se o zi de Duminică, economul lavrei celei mari a zis către Cuviosul Sava: „Nu putem, părinte, să tocăm în această sâmbătă şi Duminică pentru dumnezeiasca Liturghie, căci nu numai că nu avem ce pune înaintea părinţilor să guste când se vor aduna, dar nici pâine pentru sfânta jertfă nu se află". Iar sfântul i-a răspuns: „Eu, pentru lipsa hranei, nu voi lăsa dumnezeiasca slujbă. Pentru că este credincios Cel ce porunceşte a nu ne îngriji pe a doua zi şi puternic este a ne hrăni în vreme de foamete; dar să trimită eclesiarhul în cetate vreun vas sau haină, şi vânzând-o, să cumpere cele trebuincioase pentru Sfânta Liturghie". Astfel răspunzând sfântul economului, punându-şi nădejdea în Dumnezeu, răbda.

Însă n-a sosit ziua Duminicii şi iată au venit la dânsul câţiva tineri, trimişi din purtarea de grijă a lui Dumnezeu, aducând cu dânşii treizeci de asini încărcaţi cu pâine, grâu, vin, untdelemn şi cu alte feluri de hrană, pe care le-au dat toate cuviosului. Iar el mulţumind lui Dumnezeu, a zis către econom: „Ce zici, frate, oare vom opri să nu se toace în această sâmbătă şi Duminică pentru că nu avem ce pune înaintea părinţilor când se vor aduna?" Iar economul minunându-se de credinţa cea mare a sfântului şi de marea purtare de grijă a lui Dumnezeu pentru dânşii, îşi ceru iertare pentru necredinţa sa.

După aceasta a voit Cuviosul Sava să cerceteze pe preasfinţitul Ilie, patriarhul Ierusalimului, care era în surghiun. Şi Sava era atunci de optzeci de ani. Deci luând cu dânsul doi egumeni, pe Ştefan şi pe Evtalie, s-au dus. Şi văzând Ilie pe Sava şi pe cei care veniseră împreună cu dânsul, s-a bucurat şi i-a oprit câteva zile la dânsul, şi în toate zilele acelea ieşea din camera sa în ceasul al noulea – pentru că

de la otpustul (sfârşitul) Vecerniei şi până la al nouălea ceas din zi, nu se arăta nimănui, ci închizând uşa, petrecea în linişte –, iar la al nouălea ceas, ieşind la dânşii, ospăta împreună cu ei şi se mângâiau cu vorbe duhovniceşti. Iar după otpustul Vecerniei, iarăşi intra în chilia sa de linişte.

Iar odată n-a ieşit la dânşii după obicei, şi era a noua zi a lunii iulie, iar ei l-au aşteptat toată ziua negustând bucate. Către al şaselea ceas din noapte, patriarhul a ieşit cu ochii plini de lacrimi şi a zis către dânşii: „Voi mâncaţi, că eu n-am vreme, pentru că mă îndeletnicesc cu un lucru". Iar ei întrebându-l cu sârguinţă, pentru ce a zăbovit, şi a ieşit atât de târziu şi pentru ce plângea aşa, el oftând greu şi tânguindu-se, a zis către Sfântul Sava: „O, fericite părinte, vai! că în ceasul acesta s-a săvârşit împăratul Anastasie. Apoi se cuvine ca şi eu, după zece zile, să mă duc din viaţa aceasta şi să mă judec cu dânsul înaintea înfricoşatei judecăţi a lui Dumnezeu!"

Deci aşa a fost, căci după zece zile s-a mutat la Domnul preasfinţitul patriarh Ilie, îmbolnăvindu-se puţin înaintea sfârşitului său; iar fericitul Sava îngropându-l cu cinste, s-a întors la lavra sa.

Iar despre moartea împăratului Anastasie, se povesteşte că în noaptea aceea în care s-a făcut arătare patriarhului Ilie, l-a lovit din înălţime un tunet şi un fulger, care a umplut palatul împărătesc şi-l gonea acest fulger pe împărat, care alerga din loc în loc şi din colţ în colţ. Apoi ajungându-l într-un loc, l-a ucis şi astfel cel nelegiuit a murit fulgerat.

După moartea răucredinciosului împărat Anastasie, a luat împărăţia binecredinciosul Iustin, care a trimis poruncă prin toate laturile stăpânirii sale, să libereze pe cei dreptcredincioşi din surghiun şi fiecare să-şi primească locul şi dregătoria sa; iar soborul cel din Calcedon să-l scrie în sfintele cărţi, ca astfel Biserica lui Hristos să aibă pace şi linişte.

Această poruncă împărătească venind în Sfânta Cetate a Ierusalimului şi toţi bucurându-se, patriarhul Ioan a rugat pe Cuviosul Sava să se ducă în Cezareea şi în Schitopoli ca să arate acea scrisoare dreptcredincioasă a împăratului, apoi să scrie în cărţile bisericeşti soborul cel din Calcedon. Iar cuviosul, deşi era neputincios cu trupul, fiind bătrân şi obosit după multe nevoinţe monahiceşti, dar pentru Biserica lui Hristos, nu s-a lepădat de ascultarea aceea, nici nu s-a lenevit a suferi osteneala căii celei îndelungate, ci s-a dus cu alţi monahi din cei mai de frunte.

În Cezareea a fost întâmpinat de Sfântul Ioan Hozevitul, care era atunci acolo ierarh, iar în Schitopoli a fost primit cu dragoste de

mitropolitul Teodosie şi de toţi cetăţenii, unde a făcut şi minuni. Astfel, pentru un samarinean, numit Silvan, care avea o dregătorie şi se sculase asupra creştinilor, a proorocit că se va arde cu foc în mijlocul cetăţii, cum va arăta cuvântul mai de pe urmă. Apoi a vindecat pe o femeie care-i curgea sânge; a tămăduit pe o fecioară îndrăcită, şi la urmă, aducând mult folos Bisericii, s-a întors.

După patru ani de secetă în Palestina, era mare lipsă de apă, iar fraţii vrând a se împrăştia, au rugat pe sfânt ca să-i libereze. Iar el mustrându-i pentru nerăbdarea lor, le-a poruncit să nădăjduiască către Dumnezeu şi a treia zi s-a arătat deasupra lavrei un nor şi s-a făcut vărsare mare de ploaie, încât s-au umplut rezervoarele lavrei cu apă. Dar acea ploaie a fost numai în lavră, iar peste locurile cele din jur, nici picătură de rouă nu s-a pogorât. Deci au venit la bătrân egumenii de la mănăstirile cele din jur, zicând: „Cu ce am greşit ţie, părinte, că ne-ai trecut cu vederea şi numai spre folosul lavrei tale ai cerut ploaie de la Dumnezeu?" Iar el i-a mângâiat cu cuvinte bune, dându-le nădejde că nu se vor lipsi nici mănăstirile lor de apă când va da Dumnezeu ploaie peste toată Palestina.

Sosind al cincilea an al foametei, era atâta lipsă de apă, încât săracii prin Sfânta Cetate mureau de sete, căci din neploaie şi din uscăciunea cea mare s-au împuţinat izvoarele şi au secat puţurile şi s-au uscat pâraiele. Iar Patriarhul Ioan era în mare întristare şi umbla prin locurile acelea care erau odată băltoase; apoi săpând fântâni şi puţuri, dorea să dea de apă şi nu afla. În pârâul Siloamului a săpat cu multă osteneală şi cu mulţi lucrători, până la patruzeci de stânjeni, dar n-a dat de apă şi deznădăjduindu-se, plângea pentru nevoia cea de obşte din toată cetatea.

Atunci era luna septembrie şi se apropia praznicul înnoirii. Apoi înştiinţându-se că Cuviosul Sava prin rugăciunile sale a adus ploaie în lavra sa, l-a chemat la sine şi l-a rugat să mijlocească la Dumnezeu ca să miluiască pe poporul Său şi să nu-l omoare cu setea şi cu foamea. Iar Cuviosul Sava zicea: „Cine sunt eu ca să pot potoli mânia lui Dumnezeu, însumi fiind păcătos?" Iar patriarhul îl ruga fierbinte. Apoi cuviosul a zis: „Iată, ca ascultare merg la chilie şi mă voi ruga bunătăţii lui Dumnezeu; iar de vor trece trei zile şi nu va fi ploaie, să ştiţi că nu m-a ascultat Dumnezeu; deci rugaţi-vă şi voi ca să ajungă rugăciunea mea către Dumnezeu". Acestea zicând, s-a dus.

Iar a doua zi s-a făcut arşiţă mare şi mulţime de lucrători au lucrat toată ziua la groapa aceea ce s-a zis mai sus; iar după ce s-a înserat şi-au lăsat toate vasele şi coşurile, nădăjduind că iarăşi o să vină la lucru a doua zi. Dar sosind noaptea, a suflat vântul dinspre

miazăzi şi au început tunete şi fulgere şi o ploaie mare s-a coborât toată noaptea, încât a umplut văile şi pâraiele curgeau de pretutindeni. Atunci s-a înmulţit apa în locul cel săpat, iar ţărâna care de atâta vreme şi cu atâta osteneală a fost scoasă din puţ, s-a dus la locul ei într-un ceas, acoperind vasele şi coşurile. Iar puţul s-a potrivit cu pământul, încât nici nu se cunoştea locul cel săpat şi toate lacurile Sfintei Cetăţi s-au umplut cu apă, cu rugăciunile Cuviosului Sava; iar poporul, cu veselie dădea mulţumire lui Dumnezeu.

În al optzeci şi şaselea an al vieţii Cuviosului Sava, s-a săvârşit patriarhul Ioan, lăsând după sine pe Petru, care era de fel din Elevteropoli, bărbat plin de fapte bune. Apoi trecând trei ani, împăratul Iustin fiind bătrân şi neputincios, a lăsat împărăţia, încredinţând-o lui Iustinian, nepotul său. Iar Patriarhul Petru iubea pe Cuviosul Sava şi-l cinstea ca şi ceilalţi patriarhi de mai înainte şi mergea adeseori la dânsul în pustie.

Patriarhul avea o soră, cu numele Esihia, care vieţuia după Dumnezeu. Aceea a căzut într-o boală grea şi sârguindu-se doctorii mult să o vindece, nu sporeau nimic. Atunci patriarhul a rugat pe Sfântul Sava să vină în casa celei bolnave şi să facă rugăciune pentru dânsa. Iar el venind, a însemnat pe bolnavă cu semnul Crucii de trei ori şi îndată s-a sculat sănătoasă, slăvind pe Dumnezeu.

După aceasta, Cuviosul şi de Dumnezeu purtătorul părintele nostru Teodosie s-a dus la Domnul, în a unsprezecea zi a lunii ianuarie. Atunci era Cuviosul Sava de nouăzeci şi unu de ani de la naşterea sa. În acea vreme, samarinenii care vieţuiau în Palestina, rupându-se de sub stăpânirea împăratului grecesc, şi-au făcut împărat din neamul lor, pe unul cu numele de Iulian, care s-a sculat asupra creştinilor şi mare răutate le făcea. Multe biserici le-a prădat şi le-a ars; apoi năvălind asupra satelor şi a cetăţilor, omora mulţime de creştini, dar mai ales în hotarele Neapolei, unde prinzând pe episcopul Samon, l-a omorât cu sabia; iar pe preoţii cei ce erau împreună cu dânsul, tăindu-i bucăţi, i-a amestecat cu moaştele sfinţilor mucenici şi i-a ars în foc.

Şi înştiinţându-se despre aceasta împăratul, a trimis mulţime de oaste asupra samarinenilor. Apoi făcându-se război, Iulian, împăratul samarinenilor, a fost omorât. Atunci Silvan, despre a cărui pierzare a proorocit Cuviosul Sava, a fost prins de creştini şi ars în mijlocul cetăţii Schitopolei. Iar Arsenie, fiul lui, s-a dus la Constantinopol, şi după puţină vreme, nu se ştie în ce chip, a aflat har la împăratul, că s-a făcut dregător în palatele împărăteşti; şi câştigând îndrăzneală la împărat, spunea minciuni asupra creştinilor din Palestina (fiind el

însuşi în păgânătate ca samarinean), ca şi cum ei ar fi fost pricinuitorii răscoalei şi dezbinării samarinenilor de sub stăpânirea împărătească. Deci s-a mâniat împăratul asupra palestinienilor, crezând minciunile lui Arsenie samarineanul.

Despre aceasta înştiinţându-se Petru, patriarhul Ierusalimului, a rugat, împreună cu episcopii care erau sub dânsul, pe fericitul Sava să meargă până la Constantinopol, spre a potoli mânia împăratului şi să-l roage pentru multele nevoi ale Bisericii şi ale cetăţii lor. Iar Cuviosul Sava, deşi acum era foarte bătrân, s-a dus cu sârguinţă, cinstind trebuinţele Bisericii mai mult decât odihna sa. Iar binecredinciosul împărat Iustinian, precum şi Epifanie, patriarhul Constantinopolului, înştiinţându-se despre venirea lui, au trimis bărbaţi cinstiţi ca să-l întâmpine. Şi înfăţişându-se el înaintea împăratului, a deschis Dumnezeu ochii lui Iustinian, precum odinioară pe ai lui Anastasie, şi a văzut darul lui Dumnezeu peste capul Cuviosului Sava, luminat strălucind şi ca o cunună înconjurând capul lui cu raze ca de soare, de care lucru înfricoşându-se împăratul, s-a sculat de pe scaunul său şi închinându-se lui, ceru binecuvântare. Deci cuprinzând capul cuviosului, l-a sărutat cu dragoste şi cu bucurie.

Apoi a rugat pe bătrân, ca şi pe împărăteasa Teodora s-o învrednicească de binecuvântarea lui. Iar împărăteasa când a văzut pe Cuviosul Sava, s-a închinat lui, zicând: „Roagă-te pentru mine, părinte, ca să mi se dea rod pântecelui". Iar bătrânul a zis: „Dumnezeu, Stăpânul tuturor, să păzească împărăţia voastră". Împărăteasa a zis: „Roagă pe Dumnezeu, părinte, să dezlege nerodirea mea şi să mă învrednicească a naşte fiu". Zis-a bătrânul: „Dumnezeul slavei să păzească împărăţia voastră în buna credinţă şi să vă dea biruinţă asupra vrăjmaşilor", iar împărăteasa, rugându-se şi a treia oară bătrânului pentru dezlegarea nerodirii sale, auzi aceleaşi cuvinte ca mai înainte şi s-a tulburat.

Ieşind cuviosul de la împărătească, părinţii care erau cu el au zis către dânsul: „Pentru ce, părinte, ai mâhnit pe împărătească şi nu te-ai rugat pentru dânsa după cererea ei?" Răspuns-a lor bătrânul: „Credeţi-mă, părinţilor, că nu va ieşi fiu din pântecele ei ca să nu se adape cu învăţătura lui Sevir şi să tulbure Biserica lui Hristos mai mult decât Anastasie". Cu aceste cuvinte, cuviosul a adeverit că împărăteasa cugeta într-însa cele ereticeşti.

După aceea, primind împăratul rugămintea cuviosului, mânia ce o avea împotriva palestinienilor a întors-o asupra samarinenilor şi a rânduit aşezământul acesta: ca samarinenii să nu facă adunare, pentru ca fiii să nu ia moştenire după părinţii lor; în sfârşit, ca să fie ucişi

cei mai mari ai lor, care au fost pricinuitori ai războiului. Atunci şi Arsenie samarineanul s-a făcut nevăzut, pentru că poruncise împăratul să-l omoare. Iar mai pe urmă alergând la Sfântul Sava şi căzând la picioarele lui, ceru Sfântul Botez, ca astfel să se izbăvească de mânia împărătească şi să scape de moarte; deci s-a botezat el şi cu toţi casnicii săi.

Iar împăratul vrând să arate harul său şi să facă după plăcerea Cuviosului Sava, l-a poftit să-i ceară orice îi trebuieşte şi să ia aur pentru trebuinţa mănăstirilor sale, cât va voi. Iar cuviosul nepoftind bogăţie, ci cele de folos creştinilor, a rugat pe împărat să ierte câtva timp birul cel împărătesc ce se lua din Palestina, căci a sărăcit poporul din pricina prădării de către samarineni, iar bisericile cele arse şi dărâmate de samarineni, să se zidească iarăşi cu cheltuiala împărătească. În Sfânta Cetate să se zidească casă de străini, pentru odihna creştinilor, care vin de departe să se închine Mormântului Domnului; după aceea să se zidească spital pentru cei străini şi să se rânduiască doctori. Apoi biserica Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, căreia i-a pus temelia patriarhul Ilie, să se termine; să se zidească o cetate în pustie, mai jos de mănăstirile lui şi să rânduiască într-însa strajă de ostaşi, ca să le apere de năvălirea barbarilor. Iar mai vârtos să se sârguiască a dezrădăcina din toată împărăţia sa eresul lui Arie, al lui Nestorie, al lui Origen şi al altor eretici, care tulbură Biserica lui Dumnezeu. Pentru toate acestea, a făgăduit că Dumnezeu va da împăratului ţările pe care le pierduseră împăraţii cei mai dinainte, adică Roma şi Africa, ca iarăşi să se împreuneze sub stăpânirea grecească. Iar împăratul ascultând acestea toate, a poruncit să fie după cererea sfântului, singur punând sârguinţă ca degrabă să se săvârşească întru toate dorinţa cuviosului.

Rânduind împăratul toate după cererea sfântului, împreună cu sfetnicii şi cu vistiernicii săi, cuviosul s-a retras puţin în lături şi citea psalmii lui David, săvârşindu-şi ceasul al treilea. Iar unul din ucenicii săi, anume Irimia, apropiindu-se de dânsul, a zis: „Cinstite părinte, împăratul are multă sârguinţă pentru împlinirea cererii tale, iar tu pentru ce te depărtezi de dânsul şi stai deoparte?" Zis-a lui bătrânul: „Fiule, ei săvârşesc lucrul lor, iar noi să facem lucrul nostru".

După aceasta împăratul dând scrisoare sfântului l-a liberat cu pace, iar Dumnezeu, pentru dragostea împăratului care a arătat-o către Cuviosul Sava şi pentru împlinirea cererilor lui, l-a răsplătit înmiit. Căci s-a împlinit proorocia bătrânului şi peste puţină vreme a dobândit două mari biruinţe asupra vrăjmaşilor, adică a luat Roma şi Africa, precum şi pe amândoi împăraţii, pe Vitis al Romei şi pe

Ghelimir al Cartaginei, pe care i-a văzut aduşi în Constantinopol ca pe nişte robi. Iar Cuviosul Sava întorcându-se la Ierusalim, iarăşi a fost rugat de patriarh şi de episcopi să meargă în Cezareea şi în Schitopoli ca să arate scrisorile cele împărăteşti.

Acolo văzând un copil mic, pe nume Chiril (scriitorul de mai târziu a vieţii Sfântului Sava), l-a numit ucenic al său, proorocind pentru dânsul că o să fie călugăr şi locuitor în lavra lui. Şi întorcându-se de acolo şi petrecând puţină vreme, a căzut în boală grea. Despre aceasta înştiinţându-se patriarhul Petru, a venit ca să-l cerceteze. Şi văzând că nimic nu se află în chilia bătrânului, din cele ce sunt pentru trebuinţa bolnavului, decât numai puţine curmale şi nişte finice vechi, l-a luat pe un pat şi l-a dus la episcopia sa, unde el însuşi îngrijea de dânsul, slujindu-i cu mâinile sale.

Şi trecând puţine zile, Cuviosul Sava a avut o vedenie dumnezeiască, vestindu-i despre mutarea sa ce avea să fie în curând. Iar el spunând patriarhului vedenia, se rugă să-l lase să se ducă la lavră, pentru ca să se săvârşească în chilia sa. Iar patriarhul vrând să facă toate după plăcerea lui, l-a trimis la chilia lui, cu toate cele de trebuinţă, pentru odihna bolnavului. Iar bătrânul culcându-se în chilia sa, a chemat pe toţi părinţii şi fraţii şi le-a dat sărutarea cea mai de pe urmă, punându-le egumen în locul său pe un bărbat vrednic, cu numele Melit, poruncindu-i să păzească fără vătămare toate aşezămintele mănăstirii date de dânsul. Apoi au trecut patru zile, negustând nimic, nici vorbind cu nimeni. Iar în seara sâmbetei, cerând Preacuratele Taine şi împărtăşindu-se, a zis cuvântul cel mai de pe urmă: „Doamne, în mâinile Tale îmi dau duhul meu".

Şi aşa s-a săvârşit în a cincea zi a lunii decembrie. Deci vieţuind nouăzeci şi patru de ani, a trecut la viaţa cea neîmbătrânită, petrecându-l îngerii lui Dumnezeu şi sfinţii mucenici.

După aceea, îndată s-a auzit în toate hotarele Ierusalimului despre adormirea cuviosului şi s-au adunat de prin toate lavrele şi mănăstirile mulţime mare de monahi şi a venit patriarhul cu episcopii şi cu dregătorii cetăţii. Şi cântându-se cele de îngropare, s-a pus trupul lui cu cinste, între amândouă bisericile, în locul unde cuviosul a văzut cândva stâlpul de foc.

Iar despre aceea că sfântul lui suflet a fost petrecut la cer de îngeri şi mucenici, s-a adeverit astfel: era în Sfânta Cetate un vânzător de argint, de loc din Damasc, cu numele Romul, slugă al mai-marelui Ghetsimaniei. Acela însuşi a mărturisit că, în vremea mutării cuviosului părintelui nostru Sava, tâlharii spărgând casa lui, au furat mult argint şi al său şi străin, care era la dânsul, ca la o sută

de litre (măsură veche). Deci Romul fiind în mare mâhnire, a mers în biserica Sfântului Mucenic Teodor şi a petrecut acolo cinci zile, plângând şi aprinzând o făclie înaintea altarului, iar în a cincea noapte a adormit şi a văzut pe Sfântul Mucenic Teodor zicând către dânsul: „Ce-ţi este, frate? Şi pentru ce te mâhneşti şi plângi?" Iar el a zis: „Pentru că am pierdut argintul meu şi cel străin, prădat fiind de tâlhari; de aceea plâng, mă rog şi mă tânguiesc, însă nimic n-am folosit, fiind neauzit de tine".

Iar sfântul a zis: „Să mă crezi, frate, că n-am fost în zilele acestea aici, pentru că ni s-a poruncit tuturor mucenicilor a ne aduna ca să întâmpinăm sfântul suflet al Cuviosului Sava, care a ieşit din trup şi să-l petrecem până la locul cel de odihnă; iar acum nu mai plânge, ci du-te în cutare loc – spunând numele locului – şi vei afla ce ţi s-a furat". Iar Romul sculându-se îndată şi luând pe unul din prietenii săi, s-a dus la locul cel arătat şi a aflat aşa precum i s-a arătat în vedenie de Sfântul Teodor.

Apoi nu se cuvine a tăcea şi altele din minunile ce s-au făcut după mutarea cuviosului. Doi fraţi iubitori de străini având o vie şi odihnind pe fraţii care veneau la dânşii din lavra fericitului Sava, s-au îmbolnăvit de o boală grea chiar în vremea culesului viei, încât ei deznădăjduiseră de viaţa lor, însă aveau dragoste şi credinţă către Cuviosul Sava, de care aducându-şi aminte, îl chemau în ajutor. Iar sfântul grăbind spre rugăciunea lor, s-a arătat fiecăruia deosebi, zicând: „Iată, am rugat pe Dumnezeu pentru sănătatea voastră şi v-a dat după cerere; deci sculaţi-vă şi mergeţi la lucrul vostru". Iar ei simţindu-se că sunt sănătoşi, au preamărit pe Dumnezeu şi au mulţumit sfântului. De atunci, în toţi anii făceau praznic mare în ziua aceea în care s-a săvârşit pentru ei acea minune.

O femeie cu numele Ghinarusa, binecredincioasă şi cu fapte bune, a făgăduit să dea două perdele pentru împodobirea bisericilor din Castelin şi din peşteră. Dar din lenevirea ţesătoarei nu s-au pregătit degrabă acele perdele; de aceea Ghinarusa se mâhnea. Atunci i s-a arătat Cuviosul Sava, zicându-i: „Nu te mâhni, căci mâine va începe a se săvârşi lucrul, pentru că nu va fi fără folos darul tău". Apoi s-a arătat şi ţesătoarei, şi cu mânie a mustrat lenevirea ei. Deci făcându-se ziuă, au spus una alteia ceea ce văzuseră, aşa că degrabă s-a săvârşit lucrul.

Economul lavrei celei mari a năimit cămile de la saracini ca să aducă de la Marea Moartă grâul ce-l cumpărase. Deci mergând cămilele cu grâul spre lavră, una din ele abătându-se din cale spre dreapta, a căzut de pe mal în râu cu toată sarcina ce era pe dânsa şi

se tăvălea în baltă. Iar stăpânul cămilei, fiind saracin, a strigat: „Oh, părinte Sava, ajută-mi şi nu lăsa ca să piară dobitocul meu". Şi îndată, în clipeala ochiului, a văzut un bătrân cinstit şezând pe cămilă; apoi alergând pe altă cale şi coborând în râu, a aflat dobitocul său nevătămat, iar pe cel ce şedea pe dânsul nu l-a văzut; asemenea şi grâul l-a găsit întreg.

Din acea vreme, în toţii anii venea saracinul în acea lavră de se închina mormântului Cuviosului Sava.

Odată origeniştii adunându-se din diferite locuri, având în cap pe unul Leontie, voiau să năvălească fără de veste asupra lavrei celei mari şi să risipească turma cea dreptcredincioasă a Cuviosului Sava şi toată lavra până în temelie să o dărâme. Deci pentru acea faptă pregătind mulţime de cazmale şi unelte de fier, precum şi arme multe, mergeau în calea lor cu mare mânie. Atunci era ca la al doilea ceas din zi şi a căzut peste dânşii pe cale aşa o ceaţă şi o negură, încât toată ziua ostenindu-se n-au aflat lavra, ci au rătăcit prin locuri neumblate, unde i-a ajuns noaptea şi abia a doua zi s-au aflat lângă mănăstirea Sfântului Marchian. Şi pricepând că nimic nu pot folosi, s-au împrăştiat cu ruşine fiecare într-ale lor, împlinindu-se cuvintele lui Isaia proorocul: *Sfărâmare şi nevoie în căile lor, pipăi-vor ca orbii zidul şi ca cei ce sunt fără de ochi vor pipăi şi vor cădea în amiazăzi ca în miezul nopţii.* Iar Dumnezeu păzea lavra pentru plăcutul Său, Cuviosul Sava, care bine s-a nevoit într-însa, cu ale cărui sfinte rugăciuni să ne păzească şi pe noi de toate răutăţile, Preabunul şi Unul în Treime Dumnezeu Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, CUVIOŞII PĂRINŢI CARION MONAHUL ŞI FIUL SĂU, ZAHARIA

Era în Egipt un bărbat oarecare cu numele Carion, care avea doi copii pe care lăsându-i femeii sale, s-a dus în schit şi s-a făcut călugăr. Iar după câtăva vreme, făcându-se foamete în Egipt şi femeia lui supărându-se din pricina lipsei, s-a dus la schit luând cu dânsa şi pe copii, un băiat cu numele Zaharia şi o fată. Deci când au ajuns acolo, au şezut sub un copac la un izvor – că astfel de obicei era la schit, dacă venea vreo femeie şi voia să vorbească cu vreun monah, de departe de peste pârâu vorbeau unul cu altul. Atunci acea femeie

de peste pârâu a zis către Carion: „Iată, tu te-ai făcut monah, dar acum, fiind foamete mare, cine va hrăni pe copiii tăi?" Carion a zis către femeie: „Ia-ţi tu fata şi du-te, iar mie lasă-mi băiatul". Şi luând Carion pe copilul Zaharia, îl ţinea în schit ştiind toţi că este fiul lui, iar după ce a crescut pruncul s-a făcut ceartă între monahi pentru dânsul. Şi auzind Carion, a zis către Zaharia: „Scoală-te şi ieşi de aici, pentru că părinţii cârtesc asupra mea pentru tine". Iar Zaharia a răspuns: „Sunt fiul tău, unde mă voi duce de la tine?" Deci s-au sculat împreună, tatăl şi fiul, şi s-au dus în Tebaida, unde luând chilie, au stat puţin timp, căci şi acolo s-a făcut ceartă pentru dânşii; apoi iarăşi au venit în schit, însă nu încetau a cârti fraţii pentru dânsul.

Atunci Zaharia s-a dus la un iezer ce era vătămător şi s-a băgat în apă până la gât, şi stând un ceas într-însul, s-a umplut de lepră, încât abia l-a cunoscut tatăl său. Iar când a venit la Sfânta Împărtăşanie, s-a descoperit sfântului preot Isidor cele despre Zaharia şi a zis către el: „Fiule, Duminica trecută ai venit şi te-ai împărtăşit ca un om, iar acum eşti ca un înger". Iar când era să se mute la Domnul, Carion a zis către fraţi: „Multă osteneală am avut, nevoindu-mă mai mult decât fiul meu Zaharia, dar n-am putut ajunge la măsura lui, pentru smerenia şi tăcerea lui". Şi aşa s-a mutat bătrânul către Domnul.

După aceasta a zis părintele Moise către Zaharia: „Spune-mi ce voi face ca să mă mântuiesc?" Auzind aceasta, Zaharia s-a aruncat la picioarele lui, zicând: „Tu mă întrebi pe mine, părinte?" Iar bătrânul i-a răspuns: „Crede-mă, fiule Zaharia, că am văzut pe Duhul Sfânt pogorându-se peste tine şi pentru aceea te-am întrebat". Atunci Zaharia luându-şi culionul din cap, l-a pus sub picioare şi călcându-l, a zis: „De nu se va sfărâma omul aşa, nu poate să fie monah". Iar când Zaharia era să moară, l-a întrebat Moise: „Ce vezi, frate?" Iar el a răspuns: „Dar oare nu este mai bine a tăcea, părinte?" Iar Moise a răspuns: „Bine, fiule, taci". Iar în ceasul despărţirii lui, şezând ava Isidor lângă dânsul, s-a uitat la cer şi a zis: „Bucură-te, fiul meu Zaharia, că ţi s-a deschis poarta împărăţiei cerului". Atunci Zaharia şi-a dat sufletul în mâna lui Dumnezeu, şi l-au îngropat cu cinstiţii părinţi în schit.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, CUVIOSUL NECTARIE[2]

Dumnezeiescul Nectarie era din locul ce acum se cheamă Bitolia, iar părinţii lui au fost binecredincioşi şi drepţi înaintea lui Dumnezeu. Când agarenii (turcii) voiau să robească locul acela, maica cuviosului, aflându-se afară la aria lor, a văzut în somn pe Preacurata Născătoare de Dumnezeu că i-a poruncit să ia pe bărbatul şi pe fiii săi, să fugă cât mai curând din locul acela şi să se ducă în altă parte, pentru că vor să-l robească agarenii. Şi îndată cum s-a deşteptat, a alergat la casa lor şi a spus bărbatului ei ce a visat; apoi luând copiii lor, au fugit din locul acela şi s-au ascuns într-o parte unde li s-a părut lor mai bine. Iar după ce barbarii au prădat locul acela şi toate celelalte părţi şi după ce a încetat tulburarea, după multă vreme au ieşit din locul acela de unde erau ascunşi părinţii dumnezeiescului Nectarie, păzindu-se nevătămaţi prin acoperământul şi folosinţa Născătoarei de Dumnezeu, căreia i-au mulţumit din tot sufletul lor, cu lacrimi de bucurie: cu lacrimi, adică pentru năvălirea barbarilor şi pentru răpirea binecredincioşilor creştini ce s-a făcut asupră-le pentru păcatele lor; iar cu bucurie pentru preaslăvita mântuire, pe care s-au învrednicit să o ia prin rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu.

Iar tatăl Cuviosului Nectarie fiind bătrân, cu învoirea femeii sale a lăsat lumea şi cele dintr-însa, şi luând cu dânsul copiii de parte bărbătească pe care îi avea, pe dumnezeiescul Nectarie şi pe altul, s-a dus într-o mănăstire a sfinţilor celor fără de arginţi, care se afla aproape de poalele dealului ce era acolo. Şi făcându-se monah, s-a numit Pahomie şi se odihnea acolo rugându-se lui Dumnezeu, luând aminte de dânsul şi îngrijind ca să crească pe cei doi copii, povăţuindu-i în frica şi învăţătura Domnului, precum porunceşte dumnezeiescul Pavel.

În acest chip petrecea Pahomie acolo, iar Dumnezeu a făcut în zilele lui o minune ca aceasta. Creştinii care se aflau acolo aproape aveau obicei să scoată o părticică din rodurile lor, ceea ce voiau fiecare, şi să o aducă la acea mănăstire ca să se hrănească monahii ce se aflau într-însa şi pentru ca să se facă cu acelea pe fiecare an pomenirea sfinţilor fără de arginţi, Cozma şi Damian. Deci când a

[2] Care a pustnicit în Sfântul Munte al Atonului, la schitul Acareonilor, în chilia Sfinţilor Arhangheli, ce se cheamă Iagari, la anul 1470.

sosit pomenirea lor, monahii şi creştinii cei de primprejur, săvârşind praznicul, l-au prăznuit după obicei, şi vasul în care s-a adunat vinul, l-au golit prăznuitorii ce s-au adunat. Iar după aceasta, bătrânul Pahomie aprinzând lumânarea s-a dus împreună cu copiii săi ca să umple vasul. Şi când a voit să-l clătească, a văzut că nu se clinteşte; şi plecându-se să vadă, o, minune! a aflat vasul plin de vin prea binemirositor. Şi cu bucurie şi spaimă, a slăvit pe Dumnezeu Care slăveşte pe sfinţii cei fără de arginţi şi printr-înşii săvârşeşte nişte minuni ca acestea.

Iar Nicolae, fiul bătrânului Pahomie, care s-a numit mai pe urmă Nectarie şi despre care acum se face povestire, fiind din pruncie înţelept şi de Dumnezeu luminat, văzând acea minune ce s-a făcut şi socotind şi vedenia ce a avut-o maica sa, precum şi izbăvirea de barbari prin Născătoarea de Dumnezeu, s-a rănit la inimă de dumnezeiescul dor şi înseta să se îndulcească de doritul Hristos, pe Care îl căuta cu fierbinţeală. Deci căutându-l, l-a aflat, precum zice Domnul în Evanghelie. De aceea lăsând lumea şi cele din lume, s-a dus la Sfântul Munte şi acolo a aflat un bătrân prea îmbunătăţit, cu numele Dionisie, numindu-se Iagar, care, fiind fiu al unui boier însemnat din Constantinopol, a iubit din tot sufletul pe Domnul nostru Iisus Hristos. Acesta lăsând bogăţia, slava, neamul bun şi podoaba omenească, s-a îmbrăcat cu haine proaste de ale monahilor; apoi preaînţeleptul acesta s-a supus şi unui bătrân care se numea Filotei, simplu cu cuvântul, iar cu fapta bună desăvârşit, ca astfel să se povăţuiască de dânsul în fapta bună.

Pe acest minunat Dionisie Iagarul aflându-l bunul Nicolae, s-a lipit de dânsul şi l-a rugat cu fierbinţeală să nu-l despărţească de obştea lui. Dar ce a făcut preaminunatul Dionisie, preamilostivul suflet şi iubitorul de oameni? A izgonit oare pe Nicolae ca pe un ţăran sau l-a trecut cu vederea ca pe un sărac? Nu! Ci milostivindu-se spre dânsul, s-a plecat spre rugăciunea lui şi aducându-l către Filotei, duhovnicescul său părinte bătrân, a mijlocit la dânsul. Iar Filotei fiind împodobit cu darul mai înainte-vederii şi cu darul mai înainte-cunoştinţei, făcând rugăciuni, a sărutat pe tânăr şi l-a chemat pe nume, zicând: „Tu eşti Nicolae, fiul lui Pahomie, care doreşti să locuieşti cu noi?" Tânărul răspunse: „De unde mă ştii, cinstite părinte, pe mine şi cele despre mine?" Bătrânul îi zise: „Dumnezeul părinţilor noştri Care te-a trimis la noi, fiule, mi-a descoperit cele despre tine". Auzind acestea, Nicolae s-a umilit; apoi cu multă evlavie şi umilinţă s-a aşezat împreună cu bătrânul.

Mai pe urmă tunzându-şi părul capului, şi-a tuns şi toate grijile lumii. Apoi dezlegându-se de îmbrăcămintea cea lumească, s-a dezbrăcat împreună cu aceia şi de poftele care ne-au pricinuit nouă căderea prin neascultare, făcându-se monah cu numele de Nectarie. Dar n-a rămas numai la acestea, precum fac astăzi cei mai mulţi din monahi, care socotesc că totul al călugăriei este ca să poarte schima şi îmbrăcămintea cea neagră, dar nu se îngrijesc să facă şi faptele cele bune care se cuvin monahilor; nici socotesc că, precum de nevoie este să ia schima cea îngerească a monahilor, tot aşa este de nevoie să păzească şi canoanele şi să poarte chipul cel monahicesc, urmând petrecerea îngerilor. Iar dumnezeiescul Nectarie n-a făcut aşa; ci, precum a luat chipul cel îngeresc, tot aşa se sârguia în tot felul şi se nevoia să păzească cinstea chipului, ca astfel să urmeze petrecerea îngerilor, supunându-şi trupul duhului, cu ascultarea, cu tăierea voii, cu smerenia, cu postul, cu neîncetata rugăciune, cu privegherea şi cu alte fapte bune, care se cuvin monahilor.

Dar zavistuitorul diavol nesuferind să-l vadă pe Nectarie că sporeşte în acest fel în fapte bune, i-a dat război cu gândurile şi se sârguia să-l despărţească de la obştea unui îmbunătăţit bătrân ca acesta; şi voia să-l arunce în multe curse ca pe un tânăr ce era şi ca pe un neajutorat de rugăciunile bătrânului. Pentru că ştia necuratul că, atâta timp cât se afla cu bătrânul, nu va putea să-l prindă în cursă, căci se va întări cu rugăciunile şi sfaturile cele părinteşti ale bătrânului. Dar n-a putut să isprăvească nimic cu un război ca acesta al gândurilor, pentru că Dumnezeu îl acoperea. Deci să vedem ce a meşteşugit cel cu totul rău.

A aprins zavistie în inima unui frate, care era ascultător al aceluiaşi bătrân şi l-a pornit împotriva lui Nectarie, încât a strigat pe faţă: ori să izgonească pe Nectarie, ori unul din doi va fi omorât. Iar bătrânul dimpreună cu Dionisie Iagarul auzind acestea s-au cutremurat, şi grăindu-i multe dumnezeieşti cuvinte din Sfintele Scripturi şi de la dumnezeieştii părinţi, ca să lase acea nedreaptă zavistie ce avea asupra lui Nectarie, uneori îi îmblânzeau patima zavistiei cu paşnice şi dulci cuvinte, iar alteori îl înfricoşau cu focul cel nestins al muncii, ce îi va primi pe cei zavistnici şi urâtori de fraţi; însă toate acestea nu au folosit la nimic. Pentru acesta au îndemnat pe Nectarie să se depărteze un timp de obştea lor, căci poate îşi va veni în simţire fratele cel zavistuitor.

Şi dând binecuvântare lui Nectarie, l-au trimis la Daniil, care era întâi stătătorul Sfântului Munte, pentru ca să petreacă o vreme la dânsul, până când va rândui Domnul cele pentru dânsul. Astfel s-a

dus dumnezeiescul Nectarie, şi ca un îmbunătăţit ce era şi foarte iscusit, Daniil l-a primit cu bucurie şi-l iubea foarte mult, învăţându-l înţelepţeşte canoanele petrecerii monahiceşti.

Iar în vremea când Nectarie se afla la Daniil, a murit la adânci bătrâneţi Filotei, cel cu adevărat iubitor de Dumnezeu, şi s-a dus către doritul Hristos. Iar minunatul Dionisie Iagarul, nesuferind mai mult pe monahul acela, urâtor de frate şi zavistuitor, a dorit să locuiască cu Nectarie, şi chemându-l să locuiască împreună – ca unii ce erau fii ai unuia şi aceluiaşi părinte duhovnicesc şi bătrân –, au petrecut împreună multă vreme şi s-au nevoit mult, precum am zis mai înainte.

Apoi aflând mănăstioara care se cinsteşte cu numele mai marilor voievozi şi care se numeşte *a surdului*, a luat-o de la Daniil, cel mai sus zis şi cel mai mare al muntelui, şi au locuit într-însa, petrecând cu cuvioşie şi cu plăcere de Dumnezeu. Aici îşi scoteau hrana vieţii cu lucrul mâinilor lor şi ajutau după putere şi pe cei ce aveau trebuinţă. Iar monahul acela urâtor de frate şi zavistuitor, rămânând nepocăit, umbla de colo până colo în munte ca un nebun. Mai pe urmă a ieşit în lume, şi acolo petrecând viaţă desfrânată şi înverşunată, s-a sfârşit rău, dându-şi sufletul său pe drumuri, fiind fără casă, necercetat şi neîndreptat, neînvrednicindu-se nici de rugăciunea cea mai de pe urmă, ce se face de obşte la toţi creştinii.

Vedeţi, fraţilor, cât de rea este ura şi neascultarea? Pentru că ura şi zavistia orbesc ochiul sufletului, adică mintea aceluia care are acestea; iar neascultarea desparte pe om de la robii şi prietenii lui Dumnezeu şi-l lipseşte de acoperământul şi ajutorul lor, ca şi un orb care se prăpăstuieşte în adâncul pierzării. Pentru aceasta să urâm neascultarea şi zavistia din toate puterile noastre, toţi câţi dorim să nu ne despărţim de slava lui Dumnezeu şi să iubim ascultarea şi dragostea către fraţii noştri, pentru ca să putem printr-înşii să ne îndulcim de împărăţia lui Dumnezeu.

Iar fericitul Dionisie Iagarul, trăind până la adânci bătrâneţi în viaţă cuvioasă şi vrednică de laudă, împodobită cu tot felul de fapte bune şi mai ales de smerită cugetare, s-a dus la Dumnezeu, pe Care L-a dorit. Iar sfintele lui moaşte le-a îngropat cu evlavie şi cu cinste dumnezeiescul Nectarie, care de atunci s-a întristat foarte mult, căci a pierdut pe bunul său tovarăş, de-a pururea pomenitul Dionisie. Şi pentru că nu s-a dus şi el împreună cu minunatul Filotei şi cu fericitul Dionisie la doritul Hristos, ci aflându-se tot pe pământ, se lipsea de o îndulcire ca aceasta, a vârfului doririlor, de aceea *privea la cele dinainte şi uita pe cele dinapoi*, cum zice Apostolul; iar nevoinţele şi

faptele cele bune pe care le săvârşise nu le socotea, ci se sârguia să săvârşească şi altele mai multe. Deci în fiecare zi se suia din putere în putere, „punând suişuri sfinţite în inima sa", totdeauna adăugând dorinţe înalte şi nevoinţe peste nevoinţe.

Pentru unele ca acestea, Dumnezeu văzând dorul lui, nu l-a trecut cu vederea; ci, vrând să-i pricinuiască mai mare cunună în ceruri, l-a făcut să cadă în multe şi grele neputinţe ale trupului, pe care răbdându-le fericitul cu o desăvârşită mărime de suflet şi cu mulţumire mare, ducând viaţă cu adevărat cuvioasă şi sfântă, şi-a dat fericitul său suflet, cu sfârşit paşnic, în mâinile lui Dumnezeu, în anii de la Hristos o mie cinci sute, în luna decembrie, ziua a cincea, şi s-a numărat în ceruri împreună cu cei doriţi de dânsul, adică cuvioşii părinţi Filotei şi Dionisie.

Iar ucenicii lui îngropându-l cu toată evlavia, după patru ani au făcut mutarea sfintelor lui moaşte şi le-au aflat pline de bună mireasmă negrăită. Drept aceea, i-au făcut mormânt frumos în partea dinspre miazănoapte a bisericii şi acolo au aşezat cu evlavie şi cu cinste sfintele lui moaşte, zugrăvind deasupra şi sfânta lui icoană. Iar oamenii venind cu multă evlavie, luau sfinţenie a sufletului şi a trupului şi simţeau bună mireasmă duhovnicească din sfinţitele lui moaşte, spre slava lui Hristos, Domnul nostru şi spre arătarea petrecerii celei plăcute a cuviosului său Nectarie, cu ale cărui rugăciuni să ne învrednicim şi noi împărăţiei cerurilor. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A ŞASEA

SFÂNTUL IERARH NICOLAE, ARHIEPISCOPUL MIREI LICHIEI, FĂCĂTORUL DE MINUNI[1]

Pe făcătorul cel mare de minuni, ajutătorul cel grabnic şi mijlocitorul cel preaales către Dumnezeu, pe arhiereul lui Hristos, Nicolae, l-au odrăslit părţile Lichiei, în cetatea ce se numeşte Patara, din părinţi cinstiţi şi de bun neam, dreptcredincioşi şi bogaţi. Tatăl său se chema Teofan, iar maica sa Nona. Această binecuvântată pereche, petrecând cu bună credinţă în însoţirea cea legiuită şi împodobindu-se cu obiceiul cel bun, pentru viaţa lor cea plăcută lui Dumnezeu şi pentru multele milostenii şi mari faceri de bine, s-a învrednicit a odrăsli această odraslă sfântă – ei înşişi fiind rădăcină sfântă – şi s-a făcut cum zice psalmistul: *Ca un pom răsădit lângă izvoarele apelor, care şi-a dat rodul său la vremea sa.* Deci născând pe acest dumnezeiesc prunc, l-a numit Nicolae, care se tâlcuieşte "biruitor de popor"; şi cu adevărat s-a arătat biruitor al răutăţii, aşa binevoind Dumnezeu spre folosul de obşte al lumii.

Iar după acea naştere, maica sa Nona îndată s-a slobozit de dureri şi dintr-acea vreme a rămas stearpă, până la dezlegarea din legăturile cele trupeşti, mărturisind singură firea, că nu este cu putinţă a mai naşte şi alt fiu ca acela, ca numai singur pe acesta să-l aibă şi întâi şi pe urmă, care din pântecele maicii sale s-a sfinţit cu darul cel de Dumnezeu insuflat. Căci n-a început a vieţui decât cinstind pe Dumnezeu cu bună cucernicie, nici n-a început a suge piept şi a făcut

[1] După Metafrast şi după alţii.

minuni, nici nu s-a deprins mai întâi a mânca, ci a posti. Căci după naşterea sa, fiind în scăldătoare, a stat trei ceasuri pe picioarele sale, singur de sine, nesprijinindu-l nimeni, dând prin această stare a sa, cinste Sfintei Treimi, Căreia mai pe urmă avea să-I fie mare slujitor şi înainte-stătător.

Iar când se apropia de pieptul maicii sale, se cunoştea a fi făcător de minuni, hrănindu-se nu după obiceiul pruncilor celorlalţi – pentru că numai din sânul cel drept sugea lapte – având să dobândească cu cei dreptcredincioşi starea cea de-a dreapta. Apoi încă a început a fi şi postitor ales, căci miercurea şi vinerea numai o dată sugea lapte, şi atunci seara, după săvârşirea obişnuitei rugăciuni creştineşti, de care lucru părinţii lui se minunau foarte şi mai dinainte pricepeau ce fel de postitor va fi Nicolae mai pe urmă. Căci acel obicei de a posti deprinzându-l fericitul din scutece, l-a păzit în toată viaţa sa, până la fericitul său sfârşit, petrecând miercurea şi vinerea în post.

Deci crescând pruncul cu anii, creştea împreună şi cu înţelegerea şi cu obiceiurile cele bune, pe care le învăţa de la părinţii săi cei buni. Şi era ca o holdă roditoare, care primeşte în sine sămânţa învăţăturii celei bune, care odrăsleşte şi aduce în toate zilele roade noi de fapte bune. După aceea sosind vremea de şcoală, a fost dat la învăţătura dumnezeieştii Scripturi, iar el cu agerimea cea firească a minţii şi cu povăţuirea Sfântului Duh, în puţin timp a ajuns la multă înţelepciune. Apoi atât de mult a sporit în învăţătura cărţii, pe cât era de trebuinţă bunului cârmaci al corabiei lui Hristos şi păstorului celui iscusit al oilor celor cuvântătoare. Deci făcându-se desăvârşit în cuvântul învăţăturii, s-a arătat desăvârşit şi în lucrul vieţii; de la prieteşuguri deşarte şi de la vorbe nefolositoare cu totul se abătea; a vorbi cu femeile sau a căuta cu ochii la faţa femeiască, foarte mult se ferea, căci fugind, se depărta de petrecerea împreună cu femeile.

Având adevărată înţelepciune şi minte curată, de-a pururea vedea pe Dumnezeu şi totdeauna zăbovea în sfintele biserici, după cum zice proorocul: *Voit-am a fi lepădat în casa Dumnezeului meu*. Aici, de multe ori câte o zi întreagă şi câte o noapte, petrecând în rugăciunile cele gânditoare de Dumnezeu şi în citirea dumnezeieştilor cărţi, învăţa înţelegerea cea duhovnicească şi se îmbogăţea cu dumnezeieştile daruri ale Sfântului Duh, cu care se pregătea pe sine locaş vrednic, precum este scris: *Voi sunteţi Biserica lui Dumnezeu şi Duhul lui Dumnezeu vieţuieşte în voi*.

Deci tânărul cel îmbunătăţit şi curat având în sine Duhul lui Dumnezeu, se arăta cu totul duhovnicesc, arzând cu duhul şi slujind

Domnului cu frică, încât nu se vedea la dânsul nici un fel de năravtineresc, ci numai obiceiurile omului bătrân, pentru care tuturor s-a făcut minunat şi slăvit. Căci precum omul cel bătrân, dacă are obiceiul celor tineri, este luat în râs de toţi, tot aşa şi tânărul, dacă are năravul bărbatului celui bătrân, se cinsteşte de toţi cu mirare; pentru că sunt nepotrivite tinereţile pentru bătrâneţe, dar cinstite şi frumoase sunt bătrâneţile în tinereţe.

Fericitul Nicolae avea un unchi episcop cu acelaşi nume ca şi dânsul. Deci unchiul său văzând pe nepot sporind în viaţă cu fapte bune şi cu totul înstrăinându-se de lume, a sfătuit pe părinţii lui să-l dea să slujească lui Dumnezeu. Iar ei nu s-au lepădat a dărui Domnului pe fiul lor, pe care ei l-au primit ca pe un dar de la Dânsul. Pentru că scrie în cărţile cele vechi pentru dânşii, cum că fiind neroditori şi deznădăjduindu-se de a mai avea copii, cu multe rugăciuni, cu lacrimi şi cu multe milostenii au cerut de la Dumnezeu pe acest fiu; iar ei l-au dat în dar Celui ce l-a dăruit pe dânsul.

Primind episcopul pe "tânărul bătrân", care avea înţelepciunea ca o căruntеţe şi viaţa cea mai curată, l-a suit pe treptele cele sfinţite ale preoţiei; iar când a fost hirotonit preot, episcopul întorcându-se către poporul care era în biserică şi umplându-se de Duhul Sfânt, a proorocit, zicând: „Iată, fraţilor, văd un nou soare răsărind marginilor pământului, arătându-se către cei întristaţi ca o milostivă mângâiere. O, fericită este turma care se va învrednici a avea pe acest păstor! Căci acesta va paşte bine sufletele celor rătăciţi şi la păşunea bunei credinţe îi va aduce pe dânşii; apoi se va arăta şi ajutător fierbinte celor ce sunt în nevoi". Această proorocire s-a împlinit mai pe urmă, precum vom arăta în istorisirea ce o vom face.

Deci, primind Sfântul Nicolae asupra sa treapta preoţiei, adăuga osteneală la osteneală, petrecând în post şi în neîncetate rugăciuni, iar cu trupul său cel muritor sârguindu-se a urma celor fără de trupuri. Astfel vieţuind întocmai ca îngerii, din zi în zi înflorea mai mult cu podoaba sa cea sufletească şi se arăta vrednic de cârmuirea Bisericii.

În acea vreme unchiul său, episcopul Nicolae, vrând a se duce în Palestina ca să se închine acolo sfintelor locuri, a încredinţat toată cârmuirea bisericii nepotului său. Deci, acesta împlinind locul aceluia, avea toată purtarea de grijă pentru rânduiala bisericilor, ca şi episcopul, unchiul său. În acea vreme, părinţii fericitului părăsind această viaţă vremelnică, s-au mutat la cea veşnică, iar Sfântul Nicolae rămânând moştenitorul averii lor, a împărţit-o celor săraci. Pentru că nu se uita la bogăţia ce curge pe alăturea, nici se îngrijea pentru înmulţirea ei; ci, lepădându-se de toate poftele lumeşti, se

sârguia cu toată osârdia a se uni cu Dumnezeu, către care grăia: *Către Tine, Doamne, am ridicat sufletul meu; învață-mă să fac voia Ta, că Tu ești Dumnezeul meu; către Tine sunt aruncat din pântecele maicii mele, Dumnezeul meu ești Tu*. Deci mâna lui era întinsă către săraci, ca un râu cu apă multă ce curge cu îndestulare.

Iar pentru ca multele lui milostenii să fie mai cu lesnire cunoscute, să arătăm una și anume: Era un bărbat în cetatea aceea dintre cei slăviți și bogați, care mai pe urmă a rămas sărac și neslăvit, căci viața veacului acestuia este nestatornică. Bărbatul acela avea trei fete foarte frumoase, și acum fiind lipsit de toate cele de trebuință, încât nu avea nici hrană, nici îmbrăcăminte, cugeta să-și dea fetele sale la desfrânare, iar casa sa să o facă casă necurată, pentru sărăcia lui cea mare, ca doar astfel să aibă ceva de folos și să câștige pentru el și fetele sale îmbrăcăminte și hrană. Vai, în ce fel de gânduri necuvioase alungă pe om sărăcia cea mare!

Deci bărbatul acela fiind în astfel de cugete rele și gândul său cel rău vrând acum a-l aduce cu ticăloșie în faptă, Dumnezeu cel din fire bun, Cel ce nu voiește a vedea în pierzare firea omenească, ci cu iubire de oameni se pleacă spre nevoile noastre, a pus bunătate în inima plăcutului Său, Sfântul Nicolae, și l-a trimis spre ajutor către bărbatul care era să piară cu sufletul, prin insuflare tainică mângâind pe cel ce era în sărăcie și scăpându-l din căderea păcatului. Căci auzind Sfântul Nicolae de lipsa cea mare a bărbatului aceluia și prin dumnezeiască descoperire înștiințându-se de cugetarea lui cea rea, i-a părut foarte rău pentru dânsul și a cugetat ca, cu mâna sa cea făcătoare de bine, să-l răpească pe acela împreună cu fetele sale ca din foc de la sărăcie și de la păcat.

Însă n-a vrut să-l întâlnească pe bărbatul acela, ca să-i spună lui despre facerea sa de bine, ci în taină a cugetat să-i dea aceluia milostenia cea cu îndurare. Și aceasta vroia s-o facă pentru două pricini: întâi, ca să scape de slava omenească, pentru că ținea seama de ce zicea Evanghelia: *Luați aminte, să nu faceți milostenia voastră înaintea oamenilor*; și al doilea, ca și pe bărbatul acela, care odinioară era bogat iar acum ajunsese în mare sărăcie, să nu-l rușineze, căci știa că sunt grele unele ca acestea, celor ce din bogăție și din slavă cad în sărăcie, fiindcă se rușinează sufletele acelora, aducându-le aminte de bogăția cea mai dinainte. Pentru aceasta a gândit a face așa, după cuvântul lui Hristos: *Să nu știe stânga ta, ce face dreapta ta*. Căci atât de mult fugea de slava omenească, încât chiar de acela căruia îi făcea bine se sârguia a se tăinui pe sine.

Deci luând o legătură mare de galbeni, a mers în miezul nopții la casa acelui bărbat, și aruncând-o înăuntru pe fereastra acelei case, degrabă s-a întors la casa sa. Iar dimineață, sculându-se bărbatul și aflând legătura, a dezlegat-o și văzând galbenii s-a înspăimântat, căci socotea că este vreo nălucire, temându-se ca nu cumva aurul ce vedea să fie vreo înșelăciune, de vreme ce nu aștepta de nicăieri vreun făcător de bine. Drept aceea întorcând galbenii cu vârful degetului, privea cu dinadinsul, și cunoscând cum că este adevărat, se veselea și se minuna; iar de bucurie plângea cu lacrimi fierbinți, și cugetând mult în sine cine i-ar fi făcut lui o asemenea facere de bine, nu se dumirea. Deci socotind a fi purtarea de grijă a lui Dumnezeu, îi mulțumea neîncetat, dând laudă Domnului Celui ce se îngrijește de toți. Apoi îndată pe una din fetele sale, pe cea mai mare, a măritat-o după un bărbat și i-a dat aurul cel primit din destul pentru zestrea ei.

Despre aceasta înștiințându-se minunatul Nicolae, că a făcut după voia lui bărbatul acela, i-a părut bine. Și iarăși se arăta gata a face aceeași milă și cu a două fiică a lui, sârguindu-se a păzi și pe fecioara aceasta prin nuntă legiuită de păcatul cel fărădelege. Deci pregăti și altă legătură de galbeni, asemenea cu cealaltă, și peste noapte ferindu-se de toți, a aruncat-o pe aceeași fereastră, în casa bărbatului aceluia.

Iar dimineață sculându-se acel om sărac, a găsit iarăși aur, asemenea ca întâia oară. Apoi a început a se minuna și de acela, și căzând cu fața la pământ, cu lacrimi fierbinți mulțumea, zicând: „Dumnezeule, voitorul milei și chivernisitorul mântuirii noastre, care mai întâi m-ai răscumpărat cu Sângele Tău și acum casa mea și pe fiicele mele izbăvindu-ne prin aur din cursa celui rău, Însuți arată-mi pe cel ce slujește voii Tale celei milostive și bunătății Tale celei iubitoare de oameni. Arată-mi pe îngerul Tău cel pământesc, pe cel ce ne păzește pe noi de pierzarea păcatului, ca să știu cine este unul ca acela, care ne scoate pe noi din sărăcia ce ne întristează și care ne izbăvește de gândurile cele rele, că iată după mila Ta, Doamne, cu îndurarea cea făcută în taină, cu mâna unui plăcut al Tău, voi da și pe a doua fiică a mea cu nuntă legiuită după bărbat și așa voi scăpa de cursele diavolului, care vrea prin câștig necurat să-mi aducă mare pierzare.

Apoi bărbatul acela rugându-se Domnului și mulțumind bunătății Lui, a făcut nuntă și fiicei sale de a doua, având nădejde în Dumnezeu – căci neîndoită nădejde și-a pus în El – cum că va purta grijă și pentru a treia fiică a lui și-i va da și acesteia să aibă viețuitor iubit, după lege, trimițându-i iarăși aur din destul, tot cu acea mână

făcătoare de bine. De aceea nu dormea noaptea, străjuind ca să poată simţi pe făcătorul de bine şi să se învrednicească a vedea de unde îi aduce aurul acela. Şi iată nu după multă vreme, a sosit cel aşteptat. Căci a venit şi a treia oară plăcutul lui Hristos, Nicolae, şi ajungând la locul cel obişnuit, tot aşa a aruncat o legătură de galbeni pe aceeaşi fereastră şi îndată s-a întors la casa sa.

Iar tatăl fecioarelor simţind aurul aruncat pe fereastră, a alergat îndată cât putea în urma celui ce se întorcea la casa sa, pe care ajungându-l şi cunoscându-l cine este – căci sfântul nu era necunoscut pentru fapta lui cea bună şi pentru neamul lui cel luminat –, a căzut la picioarele lui sărutându-le şi numindu-l izbăvitor, ajutător şi mântuitor sufletelor celor ce ajunseseră întru pierzarea cea mai de pe urmă. Apoi a zis: „De nu m-ar fi ridicat pe mine Domnul cel mare întru milă prin îndurările tale, de mult aş fi pierit eu, ticălosul tată, împreună cu fiicele mele, prin căderea în focul Sodomei, vai mie! Şi iată acum prin tine suntem mântuiţi din amara cădere în păcat". Acestea şi mai multe grăia cu lacrimi către sfânt. Iar el abia l-a ridicat pe picioare şi cu jurământ a zis aceluia, că în toată viaţa lui să nu spună nimănui ceea ce s-a făcut. Apoi sfântul spunând multe spre folosul omului aceluia, l-a trimis la casa sa.

Iată una din faptele cele multe ale milostivirii Sfântului Nicolae, ce s-a povestit aici, ca să cunoască oricine cât era de milostiv către cei săraci. De s-ar fi povestit milele lui una câte una şi câte îndurări a arătat către cei săraci, pe câţi flămânzi a hrănit, pe câţi goi a îmbrăcat şi pe câţi a răscumpărat de la datornici, apoi vremea n-ar fi de ajuns a le povesti.

După aceasta Cuviosul Părinte Nicolae a voit a se duce în Palestina, spre a vedea Sfintele Locuri şi a se închina acolo unde a umblat trupeşte Domnul nostru Iisus Hristos, cu preacuratele Sale picioare. Deci plutind corăbierii împrejurul Egiptului şi neştiind ce avea să li se întâmple, Sfântul Nicolae, care era împreună cu dânşii, vedea mai bine că are să fie întuneric, vifor şi lovire de vânturi cumplite. Apoi le spuse că mai înainte a văzut pe vicleanul vrăjmaş intrând în corabie, vrând să o scufunde împreună cu oamenii. După aceea a năvălit asupra lor o furtună mare fără veste şi ridicându-se un nor s-a făcut vifor pe mare. Iar cei ce pluteau s-au temut foarte mult de groaza morţii şi rugau pe Sfântul Nicolae să le ajute şi să-i izbăvească de nevoia cea fără de veste ce căzuse asupra lor, zicând:

„Sfinte al lui Dumnezeu, de nu ne vei ajuta cu rugăciunile tale către Dumnezeu, îndată ne vom cufunda în această adâncime şi vom pieri". Iar el zicându-le să îndrăznească şi să-şi pună nădejdea în

Dumnezeu şi fără îndoială să aştepte grabnică izbăvire, însuşi a început cu sârguinţă a se ruga către Domnul. Şi îndată s-a liniştit marea şi toată groaza s-a prefăcut în bucurie, iar ei uitând necazul, s-au bucurat mult şi au mulţumit lui Dumnezeu şi plăcutului său, Sfântului Nicolae, şi foarte mult se minunau de proorocirea furtunii şi de scăparea nevoii.

Astfel fiind, unul din corăbieri s-a suit în vârful catargului, precum este obiceiul celor ce îndreptează corabia, şi când era să coboare de acolo, a alunecat de sus şi a căzut în mijlocul corăbiei, zăcând fără suflet. Iar Sfântul Nicolae, mai înainte de a-l chema în ajutor, l-a înviat cu rugăciunea pe acel om, şi nu ca pe un mort, ci ca pe cel cuprins de somn, l-a sculat şi l-a dat viu corăbierilor. După aceasta ridicând toate pânzele şi fiind vânt cu bună sporire, au plutit în linişte şi au sosit la limanul Alexandriei, unde plăcutul lui Dumnezeu, Sfântul Nicolae, a tămăduit pe mulţi bolnavi. Apoi, izgonind diavoli din oameni şi pe mulţi necăjiţi mângâind, a pornit iarăşi pe cale spre Palestina. Şi ajungând la Sfânta Cetate a Ierusalimului s-a suit la Golgota, unde Hristos Dumnezeu a lucrat mântuirea neamului omenesc, întinzându-Şi pe Cruce preacuratele Sale mâini. Acolo a înălţat fierbinţi rugăciuni din inima sa, care ardea de dragoste, dând mulţumire Mântuitorului nostru. Apoi a înconjurat toate sfintele locuri, făcând multe închinăciuni pretutindeni. Iar când era să intre noaptea în sfânta biserică la rugăciune şi uşile erau încuiate, s-au deschis singure, dând intrare aceluia, căruia chiar porţile cereşti îi erau deschise.

Şi zăbovind în Ierusalim vreme îndelungată, se pregătea a merge în pustie, dar printr-un glas dumnezeiesc de sus a fost sfătuit să se întoarcă în patria sa. Pentru că Dumnezeu, Cel ce toate le rânduieşte spre folosul nostru, nu vrea să fie ascunsă sub obrocul pustiei acea făclie, pe care o pregătise să fie pusă în sfeşnicul mitropoliei din Lichia. Deci aflând o corabie, s-a tocmit cu corăbierii să-l ducă în patria sa. Iar aceştia au gândit să facă lucrul cu vicleşug, adică să îndrepteze corabia lor în altă parte, iar nu spre Lichia.

După ce s-a aşezat în corabie, plecând de la mal, Sfântul Nicolae a văzut că corabia nu pluteşte spre patria sa. Atunci degrabă a căzut la picioarele corăbierilor şi-i ruga să îndrepteze calea spre Lichia, dar ei nebăgându-l în seamă, mergeau în partea unde gândeau ei, neştiind că Dumnezeu nu va lăsa pe plăcutul Său să fie în mâhnire. Deci suflând un vifor împotrivă, a întors corabia în altă parte şi degrabă a dus-o în Lichia, iar pe corăbieri îi îngrozea cu nevoia cea mai mare.

Aşa Sfântul Nicolae, cu puterea lui Dumnezeu fiind dus pe mare, a sosit în patria sa. El însă fiind fără de răutate, n-a făcut nici un rău acelor vrăjmaşi, nici s-a pornit spre mânie şi nici măcar vreun cuvânt aspru nu le-a zis, ci cu binecuvântare i-a liberat în părţile lor. Iar el a mers în mănăstirea pe care o zidise moşul său, episcopul Patarelor şi o numise Sfântul Sion. Acolo Sfântul Nicolae s-a arătat foarte iubit tuturor fraţilor, care cu mare dragoste primindu-l ca pe îngerul lui Dumnezeu, se îndulceau de cuvintele lui cele de Dumnezeu insuflate şi se foloseau de viaţa lui, cea întocmai ca a îngerilor şi urmau obiceiurile lui cele bune, cu care împodobise Dumnezeu pe credinciosul robul Său.

Aflând Sfântul Nicolae în această mănăstire viaţă liniştită şi loc mai lesnicios pentru gândurile sale către Dumnezeu, ca un liman de linişte, nădăjduia ca şi cealaltă vreme a vieţii sale să o petreacă acolo. Dar Dumnezeu îi arăta calea, voind ca acea comoară bogată a tuturor faptelor bune, cu care avea să se îmbogăţească toată lumea, să nu fie ascunsă ca într-o ţarină acoperită de pământ, într-o mănăstire deosebită şi într-o cameră mică închisă; ci să fie la vederea tuturor, ca prin acea comoară duhovnicească să se facă neguţătorie duhovnicească, care pe multe suflete le află.

Astfel sfântul stând odată la rugăciune, a auzit un glas de sus: „Nicolae, să intri în slujba poporului, dacă doreşti să fii de Mine încununat". Acest glas auzindu-l Nicolae, s-a spăimântat şi cugeta întru sine: „Ce voieşte glasul acela şi ce cere de la dânsul?" Şi iarăşi auzi glas, spunându-i: „Nicolae, nu este aceasta holda pe care trebuie să Mi-o aduci roadă şi pe care o aştept de la tine; ci întoarce-te către oameni, ca să se preamărească prin tine numele Meu". Atunci Sfântul Nicolae a cunoscut voia lui Dumnezeu, ca lăsând liniştea, să meargă să slujească la mântuirea oamenilor. Deci cugeta încotro se va duce: la patria sa, în cetatea Patara, la cunoscuţi, sau în altă parte. Deci temându-se şi fugind de slava omenească cea deşartă, a gândit să se ducă în altă cetate, unde nu-l va cunoaşte nimeni.

În acea latură a Lichiei este o cetate slăvită, care se numeşte Mira, mitropolia Lichiei. Deci într-acea cetate a venit Sfântul Nicolae, fiind condus de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, încât nimeni nu-l ştia. Acolo trăia ca unul din săraci, neavând unde să-şi plece capul. El nu se ducea decât numai în casa Domnului, având liman numai pe Dumnezeu.

În acea vreme s-a mutat la Dumnezeu arhiereul cetăţii Mira, Ioan arhiepiscopul şi mai întâi şezător pe scaun în toată ţara Lichiei.

Atunci s-au adunat toţi episcopii ţării aceleia, în Mira, ca să aleagă un bărbat vrednic pentru acel scaun. Deci fiind acolo bărbaţi cinstiţi şi cu bună înţelegere, erau nedumeriţi între ei, pe care să-l aleagă. Unii fiind porniţi din râvnă dumnezeiască, au zis că lucrul acesta nu este al alegerii omeneşti, ci al rânduielii lui Dumnezeu. Deci se cuvine a se face rugăciune pentru aceasta, ca însuşi Domnul să arate cine este vrednic să primească o treaptă ca aceasta şi să fie păstor peste toată Lichia.

Toţi ascultând acel sfat bun, au făcut rugăciune cu sârguinţă şi cu post. Iar Domnul, făcând voia celor ce se tem de El şi ascultând rugăciunea lor, a descoperit bunăvoirea Sa unuia din episcopii aceia care era mai bătrân, într-acest chip: Stând el la rugăciune, i s-a arătat un bărbat luminat, poruncindu-i să meargă de cu noapte şi să stea lângă uşile bisericii şi să ia seama cine va intra mai înainte decât toţi în biserică, „acela – zicea el – este îndemnat de Duhul Meu, şi luându-l cu cinste, să-l puneţi arhiepiscop; iar numele bărbatului aceluia este Nicolae". Această vedenie dumnezeiască având-o episcopul acela şi auzind ceea ce i se poruncise în vedenie, a vestit celorlalţi episcopi, iar aceia auzind, s-au îndemnat mai mult spre rugăciune, cu iubire de osteneală.

Iar episcopul care a văzut descoperirea a stat la locul acela, unde i s-a poruncit în vedenie şi aştepta venirea bărbatului dorit. Deci când a fost vremea Utreniei, Sfântul Nicolae îndemnat de Duhul, a ajuns mai înainte decât toţi la biserică, pentru că avea obicei de se scula în miezul nopţii la rugăciune şi venea la începutul cântării Utreniei, mai întâi decât toţi la biserică. Deci intrând în pridvor, l-a luat episcopul care se învrednicise acelei vedenii şi i-a zis: „Cum te cheamă, fiule?" Dar el tăcea. Acela îl întreba cu dinadinsul, iar sfântul i-a răspuns cu blândeţe, zicând: „Nicolae mă cheamă pe mine, stăpâne, robul sfinţiei tale".

Iar acel dumnezeiesc bărbat, când a auzit aceste graiuri blânde, a priceput, pe de o parte, după numele care mai înainte i se spusese în vedenie, că se numeşte Nicolae; iar pe alta, din smerenia lui, că sfântul a răspuns cu blândeţe. Deci a cunoscut că acela este cel pe care îl binevoieşte Dumnezeu a fi mitropolit al bisericii din Mira. Căci ştia spre cine caută Domnul, cum zice Scriptura: *Pe cel blând şi tăcut şi spre cel ce se cutremură de cuvintele Mele*. Atunci s-a bucurat foarte, ca şi când a descoperit o comoară ascunsă, şi îndată luându-l de mână, i-a zis: „Urmează-mă, fiule". Deci l-a dus cu cinste la episcopi. Iar ei umplându-se de mulţumire dumnezeiască şi

de mângâiere duhovnicească pentru aflarea bărbatului celui de Dumnezeu arătat, l-au adus în mijlocul bisericii.

Străbătând vestea aceasta pretutindeni, s-au adunat mai degrabă decât păsările mulţime de oameni fără număr. Iar episcopul care văzuse vedenia, a zis cu glas mare către toţi: „Primiţi, fraţilor, pe păstorul vostru, pe care vi l-a ales vouă Duhul Sfânt şi căruia i-a încredinţat desăvârşit povăţuirea sufletelor voastre; pe care nu alegerea omenească, ci judecata lui Dumnezeu l-a adus aici. Iată acum avem pe cel pe care l-am dorit şi căutat; acum l-am aflat şi l-am primit. Deci prin acesta fiind bine povăţuiţi, nu vom cădea din nădejde, ca astfel să stăm bine înaintea lui Dumnezeu în ziua arătării Lui şi a descoperirii.

Iar mulţimea poporului dădea mulţumire lui Dumnezeu şi se bucura, dar Sfântul Nicolae se lepăda a primi acea treaptă, nesuferind lauda omenească. Însă fiind rugat de tot soborul cel sfinţit şi de cel mirenesc, chiar fără voia lui l-au ridicat pe scaunul arhieresc, căci printr-o vedenie dumnezeiască a fost îndemnat la aceasta, şi pe care vedenie a avut-o mai înainte de moartea arhiepiscopului, de care lucru Sfântul Metodie, patriarhul Constantinopolului, scria astfel: „Într-o noapte, Sfântul Nicolae a văzut pe Mântuitorul nostru întru slavă, stând aproape de dânsul şi dându-i Sfânta Evanghelie, care era împodobită cu aur şi cu mărgăritare; iar de partea cealaltă a văzut pe Sfânta Născătoare de Dumnezeu, punând pe umerii lui omofor arhieresc".

După vedenia aceea trecând puţine zile şi răposând Ioan, arhiepiscopul Mirelor, Nicolae a fost ales arhiepiscop al acelei cetăţi. De acea vedenie aducându-şi aminte Sfântul Nicolae şi văzând bunăvoirea lui Dumnezeu, încă şi rugăciunile soborului netrecându-le cu vederea, a primit păstoria Lichiei. Iar sfinţita adunare a episcopilor, împreună cu clericii, săvârşind toate cele ce se cuvin sfinţirii sale, a făcut praznic de bucurie, veselindu-se de păstorul lor cel dat de Dumnezeu, de arhiereul lui Hristos, Nicolae. Astfel Biserica lui Dumnezeu a primit pe făclia cea luminată, care n-a fost pusă la o parte, nici ascunsă sub obroc, ci stând la locul cel cuviincios, în sfeşnicul arhieriei şi al păstoriei, unde strălucea luminos, drept îndreptând cuvântul adevărului şi toate poruncile cele dreptcredincioase, sănătos cugetându-le şi învăţându-le.

Chiar de la începutul păstoriei sale, plăcutul lui Dumnezeu grăia în sine astfel: „O, Nicolae, pentru această dregătorie şi pentru acest loc, trebuie alte obiceiuri; deci de acum să nu mai vieţuieşti ţie, ci altora". Apoi vrând a învăţa pe oile sale faptele cele bune, nu-şi mai

ascundea viaţa sa cea cu fapte bune, ca mai înainte. Căci mai înainte, numai unul Dumnezeu ştiind, Îi slujea Lui în taină, iar după ce s-a făcut arhiereu, era arătată tuturor vieţuirea lui, şi nu pentru mărire deşartă, ci pentru folosul şi înmulţirea slavei lui Dumnezeu, încât s-au împlinit cele scrise în Evanghelie: *Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând faptele voastre cele bune, să preamărească pe Tatăl vostru, Care este în ceruri*.

Sfântul Nicolae era oglinda turmei sale prin toate faptele cele bune şi model credincioşilor, după cum zice Apostolul: „Cu cuvântul, cu viaţa, cu dragostea, cu credinţa, cu duhul şi cu curăţia". Apoi era blând, fără de răutate şi smerit cu duhul, ferindu-se de îngâmfare. Hainele lui erau simple şi hrana pustnicească, pe care o gusta totdeauna numai o dată pe zi şi aceea seara. Căci toată ziua se îndeletnicea cu lucrurile ce se cuveneau dregătoriei sale, ascultând nevoile celor ce veneau la dânsul, iar uşile casei lui erau deschise tuturor, căci era bun către toţi şi apropiat: Sărmanilor le era tată; săracilor, milostiv; mângâietor celor ce plângeau, ajutător celor năpăstuiţi şi tuturor mare făcător de bine. Apoi şi-a câştigat spre ajutor în ostenelile sale cele păstoreşti şi pentru îndreptarea Bisericii, pe doi sfetnici cu fapte bune şi cu bună înţelegere, cinstiţi cu treapta preoţiei, adică pe Pavel de la Rodos şi pe Teodor Ascalonitul, bărbaţi cunoscuţi de toată Grecia.

Astfel bine păştea turma cea încredinţată lui, a oilor lui Hristos cele cuvântătoare. Iar ochiul cel zavistnic al diavolului celui viclean, care niciodată nu încetează a ridica război asupra robilor lui Dumnezeu, nerăbdând a vedea credinţa cea bună înflorind în oameni, a ridicat prigoană asupra Bisericii lui Hristos, prin păgânii împăraţi ai Romei, Diocleţian şi Maximian. De la ei a ieşit atunci poruncă prin toată lumea, ca toţi credincioşii să se lepede de Hristos şi să se închine idolilor; iar cei ce nu se vor supune, să fie siliţi cu chinuri prin temniţe şi cu munci grele, apoi în sfârşit, cu moarte silnică să fie pedepsiţi.

Un asemenea vifor pustiitor degrabă a ajuns şi până în cetatea Mira, dus fiind de doritorii păgânătăţii celei întunecate. Iar fericitul Nicolae, în cetatea aceea fiind căpetenie a tuturor creştinilor, cu limbă slobodă propovăduia credinţa cea bună a lui Hristos şi se arăta gata a pătimi pentru El. Pentru aceea a fost prins de muncitorii păgâni şi băgat în temniţă, dimpreună cu mulţi creştini. Întru care petrecând aici multă vreme, a pătimit multe rele, răbdând foame, sete şi strâmtorarea temniţei. Pe cei împreună legaţi îi hrănea cu cuvântul lui Dumnezeu şi-i adăpa cu apele cele dulci ale bunei credinţe,

sporind într-înşii credinţa în Hristos Dumnezeu şi punând picioarele acelora pe temelia cea nezdrobită. Apoi întărindu-i întru mărturisirea lui Hristos, îi îndemna cu osârdie a pătimi pentru adevăr.

După aceea iarăşi s-a dăruit pace creştinilor şi ca soarele după norii cei întunecaţi, aşa a strălucit dreapta credinţă sau ca o răcoreală ce vine după furtună. Căci căutând Hristos cu iubire de oameni asupra moştenirii Sale, a pierdut stăpânirea păgânilor, izgonind de la împărăţie pe Diocleţian şi Maximian; iar cu dânşii a izgonit pe cei ce slujeau păgânătăţii elineşti şi a ridicat poporului său corn de mântuire, prin arătarea crucii marelui împărat Constantin, căruia i-a încredinţat stăpânirea Romei.

Deci Constantin cunoscând pe Unul Dumnezeu şi punându-şi nădejdea în El, a biruit pe toţi potrivnicii săi cu puterea Sfintei Cruci şi a pierdut nădejdea cea deşartă, a celor ce împărăţiseră mai înainte, poruncind să se risipească capiştile idolilor şi să se zidească biserici creştine; iar pe cei ce erau închişi în temniţe pentru Hristos, i-a liberat şi cu mari laude i-a cinstit ca pe nişte ostaşi viteji; şi toţi mărturisitorii lui Hristos s-au întors în patria lor.

Atunci şi cetatea Mirelor a primit iarăşi pe păstorul său, pe acest mare arhiereu Nicolae, mucenic cu voia şi fără sânge încununat. Acesta având darul lui Dumnezeu într-însul, vindeca patimile şi neputinţele oamenilor, nu numai ale celor credincioşi, ci şi ale celor necredincioşi. Deci pentru darul cel mare al lui Dumnezeu care petrecea într-însul, multora s-a făcut slăvit, minunat şi foarte iubit; căci strălucea cu curăţia inimii şi era împodobit cu toate darurile lui Dumnezeu, slujind Domnului său în cuvioşie şi dreptate.

Pe atunci erau încă multe capişti idoleşti, în care poporul păgân slujea cu dragoste diavolească şi nu puţin popor pierea din cetatea Mirelor. Dar dumnezeiescul arhiereu aprinzându-se cu râvnă, a străbătut toate locurile acelea, risipind capiştile idoleşti, iar pe turma sa curăţind-o de necurăţiile diavoleşti. Sfântul Nicolae luptându-se asupra duhurilor celor viclene, a venit şi asupra capiştei Artemidei, care, fiind locaş al idolilor, era mare şi foarte împodobită. Pornirea sfântului era îndreptată mai mult asupra idolilor, decât asupra necuratei capişti, pe care a şi dărâmat-o până la temelie, iar zidirea cea înaltă a risipit-o la pământ. Atunci duhurile cele viclene, neputând nicidecum răbda venirea sfântului, scoteau glasuri de plângere strigând foarte tare, căci erau biruite şi izgonite din locul lor, prin arma rugăciunilor nebiruitului ostaş, Nicolae, arhiereul lui Hristos.

După aceasta binecredinciosul împărat Constantin vrând să întărească credinţa în Hristos Dumnezeu, a poruncit să se ţină soborul

a toată lumea în cetatea Niceei. Acolo adunându-se Sfinţii Părinţi au propovăduit luminat dreapta credinţă, iar pe Arie, rău cugetătorul şi semănătorul de neghină, împreună cu eresul lui, l-a dat anatemei. Apoi pe Fiul lui Dumnezeu întocmai de o cinste şi de o fiinţă cu Tatăl mărturisindu-L, a dat pace dumnezeieştii şi apostoleştii Biserici.

Atunci şi minunatul Nicolae fiind la sobor unul din cei trei sute optsprezece Sfinţi Părinţi, cu mare vitejie a stat împotriva hulelor lui Arie şi împreună cu Sfinţii Părinţi a arătat dogmele credinţei celei drepte şi tuturor le-a făcut cunoscut cu adeverinţă.

Despre dânsul povesteşte unul dintre istorici, cum că aprinzându-se cu râvnă dumnezeiască ca al doilea Ilie, a îndrăznit în mijlocul soborului a ruşina pe Arie, nu numai cu cuvântul, ci şi cu fapta, lovindu-l peste faţă. De acest lucru s-au întristat Sfinţii Părinţi, şi pentru aceea au luat de la dânsul semnele cele arhiereşti. Iar Domnul nostru Iisus Hristos şi Preabinecuvântata lui Maică, privind din înălţime la nevoinţele Sfântului Nicolae, au binevoit spre fapta lui cea cu îndrăzneală şi au lăudat râvna lui cea dumnezeiască. Căci aceeaşi vedenie văzând unul din cei mai vrednici dintre Sfinţii Părinţi, precum însuşi Sfântul Nicolae a văzut mai înainte de alegerea sa la arhierie, stând de o parte a lui, Hristos Domnul cu Evanghelia, iar de altă parte, Preacurata Fecioară Născătoare de Dumnezeu cu omoforul şi au dat înapoi cele luate de la dânsul, cunoscând din aceea că a fost plăcută lui Dumnezeu acea îndrăzneală a sfântului. Deci părinţii au tăcut şi ca pe un plăcut al lui Dumnezeu, foarte mult l-au cinstit.

Apoi întorcându-se Sfântul Nicolae de la sobor, a venit la turma sa aducând pace, binecuvântare şi învăţătură sănătoasă la toată mulţimea poporului, cu gura sa cea de miere izvorâtoare. Iar turma cea nesănătoasă şi străină a tăiat-o din rădăcină şi pe ereticii cei împietriţi şi nesimţitori, care îmbătrâniseră în răutate, mustrându-i, i-a izgonit de la turma lui Hristos, ca un lucrător de pământ înţelept, care curăţă toate cele ce sunt pe arie şi în teasc, iar pe cele mai bune le alege, şi pleava o scutură.

Astfel bine priceputul lucrător al ariei lui Hristos, Sfântul Nicolae, umplea cu roduri bune hambarul cel duhovnicesc, iar pleava vicleşugului nălucitor şi ereticesc o vântura şi o lepăda departe de grâul Domnului. Pentru această pricină Sfânta Biserică îl numeşte "lopată" care vântura învăţăturile lui Arie ca pleava. El era cu adevărat lumina lumii şi sarea pământului, de vreme ce viaţa lui era luminată şi cuvântul lui dres cu sarea înţelepciunii. Căci avea bunul păstor mare purtare de grijă pentru turma sa în nevoile ce i se

întâmplau, nu numai cu păşunea cea duhovnicească hrănind-o pe dânsa, ci şi de hrana cea trupească purta grijă.

Altădată întâmplându-se în ţara Lichiei foamete mare şi cetatea Mirelor lipsindu-se de tot felul de hrană, iar poporul fiind în mare lipsă, arhiereul lui Dumnezeu milostivindu-se spre poporul cel sărac care pierea de foame, s-a arătat noaptea în somn unui neguţător din Italia, care umpluse o corabie cu grâu, vrând să meargă cu ea în altă ţară; şi dându-i trei galbeni arvună, i-a poruncit să meargă în cetatea Mira şi acolo să-şi vândă grâul cu preţ. Deşteptându-se neguţătorul din somn şi aflând în mâna sa trei galbeni, s-a înspăimântat, minunându-se de un vis ca acela.

Deci pentru minunea aceea nu s-a arătat neguţătorul nesculţător, spre a face ceea ce i s-a poruncit. Ci s-a pogorât în cetatea Mira şi a vândut grâul celor ce erau într-însa, netăinuind arătarea Sfântului Nicolae, ce i s-a făcut lui în somn. Iar cetăţenii aflând mângâiere în acea foamete şi auzind cele istorisite, au dat slavă şi mulţumire lui Dumnezeu şi fericeau pe marele arhiereu Nicolae, pe hrănitorul lor cel minunat.

În vremea aceea s-a făcut o tulburare în Frigia cea mare, de care auzind împăratul Constantin a trimis trei voievozi împreună cu ostaşii cei ce erau sub dânşii să liniştească acea tulburare. Iar numele voievozilor sunt acestea: Nepotian, Ursul şi Erpilion. Aceştia cu multă sârguinţă plecând din Constantinopol, au venit în oarecare liman al eparhiei Lichiei, care se numeşte malul Andrian, unde era o cetate. Şi de vreme ce nu le da mâna să meargă, pentru că marea era învolburată, aşteptau la limanul acela liniştirea mării. Atunci unii din ostaşi care erau sub dânşii ieşind din corabie ca să cumpere cele de trebuinţă, luau cele străine cu sila, precum este obiceiul ostaşilor. Adeseori făcând acestea, făceau pagubă celor ce vieţuiau acolo; pentru care pricină s-a făcut gâlceavă şi tulburare, ba şi război era să se facă din amândouă părţile, la locul ce se numea Placomata.

Înştiinţându-se de aceasta, Sfântul Nicolae nu s-a lenevit a merge singur către ţărmul acela şi în cetate, ca să potolească cearta dintre dânşii. Apoi îndată toată cetatea şi voievozii, auzind de venirea sfântului, i-au ieşit în întâmpinare şi s-au închinat lui. Sfântul a întrebat pe voievozi de unde sunt şi unde merg. Ei au zis că sunt trimişi de împărat în Frigia ca să potolească tulburarea ce s-a făcut acolo. Sfântul i-a sfătuit să dea învăţătură ostaşilor lor ca să nu facă supărare poporului. Apoi luând pe voievozi în cetate, i-a ospătat cu dragoste. Iar ei certând pe ostaşi, au potolit tulburarea şi s-au învrednicit de binecuvântarea sfântului.

Astfel făcându-se aceasta, au venit oarecare cetăţeni din Mira, care plângând cu lacrimi şi căzând la picioarele sfântului, cereau ajutor pentru nişte oameni osândiţi fără de vină, spunându-i cu mâhnire, că nefiind sfântul acolo, a venit Eustatie ighemonul, şi umplându-şi mâinile cu bani de la oarecare oameni răi şi zavistnici, a osândit la moarte pe trei bărbaţi din cetatea lor, care n-au greşit nimic, „de care lucru toată cetatea se mâhneşte şi plânge, aşteptând întoarcerea ta, stăpâne; că de ai fi fost tu acasă, n-ar fi îndrăznit ighemonul a face o judecată aşa nedreaptă".

Arhiereul lui Dumnezeu auzind unele ca acestea, s-a mâhnit cu sufletul şi luând împreună cu dânsul pe voievozi, îndată a plecat. Ajungând la locul ce se numeşte Leu, au întâlnit pe nişte oameni venind şi i-au întrebat dacă ştiu ceva de acei trei bărbaţi care sunt osândiţi la moarte. Iar ei au zis către dânsul: „I-am lăsat în câmpul lui Castor şi al lui Polux, fiind aduşi acolo ca să-i taie". Atunci Sfântul Nicolae s-a îndreptat în grabă la locul acela, sârguindu-se a ajunge mai înainte de uciderea cea nevinovată a acelora. Şi ajungând la locul acela, a văzut popor mult stând acolo şi pe cei trei bărbaţi osândiţi, având mâinile legate şi feţele acoperite şi plecate la pământ şi cu grumazii goi, aşteptând desăvârşita tăiere. Atunci a văzut pe gealat scoţând sabia spre a-i ucide, arătându-se tulburat şi cu chip sălbatic, pentru care acea privelişte era tuturor înfricoşată şi de plângere. Atunci arhiereul lui Hristos tulburându-se în suflet, a intrat cu îndrăzneală prin popor, şi apucând sabia din mâna gealatului, a aruncat-o la pământ, netemându-se de nimic, iar pe bărbaţi i-a dezlegat din legături.

Toate acestea le făcea sfântul cu mare îndrăzneală şi nu era nimeni care să-l oprească; căci cuvântul lui era cu stăpânire şi lucrul său cu putere dumnezeiască, fiind mare înaintea lui Dumnezeu şi a tot poporul. Iar acei trei bărbaţi izbăviţi de moarte, văzându-se întorşi din ghearele morţii către viaţă, plângeau de bucurie cu lacrimi fierbinţi şi strigau cu mulţumire toţi cei ce se adunaseră acolo. Apoi a venit acolo şi ighemonul Eustatie, dar plăcutul lui Dumnezeu l-a trecut cu vederea, şi când se apropia de el, îi întorcea faţa, iar când cădea la picioarele lui, nu-l primea. Şi zicea sfântul că-l va spune la împărat şi va ruga pe Dumnezeu spre a-l pedepsi; apoi cu desăvârşite munci îl îngrozea foarte, ca pe unul care nu-şi ocârmuieşte cu dreptate stăpânirea. Iar el fiind mustrat de conştiinţă şi înfricoşat de îngrozirea sfântului, cu lacrimi cerea milă şi se ruga din tot sufletul, căindu-se pentru nedreptatea sa, căutând să se împace cu marele părinte Nicolae. Iar vina o arunca asupra lui Simonit şi a lui Eudoxie,

cei mai de frunte ai cetății; dar minciuna nu putea să se tăinuiască, pentru că sfântul știa cu dinadinsul, cum că fiind mituit cu aur, a osândit la moarte pe cei nevinovați și tot poporul dădea mare mulțumire Sfântului părinte Nicolae. Abia fiind îmblânzit plăcutul lui Hristos, a iertat pe ighemon, fiindcă acum singur, cu smerenie și cu multe lacrimi, mărturisea greșeala a fi a sa și nu a altcuiva.

Iar voievozii cei mai sus pomeniți, împreună cu cei ce veniseră cu dânsul, văzând toate cele ce s-au petrecut, s-au minunat de râvna și de bunătatea marelui arhiereu al lui Dumnezeu. Apoi învrednicindu-se de sfintele lui rugăciuni și primind binecuvântarea sa ca pe un dar, s-au dus în Frigia ca să împlinească porunca împăratului. Deci mergând acolo, au alinat tulburarea ce era și săvârșind toate cele poruncite lor de împăratul, s-au întors cu bucurie în Vizantia și au avut cinste și multă laudă de la împărat și de la toți dregătorii. Apoi de atunci, pentru slava lor cea mare, petreceau în palat, unde au și fost învredniciți a fi în sfatul împărătesc. Dar ochii cei zavistnici și vicleni ai oamenilor răi, neputând a-i vedea într-o mărire ca aceea, s-au pornit spre răutate și vrăjmășie.

De aceea împletind cei răi sfat viclean, s-au apropiat de Avlavie, eparhul cetății, urzind cumplite clevetiri asupra acelor bărbați și zicând: „N-au sfătuit bine voievozii, nici nu va fi bun sfârșitul sfatului lor, că ei încep lucruri noi, care acum au intrat în urechile noastre și meșteșugesc cele viclene asupra împăratului". Astfel clevetind asupra lor, mulțime de aur au dat eparhului și au dus acea clevetire și în urechile împăratului. Auzind împăratul, îndată a poruncit ca, fără altă întrebare, să-i arunce în temniță pe cei trei voievozi, ca să nu fugă pe ascuns și să săvârșească sfatul lor cel rău. Deci voievozii erau în legături și în temniță, neștiind pentru ce sunt aruncați acolo, că nu se știau a fi vinovați cu nimic.

Trecând puțină vreme, clevetitorii s-au temut ca nu cumva să se vădească clevetirea lor cea mincinoasă și să iasă la iveală răutatea lor, încât să se întoarcă asupra lor toată nevoia. Pentru aceea, cu multe rugăciuni s-au apropiat de eparh, sfătuindu-l să nu lase mai multă vreme în viață pe acei bărbați, ci degrabă să facă judecată de moarte, după hotărârea cea dintâi. Iar eparhul, care se îndulcise cu iubirea de aur, auzind acestea, a pus sfârșit făgăduinței. Deci îndată s-a dus la împărat cu față mâhnită și cu chip posomorât, ca un vestitor de rău, vrând a se arăta că se îngrijește mult pentru viața împăratului și cu credință se sârguiește pentru dânsul. Apoi a început, în felurite chipuri, a-l înșela cu cuvinte viclene și meșteșugite, pornindu-l spre mânie asupra celor nevinovați și zicând: „Nici unul din cei ce stau în

temniță nu vor a se pocăi, împărate, ci petrecând în cel dintâi gând rău, nu încetează a cugeta vicleșug și a gândi asupra ta cu răutate. Deci poruncește mai iute să-i omoare, ca nu cumva apucând ei înainte, să săvârșească răutatea pe care au pornit-o asupra ta, astfel vor ajunge la sfârșit scopurile lor cele rele".

Cu aceste cuvinte fiind tulburat împăratul, a osândit la moarte pe cei nevinovați, dar fiind seară, s-a amânat uciderea lor până a doua zi dimineață. Înștiințându-se despre aceasta străjerul temniței și plângând mult pentru o năpastă ca aceea, pusă asupra acelor nevinovați, a venit la voievozi, zicând: „Mai bine ar fi fost de mine să nu vă fi cunoscut pe voi, nici să mă fi îndulcit de dragoste și cu vorbe la masă, căci mai cu înlesnire aș fi răbdat acum despărțirea de voi și mai puțină jale mi-ar fi pricinuit năpasta ce a venit asupra voastră. Apoi n-ar fi venit o mâhnire ca aceasta asupra sufletului meu, pentru că mâine dimineață, vai mie! ne vom despărți unul de altul cu amar și de acum nu voi mai vedea preaiubitele voastre fețe, nici vă voi mai auzi vorbind, căci s-a poruncit să vă omoare. Deci să rânduiți dacă vreți ceva pentru averea voastră, că acum este vremea, ca să nu apuce moartea dorința voastră".

Zicând el unele ca acestea cu tânguire, iar ei știindu-se nevinovați față de împărat și deci nevrednici de moarte, și-au rupt hainele și cumplit își smulgeau părul, zicând: „Ce vrăjmași au pizmuit asupra vieții noastre și pentru ce să murim noi ca niște tâlhari? Că n-am făcut nimic vrednic de moarte". Atunci chemau pe ai lor pe nume, pe rude și pe cunoscuți și puneau martor pe Dumnezeu că nimic rău n-au făcut și plângeau cu amar.

Iar unul dintr-înșii, cu numele de Nepotian, și-a adus aminte de Sfântul Nicolae, care stând în Mira înaintea celor trei bărbați, li s-a făcut lor ajutător preaslăvit și preabun apărător, izbăvindu-i pe aceia de moarte. Despre aceasta vorbind unul către altul, se rugau zicând așa: „Dumnezeule al lui Nicolae, care ai izbăvit pe cei trei bărbați de moartea cea nedreaptă, caută acum și asupra noastră că nu avem alt ajutor între oameni, pentru că iată ne-a cuprins mare nevoie și nu are cine să ne izbăvească din această năpastă. Iată și glasul nostru a amorțit, mai înainte de ieșirea sufletului și limba noastră se usucă, aprinzându-se de focul inimii, iar acum nici rugăciuni nu mai putem să-Ți aducem. Degrabă să ne întâmpine îndurările Tale, Doamne, și ne scoate pe noi din mâinile celor ce caută sufletele noastre, că iată mâine de dimineață vor să ne omoare; sârguiește spre ajutorul nostru și ne izbăvește pe noi cei nevinovați de moarte".

Iar Dumnezeu, auzind rugăciunile celor ce se temeau de El şi ca un tată miluind pe fii, le-a trimis spre ajutor pe sfântul şi plăcutul Său, pe marele arhiereu Nicolae. Căci în acea noapte dormind împăratul, i s-a arătat în vis arhiereul lui Hristos, zicând aşa: „Scoală-te iute şi eliberează pe cei trei voievozi, care sunt ţinuţi în temniţă, pentru că fără de vină sunt clevetiţi şi cu nedreptate pătimesc". Şi spunându-i tot adevărul despre ei, i-a zis: „De nu mă vei asculta şi de nu-i vei elibera pe dânşii, apoi voi ridica asupra ta război precum a fost în Frigia şi rău vei pătimi". Mirându-se împăratul de îndrăzneala Sfântului Nicolae, se gândea cum a îndrăznit noaptea fără de vreme a intra înăuntrul palatului său şi i-a zis: „Cine eşti tu care îndrăzneşti a aduce o îngrozire ca aceasta asupra stăpânirii noastre?" Iar el i-a răspuns: „Nicolae îmi este numele şi sunt arhiereul mitropoliei Mirelor".

Împăratul s-a tulburat de acea vedenie, şi sculându-se, se gândea ce este aceasta? Asemenea şi lui Avlavie eparhul, într-acea noapte, dormind el, i s-a arătat în vis sfântul şi tot acelaşi lucru i-a spus pentru acei bărbaţi. Şi deşteptându-se Avlavie, s-a temut şi se îngrozea în mintea sa de ceea ce văzuse. Apoi a venit oarecine de la împărat spunându-i ce a văzut şi acesta în vis. Iar el degrabă mergând la împărat i-a spus vedenia sa şi ceea ce i s-a arătat lui. Apoi se minunară amândoi de acea vedenie preaslăvită, care deopotrivă li s-a făcut la amândoi.

Deci îndată a poruncit împăratul să aducă înaintea sa pe voievozii din temniţă şi a zis către dânşii: „Ce vrăjitorii aţi făcut de aţi trimis asupra noastră asemenea vedenii? Căci arătându-se un bărbat ne-a îngrozit foarte rău, lăudându-se că degrabă va aduce război", iar ei neştiind nimic se întrebau unul pe altul, de ştie vreunul ceva – că nici unul nu ştia nimic – şi cu ochii umiliţi au căutat unul spre altul.

Văzând împăratul una ca aceasta, s-a schimbat în blândeţe şi a zis către dânşii: „Netemându-vă de rău, spuneţi adevărul". Iar ei cu ochii plini de lacrimi şi foarte mult tulburându-se, au zis: „Noi, împărate, vrăjitorii nu ştim, nici am plănuit ceva rău asupra stăpânirii tale, nici am gândit ceva, martor ne este nouă ochiul cel a toate văzător al Domnului. Iar de nu va fi aşa şi vei afla vicleşug întru noi, apoi să nu faci cu noi nici o milă; şi nu numai cu noi aceşti trei, ci chiar pe neamul nostru să nu-l cruţi. Apoi ne-am învăţat de la părinţii noştri a cinsti pe împărat, şi mai vârtos decât toate, a avea credinţă către dânsul. Drept aceea, acum cu credinţă am păzit viaţa ta, iar cele încredinţate nouă, precum s-a căzut dregătoriei noastre, bine le-am

cârmuit, slujind cu osârdie poruncii tale; căci tulburarea cea din Frigia am potolit-o şi războiul cel plănuit de vrăjmaşi l-am risipit, arătând prin aceasta vitejia noastră cu fapta înaintea ta, precum vor spune cei ce ştiu bine. Iar stăpânia ta mai înainte ne-ai dăruit cinste, iar acum cu asprime te-ai înarmat asupra noastră, fiind cumplit judecaţi şi cu groază aşteptăm a pătimi. Aşadar precum ni se pare nouă, o, împărate, osârdia noastră către tine a fost pricinuitoare nouă de mari munci, căci în loc de slavă şi de cinstea pe care am nădăjduit-o, frica morţii şi osândirea ne-a cuprins pe noi".

Umilindu-se împăratul de aceste cuvinte, se căia de batjocura adusă acelor bărbaţi; fiindcă se cutremura de judecata lui Dumnezeu şi se ruşina de porfira cea împărătească; căci cel ce se nevoieşte a pune altora legi, vede însuşi că face judecăţi fără de lege. Deci întru acel ceas a căutat mai cu milă asupra lor şi a început a vorbi către ei cu blândeţe. Iar ei uitându-se cu umilinţă către împărat, îndată au văzut chipul Sfântului Nicolae şezând împreună cu împăratul şi făcându-le milostivire şi iertare. Aceasta însă nimeni nu o vedea, fără numai cei trei voievozi. Atunci luând ei îndrăzneală, au zis cu glas mare: „Dumnezeul lui Nicolae, care ai izbăvit odinioară pe cei trei bărbaţi în Mira de la moartea cea nedreaptă, scoate-ne şi pe noi, robii tăi, din această nevoie ce ne stă asupra". Iar împăratul luând cuvânt, a zis: „Cine este Nicolae şi pe care bărbaţi a izbăvit? Spuneţi-mi cu de-amănuntul aceasta". Iar Nepotian i-a povestit lui toate.

Atunci împăratul cunoscând pe Sfântul Nicolae că este mare plăcut al lui Dumnezeu şi minunându-se de îndrăzneala şi de râvna lui pentru cei năpăstuiţi, a liberat pe voievozii aceia, zicându-le: „Nu eu vă dăruiesc viaţa, ci marele slujitor al lui Dumnezeu, Nicolae, pe care voi l-aţi chemat spre ajutor. Deci să mergeţi la dânsul şi să-i daţi mulţumire; apoi spuneţi-i lui din partea mea: «Iată am făcut cele poruncite de tine. Deci nu te mânia asupra mea, plăcutule al lui Hristos!»" Acestea zicând, le-a încredinţat o Evanghelie ferecată cu aur, o cădelniţă de aur, împodobită cu pietre scumpe şi două sfeşnice, poruncindu-le să le dea bisericii din Mira.

Astfel cei trei voievozi dobândind preaslăvita mântuire, îndată au pornit pe cale şi cu bucurie au venit la sfânt, pe care cu mare veselie l-au văzut. Apoi mare mulţumire i-au dat, ca unuia care le-a făcut o bunătate ca aceea şi cântau, zicând: *Doamne, Doamne, cine este asemenea Ţie, Cel ce izbăveşti pe săracul din mâna celor mai tari decât dânsul?"* Apoi nici pe cei săraci nu i-au lăsat nemiluiţi, ci şi pe aceia i-au îndestulat din averile lor, iar după aceea, cu bună sporire s-au întors la ale lor.

Acestea sunt lucrurile lui Dumnezeu, care măresc pe plăcutul Său. De aceea ca o pasăre ducându-se vestea despre dânsul pretutindeni, a străbătut luciul mărilor şi toată lumea, încât nici un loc nu rămăsese, unde să nu fi fost auzite minunile cele mari ale slăvitului arhiereu Nicolae, după darul cel dat lui de la Atotputernicul Dumnezeu.

Odată nişte corăbieri plutind de la Egipt spre părţile Lichiei, li s-a întâmplat o furtună mare, încât şi pânzele au fost aruncate jos, iar corabia era să se sfarme de tulburarea valurilor celor mari. Atunci toţi se deznădăjduiră de viaţa lor. Iar când şi-au adus aminte de marele arhiereu Nicolae – pe care niciodată nu-l văzuseră, decât numai auziseră de dânsul că este grabnic ajutător celor ce-l cheamă întru nevoi –, s-au îndreptat cu rugăciuni către dânsul şi l-au chemat în ajutor. Iar sfântul îndată s-a arătat lor şi a intrat în corabie, zicând: „Iată, m-aţi chemat şi am venit ca să vă ajut; deci nu vă temeţi". Şi apucând cârma, se vedea cum cârmuieşte corabia. Apoi a certat vântul şi marea, precum şi Domnul nostru odinioară, Care a zis: *Cel ce crede în Mine, lucrurile care le fac Eu, şi acela le va face*. Astfel credinciosul rob al Domnului poruncea mării şi vântului şi acelea îi erau ascultătoare.

După aceea fiind purtaţi de vânt lin, corăbierii au sosit în cetatea Mira, şi ieşind din corabie, au mers în cetate, vrând să-l vadă pe cel ce i-a izbăvit din nevoi. Şi văzându-l mergând la biserică, au cunoscut pe făcătorul lor de bine, şi alergând, au căzut la picioarele lui, dându-i mulţumire. Iar minunatul Nicolae, nu numai din nevoia cea trupească şi de moarte i-a izbăvit pe aceia, ci şi pentru mântuirea sufletelor lor a avut purtare de grijă; căci fiind mai înainte-văzător a văzut într-înşii cu ochii cei duhovniceşti gândul păcatului, care depărtează pe om de Dumnezeu şi-l abate de la poruncile Lui. De aceea a zis către dânşii: „Cunoaşteţi-vă pe voi, rogu-vă, o, fiilor, cunoaşteţi-vă inimile voastre şi gândurile vi le îndreptaţi spre bună plăcere de Dumnezeu, pentru că deşi ne tăinuim şi ne socotim a fi buni de către ceilalţi oameni, dar de Dumnezeu nimic nu se poate tăinui. De aceea sârguiţi-vă cu toată osârdia a păzi sfinţenia cea sufletească şi curăţenia cea trupească, căci sunteţi biserică a lui Dumnezeu, precum grăieşte dumnezeiescul Apostol Pavel: *De va strica cineva casa lui Dumnezeu, pe acela îl va strica Dumnezeu*".

Astfel mustrând pe bărbaţii aceia cu cuvinte folositoare de suflet, i-a eliberat cu pace, căci fericitul avea obiceiul de mustrare ca un tată iubitor de fii, iar faţa lui era ca a îngerului lui Dumnezeu, strălucind cu darul cel dumnezeiesc. Din faţa lui ieşea o rază prea-

strălucită, ca şi din a lui Moise şi vederea lui aducea mult folos celor ce priveau spre dânsul; căci dacă cineva ar fi fost îngreuiat cu orice fel de patimă sau cu întristare sufletească, numai dacă ar fi privit spre sfântul, îndată afla îndestulată mângâiere întristării sale. Sau de vorbea cineva cu dânsul, mult sporea întru cele bune. Aşa că nu numai cei credincioşi, ci şi cei necredincioşi, dacă se întâmpla a auzi ceva din limba cea dulce şi izvorâtoare de miere, se umileau şi se povăţuiau spre cărarea mântuirii, lepădând răutatea necredinţei cea din tinereţe şi primind în inimă cuvântul cel drept al adevărului.

Marele plăcut al lui Dumnezeu a vieţuit ani destui, strălucind în mijlocul cetăţii Mirelor cu dumnezeieştile podoabe, după cum zice dumnezeiasca Scriptură: *Ca un luceafăr de dimineaţă prin mijlocul norilor, ca luna plină de zilele sale şi ca soarele ce străluceşte asupra Bisericii Dumnezeului Celui Prea Înalt, ca un crin lângă izvoarele apelor şi ca nişte mir de mult preţ, bine mirosind tuturor.*[2]

În adânci bătrâneţi, fiind plin de zile bune, şi-a dat datoria cea de obşte a firii omeneşti, bolind puţin cu trupul, apoi şi-a săvârşit bine viaţa sa vremelnică. Deci a fost petrecut cu bucurie şi cu cântări de psalmi la viaţa cea neîmbătrânită şi fericită, însoţindu-l sfinţii îngeri şi întâmpinându-l cetele sfinţilor.

Iar pe lângă cinstitul lui trup adunându-se episcopi de prin toate cetăţile, în mulţime fără număr, l-au pus cu cinste în biserica cea sobornicească a mitropoliei Mirelor, în ziua a şasea a lunii decembrie. Apoi se săvârşiră multe minuni de către sfintele moaşte ale plăcutului lui Dumnezeu, pentru că a izvorât mir cu bună mireasmă din moaştele lui, cu care ungându-se cei bolnavi, dobândeau sănătate. Din această pricină, de la marginile pământului alerga lumea la mormântul lui, căutând tămăduirea bolilor şi nu se lipseau de ceea ce căutau, căci toate neputinţele se vindecau cu acel sfânt mir, nu numai cele trupeşti, ci şi cele sufleteşti, iar duhurile cele viclene se izgoneau, nu numai în viaţă, ci şi după moartea sa le biruia pe acelea, cum şi acum le biruieşte.

Odată nişte bărbaţi temători de Dumnezeu de la gura râului, ce se numeşte Tanais, auzind de moaştele cele izvorâtoare de mir şi vindecătoare ale arhiereului lui Hristos, Nicolae, care se aflau în Mira, cetatea Lichiei, s-au sfătuit să meargă acolo pe mare, pentru închinăciune. Deci umplând corabia cu grâu, voiau să plutească. Dar vicleanul diavol – care era sălăşluit mai înainte în capiştea Artemidei şi pe care îl izgonise de acolo Sfântul Nicolae, risipind capiştea –

[2] Isus Sirah 50, 6-9.

simţind că vrea să plece corabia către marele părinte, mâniindu-se pentru risipirea capiştii, precum şi pentru izgonirea sa de acolo, se sârguia cu toată puterea să se răzbune asupra sfântului.

Deci s-a gândit să facă împiedicare bărbaţilor acelora din calea pe care o plănuiseră şi să-i lipsească de sfinţenie, făcându-le piedici dorinţei lor. Deci s-a prefăcut în chip de femeie şi se făcea că poartă un vas plin cu untdelemn, apoi a zis către bărbaţii aceia: „Aş fi vrut să duc aceasta la mormântul sfântului, dar foarte mult mă tem pe mare, că nu este cu putinţă unei femei neputincioase ca mine şi bolnavă cu stomacul, a îndrăzni să călătorească pe atâta noian. Pentru aceea, rogu-vă pe voi, ca luând vasul acesta, să-l duceţi la mormânt şi să turnaţi untdelemnul în candela sfântului".

Zicând diavolul acestea, a dat vasul în mâinile acelor iubitori de Dumnezeu. Nu se ştia însă cu ce fel de vrăji era amestecat acel untdelemn, ca să vatăme şi să prăpădească pe cei din corabie. Dar aceia neştiind lucrarea vicleanului, au ascultat cererea lui şi au luat vasul cu untdelemn diavolesc, şi pornind de la mal, în ziua aceea au plutit bine. Însă a doua zi a început a sufla vântul dinspre miază-noapte şi a face plutirea cu anevoie. Deci multe zile primejduindu-se de valuri, se gândeau să se întoarcă înapoi; dar întorcând corabia, li s-a arătat Sfântul Nicolae, plutind într-o barcă mai mică şi le-a zis: „Unde mergeţi, bărbaţilor? Pentru ce aţi lăsat calea ce vă stă înainte şi vă întoarceţi? În mâna voastră este a potoli viforul şi a face corabiei calea uşoară, căci este diavolească acea rea măiestrie care vă împiedică în călătoria voastră. Că nu o femeie v-a dat vasul, ci însuşi diavolul; deci aruncaţi-l în mare şi îndată veţi avea calea cu bună sporire".

Auzind acestea, bărbaţii aceia au luat vasul şi l-au aruncat în adâncul mării. Şi făcând aceasta, îndată a ieşit de acolo fum negru şi pară de foc, care a umplut văzduhul de miros greu, iar marea se desfăcea şi fierbând apa din adânc, clocotea. Iar picăturile apei erau ca nişte scântei de foc, încât foarte mult s-au temut cei ce erau în corabie şi de frică ţipau. Dar ajutorul care se arătase lor, poruncind să îndrăznească şi să nu se teamă, a alinat marea; apoi pe călători izbăvindu-i de frică, i-a făcut a pluti fără primejdie spre Lichia. Atunci îndată venind o răcoreală cu bună mireasmă, a suflat asupra lor şi s-au bucurat; apoi au plutit cu bună sporire până la cetatea cea dorită. Acolo închinându-se moaştelor celor izvorâtoare de mir ale grabnicului ajutător şi apărător, mulţumeau Atotputernicului Dumnezeu. Apoi înălţând rugăciuni marelui părinte, s-au întors în

ţara lor, povestind tuturor cu lacrimi de bucurie, ceea ce li se întâmplase pe cale.

Multe, mari şi preaslăvite minuni a făcut Sfântul Nicolae, acest mare plăcut al lui Dumnezeu, pe uscat şi pe mare, ajutând celor ce erau în primejdii, izbăvind de înecare şi scoţându-i din adâncul mării la uscat; răpindu-i din robie şi aducându-i la casele lor; izbăvind din legături şi din temniţe, apărând de tăierea de sabie şi scăpând de la moarte; apoi multora le-a dat tămăduiri: orbilor, vedere; şchiopilor, umblare; surzilor, auz; muţilor, grai. Pe mulţi din cei ce pătimeau în sărăcia cea mai mare i-a îmbogăţit, iar celor flămânzi le-a dat hrană.

Şi la toată nevoia s-a arătat gata ajutător, apărător cald, grabnic folositor şi sprijinitor; iar acum asemenea ajută pe cei ce-l cheamă şi din primejdii îi izbăveşte; ale cărui minuni precum este cu neputinţă a le număra, tot aşa cu anevoie este a le descrie. Pe acest mare făcător de minuni îl ştie Răsăritul şi Apusul, şi toţi creştinii cunosc nenumăratele lui minuni. Deci, să se slăvească printr-însul Dumnezeu Cel Unul în Treime, Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt. Şi numele lui cel sfânt să se cinstească întru laude de buzele tuturor în veci. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A ŞAPTEA

SFÂNTUL IERARH AMBROZIE, EPISCOPUL MEDIOLANULUI[1]

Sfântul Ambrozie, cel numit cu numele dulceţii, s-a născut în marea cetate a Mediolanului cea mult vestită, din părinţi dreptcredincioşi şi de neam bun.

Tatăl lui era antipatul Galiei, şi avea numele Ambrozie. Acesta iubindu-şi fiul, i-a pus numele său. Câtă dulceaţă duhovnicească avea să aibă Biserica lui Hristos de la Sfântul Ambrozie, s-a văzut mai dinainte, încă de când era în scutece. Căci fiind el prunc înfăşat şi dormind odată ziua afară cu gura deschisă, deodată, zburând un roi de albine, a venit asupra lui acoperindu-i faţa şi gura; apoi se vedeau albinele intrând şi ieşind din gura pruncului, unde puneau miere pe limba lui. Văzând aceasta, doica lui a vrut să alunge albinele, temându-se să nu vatăme pruncul; dar tatăl lui, care privea acea minune, a oprit-o, vrând să vadă în ce chip va fi sfârşitul acelei minuni. Şi iată după puţin timp albinele ridicându-se, au zburat până nu s-au mai văzut. Iar tatăl lui înspăimântându-se, a zis: „De va trăi pruncul acesta, va fi mare în popor, pentru că încă de acum din pruncie a arătat Domnul pe sluga Sa; căci se va împlini asupra lui la vreme Scriptura care zice: *Fagur de miere sunt cuvintele cele bune şi dulceaţa lor este vindecarea sufletelor*". Pentru că roiul acela era închipuire a învăţăturilor şi scrierilor lui, ce avea să le dea cu dulce grăire către popor, îndulcind inimile omeneşti şi ridicându-le de pe pământ către cer.

[1] Scrisă de Pavel prezviterul lui, şi după alţi istorici vrednici de credinţă.

După aceasta, ajungând el la vârsta copilărie şi petrecând în Roma împreună cu maica sa, care acum era bătrână, şi soră-sa care îşi logodise fecioria sa lui Dumnezeu, s-a întâmplat de a văzut pe cei ai casei sărutând mâna unui episcop. Apoi şi el, ca un copil glumind, întindea mâna către cei din casă ai săi ca să i-o sărute, zicând: „Sărutaţi-mi mâna, că şi eu am să fiu episcop!" Acestea le grăia Duhul Sfânt printr-însul, însemnând mai înainte ceea ce avea să fie. Iar aceia îl depărtau ca pe un copil care grăieşte cuvinte fără rost, neştiind că într-însul este darul lui Dumnezeu, care mai înainte îl pregătea spre treapta arhieriei.

Iar după ce a învăţat Scriptura şi s-a deprins cu buna grăire ritoricească, s-a făcut orator slăvit şi puternic în cuvânt, apărând pe cei nedreptăţiţi la judecăţi, ajutând celor năpăstuiţi şi mustrând pe cei ce făceau nedreptăţi. El făcea judecăţi drepte pe vremea lui Prov, cel dintâi eparh al cetăţii Romei, care l-a făcut sfetnic pentru buna lui pricepere. Apoi a fost ales de către împăratul Valentinian ca prefect al părţii Liguriei şi Emiliei.

În acea vreme a murit în cetatea Mediolanului episcopul Axentie arianul, care avea scaunul după dreptcredinciosul episcop Dionisie, cel ce s-a săvârşit în surghiun. Viaţa lui Axentie i-a curmat-o Domnul pentru eresul lui şi s-a sfârşit rău. Atunci dreptcredinciosul împărat chemând pe toţi episcopii Italiei, le-a zis: „Ştiţi bine, părinţi prea cinstiţi, ca unii ce sunteţi crescuţi cu dumnezeieşti şi sfinţite învăţături, cum trebuie să fie cel ce are vrednicie de arhierie, adică nu numai cu cuvântul, ci şi cu viaţa îmbunătăţită să-şi îndrepteze turma, să o povăţuiască la păşune de mântuire şi să aibă martor al învăţăturii sale chiar viaţa sa. Deci astfel de om să aşezaţi în scaunul episcopiei, ca să plecăm capetele noastre la dânsul cu blândeţe şi noi, cei ce ocârmuim împărăţia, să primim mustrările lui ca o doctoricească vindecare, căci ca nişte oameni şi noi greşim".

Acestea zicând dreptcredinciosul împărat, tot soborul l-a rugat pe dânsul să aleagă el arhiereu, ca un înţelept şi dreptcredincios ce era, iar el a răspuns: „Acest lucru este peste puterea mea, căci voi sunteţi învredniciţi de dumnezeiescul dar, ca unii ce aţi primit darul Preasfântului Duh. Pentru aceasta socotesc că veţi face alegerea mai bună".

Atunci s-a făcut ceartă şi mare tulburare între cei dreptcredincioşi şi între arieni. Pentru că fiecare parte dintre dânşii voia să ridice în scaun un episcop de credinţa sa şi era neunire şi tulburare în popor. De acest lucru înştiinţându-se Prov, eparhul Romei, a trimis la Mediolan pe Ambrozie, ca degrabă să meargă şi să potolească

tulburarea poporului, zicându-i: „Fii, nu ca un judecător, ci ca un episcop". Deci ajungând Ambrozie la Mediolan, a intrat în biserică în mijlocul poporului celui învrăjbit, şi cu vorba sa cea dulce-grăitoare îi sfătuia şi-i îndemna către unire şi pace. Atunci un prunc, care încă nu putea vorbi bine, deodată a strigat din popor: „Ambrozie să ne fie episcop". Auzind aceasta tot poporul care era în biserică, a repetat cuvântul pruncului şi a început a striga cu mare glas: „Ambrozie să ne fie episcop!" Astfel, cu bunăvoinţa lui Dumnezeu, a vorbit pruncul mai înainte de vremea grăirii sale şi amândouă părţile cele potrivnice, adică şi a celor dreptcredincioşi şi a celor răucredincioşi, împăcându-se şi unindu-se, voiau pe Ambrozie a-l avea episcop, deşi nu era încă luminat cu Sfântul Botez, ci numai chemat – căci pe vremea aceea nimeni nu se boteza, până ce nu ajungea la vârsta de treizeci de ani.

Iar el auzind strigarea poporului şi socotindu-se a fi nevrednic de o treaptă mare ca aceea, a ieşit din biserică, şi şezând în divan, a început a munci fără milă pe cei vinovaţi, contra obiceiului său. Aceasta o făcea, ca poporul văzând nemilostivirea sa, să-l urască şi să nu-l voiască episcop. Însă poporul nu înceta a striga, dorind să-l aibă pe el episcop. Apoi în tot chipul lepădându-se Ambrozie şi spunând că este un mare păcătos şi încă şi nebotezat, ei ziceau: „Păcatul tău să fie asupra noastră"; căci ştiau că se va curăţi cu Sfântul Botez de toate păcatele. Deci tulburându-se Ambrozie, s-a dus la casa sa şi gândea să-şi lase dregătoria şi să ia viaţa cea de sărăcie, precum făceau atunci mulţi din filosofii elineşti. Dar fiind oprit şi împiedicat de la acel gând, alt meşteşug a aflat; căci fugind de treapta episcopiei, a poruncit să aducă o femeie desfrânată în casa lui, ca văzând poporul, să se îngreţoşeze şi să se lepede de dânsul ca de un desfrânat. Dar poporul mai vârtos striga: „Asupra noastră să fie păcatul tău, numai primeşte şi episcopia împreună cu Botezul".

Şi văzând Ambrozie că nu poate nicidecum scăpa de cererea poporului, a gândit să fugă. Deci noaptea tăinuindu-se de toţi, a ieşit din cetate şi i se părea că merge spre cetatea Tichin, şi că este pe cale departe; dar făcându-se ziuă, s-a aflat în poarta cetăţii Mediolanului. Astfel Dumnezeu, Care-l pregătea Bisericii Sale soborniceşti ca pe un zid împotriva duşmanilor şi ca pe turnul lui David împotriva Damascului, adică împotriva relei credinţe ereticeşti, oprea fuga lui şi cu puterea Sa îl întorcea din cale.

Înştiinţându-se de aceasta, cetăţenii Mediolanului îl străjuiau ca să nu fugă; şi au trimis la împăratul Valentinian cel Mare, rugându-l să poruncească lui Ambrozie să primească treapta episcopiei. Iar

împăratul s-a bucurat că aceia pe care el îi pune în dregătorii mireneşti sunt aleşi la mari dregătorii duhovniceşti. Atunci s-a bucurat şi Prov, eparhul cel mare al Romei, că s-a împlinit proorocia lui, care i-a spus-o lui Ambrozie, trimiţându-l în Mediolan şi poruncindu-i: „Să fii, nu ca un judecător, ci ca un episcop, sfătuind pe popor". Deci aşteptând poporul întoarcerea celor trimişi de împărat şi aducerea răspunsului de la dânsul, Ambrozie în acea vreme iarăşi a fugit şi s-a ascuns într-un sat oarecare, în stăpânirea unui oarecare bărbat slăvit, cu numele Leontie. Dar venind porunca împăratului, a fost arătat de acel Leontie şi adus poporului în Mediolan, pentru că nici un loc nu putea ascunde pe acela pe care a binevoit Dumnezeu a-l pune ca pe o cetate în vârful muntelui şi ca pe o făclie în sfeşnic, şi a-l face păstor oilor Sale celor cuvântătoare.

Deci cunoscând Ambrozie bunăvoinţa lui Dumnezeu, s-a supus poruncii împărăteşti şi dorinţei poporului. Însă n-a voit să se boteze de un episcop arian, ci de un episcop dreptcredincios, cu dinadinsul păzindu-se de credinţa cea rea ariană. Şi fiind botezat, a trecut într-o săptămână toate treptele ierarhice, iar a opta zi a fost aşezat episcop, cu negrăită bucurie din partea poporului. Iar acolo la aşezarea lui era de faţă însuşi împăratul – precum scrie Teodorit –, şi bucurându-se, a zis către Dumnezeu: „Mulţumescu-ţi Ţie, Doamne Atotputernice, Mântuitorul nostru, căci aceluia căruia eu i-am încredinţat trupurile, Tu i-ai încredinţat sufletele şi ai arătat că este dreaptă cunoştinţa mea pentru dânsul".

Apoi, nu după multe zile, când dumnezeiescul Ambrozie vorbea cu împăratul cu îndrăzneală şi-l mustra pentru oarecare lucruri ce se făceau cu nedreptate în judecăţile cetăţii, împăratul a zis către dânsul: „Ştiu mai dinainte îndrăzneala ta în cuvinte şi pentru aceea nu numai că n-am oprit alegerea ta la episcopie, ci chiar am ajutat-o. Deci îndreaptă greşelile noastre, precum învaţă dumnezeiasca lege şi tămăduieşte nedreptăţile sufletelor noastre".

Iar la începutul episcopiei sale a rugat Ambrozie pe papa Damas să-i trimită spre ajutor un bărbat cu bună încredere, pe care l-ar fi ştiut el. Şi i-a trimis lui papa pe Simplichian Preotul, pe care-l cinstea Ambrozie ca pe un părinte şi asculta sfatul lui. Apoi rânduiala casei i-a încredinţat-o lui Satirie, fratele său, iar el se îndeletnicea prin biserici, săvârşind dumnezeieştile slujbe şi învăţând poporul din Sfintele Scripturi.

Iar după câţiva ani s-a dus la Roma, în patria sa, unde a aflat în viaţă pe sora sa, împreună cu o roabă din cele de demult, iar maica sa murise. Şi când îi săruta lui dreapta, sfântul, zâmbind puţin, a zis

către slujnică: „Iată că săruţi mâna episcopului, precum îţi ziceam odinioară". Pentru că s-a împlinit acea proorocire de care s-a spus, cum că jucându-se când era prunc, îşi întindea dreapta către casnici, zicând: „Sărutaţi-mi mâna, căci eu voi fi episcop". Şi zăbovind el în Roma, l-a rugat o femeie cinstită, care vieţuia de cealaltă parte a râu-lui Tibru, ca să săvârşească în casa ei dumnezeiasca Liturghie. Pentru acest lucru înştiinţându-se altă femeie, care era foarte slăbănoagă, a poruncit să o ducă acolo. Deci când s-a atins de marginea veşmintelor lui şi le-a sărutat, arhiereul lui Dumnezeu rugându-se, îndată s-a sculat sănătoasă; şi a străbătut vestea de acea minune în toată Roma.

Iar după moartea lui Valentinian cel Mare, care a ocârmuit bine împărăţia vreme de optsprezece ani, luând după dânsul sceptrul împă-răţiei apusului, Graţian, fiul său, şi pregătindu-se de război împotriva goţilor, a rugat pe Sfântul Ambrozie să-i scrie mărturisirea sfintei credinţe sobornicesti. Deci sfântul i-a scris cărţi pentru credinţă şi i-a proorocit despre biruinţa împotriva vrăjmaşilor; apoi a binecuvântat steagurile lui, care aveau pe dânsele numele lui Hristos. După aceea împăratul Graţian a dobândit o minunată biruinţă asupra goţilor, cu binecuvântarea şi rugăciunile plăcutului lui Dumnezeu.

Iar Valens, fratele tatălui său, care împărăţea în partea Răsăritului şi era arian, făcând război cu sciţii şi fiind biruit, a fugit într-o şură de paie, care fiind aprinsă cu foc de vrăjmaşi, a murit acolo. Astfel rămase lui Graţian toată împărăţia romanilor, fiindcă Valens n-a avut feciori. Iar Graţian fiind binecredincios ca şi tatăl său, a scris porunci pretutindeni să cheme pe toţi arhiereii surghiuniţi de unchiul său Valens pentru buna credinţă. Apoi înştiinţându-se că Tracia se prăda de barbarii care l-au ucis pe Valens, lăsând Italia, s-a dus în Panonia.

În acea vreme trăia şi marele Teodosie – renumit pentru strălu-cirea strămoşilor lui şi pentru multa sa bărbăţie şi vitejie –, care se afla atunci în Spania, căci acolo a fost născut şi crescut. Deci împăra-tul Graţian a trimis şi l-a luat în ajutor, făcându-l voievod peste toată oastea şi l-a trimis la război împotriva barbarilor. Iar el fiind înarmat cu arma cea nebiruită a Crucii şi cu buna credinţă, a biruit pe vrăj-maşi desăvârşit şi a izbăvit toată Tracia de robie. Pentru această biru-inţă s-a bucurat foarte mult Graţian şi îndată a încoronat pe Teodosie ca împărat, lăsându-l pe dânsul la răsărit, iar el s-a dus iarăşi în Italia. Apoi amândoi se sileau să stârpească eresul arian şi mai ales Teodo-sie, căci în părţile Răsăritului erau mulţi arieni din pricina lui Valens.

După aceasta, împăratul Graţian a fost omorât cu vicleşug în Galia de tiranul Maxim, iar după dânsul a luat împărăţia Apusului

Valentinian cel tânăr, fratele lui, împreună cu maica sa Iustina, soţia împăratului Valentinian cel Mare, care fiind ariană, ura pe Sfântul Ambrozie şi-l supăra; căci la moartea episcopului de Sirmia s-a dus acolo Iustina, vrând să fie în scaunul acela un episcop de credinţa sa. Iar Sfântul Ambrozie a mers acolo ca în păstoria sa, şi nebăgând de seamă mânia femeiască, voia să hirotonească episcop pe un bărbat binecredincios, cu numele Anemie. Dar într-o zi adunându-se toţi în biserică şi sfântul şezând în amvon, de faţă fiind şi împărăteasa, a trimis o femeie de credinţa ei cea rea, ca să apuce pe episcop de veşminte şi să-l scoată de la locul său, apoi să-l ducă către femei, ca să fie bătut de mâinile femeilor şi să-l izgonească din biserică.

Apropiindu-se cu îndrăzneală de sfânt acea femeie fără de ruşi-ne, vrând să săvârşească ceea ce i se poruncise, sfântul i-a zis: „Deşi nu sunt vrednic acestei dregătorii, însă ţie nu ţi se cuvine a ridica mâna asupra nici unuia dintre preoţi, ci a te teme de judecata lui Dumnezeu, ca să nu te ajungă vreun rău neaşteptat". Aceste cuvinte ale sfântului s-au împlinit în faptă asupra acelei femei îndrăzneţe; căci a doua zi, deodată a murit şi a îngropat-o pe dânsa însuşi sfântul, răsplătind răul cu bine.

Deci de acea minune înfricoşându-se arienii şi împărăteasa, n-a îndrăznit mai mult a se împotrivi sfântului pentru hirotonirea episco-pului celui dreptcredincios şi astfel sfinţind el fără piedică pe cel care a voit, s-a întors în Mediolan. Dar împărăteasa nu înceta a vrăjmăşui asupra lui şi a căuta prilej spre a-i face rău. Deci a aflat ajutor la răutatea ei pe un dregător cu numele Eftimie, pe care l-a invitat prin rugăminte şi l-a încărcat cu daruri ca să răpească în taină pe Sfântul Ambrozie şi să-l trimită în surghiun într-o latură depărtată. Iar Eftimie sârguindu-se a împlini dorinţa împărătesei, şi-a făcut casă lângă biserică, pentru ca mai cu înlesnire să-l poată răpi pe arhiereul lui Dumnezeu, căutând vreme cu prilej, pregătind şi căruţă cu care voia să ducă pe sfânt în surghiun. Dar prin judecata lui Dumnezeu, s-a întors durerea şi nedreptatea peste capul lui, căci într-aceeaşi zi în care nădăjduia să răpească pe sfânt, deodată a venit poruncă de la împărat să fie surghiunit pe Eftimie. Deci Eftimie a fost dus în surghiunie cu aceeaşi căruţă, pe care o pregătise ticălosul pentru Sfântul Ambrozie.

În acea vreme Dumnezeu a descoperit plăcutului său Ambrozie moaştele Sfinţilor Mucenici Protasie şi Ghervasie, care fiind scoase din pământ la iveală, multe minuni se făceau printr-însele. Un orb oarecare cu numele Sevir, numai s-a atins de hainele cele muceniceşti şi îndată a văzut; şi mulţime de duhuri necurate se izgoneau din

oameni. Însă în palatele împărăteşti nu puţini arieni, împreună cu împărăteasa, râdeau şi batjocoreau darul lui Dumnezeu, pe care l-a dat Domnul nostru Iisus Hristos Sfintei Biserici, preamărind pe mucenicii Săi. Deci ziceau că Ambrozie a cumpărat cu aur pe oamenii care se prefac a fi îndrăciţi şi venind la mormântul mucenicilor îi arată ca şi cum i-ar tămădui şi prin astfel de minuni se laudă în popor. Multă vreme bârfind ei, deodată, prin voia lui Dumnezeu a venit diavolul asupra unuia dintr-înşii şi-l muncea cumplit. Iar omul acela striga, zicând: „Să sufere ca mine toţi cei ce hulesc pe sfinţii mucenici şi nu cred în Treimea, în care ne spune Ambrozie a crede". Iar ei spăimântându-se, în loc să se pocăiască şi să creadă, au luat pe cel muncit de diavol şi l-au înecat în iezer.

Un altul din adunarea relei lor credinţe ariene, intrând în biserică, a aflat pe Sfântul episcop Ambrozie învăţând poporul. Atunci a văzut pe îngerul lui Dumnezeu şoptindu-i lui Ambrozie la ureche, arătând că episcopul vesteşte către popor cuvinte îngereşti. Arianul văzând aceasta, s-a întors la credinţa cea dreaptă şi cel ce era mai înainte prigonitor al credinţei, s-a arătat apărător, cu darul Atotputernicului Dumnezeu.

Iar alţi doi din aceeaşi rea credinţă, postelnici ai împăratului Graţian, voiau să se întrebe cu Sfântul Ambrozie înaintea poporului şi au rânduit vreme pentru aceea; iar întrebarea aceea voiau să fie despre întruparea lui Hristos. Şi sosind vremea cea rânduită, sfântul îi aştepta împreună cu poporul în biserică, fiind gata a discuta cu dânşii, având în sine Duhul lui Dumnezeu. Dar aceia fiind mândri şi vrând a face necaz sfântului, nu s-au dus la discuţie, ci încălecând pe caii lor, au ieşit din cetate la câmp. Atunci fiind ei la un loc înalt, deodată încurcându-se caii, au căzut dintr-acel loc şi astfel rău şi-au pierdut sufletele. Iar arhiereul lui Dumnezeu neştiind nimic de întâmplarea lor, aşteptând mult şi văzând că nu vin, s-a suit în amvon şi a făcut învăţătură către popor, zicând: „Fraţilor, eu mă sârguiesc a plăti datoria, dar nu aflu pe datornicii mei cei de ieri". Apoi a grăit şi celelalte, care sunt scrise în cartea lui *Despre întruparea Domnului*.

Iar împărăteasa Iustina, de vreme ce nu putea sta împotriva lui Maxim, căci acum luase Spania şi Galia, pentru aceea a trebuit să roage pe Sfântul Ambrozie să meargă la Maxim cu rugăminte şi să mijlocească la dânsul pentru pacea fiului ei cel mai tânăr. Deci păstorul cel bun a mers la tiranul, gata fiind a-şi pune sufletul pentru oi. Şi prin cuvintele sale cele înţelepte şi cu graiurile cele smerite a înduplecat pe tiran să nu vină asupra Italiei în acel an şi a rămas în Galia. Iar Iustina, fiind tot nemulţumitoare pentru osteneala aceea a

arhiereului lui Dumnezeu şi neîncetând a vrăjmăşi asupra lui, a trimis la dânsul, în numele fiului său, ca biserica cea mare din Mediolan şi vistieria ce este într-însa s-o dea arienilor. Iar sfântul s-a împotrivit cu bărbăţie poruncii împăratului, zicând: „Cele ce sunt ale mele, pe acelea nu le opresc a le da împăratului, pentru care sunt gata şi sănătatea a-mi pune, iar ceea ce este a lui Dumnezeu, aceea nu o pot da, şi nici însuşi împăratul nu o va putea lua".

După aceea a venit de la împăratul oaste trimisă de împărăteasă, cu poruncă împărătească, să ia cu sila biserica, izgonind dintr-însa pe episcop. Poporul auzind de aceasta, s-a strâns la biserică şi împreună cu episcopul lor, Sfântul Ambrozie, s-au închis în ea, nelăsând pe ostaşi să intre înăuntru. Şi au petrecut acolo închişi în biserică trei zile, cântând şi preamărind pe Dumnezeu. Deci împotrivindu-se arienilor, nu i-au lăsat să izgonească pe episcop şi să ia biserica. Iar Sfântul Ambrozie răspundea împotriva poruncii împăratului într-acest chip: „Nu voi face aceasta cu voia mea, ca să ies din biserică şi s-o las, nici voi da turma oilor la lupi, nici nu voi lăsa hulitorilor biserica lui Dumnezeu. Dacă este cu dreptate a mă omorî, apoi aici în biserică să fiu tăiat cu sabia, sau împuns cu suliţa, căci cu bună voire şi cu dragoste voi primi aici uciderea".

Împărăteasa auzind acestea s-a ruşinat, dar s-a şi temut de împotrivirea cu bărbăţie a celor dreptcredincioşi şi n-a îndrăznit mai mult a ridica război asupra Bisericii. Deci ruşinându-se că n-a sporit nimic, a trimis în taină pe un ucigaş oarecare în casa lui Ambrozie, ca să-l ucidă. Acela intrând în camera episcopului cu sabia, când a ridicat mâna asupra sfântului vrând să-l lovească, îndată i s-a uscat mâna, încât nu putea s-o lase în jos; apoi fiind prins, a mărturisit de cine şi pentru ce a fost trimis. Ci Sfântul Ambrozie fiind fără răutate, a vindecat mâna lui cea uscată şi l-a liberat în pace.

Iar Maxim tiranul pornind din nou război împotriva Italiei, Iustina iarăşi s-a împăcat cu Ambrozie, şi împreună cu fiul său, l-a rugat ca iarăşi să meargă la tiran pentru îmblânzire. Iar Sfântul nepomenind răul, s-a dus, dar nimic n-a mai putut spori la tiranul cel mândru şi împietrit cu inima. Şi văzându-l aşa de neînduplecat, a arătat îndrăzneala aceasta, blestemându-l înaintea tuturor ca pe un ucigaş şi a socotit străin de Biserică pe cel ce cu vicleşug a pierdut pe stăpânul său, adică pe împăratul. Iar el venind cu război asupra Italiei, lua cetăţi. Deci neputând a-i sta împotrivă împăratul cel tânăr, a fugit împreună cu maica sa în pământul grecesc, în Tesalonic, la Teodosie cel Mare, împăratul răsăritului, cerând ajutor de la dânsul. Iar Teodosie adunând putere ostăşească, s-a dus asupra lui Maxim,

şi biruindu-l, l-a omorât, răzbunând sângele cel nevinovat al împăratului Graţian. Dar împărăteasa Iustina nu s-a învrednicit a ajunge acea biruinţă, căci a murit degrab, iar fiul ei, după sfătuirea împăratului Teodosie, s-a numărat între cei dreptcredincioşi.

După moartea Iustinei s-a întâmplat că era la judecată un vrăjitor, care fiind chinuit, zicea că mai mult este muncit de îngerul păzitor al lui Ambrozie, decât de speculatori. Şi fiind întrebat pentru ce este muncit de înger, a mărturisit pricina aceasta: „În zilele împărătesei Iustina, vrând cu vrăjile mele să întărât poporul Mediolanului asupra episcopului lor, m-am suit pe vârful bisericii la miezul nopţii şi am adus acolo jertfă diavolilor. Şi cu cât mă sârguiam eu, prin lucrarea răutăţii, a porni pe popor împotriva sfântului, cu atâta am văzut pe creştini lipindu-se mai mult de episcopul lor, cu mai multă dragoste şi sporind în soborniceasca credinţă; apoi neputând face ceva mai mult, am trimis diavolii în casa lui Ambrozie, ca să-l omoare. Iar aceia mi-au spus că nu numai nu pot a se apropia de episcop, dar nici de uşile casei lui, căci ieşind foc îi arde pe dânşii". Aceasta a mărturisit vrăjitorul în munci, căci cu adevărat Sfântul Ambrozie era înfricoşat diavolilor.

Odată un copil fiind muncit de duhul cel necurat, a fost dus în Mediolan la sfântul, şi încă neajungând copilul în cetate, l-a lăsat diavolul şi a venit copilul sănătos înaintea arhiereului lui Dumnezeu, rămânând lângă dânsul. Iar după câtăva vreme, a ieşit copilul acela din Mediolan mergând către patria sa, şi când a ajuns la locul acela unde îl lăsase pe el diavolul, iarăşi a năvălit asupra lui vrăjmaşul şi a început a-l munci. Şi fiind întrebat de cei ce-l blestemau, pentru ce în Mediolan n-a muncit pe copil, el a răspuns: „M-am temut, zice, de Ambrozie, şi pentru aceea, neajungând în Mediolan, am fugit din copilul acesta o vreme, şi l-am aşteptat la locul acela unde l-am lăsat; apoi văzându-l pe el întorcându-se, iarăşi am intrat în el".

Tiranul Maxim fiind ucis, împăratul Teodosie a venit în Mediolan, iar Ambrozie în acea vreme era în Acvilia. Atunci s-a întâmplat un lucru într-acest chip: în părţile Răsăritului, într-o cetate oarecare, au ars creştinii şcoala iudeilor pentru o batjocură ce se făcuse de dânşii orânduielii celei monahiceşti. Despre acest lucru a vestit comitul Răsăritului pe împăratul, care îndată a dat poruncă ca episcopul cetăţii aceleia să zidească din nou şcoala iudeilor. Însă Sfântul Ambrozie înştiinţându-se de aceasta, a scris împăratului – neputând să meargă însuşi degrab la dânsul –, mustrându-l că a făcut judecată nedreaptă. Apoi l-a rugat să schimbe acea poruncă şi să nu dea pe

creştini în batjocura iudeilor; dar împăratul nu ţinea seamă de scrisoarea lui Ambrozie.

Iar după ce a venit însuşi arhiereul lui Dumnezeu în Mediolan, a cerut socoteală împăratului înaintea tuturor în biserică, făcând propovăduire ca în faţa lui Dumnezeu şi grăind către dânsul: „Eu te-am făcut pe tine împărat, eu ţi-am dat pe vrăjmaşul tău în mâinile tale, eu toată puterea lui am supus-o ţie, eu din seminţia ta am pus pe scaunul împărătesc, eu fără de osteneală te-am făcut pe tine a prăznui, iar tu dai vrăjmaşilor mei prilej a se bucura de mine?" Cu aceste cuvinte împăratul fiind înduplecat, a schimbat judecata sa şi a poruncit să nu se zidească de creştini şcoala evreiască.

În aceeaşi vreme altă întâmplare a avut loc. Poporul din Tesalonic s-a ridicat asupra voievodului Votiriei şi l-au omorât, pentru care pricină mâniindu-se împăratul, a trimis ostaşi asupra cetăţii aceleia şi a omorât ca la şapte mii de oameni. Atunci mulţime din cei nevinovaţi au murit de ascuţişul sabiei, pentru că ostaşii năvălind asupra cetăţii nu căutau pe cei vinovaţi, ci chinuiau pe toţi care se întâmplau pe uliţele cetăţii: bătrâni, tineri şi copii. Auzind de aceasta, lui Ambrozie i-a părut rău şi pe drept s-a mâniat asupra împăratului pentru o vărsare de sânge ca aceea, fără socoteală.

Iar odinioară într-o zi de praznic, venind împăratul la biserică cu slavă, arhiereul lui Dumnezeu fără temere a ieşit împotriva lui, oprindu-i intrarea în biserică, şi mustrându-l pentru uciderea cea nedreaptă, a zis: „Nu ţi se cade ţie, o, împărate, a te împărtăşi cu credincioşii, făcând atâtea ucideri, şi nefăcând nici o pocăinţă. Căci cum vei primi Trupul lui Hristos cu mâini muiate în sânge nevinovat? Şi cum vei bea Sângele Domnului, cu buzele cu care ai dat poruncă pentru acea ucidere cumplită?" Zis-a către dânsul împăratul: „Şi David a greşit, făcând ucidere şi preacurvie, însă nu s-a lipsit de milostivirea lui Dumnezeu". Răspuns-a lui episcopul: „De ai urmat lui David, celui ce a greşit, apoi urmează lui şi la pocăinţă". Şi s-a întors împăratul la palatul său tulburat, părându-i rău de păcatul său. Apoi pregătindu-se, a primit canonul de pocăinţă ce i s-a rânduit de arhiereu, şi la arătare ca unul din cei simpli se pocăia, aruncându-se cu faţa la pământ înaintea bisericii, stând împreună cu cei ce se pocăiesc, şi multe lacrimi vărsând.

Iar după săvârşirea pocăinţei, a fost primit în biserică de Sfântul Ambrozie. Apoi vrând împăratul să se împărtăşească cu Sfintele şi Preacuratele Taine, a intrat în altar să se împărtăşească împreună cu cei sfinţiţi. Dar Sfântul Ambrozie a trimis la dânsul pe arhidiaconul său, poruncindu-i să aştepte împărtăşirea înaintea altarului, împreună

cu poporul, pentru că porfira – zicea el – face împărați, iar nu preoți. Această învățătură primind-o cu dragoste, preacredinciosul împărat a răspuns că nu pentru semeție a intrat în altar, ci în Constantinopol astfel de obicei este, ca împăratul împreună cu preoții să se împărtășească în altar. Și aștepta vremea împărtășirii cu poporul cel de obște, în biserică.

Cu astfel de faptă bună străluceau și arhiereul și împăratul, încât eu de faptele amândurora mă minunez; de îndrăzneala aceluia, și de buna supunere a acestuia; de fierbințeala râvnei aceluia, și de curăția credinței acestuia. Deci câte a învățat împăratul de la Ambrozie în Mediolan, pe acelea cu tot sufletul le păzea, după ce s-a întors în Constantinopol, și neintrând în altar pentru împărtășanie, l-a întrebat patriarhul Nectarie: „Pentru ce nu intri în altar să te împărtășești, după obiceiul împărătesc, ci aștepți afară cu poporul cel simplu?" Iar el oftând, a răspuns: „N-am știut – zice el – deosebirea între împărați și între episcopi, iar acum știu de la învățătorul dreptății, Ambrozie, pe care singur se cuvine a-l numi episcop".

Despre acest sfânt episcop străbătând vestea pretutindeni, au venit din Persia în Mediolan doi bărbați prea înțelepți, punând multe întrebări, ca să ispitească înțelepciunea sfântului, despre care auziseră. Apoi vorbind cu dânsul multă vreme, s-au minunat de adâncul științei lui și au spus înaintea împăratului cum că numai pentru Ambrozie au suferit atâta cale, de la răsărit la apus, vrând ca să-l vadă și să-i audă înțelepciunea.

După plecarea împăratului Teodosie din Italia la Constantinopol, împăratul Valentinian cel tânăr sfârșindu-și viața prin vicleșugul lui Arvogast comitul, în Galia, în cetatea Viena, a rămas după dânsul Evghenie tiranul, care numai pe dinafară se arăta creștin, iar pe dinăuntru era slujitor de idoli, vrăjitor și fermecător. Acela vrând să fie iubit de cei mari ai Romei, între care cei mai mulți erau închinători de idoli și slujitori diavolilor, a poruncit să se deschidă capiștile idolești și să se aducă jertfă. Și mergând Evghenie în Mediolan, Sfântul Ambrozie nevrând a vedea pe un om ca acela care numai cu fățărnicie era creștin, iar cu năravul era păgân, s-a dus din Mediolan în Bononia, apoi în Florența și în Tuschia, ferindu-se de împăratul cel nedrept; nu de răutatea lui temându-se, ci de vederea lui îngrețoșându-se. Că a scris către dânsul fără temere, sfătuindu-l și îngrozindu-l cu judecata lui Dumnezeu; dar n-a putut să înduplece pe cel împietrit cu inima.

Și zăbovind în Florența plăcutul lui Dumnezeu, petrecea în casa unui bărbat cinstit și binecredincios, cu numele Dechentie, al cărui

fiu, Pansofie, prunc mic, era muncit de duh necurat, pe care l-a vindecat sfântul cu rugăciunea și cu punerea mâinilor. Iar după câteva zile, fără de veste îmbolnăvindu-se copilul, a murit, iar maica lui binecredincioasă, fiind plină de credință și de frica lui Dumnezeu, luându-l pe el l-a dus în camera lui Ambrozie, și nefiind el acolo, a pus pe fiul său pe patul lui și s-a dus. Iar Sfântul Ambrozie intrând în camera în care găzduia, a văzut pe copil zăcând mort pe patul său, apoi închizând ușa, s-a rugat precum odinioară a făcut proorocul Elisei. După aceea a privit spre prunc, a suflat peste dânsul și l-a înviat, apoi l-a dat viu maicii sale.

În acea cetate sfințindu-se o biserică, au pus într-însa moaștele sfinților mucenici Vitalie și Agricolae, pe care le-a aflat în Bononia, între mormintele iudeilor și nimeni din creștini nu putea să le cunoască, dacă nu ar fi vestit însuși sfinții mucenici pe plăcutul lui Dumnezeu despre moaștele lor. Apoi arhiereul lui Hristos s-a întors în Mediolan la scaunul său, pentru că Evghenie ieșise acum din Mediolan la război împotriva împăratului Teodosie și se lăuda ticălosul, că după ce se va întoarce cu biruință, biserica Mediolanului o va face grajd de cai, iar pe clerici îi va ucide cu săbii. Dar n-a dobândit aceasta cel cu totul înrăutățit, pentru că a murit în război, fiind biruit de împăratul Teodosie și pierind cu sunet pomenirea lui.

Iar Teodosie, dreptcredinciosul împărat, venind cu bucurie, l-a întâmpinat arhiereul lui Dumnezeu ca pe un biruitor; dar acela căzând la picioarele sfântului, socotea că biruința sa asupra vrăjmașilor a avut-o prin rugăciunile lui. Și nu după multă vreme s-a săvârșit bine și împăratul Teodosie, împărățind cu plăcere de Dumnezeu și s-a dus către Împărăția cea fără de sfârșit. Iar după dânsul au luat împărăția cea pământească feciorii lui, Arcadie, la Răsărit, și Onorie, la Apus.

În vremea împărăției lui Onorie, Sfântul Ambrozie a aflat moaștele sfinților mucenici Nazarie și Chelsie, despre care scrie preotul Paulin astfel: „În vremea aceea, aflându-se moaștele Sfântului mucenic Nazarie într-o grădină în afară de cetate, Sfântul Ambrozie le-a adus în Biserica Sfinților Apostoli. Și am văzut sânge în mormântul în care zăcuseră moaștele mucenicului, ca și cum ar fi curs acum, apoi părul capului și barba îi erau nestricate, ca și cum ar fi fost pus acum în mormânt; iar fața lui așa era de luminată, ca și cum ar fi fost acum spălată. Și ce minune? Când Însuși Domnul în Evanghelie, mai înainte a făgăduit: *că și perii capului vostru nu vor pieri*. Apoi ne-am umplut de atâta bună mireasmă, care covârșea tot felul de aromate; și aducând moaștele mucenicului și punându-le în căruță, îndată ne-am întors împreună cu Sfântul Ambrozie, către ale

Sfântului mucenic Chelsie, care erau puse în același loc. După aceea ne-am înștiințat de la cel ce stăpânea grădina aceea, cum că îi era poruncit de la părinți să nu lase locul acela din neam în neam, pentru că mari comori sunt puse într-însul. Și cu adevărat erau mari comori, pe care nici moliile, nici rugina nu le strică, nici furii, cei ce sapă pe dedesubt, nu le fură; al căror păzitor este Domnul, iar locul lor este în curțile cele cerești, cărora viața le era Hristos, iar moartea câștig".

Iar după ce au adus moaștele sfinților în biserica Apostolilor, arhiereul învăța poporul, și iată un oarecare om având duh necurat, a strigat zicând: „Ambrozie mă munceşte pe mine". Iar sfântul întorcându-se, i-a zis: „Să amuțești, diavole, că nu Ambrozie, ci credința sfinților și zavistia ta te munceşte pe tine; pentru că vezi pe oameni suindu-se acolo, de unde eşti tu aruncat jos; iar Ambrozie nu ştie a se îngâmfa cu mândrie". Acestea zicând sfântul, a tăcut diavolul, aruncând cu fața la pământ pe omul cel ținut de el.

Împărăteasa marcomanilor, cu numele Fritighilda, care era închinătoare de idoli, auzind de dumnezeiasca petrecere a Sfântului Ambrozie, s-a dus spre a-l vedea. Și atât de mult s-a folosit de cuvintele lui, încât a crezut în Hristos. Iar sfântul a botezat-o și a învățat-o credința ortodoxă, spunându-i tot ce este nevoie pentru mântuire și cum să viețuiască. Și mai ales a rugat-o să nu lase niciodată pe bărbatul său să facă război cu romanii; iar ea a adus și pe bărbatul său către Hristos și l-a înduplecat să aibă pace cu romanii.

Minunatul Ambrozie a pus multă osteneală să întoarcă pe eretici, precum am zis mai sus, și mulți credeau văzând dumnezeiasca petrecere a lui și minunile pe care le săvârșea Domnul printr-însul. Căci tămăduia pe bolnavi, diavolii îi izgonea și alte lucruri preaslăvite lucra. Pe acestea văzându-le mulți, alergau la credința cea ortodoxă, încât el nu mai făcea altă slujbă, decât numai boteza pe cei ce credeau. Dintre aceștia unul era și preaînțeleptul și cuvântătorul de Dumnezeu, Augustin, pe care l-a vânat cu înțelepciunea și priceperea lui cea mare, fiindcă era cufundat în eresul maniheilor. Apoi botezându-l, atât s-a făcut de îmbunătățit și mare apărător al Bisericii, încât a povățuit pe mulți către buna credință, cu învățăturile și scrierile sale cele prea înțelepte.

Și era Sfântul Ambrozie bărbat cu mare înfrânare, iubitor de osteneală, priveghetor, în toate zilele postind – afară de sâmbătă și de Duminică, de praznice și de pomenirea slăviților mucenici. Rugăciunea lui era neîncetată ziua și noaptea și lucrul lui fără lenevire, căci singur cu mâna sa scria cărți folositoare. Apoi se îngrijea foarte mult de toate bisericile, ostenindu-se întru cele dumnezeiești, încât

după dânsul abia cinci episcopi puteau purta osteneala lui. Pentru cei săraci și scăpătați și pentru cei robiți avea nespusă purtare de grijă, încât toate ale sale le cheltuia.

Chiar de când a luat episcopia, a împărțit aurul, argintul și toată averea sa pentru împodobirea bisericilor, spre hrana săracilor și spre răscumpărarea celor robiți, dând o puțină parte surorii sale pentru hrană, iar lui neoprind-și nimic, pentru ca, fiind străin de toate agoniselile, mai cu înlesnire să poată alerga după Hristos, Domnul său, Care fiind bogat, a sărăcit pentru noi, ca noi să ne îmbogățim prin sărăcia Lui. Și era plăcutul lui Dumnezeu cu toți în tot chipul: cu cei ce se bucurau, împreună bucurându-se; cu cei ce plângeau, împreună plângând. Căci atunci când venea cineva la dânsul pentru mărturisirea păcatelor, însuși el plângea împreună cu acela, încât și inima cea mai împietrită o aducea către zdrobire și o deștepta la umilință și lacrimi.

Și ajungând la bătrânețe, mai înainte a văzut ducerea sa către Domnul și zicea clericilor săi: „Numai până la Paști voi fi cu voi". Iar Paulin preotul, scriitorul vieții acestuia, spune și aceasta care a văzut-o cu ochii săi: „Mai înainte cu puține zile de boala sa, Sfântul Ambrozie tâlcuia psalmul patruzeci și trei, iar eu scriam cele ce ieșeau din gura lui, pentru că el nu putea să scrie mult, pentru bătrânețile și slăbiciunea lui. Și privind spre dânsul, deodată am văzut foc înconjurând capul lui, în chipul pavezei și după puțin timp a intrat în gura lui și s-a făcut fața lui albă ca zăpada; iar eu văzând acestea, m-am spăimântat și n-am mai putut să scriu de frică, apoi iarăși s-a făcut fața lui ca mai înainte. Am spus acestea cinstitului bărbat Castul, diaconul, iar el fiind plin de darul lui Dumnezeu, mi-a spus că am văzut pe Duhul Sfânt în chip de foc, peste episcopul nostru, precum s-a pogorât odinioară peste Sfinții Apostoli".

Iar când a început a boli înaintea sfârșitului său, auzind despre aceasta Stilic, comitul, zicea: „De va muri acest arhiereu, va pieri Italia". Și a trimis la bolnavul arhiereu bărbați cinstiți din Mediolan, pe care îi ştia că erau iubiți sfântului, rugându-l să ceară însuși de la Domnul, ca încă să mai trăiască împreună cu dânșii pe pământ pentru trebuințele altora. Iar el a răspuns către dânșii, zicând: „Nu așa am viețuit în mijlocul vostru, ca să-mi fie rușine a viețui mai mult. Și de moarte nu mă tem, pentru că avem pe Domnul cel bun".

Deci zăcând pe patul durerii, ședeau departe de patul lui, lângă ușa casei, diaconii Castul, Polemie, Venerie și Felix și vorbeau între dânșii încetișor la ureche, încât numai ei singuri auzeau: „Cine va fi

episcop după dânsul?" Şi au pomenit pe Simplichian, prezviterul. Iar sfântul, departe de dânşii zăcând, ca şi cum ar fi stat de vorbă cu ei, a strigat de trei ori: „Bătrân, însă bun". Şi cu aceste cuvinte a întărit că Simplichian preotul are să primească după dânsul episcopia.

Şi rugându-se sfântul în boala sa, a văzut pe Domnul nostru Iisus Hristos că venea la dânsul, zâmbind cu dragoste şi arătându-se cu faţa luminată. Aceasta a spus-o Vasian, episcopul Lavdiei, care şedea într-acea vreme lângă dânsul. Apoi, apropiindu-se despărţirea sufletului său de trup, preotul Gonoratie se odihnea într-un foişor şi a auzit un glas de sus, zicând către dânsul de trei ori: „Scoală, sârguieşte-te, că astăzi se duce". Şi sculându-se preotul a luat Preacuratele Taine şi a venit la cel bolnav. Iar Sfântul Ambrozie rugându-se şi împărtăşindu-se cu dumnezeieştile daruri, şi-a dat sfântul său suflet în mâinile Domnului său, pe când se lumina de ziua Sfintelor Paşti.

Şi au pus cinstitul său trup în biserica cea mare a Mediolanului, iar sfântul lui suflet s-a dus împreună cu îngerii înaintea scaunului Sfintei Treimi, al Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, Unul Dumnezeu, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, CUVIOSUL NIL, FĂCĂTORUL DE MINUNI

Cuviosul Nil s-a născut într-un sat din hotarele Novgorodului. Dar din ce fel de părinţi, n-am aflat, ci numai că a fost călugărit în mănăstirea ce se cheamă Cripţa, din stăpânirea Pscovului, şi de acolo a trecut în pustiul ţinutului Rjevului şi s-a sălăşluit la râul Ceremha, unde se hrănea cu buruieni şi muguri de stejar. Şi diavolul nesuferind să-l vadă, se înarma asupra sfântului cu multe înfricoşări, închipuindu-se în fiare şi în toate jivinele, îngrozindu-l cu năluciri ziua şi noaptea, şi prin oameni nepedepsiţi îi făcea lui supărări. Şi aşa a petrecut sfântul treisprezece ani.

Iar odată rugându-se, a adormit şi a auzit un glas zicându-i: „Nile, să ieşi de aici şi să mergi în ostrovul Stolovnul, în care vei putea să te mântuieşti". Iar cuviosul umplându-se de bucurie cu glasul acela, căci Domnul nu i-a trecut cu vederea rugăciunea lui, a început a întreba de acel ostrov. Oamenii îi spuneau că acel ostrov era la iezerul Seligherii, depărtare de Ostaşcov ca la şapte stadii. Cuviosul auzind aceasta, a mers la acel ostrov şi foarte mult s-a bucurat de frumuseţea lui. Şi şi-a săpat acolo în munte o peşteră, petrecând o iarnă, apoi şi-a zidit o chilie şi un loc de rugăciune.

Acolo se nevoia foarte mult în rugăciuni, în post şi în osteneli, şi îşi agonisea hrana săpând pământul.

Dar diavolul şi acolo neîncetat dădea război cuviosului şi în vederea ochilor îi făcea supărare. Căci odată i se părea sfântului că este pusă o funie pe chilia lui ca să o răstoarne în iezer; iar sfântul cu rugăciunea, toate acele năluciri le-a izgonit. După aceea locuitorii cei sălbatici, care trăiau aproape de locul acela, vrând să izgonească pe sfânt din ostrov, au tăiat pădurea gândind să-i dea foc, şi zicând: „Când vom aprinde pădurea, atunci şi chilia lui o vom arde". Dar când au aprins pădurea, sfântul a stat la rugăciune şi cu dumnezeiescul dar a stins văpaia şi n-a ajuns până la munte.

Iar altădată năvălind asupra lui tâlharii şi îngrozindu-l pe sfânt ca să le dea comoara sa, sfântul le-a zis: „Mergeţi de o luaţi din colţul chiliei". Iar ei intrând, au orbit, şi cu lacrimi rugându-se sfântului şi-au cerut iertare; iar sfântul s-a rugat lui Dumnezeu şi acei tâlhari au văzut; apoi, învăţându-i pentru folosul sufletesc, le-a poruncit ca să nu spună nimănui despre aceea. Însă ei, după moartea cuviosului, au spus tuturor minunea.

Când Cuviosul Nil era în ostrov, nişte pescari temători de Dumnezeu îi aduceau peşte. Iar unul dintre ei, fiind oarecând în necurăţie trupească, luând peşte l-a dus sfântului; dar el, văzând mai înainte prin Duhul Sfânt că este în necurăţie, a închis ferestruica chiliei sale pentru dânsul; iar pescarul întorcându-se la tovarăşii săi, le-a spus despre sineşi toate pe rând.

În acea vreme, când un om oarecare în ostrovul acela tăia din pădure ca să-şi facă casă, îndată s-a făcut un tunet înfricoşat, şi un glas zicându-i: „Omule, de acum să încetezi a mai face supărare". Însă acela neplecându-se, şi-a încărcat carul, dar dobitocul lui nu putea nici să mişte carul din loc. Şi văzând această minune, a făgăduit că nu mai face aşa, şi s-a dus cu frică.

Cuviosul a vieţuit în ostrovul acela douăzeci şi şapte de ani, şi înainte de moarte şi-a săpat mormântul cu mâinile sale; apoi în toate zilele ieşea şi plângea deasupra lui. Iar când a sosit vremea mutării lui, s-a împărtăşit cu Preacuratele Taine şi intrând în chilia sa, a făcut obişnuitele rugăciuni. După aceea luând cădelniţa, a cădit sfintele icoane şi toată chilia, apoi răzimându-se cu braţele pe obişnuitele sale toiege, pe care avea mai înainte puţină odihnă trupească, s-a mutat către Domnul Dumnezeu la anul şapte mii şaizeci şi trei (o mie cinci sute cincizeci şi cinci) în decembrie, a şaptea zi. Dumnezeului nostru se cuvine slavă, acum şi pururea şi în veci vecilor. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI MAI, PĂTIMIREA SFINTEI MUCENIŢE FILOTEIA DE LA CURTEA-DE-ARGEŞ

Fecioria şi milostenia sunt două fapte bune prea mari, care fac fecioară înţeleaptă pe ceea ce le are: îi umple vasele sufletului cu untdelemnul facerii de bine, îi înfrumuseţează candela, o umple cu untdelemn, o luminează, îi deschide uşa cămării celei de nuntă, o duce înăuntru la nunta cea veşnică şi o uneşte cu Mirele cel fără de moarte, cu unire nestricăcioasă. Însă numai când amândouă sunt împreună legate. Căci fecioria singură, neunită cu milostenia, deşi este o mare faptă mai presus de fire şi îngerească, dar dacă nu va avea milostenia însoţită cu ea, nu numai că nu poate agonisi untdelemn în vasele sufletului celei ce o are, nu numai că nu poate a-i lumina candela, şi a-i deschide uşa cămării celei de nuntă, ci încă şi nebună o numeşte; iar vasele le deşertează, candela o stinge, uşa cămării o încuie, şi încă lucrul cel mai greu: o face să audă: *Nu te ştiu pe tine,* după cum au auzit fecioarele cele nebune din Evanghelie, care deşi au avut fecioria, dar de vreme ce n-aveau şi milostivire către aproapele, pentru aceea uşa cămării li s-a închis şi *nu vă ştiu pe voi* au auzit.

Acestea auzindu-le Sfânta fecioară Filoteia în Sfânta Evanghelie, a unit fecioria cu milostenia şi cu osârdie pe amândouă le-a împlinit, şi întru dânsele prea bine a şi sporit. Printr-însele şi-a agonisit ea untdelemn în vasul sufletului său, prin ele bine şi-a înfrumuseţat candela sa, pentru ele şi-a pus sufletul, şi moartea a răbdat chiar din mâinile aceluia ce a născut-o şi a intrat în cămara cea de nuntă cu fecioarele cele înţelepte. Acum împreună cu dânsele se veseleşte, îndulcindu-se de frumuseţea vederii Mirelui său celui nestricăcios. Pentru aceasta este cu cuviinţă şi cu cale a istorisi după putere, viaţa, pătimirea, petrecerea ei şi aducerea sfintelor moaşte în Ţara Românească, precum şi aşezarea lor în biserica domnească din oraşul Curtea de Argeş.

Deci această fiică a luminii celei neînserate, moştenitoare a cămării celei de nuntă, împreună petrecătoare cu fecioarele cele înţelepte, împreună dănţuitoare cu sfintele mucenite şi mirese ale lui Hristos, adică sfânta fecioară şi muceniţă a lui Hristos, Filoteia, s-a născut în marea cetate a Târnovului, din părinţi creştini, de neam bulgari, iar cu dregătoria plugari.

Maică-sa, după ce a născut pe această stâlpare de bune roade aducătoare a raiului, puţină vreme a mai trăit în această viaţă vremelnică, numai până când a deprins pe prea iubita sa fiică la lucrarea faptelor bune. Căci se obişnuieşte a fi rodul, precum este pomul, şi odrasla precum este rădăcina, şi ramura precum este tulpina, şi fiicele precum sunt maicile; şi aceleaşi fapte pe care le lucrează maicile, aceleaşi le deprind şi fiicele.

Deci după ce a deprins bine pe fiica sa întru fapta bună a fecioriei şi a milosteniei, şi după ce a întipărit adânc în inima copilei şi în sufletul ei cel moale ca ceara învăţătura cea bună pentru credinţa creştinească şi pentru lucrarea tuturor celorlalte fapte bune şi pentru veşnicia împărăţiei cerurilor, şi pentru deşertăciunea şi vremelnicia vieţii acesteia trecătoare şi stricăcioase, s-a mutat la viaţa cea veşnică şi nepieritoare, lăsând-o moştenitoare a faptelor ei celor bune şi împlinitoare a lipsurilor ei, pe preaiubita ei fiică şi odraslă, de care lucru nu s-a înşelat. Căci fericita a împlinit lipsa faptelor bune a maicii sale şi s-a suit la vârful desăvârşirii, pe cât este cu putinţă firii omeneşti; apoi cu moarte mucenicească s-a săvârşit, după cum va arăta cuvântul.

Rămânând copila orfană de maică şi având semănate seminţele faptelor bune de maică-sa în pământul inimii sale, apoi şi ea fiind din fire pământ bun evanghelicesc, şi roditor nu de trei zeci, nici de şaizeci, ci de o sută, nu s-a dat la jocuri copilăreşti împreună cu cele de vârsta ei, nici la cântări lumeşti, nici la iubirea hainelor celor scumpe şi frumoase, nici la împletiturile părului, nici la împodobirea cosiţelor (tâmplelor), nici la sulemenirea feţii şi la dresul sprâncenelor, nici la mâncări şi băuturi alese, nici la priviri de hore şi dansuri, care pot moleşi sufletul. Nu s-a lipit inima ei de nici unul din lucrurile cele lumeşti, îndulcitoare şi amăgitoare ale tinerelor iubitoare de unele ca acestea, după cum obişnuiesc fetele vremii de acum, ci ea avea bună voire, fiind plecată către lucrarea faptelor bune încăpătoare de lucrurile cele plăcute lui Dumnezeu. Iar cunoscătorul de inimi, Dumnezeu, trimiţându-i dar de sus, a întărit-o, a luminat-o şi a îndemnat-o către neguţătoria cea duhovnicească, spre a cumpăra cu cele pământeşti şi stricăcioase, pe cele cereşti şi veşnice.

Ea a început încă din vârsta copilăriei a călători pe calea evanghelică, cea strâmtă şi cu necazuri, care duce la viaţă, după cuvântul Domnului. A început a se iscusi şi a-şi subţia trupuşorul său cel crud şi copilăresc cu postul, potolind şi domolind poftele şi jocurile cele tinereşti. A început a merge la biserică adeseori, a sta cu evlavie la sfintele slujbe bisericeşti, a asculta cu luare-aminte cele ce se citeau,

pe care le sădea în inima sa şi se ruga lui Dumnezeu cu lacrimi, ca să-i dea dar şi putere spre a împlini cu fapta cuvintele cele auzite.

Mergând astfel Sfânta Filoteia adeseori la biserică şi ascultând cu luare-aminte Sfintele Scripturi şi adăpându-se cu învăţăturile ce se citeau acolo, apoi punându-le în inima sa, s-a întâmplat odată a auzi citindu-se acea Sfântă Evanghelie, în care Domnul fericeşte pe cei milostivi: *Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui*. Cuvântul acesta atât de mult a intrat în inima sa şi atât de bine s-a prins în cele dinăuntru ale ei – căci cu atâta credinţă l-a primit –, ca şi cum din însăşi gura Domnului l-a luat, ca şi cum ar fi fost Domnul de faţă şi Însuşi i-a grăit aşa: „Filoteio, dacă vei milui pe aproapele tău cu cele stricăcioase, Eu te voi milui cu cele nestricăcioase; dacă îi vei da lui bunătăţi pământeşti, Eu îţi voi da ţie bunătăţi cereşti; dacă vei sătura pe cei flămânzi cu bucate trupeşti, Eu te voi sătura pe tine cu bucate duhovniceşti; dacă vei îmbrăca pe cei goi cu haine stricăcioase şi vremelnice, Eu te voi îmbrăca pe tine cu slava cerească şi veşnică".

Pe acestea primindu-le cu o astfel de credinţă şi aprinzându-se cu râvnă înfocată şi dumnezeiască, multă sârguinţă a pus în gândul ei şi multă purtare de grijă şi-a pus în cugetul său, cum i-ar fi cu putinţă a face, să nu rămână nici unul nemiluit, din cei ce ar fi cerut de la dânsa milostenie, nici flămândul să se ducă nesăturat şi nici cel gol neîmbrăcat. Acestea făcându-le, voia să-şi ascundă fapta sa cea bună, ca să n-o vadă sau să o ştie cineva dintre oameni. Căci foarte mult se temea fericita de slava oamenilor, care poate pierde toate ostenelile faptelor bune ale creştinului, care le face pe faţă ca să fie slăvit de oameni; deci fericita aşa urma poruncii Domnului, care zice: *Luaţi aminte, să nu faceţi milostenia voastră înaintea oamenilor, ca să fiţi văzuţi de dânşii; iar de nu, plată nu aveţi înaintea Tatălui vostru cel din ceruri. Şi tu când faci milostenie, să nu trâmbiţezi înaintea ta, precum fac făţarnicii în adunări şi în uliţe, ca să se slăvească de oameni; amin zic vouă, că şi-au luat plata lor. Iar tu făcând milostenie, să nu ştie stânga ce face dreapta ta, ca să fie milostenia ta într-ascuns şi Părintele tău cel ce vede într-ascuns, va da ţie la arătare*.

Astfel de cale sau mai bine să zic suişuri, după David, punând în inima sa şi afierosindu-se cu totul faptei bune şi pironindu-şi toată mintea şi gândul şi cugetul întru dânsele, şi pornindu-se cu toată pregătirea cea duhovnicească către lucrarea lor, a început a hrăni pe cei flămânzi, a îmbrăca pe cei goi cu hainele sale, a milui pe cei săraci cu cele ce avea şi cu cele ce-i da mâna. Dragoste fierbinte din tot sufletul şi inima şi gândul avea către Dumnezeu şi către aproapele

ca pentru sine însăşi, iar mai vârtos îndrăzneşte cuvântul a zice, că şi mai mult decât către sineşi. Milostivire către cei din nevoi şi în lipsă mare, răbdare nebiruită în ispite şi în necazuri, mărime de suflet în supărările ce i se aduceau asupră-i de la mama vitregă şi de la tatăl său pentru lucrarea faptelor bune, necovârşită neîmpuţinare în osârdia sa către săvârşirea acestora, necontenita smerita cugetare desăvârşită, care a întărit-o pe dânsa spre săvârşirea tuturor acestora şi a sfârşitului ei cel fericit şi mucenicesc, după cum cuvântul va arăta. Şi pe acestea le lucra în toate zilele, după cum spune proorocul: *Dreptul, toată ziua miluieşte şi împrumută*.

Dar oare fericita lucrând acestea, a scăpat de ispitele vrăjmaşului mântuirii omului? Oare pe ea, copilă tânără şi necercată în lucrurile şi întâmplările lumeşti, au cruţat-o ispitele? – căci, cu dânsa s-au împlinit cuvintele Eclesiastului, care zice: *Fiule, dacă te-ai apropiat să slujeşti Domnului tău, găteşte-ţi inima pentru ispite!*

Nicidecum, iubite cititor! Căci fapta bună care nu are ispite şi care se lucrează fără osteneală şi fără greutăţi şi împiedicări, zic sfinţii că nu este lămurită şi nici lui Dumnezeu bine primită. Drept aceea văzând vrăjmaşul firii omeneşti că a început lucrarea faptelor bune mai sus arătate – şi mai vârtos a acelei fapte bune care se laudă la judecată, după cum zice cuvântul: *Că se laudă mila la judecată*; şi pe aceea pe care şi Mântuitorul Hristos o voieşte mai mult decât jertfele, zicând: *Milă voiesc, iar nu jertfă* – umplându-se de zavistie, a zis către diavolii săi: „Vedeţi, prieteni, că şi această slabă şi neputincioasă copilă, strănepoată a Evei cea de demult, pe care cu înlesnire am amăgit-o noi, s-a ridicat asupra noastră? Vedeţi cum nu se teme de noi şi întru nimic socoteşte puterea noastră? Noi pe Eva am amăgit-o şi am scos-o din rai, şi prin ea, pe strămoşul neamului omenesc l-am pogorât în stricăciune, cu moarte l-am osândit şi în iad l-am sălăşluit; iar aceasta nu bagă în seamă puterea noastră cea mare. Deci veniţi să năvălim asupra ei cu ispite, ca prin mulţimea şi răutatea ispitelor s-o împiedicăm de la o lucrare ca aceasta".

Acestea sfătuindu-se diavolii, ca şi asupra lui Iov, au năvălit asupra fericitei Filoteia.

Şi să vedeţi viclenie şi măiestrie a răilor şi viclenilor diavoli. Ştiind ei că, firește, mamele vitrege au ură asupra copiilor – căci tatăl ei după moartea mamei sale şi-a luat altă femeie, şi aflând-o pe aceasta aşa după cum o arăta cuvântul, ca şi pe tatăl fericitei Filoteia, groşi la minte şi simpli – pe amândoi i-au făcut muncitori ai fericitei. Pe mama vitregă, înăuntru, adică în casă, iar pe tată-său în cele dinafară, ca nicăieri sfânta să nu afle răsuflare de necazuri şi de ispite; ca

astfel, biruindu-se de acestea şi cu sufletul împuţinându-se, să se lase de lucrarea faptelor bune. Deci mama cea vitregă pornindu-se asupra fiicei sale cu ură şi cu pizmă, o ocăra şi o bătea, o chinuia cu diferite munci, o pâra tatălui său, îi făcea fel de fel de necazuri şi de schingiuiri. Ştiu acestea toţi, iar mai vârtos copiii care sunt ajunşi într-acest fel şi care au pătimit şi pătimesc unele ca acestea. Iar Sfânta fecioară Filoteia toate le răbda cu bucurie, mulţumind lui Dumnezeu, Căruia se şi ruga să-i dea putere, ca pe toate să le rabde până la sfârşit. Acestea şi mai multe decât acestea, în toate zilele pătimea fericita de la mamă-sa cea vitregă.

Iar tatăl ei cel gros la minte şi mai gros la înţelegere, întunecat la judecată şi mai întunecat la cunoştinţă, văzând pe fiica sa că socoteşte toate cele pământeşti, după cum zice Apostolul, *gunoaie*, şi n-are nici o purtare de grijă pentru trupul său, a-l îngriji şi a-l împodobi după obiceiul tinerilor, nici de hainele bune şi frumoase, pe care i le făcea tatăl său şi o îmbrăca la praznice, căci deşi era adeseori cu mânie pornit asupra ei, dar fiind biruit câteodată de părinteştile milostiviri, îi făcea haine de acest fel. Şi cu toate acestea, ea neîngrijindu-se de nici unele dintre acestea, pe toate le dădea în mâinile săracilor. Căci hainele cele bune numai atât le purta, până când întâlnea vreun sărac şi îndată se dezbrăca de dânsele aşa repede, precum alţii s-ar dezbrăca de nişte zdrenţe, şi le dădea săracilor. Aşa de cu neîmpătimire se afla şi către bani, aşa către bucate, aşa către trupuşorul său, aşa către desfătarea tinereţilor, şi atâta era de robită şi uimită de dragostea lui Hristos, Mirele său, atât era de biruită de dorul bunătăţilor din cer, încât petrecerea ei, după cum zice Apostolul, era în cer. Şi era cu totul răsădită în casa Domnului, înflorită în curţile Dumnezeului nostru. Dar să întoarcem cuvântul iarăşi la începutul său.

Văzând-o tatăl său într-o aplecare ca aceasta, după cum arată cuvântul, în loc să se bucure şi să mulţumească lui Dumnezeu că l-a învrednicit a se face tată al unei fecioare ca aceea, de care toată lumea nu era vrednică, în loc să se folosească sufleteşte şi să urmeze faptei bune a fiicei sale, cea înţeleaptă şi de Dumnezeu luminată, şi să facă aceleaşi fapte bune şi el ca şi fiica sa, ca împreună cu dânsa să moştenească Împărăţia cerurilor, pe care ea acum o moşteneşte, el nu numai că n-a voit acestea să le facă şi să le urmeze, ci mai vârtos o muncea cu multe feluri de bătăi şi chinuri. Pentru ce? Ca să o oprească. O, grosime de minte şi întunecare de la lucrarea unor fapte bune ca acestea, pricinuitoare de viaţă veşnică! Căci îmbrăcând-o cu haine noi şi frumoase, după cum s-a spus, pe la praznice, iar ea

dându-le săracilor şi mergând fără dânsele acasă, tatăl ei întrebând-o de haine, fericita tăcea şi nu răspundea nimic. Atunci el o chinuia pe dânsa cu multe feluri de bătăi, o târa de păr, o lovea cu biciul şi cu lemne, o bătea cu pumnul, cu palma peste obraz, ca pentru nişte greşeli prea mari şi cu altele mai multe decât acestea o chinuia şi o muncea în toate zilele, până a ajuns la vârsta de doisprezece ani. Iar fericita le răbda pe toate acestea cu duh umilit, cu mărime de suflet şi cu osârdie, mulţumind lui Dumnezeu că a învrednicit-o a pătimi acestea, pentru dragostea şi sfintele Lui porunci. Pentru aceasta, *pe cele dinapoi le uita*, după cum zice Sfântul Apostol Pavel *şi la cele dinainte privea*.

Acestea săvârşindu-se astfel, a sosit o vreme de semănături, în care tot omul se sârguieşte a arunca în pământ seminţele pentru trebuinţa hranei celei trupeşti. Deci a ieşit şi tatăl fericitei cu plugul la câmp, că această meserie avea, şi a poruncit femeii sale să-i gătească bucate, apoi să i le trimită la câmp prin Filoteia. Şi mergând Filoteia cu bucatele la câmp ca să le ducă tatălui său, în fiecare zi săracii, ştiind-o pe dânsa aşa de milostivă, îi ieşeau înainte şi-i cereau milostenie. Iar ea fiind biruită de milostenie şi cu altceva neavând să-i miluiască, îi hrănea din bucatele ce le ducea tatălui său. Aceasta făcând-o mai multe zile, neaducând bucate de ajuns tatălui său, ci rămânând tatăl său flămând, neştiind ceea ce făcea fiica sa, apoi neputând a mai suferi, mergând odată acasă, a zis către femeia sa: „Pentru ce nu trimiţi bucate de ajuns şi rămân totdeauna flămând?" Dar femeia, ştiind că totdeauna a trimis bucate destule, i-a răspuns: „Eu totdeauna ţi-am trimis bucate destule, dar ştiu eu ce face fiică-ta pe cale cu dânsele? Poate, după obiceiul ei, le dă săracilor". Acestea auzindu-le el, a tăcut.

Iar diavolii i-au băgat în inima lui gând rău şi ucigaş. Au pus în mintea lui să pândească pe fericita, să vadă ce face cu bucatele. Deci ducându-se iarăşi la câmp la lucrul său, a aşteptat până la vremea în care era să vină fericita cu bucatele. Şi plecând sfânta cu bucatele de acasă şi venind la locul cel obişnuit - precum şi îndemânatic pentru lucrarea faptei bune a milosteniei - şi după obicei înconjurând-o săracii, a început fericita a le împărţi din bucate şi a-i hrăni. Iar tatăl său, din locul acela din care o pândea, văzând ceea ce făcea fiică-sa, umplându-se şi biruindu-se de mânie, s-a pornit asupra ei, şi neîngăduind drăcească mânie ca să ajungă la dânsa şi după obiceiul său, precum totdeauna alte dăţi, să o apuce de cosiţe şi să o bată până când îşi va astâmpăra mânia cea dobitocească, a zvârlit într-însa cu barda cea plugărească pe care o avea la brâu, şi lovind-o, a rănit-o la

un picior. Atunci îndată, o, minune, şi-a dat sfântul şi fericitul său suflet în mâinile lui Dumnezeu. Mare eşti Doamne şi minunate sunt lucrurile Tale şi nici un cuvânt nu este de ajuns a povesti minunile Tale! Cât sunt de neurmate căile Tale, neajunse judecăţile Tale şi neînţelese rânduielile Tale!

Nu era prigoană asupra creştinilor ca de demult, pe vremile tiranilor împăraţi! Nu erau tirani ca să poruncească! Nu erau muncitori care să chinuiască. Ci ea a fost chinuită în vreme de pace, în vreme de creştinătate, nu de cei străini, ci chiar de cel ce a născut-o şi de vitrega sa mamă, care erau creştini cu credinţa. Apoi, prin răbdarea ispitelor celor aduse de la dânşii asupră-i, prin dragostea cea către Dumnezeu şi prin râvna către lucrarea faptelor bune, s-a făcut muceniţă, nu mai prejos decât cele de demult, care au mărturisit pe Dumnezeu înaintea tiranilor şi au pătimit de la dânşii. Şi aşa, cum am spus, cu cunună mucenicească s-a încununat, după cuviinţă. Aceasta s-a făgăduit prin proorocul, ce zice: *Întru ce te voi afla, într-aceea te voi judeca*. Căci a văzut-o pe dânsa Domnul, Care vede toate cele ascunse ale tuturor oamenilor, că este mare la suflet, vitează la minte, tare în credinţa către El, în răbdarea ispitelor şi a necazurilor celor aduse asupra ei de la diavol şi de la oameni, având nebiruită voinţă către lucrarea faptelor bune, fiind bătrână cu vârsta cea duhovnicească şi întru fapta cea bună desăvârşită şi ajunsă la măsura vârstei lui Hristos. De aceea a iconomisit prin acest sfârşit grabnic şi lesnicios, ca să treacă de la cele pământeşti, vremelnice şi pline de necazuri, la odihna cea veşnică şi la veselia cea neîncetată.

Într-acest chip săvârşindu-se Sfânta Filoteia, sfântul ei suflet suindu-se la Dumnezeu strălucind cu negrăită slavă cerească şi dumnezeiască, înconjurat de sfinţii îngeri şi de cetele sfinţilor, a fost petrecut la Împărăţia cerurilor şi aşezat împreună cu fecioarele cele înţelepte; iar acum se veseleşte şi se îndulceşte de frumuseţile cele negrăite ale Mirelui ei Celui veşnic şi nemuritor. Acest lucru văzându-l ceata diavolilor – care mai înainte se lăudau şi nădăjduiau că precum pe strămoaşă, aşa şi pe strănepoată o vor amăgi prin măiestriile lor şi o vor împiedica de la lucrarea faptelor bune, că o vor birui şi o vor face vânat al lor, fiind ei singuri biruiţi şi ruşinaţi, s-au dus tânguindu-şi neputinţa şi nehărnicia lor, căci n-au putut birui pe o copilă simplă. Aşa au lucrat neputincioşii contra fericitei prin meşteşugurile lor şi au îndelungat asupra ei fărădelegea lor. Dar Domnul cel drept a tăiat grumazul lor şi n-a lăsat toiagul păcătoşilor peste soarta fericitei, ca să nu-şi întindă fericitele sale mâini la vreo

fărădelege. Sufletul ei a scăpat ca o pasăre din cursa vânătorilor, căci cursele care le întinseseră ei s-au zdrobit, iar ea s-a izbăvit.

Iar sfântul ei trup rămânând pe pământ şi încă curgând sânge din piciorul cel tăiat, a strălucit cu slava cerească, încât lumina şi locul dimprejur. Acest lucru văzându-l ticălosul, sau mai bine zis ucigaşul tată, a fost cuprins de spaimă şi cutremur. Pe de o parte, pentru că s-a făcut ucigaş al singurei sale fiice; iar pe de alta, pentru strălucirea slavei celei dimprejurul sfintelor moaşte. Şi mergând să apuce şi să ridice sfântul ei trup, nu putea nici să se apropie, nici să se atingă de dânsul, poate pentru strălucirea slavei celei dimprejurul lui, sau poate şi pentru nevrednicia sa.

Această minune dacă a văzut-o, a alergat în cetate şi mergând la arhiepiscop şi la cei mai mari ai cetăţii le-a spus toată pricina cum s-a întâmplat şi cum sfântul ei trup acum zace pe pământ şi cum este proslăvit de Dumnezeu, cu slavă cerească. Iar arhiepiscopul, împreună cu toţi arhiereii, cu tot clerul său şi cu toţi cei mai mari ai cetăţii şi mulţime de popor, auzind lucrul acela minunat, au alergat cu făclii şi tămâie, cu slujbe şi cu rugăciuni; şi ajungând, au văzut sfântul ei trup strălucind cu acea dumnezeiască lumină şi s-au minunat cu toţii. Apoi au preamărit pe Dumnezeul minunilor, Care şi acum în vremile noastre preamăreşte nu numai pe robii Săi, ci şi pe roabele sale care împlinesc cu fapta poruncile Lui cele sfinte şi fac voia lui cea dumnezeiască.

Apoi făcând rugăciuni şi psalmodii multă vreme, au voit să ridice sfântul ei trup; dar apropiindu-se îngropătorii, după porunca arhiepiscopului şi a arhiereilor, ca să-l ridice şi să-l ducă în cetate, nicidecum n-au putut să-l ridice şi nici măcar să-l mişte sau să-l clatine. Atunci mai mult spăimântându-se şi minunându-se, cu mai multă sârguinţă şi evlavie au început a se ruga lui Dumnezeu şi Sfintei Filoteia, ca să binevoiască a merge cu ei în cetate. Apoi apropiindu-se însuşi arhiepiscopul, împreună cu ceilalţi arhierei şi încercând a ridica sfintele moaşte, n-au putut nicidecum. Căci Dumnezeu vrând să preamărească cu minuni pe roaba sa, a îngreuiat trupuşorul ei cel fecioresc, ca o stâncă de piatră neclintită. Şi văzând arhiereii acest lucru şi tot poporul, s-au spăimântat foarte.

Apoi cunoscând toţi că nu este voia lui Dumnezeu şi a sfintei a merge cu dânşii în cetatea care era patria ei, au început a se ruga către dânsa şi a zice astfel: „O, sfântă a lui Dumnezeu, Filoteio, dacă-ţi este urâtă patria ta, şi nu primeşti a te odihni într-însa şi s-o răsplăteşti cu faceri de bine, cu ocrotire de vrăjmaşi şi de primejdii – pentru că aici te-ai născut şi ai crescut şi aici bine ai plăcut lui

Dumnezeu şi te-ai sfinţit – arată-ne unde binevoieşti a te înstrăina? Vino la Constantinopol, ca Sfânta Parascheva, la Sofia sau la vreo mănăstire de prin munţii aceştia". Dar nicidecum nu s-a urnit din locul unde zăcea. Apoi au început a-i spune pe nume locuri de dincoace de Dunăre. I-au pomenit Bucureştiul, i-au pomenit Craiova şi alte târguri mai mici; i-au pomenit mănăstirile de prin târguri, de prin munţi, dar n-a vrut să asculte rugăciunea lor, până când i-au pomenit, în treacăt şi fără nădejde, biserica domnească din oraşul Curtea de Argeş. Şi cum i-au pomenit această sfântă biserică, îndată s-a uşurat, mai mult decât greutatea cea firească.

În acea vreme domnea în Ţara Românească binecredinciosul domn Radu Voievod, poate acela care se poreclea Negrul, care zidise din temelie biserica mai sus numită, care a alcătuit şi târgul, şi multe alte târguri, şi a ridicat mănăstiri precum se văd şi până acum, fiind foarte iubitor de Dumnezeu şi fierbinte râvnitor al bunei credinţe. Deci arhiereii şi cei mai mari ai cetăţii Târnovo, văzând voia sfintei, dar mai vârtos a lui Dumnezeu, ca să lumineze şi să întărească în credinţa cea dreaptă pe poporul românesc – unde nu demult venise Apichie din Italia şi se aşezase în locurile acestea – apoi să-l îmbogăţească şi cu facerile de minuni şi cu tămăduirile ei, au hotărât să înştiinţeze mai întâi prin scrisoare pe binecredinciosul şi iubitorul de Hristos, Radu Voievod, toată pricina sfintei: despre viaţa, pătimirile, lucrarea faptelor bune, moartea, şi despre îngreuierea trupului ei, cel cu neputinţă nimănui de ridicat, şi cum că i-au pomenit toate cetăţile şi mănăstirile cele dimprejur şi cele din Valahia, şi că nici una din acestea n-a voit; iar cum i-au pomenit biserica domnească din Argeş, îndată s-a făcut mai uşoară decât greutatea ei firească. „Deci cunoscând şi măria ta, ziceau ei, bunăvoirea sfintei, că voieşte să se dăruiască poporului măriei tale cel românesc, iar mai vârtos Dumnezeu de sus, binevoieşte şi măria ta a cinsti şi a îmbogăţi ţara şi poporul măriei tale cu acest odor scump şi de mare preţ; apoi pe lângă altele, a te arăta făcător de bine şi cu această prea mare facere de bine. Pentru aceasta trebui a te osteni şi a veni până la Dunăre ca să o primeşti, şi cu cinstea cea cuviincioasă să o duci şi să o aşezi în biserica din Argeş, cea dorită de ea. Iar noi o vom aduce până acolo".

Radu Voievod, după ce a primit scrisoarea aceasta şi a înţeles cele scrise, foarte mult s-a bucurat şi cu lacrimi a mulţumit lui Dumnezeu şi sfintei. Şi îndată, cu mare sârguinţă, luând arhiereii cu tot clerul cel bisericesc şi pe toată boierimea, precum şi mulţime de popor, care covârşeau cu râvna către Dumnezeu, cu dragostea,

evlavia şi credinţa către sfântă, cu tămâie şi cu făclii au ieşit înainte la Dunăre în întâmpinarea sfintei. Şi cu mare cinste, cu slavă şi alai primindu-i sfintele moaşte şi aducându-le cu cântări de psalmi şi cu doxologii, le-au aşezat în biserica domnească. Şi de atunci până acum se află nestrămutate din acel oraş, cu toate schimbările vremilor, stăpânilor şi răscoalelor, ce adeseori s-au întâmplat în ţările acestea.

Aceasta dă multă şi tare încredinţare celor cunoscători şi dreptcredincioşi, că acest lucru nu este al puterii şi al grijii omeneşti, ci al facerilor de minuni şi al voii sale de a petrece în acelaşi oraş, unde s-a aşezat. Ea dă tuturor celor ce aleargă la dânsa cu credinţă, tămăduiri de multe feluri de boli: orbilor vedere, bolnavilor însănătoşire, izbăvire celor supăraţi de duhuri necurate, şi în scurt, oricine aleargă la dânsa cu credinţă fierbinte, cu sârguinţă şi cu lacrimi se roagă ei, îşi dobândeşte cererea sa.

Aceasta a fost viaţa şi petrecerea Sfintei Filoteia, aşa i-a fost râvna pentru faptele bune, aşa a fost din pruncie, cu totul afierosită faptelor bune, încât însăşi pe sine s-a făcut faptă bună. Cum am zis, ea era de neam bulgăresc, născută din părinţi creştini din marea cetate Târnovo, crescută de maică-sa cea firească în învăţături dreptcredincioase, şi din vârsta cea tânără, a început cu osârdie a lucra faptele cele bune, a merge adesea la biserică, a asculta dumnezeieştile Scripturi cu luare-aminte, a posti şi a păzi fecioria cu dinadinsul, nu numai cea trupească, dar şi cea sufletească; a milui pe cei săraci, a sătura pe cei flămânzi, a adăpa pe cei însetaţi, a îmbrăca pe cei goi, a-şi înfrumuseţa prin acestea candela sufletului său, a-şi agonisi untdelemn în vasele sale, a se pregăti pentru intrarea în cămara cea de nuntă.

Deci ea răbda toate ispitele, necazurile şi strâmtorările, după cum Sfânta Scriptură zice: *Fiule, dacă te-ai apropiat să slujeşti lui Dumnezeu, găteşte-ţi inima spre ispite*. Fericita făcând acestea, a răbdat toate pentru fapta bună. Bătăile de la mamă-sa cea vitregă; ocările, dosădirile, pălmuirile, schingiuirile, pâra către tată-său, precum şi tot felul de necazuri şi ispite. Şi nu numai acestea, ci şi pe cele de la tatăl ei le-a răbdat cu osârdie, până la moarte, încât nu avea nici zi, nici ceas în care să aibă odihnă şi să nu se afle într-unele ca acestea. Adică, înăuntru ispite, tulburări, îngroziri, mâhniri; în afară prigoniri, necazuri, bătăi, schingiuiri. Pentru că diavolul năvălise asupra ei cu toată puterea, ca asupra lui Iov cu ispitele, ca obosind-o cu răbdarea, s-o oprească de la lucrarea faptelor bune. Iar fericita nu numai că nu obosea, ci încă stăruia, după cum zice Apostolul Pavel: *În ispite şi necazuri, pe cele dinapoi le uita şi către cele dinainte se*

întindea, până când ea a răbdat şi moarte din mâinile celui ce a născut-o şi cu sfârşit mucenicesc s-a încununat, primind cununa de biruinţă de la puitorul de nevoinţă Hristos, Mirele ei cel fără de moarte, şi în cămările cele cereşti s-a aşezat cu fecioarele cele înţelepte şi cu muceniţele, ea care a murit pentru dragostea lui Dumnezeu, ca muceniţele, şi pentru poruncile Lui sufletul şi-a pus.

Acum sufletul ei cel fără prihană şi sfânt se odihneşte şi se veseleşte în ceruri în Împărăţia lui Dumnezeu, în locaşurile dreptilor şi de îngeri se slăveşte veşnic. Iar sfântul ei trup se păzeşte nestricat şi întreg, ca a multor sfinţi, şi se cinsteşte de poporul cel creştinesc şi izvorăşte de-a pururea tămăduiri, celor ce cu credinţă şi cu evlavie năzuiesc cu rugăciuni către dânsa.

*

Acesta este, o, sfântă Filoteio, cuvântul care ţi-am făgăduit când m-ai învrednicit de binecuvântarea ta. Iată am împlinit făgăduinţa, nu după cât se cădea, ci după putere. Plătind astfel şi pentru mine datoria şi mulţumindu-ţi pentru cei de o patrie cu mine, care s-au îndulcit atâta vreme de facerile tale de bine şi s-au învrednicit de tămăduiri şi de darurile tale; când patria a fost apărată de tine cu multe ocrotiri, şi nici unul nu s-a aflat să-ţi aducă mulţumirea şi lauda cea datorată. Deci tu, o, Sfântă Filoteio, care ai cugetat totdeauna cele cereşti în toată viaţa ta pământească şi ai zburat în ceruri, priveşte peste noi cu milostivire; căci nici după ce ai lăsat cele pământeşti, nu ne părăseşti, ci mai vârtos porţi grijă, acoperi şi păzeşti pe poporul tău, pe care l-ai ales a rămâne cu dânsul. Căci s-a dat şi acest dar sfintelor suflete. Deci acum când mai vârtos te-ai apropiat de Dumnezeu şi perdelele cele trupeşti s-au dat în lături şi faţă către faţă vorbeşti cu El, mijloceşte pentru noi ca să ne îndrepteze şi să ne povăţuiască către cele plăcute Lui. Apoi părtaşi ai Împărăţiei Lui – deşi este mare cererea şi mai presus de vrednicia noastră – să ne facă Însuşi Hristos Dumnezeul nostru, Căruia se cuvine toată slava, mărirea şi marea cuviinţă, împreună şi Celui fără de început al lui Părinte şi Preasfântului şi de viaţă făcătorului Duhului Său, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A OPTA

CUVIOSUL PĂRINTELE NOSTRU PATAPIE[1]

În părţile Egiptului este o cetate ce se numeşte Tebaida, pe care o înconjură şi o adapă fluviul Nil. Acolo s-a născut acest fericit Patapie, din părinţi creştini, fiind crescut în bună credinţă şi în frica Domnului. Venind în vârstă desăvârşită, a trecut cu vederea deşertăciunea lumii acesteia, şi lăsând casa, părinţii şi prietenii, s-a făcut monah. Ducându-se în pustia Egiptului, vieţuia după Dumnezeu, nevoindu-se cu postul, cu rugăciunea şi cu multe feluri de osteneli monahiceşti şi pustniceşti. Făcându-se vestit şi începând a veni mulţi oameni la dânsul şi a-l lăuda pentru viaţa cea plină de fapte bune şi fiind supărat că i se tulbura liniştea – căci era lăudat de gura oamenilor – din această pricină lăsând părţile Egiptului, a venit la Constantinopol. Aici făcându-şi o colibă aproape de Vlaherna, lângă zidul cetăţii, s-a închis într-însa, ca în pustie, şi vorbea cu Dumnezeu prin neîncetata rugăciune, neştiut de nimeni, afară numai de singurul Domnul, Care ştie pe cei ce sunt ai Săi.

Dar precum nu poate cetatea a se ascunde, stând pe vârful muntelui, aşa şi omul cel cu fapte bune, care a venit într-o desăvârşită sfinţenie. Pentru că Dumnezeu preamăreşte pe cei ce-L preamăresc pe El şi escoperă pentru folosul altora pe cei ce s-au umplut de darul Său. Deci şi acest desăvârşit întru sfinţenie, care era îmbogăţit cu darul facerii de minuni, descoperindu-se şi preamărindu-se de Dumnezeu, a fost aflat ca o comoară ascunsă în ţarină. Căci un tânăr oarecare dintre creştini, fiind orb din naştere şi povăţuit fiind prin rânduiala lui Dumnezeu, a venit la coliba Cuviosului părinte Patapie şi l-a rugat să mijlocească la Dumnezeu pentru dânsul să i se dea

[1] După Metafrast.

vederea ochilor, ca văzând făptura să vie în mai desăvârşită cunoştinţă a Făcătorului şi să-L preamărească.

Iar cuviosul văzând credinţa lui, i s-a făcut milă de dânsul, dar nu îndrăznea, ca un smerit cugetător, să facă o lucrare ca aceasta, socotindu-se nevrednic. Apoi, ca să-i vadă şi socotinţa lui, a zis: „Ce lucru minunat ai cunoscut la mine şi de ce ceri un lucru pe care nu poate altul să-l săvârşească fără numai singur Ziditorul lumii Cel Atotputernic?" Atunci tânărul a strigat cu jale, rugându-se cu lacrimi şi cu cuvinte smerite, spunând că crede fără îndoială, căci, ca o slugă adevărată a lui Hristos, poate să-i dea vindecarea cea dorită. Iar cuviosul a zis către dânsul cu credinţă: „În numele lui Iisus Hristos, care dă orbilor vedere şi morţilor viaţă, vezi!" Atunci îndată s-au deschis ochii orbului celui din naştere şi vedea luminat, slăvind şi mulţumind lui Dumnezeu. Tânărul acela era cunoscut multora, care văzându-l că are vedere, se minunau şi-l întrebau cum a văzut; iar el nu tăinuia pe făcătorul de minuni şi făcătorul său de bine, prin care a luat de la Dumnezeu vederea. Deci a ieşit veste în popor despre acea minune a cuviosului şi de atunci mulţi au început a veni la dânsul, învrednicindu-se de rugăciunile lui.

Un bărbat vestit din Constantinopol zăcea de hidropică şi era trupul lui foarte umflat, pentru care multă avere cheltuise pe la doctori căutând tămăduire, dar n-a dobândit-o. Auzind despre Sfântul Patapie, a poruncit să-l aducă la dânsul şi a rugat pe sfântul, ca prin darul cel tămăduitor pe care l-a primit de la Dumnezeu, să-i vindece boala trupului său. Iar doctorul cel fără de arginţi, mai întâi a făcut rugăciune cu sârguinţă către Dumnezeu pentru dânsul, apoi l-a însemnat cu semnul Crucii şi l-a uns cu untdelemn sfinţit. Atunci îndată toată răutatea ce era în trupul lui a ieşit şi s-au curăţit toate cele dinăuntrul lui, făcându-i-se tot trupul sănătos.

Un alt tânăr oarecare pătimea cumplit, fiind muncit de un diavol care îl fugărea prin munţi şi prin pustietăţi, aruncându-l în foc şi în apă ca să-l piardă, surpându-l de pe înălţimile munţilor în prăpăstiile văilor, bătând şi sfărâmând tot trupul lui, şi acum l-ar fi pierdut pe el, de nu ar fi păzit zidirea Sa de pierzarea cea desăvârşită puterea lui Dumnezeu, ceea ce înfrânează toată puterea vrăjmaşului cea cu totul înrăutăţită. Iar odată gonindu-l diavolul pe tânărul acela spre ţărmurile mării cu mare pornire, pentru ca să-l arunce în noian şi să-l înece, a întâlnit în drum pe Cuviosul Patapie, care, prin porunca lui Dumnezeu, ieşise din coliba sa ca să libereze făptura cea zidită după chipul Lui, din robia vrăjmaşului. Iar diavolul văzând de departe pe fericitul, venea către dânsul sărind, întorcându-şi ochii, spumegând,

scrâşnind din dinţi şi îngrozindu-l cu ucidere; apoi apropiindu-se de sfântul, a strigat: „O, nevoie! O, primejdie! Ce este aceasta? Şi aici iarăşi este Patapie? Ce voi face? Unde mă voi duce? Unde voi mai vieţui de acum, mult ostenindu-mă şi abia aflându-mi locaşul acesta? Iată acum cu nevoie mă izgoneşte dintr-însul; cu adevărat înfricoşat eşti, o, Nazarineanule! Cu adevărat înfricoşat, şi pretutindeni peste toţi este stăpânirea Ta. Deci unde mă voi duce? Ori în pustie, ori în cetate, sau unde Tu nu eşti de faţă, că numai cu semnul Crucii şi prin numele Tău mă izgoneşti; căci sunt biruit şi izgonit".

Acestea zicând necuratul, arunca pe tânărul acela în sus. Iar făcătorul de minuni Patapie, făcând semnul Crucii cu mâna în văzduh, a certat duhul, zicând: „Ieşi, duh necurat! Ieşi, du-te departe în pustie! Hristos îţi porunceşte aceasta prin mine, a cărui putere chiar şi nevrând ai mărturisit-o". Acestea zicând sfântul, diavolul a aruncat pe tânăr la pământ şi a ieşit dintr-însul pe gură ca un fum. Iar tânărul venindu-şi în simţiri, plângea de bucurie şi mulţumea mai întâi lui Dumnezeu, apoi şi Cuviosului Patapie, pentru izbăvirea sa de duhul cel necurat.

O femeie oarecare avea o vătămare nevindecată la pieptul său şi acum, deznădăjduită fiind de doctori şi înmulţindu-se cumplita ei durere, a venit la cuviosul şi căzând la picioarele lui, cu multă tânguire şi rugăminte, cerea tămăduire. Iar sfântul însemnând rana cu semnul Crucii, îndată a vindecat-o.

Acestea şi multe alte minuni făcând Cuviosul părintele nostru Patapie, a sosit la fericitul său sfârşit, şi la adânci bătrâneţi a trecut către Dumnezeu, Căruia bine i-a plăcut. Apoi a fost îngropat cu cinste în biserica Înaintemergătorului, întru slava lui Hristos Dumnezeul nostru, Celui preamărit întru sfinţii Săi, Căruia, împreună cu Părintele şi Duhul Sfânt, I se cuvine cinste şi închinăciune în veci. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A NOUA

ZĂMISLIREA SFINTEI ANA, MAMA PREASFINTEI NĂSCĂTOARE DE DUMNEZEU

Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos, vrând să-Şi pregătească Biserică însufleţită şi casă sfântă spre sălăşluire Lui, trimiţând pe îngeri către dreptii Ioachim şi Ana – din care a voit să iasă Maica Sa cea după trup – mai înainte a vestit zămislirea celei neroditoare, ca să adeverească naşterea Fecioarei.

Sfânta Fecioară Maria s-a zămislit şi s-a născut, nu după cum zic unii, de şapte luni sau fără de bărbat, ci de nouă luni şi din unire cu bărbat. Căci numai Hristos S-a născut din Sfânta Fecioară Maria în chip negrăit şi netâlcuit, precum Însuşi ştie, fără poftă trupească. El fiind Dumnezeu desăvârşit, toate ale iconomiei Lui celei după trup le-a luat asupră-Şi desăvârşite, precum a zidit şi a plăsmuit firea oamenilor din început.

Deci ziua aceasta o prăznuim, ca una în care se face pomenirea vestirii îngerului, care a vestit sfânta zămislire a Preacuratei Maicii lui Hristos. Pe care lucruri făcându-le Dumnezeu, din nimic le-a înfiinţat pe toate, făcând pântecele cel sterp întru aducere de rod. Şi pe cea care a îmbătrânit fără de copii, Ana, a făcut-o cu preaslăvire maică născătoare de copii, dăruindu-o pe aceasta, Maica Domnului, ca un sfârşit vrednic al cererii celei drepte ai dreptilor, dintru care Însuşi Dumnezeu avea să iasă purtător de trup, spre a doua naştere a lumii. Căci a binevoit ca părinţii înţelepţi şi mijlocitori ai oamenilor, să nască fiică pe cea hotărâtă şi aleasă mai înainte de veci din toate neamurile.

Şi se săvârşeşte acest sobor întru cinstita casă a Născătoarei de Dumnezeu, care este în Svorani, aproape de sfânta ei biserică.

Notă. Despre această zămislire să se caute istoria, în luna septembrie, în ziua a noua, la viaţa Sfinţilor şi drepţilor dumnezeieştilor Părinţi Ioachim şi Ana. Acolo s-a scris mai pe larg despre părinţii cei ce au zămislit-o şi despre fiica lor. Cine va voi, poate să o citească, căci cuviincioasă este pentru praznicul de acum.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, CUVIOSUL ŞTEFAN CEL STRĂLUCIT

Această stea de curând apărută s-a născut şi a crescut în Constantinopol. Părinţii săi, Zaharia şi Teofana, oameni împodobiţi cu toate virtuţile şi plini de înţelepciune, locuiau nu departe de biserica dumnezeiescului întâiului mucenic şi Arhidiacon Ştefan.

Când mama lui era îngreunată cu el, s-a ferit până la naştere de orice mâncare grasă, mulţumindu-se numai cu pâine, verdeţuri şi apă. La naştere i s-a arătat pe pieptul pruncului o cruce luminoasă şi preafrumoasă, semn al răstignirii lui de mai târziu faţă de lume. Apoi a fost botezat, şi când a crescut a fost dat să înveţe carte; şi învăţa cu multă sârguinţă, fiind supus părinţilor.

După moartea împăratului Teofil, urâtorul de Dumnezeu, a fost urcat îndată pe tronul arhieresc de la Constantinopol, prin hotărârea lui Dumnezeu, Sfântul Metodie. Iar cinstitul Zaharia, tatăl Sfântului Ştefan, a fost făcut preot de patriarhul Metodie şi rânduit în clerul Bisericii celei mari. Atunci şi lui Ştefan i s-a tuns părul capului şi a fost rânduit şi el cleric la aceeaşi biserică. Şi pe cât de des se ducea tatăl lui la biserică, pe atât de des se ducea şi el. Când era de optsprezece ani, i-a murit tatăl. Atunci s-a închis în biserica Sfântului Petru şi n-a ieşit de acolo, rugându-se necontenit şi hrănindu-se numai cu verdeţuri crude.

În al doisprezecelea an al domniei binecredinciosului împărat Vasile şi în al patruzecilea an al vârstei cuviosului, a fost mare cutremur, încât s-a dărâmat cu totul biserica Sfântului Antipa. Iar cuviosul a ieşit din biserică şi a intrat într-o groapă ce semăna cu un mormânt. Acolo a stat doisprezece ani; iar din pricina umezelii a slăbit, şi de nevoie a ieşit din groapa aceea aproape mort. Apoi, când a îmbrăcat schima îngerească, a arătat nevoinţe călugăreşti şi mai mari, chiar mai presus de puterile omeneşti.

Aşa şi-a dus fericitul Ştefan acest drum anevoios şi aspru al nevoinţelor călugăreşti vreme de 55 de ani; iar în al şaptezecilea an al vieţii lui, şi-a dat duhul în mâinile Domnului.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A ZECEA

SFINŢII MUCENICI MINA, ERMOGHEN ŞI EVGRAF

După împăraţii Diocleţian şi Maximian, care neputând a birui puterea lui Hristos ce se săvârşea întru sfinţii Săi mucenici şi mărturisitori, nici a pierde de pe pământ sfânta credinţă, pentru care lucru foarte se osteneau vărsând sângele creştinesc fără cruţare, şi de bună voie din multa iuţime lăsând sceptrurile lor, au luat după dânşii împărăţia, Maxentie în Roma, Constantin – care după aceea a crezut în Hristos şi toată lumea a luminat-o – în Portugalia, iar Maximin la răsărit. Dar nu înceta a se face prigoană asupra creştinilor, mai ales la Răsărit, ridicându-se asupra Bisericii lui Hristos ce se înmulţea, ca şi cum marea se mişca şi se tulbura; şi pe cât se înmulţea, cu atât mai mult creştea şi înflorea ca crinul în spini, roşită fiind de sângele cel mucenicesc.

Iar păgânul împărat Maximin, fiind prea râvnitor părinteştii sale credinţe, cea cu mulţi zei, era mai urâtor şi mare prigonitor al dreptei credinţe creştineşti. Acestuia i s-a vestit cum că toată Alexandria, care este cetate preaslăvită în Egipt, s-a tulburat, înmulţindu-se acolo creştinii foarte mult şi făcându-se chiar tulburare între păgâni şi creştini. Iar el însuşi neputând a merge acolo, pentru că avea nevoie a zăbovi în Vizantia, a trimis pe unul din dregătorii săi, bărbat de neam atenian, cu bună pricepere, iscusit în înţelepciunea elinească şi ritor bun, cu numele Mina. Acestuia i-a încredinţat să astâmpere tulburarea poporului ce se făcuse în cetate şi pe cele răzvrătite să le îndrepteze şi să izgonească creştinătatea din cetate, iar credinţa cea părintească, adică păgânătatea lor, să o întărească şi pe cei ce au căzut dintr-însa, adică pe cei ce s-au întors de la păgânătate către Hristos, iarăşi să-i întoarcă spre dânsa.

Iar Mina se arăta pe dinafară că ţine de credinţa împăratului, ca şi cum s-ar fi învoit împreună cu cele păgâneşti, dar înăuntru era creştin adevărat şi păzitor al poruncilor lui Dumnezeu. El a tăinuit până la o vreme credinţa lui cea dreaptă, aşteptând chemarea cea dumnezeiască pentru nevoinţa şi cununa muceniciei.

Deci primind poruncă de la împărat, a ajuns degrabă în Alexandria şi acolo, fără de osteneală a alinat tulburarea, cu înţelepte sfaturi împăcând amândouă părţile potrivnice, adică creştinii şi păgânii, poruncind fiecăruia ca fără de opreală să-şi ţină credinţa sa. Apoi pe toate cele stricate din aşezămintele cetăţii, cărora le trebuia rânduială, îndreptându-le bine, a vestit prin scrisoare împăratului. După aceea a gândit să-şi mărturisească credinţa sa în Hristos, pe care o ascundea înăuntru şi s-o aducă întru arătare tuturor, ca să se facă şi altora chip de dreaptă credinţă şi pricinuitor de mântuire, adică să iasă la nevoinţa mucenicească. Căci zicea întru sine: „Dacă într-altă vreme voi vrea să mă dau spre munci, apoi numai eu singur mă voi încununa, iar acum pot şi pe alţii să-i duc către încununare". Deci a început la arătare a lăuda numele lui Iisus Hristos şi a învăţa sfânta credinţă, încredinţând nu numai cu cuvintele pe cei necredincioşi, ci şi cu lucrurile; căci i se dăduse lui dar de sus a vindeca neputinţele, prin chemarea numelui lui Hristos şi prin semnul Sfintei Cruci.

Astfel odinioară, mergând el prin mijlocul cetăţii şi poporul urmându-l, s-a întâmplat de a văzut pe cale mulţime de şchiopi, orbi, muţi, surzi şi îndrăciţi. Şi rugându-se lui Dumnezeu ca să arate puterea Sa prin mâinile lui, pentru încredinţarea poporului celui necredincios, a chemat numele lui Hristos, apoi şi-a pus mâinile peste cei bolnavi, făcând peste fiecare dintr-înşii semnul Sfintei Cruci, şi îndată s-a dăruit tuturor tămăduire: orbii au văzut, muţii au grăit, şchiopii au sărit ca cerbii şi îndrăciţii au scăpat de duhurile cele necurate. Văzând aceasta, tot poporul s-a înspăimântat şi mulţi au crezut în Hristos, pe care Sfântul Mina, învăţându-i cu cuvinte, i-a unit cu creştinii.

Iar unii din cei împietriţi cu necredinţa şi orbiţi cu răutatea elinească, cărora le erau iubite praznicele cele diavoleşti şi-i cinsteau pe aceia cu îmbuibare, cu beţie şi cu lucruri necurate, care nu iubeau viaţa creştinească cea cinstită şi înfrânată, fiind fii ai întunericului ce urau lumina, aceia, nerăbdând a vedea batjocorirea zeilor lor şi defăimarea praznicelor celor urâte, au trimis în taină la împărat, vestindu-i toate cele ce făcea Mina, că şi el crede în Galileanul Cel răstignit, şi a răzvrătit tot poporul Alexandriei cu aceeaşi credinţă, iar acum a pustiit capiştile zeilor celor vechi.

Împăratul auzind acestea, s-a umplut de mânie şi chemând pe dregătorii şi sfetnicii săi, se jeluia înaintea lor despre Mina, că a făcut cele potrivnice poruncii lui; că în loc să piardă creştinătatea din Alexandria, el a înmulţit-o, iar pe poporul elinesc, cel deprins cu legile cele vechi părinteşti, l-a adus către credinţa cea nouă, creştinească. Iar dregătorii au sfătuit ca să trimită acolo pe cineva, care ar putea să îndrepteze cele răzvrătite de Mina, iar pe acesta să-l sfătuiască sau să-l silească, ca iarăşi să se întoarcă către zei. Iar pentru acel lucru să aleagă pe unul mai cu trecere înaintea stăpânirii împărăteşti şi slujitor credincios, care să păzească toate cele poruncite lui şi să se sârguiască a le împlini întocmai.

Căutând şi întrebând ei de unul ca acela, a fost plăcut tuturor eparhul cetăţii, cu numele Ermoghen, bărbat vestit şi slăvit. Deci au voit să-l trimită pe acesta, ca unul ce putea să săvârşească toate cele poruncite lui de împărat. Împăratul a trimis îndată pe Ermoghen în Alexandria, dându-i din Vizantia putere ostăşească, să cheme pe Mina la judecată, iar cetatea să o cureţe, precum socotea el, de rătăcirea creştinească.

Ermoghen era de neam tot atenian, născut şi crescut tot în păgânătatea idolească, dar cu obiceiul bun şi milostiv, deşi nu cunoştea pe Hristos, adevăratul Dumnezeu; însă cu faptele era ca un creştin, căci neavând lege, din fire făcea ale legii. Mergând Ermoghen împreună cu ostaşii spre Egipt, într-o noapte a văzut în vis trei bărbaţi prea străluciţi, zicându-i: „Să ştii, Ermoghene, că cel mai mic lucru bun nu este trecut cu vederea de Dumnezeu. De aceea şi lucrurile tale, deşi nu sunt desăvârşit bune, însă Dumnezeu le primeşte, şi calea ta, care era să fie spre pierzarea multora, o va face ţie pricinuitoare slavei şi cinstei celei fără de moarte. Deci nu uita cuvintele noastre, că pe această cale vei ajunge la Împăratul cel adevărat şi veşnic, iar noi vom trimite ţie un aşa om care te va face prieten al Împăratului celui binecuvântat şi vei lua de la El o cinste pe care împăratul tău cel de acum nu poate să ţi-o dea".

Deşteptându-se Ermoghen, se gândea cu spaimă şi cu mirare la cele văzute şi nu se pricepea ce o să se întâmple. Aştepta deci să dobândească o cinste mult mai mare, însă de la cei ce împărăţeau vremelnic pe pământ, iar nu de la Împăratul cel Preaînalt, pe care încă nu-L ştia, fiind neluminaţi ochii inimii lui. Iar după acea îndelungată vreme a plutirii sale pe mare, a ajuns la ţărmul Alexandriei şi a intrat în cetate cu mare slavă, cu cântări de timpane şi de trâmbiţe, întâmpinat de tot poporul, cu cinste petrecându-l în palatul luminat.

Făcându-se seară şi tot poporul risipindu-se, fericitul Mina a venit către Ermoghen singur, vrând să vorbească împreună cu dânsul deosebi, despre Unul Dumnezeu şi despre sfânta credinţă, ştiind că mai bine se ascultă vorba şi se primeşte sfatul mai de o parte, şi chiar de s-ar grăi ceva potrivnic, aceasta mai cu înlesnire se rabdă deosebi, decât înaintea adunării poporului. Şi intrând la Ermoghen, a zis: „Slavă marelui Dumnezeu, cu a Cărui purtare de grijă ai venit aici". Iar Ermoghen auzind de Unul Dumnezeu şi văzând că stau înaintea sa unii din cei ce erau din palatul împărătesc, îndată a poruncit să ia pe Mina sub strajă, temându-se să nu fie clevetit la împărat că a primit la vorbă deosebită pe vrăjmaşul împărăţiei. Deci a zis către cei ce stăteau înainte: „Mâine va cunoaşte acest tăinuitor, ce fel de prieten sunt eu al vrăjmaşilor împărăţiei, şi va pricepe dacă este un Dumnezeu sau mai mulţi".

Iar a doua zi, fiind pregătit divanul pentru privelişte şi adunându-se mulţime de popor, a şezut judecătorul Ermoghen, stând împrejurul lui purtătorii de arme, şi a poruncit să aducă înaintea sa la judecată pe Sfântul Mina. Deci a stat înaintea lui ostaşul lui Hristos cu faţa luminoasă şi cu suflet netemător, arzând cu râvnă după Dumnezeu. Şi i-a zis judecătorul: „Se cuvine, o, Mina, fiecare om a cinsti pe împăraţi şi pe zeii cei împărăteşti şi a fi mulţumitor pentru facerile lor de bine; iar tu nici pe împăraţi, nici pe zei nu-i cinsteşti, uitând facerile de bine ale acelora".

Iar sfântul a răspuns: „Până atunci, o, judecătorule, se cuvine a arăta mulţumire către făcătorii săi de bine, până când este de folos şi celui ce face bine şi celui ce i se face binele. Iar când amândurora li se aduce vătămare, atunci facerea de bine este vătămătoare, iar pe făcătorul de bine se cuvine a-l lepăda. A cinsti pe împăraţi este lucru sfânt, precum se cuvine stăpânirii şi începătoriei; iar când împăraţii nu cinstesc drept şi cu bună credinţă pe Dumnezeu, Care este întâia începătură, nici nu-I dau cinstea cuviincioasă, pe aceia nu este drept a-i cinsti. Mai ales pe zeii lor nu se cuvine a-i cinsti, de nu vom cerceta mai întâi: Oare sunt aşa puternici precum este Dumnezeu? Oare sunt fără început, fără sfârşit şi fără de moarte? Iar dacă vreuna dintr-acestea nu le vor împlini, apoi se cuvine a-i trece cu vederea. Căci cum pot a fi dumnezei, nefiind desăvârşiţi? Deci cu fierbinte dorire şi cu inimă curată, se cuvine a căuta pe Dumnezeu. Eu, după cum ştii şi tu, judecătorule, când eram în Atena, păzeam legile părinteşti, căci din tinereţe lăsând pe părinţi, cu multă dorinţă şi osârdie mă îndeletniceam cu citirea cărţilor, şi nu cu puţină osteneală am străbătut toată învăţătura elinească, făcătoare de basme.

Înştiinţându-mă că şi la creştini sunt oarecare cărţi, am dorit să le citesc, şi citindu-le am dobândit atâta folos din ele, încât nu este cu putinţă a grăi. Şi asemănând Scriptura creştinească cu învăţătura elinească, am aflat că mare deosebire aveau între ele, ca şi cum s-ar lupta una împotrivă. Căci în cea creştinească am văzut putere şi dreptate, iar într-aceasta, rătăcire şi vicleşug. Căci cele ce sunt în scripturile creştineşti arată puterea lui Hristos Dumnezeu, iar scrierile elineşti socotesc ca Dumnezeu pe cel îmbrăcat cu neputinţe omeneşti, cu patimi şi cu pofte şi sunt pline de minciuni, de tulburare, de neînfrânare şi de neruşinare; povestind că zeii au făcut război între ei şi au fost biruiţi şi răniţi de oamenii cei muritori.

Apoi sunt pline şi de alte răutăţi fără număr, de minciuni şi de basme. Cu un cuvânt zic: Sfârşitul scripturii creştineşti este mântuirea, prin cunoştinţa adevărului, iar a celei elineşti, este adevărată pierzare şi pogorâre către patimile cele necurate şi urâte, cum şi către rătăcire. Însă, deşi sunt în acest chip scripturile creştineşti, n-am voit îndată a urma acelora, ci m-am gândit ca să încerc cu fapta puterea lui Hristos şi să mă învăţ adevărul. Deci, când am aflat pe unul care avea toate mădularele sale slăbănogite, am chemat peste dânsul numele lui Hristos şi îndată s-a însănătoşit cel bolnav. Iar eu cunoscând pe Atotputernicul Dumnezeu, m-am lepădat de deşertăciunea elinească, şi luând Sfântul Botez, m-am încredinţat lui Hristos. Deci din acea vreme şi până acum vindec boli mari şi patimi nevindecate – pe care numai singur Dumnezeu le-ar fi vindecat degrabă şi cu înlesnire – le vindec zic, cu chemarea numelui lui Hristos. Despre cele grăite de mine, martor este tot poporul care stă împrejurul acestei privelişti şi nu poate zice cineva de cuvintele mele că sunt mincinoase şi deşarte, căci chiar acum este cu putinţă ca să se cerceteze cele ce grăiesc".

Acestea grăind sfântul despre Hristos Dumnezeu, poporul cel ce stătea împrejur l-a ascultat cu luare-aminte de la al treilea ceas până la al şaptelea şi încă mai mult dorea să-l asculte. Iar la sfârşit, tot poporul cel credincios cu o gură a strigat către Ermoghen, zicând: „Nu te osteni mai mult, bunule judecător, că noi toţi suntem martorii facerilor lui de minuni, săvârşite cu puterea lui Hristos. Şi nici un cuvânt nu grăieşte cu minciună, nici nu este viclenie în gura lui, că de ai fi fost aici în acea vreme, singur ai fi cunoscut adevărul şi ai fi priceput că nu se cuvine a cinsti alt dumnezeu, decât numai pe Dumnezeul pe care el îl propovăduieşte".

Iar Ermoghen văzând îndrăzneala poporului şi pricepând că toţi, ascultând învăţătura lui Mina, se pleacă către Hristos, s-a temut a

chinui pe sfânt. Deci neputând răspunde ceva împotriva adevărului, s-a ruşinat; apoi a poruncit să ducă pe sfânt în temniţă, iar el sculându-se mâhnit, s-a dus la palatul său. După aceea poporul s-a risipit, lăudând pe Sfântul Mina. Iar el fiind închis în temniţă, cânta: *Mântuitu-ne-ai pe noi, Doamne, de cei ce ne necăjesc şi pe cei ce ne urăsc i-ai ruşinat; deschis-ai în pilde gura noastră, spus-am vorbele cele din început*. Ermoghen de supărare nici n-a mâncat şi nici n-a dormit în acea noapte, tulburat fiind de gânduri, căci se temea şi de popor şi de împărat; de popor ca să nu ridice gâlceavă şi tulburare pentru Mina, iar de împărat, mai mult, ca să nu se mânie asupra lui, de nu va pierde pe Mina cu munci.

Apoi iarăşi a doua zi, şezând în divan şi punând înainte uneltele cele de chinuri, a poruncit să aducă pe sfânt legat şi a zis către dânsul: „Spune-mi, cum ai îndrăznit a învăţa poporul, făcându-l să nu se supună împăratului, ci mai vârtos să hulească pe zei fără de ruşine, şi cum l-ai făcut a asculta limba ta cea mincinoasă şi a primi credinţa creştină?" Iar sfântul a zis: „Nu eu am îndemnat poporul să nu se supună poruncii împăratului, ci râvna lui Dumnezeu. Căci creştinii râvnesc după Domnul lor, cel cunoscut prin semne şi minuni. Eu am vorbit de rău înaintea lor pe zeii împăratului tău, căci fiecărui om, care are înţelegere dreaptă şi judecată sănătoasă, nu i se cuvine a iubi, ci a urî ceea ce va vedea şi va cunoaşte că este minciună. Iar adevărul se cuvine a-l iubi şi a-l cinsti, căci pentru oameni adevărul, de care nu este îndoială, este singur Hristos".

Iar judecătorul a zis: „Ţie ţi se pare a fi aşa, nebunule, cum că adevărul este Hristos; dar eu îndată îţi voi arăta că nu se cuvine a vă închina Celui răstignit şi că sunt mincinoase toate cele grăite de tine ieri. Când voi tăia sau voi arde unul câte unul mădularele trupului tău, atunci tu, care te închini lui Hristos, oare putea-vei să-ţi faci iarăşi întreg acel mădular tăiat sau ars? Şi dacă nu vei putea a te face întreg, apoi cum vei putea să dai altora tămăduire?" Dar sfântul a zis: „Doresc, judecătorule, ca tot felul de munci să pui asupra mea pentru Hristos şi nădăjduiesc că şi tu, lepădând această cinste vremelnică pe care o ai acum, vei fi unul dintre aceia peste care împărăţeşte Hristosul meu".

Iar judecătorul umplându-se de mânie, a poruncit să-i taie tălpile şi să-i despoaie fluierele picioarelor lui şi aşa să-l pună să stea înaintea sa, ca fiind ţinut de durerea rănilor să nu poată răspunde la întrebările despre zei. Iar el fiind numai cu oasele goale, cu carnea luată de pe dânsele, sta şi cânta: *Picioarele mele au stătut întru îndreptare, întru adunări bine te voi cuvânta, Doamne*. Deci curgeau

şiroaie de sânge din picioarele lui, iar mucenicul în acea pătimire avea faţa luminată şi inima cu bărbăţie. Apoi cu limbă slobodă vorbea, preamărind pe Unul adevăratul Dumnezeu şi mustrând zeii.

Acest lucru auzindu-l chinuitorul, a poruncit să-i taie limba; şi când voiau să împlinească porunca, sfântul a zis către chinuitor: „Nu numai limba, ci şi ochii de mi-i vei scoate, nici atunci nu mă vei birui, pentru că legea lui Hristos este făclie picioarelor mele şi nădăjduiesc că după tăierea limbii mele, tu singur vei grăi măririle Hristosului meu". Deci fiindu-i tăiată limba şi sângele curgându-i din gură, sfântul nu şi-a schimbat credinţa, ci arăta cu ochii că este gata, cu toate mădularele trupului său, a pătimi pentru Hristos. Apoi a poruncit judecătorul să-i scoată şi ochii. Deci fiindu-i scoşi ochii, sfântul îşi pleca capul, arătând că dă mulţumire lui Dumnezeu, fiindcă l-a învrednicit să pătimească pentru El asemenea munci. Şi iarăşi a fost aruncat în temniţă, iar judecătorul s-a dus din privelişte, zicând: „Mâine dimineaţă voi da trupul lui spre mâncarea păsărilor".

Şi zăcea sfântul în temniţă slăbit de răni şi dureri; dar după ce s-a înnoptat, la al treilea ceas din noapte, a strălucit o lumină ca un fulger şi s-a arătat lui însuşi Hristos Domnul, Care apropiindu-se de locul unde era mucenicul aruncat, mai întâi a umplut inima lui de bucurie şi de îndrăzneală. Apoi i-a tămăduit limba, i-a luminat ochii, i-a vindecat picioarele, l-a sculat ca din morţi, l-a înviat şi l-a făcut cu totul întreg şi sănătos. După aceea a zis către dânsul: „Ia aminte, Mina, Eu sunt Iisus Hristos, pentru care tu pătimeşti, şi am venit ca să te cercetez; şi de la început eram aproape de tine, privind la nevoinţa ta şi aşteptând să se cunoască de judecători şi de stăpânitori dragostea ta către Mine. Şi de vreme ce acum s-a cunoscut, voi fi de faţă împreună cu tine, sprijinindu-te. Iar pe Ermoghen, cel ce vrăjmăşeşte asupra Mea şi nu iubeşte numele Meu, dimineaţă îl vei avea smerit şi rugându-se ţie; iar după puţin îţi va fi şi el tovarăş în nevoinţă, căci împreună cu tine va da mărturie pentru Mine, împreună cu tine va pătimi, împreună se va şi încununa. Pentru că nu este drept ca multele sale fapte bune să piară pentru neştiinţa lui". Zicând acestea Mântuitorul, a suflat asupra lui cu Duhul Său cel Sfânt şi l-a umplut de negrăită bucurie.

Iar Ermoghen odihnindu-se pe pat, cugeta la neamul şi la patria Sfântului Mina, la înţelepciunea, bărbăţia şi dregătoria lui cea dintâi şi cum avea multă îndrăzneală la împărat şi cum multora a fost mijlocitor de bunătăţile împărăteşti. Cugetând toate acestea, se umilea pe sine că a pierdut pe un om ca acela cu muncile, căci judeca că va

muri de acele răni; şi plângând pentru dânsul, gândea să îngroape cu cinste trupul lui.

Deci făcându-se ziuă şi şezând iarăşi la locul de judecată, fiind de faţă tot poporul Alexandriei, Ermoghen a trimis pe ostaşii care stăteau înainte să aducă din temniţă la privelişte trupul mucenicului. Iar ei ducându-se, au găsit temniţa care era foarte întunecoasă, plină de lumină cerească şi doi bărbaţi frumoşi şi străluciţi stând lângă sfântul, ca nişte ostaşi gata spre apărare şi spre izbândă. Iar pe Sfântul Mina, nu numai că l-au găsit viu, ci şi cu tot trupul sănătos, văzând luminat, grăind limpede şi cântând: *De voi merge în mijlocul umbrei morţii, nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine eşti, Doamne.* Ostaşii spăimântându-se de ceea ce vedeau, tăceau ca nişte muţi; apoi cunoscând bine că nu este nălucire, ci cu fapta văd puterea lui Dumnezeu, au strigat zicând: „Mare este Dumnezeul creştinilor!" Apoi îndată au crezut în Hristos şi nu s-au mai întors către cel ce i-a trimis. Iar judecătorul cu tot poporul aşteptând îndelung pe ostaşi, s-a supărat şi a trimis mai mulţi, poruncindu-le să aducă mai degrabă pe mucenicul cel mort, precum credea el. Dar şi aceştia ca şi cei dintâi, văzând acele minuni, au crezut în Hristos şi nu s-au mai întors.

Iar sfântul înştiinţându-se de la ostaşi că tot poporul s-a adunat la privelişte şi că judecătorul şade la judecată, s-a dus singur la judecător şi la popor, împreună cu ostaşii care crezuseră în Hristos. Şi apropiindu-se sfântul de privelişte, cânta: *De s-ar rândui asupra mea tabără, nu se va înfricoşa inima mea.* Şi îndată toţi şi-au întors ochii către dânsul şi se mirau cu multă spaimă, văzându-l viu şi sănătos, umblând, văzând şi vorbind, el care ieri fusese jumătate mort, orbit şi fără limbă. Atunci au strigat toţi cu un glas, zicând: „Mare este puterea lui Hristos, Care biruieşte şi moartea! Fericită eşti cetate a Alexandriei, care, prin omul acesta, ai cunoscut înşelăciunea diavolească şi ai priceput adevărul lui Hristos. Cu adevărat a lui Dumnezeu este stăpânirea şi puterea aceasta. Bucură-te, ritore şi nevoitorule al adevăratului Dumnezeu şi Mântuitor! Bucură-te!"

Judecătorul s-a înspăimântat foarte tare de acel lucru nou şi minunat, şi temându-se să nu se răscoale poporul asupra lui, voia să se ducă din privelişte. Dar poporul a strigat: „Nu te duce, cinstite judecător, nici pizmui cetatea pentru această bună norocire, pentru că astăzi are să cunoască pe Unul adevăratul Dumnezeu şi are să meargă pe calea dreaptă către lumina adevărului".

Ameninţând poporul să tacă, judecătorul a poruncit sfântului să vină la dânsul şi să se apropie mai mult, căci i se părea cum că este înşelăciune ceea ce vede, ca unul ce nu avea încă în sine cunoştinţa

lui Hristos. Deci se uita la sfânt cu dinadinsul, îl pipăia cu mâinile, de este cu adevărat Mina şi dacă s-a tămăduit de răni. Văzând că lucrul este adevărat, s-a înspăimântat, şi ca un uimit tăcea. Apoi, abia venindu-şi în sine, a zis: „Spune-mi, omule, ce sunt aceste lucruri străine şi neaşteptate, ce s-au făcut?! Oare Dumnezeul tău este puternic a face acestea, ori altul?"

Iar sfântul a grăit cuvântare despre Dumnezeu cel fără de început, despre crearea omului şi despre călcarea de poruncă. După aceea, despre întruparea lui Hristos şi răscumpărarea neamului omenesc, despre Cruce şi despre pătimirea cea de bună voie. Iar la sfârşit a adăugat şi acestea: „Dumnezeu, o, judecătorule, Care este bun şi milostiv şi Care S-a pogorât pe pământ pentru mântuirea omului, nu voieşte să piară nici un om şi să cadă din bunătăţile cele veşnice. Ci precum maica se îngrijeşte de fiul său, chiar de ar dosădi-o sau de ar face ceva fără rânduială sau necuviincios, rabdă multe şi nu se mânie asupra lui – fiind biruită de dragostea cea firească către dânsul, pentru că ştie că din neştiinţă face şi cu răbdare aşteaptă vârsta şi mintea lui, nădăjduind a-l vedea bărbat desăvârşit, cinstit de popor şi slăvit –, aşa şi Dumnezeu care ne-a creat, se îngrijeşte de noi, şi ca un părinte rabdă răutăţile făcute de noi din neştiinţă, fiind biruit de multa Sa îndurare, nevoind nimic mai mult de la noi, decât numai să moştenim slava Lui, crescând ca un bărbat desăvârşit, la măsura vârstei duhovniceşti. Văzându-vă pe voi Ziditorul înghiţiţi de diavol şi că veniţi cu întârziere la cunoştinţa adevărului şi că-L întărâtaţi cu idolii voştri şi-L mâniaţi şi nu vă temeţi de stăpânirea şi puterea Lui, fiindu-I milă de pierzarea voastră şi ca de nişte fii îngrijindu-Se de voi, a venit prin mine acum şi a biruit rătăcirea voastră, cum şi râvna voastră cea fără înţelegere, precum mărturisesc toţi cei ce privesc la mine.

Deci să cunoască fiecare din voi puterea lui Hristos, Care este în mine; că eu fiind om care mă apropii de bătrâneţe şi ieri fiind lipsit nu de puţine părţi ale trupului, ci de toată puterea cea trupească prin munci, şi fiind aruncat ca un mort în temniţă, iată acum stau înaintea voastră întreg şi nevătămat, cu nimic împuţinat, ci ca şi cum a doua oară m-aş fi născut astăzi şi mai sănătos aş fi venit în lumea aceasta. Şi dacă voieşte cineva a afla, apoi să ştie că Acesta este Dumnezeu cel adevărat, Care mi-a dat mie acum limbă, ochi, picioare şi sănătate desăvârşită. Apoi să creadă în El, căci dintru început a zidit lumea aceasta şi cele ce sunt într-însa şi a dăruit viaţă făpturii. Deci înţelege, o, judecătorule, şi nu nesocoti pe Acela care se îngrijeşte de tine şi aşteaptă întoarcerea ta; căci ţi se cade a te apropia de Hristos,

precum mi s-a vestit mie de El. Bucură-te că ai să vii către Împăratul cel bun şi veşnic şi ai să te apropii de El împreună cu mine, prin nevoinţa mucenicească".

Iar judecătorul având suflet bun pentru primirea darului, pe de o parte prin cuvintele sfântului, iar pe de alta prin minunea ce se făcuse, a început a cunoaşte pe adevăratul Dumnezeu, atingându-se dumnezeiasca lumină de ochii inimii lui. Şi aducându-şi aminte de vedenia pe care o văzuse când plutea cu corabia, a cunoscut că Dumnezeu voieşte să-l însoţească pe el cu credincioasele Sale slugi şi cu prietenii Săi. Deci se bucura, ca cel ce află mare dobândă; dar se îndoia, pentru că atâta vreme vieţuind în rătăcire, zicea că nu poate fi vrednic de un dar ca acesta al lui Dumnezeu.

Acestea cugetând el în sine, dumnezeiescul dar care îl chema la cunoştinţă i-a descoperit mai luminat un semn al adevărului. Căci a văzut, cu oarecare din prietenii săi, doi bărbaţi cu arme stând lângă Sfântul Mina, strălucind ca nişte fulgere şi ţinând o cunună deasupra capului mucenicului. Pe aceştia văzându-i, foarte mult s-a temut şi se întreba cu prietenii săi, care erau lângă dânsul, dacă văd şi ei ceea ce vede el; iar aceia i-au zis că şi ei văd acelaşi lucru. Atunci Ermoghen sculându-se îndată de pe scaunul său, cu mare glas a zis către popor, arătând cu mâna către sfânt: „Cu adevărat, acesta este slugă a adevăratului Dumnezeu şi mare este Dumnezeul pe Care ne învaţă el a-L cinsti; căci prin minuni dă ajutor din cer robilor Săi, îi apără şi le dă biruinţe. Iar eu am fost fără de minte până acum, dându-mă diavolilor şi îngrijindu-mă a vă aduce către dânşii şi pe voi, care voiţi a crede întru Hristos".

Acestea zicând, a vrut să se arunce la picioarele Sfântului Mucenic Mina, dar se temea a se apropia, văzând minunea cea îngerească. Apoi făcându-se nevăzuţi îngerii, a alergat Ermoghen către Sfântul Mina, şi cuprinzându-i sfintele lui picioare, le săruta, zicând: „Roagă-te pentru mine, adevăratule slujitor al lui Dumnezeu; mă rog ţie, pentru adevărul pe care îl mărturiseşti, roagă-te ca şi eu nevrednicul să mă învrednicesc a fi slugă Dumnezeului tău, de al Cărui dar de mă voi încredinţa, mă voi căi de rătăcirea şi nebunia mea cea dinainte". Iar sfântul a zis către dânsul: „Fii cu suflet bun, o, minunate eparh, şi nu te îndoi de bunătatea lui Dumnezeu, căci eu Îl ştiu pe El îndurat şi milostiv şi nădăjduiesc că şi pe tine, care vii către El, nu numai că nu te va lepăda, ci şi în cartea vieţii va scrie numele tău, primind credinţa ta întru El, cea cu osârdie, şi precum mi-a descoperit mie despre tine, El voieşte ca şi tu, prin mucenicie, să preamăreşti numele Lui cel dumnezeiesc".

Acestea zicând, sfântul a văzut că poporul a petrecut toată ziua nemâncat, pentru că toţi privind cele ce se făceau şi minunându-se, uitaseră de mâncare, încât nici unul nu voia a se duce de la privelişte, de când cu acea preaslăvită minune şi de când s-a făcut acea rugăciune dulce grăitoare a mărturisitorului lui Hristos. Aceasta pricepând sfântul, a ieşit singur din privelişte şi a poruncit ca şi poporul să se risipească, făgăduind că a doua zi dimineaţă va veni iarăşi la privelişte şi va grăi multe din cele ce sunt pentru sfânta credinţă, apoi îi va povăţui şi pe ei ce se cuvine a face. Iar Ermoghen nu s-a despărţit de Sfântul Mina, ci toată noaptea a petrecut cu dânsul, povăţuindu-se pe calea cea dreaptă a cunoştinţei lui Dumnezeu şi învăţându-se tainele credinţei în Hristos.

Iar a doua zi s-a adunat atâta popor din Alexandria la privelişte, încât nu mai încăpea locul acela. Iar Sfântul Mina împreună cu Ermoghen, ieşind la privelişte şi întâmpinându-i mulţimea de elini, strigau: „Noi toţi credem în Dumnezeul cel propovăduit de tine! Aceluia făgăduim a-I sluji şi ne lepădăm de toată rătăcirea noastră cea dinainte!" Iar sfântul mulţumea lui Dumnezeu, Care întoarce către Sine pe cei împietriţi şi povăţuieşte pe cei rătăciţi la calea cea dreaptă. Apoi lăuda întoarcerea lor cea grabnică către Dumnezeu şi-i mângâia pe dânşii prin cuvinte înţelepţite de Dumnezeu, făcându-i să aibă nădejde tare în darul lui Dumnezeu, Căruia se vor învrednici prin Sfântul Botez.

Şi intrând ei şi stând în mijlocul priveliştii, au zis către tot poporul: „Dumnezeu să vă sfinţească pe voi cu semnul Său – Sfânta Cruce – şi să vă facă lesnicioşi către tot lucrul cel bun". Apoi a poruncit fiecăruia dintre dânşii să întrebe cele despre Dumnezeu şi să se înveţe cele ce se cade. Iar judecătorul cu tot poporul a zis: „Nu este nici o îndoială în noi despre Dumnezeul tău, o, prea sfinte omule al lui Dumnezeu, căci toate le-am cunoscut aievea şi credem în toate cele grăite de tine. Numai aceasta cerem, ca să ne unim cu Dumnezeu prin Botez". Iar un om din popor văzând pe Ermoghen apropiindu-se către Hristos, a zis: „Cu adevărat nu este făţărie la Dumnezeu, pentru că şi elinului i-a dăruit cunoştinţa şi darul Său, pentru mila Lui cea multă către cei săraci".

După acestea, adunându-se episcopii de prin locurile cele dimprejur şi din pustie, au venit în Alexandria, unii ca să-şi cerceteze oile cele cuvântătoare, iar alţii vrând ca să vadă nevoinţele mucenicilor. Şi erau episcopii treisprezece la număr; care, adunându-se şi apa fiind pregătită, au botezat pe Ermoghen, prin trei afundări, în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Astfel a

fost botezat judecătorul înaintea a tot poporul şi înălţa slavă lui Hristos Dumnezeu. Tot atunci s-a botezat şi o mulţime de popor şi s-a făcut bucurie mare în toată cetatea, veselindu-se credincioşii de Domnul Dumnezeul lor.

Iar Ermoghen, după puţine zile, a fost ales episcop al cetăţii Alexandria şi şi-a împărţit toată averea sa la săraci. Apoi s-a înarmat tare asupra diavolului cu toată turma sa cea cuvântătoare, pentru că în puţină vreme a risipit capiştile cele păgâneşti, a sfărâmat idolii şi în locul lor a zidit biserici. Apoi, mulţime fără de număr de elini aducând către Hristos, îi boteza şi tot felul de boli tămăduia prin chemarea numelui Domnului nostru Iisus Hristos şi prin semnul Sfintei Cruci. Chiar şi duhurile cele viclene le izgonea din oameni şi învăţa tot poporul buna credinţă, îndemnând la curăţie, smerenie, dragoste, blândeţe şi la celelalte fapte bune, el însuşi dându-se pe sine pildă turmei sale.

Acestea făcându-se astfel, un elin împietrit, cu numele Rustic, ce era de neam mare, a mers la împărat şi i-a spus toate cele ce s-au făcut în Alexandria; cum eparhul Ermoghen, ascultând învăţătura lui Mina, s-a făcut creştin şi cum poporul Alexandriei, urmând lui Mina şi lui Ermoghen, a primit aceeaşi credinţă ca şi ei.

Iar împăratul Maximin auzind acestea, s-a umplut de mânie nu numai asupra lui Ermoghen şi a lui Mina, ci şi asupra cetăţii Alexandria, şi fără zăbavă sculându-se, a mers în Alexandria luând cu sine multă oaste înarmată, ca la zece mii; şi intrând în cetate a prins îndată pe Mina şi pe Ermoghen. Şi pregătindu-se loc de privelişte, a poruncit să se adune toată cetatea acolo şi a şezut la judecată. Fiind duşi sfinţii la divan goi, după porunca lui, şi văzându-i tiranul, a strigat cu glas mare: „O, zeilor, ce să fie aceasta, că aceia cărora li s-a dat de la noi cinstea cea mai înaltă, toate le-au trecut cu vederea de bunăvoia lor, şi alegându-şi viaţa cea blestemată şi proastă, s-au lepădat de voi?" Apoi a zis către Ermoghen: „Spune-mi, nenorocitule, pentru ce ţi-am încredinţat stăpânirea a tot pământul şi a mării? Au nu pentru aceea ca să fii credincios zeilor şi nouă? Au nu ţi-am zis că pe Mina, cel căzut în rătăcire, să-l întorci către legea cea părintească? Dar tu nu numai că nu l-ai întors din rătăcire, ci încă credinţei lui te-ai făcut părtaş şi ţi-ai tuns capul, o, nebunule, ca unul din făcătorii de râs".

Astfel iuţindu-se împăratul cu mânie şi suflând cu îngrozire asupra lor, Împăratul ceresc Cel prea bun cu milostivire a căutat din înălţime spre robii Săi, căci îndată li s-au arătat îngerii, umplându-i pe dânşii de îndrăzneală; şi întărindu-i spre nevoinţă, le-au poruncit a nu se teme de mânia împăratului, pentru că a lor va fi biruinţa.

Atunci Ermoghen a răspuns împăratului, zicând: „De vei voi, o, împărate, a mă asculta cu răbdare pentru care pricină am lepădat de voie zeii – care se socotesc de tine că aduc norociri – şi pentru ce am voit a fi socotit ca unul fără de minte, sărac şi batjocorit, şi a mă numi al lui Hristos, apoi a fi gata pentru El, spre foc, spre sabie şi spre dinţii fiarelor şi a pofti pentru El moarte, mai mult decât viaţa, îţi voi spune, numai ia aminte".

Iar împăratul a zis: „De vei spune ceva adevărat, te voi asculta, numai păzeşte-te, ca nu în loc de adevăr să spui minciuni". Iar Ermoghen a început a povesti într-acest chip: „Eu, o, împărate, câtă sârguinţă am avut a prigoni pe Hristos şi pe creştini, a cinsti pe zeii cei vechi şi a mă supune voii tale, tu însuşi ştii bine când m-ai trimis în cetatea aceasta, ca pe Mina, pe bărbatul cel înţelept, pe de o parte cu îmbunări, pe de alta cu îngrozire, să-l întorc la credinţa cea părintească. Şi cu atâta putere ostăşească m-ai trimis, încât nici tu însuţi n-ai venit aici cu mai multă. Martor îmi este tot poporul acestei cetăţi, cât am fost de aspru din început, momind, poruncind, înfricoşând şi îngrozind şi cu toate chipurile sârguindu-mă a întoarce pe bărbatul acesta de la dreapta credinţă creştinească. Dar eu fiind fără de minte, n-am cunoscut ce fel de om am înainte, care fiind fără temere şi cu bărbăţie, avea limba slobodă la răspuns şi inima gata spre răbdarea muncilor şi chiar cele mai cumplite munci era gata a le răbda, mai bine decât a se lepăda de Hristos.

Apoi, când l-am văzut că nu voieşte a se închina zeilor, nici se teme de stăpânire, nici se înfricoşează de munci, nici ascultă sfatul, când am văzut că zeii se necinstesc de dânsul şi că tot poporul se învoieşte cu el, cugetând la aceeaşi credinţă pentru care eu voiam a-l munci, mai întâi am poruncit să-i taie tălpile picioarelor, până la oase, apoi să-i taie limba şi să-i scoată ochii. Atunci el slăbind de durerea rănilor şi abia răsuflând, am poruncit să-l arunce în temniţă. După aceasta mi s-a făcut milă de dânsul, ca să spun adevărul, ca de un concetăţean şi greu m-a durut inima, pentru că pierea un asemenea bărbat înţelept şi bine grăitor. Iar a doua zi am poruncit să-i scoată trupul din temniţă, socotindu-l a fi mort, şi când l-am văzut viu şi venind către mine singur cu picioarele sănătoase, cu ochii văzând şi cu limba grăind, atunci mi s-a părut a fi nălucire şi mi-am închis ochii, nevrând a vedea nici asemănarea aceluia care este vrăjmaş zeilor.

Apoi când m-am sculat de pe scaunul meu şi împreună cu alţii am început a mă încredinţa de ceea ce vedeam, am pipăit cu mâinile pe cel ce se vedea şi am cunoscut că este însuşi Mina. Atunci îndată

m-am biruit de adevăr, având ştiinţa nemincinos martor. Că iată însuşi acesta stă înaintea ta, împărate, şi iată poporul care a văzut chinurile lui să-ţi spună; încearcă însuţi precum voieşti, fiindcă minunea este înaintea ochilor tăi. Dar spune-mi tu – jură-te pe zeii tăi –, o, împărate, dacă ar fi văzut cineva, aşa precum am văzut eu, pe Hristos, Care din zdrobire pe om l-a înnoit şi l-a înviat, şi Care cu o minune ca aceea a adeverit puterea Sa, cum că acele lucruri nu sunt ale altuia, ci numai ale Unuia Dumnezeu, şi cum că Acela este Însuşi cel ce a zidit pe omul cel dintâi şi care făgăduieşte celor ce cred într-Însul împărăţie veşnică în ceruri; deci dacă ar fi văzut cineva acestea şi le-ar fi cunoscut, oare ar fi trecut cu vederea pe un Dumnezeu ca acesta, şi oare n-ar fi voit a se face prietenul Lui? Şi oare s-ar fi lepădat de un dar ca acela şi o putere ca aceea a lui Dumnezeu, care poate a lumina orbii, a îndrepta şchiopii, a muta munţii, a învia morţii şi, cu un cuvânt să zic, toată materia cea zidită a o mişca numai cu singur cuvântul şi încă a avea făgăduinţa veseliei şi a împărăţiei celei veşnice? Cine ar fi lăsat pe un Dumnezeu ca Acesta şi ar fi închis ochii împotriva acestei fericiri? Apoi cine ar fi ales a cinsti pe zeii voştri? Cum l-ai fi socotit tu pe unul ca acela? Au nu cu adevărat fără de minte şi fără de socoteală, care nu vrea a cunoaşte ce este bun şi de folos?

Pentru aceasta eu, o, împărate, lepădându-mă de rătăcirea şi de basmele voastre, de urâţii zei şi de toate bunătăţile cele deşarte şi vremelnice, m-am apropiat de Unul Dumnezeu şi am voit a fi socotit de voi ca unul fără de minte, precum însuţi ai zis, ca un nenorocit, mai bine decât a mă socoti între voi înţelept şi ales. Iată dar ale noastre sunt precum ai auzit; iar ale lui Hristos, de voieşti, fără de zăbavă încearcă cu lucrul; află mai degrab asupra noastră o muncă grea şi de nu poţi tu afla, apoi eu, care nu puţină vreme am fost judecător şi muncitor şi sunt foarte iscusit în lucrul acela, singur voi afla o muncă asupra mea şi pe celelalte le voi aduce ţie aminte. Dă-ne spre mâncarea fiarelor, aruncă-ne de sus în prăpastie, aruncă-ne în mare, îngroapă-ne de vii în pământ, taie-ne cu sabia, arde-ne în foc, sau fiecărui mădular al trupului nostru adu-i durerea ce i se cuvine; pentru că tot aşa şi eu, când eram orbit cu păgânătatea, am făcut luminătorului meu, celui ce m-a scos la lumina adevărului, adică Sfântului Mina".

Astfel grăind Sfântul Ermoghen fără temere către împărat, se mira poporul de îndrăzneala şi limba lui cea slobodă şi mărturisea că înaintea ochilor tuturor s-a făcut acea minune cu Sfântul Mina. Iar împăratul neputând răspunde nici un cuvânt împotriva celor grăite de Ermoghen – şi gândind că, de se va da la mai multă vorbă cu dânsul,

se va umple de mare ruşine şi i se vor defăima zeii –, a poruncit îndată să i se taie mâinile de la coate şi picioarele de la genunchi şi să le arunce în foc înaintea ochilor lui, ca să-şi vadă mădularele sale arzând. Iar mucenicul ridicându-şi capul puţin şi văzându-şi mâinile şi picioarele în foc, a zis: „Cât sunt eu de fericit, pentru că mâinile mele, pe care altă dată le ridicam către zeii cei străini şi picioarele cu care am umblat în rătăcire, acum le primeşte Dumnezeu ca pe o jertfă bine plăcută".

Apoi cu o suliţă i-au spart pântecele şi i s-au vărsat toate măruntaiele, iar restul trupului, care încă răsufla, după porunca împăratului, l-au aruncat gealaţii în râu. Iar pe Sfântul Mina, temându-se împăratul a-l întreba despre credinţă – ca nu cumva cu îndrăzneala cuvintelor şi cu minunile să-l ruşineze pe el şi să întoarcă de la zei rămăşiţa poporului celui de o credinţă cu el –, a poruncit ca fără întrebare să-l ducă într-o temniţă întunecoasă şi acolo să-l spânzure legat de mâini şi să-i lege de picioare o piatră foarte mare, ca astfel, de greutatea cea mare întinzându-se încheieturile lui, spânzurat îndelung să moară cu moarte silnică.

Iar Sfântul Mina, răbdând acea muncă, avea în gura sa cuvântul psalmistului şi grăia către Dumnezeu: *Vezi smerenia şi osteneala mea*; precum şi ceea ce grăieşte Apostolul: *Nu sunt vrednice pătimirile vremii de acum, pe lângă slava aceea ce are să se arate*. Apoi rupându-i-se încheieturile de la locul lor şi tot trupul lui fiind întins ca o strună şi durerile grele înmulţindu-se, a tăcut. Iar Dumnezeu, Care săvârşeşte puterea Sa cea minunată întru sfinţii Săi, nu numai că n-a lăsat pe răbdătorii de chinuri într-acele munci, ci a făcut negrăită minune cu dânşii. Căci prin dumnezeiasca Lui purtare de grijă, când Sfântul Ermoghen a fost aruncat în râu, încă puţin răsuflând, îndată arătându-se îngerii, l-au luat din apă, l-au scos la mal şi i-au tămăduit mâinile şi picioarele cele tăiate; apoi l-au făcut cu totul viu, sănătos şi întreg, încât era ca un nou născut. Sosind noaptea, l-au adus pe el la Sfântul Mina, care era spânzurat în temniţă şi era abia viu. Apoi dezlegându-l şi pe Sfântul Mina din legături şi vindecându-l, îngerii îi mângâiau pe amândoi, cu răsplătirea ce avea să fie lor în ceruri, pentru că acum li s-au gătit cununile şi puitorul de nevoinţe îi aşteaptă, până când îşi vor săvârşi bine alergarea nevoinţei lor. Deci îngerii au petrecut împreună cu dânşii până dimineaţa, întărindu-i spre pătimirea ce le stătea înainte.

Făcându-se ziuă, foarte de dimineaţă a poruncit împăratul să se deschidă priveliştea şi să se adune tot poporul. Apoi venind şi el s-a aşezat pe scaunul de judecată şi ştiind că toată cetatea crede în

Hristos, două lucruri cugeta în sine, zicându-şi: „Nu este bine a lăsa pe cetăţeni fără pedeapsă, nici iarăşi nu este de folos a-i munci pe toţi şi a-i pierde". Deci s-a prefăcut că nu ştia nimic despre credinţa lor cea în Hristos şi a început a vorbi către popor: „Ştiu că voi toţi cinstiţi pe marii noştri zei, cu jertfe şi cu închinăciuni, şi către împăraţi arătaţi cu frică datornică supunere întru toate. Dar de vreme ce de la început n-aţi stat împotriva acelor oameni răi, care au îndrăznit a răspândi învăţătura Celui răstignit şi nu i-aţi ucis cu pietre, mai înainte de venirea noastră la voi, pentru aceea nu puţină mânie aţi ridicat asupra voastră din partea zeilor. Iar eu dorind ca nici unul din voi să nu cadă în oarecare nevoie, prin voia zeilor, nu vă voi lăsa fără oarecare pedepsire, făcând izbândă pentru mânia zeilor.

Deci poruncesc să se ia cinstea cea dintâi de la cetatea voastră, ca să nu fie nimeni din voi cu dregătorie, nici să se ridice cineva la stăpâniri înalte. Să ştiţi şi aceasta, cum că Răstignitul pe nimeni nu izbăveşte din răutăţi, decât numai că aduce în toate nevoile şi la moartea cea rea pe cei ce cred într-Însul. Iar cum că sunt adevărate cele grăite de mine, să fie întru mărturie cei doi vrăjitori de ieri, Mina şi Ermoghen, care mai înainte de munci făgăduiau a învia morţii, dar fiind pierduţi de mine cu grele munci, după vrednicia lor, nici lor singuri n-au putut să-şi ajute. Deci unde este acum puterea înşelătorului Aceluia, Hristos?"

Astfel bârfind împăratul şi numele lui Hristos hulind, poporul cu greu se învoia şi cârtea în sine, cugetând un lucru nou împotriva împăratului. Şi poruncind prin dregători să tacă, iar împăratul vrând iarăşi a vorbi, îndată s-au arătat sfinţii mucenici Mina şi Ermoghen venind către împărat; atunci toţi întorcându-şi ochii spre dânşii cu multă mirare, ca şi cu un glas şi o gură au strigat: „Mare cu adevărat este Dumnezeul creştinilor!" Iar împăratul a rămas în mare nedumerire şi spaimă. Iar unul din cei ce stătea acolo în popor, cu numele Evgraf, iscusit în înţelepciunea elinească, care era oarecând unul din scriitorii vremii când era Sfântul Mina judecător în cetate, văzând pe sfinţii mucenici vii şi sănătoşi, s-a umplut de râvnă dumnezeiască şi însemnându-se cu semnul Crucii, a ieşit cu îndrăzneală în mijlocul priveliştii şi a stat înaintea împăratului, zicând: „Şi eu, împărate, sunt creştin şi lepăd poruncile tale; iată, înaintea ta sunt, necruţând trupul meu pentru Hristos şi să nu nădăjduieşti că mă vei birui cu îngrozirile sau cu îmbunările şi nu numai pe mine, dar nici pe un creştin din noi nu vei putea birui, pentru că nouă a trăi împreună cu voi ne este moarte, iar a muri pentru Hristos, cu adevărat ne este viaţă. Ai intrat ca un leu în cetatea noastră, vrând a înghiţi turma lui Hristos şi prin

închinarea de idoli a pierde sfânta credinţă, dar noi nu băgăm seamă de iuţimea ta, gata fiind spre moarte pentru buna credinţă şi râdem de tine ca de o vulpe bătrână".

Acestea auzindu-le împăratul, s-a aprins de mânie şi sculându-se iute de pe scaun s-a pornit asupra lui; apoi smulgând sabia de la unul din cei ce stăteau de faţă, cu mâna sa a tăiat pe Sfântul Evgraf, şi în marea lui mânie, l-a făcut bucăţi. Iar sfântul fiind tăiat, ocăra cât putea necredinţa tiranului şi mulţumea lui Dumnezeu că, mai înainte decât alţii, merge către El şi că nu numai printr-o rană primeşte sfârşitul său, ci prin multe răni, care vor mijloci lui multe cununi. Şi astfel şi-a dat sufletul său cel mucenicesc în mâinile lui Dumnezeu, fiind tăiat în mijlocul priveliştii.

Iar împăratul, iarăşi şezând pe scaunul său, s-a întors către sfinţii Mina şi Ermoghen şi a zis: „Mă jur cu puterea zeilor mei că niciodată n-am văzut astfel de vrăjitori ca aceştia; şi nu este de mirare că poporul cel simplu îi ascultă pe dânşii, pentru că, înşelând cu meşteşugul vrăjitoriei pe cei neînvăţaţi, îi depărtează de la zei şi-i sfătuiesc să moară pentru Cel răstignit. Iar eu îndată voi arăta vouă, o, ticăloşilor, ce sunteţi voi: adevărată înnoire a trupului, ori nălucire şi întunecare a ochilor". Iar sfinţii au răspuns: „De vreme ce mintea ta este nebună şi sufletul tău urât, cum şi inima împietrită, de aceea şi lucrul cel adevărat ţi se pare ţie a fi nălucire. Căci nu eşti tu orb cu adevărat, când nu crezi lucrului celui mai luminat decât soarele? Dacă te îndoieşti, apoi cearcă tu însăţi cu sârguinţă, dacă noi suntem cu adevărat. Şi dacă cu îngrozire te iuţeşti, apoi iarăşi cu munci şi cu răni încearcă-ne şi cunoaşte că suntem trup, iar nu nălucire. Ori voieşti cu făgăduinţele bunătăţilor cele vremelnice a ne uni pe noi cu tine? Apoi să ştii că de ne-ai fi dat nouă chiar împărăţia ta, care este la voi lucrul cel prea înalt, nici atunci nu ne-ai fi înşelat. Deci dă asupra noastră răspunsul tău cel desăvârşit, ştiind că nu sporeşti nimic".

Iar împăratul văzându-i pe ei că nu sunt năluciri, ci trupuri adevărate – pentru că mulţi îi pipăiau cu mâinile şi vedeau trupuri întregi şi vindecate de răni –, a poruncit să le taie capetele cu sabia. Iar el sculându-se s-a dus în palatul său, ruşinându-se că n-a putut în nici un fel să biruiască pe ostaşii lui Hristos. Deci sfinţii fiind duşi la locul cel de tăiere, tot poporul mergea după dânşii; iar ei ridicându-şi ochii, s-au rugat mult către Dumnezeu ca să dea sfintelor biserici şi la toată creştinătatea pace şi linişte, şi ca nimeni din cei ce vor cere ajutor de la dânşii, să nu se întoarcă în deşert. Apoi îmbrăţişându-se unul pe altul şi dându-şi pace, şi-au întins cinstiţii lor grumaji sub sabie spre a fi tăiaţi de ostaşi.

Apoi, de vreme ce marele Mina fiind încă viu, a rugat pe împărat ca trupul său să fie dus în Vizantia, care lucru chiar când îşi dădea sfârşitul l-a poruncit şi credincioşilor ce stăteau înaintea lui, pentru aceea, împăratul Maximin a poruncit să se facă un sicriu de fier, să pună într-însul trupurile sfinţilor mucenici şi să se arunce în mare, pentru ca să nu fie cinstite de creştini. Iar el pricepând gâlceava poporului şi cârtirea cea mare şi temându-se să nu se ridice tulburare asupra lui, a ieşit degrabă din cetate şi s-a întors în Vizantia. Iar sicriul de fier cu moaştele sfinţilor nu s-a cufundat în mare, ci cu puterea lui Dumnezeu plutind pe deasupra apei, a întrecut pe împărat plutind spre Vizantia degrab, zburând ca o pasăre cu aripi. Atunci noaptea s-a arătat vedenie dumnezeiască episcopului Constantinopolului, poruncindu-i ca fără zăbavă să meargă la ţărmul mării şi să ia cu cinste sicriul cu moaştele sfinţilor.

Iar episcopul, în aceeaşi noapte chemând clerul său şi pe oarecare din cetăţenii cei credincioşi, bărbaţi cinstiţi, au ieşit la mare şi au văzut toţi pogorându-se pe mare lumină ca un stâlp din cer, asupra unui caic; şi doi bărbaţi prea străluciţi venind în acel caic către ţărm, unde erau episcopul şi clerul. Şi după ce s-a apropiat de mal, au văzut că nu un caic, ci un sicriu pluteşte, fiind tras pe apă de doi îngeri purtători de lumină, care, punând sicriul pe mal, îndată s-au făcut nevăzuţi. Iar episcopul şi cei împreună cu dânsul, primind racla cu bucurie şi cunoscând că este de fier, foarte mult s-au mirat, cum greutatea fierului nu s-a scufundat în adâncul mării, ci ca un lemn uşor a plutit pe apă. Şi sărutând cinstitele trupuri ale sfinţilor mucenici, le-au pus într-un loc ascuns până la o vreme.

Iar pe împăratul Maximin, când mergea pe cale, l-a ajuns pedeapsa lui Dumnezeu, pentru că s-a lipsit de ochii cei trupeşti, cel ce era orb demult de cei sufleteşti, şi precum a spus el prietenilor săi de casă, a fost bătut cu mâini nevăzute şi după puţine zile a murit ticălosul. Atunci episcopul cu mare cinste a îngropat moaştele sfinţilor mucenici lângă zidul cetăţii, ca să fie acestea strajă şi păzitori celor ce înoată pe mare, iar celor ce pătimesc în boli să le fie doctori, întru slava marelui Dumnezeu şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A UNSPREZECEA

CUVIOSUL DANIIL STÂLPNICUL[1]

Mesopotamia, care este între râurile Tigru şi Eufrat, a odrăslit această stâlpare a raiului, pe Cuviosul părintele nostru Daniil, în satul ce se numeşte Vitara, care este aproape de cetatea Samosata, din părinţi creştini, ale căror nume erau Ilie şi Marta.

Zămislirea Cuviosului Daniil a fost aşa: maica lui era stearpă şi nu năştea, pentru care pricină era dosădită şi ocărâtă de bărbatul său cu mustrări nenumărate şi era defăimată de rudenii şi de vecini. Ea fiind întru amărăciunea inimii, a ieşit odată din casă încetişor, pe la miezul nopţii, şi ridicându-şi mâinile către cer, cu multe lacrimi s-a rugat lui Dumnezeu, zicând: „Doamne, împărate, Cela ce ai făcut dintru început bărbat şi femeie şi ai zis: *Creşteţi şi vă înmulţiţi*; Cela ce ai dăruit Sarei la bătrâneţe pe Isaac, Anei pe Samuil, Elisabetei pe Ioan, milostiveşte-Te şi spre necazul meu, şi căutând cu milostivire, dezleagă-mi nerodirea mea. Ia defăimarea mea şi dă rod pântecelui celui neroditor, ca, pe cel dăruit de Tine, să-l aduc Ţie, precum de demult Ana a născut pe Samuil".

Astfel rugându-se ea cu inimă zdrobită şi cu duh smerit, s-a întors în casă şi după ce a adormit puţin, a văzut în vis două candele preastrălucite şi mari pogorându-se încetişor din cer peste capul ei. Sculându-se dimineaţa a spus bărbatului şi rudeniilor ceea ce a văzut, iar aceia în multe feluri i-au tâlcuit visul, ce era mai înainte însemnarea unui rod care avea să-l aibă şi care, cu strălucirea faptelor bune, avea să fie mai strălucit decât stelele.

Iar după puţină vreme zămislind, a născut prunc de parte bărbătească, prin a cărui naştere, maica s-a vindecat de amândouă necazurile: al sterpiciunii şi al durerii.

[1] După Metafrast.

Astfel de început al vieţii de pe pământ a avut fericitul Daniil; astfel a ieşit în lume, cel care era cu adevărat fiu al luminii. Şi a crescut pruncul cinci ani fără nume, căci părinţii nu voiau să pună nume fiului lor şi doreau să fie numit de Dumnezeu, ca unul ce s-a născut din dăruirea Lui şi astfel tot de la Dumnezeu să-şi primească numele. Deci l-au dus într-o mănăstire oarecare, aducând şi daruri lui Dumnezeu, apoi l-au rugat pe egumen să dea nume fiului lor. Iar acela fiind insuflat de Dumnezeu, a zis că se cuvine să se numească cu numele pe care singur Dumnezeu îl va descoperi. Şi căutând spre prunc, a zis să i se dea carte din dumnezeiescul altar, şi deschizând-o, a aflat oarecare cuvinte ale Sfântului prooroc Daniil. Din acestea, pricepând că aşa binevoieşte Dumnezeu a se numi pruncul, l-a numit cu acest nume proorocesc, care însemna că şi acest prunc avea să fie asemenea acelui mare prooroc Daniil şi cu numele şi cu obiceiurile.

Şi părinţii voiau ca fiul lor îndată să se încredinţeze lui Dumnezeu în mănăstirea aceea, dar egumenul n-a voit, pentru că copilul era încă mic. Şi s-au întors cu dânsul la casa lor, rânduind Dumnezeu aşa, ca după acestea copilul, nu prin socoteala altora, ci prin voia şi înţelepciunea sa, să aleagă locul cel bun.

Iar crescând copilul, se cunoştea ce fel de bărbat desăvârşit are să fie şi din răsădirea sa, pomul cel bun arăta ce fel de roade are să aducă mai pe urmă; pentru că de acum îi urma umbra faptelor bune, celui ce umbla în lumina darului lui Dumnezeu.

Când era de doisprezece ani, a ieşit din casa părinţilor săi, nespunând nimănui de plecarea şi de gândul său, şi a trecut cu vederea, pentru Hristos, pe părinţii săi, patria, rudele şi pe prieteni şi s-a dus într-o mănăstire, care era la douăzeci de stadii depărtare de satul care îl odrăslise. Acolo căzând la picioarele egumenului, s-a rugat să-l primească în ceata celor ce petrec viaţa monahicească şi să-l îmbrace în chipul îngeresc. Iar egumenul punându-i înainte slăbiciunea trupului său şi vârsta tinereţilor, zicea că un copil tânăr ca dânsul nu poate să poarte ostenelile monahiceşti cele multe, care nu sunt lesnicioase nici bărbaţilor celor desăvârşiţi, adică: privegherile, culcările pe pământ, postirile, omorârea trupului şi tăierea cea desăvârşită a voii sale, precum şi toată pofta cea trupească. Pentru aceea, îl sfătuia să se întoarcă la părinţii săi, să mai petreacă acasă câtăva vreme şi să nu meargă la nişte osteneli ca acelea ce covârşesc puterile tinereţii.

Iar Daniil a zis: „Eu pentru aceea am venit aici ca să vieţuiesc întru Hristos şi să mor pentru lume, că de aş muri în aceste frumoase osteneli monahiceşti mai bine este, decât să mă duc de aici deşert;

căci nu e cuviincios ca, *punând mâna pe plug* – cum zice Evanghelia – *să mă întorc înapoi*. Apoi zicându-i multe egumenul şi auzind de la dânsul mai multe – şi după ce n-a putut să-l schimbe de la scopul său, căci a văzut într-însul mare sârguinţă către Dumnezeu şi dragoste cu osârdie –, a chemat pe fraţi şi s-au sfătuit împreună cu dânşii dacă se cuvine a primi în mănăstire pe acest copil. Iar aceia minunându-se de mărimea de suflet a copilului şi de statornicia lui cea bună şi cunoscând într-însul chemarea lui Dumnezeu, s-au învoit a-l primi la petrecerea lor. Deci Daniil era arzând cu duhul pentru faptele cele bune şi pentru viaţa cea după Dumnezeu.

Iar după câtăva vreme, părinţii aflând despre dânsul că se găseşte într-aceea mănăstire, s-au bucurat şi s-au minunat, că un copil ca dânsul s-a dus singur la slujba lui Dumnezeu. Şi mergând la dânsul, l-au văzut încă netuns şi umblând prin mijlocul monahilor, fără îmbrăcăminte monahicească. Deci au rugat pe egumen ca înaintea ochilor lor să-l tundă pe fiul lor şi să-l îmbrace în îmbrăcăminte monahicească. Iar egumenul, după sfatul fraţilor, a tuns pe Daniil în rânduiala monahicească într-o zi de duminică şi a poruncit părinţilor lui ca să nu vină adeseori la fiul lor, iar ei s-au întors cu bucurie la casa lor.

Iar fericitul Daniil a rămas în mănăstire sporind şi întărindu-se cu duhul, crescând cu anii şi cu faptele cele bune. Iar pârga cea prea frumoasă a vieţii lui şi rădăcina rodurilor celor ce aveau să fie mai pe urmă, era într-acest chip: s-a aprins inima lui de dragoste dumnezeiască şi dorea foarte mult să se închine sfintelor locuri, unde Domnul nostru Iisus Hristos a pătimit pentru noi, S-a îngropat, a înviat şi de unde S-a înălţat la ceruri. Apoi ardea cu duhul să vadă pe marele bărbat Simeon Stâlpnicul. Deci mergând la egumen, i-a descoperit dorinţa sa şi l-a rugat să-l lase să meargă în calea la care gândea. Acela l-a oprit în acea vreme, dar mai pe urmă, având el singur nevoie a merge în Antiohia pentru oarecare treburi bisericeşti, a luat împreună cu dânsul pe Daniil şi pe alţi fraţi. Şi ajungând în satul ce se numeşte Telada, de unde nu era departe Sfântul Simeon Stâlpnicul, s-au dus la turnul lui, unde au văzut asprimea locului aceluia şi înălţimea turnului lui şi cum acel bărbat răbda acolo gerul iernii şi zăduful verii, ploile şi vânturile.

Şi deşi socoteau unii din cei neiscusiţi că sfântul rabdă unele ca acelea pentru slavă deşartă, însă fericitul Daniil nu numai că s-a mirat de răbdarea lui, dar se gândea spre a-i urma aceluia. Iar când ei au strigat de jos, Sfântul Simeon, căutând de sus către dânşii, le-a zis să pună scară şi să se suie la dânsul, dacă voiesc. Atunci se văzu în ce

chip era duhul fiecăruia: pentru că unul zicea că îl dor picioarele, altul se lepăda din pricina bătrâneţilor, altul se oprea cu altă neputinţă, iar Daniil, apucându-se de scară, s-a suit degrab şi cu mare bucurie a sărutat pe marele Simeon. Şi n-a fost în deşert osteneala lui, pentru că mai întâi s-a folosit de învăţătura sfântului şi s-a îndemnat spre mai multe fapte bune; apoi s-a învrednicit de binecuvântarea lui, ce se dădea prin punerea mâinilor şi s-au adeverit cele ce erau să i se întâmple. Căci l-a auzit zicând prooroceşte către dânsul: „Îmbărbătează-te, fiule, şi să se întărească inima ta, căci multe osteneli grele de purtat vei suferi pentru Hristos, Care întru toate îţi va fi ajutător, întărindu-te şi mângâind duhul tău".

Deci după acea iubită şi îndestulată vorbă împreună cu sfântul, Daniil s-a coborât şi s-a întors în mănăstirea sa. Iar după câtăva vreme, ducându-se către Domnul egumenul său, a fost silit de fraţi să primească după dânsul egumenia. Însă el arătându-le pe altul în locul său, îşi căuta liniştea şi zicea: „Iată că ai scăpat, Daniile, şi acum ai vremea pe care o doreai mai înainte; deci mergi în calea cea dorită şi-ţi împlineşte gândul tău". Şi astfel a ieşit în taină din mănăstirea sa, neştiind nimeni, şi a venit în ograda care era lângă stâlpul Sfântului Simeon şi petrecând acolo paisprezece zile, voia să se ducă. Iar Sfântul Simeon iubindu-l, l-a sfătuit să petreacă împreună cu dânsul. Dar Daniil având mare dorinţă să vadă locurile sfinte de la Ierusalim şi să meargă la linişte în pustie, a pornit pe cale, mergând către Palestina.

Pe atunci era răzmeriţă în Palestina, pentru că samarinenii dădeau război împotriva creştinilor şi calea era anevoioasă într-acolo. De care lucru auzind Daniil, n-a băgat în seamă acestea, ci mergea cu minte bărbătească şi cu inimă neînfricoşată, netemându-se de moarte, fiind cuprins de mare dorinţă să-şi împlinească gândul său, pe care îl avea de demult. Iar în cale a întâmpinat un monah cinstit, bătrân cu anii, la vedere cu bun chip şi cu părul cărunt, întru toate asemenea Sfântului Simeon Stâlpnicul şi care văzând pe Daniil, îl întrebă sirieneşte unde merge. Iar el a răspuns: „De va voi Dumnezeu, merg către sfintele locuri". Iar bătrânul a zis: „Drept ai grăit, de va vrea Dumnezeu. Dar acum să ştii, cu adeverire, că această călătorie a ta nu este după voia lui Dumnezeu, căci n-ai auzit oare de tulburarea şi războiul care este în Palestina?" Iar Daniil a zis: „Am auzit, dar nădăjduiesc spre Dumnezeu că-mi va fi ajutător şi nu va veni nici un rău asupra mea; iar de mi s-ar întâmpla ceva de acest fel, nu mă tem, pentru că ori de trăim, ori de murim, tot ai Domnului suntem". Iar bătrânul a zis către dânsul cuvintele cele prooroceşti: „Să nu dai spre

clătire picioarele tale, nici să dormiteze îngerul cel ce te păzeşte pe tine".

Însă Daniil se arăta gata a muri pe acea cale pentru Hristos. Iar bătrânului nefiindu-i aceasta cu plăcere, şi-a întors faţa, zicând: „Dumnezeu n-a poruncit ca fără de vreme să ne dăm spre moarte şi ca singuri să ne îngrijim a fi omorâţi cu sila, pentru că El a zis: *De vă gonesc din această cetate, fugiţi în cealaltă"*. Iar după ce s-a înduplecat Daniil de sfatul bătrânului, a zis: „Dacă aşa este bine, părinte, apoi mă voi întoarce". Bătrânul a răspuns: „Nu te sfătuiesc să te laşi cu totul de scopul tău, căci aş fi nebun; dar să nu mergi acolo în această vreme rea, ci întoarce-te la Constantinopol, care este al doilea Ierusalim cu sfinţenia, pentru că acestei cetăţi i s-a dat acum dar de la Dumnezeu şi acolo în multe biserici îţi va fi cu putinţă a intra şi te vei sătura de vederea a multe sfinţenii. Iar dacă vei voi a petrece în linişte, apoi chiar în Tracia de sus sau în gura Pontului îţi va fi spre folos şi Dumnezeu îţi va ajuta în acel loc; căci nu se cuvine a cugeta că pe Dumnezeu Îl afli numai la Ierusalim, iar în Vizantia nu, pentru că pe Dumnezeu, o, iubitule, nici un loc nu-L cuprinde".

Astfel vorbind între dânşii, a apus soarele şi s-a ivit în calea lor o mănăstire, către care s-au abătut căci era noapte. Iar bătrânul a zis către Daniil: „Mergi tu înaintea mea, iar eu voi veni după tine". Şi socotind Daniil că bătrânul are vreo trebuinţă ca să rămână, a mers înaintea lui. Şi venind la porţile mănăstirii, şedea aşteptând pe bătrân şi, dacă a văzut că nu mai vine, a socotit că bătrânul s-a abătut aiurea să rămână. Apoi intrând singur înăuntru, s-a închinat egumenului şi fraţilor şi a mâncat din bucatele ce i s-au pus înainte. Şi odihnindu-se el, bătrânul acela iarăşi i-a apărut înainte în vedenie, sfătuindu-l să facă cele ce grăise pe cale, ca să se ducă degrabă în Vizantia. Iar Daniil deşteptându-se şi nevăzând pe nimeni înaintea sa, cugeta: cine este cel ce i se arăta lui, om sau înger? Iar acela era marele Simeon Stâlpnicul.

După vedenia aceea, fericitul Daniil cântând rugăciunile dimineţii şi luând iertare şi binecuvântare de la fraţii care vieţuiau acolo, s-a dus la Constantinopol. Apoi venind la gura Pontului, a intrat în biserica Sfântului Arhanghel Mihail, voievodul puterilor cereşti, şi a petrecut într-însa şapte zile. Aici a auzit de la unii, că într-un alt loc înalt ce se află acolo aproape, ce se numea Filemporon, se află o capişte idolească, în care erau mulţime de duhuri necurate, încât nu era cu putinţă cuiva a trece pe acolo, pentru că pe cei ce pluteau pe lângă acel loc îi înecau în apă, iar asupra celor ce treceau alături năvăleau ca nişte tâlhari şi-i răneau. Auzind de aceasta sfântul, a

gândit să se ducă şi să vieţuiască acolo, aducându-şi aminte de marele Antonie, câte răutăţi a răbdat de la diavoli şi la sfârşit, biruindu-i cu ajutorul lui Dumnezeu, s-a învrednicit de mare cinste. Deci s-a dus în acea capişte pustie, înarmându-se cu arma cea nebiruită a Sfintei Cruci şi cântând: *Domnul este luminarea mea şi Mântuitorul meu, de cine mă voi teme*. Şi s-a spăimântat mai înainte de luptă ceata cea diavolească, iar ostaşul cel duhovnicesc înconjurând colţurile, le îngrădea cu semnul Crucii, la fiecare plecându-şi genunchii şi rugându-se lui Dumnezeu.

Şi făcându-se seară, a venit duhul întunericului, care arunca cu pietre asupra sfântului şi se auzea glas înfricoşat, ţipăt şi huiet. Iar Daniil, fără temere stând la rugăciune, zicea: *De s-ar rândui asupra mea tabără, nu se va înfricoşa inima mea*. Şi astfel a petrecut întâia şi a doua noapte. Iar în noaptea a treia a văzut mulţime de diavoli în chip de oameni mari, ca nişte uriaşi, cu feţele întunecate, înfricoşaţi, ca nişte mâncători de stârv, care scrâşnind cu dinţii şi iuţindu-se asupra lui, ziceau: „Cine te-a sfătuit, o, ticălosule, a veni aici, unde noi vieţuim de multă vreme şi suntem domni ai acestui loc?" Şi se repezeau asupra lui, unii vrând să-l arunce în mare, iar alţii se sileau să-l ucidă cu pietre, însă nici unul din ei nu putea să se apropie de dânsul. Iar sfântul aducându-şi aminte de cuvintele Domnului: *Acest neam nu poate ieşi cu nimic, fără numai cu rugăciunea şi cu postul*, a astupat toate uşile capiştii, lăsând numai o ferestruică, şi petrecea în post şi rugăciune. Iar nu după multă vreme, cu puterea lui Dumnezeu, s-a izgonit de acolo toată puterea cea diavolească, încât poporul umbla pe acolo fără vătămare.

Deci s-a făcut înştiinţare despre aceea pretutindeni şi au început mulţi de prin laturile dimprejur a veni la Sfântul Daniil, minunându-se că acolo, unde era sălăşluirea diavolilor, acum se săvârşeşte slujba lui Dumnezeu ziua şi noaptea. Iar diavolul care urăşte binele, nerăbdând a se vedea biruit de sfânt, a băgat zavistie între oarecare din clerici, care au început a grăi între dânşii: „Oare de unde a venit acesta aici, că iată toţi merg la dânsul şi-l laudă pretutindeni? Să spunem patriarhului ca să-l izgonească din locul acesta".

Şi apropiindu-se clericii de Anatolie, patriarhul Constantinopolului, l-au clevetit pe sfânt, dar patriarhul a zis către dânşii: „Pentru ce clevetiţi asupra omului, neştiind de unde este, nici în ce fel vieţuieşte? Căci dacă vieţuieşte bine, apoi şi noi vom fi părtaşi sfinţeniei lui, iar dacă este rău, apoi cu adevărat este vrednic a fi izgonit. Deci să nu-l izgoniţi îndată, ci mai întâi socotiţi cu luare-aminte cele ce se cuvin pentru dânsul". Atunci au tăcut clevetitorii,

fiind ruşinaţi. Iar diavolul văzând că nimic n-a putut spori cu asemenea măiestrii, a năvălit asupra sfântului cu mai multe năluciri şi înfricoşări decât cele dintâi, pornindu-se asupra lui cu toată puterea sa. Căci uneori se lăuda ca să-l înece în mare, iar alteori se nevoia a-l omorî; însă nu i s-a dat voie a vătăma pe sfântul, care stând la rugăciune, zicea: „Domnul meu Iisus Hristos în care cred, Acela vă va arunca pe voi în prăpăstiile iadului".

Acestea zicând el, s-a făcut strigare şi ţipăt, încât a văzut sfântul pe diavoli, ca nişte lilieci de noapte, zburând şi ieşind din locul acela. Dar tot n-au încetat a face supărare sfântului, că iarăşi au pornit clevetitori asupra lui, care apropiindu-se de patriarh, au zis: „Stăpâne, Daniil este vrăjitor şi făţarnic şi înşeală pe popor cu farmecele; de aceea, nu mai putem nici a privi asupra lui". Atunci patriarhul, chemându-l pe Daniil, l-a întrebat cine şi de unde este, pentru ce a venit în acele părţi şi cum mărturiseşte despre Dumnezeu. Iar el, mai întâi şi-a mărturisit dreapta credinţă, apoi şi-a spus neamul său şi patria şi cum că, prin descoperirea lui Dumnezeu, a fost sfătuit a veni în Vizantia. Iar patriarhul auzind acestea, s-a sculat şi l-a îmbrăţişat, cinstindu-l ca pe omul lui Dumnezeu, apoi l-a liberat cu pace.

Nu după multe zile, a căzut patriarhul acela într-o boală cumplită şi chemând îndată la sine pe Daniil, l-a rugat să facă pentru dânsul rugăciune către Dumnezeu ca să se vindece. Deci rugându-se sfântul, patriarhul s-a sculat îndată sănătos. Iar pentru tămăduire, doctorul cel fără de arginţi a cerut ca plată de la patriarh, să-i ierte pe aceia care l-au clevetit pe el. Iar patriarhul a zis: „Cum să nu iert pe aceia care mi s-au făcut pricinuitori de atâta bine, încât m-au învrednicit a te vedea şi a primi vindecare prin tine?" Apoi patriarhul a rugat pe sfântul să petreacă împreună cu dânsul, dar acela s-a rugat ca să fie lăsat să meargă la locul său şi ducându-se, iarăşi a astupat după sine uşile, lăsând numai o ferestruică, pentru cei ce veneau la dânsul.

Iar după nouă ani de şedere acolo, când a binevoit Dumnezeu a-l chema la viaţă mai desăvârşită, i s-a făcut o descoperire în acest chip: a văzut în vedenie un turn înaintea sa, covârşind norii cu înălţimea şi Cuviosul Simeon stând în vârful lui. Acolo, împreună cu dânsul, stăteau doi tineri luminaţi şi a auzit glas din înălţimea turnului, zicând: „Suie-te aici la mine, Daniile". Iar el a răspuns: „Dar cum, Doamne, mă voi sui la o înălţime ca aceasta?" Iar Cuviosul Simeon a poruncit acelor tineri să se pogoare, şi luându-l pe Daniil, să-l suie la dânsul. Tinerii îndată au făcut ce li s-a poruncit şi l-au adus pe Daniil înaintea lui Simeon. Iar el îmbrăţişând pe Daniil, a zis către dânsul cu

glas mare: „Îmbărbătează-te, Daniile, fii tare, fii cu mărime de suflet şi stai bine şi cu bărbăţie!"

Acestea grăind Sfântul Simeon, s-a făcut tunet mare, şi de glasul acela, Daniil s-a deşteptat. Iar acea vedenie însemna că i se cuvine şi lui a se sui în turn, după asemănarea Sfântului Simeon Stâlpnicul şi a se apropia de cer cu trupul şi cu duhul.

În acea vreme Serghie, ucenicul Sfântului Simeon, a venit din Antiohia la împărat, aducând culionul lui Simeon, care era trimis împăratului ca un dar spre apărare de tot răul. Dar de vreme ce mintea împăratului era spre grijile cele dinafară şi se îndeletnicea cu treburile poporului, Serghie a cugetat să plece înapoi şi dorea să meargă pe la mănăstirea numită a „neadormiţilor". Şi aflându-se împreună cu alţii lângă locul unde era Sfântul Daniil, au pomenit unii despre dânsul, spunând cu câtă răbdare îşi petrecea viaţa sa şi cum a luat de la Dumnezeu dar, spre a vindeca neputinţele şi a izgoni diavolii. De acest lucru auzind Serghie, a poruncit să tragă corabia la ţărm şi a mers la Cuviosul Daniil, care l-a primit cu dragoste. Iar după o vreme, pricepând Serghie că duhul lui Simeon odihneşte peste Daniil – precum al lui Ilie peste Elisei – darul pe care îl avea la sine, adică culionul fericitului Simeon, l-a dat lui Daniil, că lui i se cădea mai bine decât altcuiva.

După aceea s-a făcut lui Serghie o arătare ca aceasta: a văzut în somn trei tineri, care au venit către dânsul şi i-au zis: „Scoală-te, Serghie, şi spune-i lui Daniil, că acum s-a împlinit vremea petrecerii sale în acest locaş, deci să se pregătească pentru mai mari nevoinţe". Sculându-se Serghie, a spus aceasta lui Daniil; iar el, înţelegând că porunceşte Dumnezeu a urma vieţii Cuviosului Simeon, a rugat pe Serghie să meargă în pustie şi să-i afle loc lesnicios, unde ar putea să zidească un turn. Iar Serghie înconjurând nişte dealuri, fiind purtat de ajutorul lui Dumnezeu, a venit la locul acela unde era să se zidească turnul, şi culcându-se să se odihnească după osteneala zilei, a avut o vedenie într-acest chip: un porumbel alb zbura pe deasupra lui şi Serghie se sârguia a-l prinde, dar a auzit glas de sus, zicând: „Tu socoteşti a-l prinde cu cursa, dar nu, căci cu mâinile se cade a-l prinde". Iar porumbelul a zburat la înălţime şi nu s-a mai văzut.

Deci pricepând Serghie că Dumnezeu i-a arătat acolo loc pentru zidirea turnului, s-a întors la Daniil şi i-a spus ceea ce a văzut şi a auzit, iar el s-a bucurat şi a rugat pe un oarecare prieten al său, anume Marcu, căruia, Dumnezeu ajutându-i, degrabă a zidit turnul. Apoi după ce s-a săvârşit vârful, Daniil a ieşit din locaşul acela noaptea, ca să nu ştie nimeni de dânsul, şi venind către turn, s-a

rugat, zicând: „Slavă Ţie, Hristoase Dumnezeule, că m-ai învrednicit de o viaţă ca aceasta; Tu ştii, Doamne, că întru Tine mă întăresc, şi spre Tine nădăjduind, mă voi sui pe acest turn. Deci primeşte râvna mea, întăreşte-mă spre nevoinţă şi începutul acesta adu-l întru săvârşire". Astfel rugându-se, s-a suit în turn, începând a vieţui după Dumnezeu, între cer şi pământ, de acesta înstrăinându-se, iar către cer apropiindu-se cu trupul şi cu duhul.

Dar diavolul, care zavistuieşte totdeauna contra robilor lui Dumnezeu, a început şi acolo a supăra pe sfânt, pentru că a ridicat asupra lui pe stăpânul locului aceluia, cu numele Ghelasie. Căci acela înştiinţându-se că s-a zidit turnul pe moşia lui fără voie şi că a început a vieţui acolo un călugăr fără ştirea lui, s-a mâniat foarte şi a vestit despre aceasta pe împărat şi pe patriarhul Ghenadie, care se alesese după Anatolie. Dar împăratul n-a ţinut seamă de aceea, iar patriarhul nu numai că a poruncit să dea jos pe Daniil de pe turn, ci încă voia să-l şi pedepsească. Deci a dat putere lui Ghelasie să meargă şi să-l dea jos cu ocară din turn.

Iar Ghelasie mergând cu mânie să-şi împlinească voia sa, Dumnezeu l-a împiedicat în acel gând rău şi a poruncit să vină deodată, în zi senină, o ploaie mare şi vânt puternic cu multe fulgere şi tunete. Însă acela nici aşa nu s-a înfricoşat, nici n-a încetat în acel gând rău, având inima sa aprinsă cu iuţime, pornindu-l diavolul spre mânie. Iar după ce a venit la turn, a început a striga cu ocări asupra sfântului ca îndată să pogoare de pe turn, iar de nu va vrea, apoi singur se va sui şi-l va da jos. Însă unul din cei ce veniseră împreună cu dânsul acolo, zicea: „Lasă-l, că nici un rău nu-ţi face; pentru că nici turnul acesta nu este pe moşia ta, nici nu ţi se face prin aceasta vreo strâmbătate, ci poate mai bine îţi va fi, având un vecin ca acesta, învrednicindu-te şi de rugăciunile lui". Dar Ghelasie nu i-a ascultat pe dânşii, ci porunci sfântului cu mânie, ca îndată să coboare din turn. Iar începând sfântul a se coborî şi păşind până la a şasea treaptă, s-au văzut picioarele lui umflate de privegherea cea neîncetată a zilei şi a nopţii. Atunci le-a fost jale tuturor şi chiar acel Ghelasie s-a întors cu milostivire şi a început a-l ruga ca iarăşi să se suie la locul său. Apoi se ruga să-l ierte, pentru că a îndrăznit a-l necăji.

După aceasta, Ghelasie i-a zidit un turn mai înalt şi de atunci a început a avea pe sfânt în mare cinste, încât chiar înaintea împăratului lăuda pe cuviosul bărbat cel plin de fapte bune. Apoi a venit la sfântul un om bătrân şi cinstit din Trachia, aducând cu sine pe singurul său fiu care era îndrăcit şi pe care, punându-l lângă turn,

ruga pe sfânt cu lacrimi, să se milostivească şi să-l vindece; „căci iată, zicea el, treizeci de zile sunt de când cel ce se munceşte, nu încetează pomenirea numelui tău, sfinte al lui Dumnezeu". Iar cuviosul fiind milostiv, a zis către dânsul: „De crezi că Domnul meu Iisus Hristos va tămădui prin mine pe fiul tău, după credinţa ta să-ţi fie ţie". Apoi a poruncit să ungă pe cel îndrăcit cu untdelemn sfinţit. Şi aceasta făcându-se, l-a aruncat diavolul la pământ şi mult cutremurându-l, mai pe urmă a zis: „Voi ieşi, voi ieşi", după care a şi ieşit. Iar tatăl luând pe fiul său sănătos, l-a dus într-o mănăstire, unde s-a făcut monah iscusit.

După aceasta, alt bărbat cu numele Chir, înţelept şi cuvântător bun – care fusese mai înainte eparh, iar mai pe urmă a fost ales episcop în cetatea Frigiei, ce se numeşte Cotilia – acesta având o fiică cu numele Alexandra, pe care o muncea diavolul, a adus-o la sfântul, care rugându-se lui Dumnezeu şi punându-şi mâinile pe ea, îndată a ieşit diavolul şi s-a făcut sănătoasă. Iar din acea vreme, Chir avea mare dragoste şi osârdie către cuviosul.

Odată, tot acela a adus la sfânt pe o femeie a unui ostaş al său, aşijderea îndrăcită, şi aceea, cu rugăciunile fericitului, a dobândit sănătate, pentru care Chir, fiind mulţumitor, a scris pe turnul sfântului aceste stihuri: «Între pământ şi între cer stă un bărbat lovit «de pretutindeni de vânturi şi nicidecum temându-se. Cu hrană «cerească se hrăneşte şi bea vânt în setea lui, sprijinindu-şi picioarele «sale pe un turn înalt, şi răbdând ca Simeon; care propovăduieşte pe «Fiul Maicii celei neispitite de nuntă».

Leon cel mare, împăratul grecesc, neavând fii şi dorind să aibă moştenitori, a rugat pe Cuviosul Daniil să mijlocească pentru el la Dumnezeu ca să câştige ceea ce doreşte. Iar el, ca cel ce singur era fiul rugăciunii – căci cu rugăciune a fost dăruit maicii sale –, asemenea şi pe alţii îi făcea a avea fii, cu rugăciunile sale. Deci rugându-se către Dumnezeu, a proorocit împăratului că în anul viitor i se va naşte fiu şi s-a împlinit acea proorocie a lui. Iar împăratul s-a bucurat pentru naşterea fiului său şi era mulţumit de rugăciunile sfântului, pentru care i-a zidit alt turn. Şi străbătând pretutindeni vestea despre Sfântul Daniil, a venit la dânsul împărăteasa Evdochia, soţia împăratului Teodosie cel Tânăr, care fusese mai înainte, şi l-a rugat să se pogoare de pe acel turn şi să meargă în stăpânirea sa, unde zicea că are multe locuri liniştite. Iar fericitul a lăudat cugetul ei cel bun, dar n-a voit a se duce de acolo, unde i-a poruncit Dumnezeu a petrece; şi, binecuvântând pe împărăteasă, a trimis-o cu pace, iar el s-a suit în turnul cel mai înalt, pe care îl zidise Ghelasie.

În acea vreme unii din ereticii care erau în Constantinopol, au momit o desfrânată cu mult aur, anume Vasiana, ca să meargă la sfântul şi să-l înduplece spre lucrul cel necurat sau pe dânsul singur sau pe vreunul din ucenicii lui. Deci s-a dus cea fără de ruşine către cel înţelept, cea necurată către cel curat, socotind că numai cu o căutare spre dânsa se va înşela fericitul şi o va pofti, căci era îmbrăcată cu haine ţesute cu aur şi împodobită cu multe feluri de podoabe.

Şi venind, s-a prefăcut că este bolnavă, şi petrecea într-o ţarină ce era în faţa turnului, lângă ograda turmei celor cuvântătoare ale păstorului, văitându-se că este bolnavă, ca astfel, dacă nu sfântului, apoi măcar ucenicilor lui să le facă vătămare sufletească. Şi stând acolo nu puţină vreme şi văzând că nu sporeşte nimic – căci nu putea nicidecum să înşele pe acela a cărui minte nu se lipea de pământ, ci de-a pururea privea sus la Dumnezeu – s-a dus în deşert, şi venind la ereticii care o trimiseseră, a grăit minciuni ticăloasa, cum că ar fi rănit pe Daniil care ar fi poftit frumuseţea ei şi că ar fi poruncit ucenicilor s-o suie la dânsul în turn: „Iar eu, zise ea, n-am voit. Ei însă, temându-se să nu iasă în auzul poporului pofta cea rea a lor, au vrut să mă omoare şi abia m-am smuls din mâinile lor şi am fugit".

Astfel minţind desfrânata aceea asupra sfântului, ereticii răspândiră cuvintele ei în popor, ca, făcând nume rău lui Daniil cel nevinovat şi curat, să-l facă urât de popor. Dar îndată a ajuns judecata lui Dumnezeu pe vestitoarea cea mincinoasă şi necurată, căci a năvălit asupra ei un duh rău care o muncea. Atunci, nevrând chiar, a mărturisit că a fost plătită de eretici şi s-au ruşinat cei ce huleau pe plăcutul lui Dumnezeu. Iar cetăţenii luând-o, au dus-o la sfântul şi l-au rugat s-o izbăvească de muncirea cea diavolească. Iar el fiind ucenic adevărat al lui Hristos, care învaţă a iubi pe vrăjmaşi şi care porunceşte a ierta celor ce greşesc până la şaptezeci de ori câte şapte, nu i-a răsplătit cu rău pentru rău, ci a făcut bine făcătoarei sale de rău. Căci a făcut rugăciuni către Dumnezeu pentru dânsa, apoi a poruncit s-o ungă cu untdelemn sfinţit şi aşa a izbăvit-o de diavolul care o muncea. Iar ea dobândind tămăduire, a sărutat turnul sfântului, mărturisindu-şi păcatul înaintea tuturor şi cerându-şi iertare; apoi, din acea vreme s-a înţelepţit, schimbându-şi năravul cel rău.

Cuviosul avea de la Dumnezeu nu numai stăpânire a izgoni diavolii şi a tămădui neputinţele, ci şi darul de a prooroci, adică a şti mai înainte şi a grăi cele ce au să fie. El văzând mai înainte mânia lui Dumnezeu şi pedeapsa ce are să vină asupra cetăţii, a trimis veste patriarhului Ghenadie şi împăratului Leon, sfătuindu-i să săvârşească rugăciune de obşte, de două ori pe săptămână, ca să potolească

îngrozirea cea dreaptă a lui Dumnezeu. Dar ei n-au luat în seamă sfatul fericitului; de aceea, au văzut cu fapta împlinirea proorociei lui, pentru păcatele lor, despre care lucru se va arăta mai pe urmă.

În acea vreme împăratul fiind pornit de duhul lui Dumnezeu, a scris patriarhului să ia împreună cu dânsul clerici mulţi, să se ducă la marele Daniil şi să-l sfinţească preot. Şi ducându-se patriarhul cu clerul său şi ajungând la turn, a zis către cuviosul că de multă vreme dorea să-l vadă, dar a fost ocupat cu treburile bisericii; „iar acum – zise el – am venit să te văd şi să mă învrednicesc de cuvintele şi rugăciunile tale". Şi a zis patriarhul celor ce au venit cu el să pună scara ca să se urce la cuviosul. Iar sfântul a zis către el: „În zadar te-a pornit spre atâta osteneală cel ce te-a trimis la noi". Sfântul zicând acestea, patriarhul s-a mirat şi s-a spăimântat, cum a cunoscut că venirea lui nu era cu bunăvoinţă, ci din poruncă, că niciodată n-ar fi venit la dânsul de n-ar fi fost trimis de împărat. Apoi patriarhul şi ceilalţi ce erau împreună cu dânsul, mult au rugat pe sfântul ca să poruncească să pună scara, să se suie la el, dar el nu voia deloc. Şi atunci era zăduf şi arşiţă de soare şi patriarhul, văzând mulţimea poporului slăbind de zăduf şi de sete, a poruncit ca, stând acolo jos, arhidiaconul să înceapă rugăciunea cea obişnuită la hirotonie.

Deci rugându-se şi citind rugăciunile cu care se sfinţeşte preotul, a sfinţit pe Sfântul Daniil în preot, deşi sta departe de dânşii în înălţimea turnului. Şi toată mulţimea poporului striga: *Axios*, adică, *vrednic este*. Atunci fericitul Daniil, văzând voia lui Dumnezeu, a poruncit să pună scara şi primind semnele preoţeşti din mâna patriarhului, s-a împărtăşit cu dânsul cu preacuratele şi dumnezeieştile Taine şi, rugându-se pentru toţi care veniseră acolo, i-a liberat cu pace într-ale lor.

Apoi înştiinţându-se împăratul cum că a primit Cuviosul Daniil hirotonia, s-a bucurat şi venind degrabă la turn, a dezbrăcat haina cea împărătească, şi suindu-se cu smerenie la dânsul, a căzut la sfintele lui picioare, pe care văzându-le umflate şi rănite, s-a mirat de răbdarea lui cea mare. Apoi luând binecuvântare, s-a întors cu veselie. După aceea a venit vremea a se împlini proorocia sfântului, pentru mânia lui Dumnezeu ce avea să fie asupra cetăţii. Pentru că, în luna septembrie, la pomenirea Sfântului Mucenic Mamant, care se prăznuia cu cinste în Constantinopol, începându-se de cu seară în biserica lui cântarea cea de toată noaptea, deodată s-a aprins foc mare în cetatea împărătească, încât puţin a fost de n-a cuprins toată cetatea. Că, începând de la zidul care era la mare, ce se numea al corăbiilor,

a trecut pe la târgul lui Constantin şi a ajuns până la turnul lui Iulian, înconjurând cetatea din mijloc.

Atunci se putea vedea marea pedeapsă a lui Dumnezeu, pentru că focul a ars nu numai mulţime de case mari cu vistierii, palate frumoase şi locaşuri sfinte, ci şi popor fără număr; pe unii i-a prefăcut în cenuşă, pe alţii i-a ars pe jumătate, altora vătămându-le mâinile, picioarele, faţa, ochii şi capetele. Şi nu era cu putinţă a stinge pojarul acela, căci cu cât se sileau a-l stinge, cu atât se întindea mai mult văpaia, căci Dumnezeu pedepsea poporul pentru păcatele lui şi puţin a fost de n-a pierit de foc toată cetatea lui Constantin, ca şi odinioară Sodoma.

Atunci abia şi-au adus aminte de proorocia sfântului, căci mai înainte le spusese de pedeapsa care s-a întâmplat acum, şi-i deştepta la rugăciune şi pocăinţă. Deci au alergat la dânsul, rugându-l cu lacrimi, ca prin rugăciunile sale să îmblânzească pe Dumnezeu şi să stingă văpaia focului. Iar sfântul plângând, îi certa că nu l-au ascultat când le-a spus de nevoia ce era de faţă şi n-au primit sfatul lui să facă rugăciune de obşte de două ori pe săptămână. Apoi ridicându-şi mâinile, a făcut rugăciune cu sârguinţă către Dumnezeu, pentru cetate şi pentru popor. Iar după rugăciune, le-a adeverit că după şapte zile va înceta focul, care lucru s-a şi făcut. Atunci s-a temut şi împăratul de mânia lui Dumnezeu, şi luând pe împărăteasă, au alergat la sfânt, cerând milostivirea lui Dumnezeu prin mijlocirea lui.

Iar după anul acela, a fost iarnă foarte friguroasă, care frig nu este cu putinţă a-l spune; însă n-a putut să-l biruiască pe pătimitorul cel cu bărbăţie, ci iarna a fost biruită de dânsul, pentru că se vărsa mulţime de ploi şi ca nişte râuri păreau că se coboară din ceruri timp de patru zile, încât s-au prăbuşit nişte munţi de valurile apei şi sate s-au înecat. Apoi erau vânturi înfricoşate potrivnice, ca şi cum s-ar fi bătut între ele; iar furtuna şi vânturile erau aşa de mari, încât şi cârligele cele de fier, care ţineau cele două turnuri ale cuviosului, s-au rupt de puterea furtunii.

Iar Cuviosul stătea la înălţime cu multă răbdare, şi clătinându-se turnurile, şi el se clătina de vânt ca o ramură în copac. Iar ucenicii de jos, cu spaimă uitându-se la dânsul, strigau cu plângere, temându-se că va muri de atâta frig sau va cădea la pământ cu turnul. Dar nădejdea lui Daniil către Domnul era neclintită, ci ca pe o piatră întemeiată fiind pe turn, sfântul era fără temere. Căci pentru ce avea să se teamă de moarte acela care socotea viaţa sa de aici ca o legătură şi temniţă, iar moartea ca o dezlegare şi slobozenie, zicând ca David: *Scoate din temniţă*, adică din trup, *sufletul meu*. Astfel răbdând de

frig, fericitul se ruga către Dumnezeu fierbinte. Deci a strigat dreptul, iar Domnul l-a auzit pe el şi din înălţimea cerurilor – precum altădată a certat vânturile din corabie –, deodată s-a făcut linişte mare şi zi înseninată.

Atunci a venit împăratul să vadă pe sfânt, dacă n-a pătimit vreo vătămare din ploile şi de la vânturile ce au fost. Şi văzând cârligele cele de fier rupte, a poruncit să se întărească turnul mai bine; apoi s-a întors cu binecuvântarea ce o primise de la cuviosul părinte. Dar i s-a întâmplat lucrul acesta: calul pe care era, nu se ştie din ce pricină, speriindu-se şi căzând înapoi, a trântit pe împărat, încât şi coroana a căzut din capul lui departe şi s-a sfărâmat, risipindu-se de la coroană mărgăritarele şi pietrele cele scumpe.

Atunci era comis (sfetnic) pe lângă împărat unul cu numele Iordan, de credinţă arian, care, văzând căderea împăratului de pe cal, s-a temut să nu-l învinuiască pe el şi să fie pedepsit. Deci întorcându-se, a alergat la Cuviosul Daniil şi-l ruga cu lacrimi, să mijlocească către împărat pentru dânsul ca să-l ierte, că se leapădă – zicea el – de credinţa cea arienească şi se uneşte cu credinţa cea dreaptă. Iar cuviosul primindu-l în buna credinţă, a scris împăratului că Iordan s-a lepădat de credinţa cea arienească şi s-a lipit de credinţa cea dreaptă creştinească, drept aceea vrednic este a fi miluit. Iar împăratul a scris înapoi către sfânt, zicând: „Pricina căderii mele n-a fost nimeni altul decât eu, căci înaintea ochilor tăi am îndrăznit a încăleca pe cal şi n-am mers mai departe pe jos de la sfântul tău turn. Iar asupra lui Iordan nu numai că nu am nimic, dar încă mă şi bucur, că a mea cădere de pe cal, s-a făcut pricinuitoare sculării lui din căderea cea sufletească". După aceasta împăratul avea pe sfântul în atât de mare cinste, încât nu numai singur îl cinstea, ci şi altora îl arăta ca pe o stea cerească.

Pentru că s-a întâmplat odată că a venit Guvazie, împăratul lazilor, la Leon, împăratul grecesc, pentru împăcare. Pe acela luându-l împăratul Leon, l-a dus la Cuviosul Daniil Stâlpnicul şi i l-a arătat, zicând: „Această minune este în împărăţia mea!" Iar acela, minunându-se de răbdarea cuviosului, se închină nu numai sfântului, ci şi turnului pe care sta el şi cu lacrimi zicea: „Mulţumesc, Ţie, împărate ceresc, că eu, venind la împăratul pământesc, m-ai învrednicit a vedea pe bărbatul cel ceresc, precum şi petrecerea lui". Şi întorcându-se acel împărat al lazilor în ţara sa, adeseori vorbea despre cuvios dregătorilor săi şi trimetea la dânsul scrisori, cerând sfintele lui rugăciuni pentru apărarea împărăţiei sale. Şi era cuviosul spre mare mirare tuturor, celor de aproape şi celor de departe,

străinilor, împăraţilor, precum şi la tot poporul grecilor şi romanilor, precum şi barbarilor, care, venind la dânsul ca la îngerul lui Dumnezeu, îl chemau într-ajutor şi cu sfintele lui rugăciuni dobândeau ceea ce cereau.

Iar pentru dovedirea credinţei lui, e destul să ştim cum sta în turn şi răbda tulburările văzduhului, ploile şi furtunile cele mai sus pomenite. Şi pentru ca să nu se dea ceva uitării din cele vrednice de pomenit despre dânsul, să povestim şi aceasta: într-o vreme era o iarnă foarte cumplită şi erau vânturi mari şi mai aspre decât cele obişnuite, cu mare zăpadă, ger şi gheaţă, iar cuviosul n-avea în turn nici un fel de acoperământ; căci chiar culionul cel de piele, care era pe capul lui, i l-a răpit un vânt mare şi l-a dus într-o prăpastie.

Atunci a stat mucenicul cel de bună voie toată noaptea, răbdând acel cumplit frig şi asprimea gerului, care ajunsese mai puternic la răsăritul luceafărului. Apoi făcându-se ziuă, era atâta vifor cu zăpadă, încât ucenicii sfântului nici cu ochii nu puteau privi la înălţimea turnului, nici nu-l puteau ajuta cu ceva. După ziua aceea iarăşi a fost noaptea mai cumplită şi iarăşi ziua asemenea până-n noapte, încât abia a treia zi s-a liniştit văzduhul. Atunci ucenicii luând scara, s-au suit în turn la părintele lor, pe care l-au aflat cu totul îngheţat, de la cap până la picioare, şi având puţină răsuflare. Şi abia l-au putut încălzi; apoi au şters trupul lui cu un burete muiat în apă caldă. Şi venindu-şi în simţiri, cuviosul a zis către ucenici: „Pentru ce mă supăraţi şi m-aţi dezgheţat, căci dormeam dulce, pentru că, rugându-mă, am adormit puţin. Totuşi, bine să vă fie vouă, fiilor, pentru că atâta purtare de grijă aveţi pentru părintele vostru".

Despre aceasta înştiinţându-se iubitorul de Hristos împărat, a rugat pe sfântul cu lacrimi, atingându-se de picioarele lui, ca să lase să se facă puţin acoperământ deasupra turnului şi-i zicea: „Cruţă-te pe tine, părinte, dacă nu pentru tine, măcar pentru al nostru folos, ca să nu mori mai înainte de vreme şi să ne laşi sărmani". Iar el văzând rugămintea cu lacrimi a împăratului, a lăsat ca să i se facă acoperământ deasupra turnului, dar nu pentru odihna sa, ci pentru rugămintea cea cu osârdie a împăratului, căci atâta dragoste şi osârdie avea către sfântul, încât pe toţi solii şi domnii cei mari, care veneau la dânsul din diferite locuri, îi ducea la turnul cuviosului, uneori aducându-i el singur, iar alteori trimiţându-i prin bărbaţi cinstiţi. Iar aceia mirându-se de răbdarea cea mare a cuviosului părinte, cum răbda gerul şi zăduful ziua şi noaptea, se umileau cu sufletul şi se întorceau plini de mult folos.

Altădată Gezirih, riga al vandalilor, a ridicat război împotriva grecilor şi a venit cu mulţimea oştirii sale asupra Alexandriei. Iar împăratul grecesc, foarte mult întristându-se pentru năvălirea barbarilor, a venit împreună cu toţi dregătorii săi la Cuviosul Daniil Stâlpnicul, căutând ajutor de la sfintele lui rugăciuni. Iar mai înainte văzând cele ce vor să fie, a proorocit împăratului că Gezirih, nu numai că nu va lua Alexandria, ci şi în toate socotelile sale, nimic nu va spori şi se va întoarce în ţara sa deşert. Şi s-au împlinit cele proorocite de cuviosul, pentru care lucru binecredinciosul împărat, mulţumit fiind, a vrut să zidească lângă turn chilii ucenicilor lui spre odihnă, iar cuviosul voia mai bine să se zidească o biserică, în numele Sfântului Simeon Stâlpnicul, şi să se aducă din Antiohia sfintele lui moaşte. Deci împăratul a zidit îndată o biserică Sfântului Simeon, în preajma turnului lui Daniil, în partea dinspre miazănoapte; apoi a făcut case de străini lângă biserică şi a adus cinstitele moaşte ale Sfântului Simeon, cu multă cinste, după dorinţa Cuviosului Daniil. De acest lucru foarte mult s-a bucurat sfântul şi a grăit către popor, învăţându-l.

Şi era cuviosul fără de răutate, făcând bine celor ce-l urau pe el. Un om eretic cu limbă hulitoare grăia de rău pe sfânt, despre care auzind poporul, mustra pe grăitorul de rău. Iar ereticul scoţând din sânul său peşte fript, arăta poporului, zicând: „De acesta mănâncă postnicul vostru". După aceasta, mâncând din peştele acela şi dând femeii sale şi copiilor, îndată a năvălit diavolul asupra lui precum şi asupra femeii şi copiilor, şi-i muncea pe dânşii. Şi fiind aduşi la cuvios, i-a vindecat pe ei cu rugăciunile sale, nu numai de muncire, ci şi de diavolul relei credinţe, cel mai cumplit, nepomenind răul, nici răsplătind cu dojană pentru defăimare. Iar aceia mulţumindu-i de atâta facere de bine arătată lor de părintele cel fără de răutate, au făcut chipul lui din argint; iar pe dânşii s-au închipuit acolo, căzuţi la picioarele lui, şi şi-au scris numele lor; apoi au pus chipul acela în biserica Sfântului Mihail, Arhanghelul puterilor celor cereşti.

Pe lângă nerăutatea sa, Cuviosul Daniil avea şi dar mare al cuvântului, încât se umileau cei ce auzeau vorbele sale şi mulţi se foloseau şi îşi îndreptau viaţa.

La curtea împăratului se afla un ostaş vestit, cu numele Edran, cu neamul din Galatia, voinic cu trupul şi viteaz în războaie. Acesta, dacă a venit şi a auzit cuvintele cele folositoare de suflet ale fericitului Daniil, îndată s-a umilit, şi lepădându-se de lume, s-a alăturat ucenicilor cuviosului, împreună cu încă alţi doi tovarăşi ai săi. De acest lucru auzind împăratul, i-a fost jale de acel ostaş viteaz

şi a trimis după el, sfătuindu-l să se întoarcă la dânsul în palatul împărătesc. Dar el n-a luat în seamă chemarea cea împărătească şi zicea: *Ce folos va fi mie, de voi dobândi toată lumea şi sufletul îmi voi pierde?* Şi intrând în rânduiala călugărească prin mâinile cuviosului, râvnea înfrânării lui; căci gusta numai atâta hrană şi băutură, cât să nu moară de foame firea cea trupească; încă şi somn foarte puţin primea, stând şi rezemându-se pe subţiori de o frânghie întinsă. De aceea el era iubit împăratului pentru faptele lui cele bune şi-l cerceta adesea, când venea la Cuviosul Daniil. Vieţuind astfel vreme îndelungată, s-a odihnit cu pace şi era numele lui din rânduiala călugărească Tit. Iar după dânsul şi sluga lui, anume Anatolie, asemenea viaţă a avut.

În acea vreme împăratul Leon a dat pe fiica sa, Adriana, întru însoţire lui Zenon Isaurul, pe care l-a trimis cu oaste împotriva barbarilor care băteau Tracia. Iar Zenon a mers mai întâi la Cuviosul Daniil Stâlpnicul, care i-a spus mai înainte toate cele ce aveau să i se întâmple: că se va întoarce fără vătămare de la război şi, că, după socrul său, Leon, va primi el sceptrul împărăţiei, dar, din zavistia celor ai săi, va fi izgonit şi, după o vreme, iarăşi se va întoarce la împărăţie; şi toate acestea s-au împlinit la vremea lor.

După Leon luând Zenon împărăţia şi împărăţind trei ani, s-a sculat asupra lui Vasilisc, fratele Verinei, femeia împăratului Leon, care murise. Acela izgonind pe Zenon, a luat împărăţia grecească, iar Eutihian, fiind eretic, a început a tulbura Biserica lui Dumnezeu, lepădând soborul cel din Calcedon şi semănând învăţăturile cele ereticeşti. Atunci Acachie, patriarhul Constantinopolului, adunând episcopii cei credincioşi, s-a împotrivit împăratului, cu temere totuşi, însă nimic n-a sporit. Deci a trimis pe câţiva episcopi la Cuviosul Daniil, rugându-l cu lacrimi în ochi să se coboare din turn şi să vină la ei în cetate spre ajutorul Bisericii care este în luptă. Iar cuviosul, deşi nu voia nicidecum a se coborî de la locul său, văzând nevoia Bisericii şi fiind îndemnat cu glas dumnezeiesc de sus, s-a pogorât de pe turn şi a mers în cetate la patriarh şi la episcopii cei împreună cu dânsul, unde a fost întâmpinat de arhierei cu cinste şi primit cu nespusă bucurie.

Şi auzind împăratul de venirea lui şi nevrând a se vedea cu dânsul, a ieşit din cetate şi a intrat într-un sat ce era aproape; iar cuviosul s-a dus după el, însă purtat de credincioşi, neputând călători cu picioarele lui umflate şi pline de răni.

Şi s-a întâmplat pe cale un om lepros. Acela văzând pe cuvios, a început a se ruga ca să-l vindece. Deci milostivindu-se spre dânsul,

cuviosul a făcut rugăciune şi a poruncit celui lepros să se spele în marea care era aproape. Iar acela, spălându-se, a ieşit curat şi sănătos. Şi îndată despre această minune a străbătut vestea pretutindeni şi s-a adunat popor mult, aducându-şi bolnavii, şi toţi luau tămăduire cu rugăciunile cuviosului.

Aşa mulţimea poporului mergând după dânsul pentru minunile ce se făceau de el, s-a apropiat de palatul împărătesc, care era în satul acela. Iar un bărbat got, ivindu-se la o fereastră de sus şi văzându-l pe sfânt că-l duc oamenii, a râs şi a zis: „Iată vine un antipat nou (prefect)". Acestea zicând el, îndată l-a ajuns pedeapsa lui Dumnezeu, căci deodată a căzut de sus pe pământ şi a murit. Iar împăratul înştiinţându-se de venirea sfântului, a poruncit să nu-l lase să intre. Atunci sfântul s-a dus, scuturându-şi praful de pe picioarele sale. După aceasta, temându-se împăratul ca să nu pătimească ceva pentru necinstirea cuviosului, a trimis în urma lui, rugându-se să se întoarcă la dânsul. Iar el, nu numai că n-a ascultat de împăratul, ci şi a proorocit despre pierzarea lui, că degrabă se va lua de la dânsul împărăţia, zicând: „Cel ce mânie pe împăratul ceresc, îşi adună lui multe rele şi va avea mare mâhnire în ziua mâniei". Şi aşa zicând, s-a dus în calea sa. Iar când s-au întors trimişii care vesteau împăratului cuvintele cuviosului, îndată a căzut un stâlp al palatului, care a înfricoşat pe împărat şi pe cei ce erau cu el. Astfel, lucrul cel neînsufleţit, prin rânduiala lui Dumnezeu, mărturisea a fi adevărată proorocia cuviosului; iar prin căderea sa, adeverea căderea cea grabnică a împăratului de la împărăţie.

Apoi întorcându-se Cuviosul Daniil în cetate, a tămăduit pe doi tineri îndrăciţi şi pe o fiică a unei văduve. Pe un şarpe, ce se înfăşurase fără de veste pe picioarele lui, cu cuvântul l-a trimis la locul său, nepătimind nimic de la dânsul. Iar în cetate, o femeie cinstită, anume Raida, fiind stearpă şi udând cu lacrimi picioarele cuviosului, a cerut ca prin rugăciunile lui să fie dezlegată de nerodirea sa. Iar el i-a proorocit că va naşte fiu şi chiar numele lui i l-a spus înainte, zicând: „Vei naşte, femeie, un fiu şi vei chema numele lui Zenon".

Apoi împăratul a început a se gândi cum s-ar împăca şi cum ar dobândi iertare de la cuviosul, pentru că foarte mult îl înfricoşase căderea stâlpului din palatul său, în vremea aducerii la dânsul a cuvintelor lui Daniil. Deci, mai întâi prin oameni cinstiţi ruga pe sfântul, dar cu vicleşug, pentru că inima lui nu înceta a aduna fărădelege. După aceasta, singur venind şi căzând la picioarele sfântului, îşi ceru iertare. Iar cuviosul văzând cu ochii cei sufleteşti

socoteala lui cea rea, a mustrat vicleşugul lui, zicând către alţii: „Smerenia şi umilinţa aceasta este prefăcută, căci cu haina oii este acoperit năravul lupului şi degrabă veţi vedea ochiul lui Dumnezeu cel atoatevăzător şi mâna Lui cea atotputernică, care surpă pe cei puternici de pe scaune". După aceasta s-a întors cuviosul la turnul său. Apoi trecând puţină vreme, Vasilisc a fost izgonit de la împărăţie, după proorocirea cuviosului. Iar Zenon, iarăşi luând sceptrul, a venit împreună cu împărăteasa să se închine sfântului, văzând împlinirea proorociei lui.

Apoi, în restul vieţii sale, cuviosul n-a ieşit din turn, ci făcea multe minuni, dar fiind cu cuget smerit şi fugind de slava omenească, socotea că nu faptele sale cele bune, ci rugăciunile Cuviosului Simeon au puterea facerii de minuni, căci pe bolnavii care veneau la dânsul îi trimitea în biserica Sfântului Simeon, la sfintele lui moaşte. Un zlătar (argintar) şi-a adus pe fiul său olog din naştere, care nu putea nici să calce pe picioare, ci ca un şarpe se târa pe pământ. Pe acela trimiţându-l fericitul Daniil în biserica Cuviosului Simeon, a poruncit să se pună sfintele moaşte pe picioarele copilului olog. Şi aceasta făcându-se, a sărit ologul ca cerbul şi a alergat la turnul lui Daniil, bucurându-se şi slăvind pe Dumnezeu.

Un bărbat oarecare, venind dinspre Răsărit, a căzut între tâlhari, care l-au bătut foarte rău, încât i-au sfărâmat genunchii. Apoi luându-i cele ce avea, s-au dus, lăsând pe om abia viu. Nişte călători care treceau pe acolo, văzându-l foarte greu rănit de tâlhari, şi-au făcut milă de dânsul, şi luându-l, l-au dus în cetatea Anchira. Iar episcopul cetăţii aceleia, având multă purtare de grijă pentru el, a adus doctori iscusiţi şi l-a tămăduit de răni. Însă cel vindecat nu putea să umble pe picioare pentru că îi erau sfărâmate, şi deşi se tămăduiseră rănile lui, totuşi nu avea putere a umbla. Deci fiind şchiop, a rugat pe episcop să-l trimită la Cuviosul Daniil, şi fiind pus pe un cal, a fost dus la turnul doctorului fără de plată. Iar sfântul trimiţându-l la biserica Sfântului Simeon şi poruncind să-l ungă cu untdelemn luat de la sfintele moaşte, l-a făcut deplin sănătos şi i s-au întărit pulpele şi gleznele, încât a putut iarăşi a umbla, înălţând mulţumire lui Dumnezeu şi plăcuţilor Lui, adică Sfinţilor Simeon şi Daniil.

Un sutaş oarecare din Spania avea mare credinţă către cuviosul şi când se întâmpla a se îmbolnăvi cineva în casa lui din robi, rudenii, sau prieteni, trimitea la cuviosul cerând tămăduire. Iar când se aducea scrisoarea de la cuviosul, o punea pe aceea peste cel bolnav şi îndată bolnavul primea tămăduire.

O oarecare femeie săracă, având un fiu de doisprezece ani, mut din naştere, l-a adus la cuviosul, şi lăsându-l lângă turn, s-a dus. Iar cuviosul, văzând pe copil, a poruncit ucenicilor ca să-l ia şi să rămână cu dânşii. Dar ei socotind că copilul era învăţat de maică-sa să nu vorbească – prefăcându-se a fi mut, ca să cerşească, ca aşa mai cu înlesnire să se hrănească –, multe necazuri îi făceau, înfricoşându-l şi bătându-l ca să vorbească. Uneori când dormea, îl împungeau cu ţepi sau îl loveau cu o nuia ghimpoasă, ca deşteptându-se deodată, să grăiască vreun cuvânt. Iar după ce au cunoscut cu adevărat că este mut, au spus sfântului. Atunci el a poruncit să ungă limba mutului cu untdelemn sfinţit; şi fiind într-o zi de Duminică, în vremea Sfintei Liturghii, când începu diaconul a citi Sfânta Evanghelie şi poporul după obicei cânta *Slavă Ţie, Doamne*, a cântat şi copilul, vorbind limpede şi cu mare glas: „Slavă Ţie, Doamne", şi din acea vreme a vorbit bine.

Şi ajungând cuviosul la adânci bătrâneţi, s-a apropiat către fericitul său sfârşit, pe care mai înainte văzându-l, a spus ucenicilor săi şi le-a scris acest aşezământ: „Eu, fiilor şi fraţilor – căci aşa îmi sunteţi voi, întâi căci v-am născut duhovniceşte, iar al doilea căci Dumnezeu ne este Părinte al tuturor –, mă duc către Părintele cel de obşte, însă nu vă voi lăsa săraci, iubiţii mei, pe voi care plângeţi pentru lipsirea părintelui; ci vă las în purtarea de grijă a Părintelui nostru, Cel care şi pe voi şi pe mine ne-a făcut. Deci, Acela care pe toate le-a făcut cu pricepere şi cu înţelepciune, apoi a plecat picioarele şi a coborât pe pământ, a murit pentru noi şi a înviat; Acela va fi cu voi, ca un Preaînţelept apărându-vă de cel viclean şi ca un Domn păzindu-vă întru a Sa voie; iar ca un Părinte chemându-vă – dacă cândva vă veţi abate – către Sine prin buna Sa îndurare, vă va întinde vouă duhovniceştile Sale braţe. Căci precum S-a dat pe Sine la moarte pentru noi, să vă unească între voi unul cu altul într-un cuget şi să vă facă ca să fiţi uniţi cu Părintele. Urmaţi smerenia, slujiţi ascultării, iubiţi primirea de străini, postul, privegherea, sărăcia şi cea mai dintâi şi mai mare poruncă, adică dragostea. Pe acelea care sunt cuviincioase dreptei credinţe, să le ţineţi drept, de pleava ereticească păzindu-vă, de maica voastră, adică de Sfânta Biserică, nicidecum să nu vă despărţiţi. Dacă toate acestea le veţi face, veţi fi desăvârşiţi întru faptele cele bune".

Astfel de aşezământ scriind cuviosul părinte fiilor săi, a poruncit să-l citească înaintea lor, care plângeau pentru despărţirea de el. Iar mai înainte cu trei zile de sfânta lui mutare, în miezul nopţii, precum s-au învrednicit a vedea oarecare din ucenicii săi, au venit să-l

cerceteze toţi sfinţii cei din veac, proorocii, apostolii, mucenicii şi toate cetele sfinţilor, întru lumină şi slavă cerească, şi sărutându-l cu dragoste, îi porunceau să săvârşească dumnezeiasca Taină. Şi sosind ziua dezlegării lui de trup, a venit patriarhul Eftimie – care a fost după Acachie – cu tot clerul său. Iar temătoarea de Dumnezeu femeia Raida, a cărei sterpiciune s-a dezlegat prin rugăciunile sfântului, pregătea toate cele pentru cinstita înmormântare a cuviosului. În acea vreme s-a întâmplat acolo un om îndrăcit, care stând lângă turn, adeverea că vede mulţi îngeri şi sfinţi, venind din cer către cuviosul, ba chiar îi numea pe sfinţii pe care îi vedea.

Iar cuviosul şi de Dumnezeu purtătorul părintele nostru Daniil, bucurându-se pentru ieşirea sa din viaţa aceasta, şi-a dat cinstitul şi sfântul său suflet în mâinile lui Dumnezeu, fiind plin de zile, vieţuind optzeci de ani şi trei luni. Şi era părul capului său des şi despărţit în două, de patru palme de lung; asemenea şi barba îi era lungă şi despărţită în două. Şi îndată după ieşirea lui din viaţă, omul cel îndrăcit s-a slobozit de muncirea diavolească. Şi săvârşindu-se sfântul, s-au arătat din cer peste turn trei Cruci de stele care luminau cu nespusă podoabă, strălucind ca soarele. Şi s-au văzut până ce s-a îngropat sfântul său trup, acolo, lângă turnul lui.

Apoi au fost puse împreună cu dânsul şi moaştele celor trei sfinţi tineri din Babilon: Anania, Azaria şi Misail; căci aşa poruncise cuviosul când era gata să moară, ca să nu se dea cinste moaştelor lui de către poporul care va veni la închinăciune, ci moaştelor celor trei sfinţi tineri. Căci cel ce era smerit în viaţă, s-a arătat smerit şi după moarte, fugind de slava omenească. Dar Dumnezeu, Care l-a preamărit pe pământ înaintea oamenilor cu minuni, îl preamăreşte şi în ceruri înaintea îngerilor Săi, Cel ce însuşi este slăvit de toată făptura în veci. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, CUVIOSUL NICON, DIN PECERSCA[2]

Aduceţi-vă aminte de cei legaţi ca şi cum aţi fi cu dânşii legaţi, a poruncit Sfântul Apostol Pavel, care era legat întru Domnul. Deci supunându-ne aceluia să facem pomenire aici şi de minunile fericitului Nicon, întru care Domnul pe faţă S-a arătat, scoţând pe cei din obezi cu vitejie.

[2] Extrasă din Patericul Pecerscăi.

Fericitul Nicon era de neam mare din cetatea Kievului şi, mergând în Mănăstirea Pecersca, s-a robit singur pe sine cu totul întru ascultarea lui Hristos şi s-a făcut monah iscusit. Iar după aceea, venind păgânii polovţi, a fost robit de aceia, în aceeaşi vreme când era legat şi Sfântul Evstratie al Pecerscăi şi a fost dus din mănăstire în ţara lor, unde era ţinut ferecat. Iar cineva din cetatea Kievului, fiind iubitor de Hristos, a mers acolo să răscumpere pe cei robiţi. Dar Fericitul Nicon nu se îngrijea de aceea, iar acel iubitor de Hristos socotea că pentru aceasta nu se îngrijeşte, fiindcă are în cetatea Kievului rudeniile sale bogate, prin care voieşte să fie răscumpărat. Deci acel iubitor de Hristos, răscumpărând pe mulţi, s-a întors şi le-a spus rudelor despre fericitul Nicon.

Rudeniile auzind, au mers cu multă avere să-l răscumpere, dar fericitul Nicon a zis către dânşii: „Nicidecum să nu risipiţi averea voastră în deşert, căci de-ar fi voit Domnul să mă aibă slobod, nu m-ar fi dat în mâinile acestor nelegiuiţi, pentru că Acela singur este puternic a da în robie pe cei pe care voieşte; iar noi dacă am luat cele bune din mâna Domnului, oare cele rele să nu le suferim?" Iar rudeniile l-au ocărât şi, nerăscumpărându-l, s-au dus cu toată averea înapoi. Atunci cel ce robise pe fericitul precum şi ceilalţi polovţi, văzând că se lipsesc de dorirea lor, au început cu nemilostivire a munci pe robul lui Dumnezeu. Deci fericitul a fost muncit de dânşii trei ani, în toate zilele, fiind legat, având mâinile şi picioarele ferecate, pe foc aruncat, cu cuţitele tăiat, de foame şi de sete sfârşindu-se, uneori o zi, alteori două şi chiar trei, negustând nimic; şi vara la soare se ardea, iar iarna pe zăpadă şi în ger se arunca.

Acestea toate i le făceau neîndumnezeiţii polovţi, ca să se răscumpere. Dar fericitul Nicon mulţumea lui Dumnezeu pentru toate şi se ruga Lui neîncetat. Iar către muncitorii săi grăia: „Hristos mă va izbăvi în dar din mâinile voastre – căci acum şi înştiinţare am luat, fiindcă mi s-a arătat fratele meu Evstratie – pe care voi l-aţi vândut iudeilor spre răstignire, pentru care aceia se vor osândi ca şi părinţii lor, care au zis: *Sângele lui asupra noastră şi asupra fiilor noştri*. Iar voi, ticăloşii, munciţi veţi fi ca şi Iuda, cel ce a vândut pe Domnul; iar mie, celui ce mi s-a arătat astfel, mi-a zis că a treia zi am să fiu în mănăstire, cu rugăciunile sfinţilor părinţi Antonie şi Teodosie şi ale celorlalţi cuvioşi ai Pecerscăi".

Auzind acestea polovţul care îl lovise, socotea că o să fugă; pentru aceea i-a tăiat pulpele ca să nu scape şi pe lângă aceasta îl străjuia cu tărie. Dar iată că a treia zi în ceasul al şaselea, şezând toţi împrejur cu arme, fără de veste fericitul legat s-a făcut nevăzut;

numai străjerii au auzit un glas, zicând: *Lăudați pe Domnul din ceruri*. Și astfel a fost dus sfântul în chip nevăzut în biserica Preasfintei Născătoare de Dumnezeu de la Pecersca, în vremea când începuse dumnezeiasca Liturghie și se cântau fericirile. Și îndată toți frații adunându-se, întrebau cum a venit aici? Iar el voia mai întâi să tăinuiască acea mare minune. Dar văzându-l toți că era legat cu fiare grele pe dânsul, cu rănile netămăduite pe tot trupul și încă curgând sânge din tăietura pulpelor, în tot chipul l-au silit să le spună adevărul. Drept aceea, chiar nevrând, mai pe urmă le-a arătat ceea ce se făcuse și nu-i lăsa să scoată fiarele de pe mâinile și din picioarele lui.

Iar egumenul i-a zis: „Frate, de-ar fi voit Domnul ca în nevoia aceasta să te aibă, nu te-ar fi scos din robie, deci acum să te supui voii noastre". Și astfel scoțându-i fiarele, le-au ferecat pe ele pentru trebuința altarului. Iar după câteva zile, făcându-se pace cu polovții, a venit în Kiev acel polovțian care avusese în robie pe fericitul Nicon și a intrat în Mănăstirea Pecersca, unde văzând pe fericitul său rob, Nicon, l-a recunoscut și a spus toate despre dânsul cu de-amănuntul egumenului și fraților. Și nu s-a mai întors înapoi, ci umilindu-se, s-a botezat și s-a călugărit cu ceilalți polovți de neamul său cu care venise în Kiev și cu care și-a sfârșit viața întru pocăință în Mănăstirea Pecersca, slujind robului său, adică fericitului Nicon.

Încă și alte preaminunate fapte a săvârșit acest fericit sfânt bărbat Nicon, din care pomenim acestea: Odată când era în robie fericitul, se îmbolnăviseră ceilalți robiți de foame și de supărare, încât erau aproape de moarte. Atunci fericitul fiind cu dânșii în legături, le-a poruncit ca din bucatele păgânești nimic să nu guste, iar cu rugăciunea sa pe toți i-a adus la sănătate și i-a scăpat din legături în chip nevăzut.

Iarăși, în aceeași robie fiind sfântul, oarecând s-a îmbolnăvit polovțeanul care-l robise pe el și când era să moară, a poruncit femeilor sale și copiilor, ca pe robitul călugăr Nicon să-l răstignească deasupra mormântului său. Iar fericitul Nicon, înainte văzând cu duhul pocăința lui cea mai de pe urmă, s-a rugat pentru dânsul și l-a tămăduit. Astfel pe sine s-a tămăduit de moartea cea trupească, iar pe acela, nu numai de cea trupească, ci și de cea sufletească. Acest fericit Nicon se mai numește uscatul, căci i-a curs sângele și a putrezit de răni și s-a uscat astfel, încât se puteau spune pentru el cuvintele lui David: *Uscatu-s-a ca un vas de lut vârtutea mea*. Și iarăși: *Oasele mele ca uscăciunea s-au uscat*. Pentru aceasta și noi

mirându-ne de minunata putere a lui, nu de cea trupească, ci de cea sufletească și de cea a puterilor cerești celor fără de trupuri, să zicem ca Apostolul: *Avem această comoară în vase de lut*.

Deci arzând cu focul dragostei lui Dumnezeu, legatul Nicon, cu minune fiind slobozit, s-a luminat prin fapte bune, cu dumnezeiască plăcere. Apoi s-a eliberat și din legăturile trupești. Iar pentru uscăciunea care vestejește pe om în viața aceasta, a luat după moarte nestricăciunea cea nevestejită a trupului său, care până acum se odihnește în peșteră. Iar cu duhul a intrat în moștenirea cea nestricată, nespurcată și nevestejită, păstrată în ceruri pentru dânsul, lângă izvoarele vieții veșnice și a luat cununa slavei cerești, cu care, prin rugăciunile cuviosului plăcut al lui Dumnezeu, să ne învrednicim și noi a fi încununați de împăratul slavei Hristos Dumnezeu, Căruia se cuvine slava, împreună cu Cel fără de început al Lui Părinte și cu Preasfântul, bunul și de viață făcătorul Său Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A DOUĂSPREZECEA

SFÂNTUL IERARH SPIRIDON, EPISCOPUL TRIMITUNDEI, FĂCĂTORUL DE MINUNI[1]

Insula Ciprului este patria minunatului Spiridon, care născându-se din părinţi simpli, era şi el smerit cu inima şi bun cu viaţa. În copilăria sa a fost păstor de oi, şi crescând, s-a împărtăşit nunţii celei legiuite şi s-a făcut tată de copii. El vieţuia cu cinste şi cu plăcere de Dumnezeu, urmând lui David în blândeţe, lui Iacob în simplitatea inimii şi lui Avraam în iubirea de străini. Dar nu după mulţi ani, murindu-i soţia, cu osârdie slujea lui Dumnezeu prin fapte bune, iar averea sa o cheltuia spre odihna străinilor. În lume atât de mult a plăcut lui Dumnezeu, încât s-a învrednicit de darul facerii de minuni, căci vindeca tot felul de boli, din cele cu anevoie de vindecat, şi izgonea duhurile rele din oameni, cu cuvântul. Pentru aceasta a fost ales episcop al cetăţii Trimitundei, care era o cetate vestită a Ciprului, în împărăţia marelui Constantin şi a lui Constantie, fiul său, unde făcea minuni preaslăvite.

Oarecând era în insula aceea secetă mare şi uscăciune, iar uscăciunii îi urma foametea şi foametei, moartea; căci mulţime de popor murea de foame. Trebuia pentru acea închidere a cerului un Ilie sau un altul asemenea lui, ca să-l deschidă cu rugăciunea. Unul ca acela s-a arătat Sfântul Spiridon, care văzând nevoia ce venea asupra poporului şi milostivindu-se părinteşte spre cei ce piereau de foame, s-a rugat cu sârguinţă către preabunul Dumnezeu, Care îndată a umplut cerul cu nori, adunându-i de la marginile pământului. Apoi

[1] După Metafrast şi după alţii.

a fost lucrul cel mai minunat, ca să nu socotească cineva că ploaia s-a făcut din stihii, în chip firesc, căci multă vreme norii n-au dat ploaie, până ce iarăşi sfântul a mai făcut rugăciune cu fierbinţeală, şi atunci s-a vărsat ploaie mare pe pământ şi n-a încetat multe zile, până când iarăşi s-a rugat sfântul şi s-a făcut senin.

Deci pământul s-a adăpat cu îndestulare şi şi-a dat roadele sale, căci s-au îmbelşugat ţarinele, au rodit sadurile şi grădinile şi a fost după foametea aceea îndestulare multă, prin rugăciunile plăcutului lui Dumnezeu, Spiridon. Dar iarăşi peste câţiva ani, prin voia lui Dumnezeu, pentru păcatele oamenilor, s-a făcut foamete în latura aceea şi se bucurau bogaţii vânzători de grâu pentru acea scumpete, căci aveau grâu strâns de mulţi ani; şi deschizându-şi hambarele, au început a-l vinde scump. Atunci era în cetatea Trimitundei un vânzător de grâu, nesăţios de iubirea de argint şi plin de lăcomie. Acela câştigând cu neguţătoria prin alte părţi mult grâu şi aducându-l cu corabia în cetate, nu voia să-l vândă cu acel preţ, cu care se vindea în cetate, ci l-a pus în hambare, până când se va mai înmulţi foametea în cetate, pentru ca să-l vândă mai scump şi să câştige avere mai multă.

Fiind foamete mare şi din zi în zi înmulţindu-se, bogatul acela a început a vinde grâul său foarte scump. Atunci a venit la dânsul un sărac, cerând şi rugându-l cu lacrimi să-l miluiască şi să-i dea puţin grâu, pentru ca să nu moară de foame cu copiii şi femeia sa. Iar el fiind cuprins de nemilostivire şi de pofta aurului, n-a vrut să miluiască pe sărac, ci a zis către dânsul: „Să mergi ca să aduci preţul şi vei avea ceea ce vei cumpăra". Iar săracul slăbind de foame, a venit la Sfântul Spiridon cu plângere, spunându-i despre sărăcia lui şi despre nemilostivirea bogatului. Iar sfântul a zis: „Nu plânge, ci mergi în casa ta, pentru că aşa grăieşte Duhul Sfânt, că dimineaţă se va umple casa ta de grâu; iar pe bogatul acela îl vei vedea rugându-se de tine şi dându-ţi grâu fără de preţ".

Iar săracul socotind că i-a zis sfântul aceasta numai pentru mângâierea necazului său, văzându-şi deşartă şi fără folos nădejdea sa, precum i se părea, s-a dus la casa sa suspinând. Şi cum s-a făcut noapte, prin porunca lui Dumnezeu s-a vărsat ploaie mare pe pământ, iar hambarele bogatului nemilostiv şi iubitor de argint au căzut şi apa a luat tot grâul. Iar nemilostivul vânzător de grâu, a alergat cu ai săi prin toată cetatea, strigând şi rugând pe toţi ca să-i dea ajutor, spre a nu ajunge sărac. Dar poporul văzând grâul risipit pe drumuri, a început a-l strânge şi a-l duce la casele lor. Asemenea şi săracul acela care ceruse cu o zi înainte şi-a adunat grâu din destul, pe care văzându-l bogatul, l-a îndemnat să ia fără de preţ cât va voi. Aşa a

pedepsit Dumnezeu nemilostivirea bogatului, iar sărăcia şi foametea săracului a mângâiat-o, după proorocirea sfântului.

Un plugar oarecare, cunoscut sfântului în acea vreme de foamete, a mers la acelaşi nemilostiv bogat, care încă mai avea alte hambare pline de grâu, cerând pentru hrană grâu pe datorie, făgăduind că-i va da cu dobândă în vremea secerişului. Iar acela neînvăţându-se minte cu pierderea grâului celui dintâi, neschimbându-se din zgârcenia sa şi neîndreptându-se, şi-a închis inima cu nemilostivire şi înaintea acestui sărac, încât nu voia să audă de rugămintea lui cea cu sârguinţă, şi a zis către dânsul: „Nu vei lua de la mine fără aur nici un bob de grâu". Auzind săracul acestea, lucrător de pământ fiind, a mers plângând la arhiereul lui Hristos, Spiridon, spunându-i necazul său. Iar arhiereul mângâindu-l cu cuvintele sale, i-a dat drumul acasă. Apoi a doua zi a mers singur la plugarul acela, ducându-i un bulgăre mare de aur. De unde a luat aurul acela mai pe urmă va arăta cuvântul. Deci punând aurul acela în mâna plugarului, a zis: „Du-te, frate, la bogatul vânzător de grâu şi dă-i acest bulgăre de aur ca zălog, ca să-ţi dea pe datorie grâu, cât va fi spre trebuinţa ta. Şi când va veni secerişul şi te vei îndestula cu pâine, atunci răscumpărând zălogul acesta, iarăşi îl vei aduce la mine".

Luând săracul aurul din mâinile arhiereului, s-a dus cu sârguinţă la acel bogat. Iar acela cum a văzut aurul s-a bucurat, fiind iubitor de aur şi îndată a dat pe datorie grâu săracului cât îi trebuia. După aceasta trecând vremea foametei, apoi fiind îmbelşugare şi sosind secerişul, plugarul a dat cu dobândă grâul bogatului, şi răscumpărând zălogul, l-a dus cu mulţumire Sfântului Spiridon. Iar sfântul luând aurul, s-a dus în grădina sa şi l-a luat cu sine şi pe plugar, zicând: „Vino cu mine, frate, ca să dăm acesta împreună Celui ce cu bună îndurare ni l-a dat nouă cu împrumut". Deci intrând în grădină împreună cu plugarul şi punând aurul lângă gard şi-a ridicat ochii în sus, zicând: „Doamne Iisuse Hristoase, Care numai cu singură voia Ta toate le faci şi le prefaci; Cela ce odinioară în faţa împăratului Egiptului, toiagul lui Moise l-ai prefăcut în şarpe, însuţi şi aurul acesta, precum atunci l-ai prefăcut într-acel chip, aşa şi acum porunceşte să se întoarcă la chipul său cel dintâi, pentru ca şi acest om să cunoască câtă purtare de grijă ai Tu pentru noi şi cu fapta să se înveţe ceea ce este scris în dumnezeiasca Scriptură: *Că toate oricâte voieşte Dumnezeu, le face*".

Astfel rugându-se el, îndată aurul acela luând puterea de fiinţă, a început a se mişca şi se vedea întorcându-se şi târându-se ca un şarpe. Şi aşa şarpele care mai înainte se făcuse aur prin atingerea

mâinilor sfântului, prin minune iarăşi s-a prefăcut şarpe, din aur. Iar plugarul văzând acea minune, tremura de frică, apoi căzând la pământ, se socotea pe sine nevrednic de o facere de bine ca aceea. Deci şarpele acela a intrat în vizuina sa, iar plugarul s-a întors la casa sa cu mulţumire, înspăimântându-se de mărimea minunilor lui Dumnezeu, care s-au făcut prin rugăciunile sfântului.

Un prieten îmbunătăţit al fericitului, din zavistia unor oameni răi, a fost clevetit la judecătorul cetăţii şi pus în temniţă; apoi a fost osândit chiar la moarte, fără de vină. Deci înştiinţându-se Sfântul Spiridon, s-a dus să izbăvească pe prietenul său de la moartea cea fără de vină. Atunci era vreme ploioasă şi un râu care era în cale, revărsându-se din malurile sale, nu era cu înlesnire cuiva a-l trece. Iar făcătorul de minuni aducându-şi aminte de Isus al lui Navi, cum a trecut Iordanul cu chivotul legii ca pe uscat, în vremea când era plin de apă, şi crezând în Acelaşi Dumnezeu atotputernic, a zis către râu, poruncindu-i ca unei slugi: „Stai! Stăpânul cel de obşte îţi porunceşte, ca să trec eu şi să scape bărbatul pentru care mă grăbesc".

Aceasta zicând sfântul, îndată a stat râul, oprindu-şi repejunile apei şi a făcut cale uscată sfântului şi nu numai lui, ci şi celor ce mergeau cu el, care au alergat înainte la judecătorul, vestindu-i venirea sfântului şi de minunea care s-a făcut pe cale. Iar judecătorul auzind acestea, îndată l-a liberat pe cel osândit şi l-a dăruit pe el sfântului sănătos. Deci vedea cuviosul cu ochii mai înainte-văzători, greşelile cele ascunse ale oamenilor. Căci odihnindu-se pe cale la un primitor de străini, o femeie oarecare, ce era robită de dragostea trupească şi biruită de patimă, căci păcătuia în taină cu un oarecare, a voit să spele picioarele sfântului. Iar el ştiind faptele ei, a zis către dânsa: „Nu te atinge de mine, femeie". Aceasta a zis, nu urând pe cea păcătoasă sau lepădându-se de ea; căci cum ar fi putut urî pe cei păcătoşi, fiind ucenic al Domnului, Care a mâncat şi a băut împreună cu vameşii şi păcătoşii? Ci pentru ca să o facă pe ea să-şi aducă aminte de păcatele sale şi să se ruşineze de faptele şi de cugetele ei cele necurate.

Iar când acea femeie mai vârtos se nevoia, vrând a se atinge de picioarele sfântului ca să le spele, atunci lui fiindu-i jale de pierzarea ei, cu blândeţe şi cu iubire de oameni a mustrat-o, aducându-i aminte de păcatele ei şi povăţuind-o către pocăinţă. Iar ea mirându-se şi spăimântându-se că cele ascunse şi cele nearătate ale ei nu sunt tăinuite înaintea ochilor celor mai înainte-văzător, ai omului lui Dumnezeu, apoi umplându-se de ruşine şi umilindu-se cu inima sa, a căzut la picioarele sfântului şi nu cu apă, ci cu lacrimi le spăla pe ele

şi faptele sale cele mustrate, cu buzele sale le mărturisea. Deci ea făcea ceea ce a făcut odinioară desfrânata din Evanghelie. Iar el i-a grăit ei, cele ce Domnul cu milostivire, a zis odinioară: *Îndrăzneşte, fiică, iertate-ţi sunt păcatele tale*. Şi iarăşi: *Iată, te-ai făcut sănătoasă, de acum să nu mai greşeşti*. Dintr-acel ceas, femeia aceea şi-a îndreptat spre bine viaţa sa şi s-a făcut şi altora spre folos.

De vreme ce numai din minuni s-a cunoscut viaţa sfântului, se cuvine a şti şi râvna lui pentru dreapta credinţă; deci cuvântul ce ne stă înainte va arăta. Împărăţind marele Constantin, cel întâi între împăraţii creştini, în a şasea sută şi treizeci şi şase de ani de la împărăţia lui Alexandru, feciorul lui Filip, iar de la Hristos trei sute douăzeci şi cinci, s-a adunat în Niceea acel preaslăvit sobor al Sfinţilor Părinţi, ca să condamne pe Arie, cel fără de Dumnezeu, care cu rea credinţă zicea că Fiul lui Dumnezeu este făptură, iar nu Făcător, şi să hotărască că Fiul este de o fiinţă cu Tatăl. Iar cei ce ajutau hula lui Arie, erau episcopii cei mai însemnaţi: Eusebie al Nicomidiei, Maris al Calcedonului şi Teognie al Niceei. Aceşti oameni înrăutăţiţi, urmând cu totul nebuniei lui Arie, bârfeau zicând că Fiul lui Dumnezeu este creat ca orice om.

Iar începătorii cei ce se luptau pentru dreapta credinţă, cei împodobiţi cu viaţa şi cu învăţătura, erau aceştia: Marele între sfinţi Alexandru, care era încă preot şi în vremea aceea ţinea locul Sfântului Mitrofan, patriarhul Constantinopolului, nefiind acolo acesta, fiindcă zăcea pe patul durerii; apoi slăvitul Atanasie, care nu era încă împodobit cu rânduiala preoţească şi ţinea slujba diaconiei în biserica Alexandriei. Pentru această pricină nu puţină neîmpăcare era asupra lor din partea zavistnicilor, căci nefiind cinstiţi cu treapta episcopiei covârşeau pe alţii în înţelegerea credinţei.

Atunci era împreună cu dânşii şi acest mare Spiridon, a cărui viaţă şi dar care locuia într-însul, era mai de folos şi mai puternic pentru înduplecare spre cele de folos, decât gurile altora şi decât legăturile silogismelor cele cu meşteşug împletite ale ritorilor. Şi încă în acel sobor, cu voia împăratului, erau şi filosofi elini, care se numeau peripatetici, între care era un înţelept care-l ajuta pe Arie, care tăia ca şi cu o sabie ascuţită de amândouă părţile şi se mândrea cu limba sa de sofist, sârguindu-se a râde de învăţătura celor dreptcredincioşi.

Cu acel filosof a cerut a se întreba Sfântul Spiridon, fiind bărbat neînvăţat, care numai pe Hristos ştia şi pe Acesta răstignit. Iar Sfinţii Părinţi ştiind învăţătura lui, căci n-a avut cât de puţină învăţătură elinească, îl opreau să nu îndrăznească a se întreba cu acel sofist,

care era meşter la cuvinte. Dar acesta ştiind ce poate înţelepciunea cea de sus şi cât sunt de neputincioase puterile înţelepciunii omeneşti, s-a apropiat de bărbatul acela, zicându-i: „În numele lui Iisus Hristos, o, filosofule, ia aminte la mine şi ascultă cele ce voiesc a-ţi spune". Iar filosoful a zis: „Vorbeşte şi te voi asculta". Sfântul a început a vorbi, zicând: „Unul este Dumnezeu, Care a făcut cerul şi pământul, pe om din pământ l-a zidit şi toate celelalte, cele văzute şi nevăzute le-a aşezat cu Cuvântul şi cu Duhul Său. Pe Acel Cuvânt Îl credem noi că este Fiul lui Dumnezeu, Care S-a milostivit de rătăcirea noastră, S-a născut din Fecioară, a vieţuit cu oamenii, a pătimit, a murit pentru mântuirea noastră, a înviat şi împreună cu El a înviat neamul omenesc. Pe Acesta Îl aşteptăm să vină, să judece pe toţi cu dreptate şi să răsplătească fiecăruia după vrednicie, şi-L credem că este de o fiinţă cu Tatăl, împreună şezător şi asemenea cinstit. Acestea astfel le mărturisim fără ispitire şi încercare, şi nici tu nu îndrăzni a ispiti cum sunt acestea; pentru că acestea covârşesc înţelegerea ta şi sunt mult mai înalte decât toată cunoştinţa".

Apoi tăcând puţin, a zis: „Nu ţi se pare şi ţie a fi acestea astfel, o, filosofule? Pentru ca să te încredinţezi de adevăr, ia aminte la acest mic lucru, măcar că nu se cade să asemănăm firea cea Îndumnezeită şi mai presus de fiinţă, cu făptura zidită şi stricăcioasă; dar de vreme ce ochii sunt mai credincioşi decât urechile şi cel care este puţin credincios, nu crede cu înlesnire dacă nu va vedea ceva cu ochii cei trupeşti, pentru aceasta voiesc să te încredinţez pe faţă cu această cărămidă, care este alcătuită din trei, şi dintru o fiinţă şi o fire.

Acestea zicând sfântul, a făcut semnul Sfintei Cruci cu dreapta, având în stânga cărămida şi a zis: „În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh". Şi îndată strângând cărămida, o, prea slăvită minune! Focul s-a ridicat în aer, apa s-a vărsat pe pământ, iar lutul a rămas în mâinile lui. Cei ce vedeau, s-au înspăimântat şi mai vârtos filosoful, care înspăimântându-se cu sufletul, tăcea ca şi cum nu mai ştia să vorbească, ne mai având gură s-o deschidă împotriva cuvintelor sfântului, în care lucra o putere dumnezeiască, încât s-au împlinit cele scrise: *Nu stă în cuvânt Împărăţia lui Dumnezeu, ci în putere*.

Apoi filosoful a zis: „Cred că aşa sunt cele grăite de tine". Atunci bătrânul a zis: „Vino dar şi primeşte semnul sfintei credinţe". Iar filosoful întorcându-se către prietenii şi către ucenicii săi, a zis: „Ascultaţi-mă: până când era cu mine întrebarea din cuvinte, am adus cuvinte împotriva cuvintelor, iar cu meşteşugul iubirii de întrebare, biruiam pe cele puse înainte. Dar de când, în locul cuvintelor, a ieşit din gura acestui bătrân puterea şi facerea minunii, nimic nu mai pot

cuvintele împotriva puterii, pentru că nu poate sta omul împotriva lui Dumnezeu. Deci dacă şi dintre voi cineva poate să înţeleagă ca mine, să creadă în Hristos, şi împreună cu mine să urmeze acestui bătrân, prin a cărui gură Dumnezeu a grăit". Astfel filosoful acela primind credinţa creştinească, se bucura că a fost biruit de sfântul bătrân spre folosul său şi se bucurau toţi cei binecredincioşi, iar cei răucredincioşi s-au ruşinat.

Apoi săvârşindu-se acel mare sobor al Sfinţilor Părinţi şi fiind biruit şi lepădat Arie şi fiecare întorcându-se într-ale sale, s-a întors şi Sfântul Spiridon la casa sa. În acea vreme a murit Irina, fiica lui, care înflorise cu tinereţile şi vremea vieţii sale şi-a petrecut-o în feciorie curată, încât era vrednică de cămara cea cerească. Atunci a venit la sfântul o femeie plângând şi spunând că a dat fiicei lui, Irina, un odor de aur spre păstrare; dar de vreme ce ea a murit, a rămas odorul ascuns, neştiut de nimeni. Iar Sfântul Spiridon căutând pretutindeni prin casa sa odorul cel ascuns, nu l-a aflat; apoi văzând lacrimile şi tânguirea femeii şi fiindu-i milă de ea, a mers la mormântul fiicei sale, împreună cu casnicii săi şi a strigat către cea moartă, precum odinioară Hristos lui Lazăr, zicându-i: „Fiică Irino, unde este odorul cel de aur, care ţi s-a încredinţat spre păstrare?" Iar ea, ca dintr-un somn lung deşteptându-se, a răspuns: „În cutare loc al casei (spunând numele locului) l-am ascuns pe el". Şi iarăşi a zis către dânsa sfântul: „Dormi de acum, fiica mea, până când te va deştepta pe tine Domnul tuturor, la învierea cea de obşte".

Atunci s-au cuprins de frică toţi cei ce erau acolo, minunându-se şi spăimântându-se de acea minune preaslăvită, iar sfântul aflând odorul în locul cel spus, l-a dat acelei femei.

După aceasta, murind marele Constantin şi împărţind fiilor săi împărăţia, a luat Răsăritul fiul cel mijlociu, Constantie. Acesta fiind în cetatea cea mare, Antiohia Siriei, a căzut într-o boală grea, pe care nu puteau să o vindece doctorii. Deci lăsând împăratul cel bolnav pe doctori, a alergat cu rugăciune către Dumnezeu, Care poate tămădui sufletele şi trupurile şi de la El îşi cerea cu sârguinţă tămăduire bolii sale. Atunci a avut o vedenie într-o noapte: un înger îi arăta lui o ceată de mulţi sfinţi episcopi, având în mijlocul lor doi mai aleşi, care păreau a fi celorlalţi povăţuitori şi începători. Şi-i spunea lui îngerul: „Aceia sunt tămăduitorii bolii tale".

Şi deşteptându-se împăratul din somn şi gândind la ceea ce văzuse, nu cunoştea cine erau cei pe care-i văzuse. Căci cum putea cunoaşte pe aceia al căror nume şi patrie nu erau lui ştiute? Şi mai ales când unul dintre ei încă nici nu era episcop, ci avea să fie

episcop mai târziu, dar acum se arăta a fi întru acea dregătorie. Deci a fost în nepricepere multă vreme. Apoi primind sfat, a adunat la sine pe episcopii din cetăţile dimprejur şi căuta să-i cunoască pe dânşii şi pe cei doi episcopi ce îi văzuse în vis, însă nu i-a aflat. Şi iarăşi a chemat pe mai mulţi, din locuri şi mai îndepărtate, dar nici între aceia nu i-a aflat. După aceea a trimis în toată lumea ca să se adune la dânsul episcopii din toată stăpânirea sa.

Deci a ajuns acea poruncă împărătească – sau mai bine zis acea rugăminte – şi în insula Cipru, la fericitul Spiridon, episcopul Trimitundei, căruia i s-au descoperit prin vedenie de la Dumnezeu, toate cele despre împărat. Deci sculându-se Sfântul Spiridon, a mers la împărat, luând cu sine pe ucenicul său Trifilie, cu care s-a arătat împăratului în vedenie. Iar Trifilie atunci, precum s-a zis, încă nu era episcop. Şi ajungând în Antiohia, au intrat în palatele împărăteşti. Sfântul episcop era îmbrăcat în haine simple şi purta în mână un toiag de finic şi o mitră de papură pe cap, şi un văscior de lut atârnat la piept, precum era obiceiul celor ce vieţuiau în Sfânta Cetate a Ierusalimului, în care obişnuiau a purta untdelemn de la Sfânta Cruce.

Astfel intrând el, una din slugile cele însemnate din palatele împărăteşti văzându-l ca pe unul din cei săraci, a râs de dânsul, şi nelăsându-l să intre, l-a lovit peste obraz; iar el fiind fără răutate, după cuvântul Domnului, i-a întors lui şi cealaltă parte. Iar acela cunoscându-l că este episcop şi văzându-şi greşeala sa, şi-a cerut cu smerenie iertare, pe care a şi căpătat-o. Şi ajungând sfântul înaintea împăratului, acesta îndată l-a cunoscut, pentru că în acel chip l-a văzut în vis. Şi sculându-se de la locul său, s-a apropiat şi s-a închinat robului lui Dumnezeu, rugându-l cu lacrimi să se roage lui Dumnezeu pentru dânsul şi să-i vindece boala.

Deci cum s-a atins Sfântul Spiridon de haina împăratului, acesta îndată s-a făcut sănătos şi s-a bucurat de tămăduirea sa, câştigată prin rugăciunile sfântului; iar apoi împăratul l-a cinstit foarte mult şi toată ziua aceea s-a veselit împreună cu dânsul, făcând ospăţ bunului său doctor. Iar Trifilie se minuna foarte mult de toată slava împărătească, de frumuseţea palatelor şi de starea înainte a dregătorilor, când şedea împăratul, şi de toată rânduiala cea minunată a aurului, precum şi de slujirea celor cu haine luminate. Iar Spiridon a zis către dânsul: „Ce te minunezi, frate? Oare mândria şi slava împărătească fac pe împărat mai drept decât alţii? Oare nu moare împăratul întocmai precum moare fiecare din săraci şi se dă îngropării? Oare nu va sta ca oricare înaintea înfricoşatului Judecător? Pentru ce cinsteşti cele trecătoare, ca şi cum ar fi neschimbate şi te minunezi de cele ce sunt de nimic,

când mai ales se cuvine a căuta pe cele ce sunt nematerialnice şi veşnice şi a iubi slava cea cerească şi nepieritoare?"

Apoi a învăţat şi pe împărat destul, ca să-şi aducă aminte de facerea de bine a lui Dumnezeu şi să fie bun către cei ce sunt sub stăpânirea lui; către cei ce greşesc să fie milostiv, către cei ce se roagă, să fie grabnic împăciuitor; bun dătător celor ce le trebuieşte ajutor şi tuturor să le fie ca un părinte, cu bună îndurare, plecându-se către fiecare şi îndată întinzând mâna. Că dacă nu împărăţeşte cineva într-acest chip, apoi se poate numi mai drept tiran, decât împărat. În sfârşit l-a învăţat să ţină tare şi să păzească cele ce se cuvin dreptei credinţe, neprimind nimic de la potrivnicii Bisericii lui Dumnezeu.

Şi vrând împăratul să mulţumească sfântului pentru tămăduirea adusă prin rugăciunile lui, îi dădu mulţime de aur; dar el n-a vrut să primească, zicând: „Nu se cuvine, împărate, a-mi răsplăti cu aşa urâciune, în loc de dragoste; pentru că ceea ce s-a făcut prin mine pentru tine, dragoste este. Căci a lăsa casa şi a veni pe acest noian al mării şi a răbda asprimea de iarnă şi de vânturi, oare aceasta nu este dragoste? Şi pentru toate acestea, oare voi primi ca răsplată aur, care este pricinuitor a toată răutatea şi care lesne pierde toată dreptatea?" Astfel zicând, sfântul nu a vrut să primească nimic. Însă fiind silit de rugămintea cea multă a împăratului, a primit să ia ceva, dar nu să ţină la dânsul, pentru că cele ce le-a primit, îndată le-a împărţit celor ce le trebuia.

Prin sfătuirea acestui sfânt, împăratul Constantie a scutit de dări preoţii, diaconii, tot clerul şi slujitorii bisericii, judecând a fi lucru necuvios ca slujitorii Împăratului Celui fără de moarte, să dea dajdie împăratului celui muritor.

Ieşind sfântul de la împărat şi întorcându-se într-ale sale, a fost primit în casa unui oarecare iubitor de Hristos. Acolo a venit la dânsul o femeie străină care nu ştia să vorbească greceşte, aducând pe braţele sale pe fiul său mort, pe care punându-l lângă picioarele sfântului plângând şi neştiind nimeni limba ei, numai cu lacrimi adeverea că pentru fiul ei cel mort se roagă de sfânt să-l învieze. Iar el temându-se de slava deşartă, se lepăda de un lucru aşa minunat. Însă fiind milostiv, se biruia de amara tânguire a celei ce plângea şi a întrebat pe diaconul său Artemidot: „Ce facem, frate?" Iar acela a răspuns: „Pentru ce mă întrebi, părinte? Ce alta poţi face, decât numai să chemi pe Hristos, Dătătorul de viaţă, Care de multe ori a ascultat rugăciunile tale; că dacă pe împărat l-ai vindecat, oare vei putea pe săraci şi pe nenorociţi să-i treci cu vederea?"

Iar arhiereul, pentru un sfat bun ca acesta, s-a înduplecat spre mai multă milostivire, a lăcrimat, şi plecându-şi genunchii, s-a rugat

cu fierbinţeală lui Dumnezeu. Iar Acela, Care prin Elisei şi prin Ilie a dăruit viaţa fiului sareptencii şi fiului sumanitencii, a ascultat şi pe Spiridon şi a întors duhul de viaţă în pruncul străinei, care înviind îndată, a început a plânge. Însă maica, dacă a văzut pe fiul ei viu, îndată de bucuria cea peste măsură, a căzut moartă. Pentru că nu numai durerea cea mare şi necazul inimii omoară pe om, ci uneori şi bucuria cea peste măsură face acelaşi lucru.

Deci femeia aceasta a murit de bucurie, iar cei ce priveau spre dânsa, după bucuria cea mare pentru învierea pruncului, îndată le-a venit întristare şi lacrimi. Apoi iarăşi a zis sfântul către diacon: „Ce vom face?" Iar acela iarăşi i-a dat sfatul cel dintâi, şi sfântul s-a întors la rugăciune; şi ridicându-şi ochii către cer şi mintea înălţându-şi către Dumnezeu, se ruga Celui ce dă morţilor viaţă şi numai cu singura Sa voie toate le preface. Apoi a zis către ceea ce zăcea moartă pe pământ: „Scoală-te şi stai pe picioarele tale"; iar ea deşteptându-se ca din somn s-a sculat şi şi-a luat fiul viu pe mâinile sale. Apoi sfântul a poruncit femeii şi celor ce se întâmplaseră acolo să nu spună nimănui de ceea ce s-a făcut. Iar diaconul Artemidot, după mutarea de veci a sfântului, a dat acestea spre auzul tuturor credincioşilor, neascunzând măririle şi puterile lui Dumnezeu ce se făcuseră prin marele plăcut al lui Dumnezeu, Spiridon.

Întorcându-se sfântul acasă, a venit la dânsul un oarecare om, vrând să cumpere din turma lui o sută de capre. Şi sfântul i-a zis să aducă mai întâi preţul cel rânduit şi apoi să ia ceea ce a cumpărat. Dar el dând preţul pentru nouăzeci şi nouă de capre, a tăinuit una, socotind că nu va cunoaşte despre aceea sfântul, a cărui bunătate de inimă era străină de grija cea mare a vieţii. Deci mergând amândoi în ocolul dobitoacelor, sfântul a zis către negustor ca să ia atâtea capre pentru cât a dat preţul. Iar el despărţind o sută de capre, le-a scos din ocol; şi una din acelea, ca o pricepută şi roabă bună, cunoscându-se că este nevândută de stăpânul său, s-a întors degrabă şi a alergat iarăşi în ocol. Dar negustorul prinzând-o, a tras-o după dânsul; iar capra smulgându-se, iarăşi a fugit în ocol.

Aşa de două şi de trei ori se smucea din mâinile lui şi fugea în ocol, iar el o scotea cu sila şi mai pe urmă a luat-o pe umeri şi o ducea într-ale sale. Dar capra zbierând şi bătându-l cu coarnele peste cap, se zvârcolea, încât se mirau toţi câţi erau acolo. Deci Sfântul Spiridon pricepând lucrul şi nevrând înaintea tuturor a mustra pe negustorul cel viclean, a zis către dânsul cu blândeţe: „Vezi, fiule, că nu în zadar face dobitocul acesta unele ca acestea, căci nu suferă a fi dus la casa ta. Oare n-ai oprit preţul care se cuvenea pentru dânsa?

Iată, pentru aceea se smulge din mâinile tale şi fuge la ocol". Deci acela ruşinându-se, şi-a mărturisit păcatul şi şi-a cerut iertare. Apoi dând preţul şi-a luat capra, şi aceea mergea acum singură după dânsul în linişte la casa aceluia ce o cumpărase pe dânsa, întrecând la mers pe stăpânul său cel nou.

În insula aceea era un sat care se numea Eritra, departe de mitropolia Constantiei, nu mai mult de treizeci de stadii. Acolo mergând marele Spiridon pentru oarecare trebuinţă, a intrat în biserică şi a poruncit unui diacon din cei ce erau acolo să facă o sfântă rugăciune pe scurt, pentru că sfântul se ostenise de calea cea îndelungată, mai ales că era vremea secerişului şi era arşiţă mare. Iar diaconul acela cu zăbavă făcea ceea ce i se poruncise şi cu dinadinsul lungea rugăciunea, citind şi cântând cu mândrie şi mărindu-se în deşert cu glasul său.

Deci fericitul uitându-se la el cu mânie, deşi era bun cu firea, şi ocărându-l pe el, i-a zis: „Taci!" Şi îndată i s-a legat limba, încât nu numai glasul, ci şi vorba şi-a pierdut şi sta mut ca unul fără limbă. Atunci li s-a făcut frică la toţi care erau acolo, apoi s-a auzit despre aceea în tot satul şi s-au adunat toţi să vadă acea minune; iar diaconul acela a căzut la picioarele sfântului, rugându-se în tăcere ca să i se dezlege limba. Se mai rugau pentru dânsul şi acei prieteni ai lui şi rudenii, încât abia l-au îmblânzit, pentru că sfântul era aspru cu cei mândri şi măreţi în deşert. Deci l-a iertat, şi dezlegându-i limba, i-a dat şi graiul. Însă a lăsat oarecare semn al certării, nelimpezindu-i limba cu totul, pentru că l-a lăsat cu glas mic, zăbavnic la limbă şi poticnindu-se la vorbă, ca să nu se mai mândrească cu glasul său, nici să se mai mărească în deşert cu vorba sa cea limpede.

Altădată acest dumnezeiesc bărbat fiind în cetatea sa, a intrat în biserică la Vecernie şi s-a întâmplat atunci că nu era popor înăuntru, decât numai slujitorii bisericeşti. Apoi a poruncit să se aprindă făclii multe şi candele, iar el singur stătea înaintea altarului, bucurându-se cu duhul. Deci când a strigat după obicei: „Pace tuturor", şi nefiind popor ca să dea răspunsul cel obişnuit la cuvintele zise de arhiereu, îndată s-a auzit din înălţime, strigând: „Şi duhului tău". Şi era glasul acela dulce şi potrivit, covârşind toată cântarea omenească cea dulce. Iar diaconul care zicea ecteniile s-a speriat, auzind la fiecare ectenie o cântare dumnezeiască de sus, cântând: „Doamne miluieşte". Apoi glasul acela se auzea şi de cei ce erau departe de biserică, încât alergau cu sârguinţă spre acel glas dulce şi prea minunat, şi apropiindu-se de uşi, îndulcea mai mult urechile şi inimile lor acea cântare străină. Şi după ce au intrat în biserică, n-au văzut pe nimeni, decât numai pe

arhiereu cu puţini slujitori bisericeşti; apoi acea cântare cerească nu se mai auzea de nimeni şi se minunau foarte mult.

Altădată sfântul stând în biserică la cântarea Vecerniei, n-a ajuns untdelemn în candelă şi era să se stingă, că nu se găsea atunci deloc untdelemn în biserică. Deci se mâhnea sfântul de aceasta, ca nu cumva stingându-se candela, să înceteze cântarea Vecerniei şi să se sfârşească pravila cea obişnuită a Bisericii. Dar Dumnezeu, Care face voia celor ce se tem de El, a făcut să izvorască în candelă untdelemn, precum altădată în vasul văduvei, în zilele lui Ilie. Iar slujitorii aducând vase le puneau dedesubt, pentru că untdelemnul curgea din candelă şi s-au umplut acele vase cu untdelemn sfinţit, ce era plin de darul lui Dumnezeu.

În Cipru era o cetate ce se numea Chirina; nu aceea care este în Livia, ci alta cu acelaşi nume, la care mergea sfântul din Trimitunda pentru oarecare trebuinţă. Atunci mergea cu dânsul şi Trifilie, ucenicul lui, fiind episcop în Levcusia Ciprului. Şi trecând ei muntele ce se numeşte Pentadactil şi ajungând la un loc ce se zice Parimna, care este frumos, plin de verdeaţă şi cu multe fructe, Trifilie bucurându-se de acel loc, a poftit ca să se facă stăpânul unui sat din Parimna şi să-l câştige în cuprinsul bisericii sale. Deci cugeta la aceasta îndelung, întru inima sa.

Dar nu s-a tăinuit acel cuget al lui Trifilie înaintea ochilor celor mai înainte-văzători ai lui Spiridon, pe care marele părinte înţelegându-l cu duhul, a zis: „Pentru ce, o, Trifilie, cugeţi neîncetat cele deşarte, poftind sate şi vii, care cu adevărat nu sunt de nici un preţ, ci numai că se văd şi cu părere atrag inima omenească spre pofta lor? Avem avuţie în cer nefurată, avem lăcaş nefăcut de mâini; pe acelea caută-le, care nu pot să treacă de la unul la altul, cu acelea îndulceşte-te mai înainte de vreme prin gândirea la Dumnezeu, că cel ce se face odată stăpân acelora, are moştenirea care niciodată nu piere".

Acestea auzindu-le Trifilie, mult s-a folosit şi după aceea altă viaţă a avut, încât s-a făcut vas ales al lui Hristos, precum odinioară Pavel şi de nenumărate daruri dumnezeieşti s-a învrednicit. Astfel fiind foarte îmbunătăţit, marele Spiridon şi pe alţii îi povăţuia către fapte bune, pentru că sporeau învăţăturile lui la cei ce le primeau, iar celor ce le lepădau, li se întâmpla sfârşit rău, precum ne va arăta cuvântul ce ne stă înainte şi va urma.

Un corăbier locuitor în aceeaşi cetate a Trimitundei, plutind în oarecare laturi pentru negustorie, a zăbovit acolo douăsprezece luni. În acea vreme femeia lui fiind desfrânată, a zămislit în pântece. Întorcându-se negustorul la casa sa şi văzând pe femeie însărcinată, a

cunoscut că a păcătuit, şi umplându-se de mânie, o bătea nevrând să mai vieţuiască cu dânsa şi o izgonea din casa sa. Apoi mergând la arhiereul lui Dumnezeu, Spiridon, i-a spus pricina şi cerea de la dânsul sfat folositor. Iar acesta mâhnindu-se cu sufletul pentru păcatul ei şi pentru mâhnirea cea mare a bărbatului, a chemat pe femeie. Dar n-a întrebat-o dacă a făcut păcat, de vreme ce martor nemincinos era însărcinarea şi rodul ce se purta într-însa, zămislit din fărădelege; ci i-a zis ei: „Pentru ce ai călcat credinţa bărbatului tău şi ai adus ocară casei tale?"

Iar femeia pierzându-şi ruşinea, a îndrăznit a minţi, zicând că nu de la altcineva a zămislit, ci chiar de la bărbatul său. Iar cei ce auzeau, se mâniau asupra ei mai mult pentru minciună, decât pentru desfrânare şi îi ziceau: „Douăsprezece luni n-a fost bărbatul tău acasă şi cum zici că de la bărbatul tău ai zămislit? Oare poate rodul cel zămislit să zăbovească în pântece douăsprezece luni şi mai mult?" Iar ea întărea, zicând că cel ce s-a zămislit în pântece aştepta întoarcerea tatălui său, ca să vină acasă din calea cea depărtată şi pruncul să iasă din pântecele ei.

Acestea şi mai multe minţind şi pe toţi biruindu-i prin cuvintele sale, a ridicat gâlceavă, ca şi cum ea ar fi fost clevetită şi năpăstuită. Iar bărbatul cel blând, Sfântul Spiridon, aducând-o spre pocăinţă, i-a zis: „O, femeie, de vreme ce în mare păcat ai căzut, îţi stă înainte şi pocăinţă mare, pentru că ţi-a rămas nădejde de mântuire; căci nu este vreun păcat care să biruiască milostivirea lui Dumnezeu. Însă văd că prin desfrânare ai născut deznădăjduire, iar prin deznădăjduire, neruşinare. Deci cu dreptate era ca să primeşti vrednica răsplată după fapta ta, pătimind grabnică pedeapsă; însă dându-ţi-se loc şi vreme de pocăinţă, acestea grăim ţie de faţă: nu va ieşi din pântecele tău pruncul acela, până când nu vei mărturisi singură păcatul, adevărul neacoperindu-se cu minciuna, ceea ce şi orbii, precum se zice, pot să o vadă".

Aceste cuvinte ale sfântului, degrabă au venit la săvârşire. Căci apropiindu-se vremea naşterii, au venit asupra femeii aceleia dureri cumplite, care îi munceau pântecele foarte rău, ţinându-se pruncul în pântece. Însă fiind cu inima împietrită, ea n-a voit să-şi mărturisească păcatul său şi într-acea cumplită durere a murit, neputând să nască. De acest lucru înştiinţându-se arhiereul lui Dumnezeu, a lăcrimat şi se căia, căci cu acest fel de pedeapsă a judecat-o pe ea şi zicea: „Nu voi mai face judecată între oameni, dacă cuvântul cel zis de mine se împlineşte aşa degrabă între dânşii cu fapta".

Iată am spus despre femeia cea rea care a lepădat certarea sfântului şi n-a ascultat sfătuirea cea de folos. Se va povesti acum şi despre o altă femeie bună.

O femeie cu numele Sofronia, cu bun obicei şi binecredincioasă, avea un bărbat necredincios, care ţinea de credinţa păgânească. Deci femeia aceea s-a dus degrabă la arhiereul lui Dumnezeu, Spiridon, şi i-a spus necazul, rugându-l cu dinadinsul să se sârguiască şi să întoarcă pe bărbatul ei la sfânta credinţă. Omul acela avea prietenie cu sfântul, ca vecin, şi cinstea pe fericitul, iar uneori mergeau unul la casa altuia, precum este obiceiul vecinilor.

Odată şezând la masă cu Sfântul Spiridon mulţi vecini, precum şi acel necredincios, fericitul a zis unuia din cei ce slujeau, în auzul tuturor: „Iată, stă la porţi un vestitor trimis de sluga care păzeşte turma mea, ca să-mi spună că, dormind sluga, s-au prăpădit toate dobitoacele, rătăcindu-se prin munţi. Deci mergând, spune-i robului meu ce a fost trimis, că acum le-a aflat pe toate într-o peşteră şi nici un dobitoc din turmă n-a pierit". Deci a mers sluga aceea şi a spus trimisului cuvintele Sfântului Spiridon.

După aceasta trecând puţină vreme şi încă nesculându-se de la masă, alt vestitor a venit de la acea slugă, spunând că întreaga turmă s-a aflat. Auzind acestea acel necredincios de la masă, se mira foarte, că Sfântul Spiridon toate le vedea înainte, pe cele de departe ca pe cele ce sunt aproape, şi părându-i că acesta este ca un Dumnezeu, a vrut să-i facă aceea ce cândva licaoniţii au vrut să facă lui Barnaba şi lui Pavel, adică să aducă tauri şi cununi şi să-i aducă jertfă. Iar sfântul a zis către dânsul: „Nu sunt eu Dumnezeu, ci slugă a Lui; eu sunt pătimaş asemenea ţie, iar dacă vezi că ştiu cele ce se lucrează departe, acestea îmi dăruieşte Dumnezeul meu, întru Care şi tu, de vei începe a crede, vei cunoaşte care este tăria şi puterea Lui cea atotputernică".

Atunci iubitoarea de Hristos, femeia aceea, Sofronia, aflând vreme potrivită, sfătuia pe bărbatul său cu multe cuvinte ca să se lepede de necurăţia păgânească, să cunoască pe Unul, adevăratul Dumnezeu, şi să creadă întru Dânsul. Şi aşa, cu darul lui Hristos, a întors pe cel necredincios la sfânta credinţă, l-a luminat cu Sfântul Botez *şi s-a mântuit bărbatul cel necredincios prin femeia cea credincioasă*, precum grăieşte Sfânta Scriptură.

Se povesteşte despre smerenia cuviosului, că fiind atât de mare arhiereu şi făcător de minuni, nu se socotea a fi umilit păstorind oile cele necuvântătoare, singur ostenindu-se pentru dânsele. Odinioară năvălind tâlharii noaptea la ocolul dobitoacelor, au furat câteva din

ele şi voiau să iasă. Dar Dumnezeu iubind pe plăcutul Său şi păzind puţina lui avere, a legat pe acei tâlhari cu legături tari şi nevăzute, încât nu le era cu putinţă a ieşi din ocol şi astfel au fost ţinuţi până dimineaţa. Făcându-se ziuă, a venit sfântul la oi şi văzând pe tâlhari legaţi cu puterea lui Dumnezeu, având mâinile înapoi şi picioarele nemişcate, i-a dezlegat cu rugăciunea. Apoi mult învăţându-i pe dânşii să nu poftească ale celui străin, ci din osteneala mâinilor lor să se hrănească, le-a dat câte un berbec, zicând: „Luaţi aceasta, ca să nu fie în zadar osteneala voastră şi privegherea cea de toată noaptea". Apoi i-a slobozit pe dânşii în pace.

Un negustor din aceeaşi cetate se obişnuise a lua de la sfânt aur pe datorie pentru negustorie, şi după ce se întorcea de la negustoria sa, îi aducea ceea ce lua pe datorie, şi-i poruncea sfântul să-l pună el singur în lada aceea din care lua. Astfel sfântul nu lua seama de averea cea vremelnică, necercetând cu tot dinadinsul dacă acela dă cu dreptate datoria, şi aceea o făcea de multe ori neguţătorul acela, luând singur aur cu binecuvântarea sfântului; apoi iarăşi aducând şi punându-l înapoi de unde îl lua, i se binecuvânta negustoria lui.

Iar odată robindu-se de iubirea de argint, n-a pus în ladă aurul pe care îl adusese, ci l-a tăinuit la sine, iar înaintea sfântului a minţit, zicând că l-a pus. Dar în puţină vreme a sărăcit negustorul acela, pentru că aurul cel tăinuit nu numai că nu i-a făcut nici un câştig, ci şi marfa care era a lui a prăpădit-o şi ca un foc în taină i-a risipit averea lui. Deci sărăcind negustorul acela, a venit iarăşi la sfânt, cerându-i ca să-i dea aur pe datorie. Iar sfântul l-a trimis în cămara sa la ladă ca să-şi ia singur, zicând: „Mergi şi ia, dacă ai pus acolo ceea ce ai luat".

Iar acela mergând şi negăsind aur, s-a întors la sfântul deşert. Sfântul i-a zis: „Cu adevărat, frate, până acum afară de mâna ta n-a fost alta în ladă; deci de ai fi pus atunci aurul, acum iarăşi ai fi luat". Iar acela umplându-se de ruşine, a căzut degrabă la picioarele sfântului, cerându-şi iertare. Iar sfântul l-a iertat şi l-a învăţat să nu mai poftească ale celui străin, nici să-şi încarce sufletul cu vicleşugul şi cu minciuna; pentru că dobânda care se câştigă cu nedreptate, nu este dobândă, ci adevărată pagubă.

Odată s-a făcut adunare de episcopi în Alexandria, pentru că patriarhul de acolo chemând pe toţi episcopii de sub stăpânirea lui, voia cu rugăciune de obşte să răstoarne şi să sfarme toţi idolii păgâneşti, fiind încă mulţime de idoli acolo. Deci săvârşindu-se multe rugăciuni cu sârguinţă către Dumnezeu, soborniceşte şi deosebi, au căzut toţi idolii din toată cetatea şi din cele dimprejur, numai un idol

mai vestit a rămas întreg la locul său. Şi rugându-se mult patriarhul cu mâhnire pentru sfărâmarea acelui idol, şi stând el noaptea la rugăciune, i s-a arătat o vedenie dumnezeiască, poruncindu-i să nu se întristeze pentru nesfărâmarea idolului, ci să trimită degrabă în Cipru să cheme pe Spiridon, episcopul Trimitundei, căci pentru el s-a lăsat idolul acela, ca să se sfărâme cu rugăciunea lui. Iar patriarhul scriind îndată Sfântului Spiridon carte cu rugăminte, chemându-l în Alexandria şi vestindu-i pricina chemării, a trimis degrabă pe cineva în Cipru. Iar sfântul primind scrisoarea aceea şi citind-o, s-a suit degrabă într-o corabie şi a pornit spre Alexandria.

Sosind corabia la ţărmul cel vestit al Alexandriei, care se numeşte Neapoli, şi ieşind sfântul din corabie, îndată s-a sfărâmat idolul acela din capişte, cu multe jertfelnice, din care pricină s-au înştiinţat alexandrenii despre venirea lui Spiridon; căci când s-a spus patriarhului că idolul s-a sfărâmat, îndată a zis către ceilalţi episcopi: „O, prieteni, Spiridon al Trimitundei se apropie". Iar ei pregătindu-se, au ieşit întru întâmpinarea lui, şi primindu-l cu cinste, s-au bucurat de venirea la dânşii a acestui mare făcător de minuni şi luminător al lumii.

Pentru acest sfânt şi mare părinte, Spiridon, istoricii bisericeşti Nichifor şi Sozomen pomenesc şi aceasta: El era foarte sârguitor în păzirea rânduielii bisericeşti şi spre păstrarea neştirbită a dumnezeieştii Scripturi, neschimbând nici un cuvânt din cele scrise în sfintele şi cele fără de prihană cărţi. Odată s-a întâmplat un lucru ca acesta: S-a făcut în Cipru adunarea episcopilor din insula aceea, pentru unele trebuinţe bisericeşti, între care era şi Sfântul Spiridon şi episcopul Trifilie, cel mai sus pomenit, care era iscusit în înţelepciunea cărţii – pentru că multă vreme a petrecut la Virit în tinereţe, învăţând scriptura şi înţelepciunea; pentru aceasta l-au rugat părinţii ca să spună cuvânt de învăţătură în biserică poporului.

Şi învăţând el poporul, s-a întâmplat a aduce la mijloc cuvintele lui Hristos, cele zise către slăbănog, care sunt scrise la Sfântul Evanghelist Marcu, adică: *Scoală-te şi-ţi ia patul tău*. Iar Trifilie n-a zis *pat*, ci în loc de pat a zis *culcuş*, adică: „Scoală-te şi-ţi ia culcuşul tău". Acestea auzind Sfântul Spiridon, s-a sculat de la locul său, nesuferind să audă schimbarea cuvintelor lui Hristos, şi a zis către Trifilie: „Au doară tu eşti mai bun decât Cel ce a zis pat, de te ruşinezi de cuvintele Lui?" Acestea zicând, a ieşit din biserică înaintea tuturor, şi n-a făcut un rău cu acestea, deşi era prea simplu cu învăţătura; căci pe Trifilie, care se îngâmfa cu frumuseţea vorbirii sale, ruşinându-l puţin, l-a învăţat smerita înţelepciune şi blândeţea.

Deci fericitul Spiridon era foarte cinstit de toţi, ca cel ce era mai bătrân cu anii, mai slăvit cu viaţa şi mai întâi cu scaunul, precum şi făcător de minuni prea ales; pentru aceea fiecare lesne putea să se ruşineze de faţa şi de cuvântul lui.

Atâta dar şi milă a lui Dumnezeu erau peste cuviosul acesta, încât în vremea secerişului, în arşiţa soarelui, sfântul său cap se arăta plin de rouă răcoroasă, ce se pogora de sus, care lucru s-a arătat în anul cel din urmă al vieţii sale. Căci ieşind împreună cu secerătorii la seceriş – pentru că era smerit şi lucra cu mâinile sale, nemândrindu-se de înălţimea dregătoriei – şi secerând holda sa, deodată în ceasul cel mai cumplit al arşiţei s-a rourat capul lui, precum odinioară lâna lui Ghedeon; care lucru toţi cei ce erau acolo l-au văzut şi s-au minunat. După aceasta fără de veste perii capului său s-au schimbat şi unii s-au făcut galbeni, alţii negri, iar alţii albi; singur Dumnezeu ştie pentru ce s-a făcut aceea şi ce însemna. Iar sfântul pipăind capul cu mâna sa cea dreaptă, a spus celor ce erau acolo cum că s-a apropiat vremea despărţirii sale de trup, şi-i povăţuia pe toţi la fapte bune, iar mai vârtos spre dragostea lui Dumnezeu şi către aproapele.

După aceasta trecând nu multe zile, sfântul şi dreptul său suflet l-a dat în mâinile Domnului său, Căruia cu cuvioşie şi cu dreptate i-a slujit toată viaţa sa; apoi a fost îngropat cu slavă în biserica Sfinţilor Apostoli, care este în Trimitunda, unde s-a şi orânduit a se săvârşi pomenirea lui în toţi anii, făcându-se multe minuni la mormântul său, întru slava minunatului Dumnezeu, Celui preamărit întru toţi sfinţii Săi, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, Căruia I se cuvine şi de la noi slavă, mulţumire, cinste şi închinăciune în veci. Amin.

Se mai spune şi despre o altă minune a Sfântului Spiridon. Mergând şi Sfântul Spiridon la cel dintâi Sfânt Sinod a toată lumea, de la Niceea, şi rămânând la o gazdă oarecare, pizmătăreţii arieni au tăiat noaptea în taină capetele celor doi cai ai lui, pe care îi avea cu sine la drum. Făcându-se ziuă şi văzând sluga lui răutatea ce se făcuse de eretici, a spus Sfântului Spiridon. Iar el nădăjduind spre Dumnezeu, a poruncit slugii ca să pună capetele tăiate la locul lor; şi sluga făcând degrabă ceea ce i se poruncise, a lipit capul calului celui alb, din greşeală, la cel negru şi al celui negru la cel alb şi îndată au înviat caii şi au stat pe picioarele lor. Apoi a mers Sfântul Spiridon cu dânşii pe drumul său. Iar poporul se mira văzând un lucru ca acela, cum calul cel negru are cap alb şi calul cel alb are cap negru, de care minune ereticii s-au ruşinat.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A TREISPREZECEA

SFINŢII MUCENICI EVSTRATIE, AVXENTIE, EVGHENIE, MARDARIE ŞI OREST[1]

Pe vremea împărăţiei lui Diocleţian şi Maximian, toată stăpânirea romanilor era plină de nedumnezeiasca înşelăciune idolească şi toţi oamenii, râvnind unul altuia, ca nişte turbaţi se sârguiau în acea păgânătate. Mai ales când se trimiteau porunci împărăteşti în unele zile prin toate cetăţile şi locurile, către domni şi către judecători, poruncind ca să aducă idolilor multe daruri şi jertfe în zilele cele hotărâte şi de praznice, făgăduind celor care vor sluji cu osârdie idolilor răsplată împărătească, învrednicire de cinste şi dregătorie, iar celor care nu vor vrea să se închine idolilor şi să le aducă jertfe, acelora mai întâi să li se ia averea, apoi pe dânşii, după felurite şi multe munci, să-i supună la pedeapsa cu moartea. De aceea era prigoană mare în toată lumea, sârguindu-se pretutindeni domnii şi stăpânitorii ca să piardă de pe pământ credinţa creştinească.

În acea vreme s-a vestit acelor împăraţi păgâni, cum că toată Armenia cea mare şi Capadocia se împotrivesc poruncii lor şi vor să iasă din stăpânirea romanilor, nădăjduind spre Hristos Cel răstignit şi crezând cu tot sufletul într-Însul. Deci s-a tulburat de aceasta împăratul Diocleţian, şi chemând pe toţi boierii săi, a ţinut sfat trei zile, de dimineaţă până seara, gândind cum ar putea să dezrădăcineze creştinătatea. Mai întâi pe cei ce stăpâneau în cele două ţări, adică în Armenia şi Capadocia, i-au scos din stăpânire, ca pe nişte neiscusiţi şi nevrednici, care nu ştiu să ocârmuiască stăpânirile încredinţate lor şi să smerească nesupunerea poporului. Apoi a ales doi din neamul

[1] După Metafrast.

grecesc, învăţaţi în limba elinească, pe Lisie şi pe Agricolae, amândoi cu năravurile şi cumpliţi, şi i-a pus pe aceştia peste acele ţări: lui Lisie i-a dat rânduiala limitaniei, adică păzirea hotarelor, iar lui Agricolae, poruncindu-i să stăpânească toată eparhia. Şi le-a încredinţat mulţimea ostaşilor care erau rânduiţi în acele cetăţi.

Deci ajungând acei tirani nemilostivi prin ţările încredinţate lor, mulţime mare de toată vârsta era omorâtă fără cruţare şi fără cercetare, numai cât de mică clevetire s-ar fi adus la dânşii asupra cuiva de la zavistuitorii vrăjmaşi. Şi în toate zilele erau cercetaţi şi prinşi creştinii şi aduşi la pierzare de către acei băutori de sânge, ca nişte fiare mâncătoare de stârv. Deci Lisie fiind în cetatea Satalia, când afla undeva oarecare bărbaţi sfinţi şi femei, după multe ispitiri şi munci, sub strajă mare îi trimitea legaţi la Agricolae, care era în Sevastia, pentru ca să nu moară în patria lor şi să nu fie daţi obişnuitei îngropări de către rudenii şi cunoscuţii lor, ca, fiind omorâţi în pământ străin, să piară fără ştirea nimănui. Asemenea făcea şi Agricolae cu creştinii prinşi în Sevastia, îi trimitea în Satalia la Lisie, pentru că era între dânşii mare prietenie şi unire în cuget, şi un gând aveau ticăloşii, ca astfel, mai multă răutate să facă creştinilor, omorându-i afară de ţara lor.

Acestea făcându-se astfel, Evstratie, bărbat însemnat în cetatea Satalia, cel dintâi cu bunul neam şi cu dregătoria – căci era din rânduiala voievozilor –, binecredincios fiind şi temător de Dumnezeu şi petrecând viaţa fără de prihană, văzând răutatea cea mare ce se făcea creştinilor în toate zilele, se necăjea cu sufletul, se mâhnea şi striga cu suspinuri şi cu lacrimi către Domnul nostru Iisus Hristos, petrecând în post şi în rugăciuni, ca să fie milostiv robilor Săi. Şi căutând spre poporul său, se ruga să-i mântuiască de o nevoie ca aceea şi să întoarcă răutatea ce era asupra lui. Dorea încă să intre în nevoinţele sfinţilor şi să se învrednicească a fi părtaş muceniciei lor, dar socotind muncile cele de multe feluri şi iuţimea cea cumplită a muncitorului, se temea.

Atunci s-a gândit să-şi ispitească gândul astfel: luând brâul său, l-a dat credincioasei sale slugi şi i-a poruncit să-l ducă în biserica Aravrachiei, de unde era de neam Evstratie. La biserica aceea era preot în acea vreme Avxentie, cel mărturisit rob al lui Dumnezeu. Şi a învăţat Evstratie pe sluga sa să pună brâul în altar, iar el să se ascundă în biserică şi să pândească cine va veni să ia mai întâi brâul: dacă preotul Avxentie, intrând să se roage, va lua brâul, să nu-i zică nimic şi să se întoarcă, iar de va voi mai întâi altcineva din clerici să-l ia, să nu-l lase nicidecum şi să-l aducă înapoi.

Astfel învăţând pe slugă, l-a trimis gândind în mintea sa şi zicând, că dacă va lua preotul brâul, apoi acel semn îi va fi ca o purtare de grijă şi ca o prevestire a bunăvoirii lui Dumnezeu, că se va da la munci pentru Hristos; iar de va fi să-l ia altcineva, să-i fie semn că nu se va da la munci, ci să-şi păzească în taină sfânta credinţă. După puţine zile întorcându-se sluga, a spus stăpânului său că în acelaşi ceas în care a pus brâul în altar, îndată a venit preotul Avxentie, ca şi cum ar fi fost trimis, şi intrând în altar, a luat brâul. Auzind acestea Evstratie, s-a bucurat foarte mult şi strălucea faţa lui de bucurie şi veselie, încât se mira de el prietenul său, Evghenie.

În acea vreme fericitul Avxentie a fost prins împreună cu alţi creştini şi fiind întrebat în divan şi muncit, a fost aruncat în temniţă şi ţinut în legături. Apoi fiind pregătit un divan în mijlocul cetăţii pe loc înalt, a şezut Lisie cu mândrie şi a poruncit să scoată pe cei legaţi ca să-i întrebe. Iar Sfântul Evstratie intrând în temniţă, a rugat pe toţi sfinţii care erau legaţi pentru Hristos să se roage pentru dânsul, căci zicea că şi el în aceeaşi zi are să se facă părtaş nevoinţei lor. Atunci toţi sfinţii cei legaţi, plecându-şi genunchii, s-au rugat pentru dânsul către Dumnezeu şi zicând *amin*, mergeau în urma lui Evstratie.

Şi stând ceata ostaşilor înaintea judecătorului, după obicei, a poruncit Lisie să aducă înaintea divanului său pe câte unul, adică pe acei care fuseseră mai înainte la întrebare. Iar Evstratie a zis: „În zilele trecute s-a citit în divan porunca cea împărătească, ca de pretutindeni creştinii, cei ce se vor afla în orice rânduială, să se aducă înaintea judecăţii tale. Deci s-a adus Avxentie, cel demult slăvit cu neamul şi cu viaţa, iar acum şi mai slăvit pentru bărbăţia şi tăria care s-a arătat într-însul, căci s-a făcut rob al lui Hristos, Împăratul ceresc. Acela stând în faţa acelui divan, s-a nevoit cu nevoinţa nemuririi, mustrând a ta nedumnezeire, o, judecătorule, grăind cuvinte, arătând fapte prea înţelepte şi răbdând munci. Şi de vreme ce pe cel ce l-ai pus în temniţa tâlhărească, acum iarăşi ai poruncit să se scoată la întrebare împreună cu sfinţii săi, iată toţi stau înaintea ta, împreună cu mine, cu minte sănătoasă şi cu vitejie, fiind gata a ruşina şi a risipi până în sfârşit măiestriile tale, spre care eşti povăţuit de tatăl tău, diavolul".

Auzind această neaşteptată îndrăzneală a bărbatului, s-a mirat Lisie, şi cu ochii plini de cruzime, a căutat asupra lui; apoi suflând cu mânie din adâncul pieptului, a strigat cu glas groaznic: „Niciodată nu mi s-a întâmplat să văd un mai rău divan şi mai plin de împietrire elinească, decât acesta de acum, când vorbeşte astfel înaintea mea acest păcătos; deci să se ia de la dânsul brâul şi haina ostăşească şi să

fie spre ştiinţa tuturor, că este străin de rânduiala în care a fost până acum. După aceasta, cu trupul gol, legat de mâini şi de picioare şi întins pe pământ, să-şi continue vorba sa".

Făcându-se aceasta degrabă, Lisie a zis: „Oare nu te căieşti de fapta ta cea pierzătoare, ca, dobândind bunătatea mea, să scapi de munci? Spune-mi mai înainte de munci, numele şi patria care te-a născut şi ne arată credinţa care se ascunde în tine". Sfântul a zis: „Sunt născut în cetatea Aravrachiei, numele îmi este Evstratie, iar după poreclă Chirisic, vorbesc limba părintească şi sunt rob al Dumnezeului tuturor, al Fiului Său, Domnul nostru Iisus Hristos şi al Sfântului Duh. Din scutecele maicii mele am învăţat a mă închina acestui Dumnezeu în Treime şi a crede într-Însul". Lisie a zis: „Să spună ceata câtă vreme are acesta în ostăşie". Ostaşii au răspuns: „De douăzeci şi şapte ani, încă de când era tânăr, a început a ostăşi". Lisie a zis: „Acum, Evstratie, văzând nevoia care este de faţă, ce s-a pregătit pentru neascultarea ta, întoarce-te de la nebunia ta, şi cugetând cele înţelepte, nu-ţi lăsa cinstea şi dregătoria pe care le-ai câştigat în atâţia ani, prin atâtea osteneli în ostăşie; ci cheamă puterea cea milostivă a zeilor şi roagă blândeţea împărătească şi iubirea de oameni a divanului". Iar Sfântul Evstratie a zis: „Nimeni din cei ce au înţelegere sănătoasă n-a judecat cândva să se închine idolilor şi necuraţilor diavoli, idolilor celor surzi şi muţi pe care i-au făcut oamenii, pentru că se grăieşte în Sfânta Scriptură: *Idolii care n-au făcut cerul şi pământul să piară*". Judecătorul a zis: „Dar acela oare are înţelegere sănătoasă, care se închină Dumnezeului Celui răstignit, ca voi cei plini de rătăcire?" Sfântul Evstratie a zis: „De nu ţi-ar fi schimbată puterea minţii cu fapte deşarte şi de nu s-ar fi prefăcut sufletul tău întru cugetul cel pământesc, ţi-aş fi arătat pe Acest răstignit, că este adevăratul nostru Mântuitor şi Domnul ziditor a toată făptura, Care este mai înainte de veci în Tatăl şi cu negrăită înţelepciune, prin naştere a ridicat pedeapsa noastră".

Şi vrând sfântul să mai grăiască, i-a tăiat vorba necuratul judecător, zicând: „Cu frânghii să fie ridicat în văzduh îndrăzneţul acesta. Şi aduceţi câlţi să se aprindă sub pieptul său şi să-l ardă, iar deasupra pe spate să fie bătut cu trei toiege împreunate, ca limbuţia sa să o facă mai smerită cu noi". Acestea făcându-se, sfântul a răbdat multă vreme dedesubt arzându-se, iar pe deasupra fiind bătut cumplit şi rănit. În nişte munci ca acestea fiind, nici o vorbă n-a scos, nici nu şi-a schimbat faţa şi se vedea ca şi cum ar fi pătimit în trup străin, încât se mira chinuitorul. După ce a poruncit ca să-i slăbească muncile puţin, cu faţa a zâmbit către mucenic: „Ce gândeşti, o, Evstratie?

Oare voieşti ca să-ţi găsesc puţină uşurare rănilor ce s-au adus asupra ta?" Şi îndată a poruncit să aducă apă sărată amestecată cu oţet şi să toarne multă peste rănile lui cele arse şi cu hârburi ascuţite să-l frece tare. Dar şi aceasta o suferea răbdătorul de chinuri cu bărbăţie, ca şi cum nu l-ar fi durut. Atunci se gândea muncitorul că prin oarecare farmece se face că nu simte durerile.

Apoi sfântul a zis către dânsul: „Muncindu-mă cu aceste munci, multă facere de bine îmi faci, chiar nevrând. Pentru că prin muncile acestea, ai îndepărtat de la mine negura care se face sufletului meu din grosimea trupului şi mintea cea stăpânitoare peste patimile cele de demult, care mă necăjesc, ai păzit-o biruitoare şi m-ai făcut a izgoni toate asupririle patimilor ce vin asupra mea, precum şi tulburările cele sufleteşti. Apoi mi-ai păzit tăria cea dinăuntru a duhului, nebiruită de orice fel de ispite, care îmi găteşte viaţa fără de moarte, unde îmi este păstrată bogăţia nestricăciunii. Şi mi-ai arătat cale scurtă şi fără patimă, prin care voi putea întru acest trup de tină, să ajung viaţa cea îngerească şi să mă îndulcesc cu dulceaţa cea cerească şi pururea fiitoare.

Acum ştiu că sunt biserică a lui Dumnezeu şi a Sfântului Duh, Care vieţuieşte în mine. Deci, *depărtaţi-vă de la mine toţi cei ce lucraţi fărădelegea, că a auzit Domnul glasul plângerii mele şi rugăciunea mea a primit-o. Sufletul meu cu adevărat se va bucura de Domnul, veseli-se-va de mântuirea Lui. Toate oasele mele vor zice: Doamne, Doamne, cine este asemenea Ţie? Cel ce izbăveşti pe săracul din mâna celor mai tari decât el şi pe scăpătatul şi săracul de la cei ce-l răpesc pe dânsul*. Deci sârguieşte-te şi nevoieşte-te, slujitorule al potrivnicului, nimic nu lăsa din scornirile cele tâlhăreşti care se află întru tine şi lămureşte-mă ca aurul în cuptor, încă şi mai mult, şi nu vei afla întru mine necurăţia cea iubită de tine pe care o cauţi cu fapta. Pentru că zeii tăi sunt urâciune, care te stăpânesc pe tine şi pe împăraţii tăi cei nebuni".

Atunci tiranul a zis: „Mi se pare că din multa durere a trupului s-a schimbat mintea ta şi de aceea vorbeşti multe necuviinţe. Pentru că de-ar fi putut Dumnezeul tău, precum zici, să te facă părtaş nemuririi, te-ar fi izbăvit de rănile ce sunt pe trupul tău. Deci lăsând nălucirile visului şi ale nădejdii celei deşarte, sârguieşte-te a dobândi izbăvirea pe care o arăt eu ţie". Iar Evstratie a zis: „Oare voieşti a crede, orbitule, cu toate simţirile, cum că nimic nu este cu neputinţă Dumnezeului meu? Ia aminte şi uită-te la mine, care ţi se pare că mă omori şi mă pierzi cu muncile cele aflate de tine".

Şi uitându-se toţi spre dânsul cu mare băgare de seamă, deodată au văzut cum au dispărut bubele de pe trupul său, ca nişte solzi şi s-a făcut sfântul sănătos, neavând nici urmă de răni pe trupul său; apoi toţi văzând acea minune, au preamărit pe Unul adevăratul Dumnezeu. Iar Evghenie, prietenul lui Evstratie, care era dintr-o cetate cu dânsul şi chiar rudenie – căci dintr-acea cetate a Aravrachiei era de neam şi întru aceeaşi ceată fuseseră ostaşi –, a strigat cu glas mare: „O, Lisie, şi eu sunt creştin şi blestem credinţa ta şi mă împotrivesc poruncii împărăteşti şi voii tale, întocmai ca şi domnul meu, Evstratie".

Iar tiranul mâniindu-se foarte mult, a poruncit îndată să apuce pe Evghenie, să-l pună în mijloc, zicând astfel: „Întrebare şi muncire multă vreme le trebuie acestora, dar acum îmi stă înainte o nevoie pentru rânduiala treburilor poporului; deci pe fermecătorul acesta şi făcătorul de minuni vrăjitoreşti, Evstratie, precum şi pe Evghenie, care acum s-a arătat la un gând cu dânsul, ferecându-i cu lanţuri peste tot trupul, poruncesc să se arunce în temniţă împreună cu ceilalţi creştini, ca să fie păziţi pentru altă înfăţişare".

Acestea zicând, s-a sculat de la divan şi sfinţii au fost duşi toţi, bucurându-se şi veselindu-se de atâta îndrăzneală şi răbdare a Sfântului Evstratie şi de mântuitoarea minune ce s-a făcut asupra lui, prin puterea Domnului nostru Iisus Hristos. Şi intrând în temniţă au cântat cu toţii într-un glas: *Iată ce este bun şi ce este frumos, fără numai a locui fraţii împreună*, şi celelalte ale psalmului până la sfârşit. Iar sfârşindu-se rugăciunea, cei ce erau acolo au învăţat multe de la Sfântul Evstratie şi s-au deşteptat către nevoinţa ce le stătea înainte.

Astfel trecând ziua aceea, în noaptea următoare s-a sculat Lisie şi a poruncit ostaşilor să se pregătească de drum, că vrea să meargă în cetatea Nicopolei. Şi pregătindu-se ostaşii, într-acea vreme a venit singur la temniţă şi poruncind să scoată pe Evstratie, a zâmbit şi a zis: „Bucură-te, iubitule Evstratie". Sfântul a răspuns: „Dumnezeu Cel atotputernic, Căruia Îi slujesc eu, să te lumineze pe tine după vrednicie, judecătorule". Lisie a răspuns: „Pentru Dumnezeul tău eu nu mă grijesc, dar acum primeşte încălţămintele acestea şi te încalţă, ca să mergi cu veselie cu noi în cale". Şi erau încălţămintele acelea de fier, având bătute într-însele cuie lungi şi ascuţite, ca încălţându-se să-i pătrundă în picioare. Şi fiind încălţat Evstratie cu acele încălţări de fier, cu piroane ascuţite, le-a strâns tare cu curele de picioarele sfântului şi le-a pecetluit tiranul cu inelul său; apoi a poruncit să ducă pe sfânt pe cale, după sine, legat împreună cu alţii şi în toată calea să-l bată şi să-l fugărească, ca să alerge mai degrabă, iar el a plecat înainte cu ostaşii.

După două zile au ajuns în cetatea Aravrachiei, patria lui Evstratie şi a lui Evghenie. Iar când sfinţii se apropiau de cetate, tot poporul cetăţii aceleia a ieşit în întâmpinare, vrând să-l vadă pe fericitul Evstratie. Dar nu îndrăznea nimeni din cunoscuţii săi prieteni să se apropie de dânsul, temându-se să nu fie prinşi şi ei, după cum poruncise necuratul muncitor. Şi era acolo un bărbat, cu numele Mardarie, unul din poporul cel de obşte, nu prea bogat, dar îndestulat cu ale sale. Acesta făcându-şi o casă nouă, o acoperea tocmai atunci, şi căutând spre sfinţii cei legaţi şi duşi, a văzut în mijlocul lor ca o stea luminoasă pe Sfântul Evstratie. Deci coborându-se degrabă jos de pe acoperiş, a zis către femeia sa în limba armenească: „Oare vezi, femeie, pe stăpânitorul ţinutului acestuia, cel slăvit cu neamul şi cu bogăţia şi în oaste cinstit, cum n-a băgat seamă de toate şi merge să se aducă jertfă bine primită lui Dumnezeu? Fericit este acela care şi în veacul acesta a fost slăvit şi la stăpânul nostru Hristos va primi mare îndrăzneală, că împreună cu îngerii se va învrednici dulceţii celei negrăite".

Iar fericita femeie a răspuns: „Iubitul meu bărbat, ce te opreşte ca şi tu să mergi acolo pe aceeaşi cale şi să alergi împreună cu el, ca să te învredniceşti sfântului sfârşit şi să-mi fii mie ajutor, cum şi acestor copii mici şi la tot neamul tău?" Bărbatul a zis: „Dă-mi încălţămintea ca să merg în calea cea dorită". Iar ea îndată a făcut aceasta cu bucurie. Şi încălţându-se Mardarie, apoi îmbrăcându-se cu haina şi încingându-se, a îmbrăţişat pe amândoi fiii, care erau prunci mici şi căutând spre răsărit s-a rugat spre Dumnezeu, zicând: „Stăpâne, Dumnezeule, Părinte Atotţiitorule, Doamne Iisuse Hristoase şi Duhule Sfinte, o, dumnezeire şi o putere, miluieşte-mă pe mine, păcătosul, milostiveşte-te şi fii păzitor roabei Tale şi acestor doi prunci, Apărătorule al văduvelor şi Tatăl sărmanilor, pentru că eu, Stăpâne, cu multă bucurie şi osârdie vin către Tine".

Acestea zicând, a sărutat pe fiii săi şi a zis: „De acum fii sănătoasă soţia mea şi nu te supăra, nici mâhni, ci te bucură şi te veseleşte, pentru că pe tine, pe fiii noştri şi sufletul meu îl dau în mâinile Atotputernicului şi Preabunului Dumnezeului nostru". Acestea zicând, a ieşit în grabă din casa sa, petrecându-l soţia cu bucurie.

Şi mergând degrabă la un bărbat de cinste, cu nume Mucaror, cetăţean al Aravrachiei, dregător slăvit şi bogat, s-a închinat lui şi a zis: „Iată, eu mă duc către prietenul şi rudenia ta Chirisic şi cu voia lui Dumnezeu vreau să fiu tovarăş împreună călător, şi vreau să intru împreună cu dânsul la nevoinţa mucenicească. Deci fii tu, după

Dumnezeu, sprijinitorul femeii mele şi al fiilor mei în viaţa aceasta, iar eu de voi afla dar de la Dumnezeu, voi ajuta ţie în ziua aceea când vom sta înaintea Lui toţi, şi-ţi vei primi plata ta". Iar bărbatul acela fiind cucernic, i-a răspuns: „Mergi cu pace, fiul meu, săvârşeşte-ţi acea cale frumoasă şi nu purta grijă de acestea, căci eu voi împlini dorinţa ta, şi voi fi ca tată soţiei tale şi copiilor tăi".

Acestea auzind Mardarie şi sărutându-se cu bărbatul acela, s-a dus şi a ajuns pe sfinţi, care acum erau aproape de cetate, şi a strigat către Sfântul Evstratie: „Domnule Chirisic, precum oaia aleargă către păstorul său, aşa şi eu am alergat către tine, vrând să fiu şi eu împreună cu voi călător. Deci primeşte-mă pe mine şi mă însoţeşte cu sfinţii tăi soţi şi mă du, deşi nu sunt vrednic de nevoinţa mucenicească, ca să fiu mărturisitor lui Hristos Domnul". Zicând acestea, a strigat cu glas mare: „Şi eu sunt creştin, precum şi domnul meu Evstratie. Auziţi, slugile diavolului, auziţi!"

Atunci prinzându-l ostaşii, l-au legat împreună cu ceilalţi sfinţi, şi aruncându-i în temniţa cea de obşte, au vestit despre dânşii pe Lisie, care în acel ceas răcnind ca un leu, i-a chemat la întrebare. Ostaşii aducând după obicei pe cei legaţi, Sfântul Avxentie a fost adus gol şi cu mâinile legate cu frânghii, stând înainte şi ceilalţi sfinţi şi privind la toate. Judecătorul a zis către Sfântul Avxentie: „Izbăvindu-ne pe noi de osteneală şi pe tine de munci, spune oare schimbatu-te-ai de împotrivirea ta cea deşartă şi pierzătoare? Întorsu-te-ai oare către zeii cei făcători de bine?" Iar Sfântul Avxentie a răspuns: „Ascultă, o, Lisie! Mă jur cu însuşi Adevărul, Care este mai presus de toţi şi pe toate le vede mai înainte, că mintea mea este neschimbată de a cunoaşte pe Unul Dumnezeu şi a mă închina Lui, măcar de iarăşi vei aduce cu miile alte răni asupra mea şi mai mari munci decât cele ce ai adus întâi; chiar de m-ai omorî cu fier şi cu foc, niciodată nu vei putea să-mi pleci gândul meu; iar acum fă ceea ce voieşti".

Atunci tiranul a dat răspuns de moarte, astfel: „Avxentie, care după multe munci până acum petrece întru nebunia sa cea pierzătoare, prin tăiere de sabie, cea gătită lui, va muri, să-şi piardă sufletul său cel de fier şi neînduplecat. Apoi, în loc de a fi îngropat, să primească hotărârea aceasta, adică să nu se învrednicească cuviincioasei îngropări ticălosul lui trup; iar cel ce de curând a îndrăznit a se amesteca cu cei legaţi, să se aducă aici la mijloc, ca să-şi primească degrabă cinstea pe care şi-o caută". Atunci ostaşii au dezlegat pe Sfântul Mardarie de lanţurile cu care era legat, iar el a zis către Sfântul Evstratie: „Domnul meu Chirisic, roagă pe bunul Dumnezeu pentru mine şi învaţă-mă ce voi răspunde acelui om pierzător, ca nu

cumva să mă înşele acel om sălbatic, eu fiind om simplu şi necărturar".

Iar Sfântul Evstratie i-a zis: „Fratele meu Mardarie, zi numai aceasta neschimbat: Sunt creştin, rob al lui Hristos! Şi nimic alt răspuns să nu dai, orice-ţi va grăi sau orice-ţi va face!" Şi fiind adus în mijloc Sfântul Mardarie, ostaşii au zis: „Iată stă înainte legat cel de curând". Grăit-a judecătorul: „Să-şi spună numele, meşteşugul, patria, viaţa şi de ce credinţă este". Mardarie a răspuns: „Sunt creştin". Şi fiind întrebat de muncitori, ca să-şi spună numele şi patria, zicea mereu: „Sunt creştin". Mult fiind întrebat, nimic altceva nu zicea decât numai aceasta: „Sunt creştin, rob al lui Iisus Hristos". Atunci văzând necuratul judecător simplitatea lui, a poruncit să-i rănească cu sfredelul gleznele lui, şi legându-l cu frânghie, să-l spânzure cu capul în jos şi cu ţepi înfocate să împungă tot trupul său, apoi să-l ardă. Astfel fiind multă vreme spânzurat şi muncit, a dat glas, zicând: „Doamne, Îţi mulţumesc că m-ai învrednicit acestor bunătăţi; dorit-am mântuirea Ta şi am iubit-o foarte. Primeşte sufletul meu în pace!" Şi acestea zicând, şi-a dat duhul.

Fiind luat apoi trupul Sfântului Mardarie de la locul cel de muncă, judecătorul a zis: „Să se aducă gol Evghenie, cel de la Satalia, care în vremea întrebării lui Evstratie a îndrăznit a sta împotrivă, căruia nu-i zic creştin, precum bârfesc ei, ci cu totul nevrednic". Şi aducându-l pe el înainte, au zis chinuitorii: „Iată, Evghenie stă înainte". Grăit-a judecătorul: „Spune-mi, răule, ce diavol te-a îndemnat de te-ai pornit spre atâta îndrăzneală, încât ne-ai ocărât cu atâta obrăznicie, nesocotind întru nimic asprimea judecăţii". Sfântul Evghenie a zis: „Dumnezeul meu, Cel ce preface întru nimic pe diavolii care se cinstesc de tine, Acela mi-a dat putere şi mi-a dăruit îndrăzneală şi grăire slobodă, ca să urăsc ticăloşia ta, câine rău, vas al satanei, care va fi dat la pierzare împreună cu tine". Atunci tiranul a zis: „Să se taie limba lui cea dosăditoare şi să i se taie cu sabia amândouă mâinile şi cu toiege să se sfarme fluierele lui, pentru ca să fie mai cuviincios către noi". Făcându-se aceasta şi-a dat şi acesta duhul.

După aceasta, de trei ori ticălosul Lisie a ieşit la câmp ca să-şi încerce ostaşii şi când le lua seama acelora şi fiecare îşi arăta meşteşugul său la arme, iar Lisie privea, unul dintr-înşii, cu numele Orest, bărbat înalt la stat şi frumos la chip, fiind chemat pe nume, după dregătorie a stat înaintea lui Lisie. Acesta văzându-l, l-a lăudat şi l-a numit pe el adevărat ostaş; apoi i-a poruncit ca să lovească cu suliţa la ţintă. Iar Orest îndreptându-şi mâna şi învârtind suliţa, a ieşit

din sânul lui crucea de aur pe care o purta la piept şi au văzut-o toţi şi chiar Lisie.

Deci îndată a fost chemat şi adus aproape, şi luând Lisie cu mâna crucea ce era la pieptul lui, l-a întrebat: „Ce este aceasta? Oare şi tu eşti printre acei care sunt de partea Răstignitului?" Iar el a răspuns: „Rob sunt al Celui răstignit, Stăpânului meu şi Dumnezeu, şi acest semn al Lui îl port spre izgonirea tuturor răutăţilor ce năvălesc asupra mea". Lisie a zis: „Şi acest ostaş ales să se lege împreună cu osânditul Evstratie, ca să-i fie tovarăş de călătorie până la Nicopole, unde se cuvine a face pentru dânşii întrebare".

Şi venind Lisie în cetatea Nicopole, mulţime de ostaşi care erau în cetate au venit la dânsul şi cu toţii au strigat: „Lisie, şi noi suntem ostaşi ai Domnului nostru Iisus Hristos! Fă şi cu noi ceea ce voieşti!" Iar el mai întâi s-a spăimântat, temându-se ca nu cumva să cugete ceva nou împotriva lui. Apoi văzând că ei înşişi se dau ca nişte oi, descingând brâele lor, a poruncit sa-i ia pe toţi, întemniţându-i. Astfel cugeta în sine cum i-ar pierde pe dânşii, ca să nu se ridice vreo plângere din partea cetăţenilor, sau din partea rudeniilor lor. Mai ales se temea de Sfântul Evstratie, ca nu cumva în muncile ce se vor aduce asupra lui, să mai facă vreo minune, asemenea cu cea dintâi; căci nu numai pe creştini îi va întări, ci şi pe elini îi va întoarce la credinţă. Deci a socotit ca să trimită a doua zi pe Sfântul Evstratie şi pe Sfântul Orest la Agricolae, în cetatea Sevastiei.

Făcându-se ziuă, a poruncit să se facă aşa, şi scriind carte către Agricolae, a zis: „Preaîncuviinţatului ighemon Agricolae, scrie Lisie, ducele. Văzând dumnezeieştii noştri împăraţi că în toată partea cea de sub soare, nici unul nu se află care ar putea mai bine decât tine a cerceta cele neştiute, ţi-au dat stăpânire a îndrepta aceste laturi, pentru că te ştiu că şi nopţile, ca şi zilele, te ocupi de rânduiala treburilor poporului, sau, mai bine-zis, somnul poate să adoarmă mai lesne stelele cele neadormite, decât pe ochii tăi, până se va săvârşi ceea ce tu voieşti să săvârşeşti, spre folosul cel de obşte. Deci, în scurt, zic: când a văzut în tine o vrednicie mare ca aceasta, după dreptate, cu cinstea pe care o ai acum te-a cinstit pe tine.

Drept aceea, şi eu martor fiind a atâtor bunătăţi care se află întru tine, trimit la tine legat pe acest Evstratie, care este stăpânit de boala creştinească, mai ales că n-am putut afla nimic care ar fi cu îndestulare spre întoarcere de la îndrăzneala lui pe care o are. Dar, deşi s-a învrednicit cinstei, punându-se mai mare peste ostaşii care sunt sub mine, el cu mare mândrie s-a înălţat, aducând asupra noastră ocări. Deşi l-am înfricoşat cu îngroziri, el prin părerea sa îşi

închipuieşte mai înainte cele ce au să fie, întărindu-se în vrăjitoriile sale. Măcar că a văzut şi pe alţii asemenea muncindu-se, însă nici aşa nu s-a oprit de la a sa îndrăzneală, ci chiar muncile le socoteşte o fericire. Deci pe acesta şi pe cel ce este cu el, anume Orest, care sunt de un cuget, îi trimitem la preaînţeleapta ta judecată, urmând rânduielilor împărăteşti".

Luând ostaşii această scrisoare, încă şi întrebarea sfinţilor mucenici dată în scris, şi luând şi pe sfinţi legaţi, au plecat la drum. Iar pe cale Sfântul Evstratie şi Sfântul Orest cântau: *Pe calea poruncilor tale am alergat, înţelepţeşte-mă şi mă voi învăţa poruncile Tale*. Iar după rugăciune, Evstratie a zis: „Frate Orest, spune-mi cum s-a săvârşit Sfântul Avxentie şi în ce loc?" Iar Sfântul Orest a spus: „După răspunsul cel hotărât asupra lui de către judecător, a rugat pe ostaşii ce-l duceau să-l lase ca să vină să te vadă pe tine şi să-ţi dea sărutarea cea de pe urmă. Dar n-a vrut nimeni să-l asculte, pentru că era vremea ospăţului şi se sârguiau robii pântecelui a împlini mai degrabă ceea ce li se poruncise. Apoi l-au dus în pădurea ce se numea Ororia, iar sfântul, mergând, cânta psalmul: *Fericiţi cei fără prihană în cale, care umblă în legea Domnului*... Şi a cântat psalmul acela până la sfârşit.

Apoi plecându-şi genunchii, s-a rugat şi şi-a întins mâinile, ca şi cum ar fi primit oarecare daruri; după aceea, zicând *amin*, a căutat împrejur şi văzându-mă pe mine stând aproape, m-a chemat la sine şi mi-a zis: „Frate Orest, spune domnului Evstratie să se roage pentru mine, căci şi el degrabă mă va ajunge pe mine, fiindcă îl aştept pe dânsul". Şi aşa i-au tăiat capul, izgonind pe toţi cei ce i-au priceput că erau creştini. Iar sfintele lui moaşte s-au furat noaptea de către preoţii Aravrachiei, şi neaflându-se capul lui, au început a plânge şi a se ruga lui Dumnezeu să le arate capul sfântului mucenic. Şi după purtarea de grijă a lui Dumnezeu, a început a striga un corb dintr-un stejar, şi mergând preoţii au aflat capul sfântului în crengile stejarului, unde şedea corbul; apoi luându-l, l-au pus lângă sfântul trup şi l-au aşezat la un loc curat şi cinstit". Acestea auzind Sfântul Evstratie a plâns şi rugându-se lui Dumnezeu a zis lui Orest: „Să ne sârguim şi noi, frate, ca să ajungem pe Sfântul Avxentie".

Iar după cinci zile, fiind aduşi sfinţii în Sevastia, şi primind ighemonul Agricolae scrisoarea de la Lisie, a rânduit pe cei legaţi sub strajă mare. A doua zi i-a judecat înaintea poporului şi a poruncit să aducă pe sfinţi acolo unde era toată cetatea, să vadă pe cei ce erau să-i judece. După aceea Agricolae a zis: „Mai întâi să se citească scrisoarea adusă de la luminatul Lisie, precum şi cercetarea dată în

scris acestor legaţi". Şi fiind citită scrisoarea, Agricolae a zis: „Să nu socoteşti, Evstratie, că şi aici vor fi muncile precum ţi-au fost la Lisie; ci, mai înainte de a pieri cumplit, supune-te legilor împărăteşti şi apropiindu-te, adu jertfă zeilor!" Iar sfântul a zis: „O, judecătorule, oare legile stăpânesc şi pe împăraţi, sau nu?" Ighemonul a zis: „Cu adevărat, pentru că şi împăraţii păzesc legile".

Sfântul Evstratie a zis: „Oare numai singur ţie îţi sunt date legile în scris, dar nu şi în faptă?" Ighemonul a întrebat: „Pentru ce grăieşti aşa, cap neînţelept? Cine a îndrăznit cândva a se împotrivi legilor cu ceva?" Sfântul Evstratie a zis: „De vreme ce în legile împărăteşti se citeşte aşa: «Silă să nu fie în tot cuvântul şi lucrul, ci mai vârtos prin sfătuire să se ocârmuiască poporul», deci, din două una este de trebuinţă: ca cel ce stăpâneşte să sfătuiască pe cel stăpânit, vrând a dobândi ceea ce doreşte, sau cel stăpânit, plecându-se sfatului, de voia sa să facă cele poruncite. După acestea iarăşi se află astfel de scrieri pe margine: «Şi poruncim ca judecătorul judecând, să amestece frica cu blândeţea, ca nu cumva cei judecaţi prin frica îngrozirii, să urască şi să vrăjmăşească judecătorul, nici pentru blândeţile lui să greşească». Acestea oare aşa sunt scrise, judecătorule, sau nu?" Ighemonul a zis: „Cu adevărat aşa sunt". Iar sfântul a răspuns: „Deci rogu-te ca această rânduială să fie păzită şi pentru mine". Ighemonul a zis: „Este de trebuinţă a se păzi neschimbate legile şi pentru tine şi pentru toţi, cu cinstea ce se cuvine". Iar sfântul a răspuns: „Rogu-te dar să fie înfricoşarea ta amestecată cu blândeţe, că precum eşti mai înţelept decât alţii, să voieşti mai bine a cere sfat, decât a sfătui, socotind fiecare lucru cu înţelepciune, iar de nu, apoi îndată fără socoteală şi rânduială, munceşte, omoară, fă ceea ce voieşti".

Ighemonul a zis: „Vorbeşte ceea ce voieşti cu îndrăzneală şi cu libertate, pentru că voiesc a se face judecata mai bine cu sfat, decât cu frică". Sfântul Evstratie a zis: „La care dumnezei porunceşti să jertfesc? La cei mari, sau la cei mici?" Ighemonul a zis: „Mai întâi lui Die, apoi lui Apolon şi apoi lui Poseidon". Sfântul Evstratie a zis: „Pe care înţelepţi sau prooroci ascultând, aţi aflat că se cuvine a ne închina lui Die şi celorlalţi, presupuşi dumnezei?" Ighemonul a zis: „Pe Platon şi pe Aristotel, pe Ermet şi pe alţi înţelepţi, pe care de i-ai fi ştiut tu, Evstratie, ai fi cinstit pomenirea lor ca a unor bărbaţi dumnezeieşti şi minunaţi". Sfântul Evstratie a zis: „Nu-mi sunt neştiute tainele acelora, căci din tinereţe le-am deprins pe acelea şi muzica am învăţat-o bine, fiindcă tatăl meu era iubitor de înţelepciune, şi de vei porunci, să începem mai întâi de la Platon".

Ighemonul a zis: „Aflăm pe Platon în cartea *Timei*, cum că s-a pogorât în Pireia ca să roage pe o zeiţă. Deci, ţi se pare a fi el înţelept sau nu?"

Evstratie a răspuns: „Foarte mult osândeşte Platon pe idolul tău, Die. Ascultă cuvintele lui Platon, de vreme ce ai început de la *Timei*, şi din cuvintele lui cele isteţe, ascultă pe acelea ce sunt scrise într-a doua carte a lui aşa: «Dumnezeu, de vreme ce este bun, are a fi pricină a bunătăţilor, iar celor rele nicidecum». Deci, pe nimeni altul nu-l socotim că este pricinuitor de bine, fără numai pe Dumnezeu, iar celor rele nu este pricinuitor. Iar Homer şi alţi făcători de stihuri, grăiesc că Die este pricinuitor şi celor bune şi celor rele; căci cine a fost pricinuitor unei păci silite prin jurământ, împotriva grecilor, ca aceea de la Pandora? Oare nu Die, prin Atena, precum grăiesc făcătorii de stihuri? Iar Eschil zice că Dumnezeu este pricinuitor a pierzării oamenilor muritori, când voieşte a dărâma casele şi a le risipi din temelie. Iar Platon în cetatea sa pe nimeni nu lăsa a grăi aceea sau a o asculta, nici pe tânăr nici pe bătrân, pentru că este cu necuviinţă la Dumnezeu a fi ucigaş de tată, precum a făcut Die, ce se cinsteşte acum de voi, care pe tatăl său, Cronos, l-a aruncat din cer, precum ziceţi, şi l-a zdrobit. Sau cu cuviinţă este lui Dumnezeu să se prefacă în lebădă, ca să înşele pe femeia cea muritoare şi să o batjocorească? Pe lângă aceasta iarăşi se mâhneşte Platon, căci fiind cuprins zeul tău cu nestăpânire spre femei, o, judecătorule, plânge nemângâiat pentru moartea lui Sarpedon. Deci oare nu sunt astfel cele grăite? Oare nu sunt scrise toate aceste basme în cărţile voastre? Şi dacă însuşi Platon, scriitorul vostru cel prea înţelept, îl tăgăduieşte pe el de a fi Dumnezeu şi a poruncit ca nimeni din oamenii cei ce se îngrijesc de faptele cele bune să nu urmeze acestor basme, căci sunt vătămătoare de suflet, voi pentru ce credeţi faptelor în care aceia s-au încurcat, şi ne siliţi acum pe noi a ne închina lor?"

Ighemonul a zis: „Îţi rabd îndrăzneala ta pentru iubirea de înţelepciune pe care o am; iar tu spune-mi pe care Dumnezeu Îl cinsteşti? Cum se crede de voi a fi Dumnezeu un om care a fost dus la divan şi a fost pironit pe Cruce?" Grăit-a sfântul: „De mă vei asculta cu răbdare, te voi întreba eu mai întâi pe tine despre oarecare lucruri, de care am socotit să te întreb; şi după aceasta, voi spune ţie pe rând, toate cele ce m-ai întrebat pe mine". Ighemonul a zis: „Ţi se dă stăpânire a grăi totul cu vreme şi fără vreme; deci spune nouă ceea ce voieşti".

Grăit-a Evstratie: „Tot omul care are minte sănătoasă, va înţelege pe Dumnezeu a fi drept, neajuns, nescris împrejur, nespus,

neschimbat şi cu dumnezeieştile sale deosebiri mai presus decât toată puterea. Oare nu ţi se pare ţie aceasta a fi aşa, judecătorule prea înţelepte?" Judecătorul a zis: „Adevărat aşa mi se pare". Iar sfântul a răspuns: „Să mai adăugăm şi aceasta, cum că nu este întru El nici o neajungere sau nedesăvârşire, ci întru toate este desăvârşit". Judecătorul a zis: „Desăvârşit, aşa este". Sfântul a grăit: „Deci, dacă vom zice că mai sunt şi alţi oarecare dumnezei şi că stau în mijlocul firii celei nestricate, deci ceea ce se grăieşte, nu are loc. Pentru că oricât de puţin, de nu va ajunge lor dintr-acea fericită însuşire dumnezeiască, nu mi se pare a fi vrednici ca să se înţeleagă de oameni că sunt dumnezei; pentru că la Dumnezeu nu este nici o nedesăvârşire, precum s-a zis mai întâi, întru care este cu cuviinţă a se crede şi a I se închina toţi oamenii". Agricolae a zis: „Aşa este cu adevărat". Grăit-a Evstratie: „Ce sunt dar acei mulţi dumnezei? Oare se află înlăuntru acelora bunătăţi nestricăcioase şi fără de moarte, cuviincioase dumnezeirii? Şi oare au deopotrivă putere între ei, care sunt întru o fire despărţiţi, ca şi cum se suie într-un vârf întru puterea dumnezeirii? Deci să nu se zică dumnezei mari şi mici, ci un Dumnezeu, Care este întru neasemănată putere, unul având numele dumnezeirii; iar nu precum se socotesc de voi, că un Dumnezeu vieţuieşte în cer, altul în mare şi altul pe pământ. Oare nu ţi se par ţie acestea că sunt aşa?"

Şi neputând răspunde la aceasta, ighemonul Agricolae a tăcut multă vreme, apoi abia răspunzând, a zis: „Lăsând silogismele tale şi vorbirea cea cu multă limbuţie, răspunde la ceea ce te-am întrebat: De ce cinstiţi voi ca pe un Dumnezeu pe Cel răstignit?" Iar sfântul a zis: „Voi începe ca şi făcătorul tău de stihuri, Hesiod: Întru început era întuneric şi haos, adică negură şi adânc de ape; iar Dumnezeu, când a făcut lumea cu această frumuseţe, zidind-o nu din oarecare materie, ca aceea care ar fi fost de faţă sau care ar fi fost mai înainte, ci toate dintru nefiinţă întru fiinţă adunându-le, a făcut pe om după chipul şi asemănarea Sa; iar îngerul cel rău, care era stăpân pe ceilalţi îngeri, cu voinţa sa s-a depărtat de la Cel ce l-a făcut pe dânsul şi înălţându-se cu mândrie, a căzut din rânduiala sa şi a fost izgonit de la Dumnezeu; pentru că Dumnezeu, cu judecata Sa cea dreaptă, l-a surpat din stăpânirea cea de sus, pentru neascultarea lui şi l-a lipsit de slava îngerească; iar pe om l-a pus în rai, dându-i porunca ce învaţă ascultarea, ca să se sature de toate bunătăţile ce erau în rai, dar numai de un pom să nu se atingă.

Acest fel de nevoinţă punându-i lui, că dacă, prin ispitirea diavolului, care toate le meşteşugeşte împotriva lui, nu va călca

porunca lui Dumnezeu şi dacă va ruşina pe vrăjmaşul care pizmuia asupra lui pentru cinstea lui cea mare, să fie fără moarte, petrecând în nestricăciune. Iar de nu va urma aşa, să nu se lase mai mult a vieţui în rai, ci să se izgonească afară, şi vieţuind câtva timp, să moară. Deci diavolul cel rău sculându-se cu zavistie asupra omului, multe măiestrii a adunat asupra lui şi cu ajutorul şarpelui a înşelat pe femeia omului celui dintâi, apoi printr-însa şi pe om l-a adus la călcarea poruncii, ca să fie izgonit de Dumnezeu din rai şi să trăiască în osteneli, în sudori şi în stricăciune.

Astfel a dobândit biruinţă preaînrăutăţitul, şi se lăuda că o să ia pe om pentru o greşeală ca aceea sub stăpânirea sa. După ce s-a înmulţit neamul omenesc, el s-a sârguit, ca un tiran, să robească pe tot omul. Apoi mulţi căzând în fărădelegi, Dumnezeu a prăpădit lumea cu potop şi a păzit pe Noe, bărbatul cel drept, care bine s-a nevoit împotriva acelui diavol înrăutăţit, şi fiind nebiruit de acela, s-a izbăvit de potop într-o corabie de lemn, el cu femeia şi copiii săi. Şi aşezând pe Noe pe pământ în chipul cel dintâi, ca pe un oarecare locuitor, l-a aşezat într-un loc; iar după mulţi ani oamenii s-au înmulţit iarăşi, a sporit iarăşi fărădelegea, încât toţi erau biruiţi de păcate, cădeau în moarte şi se ţineau legaţi în iad, atrăgându-se la pierdere de vicleanul vrăjmaş, diavol.

Deci milostivindu-Se Dumnezeu, Care ne-a zidit pe noi, şi nevrând mai mult a trece cu vederea lucrul mâinilor Sale, a dăruit mai întâi evreilor acea înţelepciune, ca deschizând ochii cei sufleteşti, să cunoască pe Dumnezeu Cel atotputernic şi să biruiască pe potrivnicul diavol. Iar dintre aceia, deşi erau puţini oameni care şi-au venit în sine şi au păşit în dreapta credinţă – dar numai ca nişte umbre năluceau prin cuvinte şi iarăşi cădeau în păcatul strămoşesc, fiind biruiţi de credinţa cea mincinoasă –, în şi mai rea păgânătate au alunecat, rătăcindu-se pe cale. Dar nici aşa n-a suferit puterea cea tare a milostivirii lui Dumnezeu, ca să zăcem în cădere, ci a dat lege, a trimis prooroci şi în multe chipuri a arătat neamului evreiesc calea mântuirii. Şi toţi mergând înapoi, cădeau iarăşi în neputinţa strămoşilor lor, căci toţi erau supuşi la moarte pentru păcat.

Deci cu dreptate a judecat să primească nevoinţa deopotrivă cu noi, Domnul nostru, adică Dumnezeu Cuvântul, şi să ne arate biruinţă asupra potrivnicului, făcându-se în toate asemenea nouă, afară de păcat; S-a smerit pe sine primind chipul robului şi S-a născut din fecioară, neschimbându-Se cu dumnezeirea şi s-a făcut ca un miel, ca să piardă pe lup. Pentru că, dacă ar fi rănit pe cel potrivnic cu dumnezeiasca sa putere cea din înălţime, şi putea să facă aceasta

ca un Atotputernic, i-ar fi dat diavolului pricină binecuvântată către un răspuns ca acesta, cum că «pe om l-am biruit, iar eu – diavolul – sunt biruit de Dumnezeu», şi aşa cu înlesnire ar fi putut răspunde pentru sine: «toate sunt cu putinţă lui Dumnezeu».

Şi să luăm, o, judecătorule, o oarecare asemănare care s-ar potrivi povestirii mele. Dacă tu, fiind domn cetăţii acesteia, ai fi văzut năvălind asupra cetăţii tale un urs, sau altă fiară puternică, şi ai fi poruncit unui rob al tău să-l omoare, iar el, ascultând porunca ta, ar fi mers împotriva ei – acela fiind neiscusit şi neputincios, neştiind a se lupta cu fiara –, şi ar fi căzut mâncat de dânsa, atunci oare ai fi voit să porunceşti şi altui rob neputincios şi neiscusit ca asemenea să intre în luptă din nou cu fiara? Tu însuţi fiind tare, puternic şi ştiind bine a te lupta, oare n-ai fi ieşit singur să te lupţi cu dânsa, ca un iscusit şi viteaz luptător şi n-ai fi omorât fiara? Tu ai fi ieşit nu cu slava domniei, ci în chipul robului care ştie a se lupta şi ai fi învăţat prin tine şi pe ceilalţi robi ai tăi, în acest chip a birui şi a omorî asemenea fiare puternice, care s-ar fi întâmplat.

Aşa şi Domnul nostru, Mântuitorul tuturor, când robii Lui au căzut biruiţi în războiul cu diavolul, atunci Domnul Însuşi, prin sfatul Său cel negrăit, pogorându-Se prin Preacurata şi cea fără de prihană Fecioară, a primit chipul robului şi toate neputinţele trupului nostru, afară de păcat. Ieşind la lupta vieţii acesteia de bunăvoie şi cu preaînţeleaptă smerenie, s-a tăinuit de diavolul cel înrăutăţit, care se cinsteşte acum de voi, şi l-a biruit pe acela care a năvălit asupra Lui, ca asupra unui om simplu, şi a sfărâmat toată puterea vrăjmaşului prin patima Sa cea mântuitoare de pe Cruce, învăţându-ne pe noi, cei ce ne uităm la nevoinţa Lui, ca într-acel chip să ne luptăm cu diavolul şi să-i slăbim puterea.

Deci Însuşi El, primind asupră-Şi patimile noastre, ne-a dăruit nepătimirea Sa, înviind pe cei ţinuţi în iad, şi ne-a dat har de a fi fiii lui Dumnezeu, prin mâna Lui cea nebiruită şi nădăjduim a dobândi cununi pentru nevoinţă. Cu trupul suntem biruiţi, dar cu duhul biruim; cădem în stricăciunea morţii, dar ne facem nestricăcioşi şi fără de moarte. Noi ne întoarcem faţa de la beţia voastră şi de la viaţa cea dobitocească şi căutăm viaţa cea îngerească şi petrecerea cea pururea fiitoare. Nu căutăm jos ca dobitoacele, nici ne numim oameni cu năravuri de fiară, ci drept la cer ne uităm; şi fiind în trup, urmăm vieţii celor fără de trup.

Noi ştim războiul cel neîncetat al duhului nostru împotriva trupului şi cu cuget înţelept şi măsurat nu primim împărtăşirea cu acest trup muritor, lepădând iubirea lui de plăceri şi înălţându-ne sus

cu gândul; iar mădularele le învăţăm a le omorî totdeauna prin răbdare şi prin înfrânare. Apoi ne săturăm cu pomenirea cea preacurată a Domnului nostru, încât iese din noi cuvânt fără de tulburare şi lucrează în noi fără împiedicare o putere înţelegătoare.

Acestea şi mai mult decât acestea ne-a dăruit nouă Dumnezeu, îmbrăcându-Se El Însuşi în om. Iar voi, precum toţi ştiu, v-aţi făcut robi ai trupului şi numiţi dumnezei pe acei care au făcut lucruri necurate şi de ruşine, apoi făcându-le capişte, îi cinstiţi pe ei; v-aţi înstrăinat de împărtăşirea cea cerească şi în toate zilele vă tulburaţi, temându-vă nu numai de întâmplările cele rele, dar şi buna norocire vremelnică căutând-o cu sârguinţă, ca în vis năluciţi. Voi nu numai cu trupul, ci şi cu sufletul muriţi în pierderea cea fără de sfârşit. Iar noi ne-am învăţat de la Dumnezeul nostru Iisus Hristos, cum că trupul, prin stricăciunea cea de obşte, prin moarte stricându-se şi făcându-se ţărână, iarăşi va învia şi va primi fire nestricată. Deci acestea în scurt ţi-am spus, ca şi tu plecându-te lui Platon al tău şi adevărul de la mine învăţându-te, să te lepezi de zeul tău cel ucigător de tată şi de iubitul tău Lebăd, care a plâns mult pentru moartea fiului său".

Ascultând cu răbdare cuvintele acestea pline de înţelepciune ale Sfântului Evstratie, ighemonul Agricolae la sfârşit a zis: „Noi nu putem judeca înţelepciunea şi voinţa zeilor şi marilor împăraţi, ci suntem datori a ne pleca legilor lor şi a face poruncile lor. Pentru care lăsând şi tu multa vorbă cea netrebnică, vino şi jertfeşte zeilor. Iar de nu, apoi multe munci vei suferi, pe care nu le-ai auzit tu niciodată". Sfântul Evstratie a zis: „Dar pentru ce ne-ai făcut atâta osteneală şi n-ai început a ne munci mai de mult?"

Atunci a poruncit muncitorul să aducă un pat de fier şi înfierbântându-l foarte mult, să-l pună deasupra lui mai întâi pe Sfântul Orest. Iar către Sfântul Evstratie a zis: „Se cuvine ca muncile ce te aşteaptă pe tine să le vezi asupra acestuia şi după aceea şi tu să le primeşti". Iar Sfântul Orest apropiindu-se de acel pat ars, s-a temut şi căutând către Sfântul Evstratie a zis: „Roagă-te pentru mine, pentru că s-a înfricoşat gândul meu". Iar Sfântul Evstratie a răspuns: „Nu slăbi, frate Orest, pentru că numai vederea aduce frică şi muncă, iar cu trupul nici o durere nu vei simţi, dacă te vei sui cu îndrăzneală şi cu nădejde; pentru că Însuşi Domnul ne stă înainte ajutător şi sprijinitor. Adu-ţi aminte de mărimea de suflet a Sfântului Avxentie şi a celorlalţi sfinţi şi nu fi mai slab decât aceia; pentru că muncile acestea degrabă se vor sfârşi, iar nouă ne rămâne în cer răsplătirea veşnică".

Acestea auzindu-le Sfântul Orest, îndată a sărit cu multă îndrăzneală şi cu mare bărbăţie şi a stat pe patul cel ars. Apoi însemnându-se cu semnul Sfintei Cruci, îndată s-a culcat şi cu tot trupul s-a întins pe foc. Apoi a strigat cu glas mare, zicând: „Doamne Iisuse Hristoase, în mâinile Tale îmi dau duhul meu". Şi şi-a dat Domnului sfântul său suflet. Iar Sfântul Evstratie a strigat: „Amin". Şi îndată a poruncit Agricolae ca să ducă pe Sfântul Evstratie în temniţă, unde rugându-se lui Dumnezeu după obicei a chemat pe sluga ce era cu dânsul şi a zis lui: „Adu-mi, fiule, o hârtie şi să facem o diată, căci nădăjduiesc că şi eu mâine dimineaţă voi sta înaintea Stăpânului meu, Iisus".

Şi aducând acela hârtia, a scris diata, însemnând într-însa ca să fie duse moaştele lui în cetatea Aravrachiei şi nimeni să nu îndrăznească a lua din moaştele lui ceva, ci întregi să le pună la locul ce se numeşte Analicozora, împreună cu ale Sfinţilor Avxentie, Orest, Mardarie şi Evghenie, pentru că acei sfinţi cu jurământ au spus Sfântului Evstratie, ca după sfârşitul lui şi trupurile lor să se pună împreună cu ale lui neclintite. Averea pe care o avea Sfântul Evstratie în Aravrachia a dat-o spre hrană slujitorilor bisericii, iar lucrurile cele mişcătoare, toate le-a împărţit, jumătate le-a dat săracilor şi jumătate le-a dat surorilor sale; iar pentru robi a poruncit să fie liberi şi să primească fiecare darurile pe care le-a însemnat lor.

Acestea scriindu-le, a petrecut toată ziua postind şi toată noaptea în rugăciune. Iar episcopul cetăţii Sevastia, fericitul Vlasie, care se ascundea în acea vreme de prigoană, a venit noaptea la sfânt, dând aur străjerilor, pentru că auzise de înţelepciunea cea mare a lui şi că a ruşinat pe ighemon cu zeii săi. Şi intrând în temniţă, a căzut cu faţa la pământ şi s-a închinat sfântului, zicând: „Fericit eşti, fiule Evstratie, că atât de mult te-a întărit pe tine Atotputernicul Dumnezeu; rogu-mă ţie, pomeneşte-mă şi pe mine". Răspuns-a Sfântul Evstratie: „Nu face aceasta, duhovnicescule părinte; ci căutând la treapta dată ţie, aşteaptă de la mine cuvenita închinăciune".

Apoi, şezând ei, Evstratie a zis către episcop: „De vreme ce, vrând Dumnezeu, dimineaţă într-al treilea ceas din zi, am să stau înaintea stăpânului meu Hristos, pentru că El mi-a descoperit mie, primeşte hârtia testamentului meu şi o citeşte". Citind-o episcopul, l-a rugat pe el şi pe clericii săi ce erau împreună cu dânsul, ca să iscăleasca acea diată a lui; şi a spus episcopului ca singur să ia trupul lui şi al Sfântului Orest şi să le pună la locul ce este scris în diată. Apoi şi celelalte toate care sunt scrise, să se sârguiască a le împlini, făgăduindu-i pentru acea osteneală şi sârguinţă, răsplătire de la Domnul nostru Iisus Hristos în viaţa ce va să fie. Iar episcopul a făgăduit că

va împlini toate cele poruncite. Apoi Sfântul Evstratie l-a rugat pe episcop să-l învrednicească de Sfânta Împărtăşanie a dumnezeieştilor Taine, pentru că de când era în temniţă nu se împărtăşise.

Deci fiind aduse cele de trebuinţă pentru slujbă şi săvârşindu-se Sfânta Jertfă, Sfântul Evstratie s-a apropiat şi a primit acel mărgăritar ceresc; şi îndată a strălucit în temniţă lumină ca un fulger şi s-a auzit glas, zicând: „Evstratie, bine te-ai nevoit, vino şi te suie în ceruri, ca să primeşti cununa ta!" Iar acel glas l-au auzit toţi câţi erau acolo şi au căzut de frică cu feţele la pământ. Şi toată noaptea aceea a petrecut-o episcopul împreună cu Sfântul Evstratie, îndulcindu-se de cuvintele lui. Apoi răsărind luceafărul, s-a dus făgăduind a împlini cu fapta toate cele scrise în diată.

Iar după ce s-a făcut ziuă, a şezut Agricolae în divan, în mijlocul cetăţii, şi a poruncit să aducă pe Sfântul Evstratie. Şi stând sfântul înainte, l-a chemat ighemonul la sine şi i-a zis în taină: „Martor îmi este dreptatea cea atotvăzătoare, o, Evstratie, că foarte mult mă doare inima pentru tine; pentru ce nu voieşti a te supune poruncii împărăteşti? Măcar înaintea poporului prefă-te ca şi cum ai fi de o credinţă cu noi şi numai de formă te închină zeilor, iar în tine crede şi te roagă Dumnezeului tău, că Acela te va ierta pe tine, căci faci acestea nu de voie, ci de nevoie; nu pofti a pieri ca unul din făcătorii de rele, fiind bărbat plin de atâta învăţătură şi înţelepciune. Şi de aş şti că nu pătimesc ceva, apoi nici aceasta nu mi-ar fi trebuit de la tine. Pe mulţi am pierdut din cei de credinţa ta şi nici pe unul n-am miluit. Iar de tine foarte mult îmi pare rău şi voiesc a te cruţa, căci toată noaptea aceasta nedormind, am fost în mare mâhnire".

Iar Sfântul Evstratie a zis: „Nu te îngriji de aceasta, nici nu cădea în vreo nevoie pentru mine, ci ceea ce-ţi este poruncit de împăraţii tăi, aceea să faci; pentru că eu nici cu făţărnicia, nici în vreun alt oarecare chip nu mă voi închina zeilor tăi; ci voi mărturisi pe Dumnezeul meu înaintea tuturor şi în mijlocul multora Îl voi lăuda pe El. Şi să ştii cu tot dinadinsul că muncile tale sunt ca o veselie pentru mine; iar de voieşti încearcă cu lucrul". Iar ighemonul, acoperindu-şi faţa cu mâna sa, plângea, încât l-a văzut tot poporul ce sta împrejur. Şi pricepând toţi că jeleşte pe nevinovatul Evstratie, plângeau şi ei, făcându-se mare tânguire în cetate. Iar Sfântul Evstratie a zis către judecător: „Dumnezeu Cel preaînalt să risipească meşteşugul cel cu vicleşug rău al tatălui tău, satana, că acela a dat această ispită asupra mea, ca să facă împiedicare cinstei ce-mi stă înainte; fă ceea ce voieşti, pentru că eu sunt rob al Stăpânului meu, Iisus Hristos, şi mă împotrivesc poruncii împărăteşti şi mă îngreţoşez

de urâciunile idoleşti; pentru că urâciune sunt şi ei şi cei ce se închină lor".

Şi văzând Agricolae stăruinţa lui Evstratie în credinţa creştinească şi osârdia lui cea mare către Hristos, abia a dat asupra lui răspunsul cel desăvârşit, într-acest chip: „Pe Evstratie, cel ce nu s-a supus poruncii împărăteşti şi n-a vrut să jertfească zeilor, poruncesc să se ardă, ca în foc să primească sfârşit sufletul său cel de fier". Acestea zicând, s-a sculat şi a intrat degrabă în divan.

Şi fiind dus sfântul spre ardere, se ruga în auzul tuturor în acest chip: „Mărindu-Te, Te măresc pe Tine, Doamne, că ai căutat spre smerenia mea şi ai mântuit de nevoi sufletul meu. Şi acum, Stăpâne, să mă acopere mâna Ta şi să vină peste mine mila Ta, că s-a tulburat sufletul meu, şi îi este cu durere a ieşi din ticălosul şi necuratul meu trup. Ca nu cumva să-l întâmpine sfatul cel viclean al potrivnicului şi să-l împiedice întru întuneric, pentru păcatele mele, făcute întru cunoştinţă şi necunoştinţă. Milostiv fii mie, Stăpâne, şi să nu vadă sufletul meu întunecatul chip al viclenilor diavoli, ci să-l primească îngerii Tăi cei luminaţi şi preastrăluciţi. Arată slava numelui Tău cel sfânt şi cu puterea Ta ridică-mă la dumnezeiasca Ta judecată; când mă vei judeca, să nu mă apuce mâna stăpânitorului lumii acesteia, ca să mă surpe pe mine păcătosul în adâncul iadului, ci stai lângă mine şi fii mie mântuitor şi sprijinitor. Pentru că muncile acestea trupeşti, veselie sunt robilor Tăi. Miluieşte, Doamne, sufletul meu cel întinat cu patimile vieţii acesteia, şi-l primeşte curat prin pocăinţă şi prin mărturisire, că binecuvântat eşti în vecii vecilor. Amin".

Astfel rugându-se sfântul şi cuptorul fiind foarte ars, s-a însemnat cu semnul Crucii şi a intrat în cuptor, cântând şi zicând: „Doamne, Iisuse Hristoase, în mâinile Tale îmi dau duhul meu". Şi astfel şi-a dat în pace duhul său. Dar n-a vătămat focul sfântul lui trup şi nici de părul lui nu s-a atins. Deci aşa s-a săvârşit Sfântul Evstratie, în a treisprezecea zi a lunii decembrie. Iar fericitul Vlasie, episcopul cetăţii Sevastia, luând moaştele Sfântului Evstratie şi ale Sfântului Orest, a făcut ceea ce era scris în diata mucenicului, slăvind pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh, un Dumnezeu în Treime, Căruia se cuvine slava şi stăpânirea în veci. Amin.

MINUNEA CELOR CINCI SFINŢI MUCENICI

Înaintea porţilor cetăţii Constantinopolului era o mănăstire ce se chema Olimp, în care era zidită o biserică, în numele celor cinci

sfinţi mucenici: Evstratie, Avxentie, Evghenie, Mardarie şi Orest. Şi era obicei vechi de venea împăratul şi patriarhul în acea mănăstire la praznic, la pomenirea acestor sfinţi mucenici şi dădeau cele de trebuinţă monahilor. Pentru că era lăsat aşezământ de la cel ce zidise mănăstirea aceea, ca să nu agonisească nimic monahii cei ce vieţuiau într-însa, să nu aibă nici sate, nici vii; ci să se lase pe ei în purtarea de grijă a sfinţilor mucenici şi să ia aminte de mântuirea lor.

Şi de vreme ce se păzea porunca celui ce o dăduse, de aceea nu se depărtau nici sfinţii mucenici, îngrijindu-se de cele pentru trebuinţa mănăstirii. Însă se obişnuieşte darul lui Dumnezeu cu ispitire a se face, ca să se arate mai cu adeverire că cei ce nădăjduiesc în Dumnezeu şi-L caută, nu se lipsesc de tot binele, mai mult decât toţi cei ce nădăjduiesc spre bogăţia lor. Deci Dumnezeu, purtătorul de grijă al tuturor, vrând mai mult a preamări locul răbdătorilor Săi de chinuri, a cerceta cu darul Său pe cei ce slujeau lor şi a-i mângâia întru sărăcia lor, a rânduit să fie în vremea praznicului o furtună mare, ploaie multă şi frig mare, încât nimeni din cetate n-a venit la praznicul sfinţilor mucenici.

Şi cântând Vecernia şi canonul, monahii de acolo erau în mare mâhnire, pentru că nu aveau ce să mănânce şi făceau defăimare sfinţilor mucenici înaintea icoanei lor, zicând: „Dimineaţă vom ieşi de la locul acesta şi ne vom risipi fiecare pe unde va putea, să-şi afle cele de trebuinţă". Iar după ce s-a întunecat, a venit portarul la egumen, zicând: „Binecuvintează, părinte, să aduc la tine un bărbat care a venit de la împărat cu două cămile încărcate". Şi poruncind egumenul, a intrat un bărbat foarte însemnat, zicând: „Împăratul v-a trimis bucate şi vin". Şi făcând rugăciune, le-a dus în pivniţă, apoi au mâncat toţi din bucate şi au băut vin, iar celelalte bucate le-au păstrat".

Şi încă fiind cu toţii împreună, a venit iarăşi portarul, spunând despre altul care venise de la împărăteasă, şi fiind şi acela adus înăuntru, a zis egumenului: „Iată, v-a trimis împărăteasa peşte bun şi zece galbeni". Apoi, încă acesta grăind, iarăşi a venit portarul, spunând despre un alt bărbat ce venise de la patriarh, şi adus fiind şi acesta înăuntru, a dat egumenului vase bisericeşti, zicând: „Patriarhul a binevoit ca dimineaţă aici să slujească Sfânta Liturghie".

Iar egumenul a zis către bărbaţii aceia care veniseră: „Precum Dumnezeu va voi, aşa se va face; dar voi vă veţi duce de aici?" Ei au răspuns: „De vom avea loc aici, vom rămâne până dimineaţă". Deci a poruncit egumenul ca să-i ducă în pridvorul bisericii, întrebându-i despre numele lor. Şi a zis cel ce venise primul de la împărat: „Eu

mă numesc Avxentie"; iar cel de la împărătească a spus că-l cheamă Evghenie; iar cel cu vasele de la patriarh, Mardarie.

În vremea cântării Utreniei, au mai intrat în biserică doi bărbaţi, şi după citirea Psaltirii, a zis egumenul să se citească din pătimirile sfinţilor mucenici. Însă monahii au zis să le lase necitite, pentru că n-a venit nimeni din cetate la praznic. Iar un bărbat din cei ce intra-seră în biserică, pe care nimeni nu-l ştia cine este, a zis: „Daţi-mi cartea să citesc eu!" Şi aceasta făcându-se, a ajuns povestirea la scriptura unde zice: «a fost încălţat Evstratie cu încălţări de fier cu piroane ascuţite». Şi oftând, a lovind în pardoseala bisericii cu toiagul pe care-l avea în mâna sa, şi înfigându-se toiagul, a slobozit din sine ramuri şi s-a făcut copac. Şi au zis cei ce stăteau în spatele lui: „Oare pentru tine ai făcut aceasta, Evstratie?" Şi a zis: „Nu. Puţine sunt pătimirile mele în faţa răsplătirii lui Dumnezeu. Ci aceasta s-a făcut ca să nu rămână praznicul nostru fără de cei ce vin din cetate". Şi aceasta zicând el, îndată toţi s-au făcut nevăzuţi.

Iar egumenul ieşind din biserică, a aflat beciul plin de pâine şi de peşte, iar vasele cele deşerte s-au aflat pline cu vin. Atunci au vestit degrabă pe împărat şi pe patriarh de minunea ce se făcuse, şi toţi venind, au preamărit pe Dumnezeu şi pe sfinţii Lui mucenici. Iar toiagul ce se făcuse copac, l-au frânt şi l-au împărţit pentru binecu-vântare. Şi multe tămăduiri s-au făcut neputincioşilor într-acea zi, cu rugăciunile sfinţilor mucenici, răbdători de chinuri.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, SFÂNTA MUCENIŢĂ LUCIA FECIOARA

Când se răspândea prin toate părţile Siciliei cinstirea Sfintei mucenişe Agatia şi poporul Siracuzei venea de departe să se închine sfântului ei mormânt, în cetatea Catanei, s-a întâmplat de a fost între siracuzenii cei mai de frunte şi Lucia, fecioara cea lăudată, la praznic împreună cu alţii şi cu maica sa, Evtihia, care avea boala curgerii de sânge de patru ani, şi care nu se vindeca cu nici o doctorie de la doctori. Şi săvârşindu-se slujbele bisericeşti, se citea Evanghelia în care se pomeneşte de femeia căreia îi curgea sânge şi care prin atingerea hainei lui Hristos s-a tămăduit. Atunci Lucia a zis mamei sale: „De crezi celor ce s-au citit, mamă, crede şi aceasta, cum că Agatia care a pătimit pentru Hristos, s-a învrednicit a avea de faţă totdeauna pe Acela, pentru a Cărui nume a pătimit. Deci atinge-te de mormântul ei cu credinţă şi te vei tămădui".

Iar după săvârşirea cântării bisericeşti, ducându-se poporul, au căzut înaintea mormântului sfintei mucenişe, mama împreună cu fiica, şi au început cu lacrimi a se ruga, cerând ajutor. Deci rugându-se ele mult, a adormit Lucia şi a avut vedenie, văzând-o pe Sfânta mucenişă Agatia în mijlocul îngerilor, foarte împodobită cu mărgăritare şi zicându-i: „Sora mea, Lucia, fecioara Domnului, pentru ce ceri de la mine ceea ce singură poţi îndată să dai? Căci credinţa ta ajută mamei tale şi iată s-a făcut sănătoasă! Şi precum prin mine se slăveşte cetatea Catania, aşa şi prin tine se va slăvi şi împodobi cetatea Siracuzei, pentru că ai gătit sălăşluire bine primită lui Hristos întru a ta feciorie".

Acestea auzindu-le Lucia, s-a deşteptat şi cu cutremur s-a sculat, apoi a zis către mama ei: „Mamă, mamă, iată te-ai vindecat! Deci rogu-te pe tine prin sfânta aceasta care cu rugăciunile sale te-a tămăduit, să nu-mi mai pomeneşti de logodnic niciodată – pentru că acum era logodită –, nici să pofteşti a vedea din trupul meu rodul cel muritor. Ci toate acelea ce le-ai pregătit să mi le dai mie, dacă aş fi mers după bărbatul cel muritor, dă-mi-le acum, ca să merg la Mirele cel fără de moarte, Hristos Domnul, Care va păzi fecioria mea". Iar mama sa Evtihia a zis către dânsa: „Toate cele ce sunt ale tatălui tău, care a murit de nouă ani, păzindu-le întregi le-am înmulţit şi nu le-am împuţinat, spre a le da moştenire ţie. Iar cele ce sunt ale mele şi cele ce mai pot să fie, singură le ştii bine. Deci să acoperi mai întâi cu ţărână ochii mei şi apoi ceea ce va fi ţie cu plăcere, vei face cu toată avuţia". Lucia a zis: „Ascultă, mamă, sfatul meu! Nu este preaiubit de Dumnezeu acela care îi dă Lui ceea ce nu poate duce cu sine, nici singur pentru el nu poate să le cheltuiască. Ci de voieşti a face lucru bine primit lui Dumnezeu, dă-I Lui ceea ce-ţi este cu putinţă a cheltui; pentru că după ce vei muri, nimic nu vei mai putea cheltui, şi ce dai, dai aceea ce nu o poţi duce cu tine. Deci fiind vie şi sănătoasă, dă lui Hristos ceea ce ai, şi toate cele ce ai vrut să mi le dai mie, începe a le da lui Hristos".

Astfel în toate zilele vorbind fecioara cu mama sa, s-a făcut împărţirea lucrurilor, pe care le-a dat spre trebuinţa săracilor. Deci vânzând satele, podoabele cele de mult preţ şi mărgăritarele, s-a înştiinţat despre aceea logodnicul ei, care mâhnindu-se, a început a întreba pe doica Luciei: „Ce va să fie aceasta, că am auzit despre vinderea satelor, a podoabelor şi a mărgăritarelor?" Iar doica, fiind pricepută, a zis: „Logodnica ta a aflat că se vinde o moştenire, a cărui preţ este de o mie de galbeni şi mai mult; şi vrând a o cumpăra pe aceea pentru tine, vinde asemenea lucruri ca să adune banii

aceia". Deci logodnicul crezând cuvintele ei şi socotind că se face negustorie, a tăcut; ba chiar el îndemna la vânzare.

Dar când s-a înştiinţat că toate s-au împărţit săracilor şi scăpătaţilor, şi toate s-au cheltuit cu străinii şi slujitorii lui Dumnezeu, mergând la Pashasie, domnul cetăţii, a clevetit-o, zicând că logodnica sa este creştină şi potrivnică legilor împărăteşti. Iar ighemonul chemând-o la sine, o sfătuia cu cuvinte şi o silea a jertfi idolilor. Atunci fericita Lucia i-a zis: „Jertfa cea vie, precum şi credinţa cea curată, aceasta este înaintea lui Dumnezeu şi Părintelui, a cerceta pe cei săraci şi pe văduve în necazurile lor. Eu într-aceşti trei ani nimic altceva n-am făcut, decât numai am adus jertfă lui Dumnezeu Cel viu. Acum nemaiavând nimic ce să aduc din averea mea, pe mine mă jertfesc vie lui Dumnezeu şi ceea ce va fi cu plăcere Lui, aceea să facă cu jertfa Sa". Pashasie a zis: „Aceste cuvinte spune-le creştinilor, celor asemenea ţie, iar mie, celui ce păzesc aşezămintele împărăteşti, în deşert mi le povesteşti". Lucia a zis: „Tu iei aminte la legile împărăteşti, iar eu iau aminte la legile lui Dumnezeu. Tu te temi de împăraţi, iar eu mă tem de Dumnezeu. Tu nu voieşti a-i mânia pe dânşii, iar eu foarte cu dinadinsul mă păzesc a nu mânia pe Dumnezeu. Tu te sârguieşti a plăcea acelora, iar eu doresc a-I plăcea lui Hristos. Deci tu fă ceea ce socoteşti că-ţi este de folos, iar eu voi face aceea ce voi cunoaşte că-mi este de folos". Pashasie a zis: „Ai cheltuit moştenirea ta cu desfrânaţii tăi şi ai risipit-o şi pentru aceea vorbeşti ca o desfrânată". Lucia a zis: „Eu moştenirea mea la loc bun am aşezat-o, iar pe stricătorii sufletului şi ai trupului meu, niciodată nu i-am primit". Pashasie a zis: „Şi care sunt stricătorii sufletului şi ai trupului tău?"

Lucia a zis: „Stricătorii sufletului voi sunteţi, de care grăieşte apostolul: *Vorbele cele rele, strică obiceiurile cele bune*. Pentru că sfătuiţi sufletele omeneşti, ca lăsând pe Ziditorul lor, să urmeze idolilor celor deşerţi. Iar stricătorii trupului sunt aceia care iubesc dulceaţa vremelnică, mai mult decât desfătarea cea veşnică şi aceia care cinstesc veselia ce degrabă piere, mai mult bucuriile cele nesfârşite". Pashasie a zis: „Vor înceta şi vor amuţi cuvintele tale, când vor veni bătăile şi rănile". Lucia a zis: „ Niciodată nu vor tăcea cuvintele lui Dumnezeu". Pashasie a zis: „Oare tu eşti Dumnezeu?" Lucia a răspuns: „Sunt roaba lui Dumnezeu şi pentru aceasta grăiesc cuvintele Lui, pentru că însuşi El a zis: *Că nu veţi grăi voi înaintea împăraţilor şi a domnilor, ci Duhul Sfânt, Acela va grăi întru voi*". Pashasie a zis: „Dar în tine este Duhul Sfânt şi Acela grăieşte în tine?" Lucia a zis: „Apostolul zice că cei ce vieţuiesc întru curăţie, sunt biserici ale lui Dumnezeu şi Duhul Lui vieţuieşte într-înşii".

Pashasie a zis: „Eu voi porunci să te ducă în casa cea de desfrânare, ca după ce vei fi batjocorită, să fugă de tine Duhul Sfânt". Lucia a zis: „Niciodată nu se spurcă trupul de nu se va învoi cu mintea; pentru că chiar de vei pune tămâie în mâinile mele şi pe acea tămâie o vei arunca spre jertfă diavolească, Dumnezeu uitându-se spre aceasta va râde, pentru că voia şi cugetul îl judecă, iar nu lucrul ce se face cu sila. Iar pe siluitorul şi stricătorul fecioriei îl socoteşte ca pe un balaur, ca pe un tâlhar şi ca pe un barbar. Deci dacă pe mine, care nu voiesc, vei porunci a mă silui, apoi atunci vei îndoi cununa fecioriei mele". Pashasie a zis: „Voi porunci ca prin desfrânare să te omoare, de nu te vei supune poruncii împărăteşti". Lucia a zis: „Acum ţi-am spus că niciodată nu vei putea atrage voia mea către învoirea spre păcat; şi de acum orice vei face trupului meu, care ţi se pare a fi întru a ta stăpânire, de aceasta nu bagă seamă roaba lui Hristos".

Atunci Pashasie, judecătorul cel necurat şi nedrept, a poruncit să vină cei ce ţineau casa de desfrânare; şi venind aceia, le-a dat pe sfânta, zicând: „Chemaţi poporul şi faceţi ca să-şi bată joc de dânsa, până când aceasta va muri". Şi când a început a o duce în casa de desfrânare, atâta greutate i-a dat trupului ei Duhul Sfânt, încât nicidecum n-au putut să o mişte din loc. Apropiindu-se mulţi, după porunca muncitorului, se nevoiau a o mişca din loc, dar slăbeau ostenind şi asudând, iar fecioara Domnului stătea neclintită. Atunci aducând o funie şi legând-o de mâini şi de picioare, au început cu toţii a o târî, dar ea ca un munte stătea neclintită.

Atunci Pashasie, cu mare supărare şi fiind în mare nepricepere, a chemat vrăjitorii, fermecătorii şi pe toţi popii idoleşti şi le-a poruncit să facă vrăjile lor împrejurul Luciei ca să fie urnită. Însă nimic n-au sporit, căci stătea ca şi cum ar fi fost pironită cu trupul de pământ, iar picioarele ei nu le puteau mişca din loc. Apoi a poruncit să o stropească cu ud de om, socotind că cu oarecare vrăjitorii stă nemişcată, dar nici aşa n-au sporit nimic. Şi au adus multe perechi de boi, ca să o poată mişca din loc, însă nici aşa n-a fost cu putinţă a o clinti.

Deci a zis către dânsa Pashasie: „Care sunt farmecele tale?" Lucia a răspuns: „Nu sunt acestea farmecele mele, ci faceri de bine ale lui Dumnezeu". Pashasie a zis: „Ce pricină este, că fiind copilă neputincioasă şi de o mie de oameni fiind târâtă, stai neclintită?" Sfânta a zis: „De vei aduce şi zece mii, vor auzi pe Sfântul Duh care îmi grăieşte: *cădea-vor dinspre latura ta o mie şi zece mii de-a dreapta ta*". Iar ticălosul judecător se muncea cu sufletul său cel

necurat, şi era ros pe dinăuntru de gânduri, tulburându-se. Apoi i-a zis sfânta fecioară: „Pentru ce te munceşti şi te tulburi cu multe feluri de gânduri? Ai văzut că sunt biserică a lui Dumnezeu Celui viu? Crede acum, iar dacă nu te-ai cuminţit şi mai mult te învaţă". Iar Pashasie se tulbura şi mai mult ofta, văzând că sfânta îşi bate joc de dânsul.

Atunci a poruncit să aprindă un foc mare împrejurul ei şi să toarne peste dânsa smoală, pucioasă şi untdelemn fiert. Dar ea în numele Domnului Iisus Hristos sta nemişcată şi nevătămată, zicând către tiran: „Eu am rugat pe Domnul meu, Iisus Hristos, ca să nu aibă stăpânire asupra mea focul acesta; şi pentru ca să râdă de tine cei ce nădăjduiesc în Hristos, de aceea am cerut îndelungare pătimirii mele, ca să ridic frica muncilor de la cei ce cred, iar pe cei ce nu cred, să-i lipsesc de glas, ca să nu-şi mai bată joc de creştini". Iar unii din prietenii lui Pashasie, nesuferind a-l vedea pe acesta în mare supărare şi în nepricepere, au poruncit s-o lovească cu sabia peste grumazul ei.

Deci s-au dus acasă cu Pashasie, iar sfânta, deşi era foarte rănită, n-a slăbit, ci se ruga şi vorbea către popor, zicând: „Binevestesc vouă că s-a dat pace Bisericii lui Dumnezeu, pentru că Diocleţian a căzut din împărăţie, iar Maximian a murit acum; şi precum cetatea Cataniei are mijlocitoare către Dumnezeu pe sora mea, Sfânta Agatia, aşa şi pe mine să mă ştiţi ca trimisă de la Dumnezeu cetăţii acesteia; însă numai dacă veţi face voia Lui şi veţi primi credinţa Lui". Acestea zicând Lucia, roaba lui Dumnezeu, cu gâtlejul cel străpuns de sabie, iată înaintea ochilor ei se aducea Pashasie legat în lanţuri; pentru că sicilienii trimiseseră în taină la Roma, vestind că Pashasie fără de milă necăjeşte acea latură, jefuind-o, luând cu sila şi răpind cele străine.

Deci a venit în acea vreme poruncă de la Roma, ca să fie dus ferecat la judecată, unde fiind întrebat, a fost osândit la moarte; apoi tăindu-i-se capul, a pierit cu sunet ticălosul. Acea ducere a lui în fiare a văzut-o sfânta încă fiind vie. Iar ea stând la locul cel de chinuire, unde fiind rănită, nicidecum nu s-a clătinat, nici n-a ieşit dintr-însa duhul ei, până când n-au venit preoţii şi au împărtăşit-o cu Preacuratele şi de viaţă făcătoarele Taine ale lui Hristos. Apoi zicând toţi „amin", sfânta muceniţă şi-a dat cinstitul său suflet în mâinile Domnului. Şi a fost pusă într-acel loc de cinste, unde a zidit peste dânsa biserică, în numele ei şi în cinstea lui Dumnezeu Celui în Treime închinat, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, Căruia I se cuvine slava în veci. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A PAISPREZECEA

SFINŢII MUCENICI TIRS, LEVCHIE ŞI CALINIC[1]

Ţara Bitiniei a odrăslit pe sfinţii mucenici Tirs, Levchie şi Calinic, iar cetatea Cezareei i-a crescut; şi au pătimit pentru Hristos, în vremea împărăţiei lui Deciu, într-acest chip: un ighemon, cu numele Cumvrichie, a venit din Nicomidia, prin Niceea, în cetatea Cezareei şi era mare osârduitor spre închinarea idolilor, îngrijindu-se pentru capiştile şi jertfele cele necurate şi pentru toate cele ce erau plăcute idolilor. Acela silea pe toţi la unirea sa cea fără de Dumnezeu, pe unii înşelându-i cu îmbunări, iar pe alţii înfricoşându-i cu îngroziri, ca să fie părtaşi ai închinării lui păgâneşti la idoli.

Iar Levchie, care era între cei dintâi ai cetăţii, bărbat cinstit şi vestit cu învăţătura, cu înţelegerea şi cu neamul bun, văzând fărădelegile ce se făceau, foarte mult îl durea inima şi se aprindea cu râvnă către Dumnezeu. Şi neputând mai mult a tăinui văpaia râvnei ce-i ardea înăuntru şi nevrând mai mult a-şi ascunde sfânta credinţă ce era întru sine, a stat înaintea ighemonului, zicând: „Pentru ce, o, Cumvrichie, te înarmezi cu ticăloşie asupra sufletului tău, cinstind pe idolii cei păgâni, nesimţitori şi surzi? Căci pe mulţi îi atragi în acea rătăcire, încât se văd oamenii a fi mai nesimţitori decât pietrele şi lemnele, fiindcă nu voiesc a vedea pe Dumnezeul cel adevărat şi Mântuitorul, şi a umbla în lumină, lăsând întunericul rătăcirii". Iar nebunul ighemon, auzind acestea, s-a umplut de mânie, urând pe cel ce grăia adevărul, şi fără întrebare a poruncit să-l bată pe Levchie. Iar acesta primind rănile de bună voie, mulţumea lui Dumnezeu, şi

[1] După Metafrast, pe scurt.

prin aceasta întărâta şi mai mult pe cel ce-l chinuia. Şi până într-atâta a fost bătut, încât au ostenit cei ce-l băteau şi a slăbit trupul lui de răni; iar el se ruga ca să se dezlege de trup, dorind să se ducă la Domnul.

Deci a avut ajutător dorinţei sale pe tiran, căci acela a poruncit să fie scos în afara cetăţii şi să i se taie capul. Şi mergea sfântul dus de gealaţi, însă fără temere şi fără tulburare, nearătând pe faţă nici o durere sau mâhnire, ci cu totul era plin de bucurie şi de veselie, ca şi cum nu s-ar fi dus la tăiere, ci la încununare. Deci fiind dus departe de cetate, s-a săvârşit cu dreaptă credinţă prin tăiere, apoi sufletul i s-a suit la cer, ca să primească cununa cea mucenicească pentru pătimirea sa.

După aceea s-a dus vestea pentru tirania lui Cumvrichie în toate părţile acelea, încât se ascundeau creştinii, temându-se de pedepsirea lui cumplită. Iar fericitul Tirs – care deşi nu era încă născut cu baia botezului, ci era numai în rânduiala celor chemaţi –, înarmându-se cu râvnă dumnezeiască, a venit înaintea tiranului şi a zis: „Bucură-te, prealuminate ighemoane". Ighemonul i-a răspuns la fel. Apoi a zis Tirs: „Oare liber este înaintea voastră, a celor ce faceţi judecată, a grăi fiecare ce voieşte? Sau numai a se supune poruncilor voastre, fără a scoate vreo vorbă?"

Iar ighemonul, care parcă ar fi uitat ce a făcut Sfântului Levchie, a zis: „Liber este, şi până în ziua de astăzi de la nici unul nu este luată această libertate, cu atât mai mult când voieşte să vorbească spre folosul cel de obşte". Tirs a zis: „Şi ce poate să vorbească cineva mai de folos, decât ceea ce foloseşte sufletului? Eu te-am văzut aducând multora nevoie şi pagubă de mântuire şi de la mărturisirea cea adevărată scoţându-i, apoi atrăgându-i ticăloşeşte spre rătăcirea cea idolească, şi bine ştiind că tu aprinzi focul gheenii asupra capului tău, iar mai vârtos asupra sufletului tău, am cugetat să vorbesc cu tine, cu îndrăzneala ce se cuvine, şi să ştiu de la tine pentru ce pricină lăsând pe Ziditorul cerului şi al pământului şi a tot neamul omenesc, ai legiuit a te închina mai bine lucrurilor mâinilor omeneşti, zicând lemnului: *tatăl meu eşti tu*, (precum mustră dumnezeiescul Ieremia) şi pietrei: *tu m-ai născut pe mine*. Apoi toată purtarea ta de grijă este aceasta, ca pe toţi oamenii să-i pleci, de ar fi cu putinţă, ca să fie părtaşi pierzării tale".

La aceasta a răspuns ighemonul, zicând: „Aceste vorbe ale tale fără vreme şi de prisos te arată că eşti bolnav de creştinătate; însă întrebările tale cele deşarte şi dezlegările cele mincinoase lasă-le celor de prin şcoli şi celor ce nu se îngrijesc de treburile poporului, iar

acum supune-te poruncii împărăteşti şi apropiindu-te jertfeşte zeilor, iar de nu, la cuvintele tale cele fără de vreme, vei afla de la noi răsplătire cu bună vreme prin muncile cele gătite ţie". Iar el a zis: „De vreme ce sunteţi zidire înţelegătoare a lui Dumnezeu, nu se cuvine dar vouă a face ceva fără minte şi fără socoteală, ci cu judecată şi cu întrebare cu dinadinsul; iar de urmezi poruncii celei nebune a împăratului tău, fă cele poruncite ţie". Cumvrichie a zis: „Mi se pare că blândeţea noastră te face prea mândru, dar văzându-te om înţelept şi ager la minte, te sfătuiesc să te supui mai înainte, până nu vei fi muncit. Deci vino în capişte şi dă cele ce se cuvin zeilor, căci aşa vei dobândi iertare de greşelile tale cele trecute, iar marelui împărat te vei face prieten, şi în toată vremea vieţii tale întru mare cinste vei vieţui împreună cu noi".

Zis-a fericitul: „Mult am cugetat eu despre lucrurile acestea ce stau de faţă şi să nu ţi se pară că m-ai aflat nepregătit şi neînvăţat mai înainte; pentru că mai înainte mult m-am învăţat singur, şi cu multă socoteală cercetând, am cunoscut că zeii voştri sunt idoli fără de suflet şi jertfirile lor sunt necurate şi am râs de dânşii. Apoi am ales credinţa creştinească, care este curată şi adevărată; deci de-ţi este ceva poruncit pentru noi de la împărat, nu fi cu nebăgare de seamă a face".

Acestea zicându-le fericitul, s-a mâniat tiranul şi îndată a poruncit unor tineri puternici la mână, ca să-l bată pe el tare cu palmele, apoi legându-l cu curele de mâini şi de picioare, de amândouă părţile să-l târască cu sila. Şi făcându-se aceasta, se rupeau mădularele trupului său de la încheieturile lor; iar mucenicul răbdând acestea, se arăta cu faţa luminoasă. Apoi a poruncit muncitorul să-i împungă cu fiare ascuţite sprâncenele şi ochii, iar cu unelte de aramă să-i sfarme fălcile şi să-i zdrobească dinţii. Iar sfântul fiind în acele munci, îşi bătea joc de tiran, întărâtându-l şi mai mult.

Atunci ighemonul topind plumb şi gătind un pat de fier şi punând pe mucenic cu faţa în jos pe acel pat, a chemat vrăjitori şi momitori ca să-l înşele cu cuvinte. Aceia sfătuiau cu cuvinte dulci pe fericitul, măcar câtăva vreme şi cu făţărnicie să se supună ighemonului, şi aşa-i ziceau: „Şi de cumplitele munci te vei slobozi şi de multe bunătăţi vei fi părtaş, şi-ţi va ierta aceasta Dumnezeul tău, ştiind neputinţa firii, şi nu se va mânia fiind foarte bun şi milostiv, precum auzim". Iar mucenicul a zis: „De aceea rabd munci pentru Dumnezeul meu, că este bun şi foarte milostiv, pentru că dacă voi, auzind de muncile cele fără de sfârşit care vă aşteaptă, nu vă întoarceţi de la rătăcirea voastră la calea cea adevărată, nici nu vă

abateţi de la pierzarea voastră cea adeverită, apoi eu pentru ce să nu rabd cu bărbăţie muncile cele vremelnice, care au răsplătire Împărăţia cerurilor şi bunătăţile cele nesfârşite şi de-a pururea fiitoare, care aşteaptă să ne primească pe noi?"

Acestea zicând mucenicul, au turnat plumb topit pe spatele lui gol şi îndată plumbul ca un râu vărsându-se, pe mulţi necredincioşi care stăteau împrejur i-a vătămat şi i-a pierdut; iar sfântul s-a sculat de pe pat nevătămat şi cu tot trupul sănătos. Acestea văzându-le cu ochii, toţi s-au spăimântat de acea minune şi chiar muncitorul se mira foarte mult. Apoi când se cuvenea a cunoaşte cine este Cel care face acestea, el însuşi de voia sa petrecea orb, încât s-a împlinit Scriptura: *Aţi văzut de multe ori şi n-aţi păzit; şi având urechi deschise, n-aţi auzit*. Deci iuţindu-se mai mult asupra mucenicului, numindu-l fermecător şi vrăjitor, a început să-l muncească cu şi mai multe chinuri, pe care sfântul le răbda cu bărbăţie.

Şi s-a auzit un glas de sus, întărind pe nevoitorul, de care păgânii s-au înfricoşat foarte tare, iar credincioşii s-au întărit în credinţă. Atunci ighemonul nerăbdând mai mult ocara sa, a poruncit să arunce pe mucenic legat în temniţă, iar el s-a dus la casa sa, cugetând cu ce fel de munci l-ar pierde mai cumplit. Iar fericitul Tirs se ruga în temniţă cu sârguinţă lui Dumnezeu ca să-l învrednicească Sfântului Botez; şi îndată cercetându-l acolo noaptea darul Domnului, s-au dezlegat legăturile cu care era legat şi uşile temniţei s-au deschis singure. Iar el ieşind a mers la episcopul Cezareei, care se ascundea în aceea vreme de frica păgânilor.

Episcopul văzând pe mucenic venind la el, îndată a căzut la picioarele lui, pentru că auzise de răbdarea şi bărbăţia lui, cinstindu-l foarte mult. Iar mucenicul, asemenea căzând la picioarele episcopului şi ridicându-l pe el, a zis: „Nu face aceasta, o, preacinstite părinte, nici nu răpi închinăciunea care se cuvine ţie de la noi, pentru că n-am venit a binecuvânta, ci a primi binecuvântare". Iar episcopul a zis: „Se cuvine ţie a ne binecuvânta pe noi, ca cel ce cu adeverire ai arătat puterea cea mare a faptei celei bune, şi te-ai îmbrăcat cu haina cea prea strălucită a Duhului, prin răbdarea muncilor cumplite". Iar mucenicul a răspuns: „Pentru aceasta am şi venit aici, ca să mă îmbrac în haina nestricăciunii, născându-mă prin apă şi prin Duh, pentru că încă nu sunt învrednicit cu Sfântul Botez. Deci nezăbovind, împlineşte-mi dorinţa mea şi fă ceea ce se cuvine dreptei credinţe".

Şi episcopul îndată a botezat pe Sfântul Tirs; iar el ieşind din baia Sfântului Botez, a zis: „Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul meu, Cel ce m-ai învrednicit a mă curăţi prin apă şi prin Duh, ajută-mi să mă botez şi eu cu botezul cu care Te-ai botezat prin pătimire, şi bând paharul Tău, să mă fac închipuire morţii Tale". Apoi vorbind puţin cu episcopul şi binecuvântându-se unul pe altul, s-a întors pătimitorul lui Hristos în temniţă, mergând înaintea lui o lumină dumnezeiască şi urmându-i îngerii, precum au văzut cu dinadinsul unii din cei vrednici; şi intrând acolo, se îndeletnicea cu obişnuitele rugăciuni.

În acea vreme un comite cu numele Silvan, de neam pers, cu năravul cumplit şi tiran nemilostiv, arătându-se cu bunăvoinţă către împărat şi de un cuget, a cerut de la dânsul stăpânire să meargă să încerce pe chinuitorii cei rânduiţi spre pierderea creştinilor, dacă împlinesc porunca împăratului. Şi primind stăpânirea pe care o ceruse, a venit în Niceea şi în Cezareea, aducând jertfe diavolilor şi zeilor şi praznicele lor cele necurate săvârşindu-le cu sânge creştinesc. Atunci i s-a spus despre Tirs că nu poate fi biruit cu nici un fel de munci, ci înspăimântă pe oameni cu semne şi minuni. Deci îndată a trimis ca să-l aducă la sine, iar el însuşi săvârşea jertfe marelui lor zeu Die.

În ziua următoare, împreună cu Cumvrichie, a judecat pe Tirs şi a poruncit să se citească înaintea tuturor întrebările cele dintâi. Apoi a zis către mucenic: „Să nu socoteşti, o, Tirse, că vei pătimi munci ca cele dintâi, ci mai cumplite vei primi, de vei petrece în nesupunerea ta". Mucenicul a răspuns: „Cel ce m-a făcut înainte mai tare decât toate muncile, Acelaşi, adică Domnul meu Iisus Hristos, şi acum îmi stă în faţă scoţându-mă din mâinile voastre; pentru că Lui Unuia Îi slujesc şi pe El singur Îl ştiu că este Dumnezeu, iar pe idolii voştri şi pe zeii muritori îi socotesc înşelători. Însă de voieşti a mă sfătui, nu cu sila, ci de voie şi cu sfat bun, apoi spune-mi acum cui şi cum să jertfesc? Şi eu văzând lucrul cu totul adevărat, mă voi supune şi nu mă voi împotrivi adevărului".

Deci Silvan îndată luând pe sfânt, a zis: „Să mergem în capişte şi acolo îţi voi arăta cui să jertfeşti". Şi după ce au intrat într-o capişte a lui Apolon ce era acolo aproape, arătând cu mâna comitele spre idol, a zis: „Iată acesta este zeul pe care îl cinstim noi. Pe acesta de-l vei ruga, o, Tirse, aducându-i jertfă, vei avea un mare ocrotitor şi de la ceilalţi zei vei afla dar". Iar mucenicul a zis: „Ia seama ce fel de jertfă îi voi aduce lui şi cum mă voi ruga". După ce toţi şi-au întors ochii cu luare-aminte, mucenicul ridicându-şi mâinile şi ochii înălţându-i la cer, a chemat puterea lui Dumnezeu cea nespusă şi îndată s-a făcut tunet şi a căzut la pământ idolul lui Apolon şi s-a risipit ca praful.

Mucenicul întorcându-se către cei ce stăteau împrejur, a zis: „Luaţi seama că idolii voştri sunt nişte făpturi şi nici numele adevăratului Dumnezeu nu pot să-l rabde!" La acestea Silvan umplându-se de mânie, a zis: „Eu voi pierde cu totul vrăjitoria ta şi o voi sfărâma". Şi îndată a poruncit să zdrobească trupul mucenicului până la oase, cu pinteni de fier ascuţiţi, încât carnea lui cădea la pământ, iar muncitorii ziceau: „Unde este Dumnezeu, ajutătorul tău, pe Care Îl cinsteşti şi spre Care nădăjduieşti?" Iar mucenicul lui Hristos a răspuns: „Oare nu vezi în mine puterea lui Hristos, Care mă întăreşte împotriva acestor năvăliri? Căci cum ar fi putut răbda trupul cel pământesc şi neputincios nişte munci ca acestea, de nu i s-ar fi dat lui din înălţime ajutor dumnezeiesc?"

Atunci Silvan a poruncit să aducă o căldare mare şi umplând-o cu apă, să-i dea foc dedesubt. Şi începând a fierbe apa foarte tare, a legat cu frânghii pe mucenic de picioare şi i-a dat drumul cu capul în jos în aceea căldare ce fierbea. Atunci sfântul chemând numele lui Hristos, îndată a crăpat căldarea şi s-a vărsat apa, iar el a rămas nevătămat. Iar tiranul s-a ruşinat şi s-a mâniat, apoi având altă îndeletnicire cu poporul, a poruncit să ducă pe sfânt în temniţă. După aceasta Silvan şi cu Cumvrichie au plecat în cetatea Apamiei, cea de lângă mare, poruncind să aducă şi pe sfânt legat după dânşii. Şi apropiindu-se de cetate a stat, şi aducând pe mucenic înaintea sa, i-a zis: „Aici, Tirse, sau făgăduieşti a aduce jertfă zeilor, ca să fii viu, sau cumplit vei fi lipsit de viaţa aceasta".

Iar sfântul, ca şi întâia dată răspunzând, a adăugat şi acestea, că: „Mai lesne sufletele voastre se vor lua de la voi îndată". Dar ei spre mai mare mânie pornindu-se, au poruncit să-l ducă în cetate bătându-l, ca acolo să fie aruncat în mare împreună cu vrăjile sale, ca astfel cel rău, rău să piară, iar după moarte nici obişnuitei îngropări să nu se învrednicească. Şi încă neintrând ei în cetate, a început să se împlinească proorocia mucenicului, pentru că Silvan deodată a slăbănogit, iar Cumvrichie a fost cuprins de fierbinţeală şi în a patra zi amândoi rău şi-au săvârşit viaţa.

Şi se povesteşte că îngropându-i, nici pământul nu primea necuratele lor trupuri, ci le scotea afară, până ce s-a rugat sfântul mucenic pentru ei. Şi a petrecut sfântul în acea cetate douăzeci şi trei de zile, ţinut în legături, până la venirea altui ighemon. Acest ighemon pe care-l chema Vavd, avea năravul şi răutatea celor dintâi. El luându-se după faptele ighemonilor de mai înainte şi auzind despre mucenicul Tirs, l-a chemat la întrebare; şi aflându-l neclintit în

credinţa creştinească, nesupus poruncilor păgâneşti, l-a băgat într-un sac legat şi l-a aruncat în mare la treizeci de stadii de ţărm; dar îndată s-a rupt sacul şi s-au dezlegat legăturile, apoi s-a arătat o ceată de bărbaţi purtători de lumină, umblând pe mare, care luând pe mucenic, l-au scos la uscat. Slugile văzând aceasta, au alergat cu frică la ighemon şi i-au spus lui cele ce s-au făcut. Iar el venind singur la ţărm şi văzând pe sfântul mucenic stând, a zis: „Cu adevărat minunate sunt vrăjitoriile şi farmecele creştineşti, că şi marea se supune vouă, precum văd, şi puterea cea firească a stihiilor o aveţi; însă aceste vrăjitorii nimic nu vă vor ajuta, ci vă vor fi pricină de mai cumplite munci şi de mai amară moarte".

Iar mucenicul a răspuns: „Până când eşti orb asemenea zeilor tăi şi având ochi, nu vezi? Căci cum poate cineva cu vrăjile să supună stihiile? Cine din vrăjitorii care sunt la voi sau din zeii pe care voi îi cinstiţi, ale căror meşteşuguri sunt vrăjitorii şi înşelăciuni, au făcut ceva în acest chip, ca omul cel aruncat în mare să fie ridicat de mâinile îngerilor, şi umblând întreg şi sănătos pe mare ca pe uscat, să iasă la pământ?" Iar ighemonul luând pe mucenic, a poruncit să-l ducă legat după dânsul, şi să-l bată tare cu toiege, căci el mergea în Cezareea. Şi înştiinţându-se cetăţenii Cezareei de venirea ighemonului celui nou şi că aduce împreună cu el pe Sfântul Mucenic Tirs, au ieşit cu toţi întru întâmpinare, cu chipul să întâmpine pe ighemon, iar cu lucrul să vadă pe pătimitorul lui Hristos, pe care doreau să-l cunoască. Şi intrând în cetate, îndată a aruncat pe mucenic în temniţă; şi cugetând ighemonul cu ce fel de munci să-l piardă, a gândit ca să-l dea spre mâncarea fiarelor, părându-i-se că acea moarte este mai cumplită. Deci a poruncit să adune fiare din cele mai cumplite de tot soiul şi să le chinuiască cu foamea, ca mai repede să se pornească să-l mănânce pe cel osândit.

Şi fiind pregătite fiarele în treizeci de zile, a adunat tiranul tot poporul la capiştea lui Die şi a adus jertfe luminate şi cu mare cuviinţă, şi aşa a scos din temniţă pe Tirs cel osândit spre mâncarea fiarelor. Atunci au înconjurat pe sfântul o mulţime de prieteni şi de cunoscuţi, fiind îndemnaţi în taină de ighemon, care-l rugau să se miluiască pe sine însuşi şi să scape de acea moarte cumplită, făcând ceea ce i se poruncise; spunându-i aceia că nu numai de răni va scăpa, dar şi cinste va moşteni şi va fi prieten al împăratului. Iar sfântul, după cuvântul lui David, *s-a făcut ca un surd ce nu aude şi ca un mut ce nu-şi deschide gura sa.*

Şi fiind adus înaintea ighemonului care aducea jertfe, i-a zis lui: „Iată cât de milostiv am fost, lăsându-ţi atâta timp pentru a-ţi da

seama; deci dacă ai ales cele ce-ţi sunt de folos, când vei vedea toată patria ta aducând jertfă marelui zeu Die, apropiindu-te jertfeşte şi tu, pentru ca să te izbăveşti de toată urgia, îngrozirea şi pierzarea; iar de nu, apoi unghiile şi dinţii fiarelor te vor sfâşia pe tine şi nimeni nu va fi ca să-ţi ajute ţie şi să te izbăvească de atâtea răutăţi". Iar mucenicul prefăcându-se că s-ar învoi la păgânătatea lor, a zis: „Eu de mult m-am gândit ca împreună cu cetăţenii mei să jertfesc, numai să nu se mânie Apolon, că trecându-l cu vederea, numai pe Die voi cinsti".

Aceasta auzind-o ighemonul, s-a bucurat şi a zis: „Numai aceluia jertfeşte-i şi eu sunt ţie martor că nici unul din ceilalţi zei nu se vor mânia pe tine". Şi uitându-se toţi la dânsul, mucenicul s-a apropiat de Die, şi făcând oarecare rugăciuni către adevăratul Dumnezeu, s-a făcut cutremur înfricoşat; şi a căzut Die la pământ şi s-au înfricoşat necredincioşii şi au fugit, iar în capişte a rămas numai mucenicul singur.

Atunci tiranul umplându-se de cumplită mânie, a poruncit ca îndată să-l ducă pe sfântul spre mâncarea fiarelor. Şi adunându-se poporul la priveliştea aceea, şi fiind slobozite fiarele asupra sfântului, se vedea sfântul în mijlocul fiarelor, nu singur ci cu alte oarecare trei persoane; iar fiarele umblând împrejurul lui cu blândeţe, se gudurau ca şi cum l-ar fi cunoscut mai dinainte. Iar sfântul ridicându-şi mâinile în sus, a zis: „Mulţumescu-Ţi Ţie, Doamne Iisuse Hristoase, că ai preamărit întru mine numele Tău cel sfânt şi ai arătat spre mine mila Ta, astupând gura fiarelor, precum odinioară înaintea robului Tău, Daniil. Deci Tu, precum atunci, aşa şi acum făcând cele minunate, fă, o, Împărate, cu voia Ta cea nevăzută, ca aceste fiare sălbatice să se ducă fiecare la locaşul lor, nevătămând pe nimeni din cei ce sunt aici".

Astfel rugându-se, mucenicul a zis către fiare: „În numele adevăratului Dumnezeu, întoarceţi-vă în pustie, fiecare la culcuşul său de unde aţi ieşit şi să nu vă atingeţi de nimeni". Şi îndată au fugit fiarele, deschizându-se uşile singure; atunci i-a cuprins frica pe toţi cei ce stăteau acolo şi au fugit care încotro putea, temându-se de fiarele ce fugeau în pustie. Deci şi prin această minune, mulţi din necredincioşi s-au întors la credinţa în Hristos.

Iar tiranul făcându-se că nu pricepe, a poruncit să lege pe sfânt peste tot trupul şi să-l arunce în temniţă; iar după câteva zile vrând să meargă în Anatolia, care este aproape de Cezareea, a poruncit să aducă după sine şi pe Tirs. Acolo ajungând a făcut prăznuire mare cu tot poporul în capiştea lui Apolon, ce era plină de idoli. Apoi

aducând şi pe Tirs, a poruncit să-l bată cu toiege înaintea idolilor; iar el ca într-un vis cu răbdare primind rănile ce i se dădeau, se ruga către Dumnezeu, Care usucă adâncurile şi topeşte munţii cu privirea Sa, zicând: „Să fie peste mine mâna Ta, Doamne, şi nu depărta ajutorul Tău de la mine, ci mă sprijineşte ca să nu mă ruşinez că Te-am chemat pe Tine".

Aşa rugându-se el, deodată s-a făcut cutremur în cetate, încât au căzut mulţime de idoli la pământ, sfărâmându-se, şi au slăbit mâinile celor ce-l băteau, iar pe ighemon l-au cuprins dureri groaznice. Iar Tirs umplându-se de dumnezeiască bucurie, îşi bătea joc de diavoli şi de tiran, zicând: „Pentru ce treci cu vederea şi nu ajuţi zeilor tăi, care fără de cinste se tăvălesc la pământ şi cer ajutor de la tine, fiind aruncaţi în mijlocul priveliştii spre batjocura acelor care nu sunt orbiţi?" Iar ighemonul deşi era cuprins de o grea durere, dar nevindecat de răutate, a zis: „Necuratul Tirs cu vrăjile mi-a făcut viaţa mai grea decât moartea".

În acea vreme era acolo şi Calinic, care era slujitor idolesc, om înţelept şi de bun neam pe care îl cinsteau elinii ca pe un zeu. Acela de la început văzând minunile făcute prin Sfântul Mucenic Tirs, a început câte puţin a cunoaşte neputinţa zeilor săi şi primind întru inima sa sămânţa dreptei credinţe, zicea întru sine: „Dumnezeule cel mărturisit de Tirs, Care faci minuni preaslăvite şi minunate, Tu şi pe mine mă primeşte ca pe un ostaş de curând ales şi mă întăreşte şi pe mine împotriva celor ce vrăjmăşesc adevărul Tău".

Astfel vorbind el în sine cu Dumnezeul tuturor, s-a apropiat de ighemon, şi cu meşteşug batjocorindu-l, a zis: „Prea luminate ighemoane, acest om care este cumplit rănit cu bătăile, pe marele Die l-a trântit la pământ şi l-a zdrobit, iar pe purtătorul de soare, Apolon, acum de trei ori l-a sfărâmat; pe Iraclie cel nebiruit în războaie l-a trântit, nu cu mâinile nici cu armele, nici sabie n-a uneltit împotriva lui, ci numai cu cuvântul şi cu chemarea lui Hristos, Cel ce a pătimit pe cruce moartea; deci de este cu plăcere stăpânirii tale, să ne apropiem şi să ridicăm pe zeul Iraclie, pe cel ce ajută altora întru răutăţi, şi să-l rugăm pe dânsul, ca aducându-şi aminte de bărbăţia sa cea de demult, să vină ca să ajute celor foarte necăjiţi, adică lui Die, tatălui său, precum şi zeului Apolon, pentru că aceia, precum mi se pare, dorm fiind cuprinşi de somn greu".

Iar ighemonul, nepricepând batjocura, a zis: „De vreme ce eu sunt bolnav, mergi tu singur şi roagă pe zei pentru noi şi îi ridică mai degrabă împotriva vrăjitorului Tirs". Iar Calinic a zis: „Dar mi se

pare că este mare puterea Dumnezeului celui ce i-a trântit pe dânşii şi mă tem ca nu cumva să nu-şi poată ajuta nici loru-şi". Atunci ighemonul, cunoscându-i vicleşugul, a zis: „Vai mie, ticălosul; şi tu, Calinic, te-ai amăgit cu vrăjitoriile fermecătorului acestuia?" Iar Calinic nemaizicând nimic, nevrând mai mult a ţine într-ascuns dreapta credinţă, îndată a alergat la casa sa şi răzându-şi perii capului şi ai bărbii, apoi dezbrăcându-se de haine, le-a dus la ighemon şi aruncându-le la picioarele lui, i-a zis: „Primeşte părul şi hainele mele, ighemoane, pe care le-au întinat jertfele, fumul, sângele cel vărsat şi tainele cele diavoleşti, iar împreună cu acestea mă lepăd de rătăcirea cea dintâi şi primesc chipul vieţii celei noi, şi de acum să ştii că sunt creştin".

Iar ighemonul văzând acea schimbare a lui neaşteptată, spăimântându-se, a zis: „Dar ce este aceasta, o, Calinic? Atât de mult au putut semnele acelea ale vrăjitorului de Tirs, încât şi sufletul tău, de bun neam, ce era slujitorul zeilor şi care s-a învrednicit de la dânşii de multe daruri, întorcându-l de la părinteasca credinţă l-a atras la pierzarea cea desăvârşită?" Iar Calinic a zis: „Pricinuitor al schimbării mele este singur Iraclie, care atâtea biruinţe săvârşind, precum se povesteşte de dânsul, acum nu a putut sta împotriva unui cuvânt al unui bărbat, ci a căzut ticălosul şi a dovedit că sunt de râs basmele spuse despre dânsul şi despre ceilalţi zei, care în zadar se cinstesc de elini". Ighemonul iarăşi a zis: „Nicidecum, ci cu vrăjile lui Tirs te-ai înşelat, nădăjduind că şi tu vei face cu vrăjile lui nişte minuni ca acelea, dar nici pe vrăjitorul acela, nici pe tine nu te vor folosi vrăjile creştineşti, de nu te vei pocăi şi de nu vei da zeilor iarăşi cinstea cea dintâi".

Iar Calinic vrând pe faţă să ruşineze nebunia ighemonului, căci nădăjduia fără îndoială că Dumnezeu, Care este cu Tirs, va fi şi cu dânsul, a zis: „De vreme ce tu, ighemoane, acum boleşti cu trupul şi pe mine mă socoteşti că sunt înşelat cu vrăjitoriile, să ne apropiem dar de marele Asclipie dacă voieşti şi să ne rugăm de obşte, ca să-ţi aline durerile şi să te facă pe tine sănătos. Atunci vei cunoaşte că nu sunt înşelat de nici un fel de vrăjitorii". Ighemonul nepricepând întru totul cele spuse şi părându-i-se că slujitorul s-a întors iarăşi la idoli, s-a dus îndată cu dânsul în capişte. Şi intrând ei acolo, Calinic se ruga în mintea sa, zicând: „Doamne Iisuse Hristoase, Cel ce prin robul Tău, Tirs, Te-ai făcut cunoscut mie că eşti Dumnezeu adevărat şi deşi erai mâniat de mine, nu m-ai lepădat, vino acum în ajutorul meu şi arată în mine puterea Ta".

Acestea zicându-le, s-a auzit de sus un glas, întărindu-l şi chemându-l către nevoinţă. Iar el căpătând îndrăzneală şi mărturisind numele lui Hristos, a început a ocărî idolul lui Asclipie. Atunci idolul, ca şi cum ar fi fost aruncat de o mână puternică, a căzut îndată înaintea picioarelor lui Calinic. Acesta uitându-se spre ighemon, a zis cu batjocură: „Iată, dumnezeul tău nu poate să se scoale, dacă nu-i vei da tu singur mâna să-l ridici; deci vezi şi cunoaşte că nu este în mine vrăjitorie, ci lucrare dumnezeiască".

Iar ighemonul întristându-se cu duhul şi supărându-se pe Calinic, a poruncit să-l închidă în temniţă; iar a doua zi a dat asupra amândurora hotărâre de moarte, zicând: „Pe Calinic, care a căzut din slujba idolilor şi din prietenia lor, şi s-a alăturat de înşelăciunea creştinească, poruncesc să se piardă cu sabia; iar pe Tirs, care se mândreşte cu multe semne, care şi pe Calinic l-a înşelat, poruncesc să-l pună în sicriu de lemn şi să-l taie cu fierăstrăul".

Şi îndată Calinic a fost scos de ostaşi afară din târg spre tăiere; iar el cerându-şi vreme de rugăciune şi rugându-se mult, s-a săvârşit prin sabie. Iar pe Sfântul Tirs, punându-l slugile, Savin şi Vitalie, într-un sicriu oarecare, au luat fierăstrăul să-l taie, dar unealta s-a făcut foarte grea în mâinile lor, încât nu o puteau ridica şi purta; iar lemnul s-a făcut foarte uşor, încât nu se arăta nici urma tăieturii, fiindcă fierăstrăul îşi pierduse puterea sa de tăiere. Deci s-au ostenit mult asudând, dar nimic n-au sporit.

Chinuindu-se mult timp, deodată s-a deschis sicriul şi a ieşit sfântul întreg şi cu faţa luminată, fiindcă veselie dumnezeiască umpluse inima lui. Iar cei dimprejur s-au spăimântat şi nimeni nu îndrăznea să se apropie de dânsul, pentru minunea ce se făcuse. Apoi s-a auzit glas de sus chemându-l, iar el înţelegând că s-a sfârşit nevoinţa sa, înălţându-şi mâinile şi sufletul la cer, a zis: „Mulţumescu-ţi Ţie, Doamne Iisuse Hristoase, că pe mine nevrednicul mă primeşti în moştenirea Ta şi mă aşezi în ceata celor ce bine Ţi-au plăcut. Deci primeşte acum în pace sufletul meu şi-l du întru sfinţenia Ta, la bucuria cea negrăită, care este la Tine".

Zicând acestea şi însemnându-se cu semnul Sfintei Cruci, şi-a dat sfântul său suflet în mâinile Domnului. Şi pe cel pe care n-au putut să-l omoare muncile cele cumplite şi amare ce s-au adus asupra lui de către vrăjmaşi, acesta prin moartea cea firească şi-a primit sfârşitul vieţii sale. Căci aşa a iconomisit înţelepciunea cea negrăită a lui Dumnezeu, ca să nu se pară tiranului că el l-a biruit şi l-a omorât, ci că acestea s-au întâmplat când Domnul a voit.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, SFINŢII MUCENICI FILIMON, APOLONIE ŞI CEI ÎMPREUNĂ CU DÂNŞII

Împărăţind tiranul Diocleţian, a ieşit iarăşi poruncă prin toate laturile ca să fie toţi părtaşi necurăţiei păgânilor, iar cei ce nu vor voi, să se piardă cu moartea. În acea vreme era în părţile Tebaidei un ighemon cu numele Arian. Acesta se sârguia a împlini porunca păgânească a necuratului împărat, şi fiind în cetatea antinoitenilor, a prins pe doi creştini din cei mai de frunte, cu numele Asclan şi Leonid, pe care muncindu-i în multe feluri, i-a pierdut. Iar după sfârşitul acestora, a poruncit să prindă pe toţi creştinii care se aflau acolo şi punând înaintea lor uneltele de muncă, a zis: „Iată două căi vă stau înainte: sau aduceţi jertfă idolilor şi sunteţi liberi şi întregi, sau de nu vă plecaţi poruncii împărăteşti, veţi fi pedepsiţi cu munci şi cu moartea".

Zicând acestea ighemonul, au ieşit îndată în mijlocul adunării treizeci şi şapte de bărbaţi cu vitejie şi cu un suflet, care au voit mai bine a muri decât să se supună poruncii păgânului celui fără de Dumnezeu. Şi făcându-se multă întrebare, unul dintr-înşii cu numele Apolonie, fiind citeţ al bisericii, văzând muncile cele multe şi felurite, s-a temut şi a căzut îndoită frică asupra lui; pe de o parte tremura pentru muncile ce aveau să vie, iar pe de alta se temea să nu cadă din credinţa în Hristos şi să-şi piardă sufletul. Deci se gândea cum ar putea scăpa de muncile şi jertfele diavoleşti, ca şi sufletul să-şi mântuiască din mâinile diavolului şi trupul să-l izbăvească din mâinile chinuitorilor.

Astfel tulburându-se el cu gândul, stătea lângă dânsul un bărbat oarecare de credinţă elin, cu numele Filimon, şi cu meşteşugul fluierar, care în vremea petrecerilor veselea pe ighemon. Pe acesta văzându-l Apolonie, l-a chemat la sine şi i-a făgăduit patru galbeni, de va aduce jertfă idolilor în locul lui, acoperindu-se cu haina lui ca să nu fie cunoscut. Filimon învoindu-se îndată, s-a îmbrăcat cu haina lui Apolonie, şi acoperindu-şi faţa ca să nu fie cunoscut, a mers către jertfelnic. Iar Dumnezeu, Care cu minune rânduieşte mântuire tuturor, a voit a atrage către Sine prin Apolonie pe Filimon şi prin Filimon pe Apolonie.

Deci când se apropia Filimon de jertfelnic, fiind îmbrăcat cu haina lui Apolonie, a strălucit în inima sa lumina darului Domnului, care i-a deschis ochii cei înţelegători ca să cunoască adevărul; şi

însemnându-se cu semnul Sfintei Cruci, ca un creştin a stat înaintea ighemonului. Iar el a întrebat pe cei din jur: „Cine este acesta?" Iar ei au răspuns: „Este unul din creştini". Ighemonul i-a poruncit ca să-i jertfească zeului, iar el striga cu glas mare: „Nu voi jertfi, căci sunt creştin şi rob al lui Hristos, Dumnezeul cel viu". Iar ighemonul a zis: „Oare n-ai văzut cu puţin mai înainte cu câte munci au fost pedepsiţi Asclan şi Leonid şi apoi cu ce cumplită moarte au pierit?" Filimon, care era în chipul lui Apolonie, a răspuns: „Aceasta chiar mi-a fost pricina a îndrăzni spre munci, căci Asclan şi Leonid nu de mult pătimind pentru Hristos, ne-au lăsat chipul răbdării cu bărbăţie. Încă şi minunea aceea s-a făcut mie pricinuitoare, care s-a făcut cu caicul tău, când ai vrut să treci râul şi acesta s-a oprit în mijlocul râului, unde era apa mai adâncă, neputând a trece de partea cealaltă, pentru că n-ai vrut să numeşti pe Hristos-Dumnezeu".

Iar ighemonul a poruncit să cheme pe Filimon fluierarul, pentru ca să fluiere, şi astfel cu glasul fluierului grăind împotrivă, să vâneze şi să înduplece cugetul acelui creştin, ca mai cu înlesnire să se schimbe şi să se atragă către închinarea la idoli. Dar nu ştia nebunul că acela este însuşi Filimon care grăieşte cu limba sa – decât numai cu aceasta se deosebea, căci mai înainte glăsuia cu trâmbiţe, iar acum grăia cu Duhul cel dumnezeiesc. Şi a fost căutat Filimon pretutindeni şi negăsindu-l au chemat pe fratele său Teon şi l-au întrebat despre Filimon. Iar Teon ştiind pe fratele său îmbrăcat în haina lui Apolonie, dar neştiind scopul cel bun, a zis: „Iată, Filimon stă înaintea voastră".

Deci îndată poruncind ighemonul să se descopere faţa lui şi văzând pe Filimon, a început a râde, socotind că Filimon a făcut aceasta spre batjocura creştinilor, ca să se veselească cei ce stăteau împrejur; apoi a poruncit să lepede acea haină şi să meargă cu el la jertfă, dar Filimon mărturisea că este cu adevărat creştin, şi îşi bătea joc de zeii păgânilor. Atunci judecătorul mirându-se foarte mult, a zis: „Spre lauda împăraţilor sunt cele făcute şi grăite acum de tine, o, Filimon, sau sunt scornite spre batjocura creştinilor?" Dar el a răspuns: „Eu nu mă rog pentru sănătatea împăraţilor, ci mă rog pentru mântuirea mea la Stăpânul meu, Împăratul Hristos, căci nu batjocoresc pe creştini, ci arăt adevărata schimbare a inimii mele. Mărturisesc credinţa mea întru Hristos, şi pentru această mărturisire, nu numai cu o moarte, ci cu mii de morţi adeveresc că sunt gata a muri".

Acestea auzindu-le, ighemonul s-a umplut de mânie şi întorcându-se către cei ce stăteau împrejur, s-a sfătuit cu dânşii: „Oare se cuvine ca îndată să-l omorâm pe Filimon, căci pe faţă a ocărât pe zei,

sau să-i dăm vreme a se gândi şi a se pocăi?" Iar poporul iubind pe Filimon pentru meşteşugul fluierării lui, a rugat pe ighemon ca să nu piardă mângâierea cetăţii cea de obşte. Deci a zis ighemonul către Filimon: „Vezi cât te iubeşte poporul şi cum te numeşte mângâierea cea de obşte? Măcar socotind lauda acestora, fă cele obişnuite, adică jertfeşte zeilor; iată că începe a se săvârşi îndată praznicul cel mare, la care se cade ţie a cânta laude zeilor cu trâmbiţe şi cu fluiere; de aceea şi tu însuţi să te veseleşti şi să îndulceşti cu cântece auzurile noastre". La acestea a răspuns Filimon: „Acest praznic al vostru îmi aduce aminte de praznicul care se săvârşeşte sus, şi cântarea trâmbiţelor mă deşteaptă către dorinţa ca să aud cântările cele îngereşti. Deci cunoaşte că în deşert te osteneşti sârguindu-te a mă întoarce de la mărturisirea mea, şi nu numai că nimic nu vei spori, ci şi mai multă dorinţă de Hristos vei deştepta în inima mea". Zis-a ighemonul: „Dar de vei răbda toate pentru Hristos precum făgăduieşti, ce vei dobândi, când încă nici nu eşti creştin desăvârşit, de vreme ce n-ai luat botezul, care se cuvine acestei legi?" Acestea auzind Filimon, a strigat: „O, ighemoane, cu câte mulţumiri sunt ţie dator, căci chiar nevrând, mi-ai făcut mie bine, aducându-mi aminte de Sfântul Botez!"

Acestea zicând Filimon ighemonului, a ieşit în mijlocul adunării şi a strigat: „Rogu-vă, de este cineva dintre voi preot creştin şi nu bagă în seamă muncile pentru buna credinţă, să vină aici şi să-mi dăruiască Sfântul Botez". Dar văzând pe toţi stăpâniţi de frică şi nici unul îndrăznind a veni la dânsul să se arate preot creştin, s-a întristat şi a strigat către Dumnezeu cu lacrimi fierbinţi: „Dumnezeul meu Hristoase, Cel ce ai căutat asupra mea cu bună îndurare şi m-ai scos din adâncul rătăcirii, nu mă lăsa să fiu fără Sfântul Botez, ci în chipul în care ştii, arată-mi un preot şi apă, de la care să mă botez, ca şi ceilalţi creştini". Astfel rugându-se el, îndată s-a pogorât de sus un nor de apă. Apoi stând el în mijloc, l-a înconjurat şi l-a botezat, aceasta văzând toţi şi minunându-se, şi iarăşi s-a dus în sus norul.

Iar ighemonul fiind orb de răutate, zicea că acea minune este vrăjitorie şi întunecare de ochi. După aceea sfântul s-a rugat şi pentru fluierele sale, pentru trâmbiţe şi pentru surle, care erau date lui Apolonie, atunci când a schimbat haina, ca să se ardă şi să se prefacă în cenuşă, încât să nu rămână pomenirea meşteşugurilor celor deşarte, a uneltelor lui de cântări, ca să nu poată cineva dintre necredincioşi să zică: „Acestea sunt trâmbiţele lui Filimon". Deci coborându-se foc din cer le-a ars pe toate şi le-a pierdut în faţa lui Apolonie.

Deci acum s-a deschis şi uşa lui Apolonie către pătimire; căci Teon, fratele lui Filimon, apropiindu-se de ighemon, i-a vestit cu de-amănuntul tot ceea ce făcuse; cum Apolonie a îmbrăcat pe Filimon cu haina sa, apoi l-a făcut ca să intre întru nevoinţă pentru dânsul şi s-a făcut pricinuitor pierzării lui. Deci îndată l-au adus şi pe Apolonie, spre care căutând Arian ighemonul cu ochi mânioşi şi cu faţa groaznică, a zis: „Ce este aceasta, mai înrăutăţitule decât toţi oamenii? Ce ai făcut nouă, cetăţii şi acestui ticălos? Pentru mândria ta trecând cu vederea legile şi pe zei, iar de frica muncilor abătându-te, ai schimbat cu dânsul hainele şi cu nişte vrăjitorii ai răzvrătit inima lui, lipsind toată cetatea de o mare mângâiere. Se cuvenea ţie, dacă te temeai de munci, să vii la mine şi să-mi descoperi cugetul tău; iar eu prin legile iubirii de oameni, cu totul te-aş fi slobozit şi te-aş fi lăsat să vieţuieşti fără întristare".

Zicând acestea ighemonul, Apolonie a răspuns: „Bine şi cu drept faci de mă defăimezi şi la aceasta nu stau împotrivă, pentru că şi eu însumi mă învinovăţesc; însă nu de aceea că m-am făcut lui Filimon pricinuitor de atâtea bunătăţi şi nu fiindcă el s-a îmbrăcat în haina mea, ci fiindcă m-am îmbrăcat eu într-ale lui. Dar de vreme ce amândoi, prin judecăţile lui Dumnezeu, ne-am îmbrăcat în haina mântuirii, să ştii că după acestea nici Filimon, nici Apolonie nu vor jertfi vreodată zeilor voştri; iar de vreme ce mai înainte m-am temut de munci, acum cu ajutorul lui Dumnezeu voi arăta mare bărbăţie".

Pentru aceea tiranul, umplându-se de mânie, a poruncit ca pe Apolonie să-l păzească în legături spre mai cumplite munci, iar pe Filimon să-l bată trei ostaşi cu palme peste faţă şi peste ochi. Atunci oamenii văzând că bat pe Filimon, nu le-a plăcut şi au strigat către ostaşi să înceteze. Şi ighemonul a zis către mucenic: „Miluieşte-te acum, Filimoane; iar de nu, măcar pe popor să-l miluieşti, căruia i se rupe inima pentru tine; fiindcă se cuvine ţie să judeci, că dacă această puţină muncă a ta văzând-o poporul s-a tulburat cu sufletul, atunci ce va fi când vei fi cuprins de mai mari munci? Jertfeşte, Filimoane, şi această durere a ta schimb-o în veselie, căci ne vom ospăta în capiştea lui Serapid şi cu multă bucurie ne vom desfăta".

Iar Filimon a răspuns: „Mie îmi este gătit ospăţ în cer". Iar către popor întorcându-se, a zis: „Pentru ce vă mâhniţi văzând că sunt bătut? Oare nu ne băteau pe noi măscăricii, când eram la voi fluierar? Ba, uneori şi mai rău ne făcea, iar voi cu plăcere rădeaţi. Deci pentru ce nu vă veseliţi şi acum? Acum când voi vă mâhniţi, îngerii se bucură de mine, văzându-mă că sunt creştin şi cinstesc buna credinţă".

Atunci tiranul văzând pe Filimon şi pe Apolonie neschimbaţi, a poruncit să le sfredelească gleznele, şi legându-i cu frânghii, să-i poarte prin toată cetatea. Apoi pe Filimon l-a spânzurat de un copac de măslin, şi aruncând toţi săgeţile asupra lui, el se ruga lui Dumnezeu, încât nu se apropiau săgeţile de dânsul; căci o parte dintr-însele loveau în copac, iar o parte cădeau pe pământ şi altele rămâneau în văzduh, prin minune. Iar ighemonul s-a apropiat să vadă minunea, şi căutând la Filimon, altă minune a urmat aceleia, căci o săgeată s-a pogorât din văzduh cu atâta putere, încât a lovit pe ighemon în ochiul drept şi l-a orbit îndată. Şi orbirea aceasta i s-a făcut luminare sufletului, căci aşa a iconomisit înţelepciunea lui Dumnezeu. Mai înainte când avea ochii sănătoşi, era orb cu sufletul şi neînţelegător, încât cel neputincios se lupta cu cel Atotputernic, iar acum fiind orb, a cunoscut pe Dumnezeu cel adevărat. Şi dezlegând pe mucenic, fiind silit de durere, l-a rugat ca să-i tămăduiască ochiul.

Atunci sfântul a răspuns: „Nu voiesc acum să te vindec, ca nu cumva facerea de bine pe care o vei primi, să o socoteşti vrăjitorie, ci când voi ieşi din trup, pentru că acum mi s-a apropiat sfârşitul meu. Pe urmă vei veni la mormântul meu şi luând ţărână de acolo şi punând-o pe ochiul tău, vei chema numele lui Hristos şi îndată te vei tămădui".

După aceasta, prin porunca ighemonului, la amândoi mucenicii li s-au tăiat capetele; iar cinstitele lor trupuri s-au aşezat lângă sfinţii mucenici Asclan şi Leonid. Iar ighemonul, de vreme ce-l supăra ochiul cu o durere cumplită, a venit la mormântul sfinţilor, după cum îi zisese mai înainte Filimon, şi luând ţărână de la mormânt, a pus-o pe ochiul bolnav, zicând: „În numele Tău, Iisuse Hristoase, pentru Care aceştia şi-au ales moarte de bunăvoie, pun ţărâna aceasta pe ochiul meu, şi dacă voi vedea, apoi şi eu voi mărturisi că nu este alt Dumnezeu afară de Tine". Acestea zicându-le, îndată a aflat îndoită tămăduire: a ochiului şi a sufletului său. Pentru că cu ochiul a văzut soarele şi cu sufletul a cunoscut dreptatea cea mai luminată decât soarele, şi cu bucurie a strigat: „Sunt creştin!" Apoi a mărturisit şi înaintea multora că este creştin. Şi ducându-se de acolo, a primit Sfântul Botez cu toată casa sa şi pe creştinii care erau ţinuţi în închisori pentru Hristos, în număr de treizeci şi şase, i-a liberat cu pace.

Apoi luând pânză curată şi aromate de mult preţ, cu mulţime de popor şi cu doi episcopi au venit la mormântul mucenicilor şi au făcut cinstită îngropare trupurilor lor. După aceea a dat multe milostenii la săraci şi multe alte bunătăţi a săvârşit. Vestea aceasta a ajuns la

urechile lui Diocleţian, păgânul împărat, cum că Arian, din elin s-a făcut creştin şi că nu voieşte să aducă jertfă zeilor.

Deci îndată a trimis împăratul patru slujitori, poruncindu-le să-l aducă la sine, vrând însuşi să vadă cele ce s-au întâmplat. Aceia luând pe Arian, îl sileau să meargă degrabă la drum, dar el i-a rugat să-l mai lase puţin să meargă la mormântul sfinţilor mucenici. Iar aceia nevrând, le-a dat optzeci de galbeni şi aşa i-au dat voie să meargă la mormânt, unde au venit cu toţii; iar el a căzut cu faţa la pământ, rugând pe sfinţii mucenici ca să-i ajute întru nevoinţă. Apoi s-a auzit glasul lui Filimon din groapă, zicând: „Îmbărbătează-te, Ariene, şi nu te teme, căci iată te cheamă Domnul, Care te aduce spre nevoinţă şi îţi împleteşte cununa muceniciei. Ba încă împreună cu tine vor mărturisi şi aceşti slujitori şi vor lua de la Hristos mare răsplătire".

Auzind acestea, s-a minunat şi s-a întors la casa sa, precum el a cerut, şi umplându-se de darul lui Dumnezeu, a cunoscut chipul şi vremea sfârşitului său şi chemând pe slugile sale le-a proorocit cele ce aveau să fie, zicând lor: „Acum mergeţi împreună cu noi la Alexandria, unde eu voi fi dus la împărat şi cu ajutorul lui Dumnezeu voi săvârşi nevoinţa mărturisirii în a opta zi a acestei luni şi voi fi băgat în sac şi aruncat în mare. Iar voi ţineţi minte cuvântul meu, ca în a unsprezecea zi a aceleiaşi luni, la al şaselea ceas, să ieşiţi la mal, şi aflând trupul meu scos la uscat de delfini, să-l luaţi şi să-l puneţi la un loc cu ceilalţi mucenici".

Acestea zicând, a pornit la drum şi ajungând la împăratul Diocleţian, acesta l-a primit cu blândeţe. Apoi s-a pregătit împăratului o baie înaintea capiştei lui Apolon; şi mergând împăratul în baie, s-a spălat împreună cu Arian. Iar după spălare ieşind şi apropiindu-se de capişte, a zis lui Arian: „Jertfeşte marelui zeu Apolon, ca apoi cu veselie să mergem la cină". Iar fericitul Arian a zis: „Cum voi putea eu să fac aceasta, o, împărate, să las pe adevăratul Dumnezeu, după atât de multe minuni care s-au făcut numai cu chemarea numelui lui Hristos şi care nu-s basme deşarte, ci curatul adevăr şi ai căror martori sunt ochi mei? Deci cum voi jertfi idolului celui fără de suflet şi nesimţitor?" Iar împăratul mâniindu-se, şi-a lepădat îndată blândeţea cea făţarnică şi a poruncit să fie legat cu lanţuri de fier, iar de picioare să-i lege o piatră mare şi să-l arunce într-o prăpastie foarte adâncă; apoi să-l astupe cu ţărână şi cu pietre şi să potrivească pământul. Apoi deasupra gropii celei astupate şi-a pus scaunul său, şi aşezându-se a poruncit ostaşilor să joace împrejur, zicând: „Să vedem de va veni Hristosul lui să-l scoată din groapa aceasta".

După aceasta intrând el în palatul împărătesc, în cămara sa a văzut lanțul și piatra cu care era legat Arian, spânzurând deasupra patului său, iar pe Arian culcat în patul său. Văzând aceasta, împăratul s-a spăimântat, s-a minunat și s-a tulburat, socotind că este un vicleșug la mijloc, făcut de oarecare din vrăjmașii casei lui. Dar Sfântul Arian a zis către dânsul: „Nu te tulbura, căci nu este nimeni care ar fi viclenit sau s-ar fi sculat asupra ta, ci eu sunt Arian, ighemonul Tebaidei, pe care tu aruncându-mă în groapă, grăiai: «Să vedem de va veni Hristosul lui să-l scoată din groapa aceasta!» Deci iată că Hristos m-a scos din groapă și mi-a poruncit să mă odihnesc pe patul tău".

Iar Diocleţian, ca şi cum s-ar fi uimit, s-a mirat multă vreme. Apoi abia venindu-şi în fire, fiind tulburat de frică a strigat foarte tare, umplând palatul cu zgomotul pe care-l făcea: „O, meşteşug al vrăjitorului! O, fermecătoria vicleanului! Nimeni n-a văzut vreodată aşa ceva". Şi altele multe grăind, a poruncit să-l bage pe sfânt într-un sac cu nisip, şi legându-l, să-l arunce în fundul mării. Atunci au îndrăznit şi cei patru slujitori, care văzând o minune ca aceasta ce s-a făcut cu Arian, au crezut în Hristos, aducându-şi aminte şi de cele spuse de Sfântul Filimon mai înainte. Apoi apropiindu-se de tiranul, l-a ocărât, zicând: „Pentru ce osândeşti pe dreptul, tu, nedreptule, căci nu ţi-a greşit nimic? Hristos este Dumnezeul cel adevărat, Care lucrează nişte minuni ca acestea şi nu te mai osteni fără folos, căci chiar dedesubtul munţilor şi al dealurilor celor înalte de-l vei îngropa, chiar în adâncul mării de-l vei arunca şi orice lucru rău şi greu vei face robului lui Hristos, Însuşi Dumnezeu cel adevărat este puternic să-l scoată, precum ai cunoscut astăzi că s-au făcut cu sfântul acesta, cu care suntem şi noi gata a muri pentru Hristos. Deci credem că, precum l-a scos pe dânsul din adâncul pământului, fiind împresurat de atâtea pietre şi legături, aşa poate să ne scoată şi pe noi şi să ne dea viaţă mai bună şi veşnică".

Dar tiranul luându-i în râs şi batjocorindu-i, a zis: „Eu şi mai înainte, când îmi făceaţi slujbele mele, vă împlineam cererile voastre, ca să nu vă mâhnesc, ca un părinte al vostru. Şi acum iarăşi, ca să nu vă mâhnesc, voiesc cu osârdie să vă dau moarte grabnică, împreună cu Arian".

Iar cel mai întâi dintre dânşii, cu numele Teotih, a răspuns: „Dumnezeul cel adevărat, Căruia ne închinăm, şi pentru Care moarte vrem să luăm, să-ţi dea ţie răsplătire cuviincioasă pentru dragostea ce ai arătat pentru noi. Însă acest dar, rog să mi-l dăruiască împărăţia ta, ca averile mele toate să le laşi să le împartă în două părţi: o parte să

se dea la împărăţie, iar alta să se împartă la văduve şi la sărmani". Acestea zicându-le Teotih, i-au zis lui ceilalţi: „Să lăsăm toate, frate, la înalta purtare de grijă, că Însuşi Dumnezeu va iconomisi precum va voi, iar noi să ne îngrijim pentru sfârşitul nostru". Atunci împăratul socotind multă vreme, se minuna de sârguinţa lor către moarte. Iar Arian văzând pe împărat gândindu-se, s-a temut ca nu cumva să se căiască şi să nu-i omoare, şi a zis către dânsul: „Să nu te amăgească diavolul ca să mai ai nădejde că ne vom schimba părerea, chiar de ne-ai omorî de mii de ori". De aceea, tiranul văzând credinţa lor cea tare, s-a mâniat şi a dat hotărârea de moarte, ca să-i bage pe fiecare în câte un sac cu nisip şi să-i arunce în mare. Şi aşa s-a împlinit proorocia lui Arian.

Dar îndată altă facere de minuni s-a făcut, căci cum i-au aruncat ostaşii în marea Vizantiei, s-a arătat un peşte foarte mare şi minunat, ca un delfin, care a ridicat acei cinci saci pe spatele său în chip minunat, şi alergând ca o corabie ce merge iute, i-a dus în Alexandria; iar acolo la mal îi aşteptau slugile lui Arian, precum acesta le proorocise. Slugile văzând delfinul, s-au spăimântat de mărimea lui şi cât de bine stăteau sacii pe spinarea lui fără să se răstoarne. Şi aducându-şi aminte că Arian, domnul lor, le spusese numai despre moaştele sale, iar acum erau cinci, nu se dumireau. Atunci au auzit glas de la Dumnezeu: „Luaţi moaştele domnului vostru, precum şi pe celelalte patru şi puneţi-le împreună cu moaştele sfinţilor Asclan şi Leonid".

Atunci delfinul punând sacii pe mal, s-a întors în mare înotând, iar slugile au pus moaştele într-un caic, şi călătorind pe râu trei zile şi trei nopţi, când erau în dreptul mitropoliei antinoitenilor – unde era voia bunului Dumnezeu să rămână moaştele –, a stat caicul şi nu s-a mai mişcat deloc; iar corăbierii toţi dormeau. Atunci s-a auzit un glas, zicând de două ori: „Teodotie, Teodotie! – căci aşa se numea cârmaciul corabiei –, aici este voia lui Dumnezeu să rămână moaştele!"

Şi deşteptându-se Teodotie şi văzând caicul plutind, ca şi cum ar fi fost legat, a ieşit afară şi mergând în cetate a vestit toată pricina. Iar locuitorii de acolo au alergat cu făclii şi cu tămâie, cântând şi lăudând pe Domnul. Şi aşa cu strălucire şi cu evlavie au îngropat moaştele, în locul unde a rânduit Dumnezeu, loc în care totdeauna se fac tămăduire bolnavilor, precum şi alte minuni, spre slava Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, a singurului Dumnezeu, Căruia I se cuvine stăpânirea, cinstea şi închinăciunea în vecii vecilor. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A CINCISPREZECEA

SFÂNTUL MUCENIC ELEFTERIE, EPISCOPUL ILIRICULUI, ŞI MAICA LUI, ANTIA[1]

Când împărăţea în Roma Elie Adrian, slujind cu sârguinţă idolilor, în acea vreme minunatul Elefterie s-a cunoscut ca o stea strălucită, a cărei patrie era marea cetate a Romei. Părinţii lui erau de bun neam, străluciţi şi bogaţi, iar maica lui s-a învrednicit de mai mare cinste şi slavă pentru că a crezut în Hristos, învăţată fiind de Sfântul Apostol Pavel, care a botezat-o, iar numele ei era Antia. Ea născând pe acest sfânt, i-a pus numele de Elefterie şi l-a crescut bine întru buna credinţă.

Deci ajungând el în vârstă, l-au dat lui Dumnezeu prin mâinile arhiepiscopului Romei, Anichit, ca un dar cu adevărat vrednic lui Dumnezeu. Iar arhiepiscopul văzând pe copil cu deprinderi bune, l-a pus în rânduiala clericilor şi în al cincisprezecelea an al vârstei lui, l-a făcut diacon; iar în al optsprezecelea an l-a hirotonit preot şi în al douăzecilea an al vieţii lui l-a ales episcop al Iliricului.

Dar să nu se mire cineva că l-a făcut episcop aşa de tânăr, căci arhiepiscopul a văzut în acest tânăr mari fapte bune, fiind atât de înţelept şi de cuvântător, încât atrăgea către dreapta credinţă, cu învăţătura lui, pe cei ce se întâmplau a vorbi cu dânsul. Şi pentru ca *făclia să se pună în sfeşnic şi să nu se ascundă sub obroc* – după cum zice Sfânta Evanghelie –, ca să lumineze multe suflete şi să întoarcă pe cei întunecaţi către cinstirea de Dumnezeu, pentru aceasta arhiepiscopul l-a suit în scaunul episcopiei, ştiind că mulţi se vor lumina printr-însul, precum s-a şi făcut. Căci s-au întors mulţi elini şi

[1] După Metafrast.

s-au botezat, fiindcă dulceaţa şi înţelepciunea cuvintelor lui îi îndemna pe toţi ascultătorii să cunoască adevărul.

Iar diavolul care zavistuieşte totdeauna mântuirea omului, turba asupra lui şi scrâşnea cu dinţii săi, necuratul. Însă, neputând să-l omoare pe dânsul, a îndemnat şi a întrarmat pe răucredinciosul împărat Adrian a se ridica asupra adevărului şi a prigoni pe creştini. Dar mai întâi se silea a lua dintre creştini pe Elefterie, voind a pierde pe învăţătorii cei mai aleşi ai dreptei credinţe şi a-i smulge ca pe nişte spice mai alese din holda lui Hristos. Atunci îndată împăratul a trimis cu cumplită poruncă pe un voievod, anume Felix, ca să aducă cu sila pe Elefterie la judecata împărătească. Acela ajungând la Iliric, a nimerit în acea vreme când bunul păstor hrănea, în biserica Domnului, oile sale cele cuvântătoare cu păşunea dumnezeieştilor cuvinte, făcând învăţătură către popor.

Deci înconjurând biserica cu ostaşi, a intrat singur înăuntru, căutând cu sălbăticie şi cu chipul arătând cruzimea celui ce-l trimisese. Dar văzându-l pe Elefterie cu atâta bună podoabă şi auzind preadulcea acea limbă şi preaînţeleapta învăţătură, o, minune, s-a minunat foarte mult că ieşea din gura sa un dulce izvor de învăţătură, şi cu bună grăire învăţa buna credinţă pe cei ce-l ascultau. De aceea a stat şi el şi a ascultat cu luare-aminte şi se minuna de puterea lui Hristos ce se propovăduia. Apoi schimbând iuţimea în blândeţe, căci avea holda inimii lesnicioasă către primirea seminţei cuvântului lui Dumnezeu, din lup s-a făcut oaie şi din prigonitor, ucenic, ca şi cum ar fi uitat cele dintâi. Astfel din tâlhar s-a făcut slugă bună şi credincioasă lui Hristos, pe care înainte Îl prigonea.

Deci trecând cu vederea porunca cea împărătească, a căzut la picioarele sfântului şi din acel ceas nu se depărta de învăţătorul său, luminându-se cu cuvintele lui şi întărindu-se în buna credinţă. Astfel Felix, schimbându-se din păgânătate în dreapta credinţă, nu se mai gândea să se întoarcă la cel care-l trimisese; iar Sfântul Elefterie dorind să rabde până la sânge pentru credinţa în Hristos, se sârguia să meargă la împărat. Şi mergea împreună cu dânsul şi Felix, nu ca un voievod ducând pe cel legat, ci ca pe un mieluşel urmând păstorului. După ce au ajuns la o apă, Felix – ca şi famenul Candachiei, care a primit botezul de la Apostolul Filip – s-a botezat şi el de dumnezeiescul Elefterie şi s-a dezbrăcat de întunericul închinării idoleşti ca de o haină putredă.

Şi venind ei în Roma, Felix a fost cunoscut de credincioşi cum că s-a unit cu Biserica lui Hristos şi el le-a povestit toate cele despre Elefterie. Iar Elefterie, fiind adus după porunca împăratului înaintea

judecăţii, a stat fără frică şi cu mărime de suflet, ca şi cum n-ar fi fost chemat la judecată, ci la praznic. Apoi căutând spre el împăratul şi văzându-l tânăr, frumos la faţă, cu ochii luminoşi şi împodobit cu toate darurile fireşti, a zis: „Pentru ce, o, Elefterie, ai lăsat credinţa părintească, şi socotind întru nimic cinstirea zeilor, cinsteşti un Dumnezeu nou, care nu numai că a murit, ci şi cu o moarte preacumplită a murit?" Dar Elefterie nu voia să răspundă celui ce vorbea fără-de-minte, urmând lui Hristos, care tăcea în patima Sa înaintea lui Pilat şi chiar înaintea lui Irod nimic nu răspundea. Împăratul iarăşi a zis: „Răspunde, pentru ce te-ai făcut aşa fără-de-minte, amestecându-te cu credinţa creştinească? Pleacă-te mie şi jertfeşte zeilor. Dacă te vei întoarce, cu mare cinste te voi cinsti; iar de nu, grele munci voi aduce asupra ta".

Iar Elefterie chemând pe Domnul Care a zis: *Nu vă îngrijiţi cum, sau ce veţi grăi, că Eu vă voi da vouă înţelepciune, căreia nu vor putea să se împotrivească*, a răspuns: „Cum pot să slujesc unor zei nesimţitori ca aceştia şi unor idoli fără suflet sau să mă unesc cu voi, care le slujiţi lor, mai ales că eu vă şi plâng pe voi, care vă închinaţi lor; căci Dumnezeul cel adevărat cinstindu-vă pe voi cu cuvântarea, voi v-aţi făcut mai necuvântători şi mai necinstiţi decât lemnele şi pietrele, încât pe acelea le socotiţi a vă fi vouă zei, lăsând pe adevăratul Dumnezeu, care cu înţelepciune ne-a făcut pe toţi şi toată lumea a zidit-o. Pentru că cerul şi pământul sunt zidirile Lui, iar noi suntem, dintr-acele lucruri care le-a creat, lucrul cel mai frumos şi mai cinstit, măcar că ne rătăcim, şi umblând în neştiinţă ca într-o noapte şi necunoscând ce este de folos şi ce nu este, ridicăm război împotriva Dumnezeului nostru. Iar pe aceia care sunt cu adevărat vrăjmaşii şi potrivnicii noştri, adică diavolii, o, nebunie! îi socotiţi a fi domni şi zei şi îi slăviţi cu daruri şi cu jertfe! Eu mă lipesc de Domnul meu şi sunt unit pururea cu El şi Stăpânului meu Hristos îi slujesc. Iar cinstirile şi darurile tale pe care mi le făgăduieşti, precum şi muncile şi caznele cele înfricoşate şi cumplite cu care mă îngrozeşti, le socotesc ca pe nişte jucării şi săgeţi de copii; căci eu m-am lepădat de lume şi m-am răstignit, ca învăţătorul meu Pavel, şi moartea pentru Hristos o socotesc desfătare, slavă şi veselie".

Auzind împăratul acestea, s-a umplut de mânie şi a poruncit să aducă un pat de aramă şi dedesubt să pună mulţime de jăratec; iar deasupra să-l întindă gol pe mucenic şi să aprindă neîncetat cărbuni dedesubt, până când va muri. Fiind pregătit patul, s-a suit sfântul mucenic şi s-a întins cu tot trupul. Iar poporul care se adunase ocăra pe împărat pentru acea tiranie, zicând: „Pentru ce piere rău, ca unul

din făcătorii de rele, acest bărbat cinstit şi slăvit, de bun neam şi preaînţelept?" Dar Dumnezeu din înălţime uşura durerile mucenicului care, ca şi cum ar fi fost răcorit cu rouă şi ca şi cum s-ar fi odihnit pe nişte trandafiri moi, aşa se mângâia. Iar tiranul împărat puţin îmblânzindu-şi mânia sa, a poruncit să-l ia de pe acel pat, părându-i că ar fi de acum mort. Dar acesta s-a sculat de pe pat viu şi sănătos, nevătămat de foc, vesel şi plin de bucurie, cântând: *Înălţa-Te-voi, Dumnezeul meu, Împăratul meu şi bine voi cuvânta numele Tău în veci; lăuda-voi pe Dumnezeul care veseleşte tinereţile mele; toate neamurile vor lăuda lucrurile Tale, Doamne, puterea şi minunile Tale vor povesti*.

Aşa lăudând pe Dumnezeu, a stat mai cu îndrăzneală înaintea tiranului, zicând: „Caută, o, împărate, asupra mea, care socoteşti că sunt mistuit de foc, şi cunoaşte pe Hristos Dumnezeul cel propovăduit de mine, şi cunoaşte şi neputinţa zeilor tăi". Acea îndrăzneaţă şi slobodă vorbă a mucenicului luând-o împăratul ca ocară pentru sine şi socotindu-se că este biruit, cugeta cum să-l pedepsească mai cumplit. Deci s-a adus un grătar de fier ars în foc, iar deasupra era stropit cu untdelemn şi ardea cu mare flacără; dar nici aici n-a lăsat darul lui Dumnezeu pe mucenic, pentru că fiind pus pe acel grătar, îndată s-a stins focul, iar cărbunii cei aprinşi s-au stins şi grătarul s-a răcit ca şi cum ar fi fost stropit cu apă, iar mucenicul a rămas nevătămat. Dar oare s-a stins cu aceasta şi mânia împăratului? Nicidecum. Ci mai aprig s-a pornit asupra sfântului. Căci ca un orb numai aceasta avea înaintea sa, ca muncind pe sfântul, să facă spre plăcerea zeilor săi, care sunt diavoli ucigători de oameni.

După aceasta a poruncit să aducă o tigaie mare şi s-o umple cu ceară, smoală şi cu seu, apoi să pună sub dânsa mult foc şi să-l bage pe sfânt într-însa. Şi aceasta făcându-se, iar tigaia arzând şi fierbând, stătea mucenicul acolo, vrând a primi acea muncă. Iar împăratul a zis către dânsul: „Nu zăbovi, o, Elefterie, stând în pragul morţii, ci alege cele ce-ţi sunt de folos. Pentru că eu foarte mult mă îngrijesc de tine ca să nu pieri şi te iubesc ca pe fiul meu şi nu voiesc, mă jur pe zeii mei, să se dea singur la pierzare fără socoteală un bărbat de mare neam, foarte bun, dulce vorbitor şi cu faţa frumoasă; şi nu pentru altceva, decât numai pentru neplecarea cea deşartă a grumazului său celui împietrit".

Iar mucenicul stând şi grăind cu bărbăţie, îi răspundea cu cuvenite defăimări la îmbunarea cea înşelătoare, numindu-l lup care pândeşte oile lui Hristos. Apoi a mai adăugat şi aceasta: „Orice vei face, nu mă vei putea pleca ca să mă abat de la buna credinţă".

Atunci mâniindu-se Adrian, a lăsat cuvintele şi s-a pornit la lucru: a poruncit să-l întindă în tigaie. Acestea făcându-se, iarăşi dumnezeiasca pronie a făcut ceea ce a făcut întâi, adică focul l-a prefăcut în rouă şi un vânt răcoros roura pe acest bărbat. Iar Adrian neştiind ce să mai facă, văzând că toate i se fac împotrivă, şedea nedumerindu-se. Atunci era eparh al cetăţii unul cu numele Coremon, bărbat ales, care era maestru şi ştia multe feluri de munci. Acesta văzând pe împărat foarte tulburat şi că nu se pricepe ce să mai facă mucenicului, l-a mângâiat, zicând: „Eu, împărate, voiesc să te scot din grijă şi osteneală pentru Elefterie şi să-l fac, ori să împlinească voia ta, ori să piară rău fără milă".

Acestea zicând, a sfătuit pe împăratul ca să poruncească să ardă un cuptor de aramă, cu fiare ascuţite, şi într-însul să-l arunce pe Elefterie. Iar eparhul acesta ştia credinţa în Hristos, învăţat fiind de Felix, dar fiind prieten al împăratului, pentru slava cea vremelnică, nu s-a lepădat de credinţa idolilor. Deci, când pregătea el acea muncă înfricoşată, atunci sfântul şi-a ridicat în sus ochii sufleteşti şi trupeşti şi toată mintea şi-a îndreptat-o spre Dumnezeu, şi umplându-se de bucurie insuflată de Dumnezeu, zicea: „Mulţumescu-ţi Ţie, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul meu, că m-ai învrednicit de atâtea bunătăţi; căci cu mâna Ta cea tare m-ai întărit a răbda atâtea, pentru numele Tău cel sfânt. Deci acum caută din cer şi vezi ce au sfătuit asupra mea cei ce mă urăsc, izbăveşte sufletul meu de înţepăturile lor şi de bărbaţii sângelui mă păzeşte, ca un bun, ca să Te cunoască toţi pe Tine Unul Dumnezeu, întru toate marginile pământului".

Apoi rugându-se pentru cei ce-l munceau, ca şi Sfântul întâiul mucenic Ştefan pentru cei ce-l ucideau cu pietre, a zis: „Atinge-te de inimile lor, o, Stăpâne, cela ce eşti bogat întru milă, iar numele Tău cel sfânt fă-l cunoscut lor şi adu-i către voia Ta cea sfântă, ca să Te cunoască pe Tine, Unul adevăratul Dumnezeu şi să lase închinăciunea idolească cea pierzătoare, că bine eşti cuvântat în veci. Amin".

Astfel rugându-se mucenicul, Coremon eparhul asculta cu luareaminte cuvintele cele grăite de el în rugăciune şi îndată s-a înfierbântat în inima lui dreapta credinţă, cea mai dinainte primită, aprinzându-se ca cu nişte cărbuni, şi schimbându-se ca şi cum n-ar fi fost acela care aflase mai întâi muncă asupra mucenicului; apoi s-a apropiat către împăratul, zicând: „Pentru ce se dă Elefterie cel fără de vină spre nişte munci ca acestea, ca pentru oarecare faceri de rău? Pentru care pricină se osândeşte spre o moarte cumplită ca aceasta?"

Iar împăratul s-a mirat auzind acele cuvinte ale lui Coremon; apoi s-a tulburat foarte mult cu inima şi căutând cu iuţime asupra lui,

l-a întrebat: „Ce ai pătimit, de ţi-ai schimbat gândul aşa degrabă?" Apoi îi zicea: „Eu pe tine te-am cinstit mai mult decât pe oricare alt boier al palatului meu, ţi-am dat bogăţie multă, te-am făcut eparh. Oare eşti iubitor de argint şi ai luat de la mama lui Elefterie aur şi slava, cinstea şi averea cu care te-am făcut cinstit în toată Roma? Iar de poftesti ceva mai mult de la mine, iată toate vistieriile mele sunt deschise înaintea ta; ia cu amândouă mâinile precum îţi place şi nu te lăsa cumpărat de o femeie pe ascuns, pentru puţin aur".

Iar Coremon s-a umplut cu totul de Duhul Sfânt şi cu rugăciunile cele mucenicesti avându-şi mintea luminată, a strigat zicând: „Cinstea ta să fie cu tine spre pierzare şi aurul tău să-l ardă focul care te aşteaptă în muncă; căci te-ai făcut orb de voia ta faţă de adevăr şi nu cunoşti neputinţa zeilor tăi, care nu pot izbăvi din focul acesta pe nici unul din voi; iar Dumnezeul acela, pe care îl cinsteşte Elefterie, l-a făcut pe el mai tare decât focul şi mai presus decât orice fel de munci".

Cu acele cuvinte, s-a pornit muncitorul spre negrăită mânie, căci este obişnuit aşa, ca prieteniile mari să nască deopotrivă şi vrăjmăşii mari. Deci a poruncit să arunce pe eparh în cuptorul acela pe care el singur a sfătuit a-l pregăti pentru Elefterie; şi când s-a apropiat Coremon de cuptor şi a văzut înfricoşata văpaie a strigat către Sfântul Elefterie: „Roagă-te pentru mine şi mă înarmează şi pe mine cu aceeaşi armă a lui Hristos, cu care ai înarmat pe voievodul Felix". Deci fiind înarmat Coremon de mucenic cu semnul Sfintei Cruci, s-a aruncat în cuptor şi nevătămat s-a aflat acolo; iar după un ceas a ieşit sănătos, mulţumind şi lăudând pe Domnul.

Iar Adrian ostenind cu muncile, a poruncit să-i taie capul lui Coremon; şi astfel a luat sfârşitul pătimirii sale şi în puţină vreme a câştigat comoara cea veşnică şi bucuria cea negrăită. După aceasta a aruncat pe Sfântul Elefterie în acel cuptor, iar focul s-a stins îndată ca şi întâi; cuptorul s-a răcorit şi fiarele cele ascuţite s-au rupt, ca şi cum s-ar fi sfiit de trupul mucenicului, mustrând orbirea cea sufletească a aceluia ce-l muncea şi atrăgând pe cei ce stăteau împrejur spre cunoştinţa lui Dumnezeu, Celui ce făcea acele minuni preaslăvite. Atunci au strigat cei ce stăteau împrejur: „Mare este Dumnezeul creştinilor, cel mărturisit de Elefterie". Iar muncitorul a rămas în mare nepricepere şi a poruncit să arunce pe mucenic în temniţă; deci adunând el pe slujitorii săi, toată ziua s-au sfătuit cum să-l piardă pe Elefterie.

Sfântul mucenic Elefterie a fost chinuit cu foame în temniţă mai multe zile; iar Cel ce a trimis altădată hrană lui Daniil prin Avacum

şi lui Ilie prin corb, Acela n-a trecut cu vederea nici pe Elefterie care se topea de foame, ci îl hrănea cu hrană îngerească. După aceasta a poruncit tiranul să se aducă nişte cai sălbatici şi să-l lege de ei, ca fiind târât de dânşii şi, rupându-se, să moară. Dar în zadar îşi pierdea vremea şi se muncea, căci pe când el, neînţeleptul, nepriceputul şi necuratul nu înceta a cugeta cele rele asupra sfântului, Domnul cel Atotputernic nu întârzia a trimite dintru înălţime ajutor. Şi a venit îngerul Domnului din cer şi a dezlegat pe Elefterie, şi răpindu-l din mâinile celor ce-l munceau, l-a suit într-un munte aproape de cetate, la un loc pustiu, unde sălăşluiau fiarele. Acolo sfântul mucenic înălţând laude lui Dumnezeu, vieţuia împreună cu fiarele, ca şi cu nişte oi; căci înconjurându-l leii şi urşii, se gudurau ca şi cum ar fi cunoscut glasul lui, şi ca robii urmau domnului lor, slujindu-l şi păzindu-l.

Dar după câtăva vreme, au aflat de dânsul şi vânătorii care umblau după vânat prin pustie; şi s-a auzit de dânsul şi la împăratul Adrian, care îndată a trimis ostaşi ca să-l prindă pe Elefterie. Şi mergând ostaşii şi năvălind asupra sfântului, s-au pornit asupra lor fiarele, ca asupra vrăjmaşului domnului lor; şi îndată i-ar fi rupt pe dânşii, de nu le-ar fi oprit sfântul şi de nu le-ar fi trimis în pustie; iar el singur a purces cu ostaşii, bucurându-se, ca şi cum ar fi fost chemat la un ospăţ, vorbind împreună cu dânşii pe drum despre împărăţia lui Dumnezeu şi despre focul gheenei, care este pregătit închinătorilor de idoli; încât i-a făcut creştini şi i-a botezat împreună cu alţii, ca la cinci sute, care crezuseră în Hristos. Şi venind în Roma la împăratul, a fost osândit spre mâncarea fiarelor. Deci scoţându-l în privelişte au trimis asupra lui mai întâi o leoaică foarte sălbatecă şi neîmblânzită, care la început s-a pornit asupra sfântului cu iuţime; apoi, după ce s-a apropiat, şi-a plecat capul la picioarele lui şi i-a lins tălpile, făcând unele semne, de parcă ar fi avut cunoştinţă omenească şi se cucernicea de mucenicul.

Nici această minune n-a crezut-o tiranul cel crud la inimă, ci a socotit că fiind leul de parte femeiască, de aceea nu are atâta putere şi n-a vătămat pe sfântul. Deci a poruncit să aducă alt leu de parte bărbătească, dar care arătându-se către sfântul mai blând decât leoaica, îi îmbrăţişa şi îi săruta picioarele lui, gudurându-se cu coada sa; juca şi se bucura pe dinaintea lui, arătând şi el înţelegere şi dragoste către sfântul. Iar cei ce stăteau împrejur văzând o minune ca aceea, câţi aveau ochii sufletului deschişi, au strigat: „Mare este Dumnezeul creştinilor!" Iar cei orbi şi neînţelegători, ziceau că este vrăjitor şi fermecător; deci pe aceia, ca pe nişte nedrepţi, dumnezeiasca voie

după dreptate i-a pedepsit, după cum zice dumnezeiescul părinte David, *ca să se astupe buzele cele viclene, care grăiesc asupra dreptului fărădelege şi defăimare;* căci îndată ce au zis cuvintele cele de hulă, nevăzut rănindu-se, au murit.

Iar tiranul nepricepându-se ce să mai facă, văzând că sfântul îi biruieşte toate muncile, a poruncit să-i taie capul cu sabia; şi aceasta făcându-se, şi-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu. Iar maica sfântului, fericita Antia, care privea cu bucurie spre nevoinţa fiului său, cuprinzând trupul lui cel mort îl săruta, veselindu-se cu duhul şi mulţumind că sângele fiului său cel luat dintr-însa, s-a vărsat pentru Hristos. Apoi ea însăşi a căzut moartă peste fiul său, ucisă fiind cu sabia de cei necredincioşi. Iar credincioşii ce erau din Iliric şi cei din Avlona, adică din episcopia mucenicului, luând sfintele lor trupuri şi cu miresme ungându-le, le-au îngropat cu cinste, lăudând pe Dumnezeu, Căruia I Se cuvine slava în veci. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, SFÂNTUL ŞTEFAN MĂRTURISITORUL, ARHIEPISCOPUL SUROJIEI

Cuviosul părinte Ştefan era de neam din Capadocia cea mare, născut din părinţi creştini, care l-au crescut întru viaţă cuviincioasă. Deci copilul fiind din pruncie cu bun obicei, se abătea de la jocurile cele obişnuite ale copiilor. Iar într-al şaptelea an, l-au dat părinţii săi la învăţătura cărţii. Şi era isteţ cu mintea la învăţătură, şi în puţin timp a deprins bine dumnezeiasca Scriptură. Şi fiind de cincisprezece ani a ieşit din patria sa şi a venit la Constantinopol, pentru a-şi isprăvi învăţătura acolo, în zilele împăratului Teodosie Adrametin şi a sfântului patriarh Ghermano. Şi acolo se îndeletnicea cu învăţătura filosofiei, aşa că pe mulţi i-a covârşit cu înţelepciunea şi chiar pe dascălii săi, încât toţi se minunau de înţelepciunea lui.

Şi auzind de dânsul patriarhul Constantinopolului, Sfântul Ghermano, l-a chemat la sine şi, binecuvântându-l, l-a întrebat din ce parte este, iar el i-a spus toate cele despre sine. Iar patriarhul îndrăgindu-l pentru obiceiul lui cel bun şi pentru înţelepciunea şi smerenia lui, l-a luat pe lângă sine. Şi a petrecut fericitul lângă patriarh câţiva ani, îndeletnicindu-se la sfânta biserică, vieţuind cu înfrânare şi întru conştiinţă curată.

După aceasta s-a dus de acolo tăinuindu-se de toţi, şi mergând într-o mănăstire, s-a călugărit şi se nevoia foarte mult. Apoi poftind

petrecere fără tulburare, a ieşit din mănăstirea aceea şi aflând un loc întunecos şi neştiut de nimeni, a petrecut într-însul multă vreme, slujind lui Dumnezeu în post şi în rugăciune. După aceasta s-a mutat către Domnul episcopul care era în cetatea Surojiei şi a venit poporul din Surojia în Constantinopol, la preasfinţitul patriarh Ghermano, cerând episcop. Şi făcându-se încercare pentru alegerea lui, era neunire, unii vrând pe unul, iar alţii pe altul. Iar surojenii rugau pe împăratul şi pe preasfinţitul patriarh să le dea un episcop care ar putea să îndrepteze Biserica bine, pentru că se înmulţiseră eresurile în cetatea lor.

Deci odată stând Sfântul Ghermano noaptea la rugăciune, i s-a arătat îngerul Domnului, zicându-i: „Mâine dimineaţă trimite în locul întunecos unde vieţuieşte alesul lui Dumnezeu, Ştefan, pe care să-l aşezi episcop al Surojiei. Căci acela poate să pască bine turma lui Hristos şi pe cei necredincioşi să-i întoarcă la buna credinţă; căci eu sunt trimis către dânsul de la Dumnezeu să-i poruncesc, ca întru nimic să nu se împotrivească ţie". Iar patriarhul a zis: „Doamne, cum pot să ştiu locul unde petrece Ştefan, alesul lui Dumnezeu?" Iar îngerul luând pe o slugă a patriarhului, i-a arătat locul petrecerii sfântului. Şi venind sluga înapoi, a spus patriarhului. Iar sfântul în acel ceas înălţând rugăciune către Dumnezeu în locul său cel întunecos, i s-a arătat acelaşi înger în haine albe, încât s-a temut Sfântul Ştefan şi tremurând a căzut de frică la pământ. Dar îngerul luând pe sfânt de mână, l-a întărit, zicând: „Eu sunt îngerul Domnului trimis de la Mântuitorul Hristos spre a-ţi spune ţie bucurie şi a-ţi porunci să mergi în cetatea Surojiei şi să înveţi pe popor credinţa lui Hristos; şi iată dimineaţa te va lua patriarhul şi sfinţindu-te te va trimite acolo arhiepiscop, iar tu să nu te împotriveşti, ca să nu mânii pe Dumnezeu". Apoi îngerul, dându-i pace, s-a suit în ceruri. A doua zi patriarhul a trimis degrabă cu sluga sa doi preoţi la Sfântul Ştefan. Şi mergând ei, au adus pe sfântul la patriarh cu mare cinste. Iar patriarhul l-a primit cu bucurie şi sfinţindu-l, l-a aşezat arhiepiscop Surojiei şi l-a trimis cu corabia la scaunul lui.

Venind sfântul în cetatea Surojiei şi şezând în scaunul arhiepiscopiei, învăţa poporul dumnezeieştile scripturi, încât în cinci ani toată cetatea Surojiei a botezat-o şi pe toate cetăţile dimprejurul ei. După aceasta s-a ridicat în Constantinopol împăratul Leon, care era din Isauria şi s-a îndrăcit cu lupta împotriva sfintelor icoane, fiind învăţat de doi jidovi. Deci mai întâi a poruncit să pună sfintele icoane sus, ca numai acela care va fi curat să le sărute. După aceasta a poruncit să spânzure sfintele icoane în văzduh, zicând că nu se cade să fie atârnate pe perete şi multe altele făcea ticălosul.

Iar Sfântul patriarh Ghermano mult a stat împotrivă, vorbindu-i şi explicându-i să se lase de scornirea lui cea rea. Dar mâniindu-se blestematul, a arătat veninul pe care-l avea ascuns în inima sa şi a început cu totul a lepăda sfintele icoane, a le huli şi a le călca. Apoi a trimis poruncă prin toată cetatea şi prin multe locuri de primprejur, ca toţi să facă acelaşi lucru împotriva sfintelor icoane, şi zicea: „De va fi cineva potrivnic mie, cu diferite munci îl voi munci şi-l voi da morţii". Atunci puteai vedea în Constantinopol pe creştinii cei bine credincioşi munciţi cu multe feluri de munci, iar pe patriarhul Ghermano l-a surghiunit răucredinciosul împărat şi în locul lui a pus pe Anastasie, de neam sirian, care era la un cuget cu dânsul.

Apoi împăratul şi cu patriarhul au trimis poruncă prin solii lor în Surojia, ca sfântul arhiepiscop Ştefan să nu se închine icoanelor şi Crucii. Dar sfântul răspundea: „Nu voi lăsa pe poporul meu a se lepăda de Hristos, nu ascult porunca împăratului, nici pe a ticălosului patriarh". Apoi s-a coborât noaptea în corabie către cei trimişi şi a venit în Constantinopol. Şi îmbrăcându-se în veşmintele dregătoriei sale, a stat înaintea împăratului.

Iar acesta l-a întrebat: „Cine eşti tu?" Iar sfântul a răspuns: „Eu sunt Ştefan, arhiepiscopul Surojiei". Şi a zis împăratul: „Oare vezi soborul acesta şezând cu mine în mare cinste? Aceştia au ars şi au călcat icoanele, deci şi tu ascultă-mă pe mine şi vei fi împreună cu noi în această cinste mare". Sfântul a răspuns: „Chiar de mă vei şi arde sau mă vei tăia în bucăţi, sau cu orice fel de munci mă vei pedepsi, pentru icoana şi Crucea Domnului, toate le voi răbda". Apoi iarăşi a zis sfântul către împărat: „Noi am aflat în cărţi o proorocie, că se va ridica în Constantinopol un împărat răucredincios, care va arde sfintele icoane, dar să nu lase Dumnezeu aceasta întru împărăţia ta". Şi a zis împăratul: „Oare aflat-aţi numele acelui împărat?" Răspuns-a sfântul: „Numele lui este Conon". Şi a zis împăratul: „Adevărat, Ştefane, ai aflat numele meu, căci tatăl meu şi maica mea aşa m-au numit pe mine, Conon". Iar Ştefan a zis: „O, împărate, să nu fie aceasta întru împărăţia ta; căci de vei face aşa, apoi vei fi mergător înaintea lui antihrist". Auzind acestea de la sfântul, ticălosul împărat i-a sfărâmat faţa lui, precum şi buzele şi dinţii, cu o mână de fier, zicând: „Cum mă numeşti pe mine mergător înaintea lui antihrist?" Apoi a poruncit să apuce pe sfânt de păr şi de barbă, să-l bată, să-l târască pe pământ şi să-l arunce în temniţă. Iar sfântul, fiind târât, înălţa mulţumire lui Dumnezeu. Şi astfel a fost dus în temniţă, unde mai erau şi alţi arhierei.

După aceasta, iarăşi a poruncit împăratul să-l aducă înaintea sa, şi a zis: „Bătându-l, târâţi-l aici". Deci a venit sfântul înaintea împăratului împreună cu şapte episcopi. Împăratul ţinea în mâinile sale icoana Domnului, a Maicii Domnului şi a Mergătorului înainte, Ioan, apoi a zis către sfântul: „Pentru ce m-ai numit mergător înaintea lui antihrist?" Sfântul a zis: „Pentru că faci lucrurile aceluia, de aceea am zis şi iarăşi voi mai zice". Apoi împăratul a scuipat icoana, pe care a călcat-o şi a zis lui Ştefan: „Fă şi tu aşa icoanei acesteia". Iar sfântul lăcrimând, a zis: „Vrăjmaşule al lui Dumnezeu, nevrednicule de împărăţie, cum n-au orbit ochii tăi cei răi şi nu s-au uscat mâinile tale cele fără de lege? Dumnezeu să-ţi ia degrabă împărăţia ta şi să-ţi scurteze viaţa". Iar împăratul auzind acestea, cu mânie a poruncit să-l bată; apoi l-a legat de coada unui cal şi l-a dus în temniţă, iar sfântul dădea mulţumită lui Dumnezeu. Şi sculându-se toţi cei ce erau în temniţă, au rugat pe Dumnezeu, şi cu rugăciunea sfinţilor, îndată a murit răul împărat.

După dânsul a luat împărăţia Constantin Copronim, fiul lui, a cărui împărătească auzind de faptele cele bune şi de minunile Sfântului Ştefan, a rugat pe bărbatul său, împăratul Constantin, ca să-l libereze la scaunul său. În acea vreme i s-a născut împăratului un fiu şi sfântul l-a botezat Ştefan. Iar împăratul mulţumindu-i, cu mare cinste l-a liberat la turma sa. Deci bunul păstor primindu-şi iarăşi scaunul său, a păscut bine turma cea încredinţată lui vreme îndelungată. Apoi cunoscându-şi sfârşitul său, a pus în locul său în scaunul Surojiei pe un cleric al său, cu numele Filaret, şi s-a mutat la Dumnezeu în viaţa cea veşnică, în cincisprezece zile ale lunii decembrie.

Şi era acolo un om cu numele Efrem, de neam din Surojia, orb fiind din pântecele maicii sale, pe care Sfântul Ştefan îl îngrijea, dându-i mâncare, băutură şi haine. Acela auzind de moartea făcătorului său de bine a plâns, zicând: „De acum cine mă va cerceta? Vă rog duceţi-mă ca să-i sărut sfintele lui picioare". Şi când a fost adus la trupul Sfântului Ştefan, a căzut la picioarele lui plângând şi tânguindu-se, apoi acolo îndată a văzut. Şi prin acea minune a făcut Dumnezeu încredinţare pentru plăcutul Său, cum că este rânduit cu sfinţii, în ceata făcătorilor de minuni şi a mărturisitorilor. Iar sfântul lui trup l-au îngropat cu cinste arhiereii şi tot poporul Surojiei, vărsând multe lacrimi, spre slava lui Dumnezeu Cel lăudat de toţi şi preaînălţat în veci. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, CUVIOSUL PAVEL CEL NOU[2]

care a sihăstrit în muntele Latru, în anii împărăţiei lui Constantin Porfirogenetul

Aproape de cetatea Pergamului, ce se află în Asia, este o eparhie ce se numeşte Elea. În aceasta a răsărit sadul acesta dumnezeiesc şi vrednic de minune. Avea încă şi un alt frate după trup, mai mare, iar după fapta bună mai mic, cu numele Vasile. Tatăl lui se numea Antioh şi a fost căpitan în armata Constantinopolului. Şi fiind război aproape de Hiu, cu agarenii Critului, a fost ucis. Iar femeia lui cu numele Evdochia, a luat copiii săi şi s-a dus în Frigia. Acolo s-a aşezat într-un sat ce se numea Marocatul, din care era şi dumnezeiescul Ioanichie cel Mare, cu care se şi înrudea. Şi a dat pe copiii săi, adică pe Pavel şi pe Vasile, în mănăstirea Sfântului Ştefan ca să înveţe carte. După puţină vreme, mama lor a însurat pe Vasile, fără voia lui. După ce a săvârşit nunta, Vasile a fugit din cămara cea de nuntă, şi lepădându-se de toate voile cele trupeşti, s-a dus în lavra Sfântului Ilie, ce era în muntele Olimpului. Acolo tăindu-şi împreună cu părul toate grijile cele lumeşti, s-a făcut bun monah.

După aceea, pentru supărarea rudeniilor şi a cunoscuţilor, s-a dus în părţile cele mai liniştite ale muntelui. Apoi a pus în gândul său să aducă acolo şi pe fratele său Pavel; pentru care preabunul Dumnezeu în trei rânduri i-a poruncit în vis să-l aducă şi pe dânsul, ca să se nevoiască împreună; căci ca un cunoscător al celor ce vor să fie, cunoştea mai înainte cele ce aveau să fie mai pe urmă. Deci a pus tot felul de sârguinţă printr-un monah, pe care l-a trimis în trei rânduri în satul unde se afla Pavel, fratele lui, ca să-l aducă la dânsul. Mergând monahul acela, şi aflând pe Pavel luminat şi îndemnat de Dumnezeu, şi dorind acum şi el să vadă pe fratele său, căci acum murise mamă-sa şi rămăsese sărman, l-a adus la Vasile, fratele lui cel mai mare, care s-a bucurat foarte mult de dânsul.

Petrecând acolo puţine zile, s-au dus amândoi la muntele Latru, unde era o mănăstire ce se numea Caria, care avea ca egumen un om îmbunătăţit cu numele Petru, care strălucea cu faptele cele bune ca o stea luminoasă. Pe acesta cunoscându-l Vasile şi ştiindu-i sfinţenia lui, a adus la el pe Pavel, fratele său, şi l-a dat lui, ca să-l povăţuiască spre petrecerea cea plăcută lui Dumnezeu.

[2] Tradusă din limba greacă.

Deci văzând Pavel pe Petru egumenul, a căzut cu faţa la pământ înaintea lui, ca şi cum ar fi fost lovit de un fulger în faţă şi a rămas încremenit, zăcând la pământ. Iar minunatul Petru l-a ridicat şi l-a întrebat ce a pătimit. Iar Pavel a răspuns că este păcătos şi îşi cere iertare. Deci Petru a zis către dânsul: „Măcar de aş avea şi eu păcate, numai câte ai tu!" Şi cunoscând marele Petru cu ochii cei sufleteşti, că tânărul îl va covârşi în fapta bună şi că se va face pretutindeni vestit, l-a luat ca ascultător al său. Iar Pavel a primit cu bucurie, pentru că, precum însuşi ne-a spus, când l-a văzut întâi, după cum am zis mai sus, i s-a arătat un stâlp de foc şi pentru aceasta a căzut la pământ.

Deci Vasile s-a întors iarăşi în Olimp, după ce a dat pe fratele său sfântului mai sus pomenit. Apoi a petrecut în mănăstirea Sfântului Ilie, în care s-a făcut şi egumen, unde vieţuind bine şi cu viaţă îmbunătăţită, s-a odihnit întru Domnul.

Iar dumnezeiescul Pavel se străduia totdeauna să urmeze pe sfântul său bătrân întru toate faptele sale cele dumnezeieşti. Şi avea stareţul lui două rase de păr şi purta numai câte una câteva zile, apoi se schimba şi se îmbrăca cu cealaltă. Iar Pavel se îmbrăca cu aceea pe care o lepăda dascălul său şi o purta aşa întinată şi nespălată. Iar bătrânul îi arăta în faţă că nu i-a zis lui să facă aceasta, însă nu-l oprea, ci mai mult se bucura, văzând la dânsul mai înainte bune vestiri şi nădăjduind să vadă cu vremea minunate fapte, precum s-au şi făcut cu dumnezeiescul ajutor.

În mănăstirea aceea a Cariei erau adunaţi mulţi monahi, de care îngrijea cu sârguinţă marele Petru, ca un povăţuitor şi nu lăsa pe nici unul să petreacă în lenevie, ci voia să stea la slujbă toţi cu sârguinţă. Odată văzând pe Pavel că a adormit în biserică, l-a ocărât, iar acela cerându-şi iertare cu smerenie, a dobândit-o. Dar văzându-l în altă noapte dormitând, i-a dat o palmă peste obraz şi de atunci n-a mai adormit niciodată în timpul slujbei, nici în rugăciunea cea deosebi, fiindcă palma aceea s-a făcut vindecare lui Pavel, punând şi el sârguinţă, după cum se cuvenea.

Dar mai ales altă pedepsire a început preaînţeleptul, ca să-şi împileze trupul şi să-l aibă supus duhului totdeauna. Dar aceasta poate se va părea celor lenevoşi, mai presus de credinţă; cu toate acestea, cei care au văzut au mărturisit şi pe aceia i-am crezut şi noi, căci i-am cunoscut că erau iubitori de adevăr şi îmbunătăţiţi şi pentru aceasta am scris, spre pildă. Mai ales că şi minunatul Gavriil, despre care vom vorbi mai jos, ne-a adeverit că a văzut cu ochii săi că a legat cu o funie două pietre mari, şi atârnându-le în spate, înconjura

toată noaptea prin mănăstire, până când lovea în toacă. Aceasta o făcea ca să biruiască somnul, şi să se obişnuiască pe sine a fi în privegheri nepregetător şi încă ca să-şi smerească trupul şi să biruiască patimile ca un ostaş nebiruit. Aceste pietre le-au păzit monahii cei mai sârguitori mulţi ani după adormirea cuviosului şi le arătau închinătorilor celor cucernici, care veneau să se închine sfintelor lui moaşte.

Însă nu numai aceasta, ci şi într-altele era foarte nevoitor. Atât de mult îşi muncea trupul împotriva somnului şi se ostenea, încât când dormita din osteneala cea fără de măsură, nu dormea pe aşternut sau pe vreo rogojină sau să se culce jos cândva, ci ori de un copac, ori de o piatră, sau de altceva se rezema drept şi aşa aţipea puţin, numai cât să nu-şi vatăme mintea din prea multa priveghere şi nevoinţă. Niciodată n-a râs, nici cuvânt deşert sau urât n-a vorbit în toată viaţa sa, de-a pururea pomenitul. Şi pe lângă celelalte osteneli ale lui, a fost rânduit la bucătărie, unde se străduia cu osârdie, căci fierbea bucate cu mare grijă, ca să nu supere pe fraţi; iar când frigea ceva pe cărbuni, văzând focul cel vremelnic, îşi aducea aminte de cel veşnic, şi se uda cu lacrimi fierbinţi ca şi cu un râu, socotindu-se pe sine ca pe un osândit şi muncit.

Şi când ceilalţi fraţi se culcau pe patul lor să se odihnească, el ieşea din mănăstire, se ducea la fântână, şi rezemându-se de un castan, se ascundea sub el minunatul şi se ruga. Copacul acela era des şi mare, şi până în ziua de astăzi păstrează numirea lui Pavel şi mărturiseşte nevoinţele şi dumnezeieştile lui isprăvi. Acolo s-a făcut şi o minune asemenea cu a lui Moise, căci într-o noapte rugându-se Pavel, s-a arătat tot copacul arzând de sus până jos şi vedeau monahii pe cuviosul că era şi el tot foc, iar mantia care o purta se vedea toată arzând. Încă şi degetele sale se arătau ca nişte făclii când îşi înălţa mâinile şi se ruga.

Apoi după ce a încetat această înfricoşată şi minunată vedere, cuviosul plângea din toată inima şi înseta a se izbăvi de viaţa aceasta vremelnică şi stricăcioasă şi a se duce la cea veşnică şi nestricăcioasă. Căci cu adevărat foc nematerialnic ardea de tot în inima lui pentru dragostea lui Hristos şi nu avea odihnă. Pentru aceasta de multe ori ruga pe egumen să-l ierte şi să-l binecuvinteze a se duce la loc liniştit, ca să petreacă viaţă fără tulburare. Însă Cuviosul Petru nu-l lăsa, căci era încă tânăr şi se temea să nu-l amăgească diavolul şi să-l biruiască ca pe un nelucrător.

Deci Pavel a îngăduit până ce s-a săvârşit egumenul, apoi s-a sfătuit pentru acest bun scop ce avea cu un ucenic al său, care se

numea Dimitrie, către care avea dragoste neasemănată, ca şi către un frate, căruia i-a zis să-l ierte, că are să se ducă la un loc liniştit. Iar acesta auzind de despărţirea sa de dânsul, a lăcrimat şi l-a rugat să-l ia şi pe el împreună cu dânsul.

Văzând Pavel socoteala lui cea bună, a primit să se ducă amândoi, şi suindu-se în vârful muntelui aceluia al Latrului, s-au coborât apoi în partea dinspre miazăzi a lavrei, care se numeşte a Chelivarilor, şi înconjurând toate chiliile, s-au făcut cunoscuţi pustnicilor care locuiau în peşterile acelea. În acest loc au venit părinţii de la Sinai şi de la Rait, câţi au scăpat de saracini, şi acolo s-au sălăşluit în număr de trei sute.

După ce a ajuns în acea pustie, minunatul Pavel împreună cu Dimitrie au înconjurat toate peşterile, şi aflând una mai liniştită, ce îi zicea a Născătoarei de Dumnezeu, i-a plăcut lui Pavel şi a zis să rămână acolo. Celălalt a răspuns: „Cât pentru linişte, locul este foarte potrivit, însă avem trebuinţă şi de puţină hrană trupească şi aici nu avem nimic din cele de nevoie. Deci să mergem în schitul Chelivarilor şi, şezând cu un chiliot, să luăm cele de trebuinţă trupului din lavră sau de la altcineva din sihaştri". Iar Pavel arătându-i copăceii care se numeau *prenari*, răspunse: „Ghinda acestor copăcei ne ajunge nouă". Iar Dimitrie zise: „Acestea sunt atât de vătămătoare, încât nici porcii nu le mănâncă de multe ori". Cuviosul Pavel îi răspunse: „De vreme ce iubeşti, frate, să ai deplin voile trupului tău şi nu-ţi aduci aminte de dumnezeieştile cuvinte ale Evangheliei, care ne învaţă să nu ne îngrijim pentru hrana şi îmbrăcămintea de mâine, eu rămân aici, iar tu du-te unde pofteşti".

Deci Pavel a rămas acolo, iar Dimitrie s-a dus în schitul Chelivara şi s-a sălăşluit deasupra lavrei împreună cu un bătrân îmbunătăţit, cu numele Matei, om mai înainte-văzător şi sfânt. Acesta, auzind de Pavel prin Dimitrie, i-a trimis hrana cea de trebuinţă, pe care o primea fericitul ca din mâna lui Dumnezeu, mulţumind Domnului care se îngrijeşte de dânsul, ca un bun şi iubitor de oameni. Deci a rămas bunul Dimitrie slujind lui Matei fără pregetare şi ajutând şi lui Pavel în cele de nevoie ale trupului.

Şi avea Sfântul bătrân Matei un obicei: când scotea pâinea făcea rugăciune mai întâi, ca astfel darul lui Dumnezeu să o înmulţească. Într-o zi a scos Dimitrie pâinea şi a adus la masă ca să mănânce, apoi întrebându-l bătrânul dacă a făcut rugăciune şi cruce peste dânsa înainte de a o lua, el a răspuns că a uitat. Pentru aceea s-a mâhnit bătrânul şi a zis: „Pe semne că voieşti să faci ca să se împuţineze pâinea şi să ne ducem prin sate şi să căutăm hrană". Acestea zicând,

a întors pâinea înapoi şi a făcut rugăciune. Aşa făcea în fiecare zi şi, o, minunile Tale, Hristoase împărate, mult Dăruitorule! nu a lipsit din ceasul acela pâinea niciodată, ci scotea din coş cât trebuia şi nu numai ei amândoi mâncau, ci trimiteau şi Cuviosului Pavel şi altora.

Deci lăsând necazurile pe care de voia lui le răbda – privegherea, postul, metaniile, singurătatea şi toate celelalte pătimiri –, vreau să povestesc ispitele pe care le-a pătimit şi răbdat de la urâtorul de bine diavolul, ca să fac cunoscut câtă pizmă şi urâciune are el asupra omului. Căci nu numai cu năluciri supăra pe Cuviosul Pavel, ci şi pe faţă, în vederea ochilor, cu multă îndrăzneală i se arăta şi gălăgie făcea; apoi cu glasuri nedesluşite striga; scrâşnind cu dinţii îl înfricoşa, făcea cutremure şi pietre mari surpa, azvârlea cu lemne şi alte nenumărate rele îi făcea, ca să-l înfricoşeze şi să fugă din pustia aceea, pentru că el îi necăjea mult pe diavoli cu şederea lui acolo. Dar el stătea cu vitejie, iar ispitele lor le socotea săgeţi ale copiilor. Şi au petrecut Pavel, Dimitrie şi bătrânul în pustia aceea, opt luni.

Apoi a scris egumenul mănăstirii lor, poruncind lui Pavel şi lui Dimitrie să se întoarcă la metania lor, iar de nu, să fie neiertaţi. Pentru aceea fără voie s-au întors, dar mai întâi Pavel s-a dus la bătrânul lui Dimitrie, ca la un îmbunătăţit şi i-a cerut binecuvântarea; iar acesta i-a proorocit câte fapte bune aveau să săvârşească amândoi. Apoi fiind binecuvântat de dânsul, s-a dus la mănăstirea Caria.

După puţine zile, dumnezeiescul Pavel luându-şi iertare, iarăşi a plecat şi s-a dus în muntele Latrului. Apoi înconjurând toate peşterile ce se aflau în vârful muntelui, şi aflând un monah cu numele Atanasie, care fusese proestos al unei mănăstiri patriarhiceşti şi atunci se odihnea acolo în munte, în lavra Sotirson, l-a rugat pe acesta ca să-i zidească acolo, aproape de lavră, un stâlp, dar Atanasie i-a arătat lui alt stâlp zidit de Dumnezeu, care era o piatră atât de înaltă, încât ajungea la nori vârful ei. Iar în vârful pietrei era o peşteră mică, nefăcută de mână, în care petrecuse mai înainte un sfânt, timp de douăzeci de ani.

Deci în această peşteră s-a sălăşluit minunatul Pavel, luându-şi puţină hrană cu dânsul, care după ce a sfârşit-o, a suferit mare strâmtorare, pentru că acolo locul era cu totul pustiu şi cuviosul nu voia să mai coboare de acolo, lăsând toată purtarea de grijă la Domnul, Care ca un bun şi milostiv i-a trimis ajutor în chipul acesta: Un om oarecare, cu numele Gheorghe, păştea caprele, şi a pierdut două, care după iconomia lui Dumnezeu s-au dus la stâlpul cuviosului de păşteau acolo. Şi ducându-se Gheorghe să le caute, a văzut pe cuviosul. Şi întrebându-l cu dinadinsul cine este, de unde şi când a

venit acolo, cuviosul a spus tot adevărul. Deci de atunci Gheorghe îi aducea lui cele de trebuinţă pentru hrană şi îmbrăcăminte, untdelemn şi lihnar ca să-şi citească pravila sa. Dar după ce a venit vara, şi Gheorghe neavând vreme să meargă la cuviosul să-i ducă cele de nevoie, Pavel iarăşi a rămas cu totul fără purtare de grijă, petrecând multe zile nemâncat, încât se primejduia să moară, apoi neputând să stea pe picioarele sale, zăcea pe jumătate mort şi fără glas. Şi văzând candela atârnată acolo, sculându-se cu multă trudă şi osteneală a băut untdelemnul şi apa din candelă, ca să capete puţină viaţă. Aşa îşi muncea trupul său, de trei ori fericitul, ca să afle desfătare veşnică în rai.

Iar Preabunul Dumnezeu a luminat pe Atanasie, cel mai sus pomenit, care i-a arătat lui stâlpul şi şi-a adus aminte de cuvios, aducându-i bucate. Atunci s-a înştiinţat Dimitrie şi mulţi alţii, care îi aduceau lui cele de trebuinţă. Dar şi acolo în piatra aceea îl supărau diavolii, că uneori i se arătau şi voiau să-l arunce de acolo jos, iar alteori îi puneau foc să-l ardă şi-l săgetau cu săgeţi. Dar cuviosul stătea fără frică, ca un leu şi nu se temea de măiestriile lor. Pentru aceea, preavicleanul şi răul s-a prefăcut într-un şarpe mare şi înconjura pe dinăuntru toată peştera fluierând. Apoi a mers înapoia cuviosului şi s-a suit pe umerii lui şi şi-a întors capul spre gura sfântului, când se ruga. După aceea se uita în ochii lui mult timp fără ruşine şi aceasta nu de zece ori sau o lună, ci vai! trei ani întregi, făcându-i multă supărare. Însă nu i-a făcut nici o vătămare, că Dumnezeu, ca un iubitor de oameni, îl păzea şi nu avea urâtorul de oameni stăpânire ca să-i facă rău, ci numai îl ispitea, ca plată mai multă să aibă.

Cuviosul Pavel dorea ca vreun preot să-i slujească Liturghia acolo în peşteră şi să se împărtăşească cu Sfintele Taine. Deci a rugat pe Atanasie de i-a făcut scară şi s-a suit un preot, care slujind Sfânta Liturghie, sfântul s-a împărtăşit cu Sfintele Taine, pe care le-a luat cu multă evlavie şi umilinţă. Atunci s-a făcut un cutremur atât de înfricoşat, încât s-au cutremurat şi cei ce erau de faţă, pentru că locul era foarte înalt şi se clătina ca o ramură de copac. De aceea temându-se ca nu cumva prăpăstuindu-se să moară, s-au sărutat unii cu alţii şi s-au iertat plângând, dar numai aceia s-au temut care erau deasupra în stâlp, iar cei ce rămăseseră dedesubt ziceau că n-au văzut nimic.

Ascultaţi şi altă minune. Multă mâhnire avea cuviosul că nu avea apă şi suferea osteneală neasemănată acela care o ridica la acea înălţime. De aceea punându-şi nădejdea în Dumnezeu, a ieşit din peşteră, şi înconjurând tot stâlpul, privea spre pietre să vadă undeva

de ar pica apă, dar n-a aflat. Văzând un loc oarecare ce i s-a părut îndemânatic pentru apă, a căzut la rugăciune, zicând acestea: „Stăpâne, Atotputernice, nimic nu este Ţie cu neputinţă, căci faci câte voieşti cu preasfânta Ta poruncă. Deci precum ai poruncit de demult de a ieşit apă din piatră şi ai adunat pe poporul Tău în pustie, aşa şi acum, de este bineplăcut împărăţiei Tale, porunceşte să iasă apă din această piatră uscată, spre slava Ta".

Acestea zicând, o, negrăită bunătatea Ta, Hristoase, şi nespusă puterea Ta! A izvorât apă dulce şi s-au spăimântat toţi şi nu numai atunci, dar şi până în ziua de astăzi izvorăşte minunat apă, care la gust este foarte dulce şi mirositoare; apoi lucru minunat este că nici când beau mulţi din ea nu se împuţinează, nici când este numai unul, nu se înmulţeşte; ci totdeauna este plin lacul acela, ori şi cât ar scoate cineva; nici nu scade de tot, nici nu prisoseşte să se verse afară, încât se face totdeauna minune. De atunci s-a făcut vestit cuviosul la toţi, încă s-a învrednicit să vadă şi îngeri – ca unul care petrecea viaţă întocmai cu a îngerilor –, şi să vorbească cu dânşii şi să cânte împreună cu dânşii, când îi auzea lăudând pe Dumnezeu, după cum şi în ceruri îl preamăresc pe El. Încă şi diavolii de multe ori se închipuiau în îngeri luminaţi, ispitindu-se să-l amăgească. Însă el avea pe Dumnezeu, care îi arăta cele ascunse şi nu-i asculta pe dânşii nicidecum.

Deci astfel s-a făcut cuviosul renumit, şi strălucea pe stâlp ca un soare. Iar cu minunata lui petrecere a atras pe mulţi la sine – ca magnetul pe fier –, care s-au adunat din diferite locuri şi s-au sălăşluit împrejurul stâlpului, unii zidindu-şi colibe, alţii săpându-şi peşteri şi fiecare mergea cum putea, să se înveţe de la dânsul. După aceea au zidit şi o biserică în numele Sfântului Arhanghel Mihail, după porunca starețului, care i-a împărţit în două cete: unii să petreacă viaţă de obşte, iar alţii să fie de sine, fiecare după cum îşi va alege. Apoi le-a poruncit să nu aibă cineva nici măcar un ac, fără de ştirea egumenului. Şi le-a descoperit toate rânduielile monahiceşti, cum să petreacă în slujba dimineţii şi în viaţa lor, în îmbrăcăminte şi în toate celelalte, câte le cerea viaţa cea îmbunătăţită şi plăcută lui Dumnezeu.

Apoi le-a dat toate cele de trebuinţă, ca să nu le lipsească nimic şi să-i încerce gândul de a se întoarce înapoi, lipsindu-le ceva din cele de nevoie ale trupului; iar acestea i le aduceau cei credincioşi ca milostenie. Iar cei care veneau să se liniştească, îşi aduceau averea lor cu ei şi o dădeau proiestosului, pentru chivernisirea fraţilor. Ba încă îi aduceau de multe ori şi pâine.

Odată i-au adus puţină făină, pe care monahii au frământat-o fără să ceară binecuvântare, pentru că ei nu aveau pâine în ziua aceea şi erau siliţi să facă aceasta. Dar după ce au frământat-o, s-au suit degrabă şi i-au spus bătrânului; însă acesta i-a canonisit foarte greu şi frământătura le-a poruncit s-o arunce în râu, ca să nu mai îndrăznească cineva a mai face ceva fără binecuvântare. Pentru aceasta monahii s-au mâhnit foarte mult, căci nu aveau ce să mănânce. Iar preabunul Dumnezeu – ca să-i facă pe dânşii a cunoaşte că socoteala cuviosului era plăcută Lui, iar nu fără înţelegere – a iconomisit, că a doua zi cineva a adus multe pâini, încât le-au ajuns până la îndestulare; atunci au cunoscut fraţii greşeala lor şi şi-au cerut iertare.

În acele zile era secetă mare în tot Miletul şi nu se afla nicidecum apă. Pentru aceea s-au adunat patruzeci de bărbaţi din diferite locuri şi au făcut rugăciune de obşte către Domnul, să se milostivească spre zidirea Sa, pentru a le trimite apă ca să nu moară. Deci s-au suit şi în muntele acela în care locuia Cuviosul Pavel, şi coborându-se după ce au făcut rugăciune, au trecut înadins pe la peştera cuviosului şi l-au rugat să facă şi el cu dânşii rugăciune de obşte. Iar după rugăciune, văzând cuviosul pe acei bărbaţi obosiţi de multă cale şi vrând să le facă puţină mângâiere, a întrebat pe ucenicul său dacă are vin să cinstească pe acei oameni, care erau osteniţi de multă călătorie şi foarte însetaţi.

Iar acela a zis că este într-o tigvă puţin vin. Atunci sfântul a binecuvântat tigva şi a poruncit să le dea câte un pahar plin, spre slava lui Dumnezeu, şi au băut toţi. După aceea a întrebat de mai are vin, şi ucenicul a răspuns că mai are. Iar cuviosul i-a zis să le mai dea câte unul. Şi toţi au mai băut câte unul şi încă mai era să le mai dea şi pe al treilea. Unul dintr-aceia văzând o vedere minunată ca aceea, a luat tigva în mâinile sale şi a aflat-o – o, mare este puterea Ta, Hristoase! – plină mai mult de jumătate; şi au povestit minunea aceea, nu numai în toată călătoria lor, ci şi după ce au ajuns la casele lor.

După aceea adunându-se mulţi monahi, îi făceau supărare. Dar el iubind liniştea, după ce a petrecut acolo doisprezece ani, a fugit pe ascuns în părţile cele mai pustii ale muntelui şi a rămas singur, petrecând viaţă minunată. Iar uneori se cobora în lavră şi îi învăţa pe monahi să nu se lenevească de cele duhovniceşti, ci să se îngrijească fără pregetare de fapta bună. Dar mai înainte de toate îi sfătuia ca să nu socotească cineva că are vreo bunătate de sine, ci să se smerească totdeauna. Acestea şi altele învăţându-i pe dânşii, cuviosul se suia în munte. El avea în sine pe lângă alte daruri, şi înfrânarea cea cu multă

osteneală şi dureroasă, ca să-şi biruiască trupul şi să-l supună duhului. Deci când poftea ceva din bucate şi-i aducea ucenicul său, ca să nu se arate biruit de poftă, ori nu mânca nicidecum, ori punea apă într-însa şi se făcea mâncarea aceea cu totul fără gust, ori lapte de ar fi fost, ori zeamă, ori altceva asemenea; şi atunci o mânca aşa, mulţumind lui Dumnezeu.

Cuviosul avea obicei a umbla de multe ori noaptea prin pustie şi nu se temea nicidecum. Căci într-o noapte plouând foarte tare, a intrat într-o peşteră şi se ruga ca de obicei. Atunci a venit un pardos care s-a culcat aproape de dânsul. Iar cuviosul a azvârlit o piatră asupra lui şi l-a izgonit, iar el a ieşit fără tulburare şi nu s-a mâniat să se pornească asupra lui, ci a fugit. Iar unii întrebându-l cum de nu se teme umblând noaptea printr-un munte aşa de pustiu şi de sălbatic, el a răspuns: „Până când mă păzeşte îngerul, păzitorul sufletului meu, nici de fulgerare, nici de fiare, nici de diavol nu mi-e frică. Iar după ce mă va lăsa pentru păcatele mele îngerul, atunci mă tem şi de frunzele copacilor, care cad dintr-înşii".

Şi având dorinţă să afle iarăşi alt loc ca să nu aibă supărare, căci în locul acela se adunaseră mulţi şi-i tulburau liniştea, a fugit pe ascuns de toţi, apoi găsind o corabie, s-a suit într-însa şi a ajuns în ostrovul Samului. Şi suindu-se în muntele ce-i zicea Cherchin, a voit să intre în peştera în care a locuit de demult Pitagora, acel mare filosof. Dar de vreme ce era locul prăpăstios şi suirea nelesnicioasă, a rămas într-un loc mai jos de peşteră şi acolo se ruga Domnului. Iar cel mai mare al ostrovului, cu numele de Teofan, umbla la vânat prin locurile acelea şi, apropiindu-se câinii de locul unde era ascuns cuviosul, l-au simţit şi au început a lătra. Deci unde Teofan crezând că este vreo fiară sălbatică, a pus săgeata în arc şi l-a întins ca să-l sloboade acolo unde lătrau câinii. Dar dumnezeiescul dar a păzit cu dinadinsul pe cuvios şi nu mergeau săgeţile acolo unde Teofan le îndrepta; iar când a aruncat a patra oară, a căzut şi arcul din mâinile lui, încât îi tremura inima.

Atunci a înţeles că lucrul ce se făcuse era cu voia lui Dumnezeu, şi descălecând de pe cal, s-a apropiat de desişul acela şi a văzut pe sfânt rugându-se. Pentru aceea lepădând la pământ armele, s-a închinat cuviosului cu lacrimi, zicând: „Vai mie, ticălosul! Ce aveam să pătimesc, era să te ucid pe tine sfinte al lui Dumnezeu, căci n-ai zis nici un cuvânt ca să te cunoaştem, ci ai tăcut şi te-ai primejduit". Atunci l-a ridicat cuviosul, şi fericindu-l pe el, l-a rugat ca să-i ajute să se suie în peştera lui Pitagora. Acesta ducându-se acasă, a adus scară şi sfântul s-a suit. Şi văzând că locul este după

dorinţa sa, a rămas acolo liniştindu-se; şi-i aducea hrană şi toate cele de trebuinţă chiar acel cucernic boier.

După puţină vreme a străbătut şi pe acolo vestea despre el, încât mulţi oameni s-au adunat şi s-au sălăşluit împrejurul muntelui. Pentru aceea, iarăşi s-a făcut lavră în Cherchin ca şi mai înainte, unde au mai fost trei mănăstiri, pe care agarenii le-au pustiit, şi acum, prin Cuviosul Pavel, iarăşi s-au înnoit. De aceea diavolul îi pizmuia şi-i supăra cu multe feluri de năluciri şi de ispite.

Odată coborându-se din peşteră ca să cerceteze pe fraţii de jos, i s-a arătat scara plină de şerpi, de sus şi până jos. Aceasta văzând-o de multe ori cuviosul, a cunoscut vicleşugul şarpelui celui dintâi, căci era vrăjmăşia urâtorului de bine, ca să împiedice folosul monahilor. Atunci a făcut cruce asupra scării, şi cântând psalmul nouăzeci, s-a coborât fără frică; iar şerpii au pierit şi niciodată nu s-au mai arătat.

Iar monahii care petreceau în Muntele Latru aveau mâhnire nemăsurată pentru lipsa cuviosului, căci i-a lăsat singuri şi a fugit; şi îl căutau prin munţi, prin peşteri, prin crăpăturile pietrelor şi în oricare loc. Apoi înştiinţându-se că se află în ostrovul Samului, au trimis scrisori cu un ieromonah, anume Ioan, care, după ce a ajuns în Sam, umblând mult şi ostenindu-se, s-a aşezat pe o piatră să se odihnească. Atunci a ieşit o viperă din cuibul ei, care era în piatra aceea şi l-a muşcat de un picior; apoi strigând de durere şi adunându-se mulţi din cei de acolo, l-au întrebat de unde este şi ce a pătimit.

Înţelegând pricina, unul dintr-înşii a alergat la Cherchin, şi aflând pe sfânt în peşteră, i-a spus cele întâmplate. Iar cuviosul îndată punând puţină apă într-un vas şi făcând semnul crucii, i-a zis lui: „Du-te degrabă, dă-i apa aceasta să o bea şi se va face sănătos". Şi aşa făcând omul acela, cum a băut apa cel bolnav, care era gata să moară de otrava şarpelui, s-a făcut sănătos. Apoi sculându-se, a mers la cuvios, şi dându-i scrisoarea cu lacrimi, i-a spus şi din gură câtă întristare şi mâhnire a pricinuit fraţilor plecarea sa pe ascuns. După aceea atât de mult l-a rugat, încât sculându-se, i-a urmat lui, căci nu avea nimic în peşteră să ducă cu sine, aşa era de lipsit şi cu totul sărac.

Deci ajungând la muntele Latrului, petrecea viaţă mai îmbunătăţită decât mai înainte. Apoi s-a învrednicit a avea vedenii minunate, privind bunătăţile ce aşteptau pe cei drepţi, precum şi muncile păcătoşilor pe care le povestea monahilor cu multe lacrimi, ca să se păzească şi să nu pătimească şi ei asemenea.

De multe ori îl vedeau fraţii când avea vreo vedenie, stând cu totul nemişcat, căci nici nu vedea, nici nu auzea, ci sta ca un stâlp

neînsufleţit. După multă vreme trecând vedenia, vărsa lacrimi adu-cându-şi aminte de cele înfricoşate ce văzuse şi nu putea să se mişte de frică. Întrebându-l fraţii să le spună ce a văzut, el le răspundea: „Nu este cu putinţă să vă povestească o limbă de tină, câte văd ochii minţii celei netrupeşti. Numai aceasta vă zic vouă: că muncile păcătoşilor sunt atât de cumplite, încât cea mai mică de acolo este mai grea şi mai cumplită decât cea de aici vremelnică. Căci precum dă preabunul Dumnezeu mari faceri de bine şi răsplătiri celor îmbunătăţiţi şi le răsplăteşte cu înmiite şi veşnice desfătări, pentru puţină osteneală pe care o rabdă pentru dragostea lui, aşa şi nemulţumitorilor păcătoşi, cei ce defaimă legea Lui, le răsplăteşte ca un drept judecător cu înfricoşate şi veşnice munci, pentru răutăţile ce le fac; pentru că fac voile lor cele trupeşti, ca nişte dobitoace necuvântătoare, mai mult decât dumnezeieştile şi mântuitoarele Lui porunci".

Cuvintele acestea le adeverea cu vieţuirea sa cea aspră şi minunată şi cu înfricoşate nevoinţe, muncindu-şi trupul aici vremelnic, ca să se izbăvească acolo de muncile cele grele şi veşnice, pentru care s-a făcut pricină de mântuire a multora, care auzind nişte înfricoşate povestiri ca acestea, şi văzând nevoinţele lui cele înfricoşate, îl cinsteau şi întru evlavie îl aveau. Deci a străbătut vestea cea bună despre dânsul mai în toată lumea şi toţi se minunau de dânsul, încât şi împăraţii se îndemnau a face către dânsul scrisori. Aşa Petru, împăratul Bulgariei, i-a trimis scrisoare şi daruri ca să roage pe Domnul pentru sufletul lui. La fel şi papa Romei a trimis înadins pe un monah ca să-i scrie viaţa şi petrecerea lui. Asemenea şi împăratul Constantin a trimis cuviosului scrisori, ce se păstrează până astăzi în lavră.

Apoi avea cuviosul şi acest dar de la Dumnezeu, că îi strălucea faţa lui ca nişte raze de soare, încât unii nu puteau să stea multă vreme să se uite la el, că li se întunecau ochii; şi aceasta nu se arăta la toţi, ci numai la cei ce aveau credinţă şi evlavie către dânsul. Avea fericitul şi darul mai înainte-vederii. Deci, orice ar fi proorocit, se împlinea.

Având odată preacredinciosul împărat Constantin oaste bine pregătită să dea război Critului, a trimis scrisoare cuviosului, întrebându-l ce sfârşit va avea războiul; iar el a vestit să nu facă război cu Critul în anul acela, că îi va pricinui mare pagubă. Acestea auzindu-le împăratul, s-a mâhnit căci adunase mult popor şi mult aur cheltuise cu oastea; şi pentru că n-a ascultat pe sfântul, ci a trimis ostaşii, care s-au întors biruiţi de la Crit, i s-a pricinuit multă căinţă, că n-a crezut proorocirii sfântului. Dar nu numai atunci, ci şi alte dăţi mai înainte a spus cele ce vor să fie, şi toţi îl aveau ca pe un prooroc preasfânt.

Cuviosul avea obicei să facă praznic la Duminica Sfântului Apostol Toma şi ospăta pe toţi câţi veneau în ziua aceea în lavră. Iar într-un an s-a întâmplat de nu avea nici făină, nici untdelemn, nici vin, nici legume. De aceea economul lavrei se mâhnea că nu avea nimic de mâncare şi a trimis la cuviosul să întrebe ce să facă. Iar el mai întâi a mustrat necredinţa lor, apoi a poruncit să gătească biserica pentru praznic, că Domnul le va trimite de sus ajutor. Aşa a zis gura cea sfântă şi Domnul a întărit hotărârea robului Său, căci a doua zi, sâmbătă, cum s-a luminat de ziuă, au venit din Melit doi catâri încărcaţi cu pâine frumoasă, cu vin, cu brânză, cu ouă şi cu altele asemenea, pe care le trimiseseră nişte iubitori de Hristos.

Apoi după puţin timp iarăşi i-a trimis altele mai multe, episcopul Amazoniei. Încă şi clericii au trimis alte bucate deosebite; asemenea şi alte sate de primprejur şi-au adus obolul; iar toate poverile acelea au sosit sâmbătă dimineaţa. Deci gătind masă îndestulată, au mâncat toţi şi s-au săturat. Atunci a zis cuviosul către econom şi către ceilalţi fraţi: „Aceste bunătăţi pe care ni le-a trimis Stăpânul Hristos sunt mustrări ale necredinţei voastre, căci vă îndoiaţi; iar dacă aţi fi crezut fără îndoială, câte ne-ar mai fi trimis!" Atunci ei căzând la picioarele cuviosului, şi-au cerut iertare.

Un boier al împăratului Constantin, cu dregătoria protospătar, cu numele Mihail, era prieten al cuviosului foarte iubit. Pe acesta împăratul l-a osândit la moarte, căci a făcut război cu maurii şi i-a ucis pe mulţi fără voia lui şi ei l-au pârât la împăratul că i-a nedreptăţit. Pentru aceea împăratul ca să-i împace, a poruncit să taie capul spătarului. El văzându-se într-o primejdie ca aceea, a scris cuviosului să-l ajute să scape. Iar cuviosul a poruncit părinţilor să slujească Sfânta Liturghie pentru prietenul său Mihail, iar el se ruga în stâlp. Şi în al treilea ceas al zilei, după săvârşirea Sfintei Liturghii, s-a suit unul din ucenici în stâlp şi a zis către el cuviosul: „În ceasul acesta împăratul a scos pe Mihail din temniţă şi l-a iertat, pentru Sfânta Liturghie şi pentru rugăciunea ce aţi făcut-o pentru dânsul; iar acum vine către noi să ne mulţumească, ca un prieten recunoscător". Şi aşa a fost precum a proorocit.

Într-o vreme oarecare, cuviosul a trimis în Bizanţ pe doi fraţi pentru o trebuinţă ce avea; şi când erau prin dreptul ostrovului ce se numeşte Calonimon s-a ridicat un vânt înfricoşător şi s-a stârnit atât de mare furtună, încât nu numai pânzele s-au rupt, dar şi celelalte părţi ale caicului s-au zdrobit şi aşteptau moartea, fiindcă se arătase înaintea lor un vârtej înfricoşat, care sorbea marea de jos dintru adânc în văzduh, trăgând corabia după sine cu mare putere. Atunci

cei doi fraţi văzând acea mare primejdie, au strigat, zicând: „Sfinte Pavele, ajută-ne nouă!" Atunci îndată a venit o putere dumnezeiască şi a depărtat corabia de acel vârtej şi a aşezat-o la mal. Iar fraţii ziceau acestea: „De te-ai fi rugat, Cuvioase Pavele, pentru noi, nu ajungeam într-o primejdie ca aceasta". Atunci au adormit şi au văzut pe Cuviosul Pavel în vis, zicându-le: „Sculaţi-vă şi nu vă temeţi, mergeţi în drumul vostru". Şi intrând în corabie bucurându-se, s-au dus către Bizanţ fără piedică. Asemenea s-a întâmplat şi unui boier, anume Vaanis, care era cunoscut cuviosului şi pe care l-a izbăvit dintr-o mare furtună.

După ce a petrecut destulă vreme în muntele Latru, după întoarcerea de la Cherchin, iarăşi s-a îngreunat cu grija fraţilor şi a voit să se ducă în peştera lui Pitagora, aducându-şi aminte de liniştea ce avea mai înainte acolo. Deci a luat doi fraţi şi a fugit într-o noapte cu caicul, iar când s-a apropiat de Sam şi au văzut muntele Cherchin, în care era peştera unde locuise mai înainte, au suspinat cei ce erau cu dânsul, căci locul era cu totul pustiu şi nu aveau nici un ajutor omenesc. Iar cuviosul i-a ocărât pentru puţinătatea credinţei lor. Apoi a cunoscut mai înainte ce avea să vie şi a zis către dânşii: „Văd un om care stă cu faţa către răsărit şi se roagă şi ajungând acum pe pământ, vi-l voi arăta". Şi cum au ieşit din caic, i-a întâmpinat un om din acel ostrov, care a zis către dânşii: „Bine aţi venit, părinţi de trei ori fericiţi". Iar ei l-au întrebat de unde este şi cum i-a cunoscut. El a răspuns: „Sunt dintr-un sat al acestui ostrov şi am văzut astă noapte pe cineva zicându-mi acestea: «Du-te degrab la malul mării să primeşti pe cuviosul Pavel şi du-i şi doi catâri!» Deci iată că v-am adus". Acestea auzindu-le toţi câţi erau în corabie s-au mirat de purtarea de grijă a lui Dumnezeu pentru fericitul Pavel. Atunci au pus rasele pe dobitoacele acelea şi s-au suit la peşteră; apoi făcând Sfânta Liturghie, au mâncat şi au mulţumit Domnului.

Şi liniştindu-se acolo multă vreme, şi-a adus aminte iarăşi de Latru şi s-a întors acolo să mângâie pe fiii săi cei duhovniceşti ca să nu se mâhnească; după aceea a rămas iarăşi în chilia sa, nevoindu-se ca şi mai înainte.

Mergând odată unul din ucenicii lui cei mai de frunte ca să-l cerceteze cum se află, l-a văzut de departe stând pe o piatră şi rugându-se, având sfintele sale mâini ridicate spre cer, iar picioarele îi erau ridicate de la pământ, uneori ca de un cot, iar alteori ca de doi, stând în văzduh şi săruta ceva; dar ce era aceea ce săruta, nu vedea fratele acela. Şi fiind întrebat de ucenic după ce a venit la dânsul, a zis că vedea icoana lui Hristos tipărită în aer, şi din multa

dragoste ce avea către Dumnezeu, înfierbântându-i-se inima, săruta chipul iubitului său, fiind aprins de focul dumnezeiesc; şi cu acest chip primea mângâiere.

Împăratul Constantin a trimis la Cuviosul Pavel cu scrisoare pe un oarecare patriciu, cu numele Fotie, om înţelept şi cu bună cunoştinţă, pe care-l iubea foarte mult. Iar Pavel după ce a dat răspunsul către împărat, a rugat pe patriciu să-i facă un bine, adică să pună lângă sfânta mahramă a chipului Domnului nostru Iisus Hristos, cel nefăcut de mână, care se afla la Constantinopol, altă mahramă la fel cu aceea; s-o apropie de dânsa şi să o lase câtăva vreme lângă chipul lui Hristos, apoi s-o ia şi s-o trimită acolo la peşteră. Patriciul a făcut după rugămintea cuviosului. Şi primind cuviosul mahrama aceea întocmai, i se închina ei cu evlavie, văzând într-însa zugrăvit chipul cinstit al lui Hristos, precum era şi pe sfânta mahramă; dar altcineva nu vedea aceasta, ci numai de trei ori fericitul acela.

Altădată, vrând Fotie să meargă la fericit, împăratul i-a poruncit să ia bine seama la chipul feţei lui, ca să-l înştiinţeze ce fel este la faţă, la stat şi la alte semne; iar el după ce a mers, s-a uitat de multe ori la faţa cuviosului, dar nu putea să vadă bine, căci ieşeau raze din faţa lui şi nu-l lăsau să-l vadă, ci îi luau vederea şi n-a putut să înţeleagă chipul.

Un ucenic al cuviosului, anume Simeon, îl vedea uneori vesel la faţă, iar alteori mâhnit şi întristat, şi întrebându-l de pricină, el i-a răspuns: „Când nu vine nimeni să mă împiedice în liniştea mea cea dorită, mă aflu plin de veselie şi de bucurie, căci văd împrejurul meu o lumină dulce şi veselitoare. Apoi cu aceasta desfătându-mă şi împărtăşindu-mă, îmi uit toată desfătarea trupului şi deşertăciunea lumească. Iar când se întâmplă de mă împiedică cineva de la această preadulce îndeletnicire şi cugetare mângâietoare, cu niscaiva cuvinte străine şi nefolositoare, îndată mă lasă pustiu acea frumoasă şi prea dulce lumină; şi de aceea mâhnindu-mă, mă fac posomorât la faţă".

Atunci iarăşi a întrebat fratele: „Eşti încredinţat, părinte, că acea lumină este dumnezeiască şi nu din vreo putere diavolească?" Iar el a răspuns: „Lumina cea diavolească este în chipul focului şi afumă ca focul acesta simţit, şi când o vede vreun om smerit şi curat, o urăşte şi se îngreţoşează de dânsa. Iar lumina cea bună este preastrălucită şi înveselitoare şi umple sufletul de bucurie şi de linişte nemăsurată, şi-l face pe dânsul smerit şi iubitor de oameni, gonindu-i toate gândurile rele, tot cugetul şi învoirea necuvioasă şi pe toată altă rea aşezare".

Cuviosul avea foarte multă evlavie către sfânta mărturisitoare a lui Hristos, Ecaterina, mai multă decât către alte sfinte şi o prăznuia. Iar într-un an după Sfânta Liturghie, şezând fraţii săi, precum şi străinii câţi s-au aflat la masă să mănânce, şi masa fiind pusă în loc descoperit, a venit o ploaie mare şi s-au sculat toţi nemâncaţi, fugind de frica ploii, dar cuviosul le-a poruncit să şadă fără frică. Apoi rugându-se lui Dumnezeu, o, minune! ploaia a stat până ce au mâncat desăvârşit; apoi după mulţumirea mesei, atâta ploaie s-a revărsat pe pământ, încât toţi s-au înspăimântat.

Altădată a mers un cerşetor în chip monahicesc în muntele acela pentru milostenie, cu multă obrăznicie, şi i-a cerut argint sau o haină, iar cuviosul neavând nimic să-i dea, l-a scos afară, nedându-i nimic. Pentru aceea el s-a coborât ocărând pe cuvios, căci nu i-a dat milostenie. Şi mergând în casa de străini unde era un monah cu numele de Vasile, prihănea pe cuvios, zicând că este nemilostiv şi altele asemenea. Iar Vasile îl sfătuia, zicând: „Taci, nu grăi de rău pe dreptul, ca să nu te pedepsească Domnul". Dar acesta nu-l asculta şi zicea mai multe rele. Pentru aceea a pedepsit Dumnezeu după dreptate pe cel nedrept. Căci căzând la pământ cu faţa în sus, s-a umflat tot trupul lui ca un foale şi-l ardea ca un foc dinlăuntru; umflându-se atât de mult pielea lui, încât era gata să crape ticălosul, şi nesuferind durerile cele cumplite, striga: „Miluiţi-mă, pentru Domnul". Atunci Vasile i-a zis: „Într-alt fel nu vei afla ajutor, decât numai să chemi pe însuşi cuviosul pe care l-ai ocărât. Deci să te duci la el şi să-ţi mărturiseşti păcatul, cerându-ţi iertare". Şi făcând aşa, l-a primit nepomenitorul de rău şi l-a sărutat ca pe un iubit al său şi l-a iertat.

Ducându-se odată cuviosul la Efes să se închine Sfântului Ioan, cuvântătorul de Dumnezeu, şi tămâind un diacon după obicei pe cei ce erau de faţă, când a tămâiat pe dumnezeiescul Pavel, acesta i-a zis: „Şi episcopul să ne tămâieze pe noi". Iar diaconul a răspuns: „Eu episcop? Pentru care faptă bună a mea, eu netrebnicul?" Cuviosul a zis: „Aşa, şi să nu te îndoieşti nicidecum". Şi astfel după puţină vreme, s-a făcut diaconul mitropolit al Patrelor.

Odată cuviosul a trimis un monah tânăr într-un sat pentru o trebuinţă. Acela mergând şi întâmplându-se a rămânea peste noapte într-o casă, în care era o fată frumoasă, aceasta a îndrăgit pe monah ca pe unul ce era tânăr. Şi peste noapte el dormind, s-a dus fata şi s-a culcat lângă el, iar acela deşteptându-se şi aflând-o lângă sine, s-a smintit ca un om şi s-a plecat cu gândul ca să facă păcat; dar când a îmbrăţişat-o, a auzit preadulcele glas al cuviosului, zicându-i pe nume: „Ce voieşti să faci, ticălosule? Scoală degrabă şi vino la

mănăstire". Monahul auzind acelea, s-a rănit la inimă cu rană mântuitoare, şi izgonind pe femeie cu fierbinţeala duhului, s-a sculat din pat şi a fugit. Apoi, ajungând la cuviosul, şi-a mărturisit păcatul; iar cuviosul l-a sfătuit să se păzească cu sârguinţă de aici înainte. Astfel minunatul Pavel, nu numai fiind de faţă, ci şi departe aflându-se, ajuta pe fiii săi.

Iar când s-a apropiat sfârşitul sau mai bine zis mutarea cuviosului – căci şi aceasta a cunoscut-o mai înainte de trei ori fericitul –, a scris legi şi canoane pentru petrecerea cea monahicească, apoi s-a pogorât din munte şi chemând pe fraţi, le-a dat lor ca şi Moise tablele legii; după aceea a poruncit unui frate să le citească fraţilor, iar el s-a suit în munte. Apoi în a cincea zi a lunii decembrie, s-a pogorât, poruncind să bată-n toacă, ca să se adune fraţii şi le-a zis: „Să ştiţi că de acum nu mă voi mai sui în munte, ci să meargă doi fraţi acolo să aducă evanghelia, după ce vor sluji Sfânta Liturghie". Apoi s-a culcat pe pat şi i-a venit puţină fierbinţeală, iar el a început a învăţa pe monahi să nu se lenevească în nevoinţele cele monahiceşti, ca să afle odihnă veşnică.

Iar în ziua sfârşitului său, a adunat pe toţi fraţii şi a zis către dânşii să aleagă egumen pe care vor voi. Iar ei au început a plânge, văzând că se vor lipsi de păstorul lor cel bun. Apoi au zis să lase el pe acela pe care-l cunoaşte vrednic de o dregătorie ca aceasta, fiind luminat de dumnezeiescul dar. Iar cuviosul greu suspinând, le-a zis: „Eu altui păstor nu vă dau, decât numai în preacuratele mâini ale Stăpânului Hristos, ca El să vă păzească nevătămaţi, într-o unire şi un gând. Aveţi încă şi întinatul meu trup nedespărţit şi vă făgăduiesc vouă că voi fi şi duhovniceşte cu voi şi vă voi ajuta, până când nu veţi cădea în vreun păcat mare, ca să vă duceţi întru pierzare. Şi cel ce va putea petrece în muntele acesta râpos şi prea aspru până la sfârşitul lui, eu voi da răspuns pentru păcatele lui în ceasul judecăţii". Şi acestea s-au arătat preaadevărat, precum au adeverit toţi, pentru minunea care s-a făcut după adormirea sfântului, unui monah cu numele Lazăr, după cum se arată în cartea lavrei.

Încă şi multe altele poruncind şi destul sfătuindu-i pe dânşii, sfântul şi-a dat fericitul său suflet în mâinile lui Dumnezeu în luna decembrie, ziua a cincisprezecea, anul de la zidirea lumii şase mii patru sute şaizeci şi patru (iar de la Hristos nouă sute cincizeci şi şase). Şi era la statură scund, cu capul pleşuv, cu barba scurtă şi lată, la faţă galben, însă minunată prin strălucire. Iar în ceasul când a adormit cuviosul, unii din cei ce erau de faţă au auzit în văzduh glasurile diavolilor, ca şi cum i-ar fi bătut cineva, când se suia sfântul lui suflet în cer.

Încă şi un monah oarecare, cu numele Fotinos, care locuia în Bizanţ, în seara aceea în care a adormit cuviosul a văzut cum îl suiau îngerii, şi punând tămâie pe cărbuni, striga acestea: „Pomeneşte-mă, cuvioase părinte, acolo unde te duci înaintea lui Dumnezeu!" Iar episcopul Monemvasiei fiind acolo în chilia lui Fotinos, l-a întrebat: „Ce ai văzut?" El a răspuns: „Sfinţii îngeri duc la cer sufletul Cuviosului Pavel, cel din Latru". Asemenea vedere a avut şi alt monah cu numele de Cosma, care locuia afară din cetate, fiind egumen în mănăstirea Armamentariei; acela a văzut cu ochii minţii sufletul cuviosului, fiind dus la cer de sfinţii îngeri şi l-a cunoscut din dumnezeiască descoperire şi a spus tuturor monahilor mănăstirii sale.

Apoi când a îngropat sfântul lui trup în nartica (tinda) bisericii, era acolo un monah, cu numele Efrem, care avea un diavol rău şi nu-l ştia nimeni mai înainte, dar atunci foarte rău l-a tulburat la aşezarea în mormânt a trupului cuviosului; apoi a ieşit fiind silit de dumnezeiescul dar, cel dăruit sfintelor moaşte ale cuviosului. Şi nu numai acestea, ci şi alte minuni multe a săvârşit printr-însul Atotputernicul Dumnezeu, dintre care vom mai spune puţine, ca să cunoaştem câtă îndrăzneală avea el către Stăpânul Hristos şi după moarte.

Egumenul lavrei care a fost după cuviosul, vrând să zidească într-un loc cuviincios o biserică în numele cuviosului, ca să mute acolo sfintele lui moaşte, îl împiedicau două pietre mari, şi neputând zidarii a le sfărâma, se mâhnea egumenul. Iar într-o noapte un monah îmbunătăţit a văzut în vis pe cuviosul ţinând o trestie în mâinile sale şi închipuind cinstita Cruce pe pietrele acelea.

Apoi sculându-se din somn monahul, a spus egumenului visul; iar el îndată a pus pe meşteri de au tăiat pietrele acelea cu atâta uşurinţă, de parcă ar fi tăiat nişte lemne; şi cu pietrele acelea a zidit cea mai mare parte a bisericii, pe care a săvârşit-o chiar în ziua în care adormise cuviosul. Şi vrând să facă mutarea moaştelor ca să le aşeze în biserica cea nouă, s-au adunat mulţime de creştini cucernici şi iubitori de Hristos, chemându-i pe dânşii sfântul în chip luminat. Iar când s-au apropiat de mormânt cu făclii şi cu tămâie, cum l-au deschis puţin, îndată a ieşit o bună mireasmă, încât nu numai biserica, ci şi locul dimprejur s-a umplut. Iar când au descoperit mormântul desăvârşit, au văzut că era sfântul trup plin de mir cu bună mireasmă, ca un nard de mult preţ; iar câţi s-au apropiat de dânsul, a rămas în mâinile lor acea mireasmă multe zile şi nu se împuţina cu spălarea.

Aşa proslăveşte Domnul pe cei ce-l proslăvesc pe El, împlinindu-i sfintele şi mântuitoarele Lui porunci. Deci, cântând, precum

se cădea, cântări duhovnicești, au așezat cinstitele lui moaște în biserica cea nouă, săvârșind praznicul cuviosului cu bucurie și cu o neasemănată evlavie.

Un monah al aceleiași lavre avea durere mare la un genunchi și zăcea de trei luni nemișcat, neputând să umble nicidecum; într-acea vreme a văzut și el pe cuviosul în vis făcându-i semn cu mâna să se scoale și îndată s-a făcut sănătos, iar toți câți l-au văzut s-au minunat.

O femeie avea o bubă foarte mare în frunte, încât îi mâncase nu numai carnea, ci și oasele capului; astfel că peste puține zile trebuia să moară, dar luând untdelemn din candela cuviosului, numai cât s-a uns cu dânsul și s-a vindecat.

Acestea și multe altele, care covârșesc numărul, puterea, vremea și mintea de a le istorisi, le-a săvârșit minunatul Pavel la cei ce alergau cu credință neîndoită la el, întru slava Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, a unui Dumnezeu, Căruia I se cuvine cinste și închinăciune totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A ȘAISPREZECEA

SFÂNTUL PROOROC AGHEU

Acesta era din seminția lui Levi, născut în Babilon pe vremea robiei evreilor. Încă fiind tânăr a venit din Babilon la Ierusalim și a proorocit cu Sfântul prooroc Zaharia, treizeci și șase de ani, mai înainte de întruparea Domnului Hristos cu patru sute șaptezeci de ani; deci a proorocit Sfântul Agheu despre întoarcerea poporului din robie și a văzut în parte zidirea bisericii cea înnoită de Zorobabel, după întoarcerea din robia Babilonului. Apoi a răposat cu pace și s-a îngropat cu cinste, aproape de mormintele preoților, de vreme ce și el era din neamul preoțesc.

El era pleșuv și bătrân, cu barba rotundă, cinstit și vestit întru fapta bună; apoi era iubit și cinstit de toți, ca un prooroc mare și preaslăvit. Iar numele lui se tâlcuiește *praznic*, sau *cel ce se prăznuiește*.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, FERICITA ÎMPĂRĂTEASĂ TEOFANA[1], SOȚIA ÎMPĂRATULUI LEON

Fericita Teofana era cu nașterea și cu creșterea din Constantinopol, din seminție împărătească, rudenie a trei împărați și soție de împărat. Tatăl ei era cu numele Constantin, cu dregătoria ilustrie, iar pe maica sa o chema Ana.

[1] Despre această sfântă a scris Curopalat Glicas și Zonora.

Aceştia, vieţuind în cinstită însoţire, erau sterpi, pentru care lucru pururea se mâhneau, căci nu aveau fii. Şi doreau foarte mult rod însoţirii lor, deci se rugau Preacuratei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoare şi, mergând de-a pururea întru cinstita ei biserică, cea din Forachia, îşi vărsau înaintea ei focul inimii lor, în rugăciunile cele cu osârdie, zicând: „Să se dezlege o, Stăpâna lumii, nerodirea noastră, prin milostivirea ta şi să primim naştere de fii de la Ziditorul, prin mijlocirea ta".

Iar de vreme ce cereau cu credinţă au şi dobândit, şi cu darul aceleia către care se rugau cu osârdie, au primit dezlegare nerodirii lor. Deci au născut prunc, parte femeiască, şi i-au pus numele de Teofana, care, de la al şaselea an al vârstei sale, a fost dusă la învăţătura cărţii şi povăţuită spre toată fapta cea bună. Şi se vedeau, chiar din vârsta ei cea copilărească, semnele faptelor bune celor mari ce aveau să fie, precum şi ale sfinţeniei. De aceasta se bucurau foarte mult părinţii, văzând obiceiurile ei cele bune şi nădăjduiau că se vor mângâia cu a ei naştere de fii. Deci, luau seama de vreun tânăr asemenea ei, de neam bun şi cu obiceiuri bune, cu care să o însoţească după lege, căci acum era în vârstă şi înflorea cu toate darurile, mai mult decât cele de vârsta ei.

În acea vreme s-a făcut cercetare de către împăratul Vasile Macedon ca să afle o fecioară bine împodobită cu fapte bune, pentru însoţirea fiului său, Leon, cel preaînţelept. Şi aflând pe Teofana mai frumoasă decât altele, a însoţit-o cu fiul său, care era acum şi el împărat, săvârşind nunta cu multă bucurie şi veselie. Dar trecând câtăva vreme, a semănat vrăjmaşul viclean neghină între împărat şi fiu, căci s-a ridicat cu mare mânie tatăl asupra fiului şi luându-l pe el, împreună cu soţia sa Teofana, i-a închis într-un loc întunecos, punând străji mari. Aceasta s-a făcut după răutatea cea ascunsă a vicleanului Teodor Santavarin, episcopul Evhaitei, care era vrăjitor şi pe care nu-l iubea împăratul Leon.

Aceasta s-a început aşa: murind feciorul său cel întâi născut, cu numele de Constantin, împăratul Vasile s-a mâhnit mult şi plângea nemângâiat după el; deci vrăjitorul mai sus pomenit, văzând pe împărat în mare supărare şi vrând să-l mângâie, a arătat împăratului cu vrăjile sale pe feciorul său Constantin, după moarte, mergând viu pe cal şi venind în întâmpinarea lui. Iar împăratul cuprinzând cu mâinile pe fiul său şi sărutându-l cu dragoste, deodată nu l-a mai văzut, căci s-a stins nălucirea şi părerea vrăjitorească. Atunci împăratul s-a mirat şi s-a spăimântat, părându-i-se că este adevărat ceea ce văzuse şi foarte mult cinstea pe Santavarin, avându-l ca pe un prieten

apropiat şi întru toate ascultându-l pe dânsul. Iar împăratul cel tânăr, Leon, fiind înţelept şi temător de Dumnezeu, se scârbea de acel vrăjitor şi, urându-l ca pe un vrăjmaş al lui Dumnezeu, îl trecea cu vederea.

Dar el cugetând cum să aibă izbândă asupra împăratului Leon, deoarece îl trecea cu vederea, a meşteşugit un lucru ca acesta: aflând vreme cu prilej, s-a apropiat de împăratul Leon şi, ca şi cum i-ar dori binele şi i-ar fi prieten, i-a zis: „Iată, tu eşti împărat tânăr şi ieşi întotdeauna cu tatăl tău la vânătoare. Deci, ar trebui să porţi la tine o săbioară, pentru vreo întâmplare, că uneori îţi va trebui împotriva fiarelor, alteori o vei da tatălui tău la vreme de trebuinţă, iar altă dată, dacă nişte vrăjmaşi – de care nu puţini are – ar năvăli asupra tatălui tău fără de veste, atunci tu îndată scoţând săbioara cea purtată pe ascuns, vei răni pe vrăjmaş şi vei salva pe tatăl tău".

Aceste cuvinte înşelătoare ale acelui vrăjmaş, ascultându-le tânărul împărat şi nepricepând vicleşugul lui, a început a purta o sabie mică pe ascuns pe lângă piciorul său, când mergea la vânat sau oriunde ar fi mers cu tatăl său. După aceasta, vicleanul Santavarin a grăit în taină bătrânului împărat Vasile: „Iată, fiul tău Leon vrea să te omoare fără veste, pentru ca să împărăţească el singur. Şi acesta să-ţi fie semnul gândului lui cel rău: când vei ieşi la vânat, vei găsi la el ascuns în cizmă lângă picior o săbioară pregătită, ca, găsind vreme prielnică, să te lovească fără de veste şi să te omoare. Deci dacă voieşti să ştii cu dinadinsul aceasta, încearcă a merge la vânat şi împreună cu tine să-l iei şi pe dânsul şi, ieşind la câmp, porunceşte să se caute ce are în cizmă şi vei vedea de nu va fi aşa, precum auzi de la mine".

Deci, împăratul Vasile a luat îndată pe fiul său cel tânăr şi a ieşit la vânat. Apoi fiind la câmp a poruncit să fie căutat în cizmă Leon şi a aflat o săbioară ascuţită la amândouă părţile. Împăratul Vasile îndată s-a aprins de mânie asupra fiului său, socotind adevărate cele spuse lui de Santavarin. Iar Leon, nefiind cu nimic vinovat, adeverea că nu spre moartea părintelui său poartă sabia, ci spre păzirea vieţii sale. Însă tatăl său, fiind foarte supărat, nu a vrut să asculte nici un cuvânt şi îndată a închis pe fiul său într-o casă întunecoasă din palat, asemenea şi pe fericita Teofana, soţia lui, punând strajă puternică. Aşa a izbutit vicleanul vrăjitor Santavarin asupra împăratului Leon. Dar era ceva mai rău, căci împăratul voia să-i scoată ochii fiului său, îndemnându-l la aceasta Santavarin, şi s-ar fi săvârşit cu totul acest lucru de nu s-ar fi opus patriarhul şi cu tot singlitul.

Deci a petrecut nevinovatul împărat Leon şi cu fericita Teofana în acea închisoare întunecoasă mai mult de trei ani, nefăcând nici un rău. Acolo nu se îndeletniceau decât numai cu posturi şi cu rugăciuni, tânguindu-se în închisoarea lor şi punând înainte pe Dumnezeu – ca pe cel atoatevăzător – martor pentru a lor nevinovăţie. Şi de multe ori încercă singlitul să roage pe împărat pentru ei, dar nu găsea prilejul.

Mai pe urmă abia a aflat vreme, în care s-a ascultat cererea. Aceasta a fost aşa: era o pasăre în palat, care se numea papagal, şi era învăţată să grăiască câteva cuvinte omeneşti, cu care mângâia pe împăratul şi pe ceilalţi care auzeau. Aceasta având colivia aproape de camera împărătesei, mama lui Leon, care tot timpul îşi jelea fiul, zicând: „Vai! vai! fiul meu Leon", a deprins şi pasărea cuvintele acestea. Deci odată, săvârşind împăratul praznicul Sfântului Ilie proorocul, a chemat pe toţi boierii săi la masă, poruncind tuturor să se bucure cu el de acel ospăţ şi să se veselească. Iar pasărea aceea, grăind omeneşte, repeta întruna: „Vai! vai! fiul meu Leon". Auzind acestea toţi boierii care se ospătau, şedeau mâhniţi, lăsând mâncarea şi băutura.

Văzându-i împăratul mâhniţi şi negustând nimic, întrebă care e pricina pentru care sunt aşa de posomorâţi. Atunci ei s-au sculat cu ochii plini de lacrimi şi au zis: „Dacă o pasăre, care nu are înţelegere, se mâhneşte pentru domnul său, care fără vină pătimeşte şi aceea, tânguindu-se, grăieşte: «Vai! vai! fiule Leon!», dar noi care suntem făptură înţelegătoare şi cuvântătoare – ştiind cu dinadinsul că fiul tău şi domnul nostru pătimeşte fără vină şi numai din răutate omenească şi din clevetire rabdă mânia ta –, cum să ne veselim, să mâncăm şi să bem? Au nu mai ales noi ne vom mâhni? De a greşit fiul tău ceva ţie, împărate, şi ar fi vrut să ridice mâna asupra ta, apoi dă-ni-l nouă şi noi îl vom tăia bucăţi, iar dacă nu este vinovat întru nimic, precum ştim, pentru ce-ţi munceşti sângele tău?"

De aceste cuvinte umilindu-se împăratul, zdrobindu-şi inima şi fiindu-i jale, îndată a poruncit să scoată pe fiul său din închisoarea cea întunecoasă şi să-i tundă părul ce-i crescuse; apoi, îmbrăcându-l în haine împărăteşti, să-l aducă la sine cu cinste. Aceasta făcându-se, s-a sculat împăratul plin de lacrimi şi îmbrăţişându-şi fiul său, l-a sărutat şi l-a aşezat iarăşi la rânduiala cea dintâi. După aceasta mai vieţuind puţin, a căzut la boală şi a murit, lăsând toată stăpânirea împărătească fiului său. Iar Leon, după moartea tatălui său, prinzând pe vrăjitorul Santavarin, a poruncit să-l bată şi să-i scoată ochii şi l-a surghiunit la Atena. Astfel s-a întors răutatea la capul său, care era cu credinţă maniheu, cu învăţătura vrăjitor şi cu făţărnicia creştin, iar cu

dregătoria episcop, dar pe care împăratul Vasile îl socotea sfânt pentru minunile cele făcute cu vrăjile.

Iar fericita Teofana, după închisoarea aceea, deşi era împărătească, se sârguia pentru mântuirea sufletească, nesocotind întru nimic slava cea împărătească şi trecând cu vederea deşertăciunea vieţii, ca pe nişte gunoaie şi visuri. Şi neîncetat, ziua şi noaptea, avea pe buzele sale psalmi, cântări şi rugăciuni şi toată viaţa sa o petrecea întru plăcere de Dumnezeu şi cu milostenii cântându-L. Iar cu trupul său niciodată nu se sârguia spre împodobire împărătească. Deşi era pe dinafară îmbrăcată cu podoabe scumpe, pe dedesubt era îmbrăcată cu haine aspre de păr, cu care-şi chinuia trupul şi-l omora. Viaţa ei era pustnicească, pentru că se hrănea numai cu pâine proastă şi cu verdeţuri uscate, iar mesele cele cu bucate multe, cu totul erau urâte de dânsa. Bogăţia cea agonisită şi cinstită, care intra în mâna ei, o împărţea săracilor, scăpătaţilor, sărmanilor şi văduvelor, iar hainele de mare preţ şi podoabele le da în mâna acelora. Apoi locaşurile cele proaste în care locuiau cei ce petreceau viaţa monahicească, adică mănăstirile, erau înnoite de dânsa cu averi şi cu toate cele de trebuinţă.

Astfel de sârguinţă şi purtare de grijă avea pentru toţi această împărătească iubitoare de Hristos. Iar pe slugile sale şi pe robi îi avea ca pe nişte fraţi şi surori şi nu striga pe nimeni cu nume prost, ci pe toţi îi slăvea întru Domnul cu chemarea, cinstind numele fiecăruia, în oricare dregătorie şi slujbă ar fi fost. Apoi nu grăia cu limba sa jurământ, nici n-a ieşit din gura ei cuvânt mincinos, nici defăimare, nici clevetire, nici orice fel de grai netrebnic. Şi era fericita Teofana către toţi plecată cu bunătate, căci plângea cu cei ce plângeau şi se bucura cu cei ce se bucurau. Iar patul ei, deşi era aşternut cu vison şi cu străluciri de aur împodobit, însă ea pe pământ aşternând o rogojină proastă, ori pe oase ascuţite, se pleca spre somn. Iar acel aşternut în toate nopţile, ca David, îl uda cu lacrimi şi foarte puţin somn având, îndată se scula spre lauda lui Dumnezeu.

Şi ducea o viaţă atât de aspră încât a căzut într-o mare boală trupească, însă cu sufletul n-a slăbit din rugăciunile sale, nici n-a încetat de a învăţa legile lui Dumnezeu, citind sfintele cărţi, ori ascultându-le. Apoi toată osârdia sa era întru aceasta: să ajute pe cei năpăstuiţi, să apere pe văduve, să îngrijească de cei săraci, să mângâie pe cei mâhniţi şi să şteargă lacrimile celor ce plângeau; şi astfel s-a făcut maică a tuturor celor ce nu aveau scăpare şi ajutor. Vieţuind în lume, fericita Teofana s-a lepădat de toate cele lumeşti şi în însoţire fiind, jugul cel bun al lui Hristos l-a iubit, iar Crucea luând-o, a purtat-o pe umeri şi desăvârşit a plăcut lui Dumnezeu.

Şi simţind singură ieşirea sa din trup, a poruncit să vină toţi la dânsa pentru despărţire. Apoi, dând tuturor sărutarea cea de pe urmă, a trecut de la împărăţia cea pământească către cea cerească şi a stat înaintea împăratului slavei, cu multe fapte bune fiind înfrumuseţată, ca şi cu o porfiră împărătească, şi a fost rânduită în ceata sfinţilor, celor ce au bine plăcut lui Dumnezeu, iar cinstitul ei trup a fost îngropat cu mare cinste.

Iar bărbatul ei, împăratul Leon preaînţeleptul, văzând viaţa soţiei sale, sfinţenia ei cea mare şi cinstind-o pe dânsa nu ca pe o soţie, ci ca pe o doamnă a sa şi mijlocitoare către Dumnezeu, a gândit ca mai înainte de vreme să zidească o biserică în numele ei. Dar sfânta, înştiinţându-se de aceasta, nu numai că n-a voit, ci l-a oprit cu totul pe dânsul. De aceea biserica care s-a început în numele ei, a devenit biserica Tuturor Sfinţilor, iar cu sfatul întregii Biserici, a aşezat acest împărat ca să se serbeze praznicul tuturor sfinţilor, în duminica cea dintâi, după pogorârea Duhului Sfânt. Căci, zicea împăratul, că de va fi Teofana sfântă, apoi să se prăznuiască împreună cu toţi sfinţii căreia şi de la noi să-i fie slava în veci. Amin.

LUNA DECEMBRIE
ZIUA A ŞAPTESPREZECEA

SFINŢII PROOROCI DANIIL ANANIA, AZARIA ŞI MISAIL[1]

Proorocul Daniil se trăgea din neam împărătesc, din seminţia lui Iuda, şi fiind încă copil mic a fost robit de Nabucodonosor, apoi a fost dus de la Ierusalim în Babilon, împreună cu Ioachim, împăratul Iudeii. Acolo tinereţile lui, cu darul lui Dumnezeu, au fost minunate şi preamărite; iar mai vârtos când, cu bună pricepere, a vădit pe judecătorii cei nedrepţi şi fără de lege şi a izbăvit de moarte pe nevinovata Susana. Căci în acea vreme evreii, care erau în robie, aveau doi bătrâni pentru judecăţile lor, pe care îi aleseseră să judece pricinile poporului şi se adunau la judecăţi în casa lui Ioachim, bărbat vestit şi bogat în zilele acelea.

Ioachim avea o femeie cu numele Susana, fata lui Helchie, foarte frumoasă şi temătoare de Dumnezeu; iar părinţii ei, drepţi fiind, au deprins pe fiica lor la fapte bune, după legea lui Moise. Dar bătrânii aceia erau nelegiuiţi, căci în loc să judece drept, făceau nedreptăţi, încât se împlinea asupra lor graiul Stăpânului: *Ieşit-a fărădelege din Babilon, din bătrânii judecători*. Aceia, văzând pe Susana în toate zilele intrând în grădina bărbatului său şi ieşind, au poftit la dânsa, apoi şi-au abătut ochii ca să nu caute la cer, nici să-şi aducă aminte de judecăţile cele drepte. Ei nu şi-au spus unul altuia boala lor, pentru că se ruşinau a-şi mărturisi poftele, căutând fiecare dintr-înşii vreme prielnică. Iar odată a zis unul către altul: „Să mergem acasă că este ceasul prânzului". Ieşind ei, s-au despărţit unul

[1] Din cartea lui Daniil, după Metafrast.

de altul şi întorcându-se au venit la loc. Apoi, întrebându-se unul pe altul de pricina întoarcerii, şi-au mărturisit unul altuia pofta sa şi atunci au rânduit vreme când vor putea să o găsească singură ca să-şi împlinească dorinţa. Deci a fost când căutau ei ziua cea cu bun prilej, de a intrat Susana numai cu două slujnice ca să se scalde în grădină, pentru că era zăduf.

Acolo nu era nimeni, afară numai cei doi bătrâni ascunşi, care o pândeau pe ea. Iar Susana a zis slujnicelor: „Aduceţi-mi untdelemn şi săpun, apoi încuiaţi porţile grădinii ca să mă spăl". Slujnicele au făcut precum le-a zis, au încuiat porţile grădinii şi au ieşit pe cele din dos, ca să aducă cele ce li se poruncise lor, dar n-au văzut pe cei doi bătrâni care erau ascunşi. Însă, după ce au ieşit fetele, s-au sculat amândoi bătrânii şi au alergat la dânsa, apoi i-au zis: „Iată, porţile grădinii sunt încuiate şi nimeni nu ne vede pe noi, deci învoieşte-te şi fii cu noi, iar de nu, vom mărturisi asupra ta că a fost cu tine un tânăr şi pentru aceea ai înlăturat pe fete de la tine". Iar Susana a suspinat şi a zis: „Greu îmi este de pretutindeni; că de voi face aceasta, moarte îmi este mie, iar de nu o voi face, nu voi scăpa din mâinile voastre. Dar mai bine este a nu face şi a cădea în mâinile voastre, decât a greşi înaintea lui Dumnezeu". Apoi Susana a strigat cu glas mare, după aceea au strigat şi bătrânii împotriva ei şi, alergând, unul a deschis porţile grădinii, iar dacă au auzit cei din casă strigătele, au sărit peste porţile cele din dos, ca să vadă ce i s-a întâmplat. Şi dacă au spus bătrânii cuvintele lor, se ruşinară slujnicele ei foarte mult, pentru că niciodată nu au auzit cuvinte ca acelea despre Susana.

Iar a doua zi, când s-a adunat poporul la bărbatul ei, Ioachim, au venit şi amândoi bătrânii plini de cugetele lor de fărădelege asupra Susanei, ca să o omoare pe ea, şi au zis înaintea poporului: „Trimiteţi la Susana, fata lui Helchie, care este femeia lui Ioachim". Şi au venit ea, părinţii ei, fiii ei şi toate rudeniile sale. Iar Susana era tânără şi frumoasă la chip, iar cei fără de lege au poruncit să se descopere pentru că era acoperită. Şi plângeau toţi cei ce erau lângă dânsa şi toţi cei ce o ştiau pe ea.

Deci sculându-se amândoi bătrânii în mijlocul poporului, au pus mâinile pe capul ei, iar ea plângând a căutat la cer, pentru că inima ei nădăjduia spre Domnul. Iar cei doi bătrâni au zis: „Umblând noi amândoi prin grădină, a intrat aceasta cu două slujnice, a închis porţile grădinii şi, dând drumul slujnicelor, a venit la ea un tânăr, care era ascuns şi s-a culcat cu dânsa. Iar noi, fiind în fundul grădinii şi văzând fărădelegea, am alergat asupra lor; pe tânăr nu l-am putut prinde, pentru că a fugit mai iute decât noi şi, deschizând porţile

grădinii, a ieşit afară, iar pe aceasta am întrebat-o cine a fost tânărul acela şi n-a vrut să spună. Iată, aceasta mărturisim". Şi adunarea i-a crezut ca pe nişte bătrâni ai poporului şi judecători, şi a osândit-o pe ea la moarte.

Iar Susana a strigat atunci cu glas mare: „Dumnezeule veşnice şi ştiutorule al celor ascunse, Care ştii toate mai înainte de săvârşirea lor; Tu ştii că au mărturisit minciună asupra mea şi iată mor, nefăcând nimic din ceea ce au mărturisit împotriva mea". Deci a ascultat Domnul glasul ei, căci dusă fiind spre pierzare, a ridicat Dumnezeu cu Duhul Sfânt pe un tânăr, al cărui nume era Daniil, care a strigat cu glas mare: „Curat sunt eu de sângele acesteia". Apoi s-a întors tot poporul către dânsul şi a zis: „Ce este cuvântul acesta pe care tu îl grăieşti?" Iar el, stând în mijlocul lor, a zis: „Dar aşa sunteţi de nebuni, fii ai lui Israel, necercetând şi nepricepând adevărul? Aţi osândit pe fata lui Israel; întoarceţi-vă la judecată pentru că aceştia au mărturisit minciună asupra ei".

Deci s-a întors tot poporul cu sârguinţă. Şi i-au zis lui bătrânii: „Vino şi şezi în mijlocul nostru şi ne spune, că ţi-a dat ţie Dumnezeu cinstea bătrânilor". Iar Daniil a zis către dânşii: „Despărţiţi-i pe ei unul de altul şi-i voi întreba pe dânşii". După ce i-au despărţit unul de altul, a chemat pe unul din ei şi i-a zis: „Învechitule în zile rele, acum a sosit vremea păcatelor tale pe care le-ai făcut înainte, judecând nedrept, osândind pe cei nevinovaţi, iar pe cei vinovaţi iertându-i, cu toate că a zis Dumnezeu: *Pe cel nevinovat şi pe cel drept să nu-l omori*. Deci dacă ai văzut aceasta, spune-mi, sub ce fel de copac i-ai văzut pe ei vorbind între dânşii?" Iar el a zis: „Sub smochin". Şi a zis Daniil: „Ai minţit; deci pedeapsa va fi asupra capului tău, căci iată îngerul lui Dumnezeu luând poruncă, te va rupe în două".

Apoi slobozind pe acela, a poruncit să-l aducă pe celălalt şi i-a zis lui: „Sămânţa lui Hanaan şi nu a Iudei, frumuseţea te-a înşelat şi pofta a răzvrătit inima ta. Aşa aţi făcut fetelor lui Israel, iar ele s-au temut a se alătura de voi şi fiica Iudeei n-a suferit fărădelegea voastră. Acum spune-mi sub ce fel de copac ai văzut vorbind pe cei doi". Iar el a zis: „Sub pin". Iar Daniil a zis lui: „Ai minţit; deci pedeapsa va fi asupra capului tău, căci aşteaptă îngerul lui Dumnezeu să te taie în două cu sabia şi să vă piardă pe voi". Apoi a strigat tot poporul şi a binecuvântat pe Dumnezeu, Care mântuieşte pe cei ce nădăjduiesc spre El.

Şi s-au sculat asupra celor doi bătrâni, că i-a vădit pe ei Daniil, fiindcă cu gurile lor au mărturisit minciuna şi le-au răsplătit precum

ei au viclenit asupra aproapelui, după legea lui Moise; deci i-au omorât pe dânşii şi au mântuit în ziua aceea sânge nevinovat. Iar Helchie şi femeia lui au lăudat pe Dumnezeu, pentru fiica lor Susana, împreună cu Ioachim, bărbatul ei, şi cu toate rudeniile, de vreme ce nu s-a aflat într-însa lucru de ruşine. Iar Daniil, din ziua aceea, s-a făcut mare înaintea poporului, pentru priceperea sa şi pentru darurile lui Dumnezeu care erau într-însul.

În acea vreme împăratul Nabucodonosor a zis lui Amelsad, cel mai mare peste eunucii săi, ca să aducă la palat pe fiii lui Israel din seminţia împărătească şi din cea domnească, tineri întru care nu este prihană, frumoşi la chip, înţelepţi, ştiind învăţătură şi care cugetă adânc şi sunt puternici – ca să fie în casă înaintea împăratului şi să-i înveţe carte şi limba haldeiască. Apoi le-a rânduit împăratul hrană în fiecare zi, din masa lui şi din vinul lui şi să-i hrănească pe dânşii astfel trei ani, iar după aceea să-i aducă înaintea împăratului.

Între dânşii se aflau din fiii Iudeii şi Daniil şi alţi copii în număr de trei, asemenea din neamul împărătesc, anume: Anania, Azaria şi Misail. Atunci, cel mai mare peste eunuci le-a pus numele lor: lui Daniil i-a zis Baltazar; lui Anania, Şedrah şi lui Misail, Misah; iar lui Azaria, Abdenago. Dar Daniil a pus în inima sa, împreună cu cei trei prieteni ai săi, ca să nu se spurce din masa împărătească şi din vinul lui şi a rugat Daniil pe eunuc să nu-i spurce. Şi a pus Dumnezeu pe Daniil întru mila şi îndurarea celui mai mare peste eunuci. Apoi, acesta a zis către Daniil: „Mă tem de împăratul meu care a poruncit ca bucatele voastre să fie bune şi băutura voastră la fel, ca nu cumva să vadă el feţele voastre mai posomorâte decât ale copiilor de o vârstă cu voi, căci veţi osândi capul meu la moarte".

Atunci Daniil a zis către Amelsad, cel mai mare peste eunuci, precum şi peste Daniil, Anania, Azaria şi Misail: „Încearcă pe copilaşii tăi până în zece zile, iar nouă să ne dai numai din seminţele pământului să mâncăm şi apă să bem. Apoi să se arate înaintea ta feţele noastre şi feţele copilaşilor care mănâncă din masa împăratului şi, precum vei vedea, aşa să faci cu slugile tale". Deci i-a ascultat pe dânşii şi i-a încercat până în zece zile. Iar după sfârşitul celor zece zile s-au văzut feţele lor mai frumoase decât ale copilaşilor ce mâncau din masa împăratului. Atunci Amelsad, dând la o parte bucatele şi vinul, le da numai seminţe şi apă. Şi le-a dat Dumnezeu acestor patru tineri isteţime şi înţelepciune, iar lui Daniil i-a dat darul explicării visurilor.

După sfârşitul acelor zile, cel mai mare dintre eunuci i-a dus înaintea lui Nabucodonosor. Atunci împăratul a grăit cu dânşii şi i-a

aflat, întru tot graiul şi înţelepciunea şi ştiinţa, cu zece părţi mai înţelepţi decât toţi descântătorii şi vrăjitorii care erau în toată împărăţia lui. După aceasta Nabucodonosor a avut un vis de care s-a spăimântat duhul lui. Atunci a zis împăratul să cheme pe descântători, pe fermecători, pe vrăjitori şi pe haldei, ca să tălmăcească visul lui. Şi au venit aceia şi au stătut înaintea împăratului. Atunci le-a zis împăratul: „Am visat şi s-a înspăimântat duhul meu, căci nu înţeleg visul". Grăit-au haldeii sirieni împăratului: „Împărate, în veci să trăieşti, spune visul nouă, robilor tăi, şi tălmăcirea lui o vom vesti ţie". Dar împăratul a zis: „Visul s-a depărtat de la mine şi l-am uitat; deci de nu-mi veţi spune visul şi tâlcuirea lui, întru primejdie veţi fi, iar casele voastre se vor jefui". Şi au răspuns iarăşi haldeii împăratului şi au zis: „Nu este om pe pământ care ar putea să cunoască visul împăratului, căci tot împăratul şi domnul nu întreabă una ca asta de la descântători, vrăjitori şi haldei. Ceea ce întreabă împăratul este greu şi altul nu este care să-i spună împăratului, fără numai zeii, a cărui locuinţă nu este cu noi".

Atunci împăratul a zis cu mânie: „Să se piardă toţi înţelepţii Babilonului". Deci ieşind poruncă înţelepţii se omorau. Atunci au căutat şi pe Daniil şi pe prietenii lui să-i ucidă. Dar Daniil a dat răspuns lui Arioh, cel mai mare peste bucătarii împăratului, care ieşise să omoare pe înţelepţii Babilonului, zicând: „Boierule al împăratului, pentru ce a ieşit o astfel de poruncă fără de ruşine de la împărat?" Atunci Arioh a spus lui Daniil pricina. Iar Daniil a intrat la împărat şi l-a rugat să-i dea vreme, că îi va spune el tâlcuirea visului.

Şi dobândindu-şi Daniil cererea, a intrat în casa sa şi a spus lui Anania, lui Misail şi lui Azaria, prietenii săi. Iar ei au cerut îndurare de la Dumnezeul cerului pentru taina aceasta, ca să nu piară Daniil şi prietenii săi, împreună cu ceilalţi înţelepţi ai Babilonului. Atunci lui Daniil i s-a descoperit taina în vis noaptea şi a lăudat el pe Dumnezeul cerului. Apoi a venit Daniil la Arioh, care era rânduit de împărat să piardă pe înţelepţii Babilonului, şi i-a zis: „Nu pierde pe înţelepţi, ci du-mă pe mine înaintea împăratului şi îi voi tâlcui visul".

Atunci Arioh cu sârguinţă a dus pe Daniil înaintea împăratului şi i-a zis: „Am aflat un bărbat din robii Iudeii, care va spune împăratului tâlcul visului". Împăratul a răspuns şi i-a spus lui Baltazar, adică lui Daniil: „Poţi să-mi spui visul pe care l-am avut şi tâlcuirea lui?" Iar Daniil i-a răspuns: „Taina de care întreabă împăratul nu este a înţelepţilor vrăjitori, nici a descântătorilor gazarineni, ci este a lui Dumnezeu din cer, Care descoperă tainele şi Care a arătat chiar împăratului Nabucodonosor ce va fi în zilele cele mai de pe urmă.

Acela, spre a noastră smerenie milostivindu-se, ne-a descoperit visul tău, căci nu cu înţelepciunea care este în mine l-am aflat, ci prin descoperirea milostivului Dumnezeu. Deci, iată tâlcuirea, împărate! Visul tău arată ce are să se facă după acestea şi cine va fi după tine împărat. Cel ce descoperă tainele ţi-a arătat în ce chip se cuvine aceasta. Tu, împărate, vedeai un chip şi chipul acela era mare, iar vederea lui înaltă, care sta înaintea feţei tale în chip înfricoşat; capul lui era de aur curat, mâinile, pieptul şi braţele erau de argint, pântecele şi coapsele de aramă, pulpele de fier, picioarele, o parte de fier şi o parte de pământ. Apoi s-a rupt o piatră din munte, fără mână, şi a lovit chipul peste picioarele de fier şi de pământ, şi le-a zdrobit până în sfârşit. Atunci s-au zdrobit deodată cu pământul şi fierul, arama, aurul şi argintul şi s-au făcut ca praful din arie, apoi le-a luat vântul şi nu s-a mai aflat locul lor; iar piatra care a lovit chipul s-a făcut munte mare şi a umplut tot pământul. Acesta este visul tău, împărate. Iată acum vom spune şi tâlcuirea lui: capul cel de aur eşti tu (şi împăraţii Babilonului, care au fost mai înainte de tine). În urma ta se va scula altă împărăţie, care va fi mai mică decât a ta, care este argintul (iar cele două mâini şi braţele însemnează două popoare, perşii şi mezii, care au să ia împărăţia Babilonului).

După aceştia va fi împărăţia a treia, care este aramă, căci se va scula cineva de la Apus, îmbrăcat cu aramă şi acela va fi Alexandru Macedoneanul, care va birui tot pământul. Iar împărăţia a patra, va fi tare ca fierul. Precum fierul zdrobeşte şi înmoaie toate (arama, argintul şi aurul), aşa şi acela va zdrobi şi va supune toate. Şi împărăţia aceea va fi a romanilor. Iar două picioare înseamnă două părţi ale acestei împărăţii, Răsăritul şi Apusul, a elinilor şi a romanilor. Iar picioarele şi degetele pe care le-ai văzut, o parte din fier şi o parte din pământ, înseamnă că împărăţia va fi împărţită în multe părţi şi va slăbi ca pământul şi singură de sine va fi sfărâmată.

Piatra care fără mână s-a tăiat din munte şi a sfărâmat chipul, este Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Care are să se nască din fecioară curată şi neispitită de nuntă, fără amestecare bărbătească. Acela, după ce va zdrobi şi va vântura toate împărăţiile cele vremelnice, va ridica o împărăţie care în veci nu se va risipi şi împărăţia aceea va fi duhovnicească".

Atunci împăratul Nabucodonosor a căzut pe faţa sa şi s-a închinat lui Daniil, zicând: „Daruri şi bune miresme să i se aducă". Apoi a zis lui Daniil: „Cu adevărat Dumnezeul vostru, acela este Dumnezeul dumnezeilor, Domnul domnilor şi împăratul împăraţilor, care descoperă tainele; căci prin ajutorul Lui ai putut descoperi şi

taina aceasta". Şi a mărit împăratul pe Daniil, apoi i-a dat daruri mari şi multe şi l-a pus peste toată ţara Babilonului, domn voievozilor şi peste toţi înţelepţii Babilonului. Încă şi pe prietenii lui Daniil: pe Şedrah, Misah şi Abdenago, după cererea lui Daniil, cu mare cinste i-a cinstit, punându-i peste supuşii ţării Babilonului.

În anul al optsprezecelea, Nabucodonosor a făcut un chip de aur, având înălţimea de şaizeci de coţi şi lăţimea de şase coţi, pe care l-a pus în câmpul Deira, în ţara Babilonului. Şi a trimis împăratul Nabucodonosor în toate laturile stăpânirii sale, ca să adune pe toţi eparhii şi voievozii, ispravnicii, povăţuitorii şi tiranii, pe cei din stăpâniri şi pe toţi boierii ţărilor, să vină la dezvelirea chipului pe care l-a făcut el. Şi s-au adunat ispravnicii, eparhii, voievozii, povăţuitorii, tiranii cei mari, cei din stăpâniri şi toţi boierii ţinuturilor la înnoirea chipului, pe care l-a pus la Deira împăratul Nabucodonosor. Apoi au stat înaintea chipului aceluia şi au făcut acolo în câmp şi un cuptor, spre pierzarea acelora care vor fi potrivnici poruncii împărăteşti. Şi propovăduitorul striga cu tărie, zicând: „Voi, popoarelor, neamurilor, seminţiilor, limbilor, în orice ceas veţi auzi glasul trâmbiţei, al fluierului şi al alăutei, al surlei şi al canonului, al organului, al versurilor şi a tot felul de cântări, închinaţi-vă chipului celui de aur, pe care l-a pus Nabucodonosor împăratul; iar care nu va cădea să se închine, în acel ceas va fi aruncat în cuptorul care arde cu foc".

Şi a fost când au auzit glasul trâmbiţei, al fluierului, al alăutei, al surlei, al canonului, al organului şi a tot felul de cântare, toate popoarele, seminţiile, limbile s-au închinat chipului celui de aur pe care l-a pus Nabucodonosor împăratul. Atunci s-au apropiat de împărat oarecare bărbaţi haldei şi au pârât împăratului că Anania, Azaria şi Misail nu se închină zeilor săi şi chipului de aur care l-au pus. Atunci împăratul, chemându-i pe cei clevetiţi, i-a întrebat dacă sunt adevărate cele spuse despre ei. Iar aceia au răspuns, zicând: „Dumnezeul nostru, Căruia îi slujim, este în ceruri, puternic a ne scoate din cuptorul ce arde cu foc şi a ne izbăvi din mâinile tale, împărate. Iată, dar, cunoscut să-ţi fie, împărate, că nu vom sluji zeilor tăi şi nu ne vom închina chipului de aur pe care l-ai pus".

Atunci Nabucodonosor s-a umplut de mânie şi chipul feţei lui s-a schimbat asupra lui Şedrah, Misah şi Abdenago şi apoi a zis: „Să ardeţi cuptorul de şapte ori, până când se va arde desăvârşit". Pe urmă a poruncit unor bărbaţi puternici la vârtute, să-i lege şi să-i arunce în cuptorul cel cu foc. Deci, fiind ei aruncaţi, a ieşit para din cuptor şi a ars pe cei ce-i clevetiseră pe dânşii. Iar cei trei bărbaţi,

Şedrah, Misah şi Abdenago, au căzut ferecaţi în mijlocul cuptorului ce ardea cu foc şi umblau prin mijlocul văpăii, lăudând pe Dumnezeu şi binecuvântându-L. Dar n-au încetat cei ce i-au aruncat pe ei în foc, adică slugile împăratului, a arde cuptorul cu iarbă, pucioasă, smoală, câlţi şi viţe. Şi s-a ridicat para deasupra cuptorului ca la patruzeci şi nouă de coţi, încât a înconjurat şi a ars pe toţi cei ce erau împrejurul cuptorului haldeilor. Iar îngerul Domnului s-a pogorât la cei ce erau împreună cu Azaria în cuptor şi a spulberat para focului din cuptor, suflând ca un duh de rouă, încât nu s-a atins de dânşii focul nicidecum, nici nu i-a mâhnit şi nici nu i-a supărat pe ei.

Atunci cei trei, ca şi cu o gură lăudau, binecuvântau şi-L slăveau pe Dumnezeu în cuptor, zicând: „Bine eşti cuvântat, Doamne, Dumnezeul părinţilor noştri, prea lăudat şi prea înălţat în veci" (şi celelalte cântări care sunt scrise în cartea lui Daniil). Iar Nabucodonosor, auzindu-i pe dânşii cântând, s-a minunat. Apoi s-a sculat degrabă şi a zis boierilor săi: „Au nu trei bărbaţi legaţi am aruncat în mijlocul focului?" Şi au răspuns împăratului, zicând: „Cu adevărat, împărate". Şi a zis împăratul: „Iată, eu văd patru bărbaţi dezlegaţi, umblând prin mijlocul focului, şi nici o stricăciune nu este întru dânşii, iar chipul celui de-al patrulea este asemenea Fiului lui Dumnezeu". Atunci a venit Nabucodonosor la gura cuptorului ce ardea cu foc şi a zis: „Şedrah, Misah şi Abdenago, robii Dumnezeului Celui Preaînalt, ieşiţi şi veniţi aici".

Deci au ieşit Şedrah, Misah şi Abdenago din mijlocul focului. Şi s-au adunat domnii, voievozii, ispravnicii şi puternicii împăratului, ca să-i vadă pe acei bărbaţi şi cum n-a biruit focul trupurile lor şi părul capului lor n-a ars, hainele lor nu s-au schimbat şi miros de foc nu era într-înşii. Atunci împăratul s-a închinat lui Dumnezeu înaintea lor şi a zis: „Binecuvântat este Dumnezeul lui Şedrah, Misah şi Abdenago, Care a trimis pe îngerul Său şi a scos pe slugile Lui, care au nădăjduit spre Dânsul. Şi eu poruncesc ca tot poporul, seminţia şi limba care va grăi hulă asupra Dumnezeului lui Şedrah, Misah şi Abdenago, întru pierzare să fie, iar casele lor spre jefuire, de vreme ce nu este alt Dumnezeu care să-i poată izbăvi". Iar pe cei trei tineri cu mare cinste i-a cinstit, mărindu-i pe dânşii înaintea tuturor şi învrednicindu-i a fi mai mari peste toţi iudeii, care erau în toată împărăţia lui.

Dar Nabucodonosor s-a mândrit foarte şi, nu după multă vreme, iarăşi a avut un vis care însemna mai înainte căderea şi smerenia lui. Deci a văzut un copac în mijlocul pământului şi copacul acela s-a mărit şi s-a întărit, iar înălţimea lui era foarte mare, frunzele lui erau

frumoase, rodul lui gustos şi era hrana tuturor dintr-însul; apoi, sub dânsul se sălăşluiau toate fiarele sălbatice şi în ramurile lui locuiau toate păsările cerului. După aceasta a văzut că un sfânt din ceruri s-a pogorât, care a strigat întru tărie: „Tăiaţi copacul, frângeţi ramurile lui, scuturaţi frunzele, risipiţi roadele, ca să se clatine fiarele sub el şi păsările în crăcile lui şi numai tulpina lui să o lăsaţi în pământ. În legături de fier şi de aramă, în pajiştea de afară, în roua cerului se va sălăşlui, cu fiarele cele sălbatice; iar partea lui va fi în iarba pământului. Inima lui de om se va schimba în inimă de fiară şi şapte vremi se vor schimba peste dânsul".

Acest vis a tulburat rău pe împărat şi adunând iarăşi pe toţi înţelepţii Babilonului, vrăjitorii şi descântătorii, le-a spus visul său, cerând să-l tâlcuiască; dar nimeni n-a putut, până când a chemat pe Daniil, în care vieţuia Duhul Sfânt al lui Dumnezeu. Acesta auzind visul împăratului a zis către dânsul: „Stăpâne, să fie visul acesta celor ce te urăsc pe tine şi tâlcuirea lui vrăjmaşilor tăi. Copacul pe care l-ai văzut, tu eşti, împărate, pentru că te-ai mărit şi te-ai întărit; iar mărirea ta a ajuns până la ceruri şi domnia ta până la marginile pământului. Dar degrabă vei cădea din împărăţie şi te vor goni şi împreună cu fiarele sălbatice vei locui. Cu iarbă ca pe un bou te vor hrăni şi din roua cerului se va răcori trupul tău. Şapte vremi se vor schimba peste tine, până vei cunoaşte, că Cel Preaînalt stăpâneşte împărăţia oamenilor şi cui va vrea o va da. Iar ceea ce s-a zis: «Lăsaţi odrasla rădăcinii copacului în pământ», înseamnă că împărăţia va fi din nou a ta, de unde vei cunoaşte stăpânirea cea cerească. Pentru aceasta, împărate, sfatul meu să fie plăcut ţie şi păcatele tale răscumpără-le cu milostenie, iar nedreptăţile tale, cu îndurare spre cei săraci. Doar va fi Dumnezeu îndelung-răbdător spre păcatele tale".

Aşa a tâlcuit Sfântul Daniil visul împăratului şi s-au împlinit toate cele zise de dânsul. Pentru că după douăsprezece luni, fiind în Babilon, împăratul a zis: „Oare nu este acesta Babilonul cel mare pe care eu l-am zidit, ca o casă a împărăţiei mele, spre stăpânirea ţării şi întru cinstea slavei mele?" Şi cuvântul fiind încă pe buzele împăratului, iată un glas s-a auzit din cer: „Împărate Nabucodonosor, împărăţia ta a trecut de la tine, căci dintre oameni te vor goni şi cu fiarele sălbatice va fi locuinţa ta, cu iarbă ca pe un bou te vor hrăni şi şapte vremi se vor schimba peste tine, până când vei cunoaşte că Cel Preaînalt stăpâneşte împărăţia oamenilor şi căruia va vrea o va da".

În acel ceas s-a împlinit cuvântul lui Daniil asupra împăratului Nabucodonosor; căci de la oameni s-a gonit, mânca iarbă ca un bou, de roua cerului s-a udat trupul lui, până ce i-au crescut perii ca de leu

şi unghiile lui ca de pasăre. Şi după sfârşitul acelor zile (în care nimeni altul n-a îndrăznit să ia împărăţia lui), Nabucodonosor şi-a ridicat ochii şi mintea la cer, a binecuvântat pe Cel Preaînalt, a lăudat pe Cel ce vieţuieşte în veci şi L-a slăvit. Pentru că stăpânirea Lui este stăpânirea veşnică şi împărăţia lui din neam în neam şi toţi cei ce locuiesc pe pământ, întru nimic s-au socotit. După voia Lui se face totul în cer şi pe pământ şi nu este nimeni care să se împotrivească voii Lui, ori să zică Lui: „Ce ai făcut?"

În acea vreme i s-a întors mintea împăratului şi a venit la cinstea împărăţiei sale; iar voievozii şi boierii lui îl căutau pe el. Deci s-a întors la împărăţia sa şi mărire mai multă i s-a dat lui. După aceea a vieţuit Nabucodonosor lăudând, preaînălţând şi preaslăvind pe Împăratul cerului şi a vieţuit toţi anii împărăţiei sale patruzeci şi trei; şi apoi s-a săvârşit în pace.

După moartea împăratului Nabucodonosor, a luat împărăţia Babilonului fiul său, Evilmerodah. Acesta l-a scos din casa temniţei pe Ioachim, împăratul Iudeii, care era robit de Nabucodonosor şi ţinut legat, i-a grăit bine şi i-a dat un scaun mai sus decât scaunele împăraţilor, celor ce erau cu dânsul în Babilon. Apoi a schimbat hainele lui cele de temniţă şi mânca cu dânsul în toate zilele.

Iar după moartea lui Evilmerodah a împărăţit fiul său Baltazar, adică nepotul lui Nabucodonosor. În împărăţia aceasta multe descoperiri a văzut Sfântul Prooroc Daniil, despre împăraţi şi despre împărăţii, care aveau să fie mai pe urmă închipuite prin fiare. Apoi despre Antihrist, despre sfârşitul veacului şi despre înfricoşata Judecată. *Vedeam,* zice el, *scaunele ce s-au pus, iar Cel vechi de zile (Dumnezeu Tatăl) a şezut; şi hainele Lui erau albe ca zăpada, părul capului era curat ca lâna, scaunul Lui pară de foc, roatele Lui foc având; râu de foc curgea pe dinaintea Lui, mii de mii slujeau Lui şi întunerice de întunerice stăteau înaintea Lui. Divan s-a aşezat şi cărţi s-au deschis.* Apoi celelalte descoperiri ce s-au văzut de dânsul sunt înfricoşătoare şi despre ele se scrie pe larg în cartea proorociei lui.

Iar într-o vreme oarecare împăratul Baltazar a făcut cină mare boierilor săi, ca la o mie de bărbaţi, şi în capul mesei era vinul; iar când a venit vremea gustării vinului, s-au adus vasele cele de aur şi de argint – pe care le luase Nabucodonosor de la Ierusalim, din biserica Domnului Dumnezeu –, ca să bea cu dânsele împăratul, boierii, femeile lui, şi să laude pe zeii cei de aur şi de argint, de aramă, de fier, de lemn şi de piatră; iar pe Dumnezeul cel veşnic nu-L binecuvântau, adică pe Cel ce avea stăpânirea duhului lor. În acel ceas au ieşit nişte degete de mână de om, care scriau pe peretele

casei împăratului, iar împăratul vedea degetele mâinii ce scria; atunci s-a schimbat faţa împăratului, gândurile îl tulburau, legăturile coapselor lui se slăbeau şi genunchii se clătinau. Apoi a strigat cu tărie, ca să aducă înăuntru pe vrăjitorii haldei şi gazareni; iar după aceea a zis învăţaţilor Babilonului: „Cel ce va citi scrisoarea aceasta şi-mi va face cunoscută tălmăcirea ei, acela în porfiră se va îmbrăca şi gherdanul cel de aur se va pune peste grumajii lui şi al treilea va domni întru împărăţia mea".

Deci toţi înţelepţii intrau la împărat şi nu puteau citi scrisoarea şi nici a o tălmăci. Atunci s-au tulburat mult împăratul şi boierii lui de aceasta. Apoi a intrat împărăteasa bătrână (femeia lui Nabucodonosor şi bunica lui Baltazar) în casa ospăţului, a spus despre Daniil care avea într-însul duhul lui Dumnezeu şi care, în zilele moşului său Nabucodonosor, a fost pus domn al tuturor vrăjitorilor, descântătorilor, haldeilor şi gazarenilor, pentru înţelepciunea lui cea mare, pentru tălmăcirea visurilor şi dezlegarea ghicitorilor.

Atunci s-a adus Daniil înaintea împăratului, care i-a zis: „Tu eşti Daniil din robii Iudeii, pe care i-a adus Nabucodonosor, împăratul, moşul meu? Am auzit de tine, cum că duhul lui Dumnezeu este în tine şi înţelepciune mare se află în tine. Citeşte-mi, dar, această scrisoare de pe perete, care este scrisă cu degete de o mână necunoscută, şi-mi spune tălmăcirea ei, căci nu au putut să o citească mulţi înţelepţi, vrăjitori şi gazareni care au venit înaintea mea. Deci acum, de vei putea citi scrisoarea aceasta şi mi-o vei tălmăci, în porfiră te voi îmbrăca şi gherdanul de aur se va pune peste grumazul tău; apoi al treilea vei domni întru împărăţia mea".

Atunci a răspuns Daniil şi a zis înaintea împăratului: „Darurile tale fie cu tine şi darul casei tale altuia să-l dai. Iar eu scrisoarea o voi citi şi tălmăcirea ei voi spune". Aceasta spunând Sfântul Daniil către împăratul, mai întâi a început a-i aduce aminte de împăratul Nabucodonosor, cum pentru mândria sa a fost pedepsit de Dumnezeu, pierzând chipul cel omenesc şi cum de la oameni a fost gonit şi cu iarbă s-a hrănit. Apoi l-a ocărât pe împăratul, mustrându-l pe el pentru mândrie, căci nu şi-a adus aminte de certarea lui Dumnezeu ce s-a arătat asupra moşului său, nici nu şi-a smerit inima sa înaintea Domnului; ci s-a înălţat asupra Domnului, Dumnezeului cerului şi vasele bisericii Lui le-a spurcat cu băutura vinului la cina cu boierii şi cu femeile sale. Apoi pentru că au lăudat cu toţii idolii cei de aur, de argint, de aramă, de fier, de piatră şi de lemn, care nu văd, nici nu aud, nici nu înţeleg. Iar pe Dumnezeu, într-ale Cărui mâini este suflarea lui şi toate căile lui, pe Acela nu L-au preamărit. Pentru

aceasta mustrând pe împărat s-a întors la scrisoare, pe care a citit-o
așa: „Mani, Techel, Fares" și i-a tâlcuit-o într-acest chip: „*Mani*,
înseamnă că a măsurat Dumnezeu împărăția ta și i-a pus capăt;
Techel, adică a stătut în cumpănă și s-a aflat lipsă; *Fares*, adică s-a
despărțit împărăția ta și s-a dat mezilor și perșilor".

Aceasta auzind împăratul a cinstit pe Daniil, precum a făgăduit,
deși se mâhnea cu duhul de proorocirea cea pricinuitoare de mâhnire.
Și a îmbrăcat pe Daniil în purpură, iar peste grumajii săi a pus
gherdanul cel din aur. Apoi a vestit pentru dânsul că este al treilea
domn întru împărăția lui. Proorocia lui Daniil s-a împlinit, căci
Baltazar, împăratul chaldeilor, a fost ucis într-acea noapte, iar Darie,
medul (împreună cu Cirus persul), a luat împărăția fiind de șaizeci și
doi de ani.

Și împărățind Darie, a pus în împărăție o sută douăzeci de
domni, ca să fie aceia întru toată împărăția sa și asupra lor a pus
rânduitori, printre care era și Daniil, ca adică domnii să le dea lor
seama, pentru ca să nu supere pe împăratul. Și Daniil era mare peste
ei, pentru că Duh Sfânt era într-însul. Deci împăratul l-a pus peste
toată împărăția lui, iar rânduitorii și domnii căutau să afle vreo vină
asupra lui Daniil. Dar vina, sminteala și păcatul nu s-au aflat asupra
lui, pentru că era credincios. Și au zis rânduitorii: „Nu vom putea
afla vină asupra lui Daniil, fără numai în legile Dumnezeului său".
Atunci rânduitorii și domnii au stat înaintea împăratului și au zis:
„Darie, împărate, să trăiești în veci. Să știi că s-au sfătuit toți
voievozii, domnii, eparhii și ispravnicii din împărăția ta, ca să facă
așezământ împărătesc: că oricare va face rugăciune la vreun alt zeu,
ori la un alt om, până în treizeci de zile, fără numai la tine, să se
arunce în groapa leilor (spre mâncare). Deci acum, împărate, pune
hotărâre și așează scrisoare, pentru ca să nu se schimbe porunca
perșilor și a mezilor, și ca nimeni să nu o calce".

Atunci împăratul Darie, nepricepând sfatul lor cel viclean, a
poruncit să se scrie acea poruncă. Iar Daniil, după ce a înțeles că s-a
așezat porunca, a intrat în casa sa, fiind ferestrele cerdacului său
deschise spre Ierusalim. Apoi de trei ori pe zi își pleca genunchii,
rugându-se și mărturisind pe Dumnezeu, precum făcea și mai înainte.
Atunci bărbații aceia au păzit și au aflat pe Daniil rugându-se
Dumnezeului său. Și venind înaintea împăratului au zis: „Împărate,
oare n-ai așezat tu poruncă și hotar pentru ca tot omul care se va
închina la alt zeu și om, până în treizeci de zile, fără numai la tine, să
se arunce în groapa leilor?" Și a zis împăratul: „Adevărat este
cuvântul, și porunca mezilor și a perșilor nu va trece". Atunci au

răspuns clevetitorii înaintea împăratului, zicând: „Daniil, cel din robii
Iudeii, nu s-a supus poruncii tale și n-a purtat grijă de hotarul pe care
l-ai așezat; pentru că de trei ori pe zi își face rugăciunile sale
Dumnezeului său". Atunci împăratul, dacă a auzit cuvântul acesta, s-a
mâhnit foarte pentru dânsul și s-a străduit ca până seara să izbăvească
pe Daniil. Iar acei bărbați au grăit împăratului: „Cunoaște, împărate,
că mezilor și perșilor, tot hotarul și așezământul pe care îl face
împăratul nu se cade a-l schimba".

Atunci împăratul a poruncit să-l aducă pe Daniil și să-l arunce
în groapa leilor. Apoi împăratul a zis lui Daniil: „Dumnezeul tău,
Căruia-I slujești de-a pururea, Acela să te izbăvească pe tine". Deci
au adus o piatră, au pus-o pe gura gropii și a pecetluit-o împăratul cu
inelul său și cu inelele boierilor săi, pentru ca să nu facă ceva mai rău
clevetitorii lui; căci mai mult nu-i credea pe oamenii cei răi, decât pe
fiarele cele cumplite. Apoi s-a dus împăratul în casa lui și s-a culcat
nemâncat, căci bucatele nu s-au lipit de el și somnul s-a depărtat de la
dânsul. Dar Dumnezeu a încuiat gurile leilor și n-au supărat pe
Daniil.

Și sculându-se împăratul dimineață, a venit cu sârguință la
groapa leilor și a strigat cu glas tare: „Daniile, robul lui Dumnezeu
celui viu, Dumnezeul tău Căruia tu îi slujești de-a pururea, oare a
putut să te izbăvească de gura leilor?" Daniil a zis către împăratul:
„Împărate, în veci să trăiești, Dumnezeul meu a trimis pe îngerul Său
și a încuiat gurile leilor și nu m-au vătămat, căci s-a aflat înaintea Lui
dreptatea mea, și înaintea ta, împărate, greșeală n-am făcut".

Atunci împăratul s-a bucurat mult pentru dânsul, apoi a zis să-l
scoată pe Daniil din groapă și nici un fel de stricăciune nu s-a aflat
asupra lui, căci a crezut în Dumnezeul său. Și a poruncit împăratul să
aducă pe bărbații cei ce au clevetit pe Daniil și, aducându-i, i-a
aruncat pe ei în groapa leilor, cum și pe fiii și pe femeile lor; dar
n-au ajuns bine în fundul gropii și i-au sfâșiat pe ei leii și toate oasele
lor le-au zdrobit. Atunci, împăratul Darie a scris la toate popoarele,
semințiile și limbile ce locuiesc în tot pământul: „Pacea voastră să se
înmulțească. De mine s-a dat această poruncă în tot pământul împă-
rației mele, ca fiecare să se cutremure și să se teamă de fața
Dumnezeului lui Daniil, pentru că Acela este Dumnezeul cel viu,
Care este în veci și împărăția Lui nu se va strica și stăpânirea Lui
până în sfârșit stăpânește, sprijinește și izbăvește. Apoi face semne și
minuni în cer și pe pământ, căci a izbăvit pe Daniil din gurile leilor".

De atunci avea împăratul pe Daniil în mai mare cinste, ca pe
nimeni altul și l-a arătat că-i este mai bun prieten decât toți; asemenea

şi pe cei trei prieteni – Anania, Azaria şi Misail –, întru mare cinste îi avea. Iosif Flavius, istoricul evreu, scrie despre Daniil că, având mare stăpânire în pământul acela, fiind cel dintâi domn, a zidit în Ecbatana un turn prea minunat, ca un lucru foarte înţelept şi de mirare, care după atâtea sute de ani de la zidire, până în zilele acestui renumit istoric, totdeauna se vedea ca un lucru nou, ca şi cum de curând ar fi fost zidit, precum scrie el. Acolo se îngropau împăraţii mezilor şi ai perşilor, iar păzirea turnului aceluia se încredinţa unuia din preoţii evrei.

După împăratul Darie, Cirus Persul, asemenea avea pe Sfântul Daniil în mare cinste, căci l-a făcut credincios al său de aproape, dând porunci tuturor. Şi Daniil era împreună vieţuitor cu împăratul, slăvit mai mult decât toţi prietenii săi. Atunci era un idol la babilonieni, al cărui nume era Baal, şi se cheltuiau la el pe fiecare zi douăsprezece măsuri de făină de grâu aleasă, patruzeci de oi şi şase vedre de vin. Şi împăratul îl cinstea şi mergea în toate zilele de se închina lui, iar Daniil se închina Dumnezeului său. Deci i-a zis lui împăratul: „Pentru ce nu te închini şi tu lui Baal?" Iar el a zis: „Eu nu mă închin idolilor făcuţi de mâna omului, ci Dumnezeului celui viu, Celui ce a zidit cerul şi pământul şi are stăpânire peste tot trupul". Şi i-a zis împăratul: „Dar nu crezi că Baal este dumnezeu viu? Au nu vezi câte mănâncă şi bea în toată ziua?" Daniil a răspuns râzând: „Nu te înşela, împărate, pentru că acesta pe dinăuntru este ţărână, iar dinafară aramă şi n-a mâncat nici n-a băut vreodată".

Împăratul, mâniindu-se, a chemat pe slujitorii idoleşti şi le-a zis: „De nu-mi veţi spune cine mănâncă bucatele acestea, veţi muri, iar de-mi veţi arăta că Baal le mănâncă pe ele, va muri Daniil, pentru că a hulit asupra lui Baal". Şi a zis Daniil împăratului: „Să fie după graiul tău". Slujitorii lui Baal erau şaptezeci, afară de femei şi copii; deci a venit împăratul şi cu Daniil la capiştea lui Baal, iar slujitorii lui Baal au zis: „Iată, noi ieşim afară, iar tu, împărate, pune bucatele şi vinul, încuie uşile şi le pecetluieşte cu inelul tău şi venind mâine, de nu le vei afla pe toate mâncate de Baal, atunci să murim noi". Iar ei făcuseră pe sub masă intrare ascunsă şi totdeauna intrau pe uşa aceea şi mâncau bucatele. Şi după ce ei au ieşit şi împăratul a pus lui Baal bucate, Daniil a poruncit slugilor sale de au adus cenuşă şi au cernut prin toată capiştea înaintea împăratului şi ieşind au încuiat uşile, le-au pecetluit cu inelul împăratului şi s-au dus.

Iar slujitorii au intrat noaptea după obiceiul lor, cu femeile şi copiii lor, şi au mâncat şi au băut toate. A doua zi a venit împăratul cu Daniil la capişte şi a zis: „Daniile, sunt întregi peceţile?" Iar el a răspuns: „Întregi, împărate". Şi îndată cum au deschis uşile, privind împăratul la masă a strigat cu glas mare: „Mare eşti, Baale, şi nici un vicleşug nu este în tine". Daniil a râs şi a oprit pe împărat să nu intre înăuntru, zicându-i: „Vezi pardoseala şi cunoaşte ale cui sunt urmele acestea". Împăratul a răspuns: „Văd urme bărbăteşti, femeieşti şi de copii". Atunci mâniindu-se împăratul a prins pe toţi slujitorii idoleşti, femeile şi copiii lor, iar ei i-au arătat uşa cea ascunsă prin care intrau şi mâncau cele de pe masă; apoi i-a omorât împăratul şi pe Baal l-a dat în mâinile lui Daniil, care l-a sfărâmat, iar capiştea lui a risipit-o.

În locul acela era un balaur mare pe care-l cinsteau babilonienii şi a zis împăratul lui Daniil: „Oare şi despre acesta vei zice că este aramă? Acesta este viu, mănâncă şi bea; nu vei putea zice că acesta nu este un zeu viu; deci închină-te lui". Daniil a răspuns: „Domnului Dumnezeului meu mă voi închina, că Acela este Dumnezeul cel viu; iar tu, împărate, dă-mi stăpânire şi voi omorî balaurul fără sabie şi fără toiag". Împăratul îi zise: „Îţi dau". Atunci Daniil a luat smoală, seu şi păr, pe care le-a fiert împreună, apoi cu un băţ le-a aruncat în gura balaurului, care, mâncând, a crăpat. Şi a zis Daniil: „Vedeţi închinăciunile voastre". Auzind babilonienii s-au mâniat foarte şi s-au întors la împăratul şi au zis: „Împăratul s-a făcut iudeu, căci pe Baal l-a sfărâmat, pe balaur l-a omorât, iar pe slujitori i-a tăiat". Venind la împăratul au zis: „Dă-ne pe Daniil, iar de nu, te vom omorî pe tine şi pe casa ta".

Văzând împăratul că s-au ridicat asupra lui, fiind silit, le-a dat pe Daniil, iar ei l-au aruncat în groapa leilor, unde a stat şase zile. În groapă erau şapte lei şi li se dădeau în fiecare zi câte două trupuri şi câte două oi; dar atunci nu le-au mai dat nimic, pentru ca să mănânce pe Daniil. Dar Dumnezeu a astupat gurile leilor ca şi întâi; şi era Daniil în groapă împreună cu dânşii, ca şi cu nişte mieluşei blânzi. Pe atunci proorocul Avacum era în Iudeea şi acela a făcut fiertură, a dumicat pâine în scafă şi se ducea la câmp să dea secerătorilor. Şi a zis îngerul Domnului către Avacum: „Du prânzul pe care l-ai făcut lui Daniil în Babilon, care este în groapa leilor". Avacum a răspuns: „Doamne, Babilonul nu l-am văzut şi nici groapa cu leii nu ştiu unde este".

Atunci îngerul Domnului l-a apucat de creştet, şi ţinându-l de perii capului, l-a pus în Babilon deasupra gropii, în sunetul duhului. Şi Avacum a strigat: „Daniile, Daniile, ia prânzul pe care ţi l-a trimis ţie Dumnezeu!" Şi a zis Daniil: „Ţi-ai adus aminte de mine, Doamne, şi n-ai lăsat pe cei ce Te iubesc pe Tine". Şi, sculându-se, Daniil a mâncat. Iar îngerul lui Dumnezeu a dus pe Avacum la locul său.

Deci împăratul a venit în a şaptea zi să jelească pe Daniil, dar, ajungând deasupra gropii şi privind, a văzut pe Daniil şezând. Şi a strigat împăratul cu glas mare şi a zis: „Mare eşti, Doamne, Dumnezeul lui Daniil şi nu este altul afară de Tine". Apoi a scos pe Daniil, iar pe vinovaţi i-a aruncat în groapă şi i-au mâncat leii.

Sfântul Daniil a ajuns împreună cu prietenii săi la adânci bătrâneţi. Sfântul Chiril al Alexandriei şi alţii scriu că după sfârşitul lui Nabucodonosor şi al celorlalţi împăraţi, care aveau în mare cinste pe Daniil şi pe cei trei prieteni ai lui, s-a ales alt împărat cu numele Atic. Acesta, ispitind pe sfinţi pentru credinţă şi fiind mustrat de dânşii pentru păgânătatea lui, a poruncit să li se taie capetele. Iar când a vrut să taie capul lui Anania, a întins Azaria haina sa şi l-a primit. Asemenea şi pe al lui Azaria l-a primit Misail, iar pe al lui Misail, l-a primit Daniil; apoi, la urmă, au tăiat şi capul lui Daniil. Şi se spune că după tăierea lor capetele s-au lipit de trupurile lor şi îngerul Domnului luând trupurile lor le-a dus în muntele Gheval şi le-a pus acolo sub piatră.

După patru sute de ani, la învierea Domnului nostru Iisus Hristos, au înviat şi aceştia şi s-au arătat multora şi iarăşi au adormit. Iar pomenirea lor s-a aşezat de Sfinţii Părinţi să se săvârşească cu şapte zile mai înainte de naşterea Mântuitorului Hristos, de vreme ce aceştia erau din seminţia Iudeii, din care şi Mântuitorul nostru îşi trage neamul după trup şi acestor sfinţi se arată că este rudenie. Cu ale căror rugăciuni să îndrepteze în pace viaţa noastră, Hristos Dumnezeul nostru, Căruia I se cade slava, împreună cu Părintele şi cu Sfântul Duh, în veci. Amin.

Notă. După moartea împăratului Nabucodonosor, a luat împărăţia Babilonului fiul său Evilmerodah, iar după el a luat Baltazar, nepotul lui Nabucodonosor şi fiul lui Evilmerodah. Lucrul acesta este arătat nu numai de Sfântul Simeon Metafrast, ci şi de Sfântul prooroc Ieremia, în capitolul al 27, 6-7, unde grăieşte Dumnezeu aşa: *Eu am dat tot pământul acesta în mâinile lui Nabucodonosor, împăratul Babilonului..., ca să slujească lui şi fiului lui şi fiului fiului lui*. Şi când zice fiului lui, se înţelege Evilmerodah, iar când zice fiului fiului lui, se înţelege Baltazar.

Tu eşti Daniil pe care l-a adus tatăl meu, Nabucodonosor. În Sfânta Scriptură de multe ori se numeşte moşul tată, precum despre Roboam, fiul lui Solomon şi nepotul lui David, se scrie la a treia carte a împăraţilor, capitolul 12, 4: *N-a început a umbla în calea lui David tatăl-său*. Aici pe moşul îl numeşte tată. Asemenea şi despre Assa, strănepotul lui David, se scrie la a treia carte a împăraţilor, capitolul 15, 11: *Şi a făcut Assa ce este drept înaintea Domnului, ca şi tată-său David*. Şi în mai multe locuri în Sfânta Scriptură vei afla numit tată, în loc de moş, sau strămoş. Aşa şi pentru Hristos, grăieşte

îngerul către Născătoarea de Dumnezeu, Luca 1, 31: *Şi îi va da Lui Domnul Dumnezeu scaunul lui David, tatăl-său*.

Deci şi aici, asemenea numeşte Baltazar, pe moşul său Nabucodonosor, tată. Sunt unii cărora li se pare că Baltazar era fratele mai mic al lui Evilmerodah şi feciorul lui Nabucodonosor, şi că ar fi împărăţit după moartea fratelui său cel mai mare. Aşa Gheorghe Chedrinul zice: „Şi aceasta mi se pare că este din cuvintele Scripturii, în cartea 2, Paralipomena, în capitolul cel mai de pe urmă, într-acest chip: *A mutat Nabucodonosor de la Ierusalim pe cei rămaşi la Babilon şi au fost robi lui şi fiilor lui, până la împărăţia mezilor*". Lui, adică lui Nabucodonosor, a fiilor lui, adică lui Evilmerodah, fiul său cel mai mare şi lui Baltazar, fiului cel mai mic, care după cel mai mare a fost la împărăţia Babilonului. Dar, de vreme ce istoria vieţii lui Daniil s-a luat de la Sfântul Simeon Metafrast şi noi ţinem de aceasta, care îl numeşte pe acest Baltazar nepot al lui Nabucodonosor.

Pentru luarea Babilonului şi pentru uciderea lui Baltazar, nu este lucru necuvios să facem aici pe scurt aducere-aminte: „Darie Ciaxar, împăratul mezilor, dând război asupra pământului haldeilor, a chemat în ajutor pe nepotul său Cirus, împăratul perşilor, şi venind cu toată puterea oştilor mezilor şi perşilor, au înconjurat cetatea Babilonului şi o băteau. Dar se cuvine să ştim că mai demult erau două Babilonuri: cel dintâi era acesta de care vorbim noi, care este în pământul haldeilor şi de la care Mesopotamia cea mare şi partea Asiriei se numea Babilonia, precum scrie Pliniu în cartea sa 6, la capitolul 26; iar alt Babilon era mai pe urmă în Egipt, care acum se numeşte Cair.

Deci nu asupra Babilonului cel din Egipt dădeau război Darie şi Cirus, ci asupra celui haldeiesc. Şi era Babilonul cel haldeiesc foarte bine zidit de Semiramida, împărăteasa care fusese mai înainte, având ziduri de piatră de câte două sute de coţi înălţime, iar lăţimea de 50 de coţi. Iar alţii zic că înălţimea zidurilor Babilonului era de 87 de paşi de picior, iar înălţimea de 50 de stânjeni; astfel de zid avea Babilonul jur împrejur ca la 307 stadii. Alţii zic că era de 480 de stadii, iar râul Eufrat curgea prin mijlocul cetăţii şi avea cetatea loc de porţi mari de aramă. Pentru o tărie şi frumuseţe ca aceea, între cele 7 minuni de sub cer, se număra atunci de făcătorii de stihuri şi Babilonul.

Deci Baltazar nădăjduind în tăria cetăţii sale şi în mulţimea ostaşilor ce erau într-însa, nu băga în seamă pe vrăjmaşii care erau împrejurul cetăţii. Şi întru nimic nu socotea puterea lor, ci dănţuia şi benchetuia, iar mai mult, când prăznuia pe necuraţii săi zei babilonieni, cum obişnuia în toţi anii să li se facă ospăţ împărătesc, atunci Baltazar, făcând cină mare, se îmbăta cu boierii, lăudând pe zeii săi, precum se scrie de aceasta în cartea lui Daniil 5, 1-4. Iar Darie şi cu Cirus, neputând să facă nimic cetăţii, au săpat şanţuri mari pe lângă râul Eufrat, ca să abată apa de la cetate într-altă parte. Şi într-acea noapte, în care benchetuia Baltazar, au slobozit râul prin şanţuri şi au secat apa din râu, apoi a intrat oastea noaptea în cetate, prin locul acela prin care curgea râul. Şi erau la împăratul Cirus doi fugari din Babilon, Gadad şi Gobrie, slugi ale lui Baltazar, care, lăsând pe stăpânul lor, au trecut la duşmani. Aceia ducând cu dânşii oastea mezilor şi a perşilor drept către palatele împărăteşti, omorau pe oricine li se întâmpla în cale, care vorbea haldeieşte, iar pe care vorbea sirieneşte îl lăsau.

Toate acestea au fost după purtarea de grijă a lui Dumnezeu, ca să nu fie omorât Daniil, pentru că evreii care erau atunci în Babilon vorbeau sirieneşte. Deci era cruţat neamul evreiesc pentru Sfântul Daniil, a cărui sfinţenie prooroceasca era ştiută şi de mezi şi de perşi. Şi ajungând în palatele împărăteşti mai întâi au tăiat străjile, apoi pe împăratul Baltazar l-au omorât, pe când începea a răsări luceafărul. Apoi s-a făcut mare război şi ucidere în cetate. Şi atât de mare era cetatea Babilonului, cu mulţime de popor, încât o parte a cetăţii, a treia zi, după uciderea lui Baltazar, n-a simţit că acum cetatea lor era luată de potrivnici şi că împăratul lor a fost ucis, iar ei sunt în mâinile vrăjmaşilor lor. Deci, luând tot Babilonul, a pierit împărăţia haldeiască, fiind robită de mezi şi perşi, precum a proorocit Sfântul Prooroc Daniil lui Baltazar, zicând: „Se va lua împărăţia ta de la tine şi se va da mezilor şi perşilor".

Să nu fie îndoială cititorului, cel cu iubire de luare-aminte la dumnezeieştile scripturi şi de aceasta, precum că, în proorocia lui Daniil se pomeneşte mai întâi de Darie şi apoi de Cirus, iar în cartea lui Ezdra se pune mai întâi împărăţia lui Cirus, apoi a lui Darie. De trebuinţă este a şti, că nu numai un Darie a fost, cum se adevereşte aşa: „Împăratul mezilor Astiag, fiul lui Ciaxar, a născut doi fii, cu două femei: o fiică cu numele Mandana şi un fiu Darie. Din împărăteasa sa a născut o fată pe care a măritat-o după Cambis, persanul. Aceasta a născut pe Cirus, întâiul monarh al perşilor. Iar pe fiul său Darie l-a născut Astiag dintr-o ţiitoare. Acest Darie s-a poreclit pe numele tatălui tatălui său şi unchiului său Ciaxar. Deci după Astiag, Darie a împărăţit în Mezia, iar Cirus în Persia şi, neavând Darie fiu, a dat pe fiica sa după nepotul său Cirus, în Persia şi s-a făcut Cirus ginerele lui Darie. Oştindu-se amândoi asupra Babilonului, l-au luat noaptea pe împăratul Baltazar şi l-au omorât, după cum s-a zis. Iar după luarea Babilonului, împărăţind Darie, cinstea pe Sfântul Daniil ca pe un prooroc al lui Dumnezeu, şi, trăind numai un an, a murit Darie şi a început a împărăţi singur Cirus în Babilon. El, ca şi Darie, cinstea foarte mult pe Sfântul Daniil şi pentru dânsul a dăruit libertate poporului cel robit al lui Israel – căci acum se împliniseră anii cei mai înainte prezişi de proorocul Ieremia, pentru că 70 de ani avea să fie poporul lui Israel în robia Babilonului. Şi a poruncit Cirus ca şi biserica din Ierusalim – pe care o dărâmase Nabucodonosor –, să se zidească. Şi această poruncă a sa a întărit-o cu scrisoare împărătească.

Apoi a născut Cirus un fiu şi i-a pus numele tatălui-său Cambis. Acest Cambis s-a poreclit de evrei Asuir, iar de elini Artaxerxe. Iar în cartea cea dintâi a lui Ezdra, în capitolul al 4-lea, se numeşte Asuir şi Artaxerxe. Însă nu este acel Artaxerxe care şi-a luat împărăteasă pe Estir, evreica, ci altul. Că acesta a fost mai înainte, iar acela mai pe urmă. Acest Cambis, sau Artaxerxe, luând stăpânirea împărăţiei după Cirus, tatăl său, a oprit pe evrei de a zidi biserica Ierusalimului, precum se scrie la Ezdra. De acesta vorbeşte Sfântul Chiril al Alexandriei, că se numea Atic şi că a ucis cu sabie pe Sfântul Prooroc Daniil şi pe cei trei tineri, că a fost tiran şi a umplut casa cu sânge, ucigând pe fratele său Smerdis. Asemenea a omorât şi pe sora sa, pe care şi-o luase de femeie; apoi şi el a pierit.

Iar după dânsul, a răpit împărăţia în taină, cu vicleşug, Smerdis vrăjitorul, şi a împărăţit-o o jumătate de an. Apoi a fost ucis de senatori, după

care alt Darie, fiul lui Istasp, a venit la împărăţie. Acesta a poruncit să înceapă a se zidi biserica Ierusalimului, căci a aflat o carte în biblioteca cărţilor împărăteşti în care poruncea Cirus a se zidi biserica Ierusalimului. Deci a întărit şi el cu a sa scrisoare, despre care se scrie în cartea lui Ezdra cea dintâi, în capitolul al 6-lea.

După Darie a urmat fiul său Xerxe. Acesta a fost ucis de Artavan voievodul. Dar şi Artavan a pierit, fiind ucis de fiul lui Xerxe, cu numele de Artaxerxe al doilea. Acest Artaxerxe al doilea, lepădând pe Astina, împărăteasa sa, a luat pe Estira, fecioara evreică, precum în cartea ei se arată. După aceşti împăraţi a fost al treilea Darie, care se poreclea Notos. Apoi după acesta, nu degrabă, a fost al patrulea Darie, care se poreclea Codoman, pe care marele împărat Alexandru Macedoneanul l-a biruit.

Deci, când vezi, cititorule, în proorocia lui Daniil, Darie mai înainte de Cirus, înţelege că este Darie cel dintâi Ciaxar, care împreună cu Cirus a luat Babilonul. Iar când citeşti în cartea lui Ezdra, Darie după Cirus, înţelege pe alt Darie, cel mai de pe urmă, adică Istaspul.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A OPTSPREZECEA

SFÂNTUL MUCENIC SEBASTIAN ŞI CEI ÎMPREUNĂ CU DÂNSUL[1]

Sfântul Sebastian, bărbatul cel binecredincios, s-a născut în cetatea Narvoniei, iar în Mediolan a crescut şi a învăţat carte. El era atât de plăcut şi iubit păgânilor împăraţi Diocleţian şi Maximian, încât l-au făcut voievod al ostaşilor lor celor mai de aproape şi i-au poruncit ca totdeauna să fie înaintea lor; pentru că era bărbat viteaz şi priceput, plin de înţelepciune, în cuvinte adevărat şi în judecăţi drept, iar în sfaturi mai înainte văzător. În lucrurile cele ce i se încredinţau lui şi în slujbe era credincios şi cu bărbăţie, însemnat în bunătate şi în toată rânduiala obiceiurilor era foarte ales. Pe acesta îl cinsteau ostaşii ca pe un părinte şi toţi cei din palatul împărătesc foarte mult îl iubeau şi îl cinsteau, căci era adevărat cinstitor de Dumnezeu şi om drept; şi de trebuinţă era ca pe care îl miluise Dumnezeu cu darurile sale, acela de toţi să se iubească şi să se cinstească.

Şi în toate zilele slujea lui Hristos cu osârdie, rugându-se şi păzind sfintele Lui porunci. Însă în taină făcea aceasta, ca să nu afle păgânii împăraţi credinţa lui în Hristos; nu de munci temându-se, nici iubind averea, ci numai pentru aceasta tăinuia sub hlamida stăpânirii pământeşti pe ostaşul lui Hristos, ca să ajute creştinilor, care în acea vreme erau foarte izgoniţi şi munciţi. Pentru că pe care nu putea să-i ceară şi să-i elibereze din legături şi din munci, nici să le facă vreo uşurare, pe aceia îi întărea cu cuvinte folositoare, ca să-şi dea sufletele cu bărbăţie pentru Domnul lor, cu al Cărui sânge sunt răscumpăraţi şi să-şi verse sângele lor privind către veşnicele răsplătiri, care vor fi

[1] Scurtată din martirologiu.

după muncile vremelnice de aici. Apoi se sârguia a câştiga lui Dumnezeu sufletele pe care diavolul se nevoia a le răpi spre pierzare.

Deci aşa, precum grăieşte Scriptura, întărind mâinile cele slabe şi genunchii cei slăbănogiţi ai credincioşilor şi pe cei slabi la suflet, care se îndoiau şi se temeau de munci, pe aceia îi învăţa şi-i făcea să fie cu bărbăţie şi îi deştepta către nevoinţă. Apoi, văzând pe mulţi înaintea sa nevoindu-se şi alergarea chinuirii săvârşindu-şi şi credinţa nevătămată păzindu-şi în muncile cele grele şi către primirea cununilor vieţii celei veşnice mergând, se aprindea însuşi cu dorinţa de a pătimi pentru Hristos şi aştepta până când îi va arăta lui Domnul vreme lesnicioasă spre aceasta. Deci a dobândit vremea întru care nu i-a mai fost cu putinţă a tăinui văpaia dragostei şi a râvnei celei dumnezeieşti ce ardea înăuntru şi cu dinadinsul s-a arătat pe sine tuturor cine era; căci n-a răbdat mai mult a se ascunde lumina în întuneric. Şi a fost vremea aceea astfel:

Doi bărbaţi cinstiţi şi de bun neam, Marchelin şi Marcu, fraţi după trup şi împreună născuţi, au fost prinşi mărturisind pe Hristos şi mult timp au fost ţinuţi legaţi. La aceştia adeseori mergea fericitul Sebastian şi îi mângâia pe dânşii, vorbind despre sfânta credinţă şi despre cele folositoare, sfătuindu-i să se lepede de înşelăciunile lumeşti cele degrabă trecătoare şi să nu se teamă de muncile cele vremelnice. Iar ei, ascultând sfatul lui cel sănătos, răbdau cu bărbăţie rănile cele aduse asupră-le de către cei ce-i chinuiau şi erau neclintiţi în credinţă; apoi au fost osândiţi la tăiere cu sabia.

Dar s-a dat astfel de poruncă, că, dacă într-acel ceas, când vor pleca capetele sub sabie, vor vrea să jertfească zeilor, apoi să-i elibereze la casele lor, la părinţi, la familiile şi copiii lor, căci încă erau vii părinţii lor; pe tată îl chema Tracvilin, iar pe mamă o chema Marchia, fiind amândoi bătrâni. Şi au rugat părinţii şi toţi ai casei lor pe Agresta Hromatie, eparhul cetăţii Romei, să mai îndulcească zilele vieţii lui Marchelin şi a lui Marcu treizeci de zile, în care timp ar putea să-i sfătuiască să se închine zeilor, pentru că părinţii, femeile şi tot neamul lor, erau întru întunericul relei credinţe păgâneşti. Deci, dându-le vremea cea cerută, i-au înconjurat părinţii, femeile, copiii, rudeniile şi prietenii lor, rugându-i cu multă tânguire să se miluiască pe ei şi pe aceştia şi să facă după plăcerea împăraţilor.

Tatăl lor, intrând întâi în temniţă, se tânguia, zicându-le nişte vorbe jalnice ca acestea: „O, fiii mei preaiubiţi, nu vă pare rău de ticăloasele mele bătrâneţi? Care alt toiag şi ajutor al bătrâneţilor mele voi avea eu? Cine mă va căuta pe mine lipsitul întru slăbiciunile mele? Cine îmi va îngropa ticălosul meu trup şi cine va moşteni

averile mele? Fie-vă jale şi milă de mine, tatăl vostru, o, fiii mei, care v-am născut şi v-am crescut. Pentru ce vă duceţi de voia voastră la moarte? Pentru ce nu vă întristaţi de tinereţile voastre, de bătrâneţile mele, de femeile şi de copiii voştri care se jelesc în tot ceasul fără mângâiere? Pentru ce vă lipsiţi de toate cele frumoase ale lumii, de viaţa cea preadulce şi să mănânce vrăjmaşii bogăţia voastră, iar eu să mă păgubesc într-o zi de toată averea, de viaţă, de fii şi de lumina ochilor mei".

Acestea zicându-le tatăl lor, a început şi maica lor a se boci fără mângâiere, smulgându-şi părul capului şi faţa zgâriindu-şi şi zicând: „Aduceţi-vă aminte, fiii mei preaiubiţi, de ostenelile ce am suferit născându-vă, legându-vă, crescându-vă şi hrănindu-vă, eu, ticăloasa de mine".

Acestea şi multe altele ziceau părinţii lor, ca să-i pornească către milostivire şi împreună pătimire. Femeile lor plângeau şi se boceau asemenea şi, purtând copiii în braţele lor, ziceau: „Soţii noştri preaiubiţi! Pentru ce vă arătaţi către noi şi către voi înşivă atât de nemilostivi? Dacă aţi avut o socoteală ca aceasta nebună, ca să vă omorâţi fără de vreme şi în zadar, pentru o nădejde deşartă a vieţii ce va să fie, care nu ştiţi de este adevărată, pentru ce ne aruncaţi pe noi în munci? Cum vom vedea noi moartea voastră cea amară şi nedreaptă? Cum vom suferi văduvia noastră, ticăloasele de noi? Cum vom hrăni pe copiii voştri? Fie-vă milă şi vă înduraţi de noi! Dacă nu vă este milă de trupurile voastre, apoi omorâţi-ne pe noi mai întâi, ca să nu vedem sfârşitul vostru, căci nici o zi nu voim să trăim în urma voastră, ci vom ruga pe schingiuitori să ne taie şi pe noi cu aceeaşi sabie. Sau, dacă nu ne vor asculta, noi înşine ne vom omorî cu nemilostivire".

Acestea şi multe altele zicând femeile şi rudeniile, precum şi prietenii lor, au făcut pe ascultători să lăcrimeze; şi mai ales mucenicilor – ca nişte oameni şi ei trup fiind – li s-a făcut milă de femeile şi copiii lor şi vărsau multe lacrimi.

Atunci Sfântul Sebastian, care se întâmplase acolo în acea vreme, văzându-i pe ei aproape de cădere şi de pierzare a sufletelor şi fiindu-i milă de dânşii, apoi cunoscând că şi vremea mărturisirii sale a sosit ca şi altora să ajute şi singur să iasă la nevoinţa pătimirii, a stat în mijloc şi zicând tuturor să tacă, a început a grăi către dânşii aşa: „O, ostaşii lui Hristos cei tari! O, luptători preaiscusiţi ai oştirii celei dumnezeieşti! Iată că şi prin tăria sufletelor voastre şi cu bărbăţie v-aţi apropiat de biruinţă. Iar acum, pentru ticăloasa momire de la ai voştri, voiţi a lepăda jos cununile cele veşnice? Să înveţe prin

voi bărbăţie ostaşii lui Hristos a se înarma cu credinţă. Să nu voiţi a vă lepăda semnul biruinţei voastre, pentru lacrimile femeii şi nu slăbiţi punerea picioarelor voastre asupra grumajilor vrăjmaşului, pentru ca nu, iarăşi luând putere, să se ridice spre război, care, deşi întâi era cumplit asupra voastră, mai pe urmă însă mai cumplit se va întărâta.

Deci, ridicaţi în pătimirile acestea pământeşti, cu preaslăvire, steagurile nevoinţei voastre şi nu vă lipsiţi de Hristos pentru o nefolositoare tânguire copilărească. Căci aceştia pe care îi vedeţi plângând, s-ar fi bucurat acum de ar fi ştiut cele ce ştiţi voi; căci ei socotesc că numai aceasta singură este viaţa, care, luând sfârşit, nici o parte nu rămâne sufletului celui viu, trupul fiind mort. Iar de ar fi ştiut că este altă viaţă fără de moarte şi fără de durere, în care împărăţeşte bucuria cea de-a pururea, cu adevărat s-ar fi sârguit împreună cu voi a merge către aceea şi viaţa aceasta vremelnică întru nimic socotind-o, pe cea veşnică ar fi poftit-o. Pentru că viaţa aceasta de acum este degrabă trecătoare şi atât de nestatornică, încât nici către cei ce o iubesc pe ea nu poate vreodată să-şi păzească credinţa; căci, de la începutul lumii, cei ce au nădăjduit spre dânsa s-au păgubit şi pe toţi cei ce au poftit-o, i-a înşelat; apoi şi-a bătut joc de toţi cei ce s-au mândrit cu dânsa, pe toţi i-a minţit şi pe nici unul nu l-a făcut cu nădejde; în sfârşit, cu totul s-a arătat că este minciună. O, de-ar fi umblat numai cu minciuna şi să nu se fi dus în rătăcirea cea cumplită! Dar ce este mai amar, că viaţa aceasta pe iubitorii ei îi duce către toată fărădelegea. Aceasta pe iubitorii de pântece îi îndulceşte cu îmbuibare şi cu băutură. Pe iubitorii de patimi, la desfrânare şi la toată necurăţenia îi îndeamnă.

Viaţa aceasta îndeamnă pe tâlhari să fure, pe cel mânios să se iuţească, pe cel mincinos să înşele. Aceasta seamănă între bărbaţi şi între femei despărţire; între prieteni, vrajbă; între cei blânzi, gâlceavă; între cei drepţi, nedreptăţi; între fraţi, sminteli. Aceasta ia de la judecători judecata dreaptă, de la cei curaţi, întreaga înţelepciune; iar de la meşteri, cinstea; şi, ca să nu pomenim pe cele mai cumplite ale ei, apoi ea duce către mari fapte rele pe iubitorii săi, încât uneori ucide frate pe frate, fiu pe tată şi prieten omoară pe prieten. Oare cu a cui îndemânare se fac acestea? Cu al cui sfat? Cu ce fel de nădejde şi gând se săvârşesc nişte fărădelegi ca acestea?

Oare nu pentru viaţa aceasta de acum, pe care prea mult iubind-o oamenii, se urăsc unul pe altul? Pentru că fiecare îşi caută lui singur petrecerea cea mai cu bune plăceri. Căci pentru ce înjunghie tâlharul pe călător, bogatul năpăstuieşte pe cel sărac, cel mândru face

strâmbătate celui smerit şi cel vinovat de tot răul goneşte pe cel nevinovat? Cu adevărat toate răutăţile acestea le lucrează cei ce slujesc vieţii acesteia de acum, care poftesc a petrece şi a se îndulci cu dragostea ei multă vreme. Iar ea, sfătuind la toate răutăţile pe poftitorii şi slujitorii săi, îi dă pe ei fiicei sale celei născute dintr-însa, adică morţii celei veşnice, în care au căzut şi oamenii cei dintâi pentru aceasta. Căci, creaţi fiind spre câştigarea vieţii celei veşnice, s-au dat pe sine întru dragostea vieţii vremelnice; apoi s-au făcut robi plăcerii pântecului şi tuturor dulceţilor. Iar după aceea au căzut în iad, nimic neducând cu ei din bunătăţile cele pământeşti.

Această viaţă de acum vă înşală pe voi, o, prieteni iubiţi! (a zis către părinţii mucenicilor) ca pe aceşti iubiţi ai voştri, care merg către viaţa cea veşnică, să-i întoarceţi înapoi cu sfatul vostru cel nedrept! Aceasta vă îndeamnă pe voi, o, cinstiţi părinţi, ca să daţi înapoi cu tânguirile voastre cele fără de socoteală pe fiii voştri care aleargă către ostăşirea cea cerească, către cinstea cea nestricată şi către prietenia Împăratului celui veşnic? Aceasta vă sileşte pe voi, o, femei ale sfinţilor, ca prin momelile voastre să răzvrătiţi minţile cele mucenicesti şi să-i abateţi de la scopul lor cel bun? Iar prin sfătuirile voastre le mijlociţi moarte în loc de viaţă şi robie în loc de mântuire. Pentru că, de se vor învoi cu sfaturile voastre, apoi puţină vreme vor vieţui cu voi, iar după aceea va fi nevoie a se despărţi de voi; şi astfel se vor despărţi, încât nu veţi putea să vă mai vedeţi unul cu altul acolo, fără numai în muncile cele veşnice, unde văpaia arde sufletele necredincioşilor, unde şerpii tartarului mănâncă buzele hulitorilor, unde aspidele rup piepturile închinătorilor de idoli, unde este plânsul cel amar şi suspinarea cea grea, unde nu se mai conteneşte tânguirea în munci.

Deci daţi loc acestora ca să scape de muncile acelea, după aceea sârguiţi-vă şi voi a vă izbăvi de acelea, lăsaţi-i a se sârgui către cununa cea gătită lor. Nu vă temeţi, căci nu se despărţesc de voi, ci merg ca să vă gătească vouă în cer lăcaşuri strălucite, întru care cu dânşii şi cu fiii voştri vă veţi sătura de bunătăţile cele veşnice. Dacă aici vă mângâie casele cele frumoase de piatră, cu cât mai vârtos vă vor mângâia pe voi frumuseţile curţilor celor de sus, unde mesele de aur curat strălucesc, unde cămările sunt zidite din pietre scumpe, cu mărgăritare împodobite şi cu slavă strălucite; unde-s grădinile de-a pururea înflorite cu flori nevestejite, unde-s câmpuri verzi şi îndestulate cu izvoare de ape dulci; unde văzduhul este întotdeauna cu bună mireasmă negrăită, unde este ziua cea neînserată, lumina cea neapusă şi bucuria cea nesfârşită; unde nu este durere, nici întristare, nici

suspin, nici un fel de vedere urâtă, nici o grea mirosire, nici o auzire a vreunui glas de întristare, de plângere şi de înfricoşare. Ci toate se văd frumoase, toate au miros ca nişte aromate, toate se aud înveselitoare. Acolo cântă neîncetat cetele îngerilor şi ale arhanghelilor, slăvind pe împăratul cel fără de moarte într-un glas.

Deci, pentru ce să treceţi cu vederea o viaţă ca aceasta şi să o iubiţi pe cea vremelnică? Au doar pentru bogăţii? Acelea pier degrabă, iar cei ce voiesc a le avea lângă ei veşnic, să audă ce răspund către dânşii bogăţiile lor: «Aşa ne iubiţi pe noi, ca să nu ne despărţim de voi niciodată; însă a merge în urma voastră, după ce muriţi voi, nu putem; iar a merge înaintea voastră, vieţuind voi, putem; însă numai dacă ne veţi porunci voi, adică de ne veţi trimite înaintea voastră». Lacomul cămătar şi lucrătorul de pământ cel osârduitor să vă fie vouă chip, căci primul dă omului aur în datorie, ca îndoit să ia de la dânsul; iar celălalt, feluri de seminţe seamănă în pământ, ca să le poată lua însutit. Deci datornicul dă cămătarului îndoit aurul său şi pământul creşte sămânţa semănătorului însutit; iar bogăţiile voastre pe care le veţi încredinţa lui Dumnezeu, oare nu le va da vouă îndoit de multe?

Deci astfel trimiteţi acolo bogăţia voastră înainte şi apoi sârguiţi-vă a merge şi voi degrabă. Pentru că ce foloseşte viaţa aceasta vremelnică? De ar trăi cineva o sută de ani şi apoi când va veni ziua cea de pe urmă, oare nu se văd toţi anii cei trecuţi şi toate dulceţile vieţii, ca şi cum n-ar fi fost niciodată? Numai că rămân nişte urme ca ale unui călător străin, care ar fi găzduit la noi într-o zi. O, lucrul cu adevărat a nebunului şi a aceluia care nu ştie nici unele din bunătăţi, numai acela nu poate iubi acea viaţă preafrumoasă. Cu adevărat al celui fără de pricepere este lucrul acesta a se teme de pierderea acestei vieţi pieritoare, spre a primi pe cea pururea viitoare, întru care îndulcirile, bogăţiile şi veseliile se încep, ca să nu se sfârşească niciodată, ci fără sfârşit rămân în veci. Căci cel ce nu voieşte să iubească o viaţă ca aceasta pururea fiitoare, acela şi pe aceasta vremelnică în deşert o pierde şi cade în moartea cea veşnică şi se ţine legat în iad, unde este focul cel nestins, scârba cea de-a pururea şi muncile cele neîncetate, unde vieţuiesc duhuri cumplite, ale căror braţe sunt capete de şerpi, ai căror ochi slobod săgeţi de foc, ai căror dinţi sunt mai tari ca fildeşul, înţeapă cu cozile de scorpie, cu glasuri ca ale leilor răcnesc, a căror şi numai singură vederea aduce mare frică, durere cumplită şi moarte amară.

O, de-ar fi cu putinţă a muri într-acele înfricoşări şi munci, dar ce este mai cumplit, căci de aceea vieţuiesc ca să moară neîncetat.

Pentru aceea nu se mistuieşte până în sfârşit, ca fără de sfârşit să se muncească. De aceea rămân întregi ca în veci să se mănânce de muşcările balaurilor. Apoi mădularele cele muşcate iarăşi se înnoiesc, ca iarăşi, să fie spre mâncarea şerpilor celor înveninaţi şi a viermilor celor neadormiţi.

O, prieteni! O părinţi! O cinstite femei ale sfinţilor! Nu doriţi a întoarce această doime sfântă de la viaţa cea fără de sfârşit, către acel fel de moarte înfricoşată şi fără de sfârşit! Nu-i atrageţi de la bucurie către tânguire! Nu-i sfătuiţi a merge de la lumină la întuneric! Nu-i chemaţi de la odihna cea dulce la muncile cele amare! O, doime sfântă, Marcheline şi Marcu, nu vă lăsaţi să vă înşele duşmanul cel viclean care v-a adus o ispită ca aceasta prin casnicii voştri! Nu vă aruncaţi în muncile cele nesfârşite şi nu vă daţi în mâinile diavolului! Nu vă înşelaţi cu dragostea acestei vieţi vremelnice, cu frumuseţile acestei lumi văzute şi cu dulceţile cele deşarte ale vieţii! Nu vă lăsaţi biruiţi de rugămintea părinţilor, de tânguirea femeilor, de lacrimile copiilor, de momelile prietenilor şi ale rudeniilor! Aduceţi-vă aminte de cuvintele Domnului: *Vrăjmaşii omului sunt casnicii lui*. Căci nu ne sunt prieteni aceştia care ne despart pe noi de Dumnezeu, ci vrăjmaşi. Dragostea lor către noi nu este adevărată, ci mincinoasă, de vreme ce dragostea lui Dumnezeu şi împărăţia cerurilor cea gătită celor ce iubesc pe Dumnezeu o jefuiesc şi de atâtea bunătăţi ne lipsesc pe noi.

Deci, nu lăsaţi ca să vă ia din mâini plata aceea pentru care v-aţi ostenit atâta! Căci iată, cu adevărat sunteţi acum ca şi cum aţi ţine în mâinile voastre bunătăţile cele gătite vouă. Iată acum staţi lângă uşile cămării celei cereşti. Iată acum cununile vi s-au împletit şi Hristos, puitorul de nevoinţe, vă aşteaptă ca să vă încununeze şi să vă preamărească înaintea sfinţilor îngeri. Iată acum a sosit sfârşitul alergării voastre. Deci, nu vă întoarceţi înapoi ca femeia lui Lot, ca să nu vă faceţi stâlp neînsufleţit, căci veţi pierde sufletele voastre. Nu vă întoarceţi cu mai multă dragoste către părinţi, către femei şi către fii, ca să nu fiţi nevrednici de Hristos, care a zis: *Cel ce iubeşte pe tatăl său sau pe maică-sa, sau pe fiu sau fiică, mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine*. Să nu fiţi aşa de nepricepuţi, ca după ce aţi început cu duhul, acum să sfârşiţi cu trupul. O, de aş fi avut parte de Hristos, Dumnezeul meu, ca mai înainte de voi, să-mi vărs sângele pentru El; ca voi să fi privit la pătimirea mea şi moartea mea să vă fi fost vouă pildă spre a vă pune sufletele pentru Domnul vostru şi al meu!"

Acestea şi altele multe grăind Sfântul Sebastian, îndată l-a strălucit o lumină dumnezeiască din înălţime şi faţa lui era ca a îngerului,

încât s-au spăimântat necredincioşii de slava feţei lui. Apoi au fost văzuţi de unii şapte îngeri, îmbrăcând pe fericitul Sebastian cu haină strălucită şi un tânăr preafrumos, zicându-i: „Tu, totdeauna vei fi cu mine". Acestea s-au făcut în casa lui Nicostrat, unde erau închişi Marchelin şi Marcu. Iar femeia lui Nicostrat, cu numele Zoe, care de şase ani îşi pierduse glasul dintr-o boală cumplită şi a rămas mută, dar puterea auzului şi a înţelegerii o avea nevătămată, auzind toate cele grăite de Sebastian şi înţelegându-le bine, apoi, văzând şi strălucirea feţei lui, a căzut la picioarele lui, rugându-l să i se dezlege limba ei. Iar fericitul a zis: „De sunt rob al lui Iisus Hristos şi de sunt adevărate toate cele ce a auzit această femeie din gura mea şi prin ele a crezut, să poruncească Domnul meu ca să se deschidă buzele ei şi limba să i se dezlege, precum odinioară a proorocului Zaharia".

Acestea zicând, a făcut semnul Sfintei Cruci peste gura femeii şi îndată ea a început a vorbi cu mare glas, zicând: „Fericit eşti tu, binecuvântat este cuvântul gurii tale şi fericiţi sunt cei ce cred prin tine în Hristos, Fiul lui Dumnezeu cel viu. Că eu am văzut cu ochii mei pe înger, pogorându-se din cer către tine şi ţinând o carte deschisă înaintea ochilor tăi, din care citeai cuvântul tău. Deci, binecuvântaţi sunt cei ce cred toate cele grăite de tine şi blestemaţi sunt toţi cei ce se îndoiesc măcar de un cuvânt din cele auzite. Că precum luceafărul răsare şi izgoneşte întunericul nopţii şi aduce lumină ochilor tuturor, aşa lumina cuvintelor tale a gonit toată întunecarea, atât a neştiinţei, cât şi a orbirii mele şi mi-a răsărit ziua cea luminată a credinţei celei drepte; apoi ai deschis amuţirea de şase ani a gurii mele, spre lauda lui Dumnezeu".

Văzând o minune ca aceea toţi cei ce erau acolo, s-au plecat spre a crede în Hristos. Iar Nicostrat, bărbatul Zoii, văzând atâta putere a lui Hristos, asemenea a căzut la picioarele sfântului, cerând iertare că prin porunca împăratului a ţinut legaţi şi închişi pe Marchelin şi pe Marcu. Şi luând legăturile de fier din mâinile lor, le cuprinse genunchii şi-i ruga a merge liberi. Apoi zise: „O, cât aş fi fost de fericit dacă aş fi putut să fiu legat pentru sănătatea voastră; căci, cu vărsarea sângelui meu pentru voi, aş fi spălat păcatele mele şi, izbăvindu-mă de moartea cea veşnică, aş fi dobândit viaţa aceea care a voit a ne-o vesti Dumnezeu prin gura domnului Sebastian".

Iar când ruga pe sfinţi să meargă la ale lor, i-au zis aceia: „Paharele pătimirilor noastre nu voim a le lăsa ţie; iar Domnul nostru Iisus Hristos este bogat şi îndurat; El este puternic să te învredniceasca şi pe tine de un pahar ca acesta, dacă cu adevărat îl poftesti. Că de vreme ce vouă, necrezând încă, vi s-a dăruit lumina cunoştinţei

adevărului, cu cât mai vârtos acum, crezând tot ceea ce veţi cere, vi se va da; pentru că dumnezeiasca bunătate totdeauna este gata a da în dar cele dorite, mai ales celor care cred în El fără îndoială. Credinţa voastră, acum din învăţătură s-a început. Şi într-un ceas aţi învăţat ceea ce ar fi putut cineva să înveţe într-un an. Şi precum vedem, nimic nu vă opreşte pe voi cei ce credeţi în Domnul nostru a fi gata de a muri pentru El. Nici părinţii, nici fiii, nici bogăţiile, ci îndată treceţi cu vederea cele ce aţi iubit totdeauna şi căutaţi ceea ce niciodată nu ştiaţi, alergând pe cărările cele neştiute, căci îndată aţi venit către Hristos şi prin dorinţă aţi intrat acum în cele cereşti, de vreme ce nici o mângâiere nu căutaţi pe pământ! O, cât de mare laudă este lucrul acesta! O, cât este de următor faptei bune! Încă cu Hristos nu v-aţi unit în apa Botezului; încă începuturile ostăşirii n-aţi văzut, şi acum luaţi arme pentru împăratul Cel adevărat şi pe ostaşii Lui dezlegându-i din legături, singuri vă faceţi legaţi ai Lui; iar pentru cei ce vor să fie omorâţi, nu vă temeţi singuri a vă da la moarte".

Zicând acestea sfinţii, s-au umilit toţi în inimile lor şi plângeau, căindu-se de neştiinţa lor cea de mai dinainte pentru că voiau să întoarcă pe ostaşii lui Hristos de la nevoinţa cea bună. Atunci a zis Marcu: „Învăţaţi-vă, o, părinţi preaiubiţi, o femei şi prieteni, învăţaţi-vă a sta cu bărbăţie împotriva vrăjmaşului, luând pavăza credinţei, cu care veţi putea stinge săgeţile cele aprinse ale duşmanului. Scoală-se şi iuţească-se asupra noastră slugile diavolului, ori cu ce muncă vor voi, rupă trupurile noastre, că trupul îl vor putea omorî, dar sufletul, cel ce se luptă pentru biruinţă, nu-l vor putea birui. Iar pentru uciderea şi ruperea trupului să nu băgăm seamă, pentru că mai slăviţi îi fac pe ostaşi rănile ce se primesc pentru împărat. Se iuţeşte asupra noastră diavolul cu mare mânie, căci singur se munceşte văzând răbdarea noastră; aduce asupra noastră felurite munci şi ne îngrozeşte cu multe chinuri, pentru a ne înfricoşa şi a ne rupe de la nevoinţa cea bună. Şi unde nu sporeşte nimic cu muncile, acolo cu vicleşug momeşte; făgăduieşte viaţă, ca pe viaţă s-o ia; făgăduieşte cinste, ca să necinstească; făgăduieşte bogăţii, ca să sărăcească; dă slavă, ca să umple de ruşine; făgăduieşte neîntristare, ca să arunce în primejdie şi necaz neîncetat.

Acestea sunt războaiele lui meşteşugite, acestea sunt sfaturile cele amăgitoare ale lui, adică a scoate trupul din munci, iar pe suflet a-l omorî cu păcatele. Iar noi să mergem împotriva lui, să trecem cu vederea trupul, ca să ajutăm sufletul; că pentru ce să ne temem a muri vremelnic, când nădăjduim a vieţui veşnic? Pentru ce să ne fie

jale de această viaţă, nădăjduind a dobândi pe cea bună? Să se teamă că vor muri acei care nu vor vedea viaţa în veci. O, cât de mulţi iubitori ai acestei vieţi, întâmplarea fără de veste i-a pierdut! Fulgerul i-a lovit, marea i-a înecat, prăpăstiile i-au înghiţit, sabia i-a înjunghiat. Şi pe această viaţă cu durere au pierdut-o, ticăloşii, iar pe cealaltă nicidecum n-au aflat-o. Deci aceia să se tânguiască pentru viaţa aceasta, aceia să se cutremure de moarte. Iar nouă ce durere să ne fie de moarte şi ce purtare de grijă să avem pentru viaţa aceasta? Noi, care avem viaţă gătită de la Iisus Hristos şi bunătăţi nevăzute de ochi, neauzite de urechi şi neajunse la minte".

Grăind Sfântul Marcu acestea, toţi se înaripară cu dorinţa vieţii ce va să fie, iar de aceasta de acum se îngreţoşau. Toţi se aprindeau cu dragostea lui Hristos, iar lumea au început să o urască şi mulţumeau lui Dumnezeu că le-a luminat întunericul şi le-a deschis ochii minţii şi, scoţându-i din calea pierzării, le-a arătat calea mântuirii. Şi aşa, cei ce veniseră ca să întoarcă pe sfinţii mucenici de la Hristos, s-au întors singuri către Hristos. Şi cei ce aşteptau să vâneze pe alţii în pierzarea lor, singuri s-au vânat spre mântuire. Iar Nicostrat, cu femeia sa, Zoe, stăruiau zicând: „Nu vom mânca, nici nu vom bea, de nu ne vei da taina credinţei creştineşti".

Iar Sfântul Sebastian i-a zis: „Schimbă-ţi cinstea ta şi începe mai vârtos a fi slujitor al lui Hristos, decât eparhului. Deci ascultă sfatul meu: Pe toţi câţi îi ai prin legături şi prin temniţe adună-i la un loc, că eu voi chema pe preotul lui Dumnezeu şi de la acela te vei învrednici Sfintelor Taine, împreună cu toţi care vor voi să creadă. Că dacă diavolul se sârguieşte atât de mult spre a întoarce de la Hristos pe sfinţii săi robi, cu atât mai vârtos suntem datori a ne sârgui să scoatem de la diavol, pe aceia care cu nedreptate i-a făcut ai săi, şi să-i dăm iarăşi Ziditorului". Nicostrat răspunse: „Dar pot să se dea sfintele tâlharilor, celor osândiţi la moarte şi celor fărădelege?" Sebastian zise: „Mântuitorul nostru a venit pentru cei păcătoşi în lume şi a arătat taina Botezului, prin care se spală păcatele şi fărădelegile omeneşti şi se dă darul cel dumnezeiesc. Deci, la începutul întoarcerii tale, acest dar să aduci lui Dumnezeu: îngrijeşte-te pentru mântuirea altora, şi-ţi va fi ţie ca răsplătire cununa mucenicească, având împreună cu tine flori neveştejite a multe fapte bune".

Auzind acestea Nicostrat, a mers la Claudie logofătul şi i-a poruncit să trimită la casa lui pe toţi osândiţii cei ţinuţi în lanţuri. Aceasta făcându-se, şi pe toţi cei ferecaţi cu fiare punându-i înainte, Sfântul Sebastian le-a dat cuvânt de învăţătură mântuitoare. Apoi sfântul, aflându-i pe dânşii plecaţi spre a crede şi lesnicioşi spre a

primi darul cel dumnezeiesc, a poruncit să-i dezlege din legături pe toţi. După aceea a mers la Sfântul Policarp, preotul, care se ascundea pentru prigoană şi i-a spus lui toate cele ce s-au făcut. Pentru care Sfântul Policarp, mulţumind lui Dumnezeu, a mers cu Sebastian în casa lui Nicostrat şi, văzând adunarea celor ce crezuseră în Dumnezeu, a zis: „Fericiţi sunteţi voi toţi care aţi ascultat cuvântul Domnului nostru Iisus Hristos, Care a zis: *Veniţi către Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi. Luaţi jugul Meu asupra voastră şi învăţaţi de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi afla odihnă sufletelor voastre; căci jugul meu este bun şi sarcina mea este uşoară*. Deci acum voi, fraţilor, care voiţi să vă spălaţi prin apa Botezului, ca să vă faceţi fii iubiţi ai lui Dumnezeu, aveţi trebuinţă de pocăinţă, ca, prin ea să dobândiţi iertarea păcatelor celor de mai dinainte. Dar acum când arătaţi o osârdie ca aceasta către Hristos, Dumnezeul nostru, căci, crezând întru El, gata sunteţi a muri pentru Dânsul; şi de unde, mai înainte aţi vrut să întoarceţi pe alţii, acum singuri aceasta o voiţi, să ştiţi că acum aţi luat iertare şi aţi câştigat biruinţă asupra vrăjmaşului celui nevăzut.

Ştie Hristos, Dumnezeul nostru, a scoate lumină din întuneric şi din vasele cele lepădate a scoate vase alese. Aşa a făcut din Saul pe Pavel, din depărtat a făcut apostol şi din prigonitor, învăţător. Aşa şi pe voi acum, v-a făcut din păgâni creştini, din necredincioşi robi credincioşi şi din vrăjmaşi prieteni, de a căror întoarcere, toată adunarea diavolilor, fiii întunericului, plâng şi se tânguiesc; iar cetele sfinţilor îngeri, fiii luminii, se bucură şi se veselesc de luminarea voastră. Deci, să se apropie fiecare din voi şi să-mi dea numele său în scris şi, mai înainte de luarea Botezului, să ţineţi post. Postiţi până în seară şi când va apune lumina cea materialnică, atunci va răsări lumina cea nematerialnică prin Sfântul Botez". Atunci s-au umplut toţi de bucurie şi s-au pregătit pentru Sfântul Botez.

Şi aceasta făcându-se, a venit Claudie logofătul în casa lui Nicostrat şi l-a chemat la eparh, zicând: „S-a mâniat eparhul, înştiinţându-se că ai adunat pe toţi legaţii în casa ta şi mi-a poruncit să te chem; deci vezi ce vei răspunde lui". Apoi venind Nicostrat la eparh şi întrebat fiind de cei legaţi, a răspuns: „Din porunca măriei tale, am luat pe doi creştini, ca să-i păzesc în casa mea, pe Marchelin şi pe Marcu, cărora, pentru ca să le fac frică mai mare, am adus la dânşii pe alţi legaţi şi ferecaţi greu, ca privind la aceia şi cunoscând ce fel de pătimiri îi aşteaptă, poate aşa s-or supune poruncii tale". Iar eparhul l-a lăudat pentru aceasta şi l-a liberat, zicând: „Mare dar vei

lua de la părinţii lor, de se vor întoarce prin tine la gândul nostru, ca apoi să fie liberaţi întregi şi sănătoşi".

Întorcându-se Nicostrat cu Claudie acasă, a început a-i spune despre Sfântul Sebastian, că fiind prieten împăraţilor, este creştin şi desăvârşit în dumnezeiasca învăţătură şi întăreşte inimile creştinilor întru a sa credinţă; apoi arată că viaţa aceasta de acum este vremelnică şi degrab pieritoare, vestind alta după moarte, veşnică şi mai bună. Şi i-a mai spus cum a strălucit faţa lui cu lumină cerească, cum a vindecat pe femeia lui de amuţirea cea de şase ani şi a făcut-o de grăieşte limpede. Acestea auzindu-le Claudie de la Nicostrat, a zis: „Doi copii ai mei foarte mici sunt bolnavi, unul este răcit, iar celălalt peste tot trupul este rănit; deci îl voi ruga pe el ca să-mi vindece fiii, pentru că nu mă îndoiesc, că cel ce a putut să dezlege limba celei mute de şase ani, va putea să vindece şi pe fiii mei".

Acestea zicând a mers degrabă la casa sa şi, luând pe amândoi copiii pe mâinile sale, a venit în casa lui Nicostrat şi, căzând înaintea picioarelor sfinţilor lui Dumnezeu, adică Sebastian şi Policarp, a zis: „Fără îndoire, cred cu toată inima cum că Hristos, pe Care îl cinstiţi voi, este Dumnezeu adevărat; iată am adus aici pe aceşti doi copii ai mei bolnavi, ca prin voi să se mântuiască de moarte". Iar dumnezeieştii bărbaţi au zis către dânsul: „Degrabă fiecare dintre dânşii vor primi vindecare de orice boală vor avea, în vremea când vor intra în sfânta baie a Botezului". Atunci Claudie a strigat: „Cred în Hristos şi voiesc a fi creştin!"

Întru acea vreme, pregătindu-se toţi pentru Sfântul Botez, se scria numele fiecăruia şi se da preotului; şi, mai înainte decât toţi, şi-a dat numele Tracvilin, tatăl lui Marchelin şi Marcu; iar după dânsul alţi şase prieteni ai lui: Ariston, Criscentian, Evtihian, Urban, Vitalie şi Iust. După aceştia, Nicostrat cu fratele său, Castorie şi Claudie, logofătul; după dânşii, doi fii ai lui Simforian şi Felix; apoi Marchia, mama lui Marchelin şi a lui Marcu; Simforosa, femeia lui Claudie şi Zoe, a lui Nicostrat; apoi toată casa lui Nicostrat, bărbaţi şi femei, până la treizeci şi trei de suflete; iar la sfârşit toţi cei ce erau prin legături, şaisprezece la număr. Însă numărul tuturor celor ce s-au botezat de Sfântul Policarp era de şaizeci şi patru. Iar primitor din botez era Sfântul Sebastian şi ale femeilor erau primitoare Beatrix şi Luchina.

Mai întâi de toţi au fost aduşi copiii lui Claudie, în sfânta baie a Botezului şi îndată s-au vindecat de neputinţele lor, încât nici urme din rănile ce au avut pe trupurile lor n-au rămas. După aceştia s-a adus Tracvilin, care era cuprins nu numai de neputinţa bătrâneţilor, ci

şi cu boala podagrei şi a hiragriei, încât abia putea a se purta de mâinile altora; şi, dezbrăcând hainele de pe dânsul ca să-l bage în sfânta baie a Botezului, îl durea foarte rău trupul. Şi l-a întrebat pe el Sfântul Policarp: „Crezi, fără îndoială, cum că Unul născut, Fiul lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos este puternic a-ţi da sănătate şi a-ţi ierta păcatele?" Iar Tracvilin a răspuns: „Cred că Hristos, Fiul lui Dumnezeu toate le poate, însă eu numai aceasta voiesc de la bunătatea Lui, ca să mi se ierte păcatele, iar de durerea trupului nu bag seamă". Şi toţi cei ce stăteau împrejur au plâns de bucurie şi rugau pe Domnul, ca să arate roada credinţei lui.

Şi începând Botezul, l-au întrebat: „Crezi în Tatăl şi în Fiul şi în Sfântul Duh?" Şi când a răspuns: „Cred", îndată – încă fiind cuvântul pe buzele lui – i s-au dezlegat mâinile şi picioarele şi i s-au întărit pulpele şi gleznele lui, încât toată neputinţa bătrâneţilor s-a depărtat de la dânsul şi s-au înnoit ca ale vulturului tinereţile lui şi a strigat, zicând: „Tu eşti Unul Dumnezeu adevărat, pe Care această lume ticăloasă nu Te ştie!" Iar după dânsul toţi ceilalţi s-au botezat câte unul. Apoi şaisprezece zile din vremea cea dată lui Marchelin şi lui Marcu, le-au petrecut lăudând pe Dumnezeu în psalmi şi cântări ziua şi noaptea, întărindu-se şi pregătindu-se, către nevoinţa mucenicească, pentru numele lui Hristos.

Împlinindu-se treizeci de zile Agrestie Hromatie, eparhul cetăţii Romei, chemând la sine pe Tracvilin, tatăl lui Marchelin şi a lui Marcu, l-a întrebat despre fiii lui: „Plecatu-s-au oare, ca să se depărteze de la creştinătate?" Iar Tracvilin a răspuns: „Pentru facerea ta de bine nu este destul nici un cuvânt al gurii mele, spre a-ţi mulţumi. Căci de nu ai fi oprit tu cu blândeţe, răspunsul cel de moarte dat asupra fiilor mei şi de nu i-ai fi lăsat atâtea zile, apoi eu m-aş fi lipsit de fii, iar ei n-ar mai fi avut tată. Dar acum se bucură împreună cu mine, toate rudeniile şi iubiţii prieteni, încă şi măria ta, precum mi se pare; căci morţilor s-a dăruit viaţă, celor supăraţi veselie, iar celor întristaţi li s-a întors mângâierea".

Atunci eparhul, socotind că fiii lui se vor închina zeilor, a zis: „Deci, veniţi în ziua cea mai de pe urmă, ca fiii tăi să pună tămâia cea cuvenită zeilor". Auzind acestea, Tracvilin a zis: „Prea luminate bărbat, de ai fi pus întrebarea ta pentru mine şi pentru fiii mei în cumpăna judecăţii celei drepte, ai fi putut cunoaşte ce fel de putere este numirea creştinească". Eparhul a zis: „Te îndrăceşti, Tracviline?" Iar Tracvilin a zis: „Până acum mă îndrăceam cu trupul şi cu sufletul, dar, cum am crezut în Hristos, îndată am primit sănătatea sufletului şi a trupului meu". Eparhul a zis: „Iată, precum văd eu,

pentru aceasta am lăsat şi am dat vreme fiilor tăi, ca nu numai să-i întorci de la rătăcire, ci să te întoarcă şi pe tine către a lor rătăcire". Tracvilin a răspuns: „Rog a ta strălucire, ca însuşi acest nume *rătăcire* să-l judeci şi să vezi ce lucruri se cuvine a le numi cu acest nume – rătăcire". Eparhul a zis: „Spune tu mai bine căror lucruri este potrivit numele de rătăcire". Atunci Tracvilin a răspuns: „Întâia rătăcire este a lăsa calea vieţii şi a umbla pe calea morţii". Eparhul a zis: „Şi care este calea morţii?" Iar Tracvilin a zis: „Dar nu ţi se pare că aceasta este calea morţii, a da nume dumnezeiesc oamenilor celor muritori şi a se închina chipurilor lor, cele făcute din lemn şi piatră?" Eparhul a zis: „Dar nu sunt zei cei cărora ne închinăm noi?"

Tracvilin a răspuns: „Cu adevărat nu se cuvine a avea zeu pe acela pentru care se citeşte în cărţile de obşte că sunt răi, nedrepţi şi cumpliţi, că au avut părinţi fărădelege, că ei au vieţuit în necuviinţă, nedreptate şi în minciuni, încât au murit ticăloşeşte. Au doar, mai înainte până a nu împărăţi Cron peste cretani şi mânca trupurile fiilor săi, mai înainte de acea vreme, zic, nu era Dumnezeu în cer? Apoi după aceea Creta, având împăratul său, cerurile nu aveau Dumnezeu? Cu adevărat rătăcesc cei ce zic că Die, fiul lui Cron, stăpâneşte tunetele şi aruncă fulgerele, căci era ca un om, pe care îl stăpânea răutatea şi pofta trupească. Pe cine n-a prigonit acela, căci nici pe tatăl său nu l-a cruţat? Sau cu ce nelegiuiri nu s-a spurcat acela, care şi pe soră-sa cea născută dintr-un pântece, şi-a luat-o femeie? În toate zilele prin târguri, prin uliţe, prin case şi prin tot locul se povesteşte în cărţi de necurata Ira, căci se spune că sora lui Die este şi femeia lui. Iar răpirea lui Ganimet, copilul cel frumos, au doar se tăinuieşte şi de către înşişi închinătorii lui Die? Deci, nu crezi, prea luminate bărbat, că rătăceşti, cinstind pe zeii cei plini de nişte fapte rele ca acestea, pentru care legile romanilor la multe feluri de pedepse îi dau pe oameni? Pe unii ca aceştia îi cinsteşti tu şi, lăsând pe Atotputernicul Dumnezeu, Care împărăţeşte în ceruri, zici pietrei: „Dumnezeul meu eşti tu!", iar lemnului: „Ajută-mi mie!" Zis-a eparhul: „De când a început a se huli zeii şi a se întoarce oamenii de la închinarea lor, cu multe întâmplări rele se primejduieşte împărăţia romanilor".

Tracvilin a zis: „Nu este aşa, ci de vei citi scrisorile lui Livie, vei afla acestea, că din oastea romanilor care adusese jertfă diavolilor, într-o zi au căzut mai mult de patruzeci şi două de mii. Nici aceasta nu este tăinuită de către tine, cum că francii au luat Capitoliul şi toată puterea romanilor s-a făcut lor de batjocoră. Multe cetăţi nespusă robie şi diferite feluri de uciderii a răbdat cetatea Roma, mai

înainte de a cunoaşte oamenii pe Dumnezeul cel adevărat. Iar acum, de când a început a se cinsti nevăzutul şi adevăratul Dumnezeu, de cei ce cred în El, împărăţia romanilor este fără de tulburare şi fără de supărare; căci Dumnezeu, pentru aleşii Săi, a îngrădit-o cu pace. Dar un Dumnezeu atât de bun, nu se cunoaşte de voi şi toate facerile de bine care se fac de Ziditorul, se socotesc că sunt de la zidire".

Aşa vorbind între dânşii, au început cuvânt despre Hristos Domnul şi i-a spus Tracvilin cum Fiul lui Dumnezeu S-a pogorât pe pământ, nedespărţindu-se de ceruri şi S-a îmbrăcat cu trup ca să mântuiască sufletele omeneşti de pierzare. Apoi toate cele ce Tracvilin le-a ştiut de la sfinţii Sebastian şi Policarp şi mai ales din darul lui Dumnezeu, Care înţelepţeşte pe omul credincios, pe acelea le-a spus înaintea eparhului, însuşi Domnul dându-i gură şi înţelepciune, căruia nu a putut să i se împotrivească, nici să răspundă cel ce se împotrivea lui. Şi i-a spus şi aceasta, cum că multă vreme a zăcut în podagră şi hiragră, la toate mădularele lui şi îndată fără de veste s-a făcut sănătos, cu darul lui Hristos, în vremea când a crezut în El cu inimă bună.

Având şi eparhul boala podagrei de demult, a poruncit celor ce stăteau înainte, ca să ia pe Tracvilin şi să-l ducă, ca şi cum ar fi vrut, ca în ziua următoare să facă mai multă ispitire despre dânsul; iar noaptea, trimiţând în taină, l-a chemat la dânsul, rugându-l şi plătindu-i, ca să-i spună doctoria cu care s-a vindecat". Iar Tracvilin a zis: „Să ştii, măria-ta, că Dumnezeul nostru foarte rău Se mânie asupra celor care vor a vinde sau a cumpăra darul Său. De voieşti să te vindeci de boala ta, apoi crede în Hristos, Fiul lui Dumnezeu şi te vei tămădui, precum mă vezi şi pe mine vindecat. Că eu abia eram purtat de alţii şi unsprezece ani de grea boală am fost legat la toate venele şi încheieturile şi alţii îmi aduceau mâncarea la gură. Iar când am crezut în Hristos Dumnezeu, îndată am dobândit tămăduire şi cu darul Mântuitorului meu sunt întreg şi sănătos".

Eparhul a zis: „Rogu-mă ţie să aduci la mine pe acela care a fost mijlocitor sănătăţii tale, căci dacă va putea să-mi dea şi mie vindecare, apoi şi eu mă voi face creştin". Deci, mergând îndată, Tracvilin a chemat pe Sfântul Policarp; apoi a fost chemat şi sfântul Sebastian şi au învăţat pe Agrestie Hromatie, eparhul, şi pe Tivurtie, fiul lui, sfânta credinţă în Iisus Hristos. Şi au sfărâmat pe toţi idolii care erau în casa lui, mai mulţi de două sute: pe cei de lemn i-au ars, pe cei de piatră i-au sfărâmat, iar pe cei de aur şi de argint i-au tăiat bucăţele şi i-au împărţit la săraci.

Deci sfărâmaţi şi zdrobiţi fiind idolii, s-a arătat eparhului un tânăr preastrălucit, zicându-i: „Domnul nostru Iisus Hristos, întru Care ai crezut, m-a trimis la tine ca să primeşti sănătate în toate mădularele tale". Şi îndată cu cuvântul s-a făcut sănătos Hromatie, eparhul, şi sculându-se degrabă, a vrut să cadă la picioarele celui ce se arătase, ca să i le sărute. Iar acela a zis către dânsul: „Vezi să nu te atingi de mine, pentru că încă nu eşti spălat cu Sfântul Botez de necurăţia idolească". Acestea zicând, s-a făcut nevăzut.

Atunci Hromatie cu fiul său, au căzut la picioarele sfinţilor strigând cu mare glas: „Unde este adevăratul Dumnezeu, Domnul Iisus Hristos, unul născut Fiul Atotputernicului Dumnezeu pe care îl propovăduiţi voi, o, buni învăţători?" Iar sfinţii au sfătuit pe Hromatie să lepede dregătoria eparhiei din pricină de boală, ca să nu facă el judecăţile, în care era dator să cerceteze pe creştini, să-i judece şi să-i muncească, nici să meargă la priveliştea păgânilor, ci să se îndeletnicească întru învăţătura înţelepciunii duhovniceşti; apoi degrabă a făcut el aceea. Iar când s-a apropiat de Sfântul Botez Hromatie, a fost întrebat: „Crezi întru Unul Dumnezeu?" El a zis: „Cred". „Te lepezi de idoli?" Şi a zis: „Mă lepăd". „Te lepezi de toate păcatele tale?" a zis preotul. Atunci el a răspuns către preot: „De la început trebuia să mă întrebi. Deci, mă voi îmbrăca iarăşi în hainele mele şi nu voi primi Sfântul Botez, până ce mai întâi nu mă voi lepăda de păcatele mele. Mă voi împăca cu aceia cu care am avut vrajbă. Pe care i-am mâniat, către aceia voi arăta dragoste. Iar de la cei ce au mânie asupra mea, de la aceia voi cere iertare.

Toate datoriile datornicilor mei le voi ierta. Iar de am luat de la cineva ceva cu sila, aceluia voi întoarce îndoit. După moartea femeii mele am avut două ţiitoare, pe acelea le voi da după bărbat cu zestre de nuntă. Şi voi libera robii şi roabele. Toate lucrurile dregătoriei mele şi ale casei le voi rândui după Dumnezeu şi atunci cu îndrăzneală voi zice: Mă lepăd de toate păcatele mele şi voi primi Sfântul Botez. Şi au plăcut sfinţilor aceste cuvinte ale lui şi s-a amânat botezul o vreme, până a împlinit cu fapte toate cele spuse. Apoi după acestea, Agrestie Hromatie, împreună cu fiul său Tivurtie, s-au botezat în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, împreună cu toată casa, încât s-au făcut până la o mie patru sute cei din nou luminaţi, bărbaţi şi femei.

În acea vreme era mare prigoană asupra creştinilor, încât nu era cu putinţă nici bucate a cumpăra, nici apă a-şi scoate cineva, de vreme ce cu sfatul păgânilor, pretutindeni erau puşi idoli mici şi străji multe prin târguri, pe uliţe, pe la fântâni, pe la izvoare, pâraie; încât

toţi care ar fi vrut să cumpere ceva de-ale mâncării sau să ia apă, mai întâi trebuiau să se închine idolilor ce erau acolo. Şi aceasta au scornit-o păgânii, ca să-i prindă mai lesne pe creştini şi să-i dea la munci. Văzând credincioşii aceasta, erau într-o mare mâhnire, pentru că nu le era cu putinţă a căpăta de undeva mâncare sau băutură, fără închinare la idoli, de care fugind, mai bine răbdau foamea şi setea decât să se închine lor.

Atunci Hromatie a poruncit tuturor credincioşilor care erau în Roma, să ia pe ascuns din casa sa mâncare şi apă, căci era foarte bogat şi se adunau credincioşii în casa lui spre lauda lui Dumnezeu. Atunci era episcop al Romei fericitul Gaie, cu neamul din Dalmaţia, rudenia lui Diocleţian; acela săvârşea Liturghia în casa lui Hromatie şi împărtăşea cu dumnezeieştile Taine pe poporul cel nou al lui Hristos. Iar pentru prigoana cea mare, care era asupra creştinilor, Hromatie a ieşit din Roma la oarecare moşii ale sale, pe care le avea în Campania, pentru că se temea ca nu cumva să se afle la Roma de credinţa lui în Hristos şi voia să vieţuiască acolo fără grijă şi mai cu libertate să ţină sfânta credinţă.

Deci porunci creştinilor, ca toţi ce vor să se dea în lături de la prigoana păgânilor asupra creştinilor şi să vieţuiască fără grijă, să meargă cu el la moşiile sale, făgăduind tuturor acolo hrană destulă. Atunci era nevoie ca împreună cu Hromatie şi cu creştinii, care mergeau împreună cu dânsul, să meargă unul din cei doi, sau Sfântul Sebastian sau Sfântul Policarp, spre mângâierea şi întărirea credinţei. Şi s-a făcut neînţelegere între cei doi sfinţi, pentru că fiecare dintre ei voia să rămână la Roma, pentru câştigarea cununii celei mucenicesti. Atunci a zis sfinţitul episcop Gaie: „Dacă amândoi, voind a muri pentru Hristos, vă veţi da în mâinile muncitorilor, apoi veţi lipsi pe poporul lui Hristos de mângâierea cea duhovnicească, din care cauză mie mi se pare, că tu, frate Policarp, ca cel ce ai treapta preoţiei şi eşti plin din destul de înţelepciune dumnezeiască, să mergi împreună cu domnul Hromatie, ca să mângâi cu învăţătura pe credincioşi, să-i întăreşti pe cei ce se îndoiesc şi să-i hrăneşti pe ei cu dumnezeieştile Taine".

Auzind acestea, Sfântul Policarp s-a supus poruncii şi a plecat împreună cu Hromatie şi cu alţi mulţi creştini din Roma. Deci în ziua duminicii, săvârşind episcopul Sfânta Liturghie, a zis către credincioşi: „Domnul nostru Iisus Hristos, ştiind neputinţa firii noastre, două căi a arătat celor ce cred într-Însul; una mucenicia, iar alta mărturisirea; pentru că cel ce nu va putea să meargă pe cea mucenicească, acela să alerge pe cea a mărturisirii. Şi de voieşte cineva, să

meargă cu fiii noştri duhovniceşti, cu Hromatie şi cu Tivurtie. Iar cine va vrea să rămână aici cu noi în cetate, poate să rămână şi nici un loc al depărtării nu va despărţi pe aceia care sunt împreună cu darul lui Hristos; iar eu, deşi nu vă voi vedea cu ochii cei trupeşti, dar cu ochii mei dinăuntru, totdeauna veţi fi împreunaţi".

Zicând episcopul acestea, Tiburtie a strigat: „Mă rog ţie, părinte, să nu ies de aici, căci doresc foarte mult pentru Dumnezeul meu, de ar fi cu putinţă şi de o mie de ori să fiu omorât, ca să dobândesc de la Dânsul viaţă veşnică". Iar episcopul, bucurându-se de credinţa lui şi de o râvnă ca aceea, a lăcrimat şi ruga pe Dumnezeu ca toţi cei ce rămân împreună cu dânsul, să poată a se nevoi şi să se învredniceascăcununii mucenicesti.

Deci cu episcopul au rămas Marchelin şi Marcu, tatăl lor Tracvilin, Sfântul Sebastian şi tânărul cel frumos cu trupul şi mai frumos cu sufletul, Sfântul Tiburtie; asemenea şi Nicostrat protoschiniarul, cu fratele său Castorie şi cu femeia sa Zoe, şi Claudie cu fratele său Victorin şi cu fiul său Simforian, care a fost vindecat de boala apei. Numai aceştia au rămas în Roma, iar toţi ceilalţi au plecat cu Hromatie şi cu Policarp. Iar după plecarea lor, sfântul episcop a hirotonisit diaconi pe Marchelin şi Marcu, iar pe tatăl lor, Tracvilin, l-a sfinţit preot şi pe Sfântul Sebastian, care purta cele ostăşeşti, l-a făcut apărător al Bisericii.

Dar de vreme ce nu avea loc tăinuit în care ar putea săvârşi dumnezeieştile slujbe, pentru aceasta petrecea la un oarecare dregător împărătesc, cu numele Castul, lângă palat. Pentru aceea şi-au ales petrecerea lor acolo, pentru că şi Castul era creştin în taină, împreună cu casnicii săi; iar pentru că legea închinării de idoli era pretutindeni, nu lua seama la cei ce vieţuiau în palatele împărăteşti – că nimeni nu gândea că s-ar înrădăcina credinţa creştinească chiar în palat –, de aceea sfinţii puteau cu înlesnire a se tăinui la Castul, săvârşind dumnezeieştile slujbe. Deci stând ei acolo, ziua şi noaptea o petreceau în rugăciuni, lacrimi şi post şi rugau pe Dumnezeu ca să-i învredniceascăcununa cea mucenicească. Şi veneau la dânşii femei şi bărbaţi pe ascuns, cei ce văzuseră tămăduirile făcute de dânşii, căci cu rugăciunile lor se dădea bolnavilor sănătate, orbilor vedere şi duhurile cele necurate se izgoneau din oameni; pentru aceea mulţi dintre dânşii primeau sfânta credinţă în taină.

Odată, mergând Sfântul Tiburtie în cale, a văzut pe un om care căzuse de pe casă şi se rănise rău, încât toţi ai casei plângeau. Pe acela l-a făcut întreg şi sănătos cu rugăciunea sa şi îndată omul acela a crezut în Hristos cu toată casa şi s-au botezat.

Sosind vremea pătimirii sfinţilor, mai întâi fericita Zoe, femeia lui Nicostrat, a ieşit la nevoinţă, căci rugându-se ea lângă mormântul Sfântului Apostol Petru, a fost prinsă de cei ce pândeau pe creştini şi dusă la judecată, unde, fiind silită să aducă tămâie idolului Aris nu s-a supus. Pentru aceea a fost aruncată în temniţă întunecoasă şi acolo a fost chinuită cu foame şase zile. După aceasta a fost scoasă şi spânzurată de păr, deasupra unui fum ce ieşea din gunoi, şi astfel şi-a dat duhul în mâinile lui Dumnezeu, iar trupul ei a fost aruncat în râul Tibru.

Şi s-a arătat Sfânta Zoe în vedenie Sfântului Sebastian şi i-a spus despre sfârşitul său; iar el, dacă a spus aceasta lui Tracvilin, acesta a strigat: „Iată, femeile ne întrec către cununi, deci pentru ce mai trăim noi?" Şi au mers în acelaşi loc, la mormântul Apostolului Petru şi acolo a fost ucis de păgâni cu pietre şi aruncat în Tibru. Iar Nicostrat şi Castorie, împreună cu Claudie, cu Victorin şi cu Simforian, au fost prinşi şi aduşi la eparhul cetăţii, cel cu numele Favian, pe când căutau trupurile sfinţilor pe malul Tibrului. Pe aceştia, eparhul silindu-i către jertfă zece zile, pe de o parte cu momeli, pe de alta cu îngroziri şi munci şi nesporind nimic, a poruncit să-i înece în râu, legându-le câte o piatră mare de grumaji.

Pe Sfântul tânăr Tiburtie l-a arătat pe ascuns păgânilor, un mincinos creştin, cu numele Curtuat, care era lup îmbrăcat în piele de oaie. Şi, prinzându-l, l-a adus legat la judecată, la acelaşi eparh Favian, împreună cu Curtuat cel ce părea creştin. Deci Curtuat, venind la judecată, îndată s-a arătat vicleşugul său, căci numai cu chipul se arăta a fi creştin, iar înăuntru era plin de păgânătate. Acesta a fost martor şi văditor al lui Tiburtie, cum că el numea diavoli pe zeii romanilor, iar Sfântul Tiburtie se arăta adevărat şi cu mare bărbăţie mărturisitor al numelui Domnului nostru Iisus Hristos. Şi a zis către dânsul judecătorul: „Nu face aşa de mare ruşine neamului tău, cel cinstit, că eşti fecior de părinte slăvit şi ţi-ai ales viaţa creştinească necurată şi urâtă, căreia îi urmează ocară şi munci, moarte şi defăimare".

Sfântul Tiburtie a răspuns: „O, preaînţelepte bărbat şi judecător al Romei! De vreme ce nu voiesc a cinsti şi a avea între zei pe desfrânata Venera şi pe amestecătorul de sânge Die, pe mincinosul Ermis şi pe mâncătorul de fii Cron, de aceea îmi zici că ocărăsc neamul meu? Dar eu îţi spun că am înmulţit încă cinstea neamului meu, cinstind pe unul adevărat Dumnezeu, care împărăţeşte în ceruri, închinându-mă şi numindu-mă rob al lui. Tu mă îngrozeşti cu munci? Ce lucru înfricoşat ne este nouă creştinilor a pătimi pentru Dumnezeul

nostru prin sabie? Dar prin aceea ne vom dezlega de temniţa cea trupească şi vom dobândi cereasca libertate? Sau prin foc? Dar noi, mai mare văpaie poftind, am stins văpaia în trupurile noastre şi apoi de acestea să ne temem? Sau de surghiunie? Dar Dumnezeul nostru este pretutindeni şi oriunde suntem noi cu Dumnezeu, acolo este locul nostru".

Atunci Favian a poruncit să aducă mulţime de cărbuni aprinşi şi să-l pună pe sfânt desculţ deasupra lor; apoi a zis către dânsul: „Sau adu tămâie zeilor noştri pe aceşti cărbuni sau te suie desculţ pe ei". Iar Sfântul Tiburtie, însemnându-se cu semnul Sfintei Cruci, s-a suit deasupra lor desculţ şi umbla pe dânşii ca pe nişte flori roşii şi moi şi a zis către judecător: „Lasă necredinţa ta şi cunoaşte că Dumnezeul meu este adevărat, Care porunceşte stihiilor şi tuturor zidirilor; iar tu de poţi, în numele lui Die al tău, pune mâna în apă fiartă şi să vezi nu vei primi arsuri? Iată eu, în numele Domnului meu Iisus Hristos, umblu pe acest foc ca pe nişte flori rourate, precum vezi, pentru că Ziditorului nostru toată făptura îi slujeşte". Judecătorul zise: „Cine nu ştie că Hristos al vostru va învăţat meşteşug de vrăjitorie?" Sfântul răspunse: „Taci, ticălosule, nu îndrăzni a pomeni cu hulă, prin buzele tale cele purtătoare de venin, numele cel atât de mare şi înfricoşat! Nu face urechilor mele atâta necaz, ca să te aud lătrând asupra numelui Domnului meu".

Atunci Favian, mâniindu-se, l-a osândit la moarte şi a fost dus la drumul ce se numea Lavicansc, departe ca de trei stadii de cetate. Şi acolo, rugându-se lui Dumnezeu, a fost tăiat, şi în acelaşi loc a fost îngropat de un oarecare creştin, unde s-a arătat poporului mare dar dumnezeiesc, prin rugăciunile Sfântului Tiburtie.

După aceasta, acelaşi Curtuat, care numai cu chipul era creştin, a vestit păgânilor despre Castul, Marchelin şi Marcu. Deci Sfântul Castul, după cea de trei ori întrebare şi de trei ori spânzurare şi muncire, fiind aruncat într-o groapă şi astupat cu pământ de viu, s-a săvârşit; iar pe Marchelin şi pe Marcu i-a pus Favian la un butuc, le-a pironit picioarele cu cuie de fier şi le-a zis: „Veţi sta astfel până când veţi face închinarea cea cuviincioasă zeilor". Iar ei amândoi, pironiţi fiind pe un lemn, cântau: *Iată ce este bun sau ce este frumos, fără numai a locui fraţii împreună*. Şi au stat aşa o zi şi o noapte, cântând şi rugându-se; iar a doua zi au fost împunşi cu suliţele în coaste, chiar în acelaşi loc; şi aşa şi-au primit sfârşitul muceniciei.

Săvârşindu-şi aceşti sfinţi pătimirea lor, s-a aflat şi de Sfântul Sebastian, despre care a spus eparhul împăratului. Deci, chemându-l la sine Diocleţian, i-a zis: „Eu totdeauna te-am avut între cei dintâi în

palatele mele, iar tu, cugetând cele împotriva sănătăţii mele, te-ai făcut vrăjmaş mie şi zeilor mei, deşi până acum ai tăinuit această răutate a ta". Sfântul Sebastian a zis: „Eu pentru sănătatea ta am rugat totdeauna pe Hristos şi am cerut pace împărăţiei romanilor şi m-am închinat Împăratului ceresc, socotind că este nedrept a se închina cineva pietrei şi a căuta ajutor de la ea, că aceea este lucru arătat cum că este făptuire al celor fără de minte".

Atunci, mâniindu-se Diocleţian, a poruncit să-l ducă afară din cetate şi să-l lege gol de stâlp, în mijlocul unui câmp şi să-l străpungă cu săgeţi. Deci fiind pus el acolo, ca o ţintă, mulţime de ostaşi au săgetat cinstitul său trup şi, înconjurându-l unii de o parte şi alţii de alta, i-au umplut tot trupul de săgeţi; apoi, părându-li-se că a murit, s-au dus, lăsându-l aşa legat şi plin de săgeţi. Când femeia Sfântului Mucenic Castul, cu numele Irina, s-a dus noaptea să ia şi să îngroape trupul Sfântului Sebastian, l-a găsit viu şi l-a dus în casa sa; apoi în puţine zile s-a tămăduit de răni şi s-a făcut cu totul sănătos. Şi, adunându-se la dânsul creştinii în taină, îl rugau să iasă din Roma, precum au făcut şi alţi creştini, ca să nu cadă iarăşi în mâinile păgânilor. Iar el, făcând rugăciune, s-a dus şi a stat pe scările palatului Eliogavalilor, şi când treceau pe acolo împăraţii, văzându-i sfântul, a strigat: „Popii zeilor voştri, o, împăraţilor, vă tulbură pe voi cu vrăjile lor cele necurate, dându-vă ştiri mincinoase despre creştini, ca şi cum ar fi potrivnici împărăţiei romanilor. Dar vedeţi că mult vă folosesc creştinii, pentru că se roagă în rugăciunile lor pentru cetatea aceasta; căci nu încetează a se ruga pentru împărăţia voastră şi pentru sănătatea tuturor ostaşilor romani".

Acestea grăind sfântul, a căutat spre dânsul Diocleţian şi a zis: „Oare tu eşti Sebastian pe care nu demult am poruncit să te omoare cu săgeţi?" Sfântul a răspuns: „Pentru aceasta a binevoit a mă învia Domnul meu Iisus Hristos, ca să fiu viu către voi şi înaintea întregului popor să fiu martor nedreptăţii voastre, căci cu judecată nedreaptă aţi ridicat prigoană asupra creştinilor, robii lui Hristos". Atunci Diocleţian a poruncit să-l prindă şi să-l ducă la hipodrom.

Acolo sfântul răbdător de chinuri, cu mare glas proslăvind pe Hristos, iar pe idoli şi rătăcirea romanilor ocărându-le, a fost bătut cu beţe până la moarte şi a trecut în glasul bucuriei către Hristos, puitorul de nevoinţe, ca să primească cununa biruinţei, pentru nevoinţa sa cea bună. Iar sfântul lui trup l-au aruncat păgânii noaptea în groapă adâncă cu noroi, ca să nu-l afle creştinii şi să-l ia. Dar sfântul s-a arătat în vedenie Luchiniei, femeia cea dreptcredincioasă, şi a zis: „Să te duci la groapa cea cu noroi, care este aproape de Chirca şi vei găsi acolo trupul meu spânzurat în cuie şi, luându-l, să-l duci în catacombe şi să se îngroape în uşa peşterii, lângă mormintele apostoleşti". Şi îndată acea fericită femeie, luând slugile sale, s-a dus în miezul nopţii la groapa cea arătată şi, luând cu bună cucernicie trupul cel mucenicesc, l-a îngropat cu cinste, la locul unde i se poruncise, lăudând pe Hristos, Dumnezeul nostru, a cărui slavă este în veci. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, SFÂNTUL IERARH MODEST, ARHIEPISCOPUL IERUSALIMULUI

Sfântul Modest, patriarhul Ierusalimului, s-a născut din părinţi ortodocşi în oraşul Sebastia şi a mărturisit în vremea necredincioşilor închinători de idoli. Tatăl său se numea Eusebiu, iar mama lui, Teodula. La rugăciunea celor doi soţi, Dumnezeu le-a dat un fiu, pe acest mare părinte, după patruzeci de ani de împreună viţuire. După naşterea acestui mare părinte, tatăl său a fost pârât lui Maximian că este creştin. Acesta l-a legat şi l-a închis în temniţă.

Când a auzit Teodula, s-a dus şi ea la închisoare cu copilul, care avea numai cinci luni. Acolo, rugându-se Domnului împreună cu soţul, şi-au dat în pace duhurile lor, în mâinile îngerilor, şi au fost mucenici de bună voie. Paznicii închisorii i-au găsit morţi, iar pe copil viu între ei. Deci au luat copilul şi l-au dus lui Maximian. Văzând Maximian că e frumos şi plăcut, l-a dat unui senator să-l crească bine, ca să ajungă vrednic să slujească lui Die. Pe când era crescut de acela, fericitul Modest a aflat cine i-au fost părinţii şi că au murit pentru Hristos. La vârsta de treisprezece ani a dat peste un dascăl creştin. Acesta l-a învăţat dreapta credinţă şi s-a lipit fericitul cu tot sufletul de ea. Avea însă o durere, că trăieşte cu păgânii.

Odată, împăratul Maximian a poruncit ca toată lumea să aducă jertfă idolilor. Atunci fericitul s-a dus la mormântul părinţilor lui şi s-a rugat lor din toată inima ca să-l scape din mâna păgânilor şi să se învrednicească de dumnezeiescul Botez. Şi l-a găsit un argintar din Atena care l-a luat şi l-a dus cu el. Ajunşi la Atena, argintarul l-a dus la arhiereu ca să-l înveţe tainele credinţei şi să-l boteze. Pe când se săvârşea Botezul, argintarul a văzut că s-a pogorât un stâlp de foc din cer şi s-a sprijinit pe capul celui ce se boteza. După botez, sfântul a vindecat de o boală aducătoare de moarte pe fratele argintarului,

numai cu rugăciunile şi cu atingerea mâinii. A vindecat şi pe un om îndrăcit.

Murind argintarul şi soţia lui, l-au înscris şi pe Sfântul Modest în testament ca moştenitor, împreună cu fiii lui. Sfântul însă a dăruit partea sa de moştenire fiilor argintarului, iar el s-a dus în locuri pustii de tot şi trăia acolo în linişte. Dar fiii argintarului, văzându-l cinstit de toţi, n-au mai putut răbda de invidie. Iar când au plecat pentru neguţătorie, l-au înduplecat pe fericit să meargă cu ei. Apoi l-au vândut rob unui necredincios din Egipt, de la care a avut multe de suferit vreme de şapte ani. Dar cu rugăciunea lui stăruitoare către Dumnezeu, l-a izbăvit pe stăpânul său de rătăcirea păgânească şi l-a înduplecat să se boteze. Apoi l-a vindecat şi de o boală grea. După moartea stăpânului s-a dus să se închine la Mormântul cel de viaţă purtător al Domnului. După aceea s-a dus la Muntele Sinai şi acolo, slujind lui Dumnezeu, a săvârşit multe minuni.

Iar după vremea aceea săvârşindu-se din viaţă Patriarhul Ierusalimului, s-a adunat în biserică tot poporul. Apoi încuind uşile Bisericii şi pecetluindu-le bine, aştepta afară pe care arhiereu şi păstor le va trimite Dumnezeu – căci un obicei bun ca acesta avea, când voia să-şi hirotonească arhiereul –, care ar fi putut să deschidă uşile Bisericii prin rugăciune, pe acela îndată ca pe un vrednic îl hirotonea. Deci atunci ca din dumnezeiescul dar povăţuit fiind Sfântul Modest, a ajuns la uşile bisericii şi îndată prin rugăciune uşile s-au deschis şi dumnezeiescul Modest s-a pus în al cincizeci şi nouălea al vieţii lui arhiereu lui Dumnezeu, pentru simplitatea cea cu nerăutate şi dragostea şi curăţia pe care o avea către Dumnezeu.

Iar pe fiii argintarului care veniseră la Ierusalim pentru neguţătorie şi care îl vânduseră în Egipt şi nu ştiau că el este arhiereul cetăţii, nu numai că nu s-a răzbunat pentru cele făcute, dar i-a şi primit cu dragoste, i-a găzduit cu bunăvoinţă şi le-a făcut bine cu dărnicie.

Şi se ruga lui Dumnezeu în toate zilele ca să i se dea vreun folos. Iar Dumnezeu, Cel ce face voia celor ce se tem de dânsul, a dăruit şi robului său putere prea bogată spre a vindeca dobitoacele. Deci ascultaţi din început mulţimea minunilor lui.

Un bărbat zidar cu meşteşugul, înjugându-şi boii în vremea secerişului şi punând greutate în trăsură, se ducea la aria sa, iar diavolul cel pizmătăreţ, vrând a pune la osteneală pe Modest, robul lui Dumnezeu, turburând boii în drum, i-a aruncat la pământ ca pe nişte morţi şi nemişcaţi. Deci omul plângând striga: „Dumnezeule, pentru rugăciunile Sfântului Modest, ajută boilor mei", iar Sfântul

Modest cunoscând cu duhul vătămarea satanei, a venit degrabă şi prin rugăciune a ridicat boii şi s-a dus. Dar mergând puţin mai departe, a căzut şi al doilea bou, iar sfântul, cunoscând cu duhul atunci, s-a întors degrabă înapoi, şi iar a ridicat boii, şi a legat în jug brâul care îl purta, zicând omului: „Mergi, frate, şi mai mult nu te teme". Însă n-a răbdat acesta vicleanul, ci legătura jugului socotind-o legătură şi împiedicare lucrării lui cei rele striga sfântului, zicând: „Mă nedreptăţeşti, Modeste, căci al meu este omul acesta şi toată osteneala lui, pentru că şi câte îmi plac mie a făcut, şi acum când ai venit tu spre ajutorul lui, eu m-am defăimat, căci, crezând ţie, s-a lepădat de mine şi s-a arătat nemulţumitor la câte l-am ajutat de multe ori când m-a chemat". Iar Sfântul Modest l-a blestemat, zicând: „Fugi, diavole, de la om, că locul şi lăcaşul tău este întunericul cel mai de afară". Şi îndată prin blestemul dreptului s-a făcut nevăzut de la om.

Cu atâtea semne şi minuni a proslăvit Dumnezeu pe Sfântul Modest, încât l-a făcut minunat şi dorit tuturor care locuiau în sfânta cetate a Ierusalimului. Deci trecând odată sfântul prin cetate, a aflat un om sărac într-un loc, căruia îi pierise un viţel bun care îl avea şi se mâhnea fără mângâiere şi plângea. Pe acesta văzându-l sfântul, i s-a făcut milă, şi prin rugăciuni i-a înviat viţelul.

Vestea minunilor sale a străbătut în toată cetatea, şi unii ziceau despre el adevărul, cum că: „Arhiepiscopul nostru este sfânt". Alţii ziceau: „Nu, ci este vrăjitor, şi prin vrăjile lui isprăveşte acestea, sau poate este ucenic al vreunui doctor iscusit. Iar cum că i s-ar fi dat acest dar de la Dumnezeu, niciodată nu o vom crede". Şi aceasta o ziceau cei mai proşti şi necunoscători, iar cei mai înţelepţi ziceau: „Dacă acesta nu ar fi fost binecredincios, nu ar fi deschis Dumnezeu biserica printr-însul". Acestora iarăşi cei ce se împotriveau le ziceau: „Dacă este precum ziceţi, că omul acesta este drept, să vină împreună cu noi acolo unde locuieşte balaurul cel foarte mare şi, dacă prin rugăciune îl va ucide, vom crede cum că de la Dumnezeu a luat darul a face asemenea minuni". Iar sfântul, auzind pricirea norodului, îndată a mers la locul acela, şi atâta l-a proslăvit Dumnezeu, încât tot locul se clătea şi se cutremura prin rugăciunea lui.

Deci stând tot norodul şi privind, Sfântul Modest a ridicat toiagul său şi îndată a murit şarpele şi s-au cutremurat cei de faţă şi îndată au crezut în numele Domnului nostru Iisus Hristos, şi toţi au propovăduit pe robul Lui, Modest.

Vestea aceasta a ajuns şi până la auzul împăratului, care, cu toate că era necredincios şi se sârguia foarte mult a face rău creştinilor, atunci nu numai că nu s-a mâniat, ci s-a şi spăimântat. Şi

s-a minunat de sfântul, căci ştie şi vrăjmaşul a se minuna de fapta bună a bărbatului. Căci atunci s-a uimit şi împăratul, măcar că mai în urmă din îndemnul satanei era să-l muncească pe sfânt, pentru ca să-l arate mucenic al lui Hristos.

Şi auzind norodul cum că împăratul n-a făcut rău dreptului, lăuda cu îndrăzneală şi slăvea pe Dumnezeu Cel prealăudat. Auziţi dar şi altă minune:

O femeie văduvă având cinci perechi de boi, le-au venit odată o boală grea şi mare şi, fiind femeie văduvă încă şi săracă şi neavând altă chiverniseală, se scârbea şi se tânguia fără mângâiere; deci a alergat la biserică şi s-a rugat tuturor sfinţilor să-i ajute la primejdia ei. Şi neaflând ajutor, a alergat la Sfinţii cei fără de arginţi, Cosma şi Damian, zicând: „Sfinţilor al lui Dumnezeu, miluiţi-mă pe mine păcătoasa, căci pentru păcatele mele se primejduiesc boii mei ca să piară". Deci i s-a arătat în somn Sfântul Cosma şi i-a zis: „O, femeie, nu s-au dat nouă aceasta a vindeca dobitoacele, căci acest dar s-a dăruit de la Dumnezeu lui Modest, marele Arhiereu al Ierusalimului, şi dacă vei merge la dânsul, va tămădui boii tăi". Şi deşteptându-se ea din somn, îndată a alergat să caute pe marele Modest. Şi neaflându-l, căci locuia departe de Ierusalim, se ruga cu călduroasă credinţă a i se arăta doctorul.

Deci într-una din nopţi i s-a arătat în vedere şi marele Modest, zicându-i: „Pentru ce te tânguieşti foarte tare o, femeie; eu sunt Modest pe care-l cauţi şi, auzind rugăciunea ta, am venit pentru ca să vindec boii tăi. Ci ascultă-mă pe mine, şi îndată ce te vei scula, taie oarecare parte din uneltele cele de fier ce ai şi, luând bucăţile, du-te la oarecare loc ce se cheamă Laginas, şi acolo este Biserica Arhanghelului Mihail. Dinaintea unghiului acelei Biserici locuieşte un om cu numele Eustaţie, care, fiind meşter iscusit, îţi va face o cruce pe care luându-o, adu-o în casa ta şi cheamă şapte preoţi şi să facă priveghere în casa ta, şi dimineaţa să slujească Liturghie împreună, şi pe urmă să aprindă lumânări; şi luând preoţii crucea să o ungă cu untdelemn, apoi din acel untdelemn să ungă boii şi îndată cu numele lui Hristos, prin chemarea mea vor fugi bolile de la dânşii".

Acestea învăţându-se femeia de la sfântul, a făcut precum a învăţat-o şi s-au tămăduit boii ei şi lucra fără împiedicare şi toţi au proslăvit pe Dumnezeu, Care a dat o putere ca aceasta robului său Modest. Aşa a încetat şi s-a pierdut toată vătămarea elinilor şi a vrăjitorilor, şi nu putea să vatăme casele credincioşilor celor ce aleargă la puterea Crucii. Dar şi acum care-i vor prăznui cu credinţă pomenirea acestui sfânt, şi vor face crucea după chipul cel mai

înainte zis, şi vor face în tot anul cele mai sus scrise, va fi păzită casa lor şi toate dobitoacele nevătămate, prin darul Domnului nostru Iisus Hristos, de toată lucrarea diavolească şi vătămarea omenească.

Pe vremea aceea când acest mare Ierarh Modest făcea asemenea preaslăvite minuni în Ierusalim, străbătând vestea despre el pretutindeni, a ajuns iarăşi şi până la împăratul, iar deşertul la minte împărat auzind, a zis ostaşilor: „Până când să suferim vrăjile acestui om? Deci mergând căutaţi-l şi aflându-l aduceţi-l la mine, şi eu cu multe feluri de munci voi mustra vrăjile lui". Deci mergând ostaşii au aflat pe sfântul şi prinzându-l, l-au dus la împăratul. Pe drum l-a întâmpinat un preot şi i-a zis, rugându-l: „Miluieşte-mă, părinte, că boii mei totdeauna pier". Iar sfântul a zis: „Mă vezi legat ducându-mă la munci şi-mi ceri ajutor?" Iar el iarăşi se ruga. Deci, făcându-i-se milă de dânsul, i-a zis: „Mergi, şi în numele Domnului nostru Iisus Hristos, fă chipul Cinstitei Cruci şi cheamă-l pe el cu numele păcătosului Modest şi va fi ajutorul şi întărirea boilor tăi, şi eu adică merg să fiu omorât, iar tu dacă vei cinsti ziua săvârşirii mele, voi fi totdeauna împreună cu tine şi voi chema pe Domnul spre ajutorul tău".

Iar ostaşii, văzând că zăboveşte la vorbă cu omul, l-au bătut, zicând: „Noi avem poruncă să te ducem la împăratul. Sârguieşte-te dar, pentru ca să nu ne primejduim şi noi pentru tine". Şi ajungând la divanul împărătesc, împăratul a zis către Sfântul Modest: „De unde ţi s-a dat ţie dar? Nu-i destul că crezi în Cel Răstignit ca într-un Dumnezeu împreună cu cei de un gând cu tine, ci ai înşelat şi toată cetatea, şi cred în tine ca într-un Dumnezeu!" Iar sfântul i-a zis: „Rău meşteşugăreţule şi preavicleanule om, mie nimeni nu mi s-a închinat ca unui Dumnezeu, ci mă cinstesc ca pe un rob a lui Dumnezeu şi se închină Dumnezeului Celui Răstignit precum au zis, pe care nu eşti vrednic a-L cunoaşte şi tu". Împăratul a zis: „Şi cine cunoaşte pe Cel Răstignit că este Dumnezeu, fără numai tu şi tovarăşii tăi vrăjitori?"

Şi îndată a poruncit şi l-au legat de asine foarte sălbatice şi le-au lăsat să alerge, pentru ca să se prăpădească trupul lui, tras fiind peste locul acel pietros şi aspru. Iar sfântul îndată ce şi-a întins mâinile sale la asine, acelea au fugit şi el s-a văzut dezlegat şi nevătămat; dar împăratul cel nepriceput, şi acestea văzându-le nu pricepea, ci zicea către sfântul: „Vrăjile tale au să omoare şi pe asine". Drept aceea, legându-i şi a doua oară mâinile şi picioarele, iarăşi l-au legat de asine şi cu mare silă le goneau.

Iar mucenicul lui Hristos, tras fiind zicea: „Dumnezeu este cu noi şi nimeni împotriva noastră". Şi un păstor, văzând pe sfântul şi cunoscând cine este, a zis: „Miluieşte-mă, părinte, şi dă-mi prin rugăciunile tale să câştig viţel". Deci sfântul, certând pe acele sălbatice asine, le-a oprit îndată din alergarea lor şi a poruncit păstorului şi a venit aproape împreună cu turma sa şi i-a binecuvântat sfântul, zicând: „Dumnezeu, Care a binecuvântat turmele dobitoacelor şi a oilor lui Avraam, Acesta să-ţi dăruiască pe tot anul doi viţei, parte bărbătească şi femeiască". Şi văcarul, dobândind cererea, s-a dus bucurându-se, iar mucenicul a certat pe asine şi s-au întors în acelaşi loc unde au fost legat.

Deci s-a mâniat împăratul, cel mai necuvântător decât dobitoacele şi mai sălbatic, cum de nu a fost omorât sfântul şi a rămas nevătămat. Şi a poruncit de i s-au înfipt piroane ascuţite în picioarele lui cele mucenicesti, iar din urmă îl alungau ostaşi bătându-l până şi trei stadii de loc. Ci şi această muncă a suferit-o sfântul cu bărbăţie, iar tiranul biruit fiind, a poruncit de a întins pe faţa pământului ţepuşe de fier ascuţite şi a zis ca să alerge mucenicul deasupra acelora, ca o stadie de loc, dar Hristos şi atunci a dăruit răbdare robului său şi nimic nu s-a vătămat. Deci slujitorii cei neîmblânziţi ai neîmblânzitului tiran ziceau între dânşii: „Vedeţi că nu putem să-i facem nimic rău, ci veniţi să-l împroşcăm cu pietre, până vom acoperi cu pietre capul lui cel necunoscut". Aceasta au zis, şi îndată au azvârlit cu pietre într-însul, dar Sfântul Modest a stat rugându-se mult timp, iar soarele, nerăbdând să vadă o nelegiuire ca aceasta, s-a întunecat.

Iar Dumnezeu, proslăvind pe robul Său, înturna înapoi pietrele care le aruncau ucigaşii iudei. Şi dreptul cu dumnezeiasca putere se arăta iarăşi nevătămat, iar ei minunându-se ziceau: „Negreşit vrăjitor este, căci n-au ucis cu pietre şi pe Ştefan acela strămoşii noştri? Însă la acela nu s-au întâmplat nimic de acest fel, căci n-a fost vrăjitor, precum acest rău urgisit". Şi iarăşi mirându-se s-au sfătuit cu împăratul şi l-au pus într-un vas de aramă plin de plumb topit; apoi au aprins de jos foc mare şi l-au lăsat înăuntru şase zile. Şi pe urmă, socotind nepricepuţii cum că negreşit a murit, au trimis pe unii dintre dânşii ca să piardă şi oasele lui pentru ca să nu le găsească creştinii şi să le cinstească. Dar s-au înşelat nepricepuţii, căci noaptea au răpit creştinii pe mucenicul viu, şi-l aveau împreună cu dânşii. Deci cei trimişi, văzându-l viu şi nevătămat, s-au spăimântat, şi luându-l, l-au dus la împăratul acela cumplit şi sălbatic, care îndată a poruncit şi au găurit un stâlp şi acolo înăuntru au legat strâns mâinile sfântului, apoi au turnat pe trupul lui cel gol plumb clocotit, şi împrejurul lui au aprins mare foc.

Iar fericitul Modest a rămas nevătămat de toate acestea, avându-şi scăpare pe Dumnezeul Cel Preaînalt. Pentru aceasta nici nu se atingea de trupul lui vreun rău sau vreo bătaie, căci îndată cuptorul s-a stins, stâlpul s-a sfărâmat, iar mucenicul a ridicat mâinile la cer şi a mulţumit lui Dumnezeu. Deci necredincioşii, venind iarăşi şi văzând pe mucenicul viu şi rugându-se, i-au zis: „Jertfeşte dumnezeilor, Modeste, pentru ca să te slobozeşti din munci". Iar nevoitorul lui Hristos a zis: „Eu mă închin Unuia Dumnezeu şi Îl cinstesc". Atunci iarăşi au pus picioarele lui în lemn şi iarăşi i-au turnat plumb clocotit pe trupul lui, dar şi atunci s-a arătat sfântul nevătămat, iarăşi necredincioşii aceia şi îndrăciţii, pricindu-se a birui bărbăţia sfântului (o, ce cruzime şi neomenie!) au uns capul lui cu smoală şi cu untdelemn, apoi l-au aprins cu foc (cei cu adevărat vrednici focului celui veşnic).

Şi aşa l-au lăsat să umble prin cetate. Deci pentru aceasta s-a mâniat tot oraşul şi a strigat împotriva împăratului. Iar împăratul, auzind că s-a făcut tulburare, a poruncit şi l-au adus iarăşi pe sfântul la dânsul. Şi a întrebat pe boierii săi: „Ce ziceţi voi pentru Modest? Vedeţi că nici o muncă nu l-a vătămat, şi acum dacă îl vom lăsa are să înşele pe toţi să creadă în Cel Răstignit". Iar ei au zis: „Împărate, să nu porunceşti mai mult nimic alta decât să-i taie capul". Şi aducând o sabie, împăratul i-a arătat-o, zicând: „Modeste, ori mărturiseşti vrăjile tale, ori poruncesc acum să-ţi taie capul". Iar mucenicul a zis cu multă veselie: „Astăzi cu adevărat îmi pricinuieşti Împărăţia Cerurilor şi veşnicele bunătăţi care de mult le doresc". Deci împăratul, văzând statornicia şi neschimbarea socotelii lui, a hotărât aşa: „Fiindcă Modest nu se pleacă împărăţiei noastre, nici jertfeşte nemuritorilor dumnezei, poruncesc să i se taie capul afară de cetate".

Deci ostaşii ducându-l la locul rânduit, Sfântul Modest cerând puţină vreme, s-a rugat, zicând aşa: „Doamne, Iisuse Hristoase, ziditorul luminii, învredniceşte-mă împărăţiei Tale. Că pe Tine numai, Stăpânul, Te-a dorit sufletul meu, şi pentru Tine am defăimat moartea şi muncile. Nu mă judeca dar nevrednic bunătăţilor Tale, Iubitorule de oameni, şi rogu-mă Ţie, care mă va chema pe mine şi mă va prăznui şi care va citi mucenicia mea, ajută-i lui totdeauna, şi dăruieşte bogate milele tale şi goneşte de la casa lui şi de la toate dobitoacele lui toată vătămarea şi boala şi înmulţeşte dobitoacele lui, precum ai binecuvântat şi ai înmulţit turmele lui Avraam, ale lui Isaac şi ale lui Iacov şi ale tuturor slugilor tale, că bine eşti cuvântat în veci. Amin".

Aceasta zicând şi rugându-se, i s-a tăiat capul în 18 Decembrie, fiind ziua de vineri, căci pentru aceasta s-a rugat, ca să pătimească în aceiaşi zi în care s-a făcut şi Răstignirea cea mântuitoare a lumii. Deci câţi cu credinţă şi cu dragoste prăznuiesc pe sfântul, le ajută şi le binecuvintează casa şi dobitoacele lor şi le înmulţeşte şi-i slobozeşte de tot răul, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava şi stăpânirea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, SFÂNTUL PREACUVIOSUL PĂRINTELE NOSTRU DANIIL SIHASTRUL DE LA VORONEŢ

Cuviosul Părintele nostru Daniil Sihastrul a fost unul din cei mai mari sfinţi pe care i-a odrăslit pământul Moldovei, mare dascăl al pustiei şi povăţuitor al călugărilor.

Acest sfânt al neamului nostru s-a născut într-o familie de oameni săraci de pe moşia Mănăstirii Sfântul Nicolae din Rădăuţi, la începutul secolului al XV-lea, primind din botez numele de Dumitru. Fiind ales de Dumnezeu din sânul maicii sale pentru viaţa cea îngerească a pustnicilor, s-a dovedit din pruncie purtător de Hristos. Că niciodată nu lipsea de la biserică, nici nu se juca asemenea cu ceilalţi copii, nici nu căuta odihnă şi mâncare; ci mereu se ruga şi întru toate asculta de părinţi.

Când avea vârsta de zece ani, fiind dat să înveţe carte în Mănăstirea Sfântul Nicolae din Rădăuţi, copilul Dumitru, deşi tânăr cu vârsta, s-a dovedit bătrân cu înţelegerea. Căci în puţină vreme a deprins Ceaslovul şi Psaltirea pe de rost, precum şi nevoinţa cea duhovnicească, adică rugăciunea cea de taină a inimii, postul, smerenia şi păzirea minţii de gânduri rele. Pentru aceasta cuvioşii călugări foarte mult îl iubeau şi se foloseau de blândeţea şi priceperea lui, căci era întotdeauna umbrit de darul Duhului Sfânt.

După cinci ani de ucenicie, tânărul ostaş al lui Hristos s-a făcut călugăr în această mănăstire, primind numele marelui prooroc şi împărat David. Şi era întru toate ascultător cuvioşilor părinţi, având ca dascăl şi părinte duhovnicesc pe mult nevoitorul şi purtătorul de Dumnezeu Sfântul Ierarh Leontie de Rădăuţi.

Acest tânăr monah David era foarte râvnitor în nevoinţa vieţii călugăreşti. Cel mai mult iubea liniştea, postul şi rugăciunea. Zilnic nu gusta nimic până la asfinţitul soarelui, iar uneori postea desăvârşit

câte trei şi chiar cinci zile şi se hrănea numai cu legume şi ierburi. În ascultare era tăcut, blând şi tuturor supus, iar la biserică zăbovea ziua şi noaptea ca o candelă mereu nestinsă. Încă şi la chilie dormea puţin pe un mic scăunel, mereu veghind şi cugetând la cele dumnezeieşti. Iar dintre cărţi cel mai mult iubea Psaltirea, pe care o ştia pe de rost şi o repeta zilnic.

Aşa nevoindu-se câţiva ani de zile, Cuviosul David s-a făcut vas al Sfântului Duh, învrednicindu-se de darul preoţiei şi al facerii de minuni. Mulţi bolnavi auzind de minunile ce se făceau prin rugăciunile lui, alergau la smeritul ieromonah David şi se vindecau de suferinţele lor. Alţii veneau să-i ceară sfat, că era foarte înţelept în cuvânt şi înainte-văzător, iar alţii veneau să-şi mărturisească păcatele, căci ajunsese cuviosul vestit duhovnic în părţile de nord ale Moldovei.

Văzând ieromonahul David că este înconjurat de lume şi nu mai are linişte de rugăciune, temându-se de duhul slavei deşarte, a luat binecuvântare de la episcopul de Rădăuţi şi s-a retras la Mănăstirea Sfântul Lavrentie (Laurenţiu). Dar şi acolo îl căutau credincioşii, precum şi cei bolnavi de duhuri necurate. Cuviosul David însă ziua făcea ascultare şi stătea între oameni, iar noaptea priveghea, se ruga şi împletea coşuri de nuiele pentru obşte. Aşa îşi omora cuviosul ispitele tinereţii şi cugetul slavei deşarte.

Odată l-a trimis egumenul cu oarecare ascultare în oraşul Siret. Acolo, înconjurându-l credincioşii, a zăbovit cuviosul o zi, neputând a se întoarce la timp în mănăstire. Atunci egumenul i-a dat canon să nu mai iasă o vreme din lavră. Deci smerindu-se ieromonahul David, şi-a împlinit cu bucurie canonul, dând slavă lui Dumnezeu pentru toate.

Trecând câţiva ani şi Cuviosul David sporind mult în nevoinţa duhovnicească, se simţea chemat de Duhul Sfânt la viaţa pustnicească. Sufletul său era rănit de dragostea lui Hristos şi dorea să-L slăvească neîncetat cu îngerii şi cu sihaştrii din codrii Carpaţilor.

Deci, primind binecuvântare de la egumenul Mănăstirii Sfântul Lavrentie, a îmbrăcat mai întâi marele şi îngerescul chip al schimniciei, schimbându-i numele din David în Daniil. Apoi, tăinuindu-se de lume, cu puţin înainte de anul 1450, s-a retras singur în adâncul codrilor pe valea pârâului Secu din judeţul Neamţ, unde mai târziu a luat fiinţă Mănăstirea Sihăstria. Aici s-a nevoit paisprezece ani în aspre osteneli călugăreşti. Dar, văzându-se înconjurat de lume, s-a retras în nordul Moldovei, aproape de sihăstria Putna.

Călăuzit de Dumnezeu, Cuviosul Daniil şi-a făcut aici mai întâi o colibă de lemn pe valea pârâului Viţeul. Apoi, aflând o stâncă mare în apropiere, şi-a săpat cu dalta o mică chilioară în peretele stâncii, cât să poată încăpea. Alături şi-a săpat o altă încăpere, drept paraclis de rugăciune, cum se vede până astăzi. În această stâncă s-a nevoit Cuviosul Daniil în plăcere de Dumnezeu mai mult de douăzeci de ani.

Nevoinţa Preacuviosului Părintelui nostru Daniil Sihastru în chilia de la Putna era aceasta: Ziua şi noaptea priveghea în neîncetată rugăciune şi cugetare la cele dumnezeieşti, postind până la asfinţitul soarelui şi dormind foarte puţin pe un mic scaun de lemn. Din chilie nu ieşea deloc toată săptămâna. Mâncarea lui era formată din pesmeţi, rădăcini şi ierburi, iar lucrul mâinilor sale era împletirea coşurilor de nuiele. Duminica săvârşea Sfânta Liturghie şi se împărtăşea cu Trupul şi Sângele lui Hristos, apoi primea pe cei ce veneau la el pentru vindecare de boli şi pentru cuvânt de folos. În posturi se înfrâna câte trei şi uneori cinci zile şi avea darul rugăciunii şi al lacrimilor.

Pentru sfinţenia vieţii sale, pentru postul îndelungat şi pentru privegherile cele de toată noaptea cu rugăciuni şi cu lacrimi, Cuviosul Daniil Sihastrul a fost multă vreme ispitit de diavoli, căutând să-l alunge din pustie sau să-l arunce în păcatul cel cumplit al slavei deşarte. Dar el, cerând ajutorul lui Hristos şi cu puterea Sfintei Cruci, biruia toate cursele diavolului. Pentru aceea în puţină vreme s-a învrednicit de la Dumnezeu de darul lacrimilor, al mai înaintevederii şi al vindecării de boli. Căci izgonea duhurile necurate din oameni numai cu cuvântul şi vindeca tot felul de bolnavi. Apoi cunoştea cugetele cele ascunse şi spunea multora tainele cele viitoare, căci era plin de darul Duhului Sfânt.

Pentru nişte daruri ca acestea, numele cuviosului se făcuse cunoscut în toată ţara Moldovei, iar poporul, de la mic până la mare, l-a numărat din tinereţe în ceata sfinţilor. Cei mai mulţi îl numeau *Sfântul Daniil, Sihastrul cel Bătrân*, căci era părinte şi povăţuitor al tuturor sihaştrilor din nordul Moldovei. Alţii, îndeosebi călugării, îl numeau Sfântul Daniil Schimonahul. Iar după mutarea sa din trup, era numit în popor Sfântul Daniil cel Nou, ca să-l deosebească de alţi cuvioşi cu acelaşi nume.

În anul 1451, întâmplându-se grabnică moarte domnului ţării, Bogdan Voievod, fiul său, Ştefan, cu greu a scăpat de primejdie. Dar auzind de nevoinţa şi minunile Sfântului Daniil Sihastrul şi fiind în grea strâmtoare, a fost călăuzit de Duhul Sfânt la chilia lui. Aici,

poposind câteva zile, şi-a mărturisit cugetele înaintea cuviosului şi a primit de la el dezlegare de păcate şi multe cuvinte de mângâiere. Apoi, liniştindu-i sufletul, marele sihastru l-a binecuvântat şi s-a rugat pentru dânsul, apoi i-a proorocit că în curând va fi domn al Moldovei şi l-a liberat cu pace.

În primăvara anului 1457, binecredinciosul voievod Ştefan cel Mare, ajungând pe scaunul Moldovei, s-a încredinţat de împlinirea proorociei Sfântului Daniil Sihastrul şi de darul lui Dumnezeu care era întru dânsul. Din anul acela, cuviosul i-a fost marelui domn cel dintâi sfetnic, duhovnic şi rugător către Dumnezeu. Adeseori voievodul poposea la chilia lui şi îşi mărturisea păcatele, apoi cerea cuvânt de folos şi nimic nu făcea fără rugăciunea şi binecuvântarea lui. Iar cuviosul îl îmbărbăta şi îl îndemna să apere ţara şi creştinătatea de mâinile păgânilor, încredinţându-l că de va zidi după fiecare luptă câte o biserică spre lauda lui Hristos, în toate războaiele va birui.

Astfel, ascultându-l, Ştefan cel Mare a apărat cu multă vitejie Biserica lui Hristos şi ţara Moldovei după căderea Bizanţului, aproape o jumătate de secol, câştigând patruzeci şi şapte de războaie şi înălţând patruzeci şi opt de biserici. În felul acesta, Sfântul Daniil Sihastrul s-a dovedit un mare apărător al Ortodoxiei româneşti şi ctitor duhovnicesc al mănăstirilor înălţate la îndemnul său.

Odată, poposind domnul Moldovei în chilia cuviosului, a fost îndemnat de marele sihastru să zidească în apropiere de chilia sa o mănăstire de călugări, întru pomenirea Adormirii Maicii Domnului, către care avea mare evlavie. Deci, ascultându-l Ştefan Voievod şi împreună alegând locul, cu binecuvântarea lui s-a început în anul 1466 zidirea Mănăstirii Putna. Iar în anul 1470, când s-a sfinţit acest dumnezeiesc lăcaş, însuşi Sfântul Daniil a luat parte, fiind cinstit de toţi ca un al doilea ctitor.

Se mai spunea despre dânsul că, voind Ştefan Vodă să-i încredinţeze mănăstirea, de multe ori l-a rugat să fie egumen şi părinte duhovnicesc al Putnei. Dar cuviosul, socotindu-se nevrednic de o cinste ca aceasta şi iubind mai mult liniştea, a rămas mai departe la mica lui chilie din peşteră.

Pentru sfinţenia vieţii sale, Cuviosul Daniil Sihastrul s-a dovedit din tinereţe purtător de Hristos şi mare dascăl al liniştii şi rugăciunii lui Iisus. În timpul vieţii sale nu era în Moldova alt sihastru şi duhovnic mai vestit, nici alt lucrător şi dascăl al rugăciunii mai iscusit decât el. De aceea, toţi egumenii şi duhovnicii din nordul Moldovei, ca şi dregătorii din sfatul ţării, îl aveau de părinte duhovnicesc.

Urmând exemplul vieţii sale, numeroşi călugări iubitori de linişte din chinovii se retrăgeau în pustie cu binecuvântarea Cuviosului Daniil şi deveneau sihaştri şi lucrători sporiţi ai rugăciunii lui Iisus. Astfel, acest mare ascet al Moldovei avea prin mănăstiri şi sate numeroşi fii duhovniceşti, iar prin munţi şi prin codri avea peste o sută de ucenici sihaştri, care se nevoiau în plăcere de Dumnezeu, după sfatul său.

Într-adevăr, Sfântul Daniil Sihastrul a creat în Moldova de nord o mare mişcare isihastă, aproape fără egal, înnoind astfel pentru multă vreme viaţa duhovnicească în mănăstiri şi schituri şi ridicând o întreagă generaţie de sihaştri şi rugători ai neamului.

După anul 1470, văzând cuviosul că la Putna nu mai are linişte din cauza mănăstirii şi a mulţimii credincioşilor ce veneau aici, a părăsit chilia în care se nevoise peste douăzeci de ani şi s-a retras în taină în pădurile seculare din jurul Mănăstirii Voroneţ. Aici se nevoiau ca la cincizeci de călugări sub povăţuirea ieroschimonahului Misail, vrednic ucenic al Sfântului Daniil. Deci aflând un loc retras în preajma mănăstirii, şi-a făcut o mică chilie sub stânca numită Şoimul şi aici se ostenea cuviosul în desăvârşită linişte şi plăcere de Dumnezeu.

Însă n-a trecut multă vreme şi îndată numele lui s-a făcut cunoscut în toate satele din partea locului, încât veneau la el tot felul de bolnavi, paralizaţi, oameni stăpâniţi de duhuri necurate şi se vindecau. Credincioşii, neputând ajunge la chilia lui, aşteptau jos în mănăstire. Iar cuviosul cobora noaptea, se ruga pentru ei, le spunea pricina suferinţei, îi sfătuia, îi binecuvânta şi îi trimitea sănătoşi la casele lor.

În vara anului 1476, Ştefan cel Mare, pierzând lupta de la Războieni în faţa turcilor, s-a dus la chilia Sfântului Daniil Sihastrul, bunul său părinte duhovnicesc de la Voroneţ. Deci „bătând Ştefan Vodă în uşa sihastrului să-i descuie, a răspuns sihastrul să aştepte Ştefan Vodă afară până va termina ruga. Şi după ce şi-a terminat sihastrul ruga, l-au chemat în chilie pe Ştefan Vodă. Şi s-a spovedit Ştefan Vodă la dânsul. Şi a întrebat Ştefan Vodă pe sihastru ce să facă, că nu poate să se mai bată cu turcii. Închina-va ţara la turci sau nu? Iar sihastrul a zis să nu o închine, că războiul este al lui; numai că, după ce va izbăvi, să facă o mănăstire acolo, în numele Sfântului Gheorghe".

Deci crezând domnul Moldovei în proorocia Sfântului Daniil că va birui pe turci şi luând de la el rugăciune şi binecuvântare, îndată a adunat oaste şi a izgonit pe turci din ţară. Aşa ajuta cuviosul cu

rugăciuni fierbinţi către Dumnezeu să se izbăvească Moldova şi ţările creştine de robia păgânilor.

Răposând mitropolitul Teoctist, în toamna anului 1477, Ştefan cel Mare s-a sfătuit cu clerul şi episcopii ţării să aleagă păstor şi părinte al Moldovei pe Sfântul Daniil Sihastrul de la Voroneţ. Dar cuviosul auzind de aceasta, s-a rugat cu lacrimi lui Dumnezeu şi voievodului să nu-l înstrăineze până la moarte de fericita lui linişte. Deci, cucerindu-se toţi de smerenia şi sfinţenia lui, şi-au cerut iertare şi l-au lăsat în pustie să slăvească neîncetat pe Dumnezeu.

Timp de douăzeci de ani cât a sihăstrit la Voroneţ, Cuviosul Daniil a creat aici o nouă vatră isihastă, tot atât de importantă ca cea de la Putna. Căci în puţină vreme s-au adunat în jurul său zeci de sihaştri, unii mai nevoitori decât alţii, care se osteneau fie în codrii Voroneţului, fie în Munţii Rarăului, fie de-a lungul Carpaţilor Răsăriteni. Cei mai mulţi practicau rugăciunea lui Iisus, postul şi tăcerea. Alţii citeau zilnic Psaltirea, alţii făceau mii de metanii şi împleteau coşuri, iar alţii, fiind buni caligrafi, scriau cărţi de slujbă pentru biserici şi mănăstiri. Cei mai aleşi ucenici ai Cuviosului Daniil Sihastrul au fost: mitropolitul Grigorie Roşca, monahul caligraf Ioan, precum şi egumenii Misail şi Efrem, toţi din Mănăstirea Voroneţ; apoi cuviosul Pahomie Sihastrul şi egumenul Nil din Mănăstirea Slatina; egumenul Paisie, Paladie Sihastrul şi Anastasie Sihastrul de la Mănăstirea Neamţ, Isaia Pustnicul de la Mănăstirea Moldoviţa, egumenul Gherontie de la Humor şi mulţi alţii.

Aducându-şi aminte Ştefan cel Mare de făgăduinţa dată lui Dumnezeu şi Sfântului Daniil Sihastrul, în vara anului 1488 a zidit din temelie la Mănăstirea Voroneţ o frumoasă biserică din piatră închinată Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, purtătorul de biruinţă, în locul vechii biserici de lemn. La 14 septembrie, în acelaşi an, biserica a fost sfinţită de mitropolitul Gheorghe, în prezenţa fericiţilor ei ctitori, Ştefan Voievod şi Cuviosul Daniil Sihastrul, şi a zeci de mii de credincioşi, călugări, clerici şi dregători de ţară. În această zi, cu sfat de obşte, Sfântul Daniil, deşi bătrân, a fost numit egumen al Mănăstirii Voroneţ.

Timp de aproape zece ani Sfântul Daniil a povăţuit obştea Mănăstirii Voroneţ, ca un mare părinte duhovnicesc al călugărilor, al sihaştrilor şi al întregii Moldove. Căci deşi petrecea mai mult la chilia sa de sub stânca Şoimului, fiind foarte iubitor de linişte, adeseori cobora în obşte, mărturisea soborul, tămăduia pe cei bolnavi ce se adunau de prin sate şi îi sfătuia pe toţi. Apoi iarăşi se retrăgea la chilia sa.

În timpul egumeniei sale, Mănăstirea Voroneţ a trăit cea mai înfloritoare perioadă duhovnicească din istoria sa, fiind socotită multă vreme lavra isihasmului din Moldova. Toţi monahii din obşte, care numărau peste şaizeci de nevoitori, practicau rugăciunea lui Iisus. Unii erau vestiţi păstori şi duhovnici pentru credincioşi, alţii erau dascăli învăţaţi în şcoala mănăstirii şi neobosiţi caligrafi, iar cei mai mulţi erau călugări de rugăciune, care slăveau pe Dumnezeu neîncetat şi se rugau pentru toată lumea. La Voroneţ au învăţat carte şi au deprins nevoinţa duhovnicească numeroşi preoţi de parohie, egumeni, episcopi, monahi, sihaştri şi dregători de ţară. Iar în codrii seculari din munţii Voroneţului, ai Rarăului şi Stânişoarei, se nevoiau pentru dragostea lui Hristos alţi peste cincizeci de sihaştri, ucenici ai Sfântului Daniil. Pe toţi aceştia îi supraveghea şi îi povăţuia pe calea cea bună a împărăţiei cerurilor, marele egumen şi povăţuitor de suflete „Cuviosul Părintele nostru Daniil Sihastrul cel Bătrân".

Ajungând vas ales al Duhului Sfânt, plin de tot felul de bunătăţi şi trecând de vârsta de nouăzeci de ani, Sfântul Daniil, marele sihastru al Moldovei, dascălul pustiei şi făcătorul de minuni, şi-a dat sufletul în braţele lui Hristos la sfârşitul secolului al XV-lea (1496). Mulţimea ucenicilor lui, împreună cu mitropolitul şi domnul ţării l-au plâns îndeajuns şi l-au îngropat în pronaosul bisericii Voroneţ, cum se vede până astăzi, punând deasupra o piatră cu inscripţia: „Acesta este mormântul părintelui nostru David, schimonahul Daniil". Apoi, împărţind credincioşilor multe milostenii şi sărutând sfintele lui moaşte, s-a întors fiecare la ale sale.

După săvârşirea sa, văzând ucenicii şi credincioşii că se fac oarecare minuni şi vindecări de boli la moaştele cuviosului, l-au trecut în ceata sfinţilor, numindu-l „Sfântul Stareţ Daniil", „Sfântul Daniil Sihastrul", sau mai ales „Prea Cuviosul de Dumnezeu rugătorul Părintele nostru Daniil cel Nou".

Obştea Mănăstirii Voroneţ, împreună cu mitropolitul Grigorie Roşca, ucenicul său, au dat acestei lavre, după hramul Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, al doilea hram în cinstea Sfântului Daniil cel Nou, pomenindu-l în rândul fericiţilor ctitori. Totodată i-au rânduit zi de prăznuire peste an, anume după pomenirea Sfântului Daniil Stâlpnicul. Astfel, în Moldova pomenirea Cuviosului Daniil Sihastru s-a făcut secole de-a rândul la 23 aprilie, hramul Mănăstirii Voroneţ, şi la 18 decembrie, după Sfântul Daniil Stâlpnicul, 11 decembrie.

Ca sfânt cu aureolă a fost pictat pentru prima dată în 1547 de acelaşi mitropolit, pe peretele de sud al bisericii Mănăstirii Voroneţ, în stânga uşii de intrare în pridvor, cum se vede până astăzi, ţinând în

mâna sa un sul desfăcut pe care scrie: *Veniţi, fraţilor, de mă ascultaţi. Vă voi învăţa frica Domnului. Cine este omul...*

Râvna credincioşilor a îndemnat pe călugării de la Mănăstirea Voroneţ la începutul secolului al XVII-lea să scoată din mormânt moaştele făcătoare de minuni ale Sfântului Daniil Sihastrul şi să le aşeze în biserică, în sicriu frumos împodobit, pentru închinare. Pe acestea însuşi mitropolitul Dosoftei le-a sărutat, cum singur spune în Vieţile Sfinţilor, scrise şi tipărite de el la Iaşi în anii 1682-1686. Vestea minunilor lui ajunsese până la Kiev, în Polonia, în Transilvania şi la Sfântul Munte, de unde veneau credincioşi să i se închine şi toţi îl numeau „Sfântul Daniil cel Nou, făcătorul de minuni".

În anul 1749, egumenul Mănăstirii Voroneţ, anume Ghedeon, a dat Mănăstirii Putna degetul arătător al Sfântului Daniil ferecat în argint, unde se păstrează până astăzi. Moaştele poartă inscripţia: „Aceste relicve le-am ferecat eu, Ghedeon, egumen de la Voroneţ, cu toată cheltuiala mea, în anul 1749, decembrie 4". În anul 1775, Moldova de nord ajungând sub ocupaţia Austriei, moaştele Sfântului Daniil Sihastrul au fost aşezate din nou în mormântul său, unde se păstrează până astăzi. În anul mântuirii 1992, la 21-22 iunie, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a canonizat, în mod solemn, mai mulţi sfinţi din România, printre care şi pe Sfântul Preacuviosul Părintele nostru Daniil Sihastrul, rânduindu-i zi de prăznuire peste an la 18 decembrie.

Cu ale lui sfinte rugăciuni, Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne şi ne mântuieşte pe noi pe toţi, ca un singur bun şi iubitor de oameni. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A NOUĂSPREZECEA

SFÂNTUL MUCENIC BONIFATIE[1]

Era în Roma o femeie oarecare cu numele Aglaida, fata unui tată slăvit, anume Acachie, care fusese mai înainte antipat al aceleiaşi cetăţi a Romei. Aceasta fiind tânără şi frumoasă la faţă, având multe averi ce-i rămăseseră de la părinţii ei şi ducând o viaţă liberă, fără bărbat legiuit, îşi petrecea zilele sale în desfrâu şi în păcate, fiind biruită de patima cea firească a neputinţei trupeşti. Şi avea la dânsa un slujitor credincios al casei şi a toată avuţia ei, cu numele de Bonifatie, tânăr şi frumos la chip. Cu acesta îşi săvârşea pofta sa cea trupească, vieţuind în necurăţie.

Nu spre ruşinare se vorbeşte aceasta, căci degrabă se va spune fericita şi minunata schimbare a acestora. Pentru că, fiind lăudaţi sfinţii lui Dumnezeu, nici păcatele lor cele mai dinainte nu se tăinuiesc. Ca să se arate aceasta cum că nu toţi din tinereţe au fost buni şi drepţi, ci chiar avându-şi firea stricată, asemenea altora, s-au săvârşit în pocăinţa cea adevărată şi cu schimbarea cea bună, făcându-se mari prin faptele cele bune şi slăviţi cu sfinţenia, precum vom vedea. Deci şi noi, păcătoşi fiind, să nu deznădăjduim de mântuire, ci să ne deşteptăm către ridicarea cea grabnică, ştiind că după pocăinţa păcatelor, putem a fi sfinţi, Dumnezeu ajutându-ne, numai noi de vom vrea.

Şi cu adevărat este frumoasă această povestire, prin care se veseleşte inima care aude, că mai presus de nădejde, păcătosul se face sfânt, ba încă şi mucenic al lui Hristos. Aşa şi acest Bonifatie, care mai înainte se tăvălea în necurăţie, ba era şi beţiv, s-a arătat apoi

[1] După Metafrast.

mărturisitor al numelui Domnului, viteaz nevoitor şi slăvit răbdător de chinuri.

Dar în vremea vieţuirii sale, cel cu iubire de patimă, deşi slujea păcatului, avea şi oarecare fapte bune vrednice de laudă: către cei săraci era milostiv, către cei străini avea dragoste şi către cei ce pătimeau în nevoi avea durere de inimă. Pe unii cu milostivire miluindu-i, pe alţii cu dragoste odihnindu-i şi altora cu durere de inimă ajutându-le; totdeauna avea în mintea sa dorinţa ca să-şi îndrepteze cândva viaţa sa. Şi de aceea adeseori suspina către Dumnezeu, că doar ar scăpa de cursele diavolului, ca să se facă domn peste poftele şi patimile sale.

Şi Domnul n-a trecut cu vederea zidirea sa şi n-a lăsat pe un om ca acesta, care în parte avea şi fapte bune, să se cufunde mai mult în pofta cea rea. N-a lăsat mai mult a-şi întina cu păcatele cele necurate faptele lui cele de milostenie. Ci a binevoit şi i-a rânduit lui ca să-şi spele faptele sale cele rele, prin vărsarea chiar a sângelui său, iar cu a lui roşeală să împodobească sufletul său, ca şi cu o porfiră împărătească şi cu cununa muceniciei să se încununeze. Iar cum s-a făcut aceasta, să auzim:

În acea vreme era încă prigoană asupra creştinilor şi adâncul întunericului celui idolesc cuprinsese tot răsăritul, încât mulţime de credincioşi erau munciţi pentru Hristos. Atunci stăpânei sale Aglaida, i-a venit gând de mântuire şi o dorinţă foarte mare şi nebiruită a pătruns în inima ei, ca să aibă în casa sa sfinte moaşte muceniceşti. Şi întrucât socotea că din slugile sale nu este nimeni mai credincios şi mai cu sârguinţă spre a împlini acea slujbă decât Bonifatie, l-a chemat şi i-a arătat dorinţa sa. Deci, luându-l la o parte, i-a zis: „Ştii, frate, cu câte păcate ne-am îngreunat şi nicidecum nu ne îngrijim de cele ce vor să fie! Cum vom sta înaintea înfricoşatei judecăţi a lui Dumnezeu, unde avem să primim munci grele după faptele noastre? Eu am auzit de la un oarecare bărbat binecredincios cum că, dacă cineva are sfinte moaşte din ale celor ce au pătimit pentru Hristos şi le cinsteşte pe cât se poate, acela mult ajutor află spre mântuire şi în casa aceluia nu se mai înmulţeşte păcatul. Apoi, încă şi de răsplătire veşnică se învredniceşte, pentru că de aceeaşi fericire veşnică se va îndulci, de care se satură şi sfinţii mucenici. Şi mulţi chiar acum, după cum se spune, intră pentru Hristos în nevoinţele cele frumoase, dându-şi trupurile spre răni şi primesc cunună mucenicească. Deci, sluţeşte-mi tu la aceasta, căci a venit vremea ca să arăţi câtă dragoste ai către mine. Mergi cu sârguinţă în părţile acelea unde se aude de prigoană şi de muncirea creştinilor şi te sârguieşte a-mi aduce moaştele oricăror sfinţi mucenici, ca să le ţinem la noi cu cinste şi să-i zidim

acelui sfânt biserică. Căci îl vom avea pe acela totdeauna nouă păzitor, ajutor şi de-a pururea mijlocitor către Dumnezeu".

Zicând ea acestea, Bonifatie cu bucurie voia să săvârşească lucrul ce i se poruncea şi s-a arătat gata spre o cale ca aceea. Deci, i-a dat stăpâna sa mulţime de aur, pentru că în alt chip nu se puteau lua sfintele moaşte ale unui mucenic, dacă n-ar fi dat daruri şi mulţime de aur. Căci păgânii chinuitori, văzând dragostea şi osârdia cea mare a credincioşilor către moaştele mucenicilor, nu le dădeau în dar, ci le vindeau cu mare preţ, şi multă avere câştigau ei cu acestea.

Deci Bonifatie, luând de la stăpâna sa mulţime de aur, pe de o parte pentru răscumpărarea moaştelor mucenicesti, iar pe de alta spre a da milostenie săracilor, a pregătit şi diferite feluri de aromate, pânză curată şi toate cele ce se cuvin pentru cinstita înfăşurare a trupurilor sfinţilor. Apoi a luat şi mai mulţi robi ai stăpânei sale ca tovarăşi şi cai şi a plecat la drum.

Şi ieşind din casă, a zis către stăpâna sa, râzând: „Ce va fi, doamnă, de nu voi putea găsi vreun mucenic acolo unde mă duc şi de vor aduce la tine trupul meu muncit pentru Hristos? Oare îl vei primi cu cinste?" Iar ea, râzând şi numindu-l beţiv şi păcătos, a început a-l dojeni, zicând: „Acum nu este vreme de glumit, frate, ci de bună cucernicie. Căci trebuie în calea aceasta a te păzi cu mare grijă de toată neorânduiala şi gluma; şi cu cinste şi cu bună credinţă să săvârşeşti toate, apoi cu blândeţe şi cu înfrânare să călătoreşti, că vezi cui slujeşti, adică moaştelor sfinţilor, de care nu suntem vrednici, nu numai a ne atinge, ci nici măcar a căuta spre dânsele. Deci mergi în pace, iar Domnul Care a primit chipul robului şi Şi-a vărsat sângele pentru noi, să trimită cu tine pe îngerul Său, neaducându-Şi aminte de păcatele noastre, ci să îndrepteze mergerea şi întoarcerea ta bine şi cu bună sporire".

Iar Bonifatie, punând dojenirea stăpânei sale în inima sa, a purces la drum şi cugeta în mintea sa cum se va atinge de sfintele moaşte, având mâini necurate. Deci se căia de necurăţia sa cea mai dinainte şi a început a posti, a nu mânca carne şi a nu bea vin, a se ruga cu sârguinţă şi des. Astfel, încet-încet a venit întru frica lui Dumnezeu, căci frica este tatăl luării-aminte, iar luarea-aminte este maică a odihnei celei dinăuntru, care naşte ştiinţa şi face ca sufletul să-şi vadă grozăvia sa, ca într-o apă curată şi netulburată. Aşa se nasc începuturile şi rădăcinile pocăinţei, începând de la frica de Dumnezeu, de la luarea-aminte de sine şi de la socotirea conştiinţei sale.

Apoi s-a arătat întru dânsul dorinţa vieţii celei desăvârşite, din post, din înfrânare şi din rugăciunile cele neîncetate. Iar după ce a ajuns în părţile Asiei şi a intrat în Tars, preaslăvita cetate a Ciliciei, în care atunci, pe vremea împărăţiei lui Diocleţian şi Maximian, erau munciţi sfinţii, a lăsat pe ceilalţi robi la gazdă, cu caii, poruncindu-le să se odihnească de osteneală. Iar el singur îndată, nici praful scutu-rându-şi, s-a dus să vadă pe cei despre care a auzit că se muncesc; şi, venind în privelişte, a văzut mulţime de popor adunat, care privea la muncile ce se făceau sfinţilor.

Deci a văzut pe sfinţi în multe feluri de chipuri schingiuiţi, cărora, tuturor deopotrivă, o vină le era pusă înainte: credinţa cea creştinească şi viaţa cea cu dreaptă credinţă. Iar muncile cu care erau chinuiţi, nu erau deopotrivă. Unul era spânzurat cu capul în jos şi dedesubtul lui era foc aprins; altul era întins în patru părţi şi legat de patru stâlpi; altul zăcea fiind tăiat cu fierăstrăul; iar altul de mâinile muncitorilor, cu unelte ascuţite se zdrobea; unuia i se scoteau ochii; altuia i se tăiau mădularele; altul era înfipt în ţeapă şi ridicat de la pământ şi intra ţeapa până la grumazi, altuia i se frângeau şi i se zdrobeau oasele, iar altul era cu mâinile şi picioarele tăiate, tăvălin-du-se pe pământ ca un ghem. Şi întru toţi era o răbdare cu bărbăţie şi pe feţele lor se arăta o veselie duhovnicească, pentru că, fiind întăriţi cu darul lui Dumnezeu, răbdau cele nesuferite firii omeneşti.

Văzând acestea fericitul Bonifatie şi socotindu-le toate cu sârguinţă, pe de o parte minunându-se de bărbăţia mucenicilor, iar pe de alta poftind şi el cunună, s-a aprins cu totul de aceeaşi râvnă dumnezeiască. Deci, stând în mijlocul priveliştii şi făcându-se tuturor arătat, pe mucenicii, care erau douăzeci la număr, i-a îmbrăţişat pe câte unul. Apoi a zis cu glas mare în auzul tuturor: „Mare este Dumnezeul creştinilor! Mare este Cel ce ajută robilor Săi şi îi întăreşte întru atâtea munci". Zicând acestea, se apropia de mucenici şi le săruta picioarele cu multă dragoste, iar care nu aveau picioare, le cuprindea mădularele rămase din trupurile lor şi le punea la pieptul său, numindu-i fericiţi, că în puţină vreme, răbdând acele munci cu bărbăţie, îndată vor dobândi veşnica uşurare, odihna şi bucuria cea fără de sfârşit. Iar pentru dânsul se ruga ca să le fie tovarăş întru aceeaşi nevoinţă şi părtaş al cununilor pe care aveau să le dobândească de la Hristos, puitorul de nevoinţă.

Atunci şi-a întors tot poporul ochii spre dânsul, dar mai ales judecătorul, care şedea la judecată şi chinuia pe sfinţii răbdători. Acela, văzând un om străin şi necunoscut, întrebă: „Cine şi de unde

este acesta?" Apoi îndată poruncind să-l prindă şi să-l aducă la el, l-a întrebat cine este. Iar sfântul a răspuns: „Sunt creştin". Atunci judecătorul a vrut să ştie numele lui şi de unde este, iar el a răspuns: „Numele cel dintâi cu care iubesc foarte mult a mă numi, este creştin şi acum am venit aici din Roma. Iar de voieşti a-mi şti şi numele cu care m-au numit părinţii, iată: Bonifatie mă numesc". Iar judecătorul a zis: „Apropie-te, Bonifatie, mai înainte până nu-ţi rup trupul şi oasele, şi jertfeşte marilor zei, ca să-ţi mijloceşti multe bunătăţi; căci aşa şi pe zei vei milostivi şi de muncile ce au să ţi se întâmple, te vei izbăvi, iar de la noi cu multe daruri te vei îmbogăţi". La acestea Bonifatie răspunse: „Nu se cuvine nici măcar a răspunde la aceste cuvinte ale tale; însă, zic ceea ce am zis de multe ori: sunt creştin şi numai aceasta vei auzi de la mine, iar dacă nici aceasta nu suferi a auzi, atunci fă cu mine ceea ce-ţi place". Acestea zicându-le el, judecătorul atunci a poruncit să-l dezbrace şi să-l spânzure cu capul în jos şi să-l bată tare.

Deci sfântul a fost bătut cumplit, încât şi carnea i-a căzut, de i se vedeau oasele góale. Iar el, ca şi cum n-ar fi simţit dureri, aşa nu băga în seamă rănile ce i se făcuseră din bătaie, ci îşi întorcea ochii către sfinţii mucenici şi, având pătimirea acelora drept pildă, se mângâia că în tovărăşia acelora s-a învrednicit a pătimi pentru Hristos.

După aceasta, poruncind muncitorul a-l slăbi puţin din munci, iarăşi se străduia a-l îndupleca cu cuvinte, zicându-i: „O, Bonifatie, începuturile muncilor să-ţi fie destul pentru sfătuirea ta, ca să-ţi alegi ce este mai bun. Ai gustat acum dureri cumplite, deci miluieşte-te acum, ticălosule, şi apropiindu-te jertfeşte zeilor, ca nu îndată să începi a pătimi mai mari şi mai cumplite munci". Iar sfântul a răspuns: „Pentru ce îmi porunceşti a face cele necuviincioase, o, nebunule. Eu nici cu auzul nu pot răbda pomenirea zeilor tăi şi tu îmi porunceşti să le jertfesc lor?" Şi mâniindu-se iarăşi, judecătorul a poruncit să-i bage trestii ascuţite pe sub unghiile mâinilor şi picioarelor; iar sfântul, ridicându-şi ochii şi mintea către cer, tăcea răbdând.

Apoi judecătorul a aflat altă muncă mai cumplită. A poruncit să se topească plumb şi să-l toarne în gura lui şi, fiind topit plumbul, sfântul ridicându-şi mâinile în sus, se ruga zicând: „Doamne, Iisuse Hristoase, Cel ce m-ai făcut mai tare decât muncile, fii şi acum împreună cu mine, uşurându-mi durerile, Cela ce însuţi eşti mângâierea mea, şi cu dinadinsul arată că-mi ajuţi a birui pe satana, cum şi pe acest judecător nedrept, că pentru Tine pătimesc aceasta, precum

însuţi ştii". Zicând acestea, a rugat pe sfinţi să-l ajute cu rugăciunile lor, ca să poată răbda acea muncă înfricoşată. Atunci, apropiindu-se muncitorii, i-au deschis gura cu o unealtă de fier şi i-au turnat plumbul, dar nu l-au vătămat pe sfânt.

Poporul, văzând o muncire atât de cumplită, s-a cutremurat şi, făcând zgomot, striga: „Mare eşti Dumnezeule al creştinilor! Mare eşti, împărate Hristoase, şi toţi credem în Tine, Doamne!" Şi strigând toţi aşa, s-au întors către o capişte idolească ce era acolo aproape, vrând s-o risipească. Apoi strigau asupra judecătorului şi aruncau cu pietre asupra lui, vrând să-l omoare. Iar judecătorul, sculându-se de la locul de judecată, a fugit ruşinat la casa sa, iar pe Bonifatie a poruncit să-l ţină sub strajă.

A doua zi, încetând tulburarea poporului, judecătorul a venit din nou la judecată şi, aducând pe Sfântul Bonifatie, hulea şi batjocorea numele lui Hristos, ca unul ce a fost răstignit. Iar sfântul, nerăbdând a auzi hulă asupra lui Dumnezeu, a răspuns cu batjocură judecătorului, bătându-şi joc de zeii săi cei fără de suflet şi ocărând orbirea şi nebunia celor ce se închină lor. Şi astfel iarăşi a pornit pe judecător spre mânie. Deci îndată a poruncit chinuitorul de au fiert un cazan cu smoală şi au aruncat pe sfântul mucenic într-însul. Însă, Domnul n-a lăsat pe robul Său, căci, pogorându-se îndată îngerul, a rourat pe mucenic în acel cazan, iar smoala, vărsându-se, s-a aprins văpaie mare şi a ars pe mulţi din păgânii care stăteau împrejur, pe toţi câţi i-a ajuns. Dar sfântul a ieşit sănătos, neavând nici o vătămare de foc şi de smoală.

Atunci muncitorul văzând puterea lui Hristos şi temându-se ca să nu pătimească ceva rău, a poruncit să taie îndată cu sabia pe Bonifatie. Deci, luându-l pe el ostaşii, l-au scos spre ucidere. Iar sfântul, cerând vreme de rugăciune, s-a întors către răsărit şi s-a rugat, zicând: „Doamne, Doamne Dumnezeule, să mă întâmpine pe mine milele Tale şi acum fii mie ajutor, ca vrăjmaşul meu să nu-mi împiedice calea văzduhului, pentru păcatele mele cele făcute întru nebunie; ci primeşte sufletul meu în pace şi mă rânduieşte împreună cu cei ce şi-au vărsat sângele pentru Tine şi şi-au păzit credinţa până la sfârşit. Iar turma cea câştigată cu cinstitul Tău sânge, adică pe poporul Tău, Hristoase, cel de o fire cu mine, izbăveşte-l de toată necurăţia şi rătăcirea păgânească, căci bine eşti cuvântat în veci, Amin".

Astfel rugându-se, şi-a plecat capul sub sabie şi a fost tăiat, dar a curs din rană sânge şi lapte. Văzând acest lucru, necredincioşii s-au

întors la Hristos în număr de cinci sute cincizeci şi, scuipând pe idolii cei urâţi, s-au încreştinat. Astfel a fost sfârşitul Sfântului Bonifatie. Şi ceea ce a zis mai înainte stăpânei sale în glumă, atunci când pornea de acasă, s-a adeverit.

Iar tovarăşii, robii Aglaidei, cei ce veniseră cu dânsul spre căutarea sfintelor moaşte, şedeau la gazdă şi îl aşteptau pe Bonifatie, neştiind nimic din ceea ce se întâmplase. Şi văzând că nu se mai întoarce nici seara s-au mirat şi toată noaptea de asemenea, şi a doua zi nevăzându-l pe el, au început a cugeta despre dânsul lucruri rele (precum singuri au mărturisit mai pe urmă), căci socoteau că el s-a îmbătat undeva şi zăboveşte cu femeile desfrânate, şi ziceau, râzând: „Iată, Bonifatie al nostru aşa a venit spre căutarea sfintelor moaşte!" Dar văzând că nici în cealaltă noapte nu se mai întoarce la dânşii, au rămas întru nepricepere şi au început a-l căuta, umblând prin toată cetatea şi întrebând.

Iar din întâmplare – sau mai bine zis prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu –, au întâlnit un om, ce era fratele logofătului, care scrisese la judecată întrebările mucenicilor, precum şi răspunsurile cele de moarte asupra lor. Deci l-au întrebat pe acela: „N-aţi văzut un om străin, care a venit pe aici?" Iar el a zis: „Ieri a venit un străin oarecare, pătimind pentru Hristos în privelişte şi, fiind osândit la moarte, a fost tăiat cu sabia. Nu ştiu de este acela pe care îl căutaţi voi, însă spuneţi, cum arăta la chip?" Iar ei i-au spus lui chipul lui Bonifatie, că nu era mare de stat, cu părul galben, arătându-i şi asemănarea chipului. Iar omul acela a zis lor: „Cu adevărat acela este pe care îl căutaţi". Dar ei nu credeau, zicând: „Nu ştii, omule, pe care căutăm noi". Şi vorbind între dânşii, pomeneau năravurile lui Bonifatie şi râzând ziceau: „Oare doară beţivul şi desfrânatul va pătimi pentru Hristos?" Iar fratele logofătului întărea, zicând: „Cu acel chip precum spuneţi voi, un om alaltăieri a fost întrebat la judecată. Dar ce vă opreşte pe voi ca să mergeţi şi să-i vedeţi trupul zăcând la locul unde este tăiat?"

Deci au mers după acel om şi au venit la locul de ucidere, unde era strajă de ostaşi pentru ca să nu fure creştinii trupurile mucenicilor. Deci le-a arătat cel ce mergea înaintea lor pe mucenic, zicând: „Au nu este acesta pe care îl căutaţi voi?" Iar ei, dacă au văzut trupul sfântului, îndată au început a-l cunoaşte pe tovarăşul lor. Dar mai vârtos când au luat capul lui care zăcea deoparte şi l-au lipit de trup, atunci desăvârşit l-au cunoscut că este Bonifatie. Apoi s-au mirat foarte şi s-au ruşinat de gândurile lor, căci cugetau şi gândeau rău pentru dânsul. Deci se temeau ca să nu pătimească vreun rău pentru

osândirea sfântului şi pentru că au râs de viaţa lui, neştiind gândurile inimii lui, nici voia lui cea bună.

Apoi, căutând ei la faţa sfântului, cu spaimă au văzut că sfântul câte puţin şi-a deschis ochii şi, privindu-i cu dragoste, le-a zâmbit şi, cu faţa luminându-se, le-a arătat că le iartă lor acea greşeală către dânsul. Iar ei, spăimântându-se şi mai mult, lăcrimau zicând: „Nu pomeni, robule al lui Hristos, fărădelegile noastre, căci cu nedreptate osândeam viaţa ta şi nebuneşte râdeam de tine". Apoi, dând păgânilor cinci sute de galbeni, au luat trupul şi capul Sfântului Bonifatie şi, ungându-l cu aromate, l-au înfăşurat în pânză curată care era pregătită pentru aceea şi, punându-l în raclă, s-au întors ducând pe mucenicul doamnei sale.

Şi când s-au apropiat ei de Roma, îngerul Domnului s-a arătat în vedenie Aglaidei, zicând: „Primeşte pe acela care odinioară ţi-a fost slugă, iar acum este frate al nostru şi împreună slujitor. Primeşte pe acela care îţi era rob, iar acum este stăpân al tău şi de acum cu bună cinstire să-l cinsteşti, căci este păzitor al sufletului tău şi apărător al vieţii tale". Iar ea, deşteptându-se înspăimântată, a luat pe unii din clericii bisericii, bărbaţi cinstiţi, şi au ieşit întru întâmpinarea Sfântului Mucenic Bonifatie. Deci acela pe care îl trimisese în cale ca un rob, l-a primit în casa sa ca pe un domn al său, cu cinste şi cu multe lacrimi de bucurie. Apoi şi-a adus aminte de proorocia sfântului când a plecat la drum. Şi mulţumea lui Dumnezeu care a rânduit aşa, căci Sfântul Bonifatie s-a făcut jertfă bine primită lui Dumnezeu, pentru păcatele sale şi ale ei.

Apoi fericita Aglaida a zidit o biserică prealuminată, în numele Sfântului Bonifatie, într-un sat al său, care era la o depărtare de cincizeci de stadii de Roma. Acolo a dus sfintele lui moaşte cu mare cinste, multe minuni săvârşindu-se cu rugăciunile mucenicului, căci izvorau tămăduiri celor bolnavi, diavolii se izgoneau din oameni şi îşi câştigau cererile mulţi din cei ce se rugau la mormântul acestui sfânt.

După aceasta, fericita Aglaida, împărţindu-şi averile sale la săraci şi scăpătaţi, s-a lepădat de lume şi a vieţuit cincisprezece ani în mare pocăinţă, şi aşa a adormit întru Domnul şi s-a adăugat către Sfântul Mucenic Bonifatie, fiind pusă lângă mormântul lui. Astfel, această doime, schimbându-şi viaţa cea mai dinainte cu schimbare minunată, şi-a dobândit sfârşit bun; unul, spălându-şi păcatele cu sângele, s-a învrednicit cununii mucenicesti; iar cealaltă, cu lacrimile şi cu viaţa cea aspră şi-a curăţit viaţa şi aşa s-au arătat îndreptaţi şi fără prihană înaintea Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slavă în veci. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, SFÂNTUL IERARH BONIFATIE MILOSTIVUL, EPISCOPUL FERENTIEI[2]

Pământul Italiei, stăpânirea Tuschiei era patria acestui Sfânt Bonifatie, care încă din vârstă tânără s-a arătat iubitor de săraci. Căci, de i se întâmpla să vadă pe cineva gol, se dezbrăca de haina sa şi-l îmbrăca pe acel om. Şi se întorcea acasă uneori fără cămaşă, alteori fără dulamă, încât adeseori se mânia maica sa asupra lui, fiind văduvă săracă, şi zicea: „Nu este cu dreptate, fiule, a îmbrăca pe cei săraci, tu însuţi fiind sărac".

Iar odată, intrând maică-sa în magazia sa, în care pregătise hrană pentru tot anul, a aflat-o deşartă, căci fiul ei, Bonifatie, dăduse toate săracilor în taină; şi a început maică-sa a plânge, bătându-se peste faţă şi zicând: „Vai mie, de unde voi lua hrană pentru tot anul? Cu ce mă voi hrăni pe mine şi toată casa?" Iar el, venind la dânsa şi văzând că nu poate să o mângâie cu cuvântul, a rugat-o să iasă puţin de acolo. Şi ieşind ea, Bonifatie a închis uşile magaziei după dânsul şi a căzut la pământ rugându-se lui Dumnezeu; apoi îndată s-a umplut magazia de grâu, iar Bonifatie, mulţumind lui Dumnezeu, a chemat pe maică-sa. Iar ea, văzând magazia plină cu grâu, s-a mângâiat foarte şi a preamărit pe Dumnezeu. Dintr-acea vreme n-a mai oprit pe fiul său ca să dea săracilor, văzând credinţa lui cea mare, căci nu se împuţina ce dădea el, ci, orice cerea de la Dumnezeu, aceea primea.

Şi avea maică-sa găini la casa sa, din care o vulpe, venind adeseori dintr-un munte ce era acolo aproape, lua câte una şi făcea supărare văduvei celei sărace. Iar odată, copilul Bonifatie stând în uşă, a văzut cum venind vulpea ca de obicei, a răpit o găină şi a fugit în munte. Iar lui fiindu-i jale de supărarea mamei sale, a alergat în biserică şi a căzut la pământ, şi se jeluia în rugăciune asupra vulpii. înaintea lui Dumnezeu, zicând: „Domnul meu, oare binevoieşti la aceasta, că eu nu pot gusta din osteneala maicii mele, iar vulpea venind, răpeşte şi înghite hrana noastră?" Şi după rugăciune, întorcându-se acasă, a văzut aceeaşi vulpe venind în ograda lor, aducând în gură găina pe care o răpise. Apoi, slobozind-o vie înaintea lui Bonifatie, îndată a căzut vulpea şi a murit. Astfel ascultă Dumnezeu,

[2] Din cartea întâi a Sfântului Grigore Dialogul.

chiar în lucrurile cele mici, pe cei ce nădăjduiesc într-însul, având mare purtare de grijă pentru noi, ca primind de la El pe cele mici, să aşteptăm a primi cu înlesnire şi cele mari.

Acest Sfânt Bonifatie a fost ales episcop al cetăţii Ferentiei, iar Gavdentie preotul, care a fost sluga sfântului, a povestit multe din minunile lui, că el a văzut cu ochii săi cele ce se făceau de dânsul.

În vremea aceea Biserica Ferentiei era în mare sărăcie (care celor cu minte bună li se făcea pildă de smerenie), pentru că episcopul nu avea pentru hrana sa mai mult venit bisericesc decât numai o vie.

Într-un an, căzând din cer grindină mare, toată via a bătut-o, încât au rămas foarte puţini struguri mici. Apoi, intrând în vie Sfântul Bonifatie şi văzând nenorocirea, a dat mulţumire lui Dumnezeu, că într-o lipsă ca aceea a început a cunoaşte mai multă sărăcie. Iar când a venit vremea ca să se coacă strugurii, a pus pândari la vie după obicei, poruncind să păzească acei puţini struguri care mai rămăseseră. Apoi, într-una din zile a poruncit lui Constandie preotul, nepotul său, ca să spele şi să smolească după obicei toate vasele şi buţile cu vin, câte se aflau în episcopie. Iar preotul, auzind aceasta, s-a mirat foarte mult că, neavând struguri mulţi, porunceşte ca să se pregătească toate vasele. Dar n-a îndrăznit să întrebe pentru ce să pregătească buţile ci, ascultând, le-a pregătit pe toate după obicei.

Atunci omul lui Dumnezeu, Bonifatie, intrând în vie şi adunând strugurii câţi se aflau, i-a adus în călcătoare şi, poruncind tuturor să iasă de acolo, a rămas înăuntru numai el singur, cu un copil, căruia i-a poruncit să calce acei puţini struguri. Şi începând a curge din călcătoare puţin vin, arhiereul, luându-l într-un vas, a turnat prin toate vasele ce se pregătiseră, câte o mică măsură, pentru binecuvântare. Şi astfel, toate vasele, binecuvântându-le, a chemat pe preot şi i-a poruncit să adune pe săraci ca să vină după obicei să ia din vinul cel nou şi care acum rămăsese în buţi. Atunci a început a se înmulţi vinul şi văzând sfântul că acum s-a făcut vin din destul tuturor celor ce veniseră, a poruncit copilului să iasă din călcătoare. Iar pivniţa încuind-o şi punând pecetea sa, a lăsat-o aşa încuiată cu tărie şi s-a dus în biserică.

Iar după trei zile, chemând pe preotul cel mai sus pomenit, pe Constandie, şi făcând rugăciune, a deschis pivniţa şi a aflat toate vasele şi buţile în care a turnat puţin vin pentru binecuvântare, pline cu vin fierbând, încă şi pe deasupra vărsându-se, încât şi pământul se adăpase cu vin. Şi de-ar mai fi zăbovit puţin şi nu ar fi intrat în pivniţă, apoi toată faţa pivniţei s-ar fi acoperit cu vinul care se vărsa.

Apoi preotul mirându-se mult şi spăimântându-se de aceasta, sfântul i-a poruncit să nu spună nimănui despre ceea ce s-a făcut, căci se temea şi fugea de slava deşartă a lumii.

Într-altă vreme, sosind pomenirea Sfântului Mucenic Proclu, un bărbat de bun neam din aceeaşi cetate, cu numele Fortunat, a rugat pe arhiereul lui Dumnezeu, Bonifatie, ca, după ce va fi săvârşit slujba sfântului mucenic, să vină în casa lui ca să-i dea binecuvântare. Şi nu s-a îndoit arhiereul, de vreme ce cu credinţă şi cu adevărată dragoste îl ruga Fortunat pentru aceasta. Deci, săvârşind dumnezeiasca slujbă întru pomenirea sfântului mucenic, a venit către Fortunat la masă. Şi mai înainte, până a nu face el obişnuita rugăciune înaintea mesei, iată, un oarecare din aceia ce-şi câştigau hrana cu comedii, cu cântări de scripcă şi cu deşertăciuni, a stat înaintea uşii cu maimuţa şi a glăsuit din chimvale.

Iar sfântul, auzind glasul chimvalelor, s-a mâniat şi a zis: „Vai, mort este ticălosul acesta! Mort este! Eu am venit să ospătez şi încă n-am deschis gura mea spre lauda lui Dumnezeu, iar el, apucând mai înainte cu maimuţa, a lovit în chimvale". Apoi a adăugat acestea: „Mergeţi şi daţi lui să mănânce şi să bea şi vedeţi că este mort". Iar ticălosul acela de om, luând pâine şi vin, voia să iasă pe poartă, dar îndată a căzut o piatră mare din dos, care l-a lovit în cap şi a căzut măscăriciul acela jos pe jumătate mort şi l-au dus pe mâini în coliba sa; iar a doua zi a murit, după judecata omului lui Dumnezeu. Pentru că înfricoşaţi sunt sfinţii lui Dumnezeu şi cu temere se cuvine a-i cinsti pe dânşii, de vreme ce ei sunt lăcaşuri ale lui Dumnezeu şi Dumnezeu vieţuieşte într-înşii. Deci când se mânie sfântul, atunci se mânie şi Dumnezeu care vieţuieşte într-însul; şi atunci sfântul este puternic, numai cu un cuvânt să aducă mare pedeapsă asupra celui ce l-a amărât pe el.

Altădată, acelaşi preot, Constandie, nepotul sfântului, vânzând un cal al său cu doisprezece galbeni, a pus preţul într-un sicriaş şi s-a dus la lucrul său. Şi s-a întâmplat a veni fără veste o mulţime de săraci la episcop, care fără de ruşine cereau ca să-i mângâie cu orice în sărăcia lor. Iar sfântul, neavând ce să le dea, se tulbura cu cugetul, nevrând a lăsa mâhniţi pe săraci. Apoi aducându-şi aminte de galbenii lui Constandie ce-i luase pe cal, intrând în camera lui unde era sicriaşul, şi pentru această nevoie sfărâmând încuietorile, a luat galbenii şi i-a împărţit săracilor.

Şi întorcându-se preotul de la treburile lui, văzând sicriaşul deschis şi neaflând galbenii într-însul, s-a mâhnit foarte mult şi, făcând gâlceavă mare, cu multă mânie striga şi se iuţea, zicând: „Nu-mi este

cu putinţă a trăi aici". Şi s-au adunat la glasul lui toţi cei ce erau în episcopie; apoi a venit şi episcopul, care-l mângâia cu blândeţe, învăţându-l. Iar el cu dosădire a răspuns sfântului: „Toţi vieţuiesc bine la tine, numai eu singur nu am loc şi nu pot vieţui în odihnă; dă-mi galbenii mei ca să mă duc de la tine". Iar sfântul episcop s-a dus în biserica Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi, îmbrăcându-se cu felonul său, şi-a întins mâinile în sus şi, ridicându-şi ochii, se ruga ca să-i trimită lui Domnul, de unde ştie, atâţia galbeni câţi luase de la preot, ca să-i dea şi să-i potolească mânia lui.

Aşa rugându-se sfântul, şi-a întors ochii spre sine şi a văzut galbenii, în număr de doisprezece, pe felon între mâinile sale, pe care le avea ridicate în sus; iar galbenii luminau ca şi cum ar fi fost acum făcuţi şi scoşi din foc. Deci îndată mulţumind lui Dumnezeu şi ieşind din biserică, i-a aruncat pe haina preotului celui ce se mâhnise, zicând: „Iată ai galbenii de care te-ai întristat, dar aceasta să-ţi fie întru ştiinţă cum că, după moartea mea, nu vei fi episcopul bisericii acesteia, pentru zgârcenia ta". Căci era adevărat că preotul acela, pentru aceea strângea galbenii, ca să dobândească episcopia. Iar cuvântul care s-a grăit prin gura omului lui Dumnezeu n-a trecut, pentru că acel Constandie, a primit sfârşitul vieţii sale, fiind în rânduiala preoţiei.

Odată, doi goţi, mergând în cetatea Ravenei, au fost primiţi cu iubire de străini în episcopie de către acest sfânt bărbat; apoi petrecându-i când ieşeau, le-a dat cu mâna sa pentru drum spre binecuvântare un văscior de lemn plin cu vin. Şi era văsciorul acela aşa de mic, încât abia putea să le ajungă vinul numai pentru o masă. Iar ei luându-l, s-au dus şi în tot drumul au băut vin din vasul acela; dar vinul nu s-a împuţinat din vas nicidecum, ci totdeauna era plin. Mergând în Ravena şi zăbovind acolo câteva zile şi întorcându-se, au trecut iarăşi pe la sfântul mulţumindu-i pentru acea binecuvântare, că i-a îndestulat cu vin. Iar vasul acela, cu acelaşi vin, l-au adus sfântului înapoi, spunându-i că în drum n-au gustat vin de nicăieri numai din vasul acela şi vasul nu a scăzut.

Însă se cuvine a arăta şi aceasta pe care a spus-o unul din clericii părţii aceleia, bărbat cinstit: „Intrând odată Sfântul Bonifatie în grădina sa, a văzut mulţime de omizi, care acoperiseră toată grădina, mâncând toate verdeţurile; şi a zis sfântul către omizi: Vă jur cu numele Domnului nostru Iisus Hristos, să vă duceţi de aici şi să nu îndrăzniţi mai mult a mânca verdeţurile acestea. Şi îndată, cu cuvântul omului lui Dumnezeu, toată mulţimea omizilor a ieşit din grădină, încât n-a rămas nici una înăuntru".

Astfel preamăreşte Domnul Dumnezeu pe sfinţii Săi, făcând voia celor ce se tem de El, ca să fie şi El slăvit întru dânşii, în veci. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, SFÂNTUL IERARH GRIGORIE (Grichentie), ARHIEPISCOPUL OMIRIŢILOR

Cetatea Mediolanului a avut mai întâi această făclie dumnezeiască, pusă în sfeşnicul bisericesc întru rânduiala slujbei diaconeşti, prin descoperirea lui Dumnezeu. Apoi şi alte cetăţi şi sate l-au avut pe el propovăduitor al numelui lui Hristos şi dezrădăcinător al înşelăciunii idoleşti. Şi era fecior din părinţi binecredincioşi, din Agapie şi Teodotia, crescut în dreaptă credinţă şi în frica lui Dumnezeu. Din tinereţe s-a umplut de darul lui Dumnezeu şi a fost făcător de minuni şi tămăduitor. Deci îl pregătea Dumnezeu pentru treapta arhieriei, de care îi spunea lui prin părinţii cei mai înainte-văzători şi prin descoperire.

Venind odată Grigorie în Mediolan, la un oarecare părinte sihastru, i-a spus lui toate cele ce aveau să i se întâmple, căci era părinte mai înainte-văzător, şi văzuse şi venirea lui Grigorie către el, mai înainte cu treizeci de stadii, şi i-a spus-o ucenicului său.

Acolo mai era şi un alt părinte purtător de semne, care vieţuia într-un munte şi de care înştiinţându-se Grigorie, s-a dus la dânsul. Apoi apropiindu-se de muntele acela şi de locaşul acelui părinte, a văzut un stâlp de foc în văzduh şi, fiind cuprins de frică, a căzut la pământ. Apoi, întărindu-se, s-a sculat şi a mers ca să vadă ce era cu acea arătare de foc, ce i se arăta lui de departe ca o văpaie. Iar după ce s-a apropiat, a văzut pe omul lui Dumnezeu venind către dânsul. Şi acela apropiindu-se de el l-a sărutat, chemându-l pe nume, deşi nu-l văzuse niciodată.

Şi a fost găzduit Grigorie la acel mare stareţ două zile, şi s-a învrednicit a avea o vedenie preaslăvită. La miezul nopţii a văzut pe acel bărbat purtător de Dumnezeu la rugăciune, cu mâinile întinse în sus, ridicându-se de la pământ şi stând în văzduh. De acest lucru mirându-se Grigorie, când se făcu ziuă, bătrânul l-a chemat la sine şi i-a zis cu glas lin şi blând: „Vino, prietene şi frate, să ne împărtăşim din folosul cel de obşte, din mirul lui Dumnezeu, căci spre aceasta ai venit la mine păcătosul, ca să te înştiinţezi de cele descoperite mie

pentru tine. Deci tu, fiule, trebuie să mergi în cetatea Romei şi să te rogi în biserica Sfântului Mucenic Bonifatie şi a Aglaidei. De acolo ţi se cuvine a pleca în Alexandria; după aceea în Etiopia, spre a propovădui cuvântul adevărului. Apoi vei merge la omiriţi, în cetatea Negran, care s-a prădat de Dunaan evreul, împăratul omiriţilor, şi căreia îi trebuie învăţătură apostolească. Acolo mari şi preaslăvite lucruri isprăvind, vei odihni şi vei trece la locaşurile dreptilor. Însă ai să suferi multe necazuri de la iudeii cei neplecaţi, care vieţuiesc între omiriţi, dar pe mulţi vei întoarce către Dumnezeu, Care îţi va fi bun ajutor, înţelepţindu-te şi povăţuindu-te pe tine. Acolo vei primi treapta arhiepiscopiei, prin punerea mâinilor preacuviosului Asterie, patriarhul Alexandriei.

Auzind acestea, fericitul Grigorie îşi zicea că este nevrednic de aceasta şi mai degrabă ar fi vrut să petreacă cu bătrânul. Dar acel bărbat purtător de semne şi mai înainte-văzător i-a spus şi de arătarea aceea, pe care o văzuse însuşi Grigorie. Căci a văzut pe marii apostoli Petru şi Pavel, punând omoforul pe umerii lui, mai înainte însemnând darul arhieriei, care era să i se dea lui. Şi mai mult se mira fericitul Grigorie de mai înainte-vederea bătrânului, căci şi aceea nu s-a tăinuit de dânsul, pe care însuşi a văzut-o în singurătate şi a zis: „Slavă lui Dumnezeu, Celui ce lucrează unele ca acestea întru cei ce-L iubesc! Fie voia Domnului". Iar după două zile l-a trimis stareţul de la sine, sărutându-l cu dragoste, şi Grigorie s-a dus mâhnindu-se că se desparte de un bărbat dumnezeiesc ca acela, arzând cu văpaia dragostei către dânsul şi de-a pururea pomenindu-l.

De acolo s-a dus mai întâi la Cartaghen, unde a petrecut multă vreme, propovăduind cuvântul lui Dumnezeu şi vindecând toate bolile. Apoi, prin rânduiala lui Dumnezeu, s-a dus la Roma şi a locuit în preajma bisericii Sfântului Bonifatie şi a Aglaidei. Şi venind la mormântul Sfântului Apostol Petru şi căzând cu lacrimi la pământ, i s-a făcut o vedenie, căci se vedeau uşile cerului deschise şi o lumină negrăită strălucind. Şi iată, Sfântul Apostol Petru, care avea în mâna sa cea dreaptă o cheie, ieşea din uşile cereşti şi venea către dânsul cu multă slavă, luminând şi strălucind cu faţa; şi a zis către dânsul, căutând cu ochi luminoşi: „Acum am venit aici cu mila Domnului, fiule Grigorie, căci mai înainte de această vreme am fost cu ceilalţi apostoli în Negram, cetatea omiriţilor, stând înaintea celor ce au pătimit pentru Domnul nostru Iisus Hristos, de la evreul Dunaan, întărind pe fiecare dintr-înşii întru buna credinţă şi, cu ajutorul Domnului, toţi s-au împotrivit voii evreului, celui călcător de lege. Şi pentru dreapta credinţă s-au nevoit bine şi au pătimit pentru adevăr. Iar acum sunt în

cer împreună cu părinţii cei din veac, fiind învredniciţi cinstei celei fără de moarte.

Deci, acum am venit aici ca să cercetez cetatea, iar fratele Pavel, care este ajutătorul bisericilor din toată lumea, despărţindu-se de mine de la Ierusalim, s-a dus în Persia. Iar tu, o, fiule, bună cale călătorind, sârguieşte-te a bineplăcea lui Dumnezeu, călăuzindu-te totdeauna după legea Lui, ştiind că viaţa acestei lumi şi frumuseţea ei trec ca visul şi ca umbra, şi fericit vei fi dacă vei săvârşi alergarea ta, aşa precum ai început. Căci umblând în voia Domnului, pe mulţi vei aduce întru frica lui Dumnezeu. Iată, acum ţi se pregăteşte ţie scaun în cer de însuşi Stăpânul şi vei câştiga cele bune împreună cu noi".

Acestea zicând apostolul, s-a dus şi s-a sfârşit vedenia. Iar Grigorie, venindu-şi în sine, iarăşi a căzut la pământ, numindu-se pe sine ticălos şi păcătos. Iar după multă rugăciune s-a dus la gazda sa şi în acea noapte a văzut în vis pe Sfântul Apostol Pavel, care îi dădea un vas plin cu untdelemn, ce era mai înainte însemnare a darului preoţiei şi a arhieriei. Iar Grigorie, luând în vis vasul cu untdelemnul acela din mâinile sfântului, îndată s-a deşteptat şi, bucurându-se cu inima, cânta: „Răspuns-a inima mea cuvânt bun, căci m-a uns pe mine Dumnezeu cu untdelemnul bucuriei". După acestea a ieşit din Roma şi s-a dus în Alexandria, punând în toate zilele în inima sa suişuri către Dumnezeu şi sporind din putere în putere, umplându-se de înţelepciune dumnezeiască şi de înţelegere şi de mari daruri cereşti.

În acea vreme împărăţea la greci Iustin, în Etiopia Elezvoi, dreptcredincioşi împăraţi, iar la omiriţi împărăţea Dunaan evreul, care a ridicat prigoană asupra creştinilor şi se sârguia a pierde numele lui Hristos din împărăţia lui. Şi Dunaan a luat cu vicleşug slăvita cetate Negran, care credea în Hristos, şi a pierdut o mulţime de credincioşi; pe unii cu foc i-a ars, iar pe alţii i-a tăiat cu sabia şi pe preacinstitul domn Areta l-a omorât împreună cu cetăţenii cei mai de frunte. De acest lucru auzind dreptcredincioşii împăraţi Iustin şi Elezvoi, le-a părut rău pentru nevinovata vărsare de sânge.

Deci a scris Iustin către Elezvoi, îndemnându-l spre război împotriva nelegiuitului Dunaan, ca să facă izbândă pentru sângele nevinovat. Iar prealăudatul împărat Elezvoi, umplându-se de râvnă şi adunând toată puterea sa, a mers asupra evreului Dunaan. Şi făcându-se război mare, cu ajutorul lui Hristos l-a biruit pe Dunaan şi toată puterea lui a sfărâmat-o până la sfârşit, iar pe Dunaan cu rudeniile sale i-a tăiat cu sabia. Apoi luându-i împărăţia, a curăţit-o de nelegiuirile idoleşti şi păgâneşti şi slava numelui Domnului nostru

Iisus Hristos a răspândit-o în tot ţinutul, încât mulţi din evrei şi din alte neamuri care vieţuiau în Omiriţi căutau să se boteze. Însă atunci nu era nici episcop, nici preot, nici diacon şi nici un fel de cleric, căci toată rânduiala duhovnicească din împărăţia omiriţilor o prăpădise nelegiuitul Dunaan. Pentru aceea a trimis fericitul Elezvoi la Asterie, patriarhul Alexandriei, vestindu-i toate cum i-a ajutat bunul Dumnezeu şi rugându-l să aleagă un bărbat înţelept, cu trăire şi cu fapte bune, care să cunoască bine legea veche şi cea nouă, apoi, hirotonindu-l episcop, să-l trimită la dânsul la omiriţi, cu toate trebuinţele bisericeşti.

Patriarhul Alexandriei s-a bucurat de o scrisoare ca aceea şi de ajutorul lui Dumnezeu dat creştinilor împotriva păgânilor şi căuta un om ca acela, care trebuia acolo, pentru a-l face episcop, pe care să-l trimită îndată la Elezvoi. Atunci mulţi se aduceau la preafericitul Asterie, dar nici unul nu s-a găsit plăcut înaintea sa. Deci, s-a întors patriarhul spre rugăciune şi spre priveghere de toată noaptea ca însuşi Domnul să aleagă şi să arate pe cel care ştie că este vrednic spre o slujbă ca aceea. Şi aceasta făcându-se, s-a arătat patriarhului în vedenie Sfântul Apostol Marcu, poruncindu-i să caute pe Grigorie diaconul – care nu demult a venit în cetate şi găzduieşte la un oarecare Leontie –, şi pe acela să-l sfinţească şi să-l trimită la Elezvoi ca arhiepiscop, că pentru această trebuinţă l-a adus Dumnezeu de departe în acea cetate.

Iar a doua zi patriarhul trimiţând degrabă, a căutat casa lui Leontie şi, găsind-o, a chemat la dânsul pe Grigorie, pe care l-a întrebat cine şi de unde este. Apoi, descoperindu-i arătarea cea despre dânsul şi spunându-i trebuinţa Bisericii, îl silea să primească treapta arhieriei. Iar Grigorie, aducându-şi aminte de proorocia bătrânului purtător de semne de lângă Mediolan, că va primi treapta arhieriei prin punerea de mâini a Cuviosului Asterie, Patriarhul Alexandriei, umplându-se de lacrimi, a zis: „Voia Domnului să fie; fă, stăpâne, ceea ce voieşti, după porunca Domnului". Şi îndată a sfinţit patriarhul pe Grigorie în preot, apoi arhiepiscop. Şi s-a făcut minune înfricoşată în vremea slujbei şi a sfinţirii, căci s-a schimbat faţa lui Grigorie şi se arăta în chipul luminii ca focul, luminându-se cu darul Preasfântului Duh. Iar din veşmintele lui ieşea fum de mir de bună mireasmă şi de aromate de mult preţ, încât toată biserica s-a umplut de bună mireasmă. Aceasta s-a făcut în toată dumnezeiasca slujbă şi ochii tuturor priveau la Sfântul Grigorie, minunându-se de acea preaslăvită minune. Acea minune o vedeau şi trimişii împăratului Elezvoi şi se minunau, care lucru l-au spus mai pe urmă împăratului

lor. Iar după sfinţirea şi îndestulată mângâiere duhovnicească cu patriarhul, a fost liberat Sfântul Grigorie cu trimişii lui Elezvoi, având cu sine şi tot clerul ce se cuvenea treptei sale, precum şi toate trebuinţele bisericeşti.

Şi în puţine zile a ajuns în Etiopia, apoi în părţile omiriţilor şi a avut o bucurie foarte mare binecredinciosul împărat Elezvoi de venirea arhiepiscopului Grigorie, iar mai vârtos, când a aflat că dumnezeiasca arătare l-a ales la acea treaptă şi că cu minunat semn s-a arătat în vremea hirotoniei lui darul Duhului Sfânt, care vieţuia într-însul. Deci, l-a întâmpinat pe el cu cinste şi cu dragoste şi toată stăpânirea sa a pus-o asupra lui. Şi înconjura împăratul cu dânsul toate cetăţile cele din ţara omiriţilor, zidind sfinte biserici şi împodobind mormintele sfinţilor mucenici omorâţi pentru Hristos de către necuratul Dunaan şi aducând pe cei necredincioşi către Sfântul Botez.

În cetatea Negran a pus domn pe fiul Sfântului Mucenic Areta şi a zidit o biserică preafrumoasă a Sfintei Învieri a lui Hristos, alta în numele Preacuratei Născătoare de Dumnezeu şi a treia în numele Sfântului Mucenic Areta şi al celor împreună cu dânsul, aproape de casa lui. Apoi a zidit şi prin alte cetăţi multe biserici, pe care le sfinţea însuşi Sfântul Grigorie şi le punea preoţi şi diaconi, încredinţându-le păstoria cea cu trezvie asupra oilor lui Hristos celor cuvântătoare.

Iar fericitul împărat Elezvoi, după uciderea lui Dunaan, mai zăbovind în pământul omiriţilor destulă vreme, ca la trei ani şi, toate rânduindu-le şi îndreptându-le bine, a voit a se întoarce la scaunul său din Etiopia. Deci chemând împreună cu Sfântul Grigorie pe toţi boierii, domnii şi sfetnicii, se sfătuiră pe cine să aleagă împărat al omiriţilor, care să fie bărbat binecredincios şi priceput, blând şi temător de Dumnezeu. Iar sfetnicii au zis către împăratul: „Pe care îl ştie stăpânirea ta şi pe care îl va descoperi ţie Dumnezeu, pe acela pune-l, că între noi nu este nici unul care să-ţi semene ţie întru înţelepciune şi vrednic de cununa împărăţiei".

Împăratul, căutând la arhiepiscop, a zis: „Acest lucru este al tău, cinstite părinte şi învăţătorul nostru. Iată, înaintea feţei tale sunt toţi boierii, căpeteniile şi ostaşii mici şi mari. Pe acela pe care voieşti, cheamă-l în numele Domnului nostru Iisus Hristos şi unge-l pentru împărăţie. Pentru că noi toţi cei din Etiopia, Dumnezeu binevoind, voim a ne duce". Iar sfântul arhiepiscop a zis: „Bine ai socotit, binecredinciosule împărat, că precum inima ta este în mâna lui Dumnezeu, aşa şi cuvântul tău de la Dumnezeu s-a dăruit. Pentru că este bine ca totdeauna, în tot lucrul, mai întâi a întreba pe Părintele nostru Care este în ceruri şi precum El porunceşte, aşa se

cuvine a face". Acestea zicând fericitul şi sculându-se de la locul său, s-a depărtat de dânşii şi, plecându-şi genunchii la rugăciune, spre răsărit, iar ochii şi mintea înălţându-le la cer, s-a rugat cu sârguinţă şi din destul ca însuşi Dumnezeu, Cel ce ştie viaţa şi cugetul fiecăruia, să le arate pe bărbatul cel vrednic de împărăţie.

Şi rugându-se arhiepiscopul, deodată puterea Domnului nostru Iisus Hristos cea nevăzută a răpit în văzduh pe un oarecare bărbat cu numele Avramie, vrednic de acest lucru, şi aducându-l, l-a pus înaintea împăratului Elezvoi, încât toţi strigau cu spaimă: „Doamne miluieşte!" Iar arhiepiscopul a zis: „Iată pe care trebuie să-l ungem pentru împărăţie. Pe acesta lăsaţi-l împărat aici şi vom fi cu dânsul, precum ne va ajuta nouă Domnul". Şi s-a făcut bucurie mare tuturor pentru o purtare de grijă ca aceea a lui Dumnezeu.

După aceasta împăratul Elezvoi luând pe Avramie, bărbatul cel de Dumnezeu arătat, l-a dus în soborniceasca biserică a Preasfintei Treimi, care era în cetatea cea împărătească a Farului şi l-a îmbrăcat în porfiră împărătească, i-a pus coroană pe cap şi s-a săvârşit de Sfântul Grigorie, arhiepiscopul, ungerea cea împărătească. Apoi s-a adus jertfa cea fără de sânge pentru împăraţi şi pentru tot poporul şi s-au împărtăşit amândoi împăraţii cu dumnezeieştile Taine din mâna arhiepiscopului.

Iar după săvârşirea tuturor acestora, a strigat tot poporul, zicând: „Lui Elezvoi, sfinţitul împărat al Etiopiei, mulţi ani! Lui Avramie, iubitorul de Hristos împărat al omiriţilor, mulţi ani!" Şi iarăşi amândurora împreună: „Lui Elezvoi şi lui Avramie binecredincioşilor şi iubitorilor de Dumnezeu împăraţi, mulţi ani!" Aceasta s-a cântat de câte trei ori. Apoi a glăsuit: „Lui Grigorie, sfinţitului nostru arhiepiscop, povăţuitorului şi dascălului, pace şi sănătate întru mulţi ani!" După aceasta tuturor oştilor creştineşti şi tuturor popoarelor credincioşilor a urat mulţi ani. Şi aşa au intrat în palatul împărătesc dănţuind, ospătându-se, benchetuind şi veselindu-se de Domnul Dumnezeu, Mântuitorul său şi de binecredincioşii lor împăraţi.

Apoi a petrecut Elezvoi încă treizeci de zile în pământul omiriţilor, învăţând şi povăţuind pe împăratul cel tânăr ca să-şi rânduiască bine şi să-şi îndrepteze împărăţia sa cu cinste, cu dreptate şi să asculte întru toate pe părintele său duhovnicesc, Grigorie. După aceea, alegând din oastea Etiopiei cincisprezece mii de bărbaţi viteji, i-a lăsat împăratului cel nou spre ajutor şi pază împărăţiei. Şi aşa s-a întors în Etiopia, unde după puţine zile, lăsându-şi împărăţia cea pământească, s-a dus în pustie şi s-a închis într-o chilie întunecoasă, lângă oarecare mănăstire şi n-a ieşit dintr-însa până la fericitul său

sfârşit. Iar hrană primea pe o ferestruică de la monahii care vieţuiau acolo; şi aşa, după dulceţile cele împărăteşti, având viaţă aspră vreme îndelungată, a trecut în împărăţia cerurilor.

Un împărat ca acesta, atât de slăvit şi de bogat, acest fel de chip de smerenie şi de sărăcie de bunăvoie a lăsat tuturor. După mutarea lui, se povestea de monahii de acolo, un lucru ca acesta: Un frate oarecare tânăr, trimiţându-se din mănăstire la ascultare, a intrat într-o cârciumă şi s-a îmbătat de vin, apoi a căzut în păcatul necurăţiei trupeşti. Şi a fost într-una din zile, făcând păcatul cel obişnuit, apoi întorcându-se prin pustie la mănăstire, a intrat într-o pădure, şi iată un balaur mare s-a repezit asupra lui, vrând să-l înghită. Iar monahul fugea şi se abătea încoace şi încolo, vrând a scăpa de balaur, dar acela îl gonea. Deci, strâmtorându-se fratele de pretutindeni şi nemaiputând să fugă undeva, l-a ajuns balaurul să-l mănânce. Şi, aducându-şi aminte de fericitul Elezvoi, s-a întors şi a zis către balaur: „Te jur cu rugăciunile preasfinţitului şi dreptului Elezvoi, depărtează-te de la mine". Iar balaurul, ca şi cum s-ar fi ruşinat de numele celui pomenit al Sfântului Elezvoi, a stat şi, prin porunca lui Dumnezeu luând glas omenesc, a zis către monah: „Cum te voi cruţa pe tine? Pentru că îngerul lui Dumnezeu venind, mi-a poruncit să te mănânc pentru necurăţiile tale, fiindcă te-ai făgăduit a sluji Domnului întru curăţie, iar acum petreci spurcând trupul tău şi mâniind pe Duhul Sfânt".

Iar monahul, auzind pe balaur grăind omeneşte şi vădindu-i faptele lui, a rămas fără răspuns şi, tremurând, ruga cu jurământ pe balaur ca să-l cruţe. Iar balaurul i-a zis: „Ce mă juri pe mine aşa? Tu singur mai întâi te jură mie, că de acum nu vei mai săvârşi necurata faptă trupească şi atunci te voi lăsa pe tine". Iar fratele se jura, zicând: „Mă jur pe Dumnezeu Cel ce locuieşte în cer şi pe rugăciunile cinstitului împărat Elezvoi, că de acum nu voi mai mânia pe Domnul meu, pe Care acum rău l-am mâniat cu necurăţia trupească". Acestea zicând monahul, îndată s-a pogorât foc din cer şi a mistuit pe balaur înaintea monahului. Iar el, fiind cuprins de frică şi de cutremur, s-a dus în mănăstirea sa şi după aceea n-a mai greşit înaintea Domnului cu păcatul desfrânării şi s-a săvârşit întru pocăinţă bună.

Şi împărăţind în pământul omiriţilor binecredinciosul împărat Avramie, fericitul arhiepiscop Grigorie punând prin cetăţi episcopi, bărbaţi iscusiţi, l-a sfătuit ca să poruncească tuturor celor de sub stăpânirea lui, iudeilor şi elinilor, sau să se boteze sau să fie sub pedeapsă de moarte. Şi ieşind o poruncă împărătească ca aceea, mulţime de iudei şi de păgâni, cu femei şi cu copii, veneau la baia

dumnezeiescului botez, dar nu de voie ci, temându-se de moarte. Iar iudeii cei mai aleşi şi mai învăţaţi în lege, adunându-se de prin toate cetăţile şi făcând sobor pe ascuns, se sfătuiau ce vor face şi ziceau: „De nu ne vom boteza după porunca împăratului, toţi vom fi omorâţi, şi femeile şi copiii". Iar unii dintr-înşii ziceau: „Să facem voia împăratului, ca să nu fim omorâţi fără de vreme, iar în taină să ţinem credinţa noastră".

Alţii se sfătuiau ca nu cu făţărnicie, ci pe faţă să-şi ţină legea evreiască, „ca nu cumva, scăpând din mâinile oamenilor, să cădem în mâinile izbânditorului Dumnezeu, căci mai amar vom pieri". Iar alţii ziceau: „Vedem că de acum noi nu mai trebuim Dumnezeului nostru, căci pe binecinstitorul nostru împărat Dunaan şi toată oastea lui a dat-o în mâna lui Elezvoi spre moarte şi ce vom face nu ştim". Iar alţii ziceau: „De voim să păzim legea noastră şi sănătatea întreagă, apoi să ieşim în taină din hotarele acestea, unul câte unul, fiecare luându-şi ale sale, pentru ca nu împreună cu trupurile să ne pierdem şi sufletele noastre". Iar alţii au zis: „De vom vrea să fugim, se vor înştiinţa creştinii şi cu totul ne vor pierde pe noi". Deci nu se pricepea nici unul din ei ce va face.

Iar unul dintre dânşii, preaînţelept învăţător de lege, cu numele Ervan, care ştia toată legea veche şi era învăţat bine şi în filosofie, a zis către dânşii: „Voi toţi grăiţi cele deşarte, care nimic nu folosesc. De voiţi să mă ascultaţi, apoi veniţi toţi împreună cu mine şi să grăim împăratului şi lui Grigorie episcopul, ca să ne dea dintre dânşii dascăli, care ar vrea să se întrebe cu noi despre lege şi despre credinţă. Şi de ne vor birui, atunci cu pricină binecuvântată ne vom face creştini. Iar de nu ne vor birui, apoi singuri vor cunoaşte că ne silesc cu nedreptate a ne depărta de legea noastră. Însă să vedem ce va fi; să-i ispitim pe dânşii şi să aflăm ce fel de credinţă au. De va fi adevărată, apoi să credem, căci poate a venit acum Mesia şi noi nu am priceput. Iar de se va afla credinţa lor mincinoasă, apoi vom fi adeveriţi, cum că pentru Dumnezeu murim şi cu osârdie să primim moartea".

Acestea zicând Ervan, s-au temut toţi şi au zis: „Vedem că ajuţi creştinilor; au nu ştii că a noastră credinţă este adevărată? Cum o vom lăsa?" Ervan a zis: „Nici un cuvânt viclean n-am zis înaintea voastră, fraţilor. Ci să ştiţi că ori aşa, ori într-alt chip, siliţi vom fi de dânşii să ne botezăm. Deci, de nu mă veţi asculta, nevinovat sunt faţă de voi, pentru că deşi nu veţi cerca credinţa lor, însă şi fără de ispitire o veţi primi şi veţi face precum poruncesc ei. Iar de nu veţi primi credinţa lor, apoi desăvârşit vă vor omorî".

Acestea auzind, toţi s-au supus lui Ervan şi făcând scrisoare de rugăminte, au mers şi au dat-o împăratului. Iar împăratul citind-o, s-a mâniat foarte tare asupra lor, voind să-i dea morţii pe toţi. Dar s-a oprit, ca să nu facă aceasta fără sfatul arhiepiscopului, căruia dându-i acea scrisoare şi citind-o, fericitul a zis: „Frumos şi bine grăiesc iudeii, pentru că a crede din bunăvoire, mai mare lucru este decât de nevoie. Deci lasă-i, o, împărate, ca mai întâi să se întrebe cu noi şi după aceea vei face cu dânşii ce vei voi". Şi s-a învoit împăratul cu sfatul arhiepiscopului. Apoi s-a dat iudeilor vreme spre a se pregăti de întrebare patruzeci de zile, în care să-şi caute dascăli dintre dânşii, pe care ar voi şi să vină fără temere la întrebare.

După împlinirea acelor zile, s-au adunat mulţime de evrei având cu ei mulţi din rabinii cei mai înţelepţi, care ştiau bine legea şi care erau pregătiţi spre întrebare. Deci s-a făcut întrebarea cea de obşte în cetatea Farului, venind împăratul cu toată suita, precum şi sfinţitul arhiepiscop cu tot sfinţitul sobor, şi mulţime mare de popor creştinesc, ca să audă întrebarea aceea. Acolo a stat înainte şi soborul evreiesc, cu cărturarii şi cu învăţătorii lor de lege, cu cei puternici în cuvinte. Şi au pus pe Ervan înaintea arhiepiscopului, ca pe un domn al ritorilor şi începător al cuvântului, care ştia bine legea şi cărţile proorocilor şi era iscusit şi în filosofie. Apoi, poruncind să fie tăcere, s-a început între arhiepiscop şi Ervan întrebare, care întrebare deosebit se află într-o carte, însă aici nu s-au scris prea multe de aceasta, pentru mulţimea cuvintelor.

Făcându-se tăcere şi toţi cu gurile deschise luând seama la vorbe, a început sfântul arhiepiscop a grăi către Ervan, preaînţeleptul învăţător al legii evreieşti şi către toată adunarea lor: „Noaptea trecând şi Soarele dreptăţii răsărind, pentru ce voi staţi împotriva luminii Lui şi nu credeţi întru Dânsul?" Ervan a zis: „Dacă Soarele dreptăţii a răsărit şi noi ne împotrivim, precum zici tu, luminii Lui, crezând în Dumnezeul legii, apoi cu cât mai vârtos voi, neamuri fiind, care ţineţi cele străine, vă împotriviţi luminii dreptăţii, ocărând dumnezeiasca lege, cea dată nouă de la Dumnezeu".

Arhiepiscopul a zis: „Noi, cei ce suntem dintre neamuri, a cui făptură suntem?" Ervan zise: „Arătat este că a lui Dumnezeu făptură sunteţi". Arhiepiscopul a zis: „Dacă şi noi ca şi voi suntem făptură a lui Dumnezeu, ce cinste mai mare decât noi aţi câştigat?" Ervan a răspuns: „Aceea pe care am avut-o mai mult decât egiptenii". Arhiepiscopul atunci a zis: „Bine ai adus la mijloc pe egipteni; dar arată-mi cinstea voastră mai mare decât a acelora". Ervan zise: „Au n-ai citit minunile cele mari pe care le-a făcut Dumnezeu prin Moise

în pământul Egiptului, în Marea Roşie şi prin pustie? Cum după ieşirea lui Israel a înecat pe egipteni, iar pe acela l-a mântuit?"

Arhiepiscopul a răspuns: „Nici o deosebire nu este între cinstea voastră şi cea a egiptenilor. Căci pe aceia i-a înecat Dumnezeu în mare, iar pe voi, pentru răutatea voastră, v-a pierdut pe uscat şi, trecând Marea Roşie, v-aţi înecat la mal, cumplit sfârşindu-vă în pustie, de vreme ce din şase sute de mii de popor şi mai mult, numai Halev şi Isus al lui Navi, aceştia doi s-au învrednicit a vedea pământul făgăduinţei. Vezi dar cum v-au cinstit pe voi Dumnezeu, mai mult decât pe egipteni?" Ervan zise: „Dar cui a plouat mană în pustie, lui Israil sau neamului din Egipt?" Arhiepiscopul zise: „Dar ţi se pare că erau mai cinstite mâncările ce aveaţi în Egipt sau mana cea din pustie?" Ervan zise: „Arătat este că mana a fost mai cinstită". Arhiepiscopul zise: „Apoi pentru ce v-aţi întors cu cugetele înapoi, poftind cărnurile cele de porc din căldări, usturoiul, ceapa şi toată hrana egipteană, iar mana aţi urât-o?"

După acestea s-a început întrebarea pentru Sfânta Treime. Ervan zicea: „Creştinii au trei dumnezei, pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh. Dumnezeu însă a grăit în Sinai: *Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeul nostru, Domnul Unul este şi afară de Dânsul alt Dumnezeu nu este*. Deci împotriva legii lui Dumnezeu fac creştinii, cinstind trei dumnezei, iar nu Unul". Arhiepiscopul îi răspunse: „Numai un Dumnezeu avem, Făcătorul tuturor, însă în trei feţe, Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, într-o dumnezeire". Apoi îi aduse acest grai al lui David: *Cu Cuvântul Domnului, cerurile s-au întărit, şi cu Duhul gurii Lui, toată puterea lor,* a cărui înţelegere este aşa: Domnul este Dumnezeu Părintele; Cuvântul Lui este Dumnezeu Fiul; Duhul gurii Lui, este Dumnezeu Duhul Sfânt. Într-acest chip se arată trei feţe dumnezeieşti, iar dumnezeirea este una, căci Fiul şi Duhul sunt de o fiinţă cu Părintele, împreună fără de început, pururea de o fiinţă şi de un scaun.

Apoi despre Cruce şi despre moartea Domnului se aduceau împotriva evreilor scrierile Legii vechi, proorocirile şi vorbele cele întunecate ale umbrei, precum sunt acestea: *Şi va fi viaţa ta spânzurată înaintea ochilor tăi*. Şi acestea: *Veniţi să punem lemn în pâinea lui*. Şi cum că corabia lui Noe a fost chipul Crucii; şi copacul cel din Savec, în care berbecele a schimbat junghierea lui Isaac. Apoi toiagul lui Iosif, la al cărui vârf s-a închinat Iacov; şi schimbarea mâinilor bătrânului în binecuvântarea celor doi fii ai lui Iosif. După aceea, toiagul lui Moise, care a despărţit marea; şi întinderea mâinilor la înălţime, spre a birui pe Amalec. Şi şarpele cel înălţat în

pustie; şi lemnul care a îndulcit apele Merei. În sfârşit, multe altele care se află în Lege şi cele care cu taină s-au scris mai înainte.

Deci s-au întins întrebările până seara, de amândouă părţile, tare împotrivindu-se, însă în toate cuvintele arhiepiscopul se arăta biruitor, căci Duhul Sfânt vorbea printr-însul, după cele scrise: *Căci nu veţi grăi voi, ci Duhul Părintelui vostru, Care grăieşte întru voi.*

Deci sosind seara şi întrebările încă nesfârşindu-se, s-a sculat împăratul de pe scaunul său, asemenea şi arhiepiscopul, şi s-a risipit soborul, amânând întrebarea pe a doua zi. Iar iudeii au înconjurat pe Ervan al lor, bucurându-se şi sărutându-l, şi cu laude fericindu-l ca pe unul care putea sta împotriva creştinilor. Iar Ervan a zis: „Rugaţi-vă ca să ne ajute Dumnezeul Legii, de vreme ce vedeţi pe episcop, cum că este om foarte maestru şi nu este cu putinţă a-l birui". Iar ei îi ziceau să îndrăznească şi să nu se teamă.

Iar a doua zi iarăşi adunându-se soborul şi împăratul şi arhiepiscopul şezând, şi iudeii cu Ervan înainte stând, au început a se întreba; dar nici în ziua aceea n-au săvârşit întrebarea, nici întru a treia, până la a patra şi a cincea. Şi întru toate zilele acelea şedea acolo împăratul cu toată suita, cu dulceaţă ascultând cele ce se vorbeau şi se mângâia de înţelepciunea dată de Dumnezeu sfinţitului lor arhiepiscop. Căci cu adevărat aveau ce asculta şi ce înţelege, multe cuvinte ale proorocilor tălmăcindu-se şi multe taine arătându-se, precum se scrie în cartea cea deosebită pentru întrebarea aceasta, care este de folos a o citi şi a-i lua seama.

Şi făcându-se vorbă despre întruparea lui Hristos şi despre Preacurata Fecioară, se aduceau de arhiepiscop cuvintele lui Isaia, proorocul: „Iată fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu". Şi stând împotrivă Ervan, zicea că Maria a născut numai om simplu, iar nu un Dumnezeu. Dar îl biruia arhiepiscopul cu aceste cuvinte: *Şi numele Lui se va chema Emanuel, care se tâlcuieşte: cu noi este Dumnezeu.* Iar Ervan a zis: „Cum a cuprins pântecele cel femeiesc pe înfricoşata mărire a dumnezeirii?" Arhiepiscopul a răspuns: „Aşa precum a încăput cortul lui Avraam pe Dumnezeu sub stejarul Mamvri, când S-a pogorât să mănânce cu dânsul". Iar Ervan a zis: „Dar cum n-a ars focul dumnezeirii trupul cel femeiesc?" Arhiepiscopul zise: „Precum n-a ars focul rugul în Sinai, aşa nici dumnezeirea n-a vătămat pântecele Fecioarei. Fecioară a născut şi fecioară a rămas". Ervan a zis: „Cu nălucire s-a născut dintr-însa, iar nu cu adevărat, pentru că este cu neputinţă a nu se vătăma pântecele întru naştere şi tuturor este cu totul necrezută aceasta". Arhiepiscopul zise: „În vremea aceea, când a intrat Avacum la Daniil în groapa leilor prin uşa gropii cea

strânsă cu legături şi întărită cu peceţi, spune-mi cum a intrat el şi a ieşit, nici uşile deschizând, nici peceţile rupând?"

Iar după întrebarea din ziua a treia, căuta Ervan să fugă, şi nu-l lăsau ceilalţi iudei, zicând: „De ne vei lăsa pe noi, apoi toţi vom pieri. Deci rămâi, în tot chipul luptându-te, doar ne va ajuta nouă Dumnezeu. Iar de vom fi biruiţi în cuvinte, apoi mai avem alte chipuri de împotrivire, întru care nu pot să ne biruiască". Deci, fiind înduplecat de rugăminţile lor, se pregătea de a patra întrebare, la care a început a ocărî pe creştini pentru sfintele icoane, că se închină lor, numindu-le idoli, iar pe cei ce se închină lor, îi numea închinători de idoli şi potrivnici legii lui Dumnezeu. Apoi zicea că a poruncit Dumnezeu a nu face idoli nici orice fel de asemănare.

Atunci l-a întrebat arhiereul: „Când a fost potopul în zilele lui Noe, în ce chip s-a mântuit el?" Iar Ervan a răspuns: „Cu corabie făcută din lemn". Arhiepiscopul a zis: „Dar putea Dumnezeu şi fără corabie a-l izbăvi din potop sau nu putea? Cum ţi se pare?" Ervan a zis: „Socotesc că putea, pentru că scris este, că toate sunt cu putinţă la Dumnezeu". Arhiepiscopul zise: „Dacă putea Dumnezeu a face aceea, apoi de ce folos era corabia, spre a mântui pe dreptul Noe? Drept aceea se cuvenea ca Noe să dea mulţumire, pentru a sa mântuire, corabiei, nu lui Dumnezeu". Ervan zise: „Să nu fie aceasta, ci Domnului se cuvine a-I da laudă, ca unui ziditor, iar nu materiei celei fără de suflet".

Arhiepiscopul zise: „Iată, mărturiseşti singur, că prin materia cea fără de suflet – prin corabie – i-a rânduit Dumnezeu mântuirea. Aşa ne face şi nouă, prin aceste icoane văzute, care, deşi sunt neînsufleţite, totuşi sunt puse înainte, spre mântuirea noastră; căci privind la dânsele, ne ridicăm mintea către chipul cel dintâi, pentru dorire dumnezeiască şi spre râvnă plăcută lui Dumnezeu. Şi zugrăvim nu un idol, ci pe Domnul nostru Iisus Hristos, după a Sa omenire, iar nu după dumnezeire, care este nescrisă împrejur. Că precum Noe a adus mulţumire lui Dumnezeu pentru corabie şi pentru mântuirea sa, ridicând jertfelnic, aşa şi noi mulţumim lui Hristos Dumnezeu, zugrăvind chipul Lui. Căci cu trupeasca Lui rânduială, ne-am izbăvit de potopul cel sufletesc. Şi ca o altă corabie socotim omenirea Lui, prin care a purtat greutăţile noastre, a ridicat păcatele noastre, şi îndumnezeindu-ne cu a sa dumnezeire, ne-a înălţat la cer. Pe Hristos care a fost văzut cu ochii trupeşti, îl zugrăvim cu vopsele, închipuind asemănarea cea preacurată a omenirii Lui, şi în umbra asemănării celei trupeşti ne închinăm împreună şi dumnezeirii Lui şi cinstim întru El, cu cuviincioasă închinăciune, şi pe Tatăl şi pe Sfântul Duh".

Iar Ervan încă hulind sfintele icoane, zicea: „Mă minunez de basmele voastre creştineşti, de vreme ce ziceţi că Dumnezeu dă darul Său chipurilor celor zugrăvite pe pereţi şi pe scânduri, care nici nu umblă şi nici nu vorbesc". Arhiepiscopul l-a întrebat, zicând: „Spune-mi, Ervane, pentru ce a dat Dumnezeu darul Său cojocului lui Ilie, pe care deşi l-a dat lui Elisei, a cinstit mai mult cojocul cel neînsufleţit, decât pe proorocul cel viu? Căci apele Iordanului, pe care n-a putut să le treacă proorocul, pe acelea le-a despărţit cu cojocul şi a trecut ca pe uscat. Iar minunea pe care n-a făcut-o Elisei cel viu, pe aceea a făcut-o cojocul cel neînsufleţit. Apoi şi lui Moise, care făcea minuni în pământul Egiptului, pentru ce nu lui, ci toiagului său a dat Dumnezeu puterea facerilor de minuni şi cu acela a prefăcut apele în sânge, a despărţit Marea Roşie şi a făcut alte înfricoşate şi slăvite minuni? Încă şi cortul mărturiei, sicriul Legii şi năstrapa cea de aur care avea mana, tablele şi toiagul lui Aaron, masa, cădelniţa şi sfeşnicul, toate acestea oare nu aveau mare dar de la Dumnezeu, măcar că erau neînsufleţite, ci făcute de mâini omeneşti, din materiile acelea văzute şi pipăite? Însă erau strălucite cu mărirea Domnului şi pline de dar; deci afară de preoţi şi de leviţi, erau neatinse de altcineva, ca sfinte şi dumnezeieşti. Dacă acestea erau aşa în Legea cea veche, apoi pentru ce te minunezi de darul lui Dumnezeu, care s-a dat în Legea cea nouă, sfintelor icoane?"

Ervan răspunse: „Se scrie în psalmi: *Idolii păgânilor, aur şi argint, lucruri de mâini omeneşti"*. Arhiepiscopul zise: „Nu mă împotrivesc la aceasta, cum că idolii păgânilor, care nu ştiu pe Dumnezeu, sunt asemănări ale celor care au vieţuit fără Dumnezeu întru toate nelegiuirile, vrăjitori, fermecători şi ucigaşi, care au pierit din viaţa aceasta şi spre a căror pomenire, unii din oameni le-au făcut idoli. Apoi neamurile, cele mai de pe urmă, înşelate şi orbite fiind de satana, au socotit acele chipuri, ca idolii lor, cărora s-au închinat, ceea ce şi voi aţi făcut, închinându-vă celor ciopliţi, jertfind pe fiii şi pe fetele voastre diavolilor şi aţi vărsat sânge nevinovat, adică sângele fiilor şi fiicelor voastre, pe care le-aţi jertfit idolilor celor ciopliţi ai lui Hanaan.

Iar asemănările ce le zugrăvim noi acum, ale sfinţilor lui Dumnezeu, acestea nu sunt idoli, ci icoane cinstite; pentru că zugrăvim asemănarea acelora care au cunoscut pe Dumnezeu şi au crezut în El, care au plăcut Lui în cuvioşie şi dreptate şi au fost cinstiţi ca sfinţi şi bărbaţi plăcuţi lui Dumnezeu. Apoi cu darul lui Dumnezeu au făcut multe minuni: morţi au înviat, bolnavi au vindecat, ochii orbilor au luminat, şchiopilor au dat umblare şi surzilor auzire; pe cei slăbănogi

i-au îndreptat, pe leproşi i-au curăţit şi dracii din oameni i-au izgonit. Aceştia sunt al căror sfârşit s-a făcut cinstit şi pomenirea lor este lăudată şi veşnică. Pentru că *este cinstită înaintea Domnului moartea cuvioşilor Lui, iar pomenirea dreptului cu laude şi întru pomenire veşnică va fi dreptul.*

Ervan iarăşi bârfind, cum că cu nimic nu se deosebesc icoanele de idoli, arhiepiscopul a zis: „Haina ta, Ervane, şi cortul mărturiei, amândouă fiind de lână şi de in, oare au deopotrivă putere? Toiagul tău şi toiagul lui Aaron care a odrăslit, oare au cinste deopotrivă? Ulciorul cel din casa ta şi năstrapa în care era mana, oare deopotrivă sunt amândouă? Sicriul tău, în care îţi pui cele de trebuinţă trupului şi sicriul Legii Domnului, au deopotrivă mărire? Focul şi untdelemnul pe care le arzi în casa ta pentru lumină, oare se aseamănă cu sfeşnicul de aur cel cu şapte lumini? Casa în care petreci şi biserica pe care a zidit-o Solomon, oare deopotrivă sunt? Nicidecum! Ci fără asemănare le cinsteşti pe acestea mai mult, de vreme ce prin acestea venea odinioară darul lui Dumnezeu. Deci în acest chip înţelege şi pe ale noastre; că alta este idolul unui nedrept şi afundat în iad, şi alta este chipul sfântului şi plăcutului lui Dumnezeu; căci prin acesta ni se dă darul Domnului, cu rugăciunile celui închipuit pe icoană".

Apoi a zis Ervan şi despre îngeri, că sunt fără trupuri, după cum se scrie: *Cel ce face pe îngerii săi duhuri*, însă creştinii nu se ruşinează a-i zugrăvi pe icoane ca pe nişte trupuri. La aceasta a răspuns arhiepiscopul: „N-ai ce să zici, Ervane, pentru că de la voi ne-am învăţat a zugrăvi pe îngerii lui Dumnezeu". Ervan zise: „Nicidecum de la noi, căci n-a fost acest lucru niciodată la noi". Iar arhiepiscopul zise: „Toată Legea cea veche ai învăţat şi aceasta n-ai ştiut?" Ervan zise: „Viu este Domnul, că nu ştiu să fi fost cândva la noi zugrăvite chipurile îngereşti".

Arhiepiscopul zise: „Cu adevărat voi aţi început acest lucru. Căci atunci când a zidit Solomon biserică Dumnezeului Celui preaînalt, oare n-a făcut deasupra scăldătoarei heruvimii slavei, care umbreau altarul? Asemenea şi deasupra uşilor celor dintâi şi celor de al doilea, au n-a făcut heruvimii? Încă şi în cortul mărturiei cel făcut de Moise, nu era asemănare de heruvimi peste chivotul legii? Asemenea şi pe catapeteasmă, oare nu erau închipuite cu cusătură, chipuri de heruvimi? Şi toate aceste asemănări îngereşti, nu erau oare cinstite de voi, împreună cu cortul şi cu biserica? Deci dacă şi voi aţi închipuit firea cea fără trup şi aţi cinstit-o, apoi pentru ce ne defăimaţi pe noi, care închipuim şi cinstim feţele acelor sfinţi bărbaţi, care fiind în trup, au bineplăcut lui Dumnezeu?" Unele ca acestea şi

altele asemenea acestora grăind, precum se scrie în cartea cea deosebită, s-a scurtat ziua a patra şi s-a făcut seară.

Şi sculându-se împăratul şi arhiepiscopul, s-a risipit şi soborul, aşteptând ca dimineaţă să fie sfârşitul învingerii şi prăznuirea biruitorului. Deci evreii, bucurându-se pentru Ervan că era puternic la întrebări şi răspunsuri împotriva arhiepiscopului, îl numeau îndrăzneţ, zicând: „Bine te nevoieşti! Nu te teme, ci încă mai tare să stai, pentru că vedem că Dumnezeu este cu tine. Să nu se înfricoşeze inima ta, căci vedem că şi împăratul vă ascultă cu plăcere pe voi amândoi". Iar Ervan a zis către dânşii: „Fraţilor, bărbatul acesta, precum văd, mult mă covârşeşte cu înţelegerea şi cu graiul şi nu este cu putinţă a-l birui. Aţi auzit cum toate graiurile gurii mele dezlegându-le, le-a făcut de nimic".

Iar a doua zi, foarte de dimineaţă, iudeii cei mai înţelepţi, venind iarăşi la Ervan, acesta a zis către dânşii: „Vă mărturisesc vouă acum, fraţilor, fără minciună, că voi fi biruit de arhiepiscop; căci am văzut în noaptea aceasta în vedenie pe proorocul nostru Moise şi pe Iisus, despre care ne este întrebarea. Şi i-am văzut pe ei stând şi vorbind pe aripa unei biserici; apoi am văzut pe Moise, închinându-se lui Iisus, având-şi mâinile sale strânse la piept, ca şi cum ar fi fost legate, şi cu frică stând înaintea lui Iisus, ca înaintea Domnului Dumnezeului său. Minunându-mă de acest lucru şi deschizând gura mea, am zis: «Domnul meu Moise, dar oare bune sunt acestea care le faci?» Iar el întorcându-se, m-a certat, zicându-mi: «Încetează! Eu nu greşesc închinându-mă Stăpânului meu, că nu sunt dintre cei asemenea ţie, pentru că cunosc pe Făcătorul meu şi Domnul! Şi tu, pentru ce faci atâta osteneală dreptului arhiepiscop, împotrivindu-te adevărului? Iată, mâine vei fi biruit de dânsul şi te vei închina ca şi mine Domnului nostru Iisus Hristos». Acestea am văzut, fraţilor, şi ce sunt acestea nu ştiu. Însă nu voi slăbi luptând pentru legea noastră, până când va rândui Dumnezeu ceea ce va voi".

Acestea auzindu-le, mulţi s-au îndoit şi au fost întru nepricepere. Şi făcându-se ziuă şi iarăşi adunându-se soborul, a venit împăratul cu suita sa. Apoi arhiepiscopul cu clerul şi tot poporul adunându-se, Ervan cu mulţi învăţători de lege care îl ajutau, au început din nou întrebările ca şi în celelalte zile. Iar un logofăt al arhiepiscopului, pe care îl adusese împreună cu dânsul din Alexandria, şi care scria foarte iute, stând acolo, scria toate graiurile şi ale lui Ervan şi ale arhiepiscopului. Dar cu ajutorul Duhului Sfânt, care lucra prin gura arhiereului, se biruia ceata potrivnicilor, şi a noastră se împuternicea întru Domnul. Căci arhiepiscopul se arăta biruitor în toate cuvintele,

iar Ervan slăbea din ce în ce, ca şi mulţi învăţători de lege, care îi ajutau lui; însă îi orbise răutatea lor, căci cu urechile greu auzeau şi ochii lor se închiseseră împotriva adevărului. Iar acum era de nevoie, ca la cuvintele arhiereului să-i urmeze puterea credinţei, precum şi lucrul cel cu minune, prin care să mustre răutatea celor împietriţi şi să ruşineze necredinţa lor, lucru care s-a şi făcut.

Deci slăbind Ervan acum desăvârşit, a strigat: „Pentru ce cheltuim vremea întru lungimea graiului şi a ghicitorilor? Eu să dezleg aceasta? De voieşti, o, arhiepiscope, ca fără de vicleşug să cred în Iisus al tău, cum că Acela este Dumnezeu adevărat, arată-mi-L pe El viu, ca să-L văd şi să vorbesc împreună cu El şi atunci voi mărturisi, că voi, creştinii, ne-aţi dovedit şi ne-aţi biruit pe noi!" Acestea zicând Ervan, adunarea evreiască a strigat asupra lui: „Te rugăm învăţătorule, să nu te înşeli şi să nu te faci creştin; ci mai vârtos te îmbărbătează şi te întăreşte pentru adevăr, pentru că ştii că nimic nu este mai adevărat, decât însuşi Dumnezeul părinţilor noştri". Iar Ervan a zis către dânşii cu mânie: „Ce bârfiţi voi? Ascultaţi acum, de mă va încredinţa că Acela este, de Care mai înainte au vestit proorocii, apoi după aceea ce voiţi a mai aştepta?"

Şi văzând arhiepiscopul că grăieşte cu adevărat, iar nu cu vicleşug, a zis către dânsul: „Mare ispită faci, o, Ervane, şi o cerere mai presus de putere, căci nu oamenilor te împotriveşti, ci lui Dumnezeu. Dar pentru încredinţarea ta şi a celor ce sunt cu tine şi pentru ca şi inimile celor ce sunt întru credinţă să se întărească, puternic este Domnul, ca şi aceasta să o facă. Deci spune-mi desăvârşit, cum voieşti să te încredinţezi?" Ervan a zis: „Roagă pe Stăpânul tău, dacă este în cer, precum zici tu, să se pogoare aici şi să se arate mie ca să vorbesc cu El. Şi viu este Domnul, că îndată voi crede în El şi mă voi boteza".

Acestea zicând Ervan, au strigat toată mulţimea iudeilor: „Cu adevărat, o, arhiepiscope, adevereşte-ne cu fapta meşteşugul cuvintelor tale; arată-ne pe Hristosul tău, ca neavând după aceea ce mai răspunde, cu frică să credem în El". Şi strigau asupra Sfântului Grigorie ca să le arate lor pe Hristos simţitor, de este viu după răstignire şi după moarte. După aceea jidovii grăiau deosebi între dânşii: „Dar de ne va arăta nouă arhiepiscopul pe Hristos, apoi ce va fi? Vai nouă, căci nevrând ne vom face creştini!" Unii ziceau: „Dacă ni-L va arăta, apoi pentru ce să nu voim a crede în El?" Iar alţii ziceau: „Cum este cu putinţă să arate pe Acela, Care, ca un om fiind ucis, a murit şi atâţia ani au trecut până astăzi de când s-a săvârşit? Unde se va afla trupul şi duhul Lui? Căci de mult s-au risipit şi oasele Lui în mormânt?"

Iar arhiepiscopul, socotind mărimea lucrului şi văzând lupta potrivnicilor, s-a ridicat cu toată mintea spre Domnul şi cugeta în sine că, de nu va ruga pe Mântuitorul Hristos, ca într-o împotrivire ca aceasta să împlinească cererea lor, apoi foarte mult se va bucura partea celor potrivnici şi se vor arăta evreii ca nişte biruitori, iar creştinii ca nişte biruiţi şi vor batjocori şi vor defăima vrăjmaşii pe creştini. Deci a zis cu nădejde către adunarea evreilor: „De va voi Hristosul meu, desăvârşit îl voi arăta vouă. Însă voi cu dinadinsul să ştiţi că, dacă Îl voi arăta şi nu veţi vrea să credeţi într-Însul, apoi îndată sabia vă va mânca pe voi toţi. Iar dacă, pentru necredinţa mea, nu voi putea să vi-L arăt pe Domnul meu, apoi mergeţi de aici după voia voastră".

Auzind acestea, unii s-au întristat, iar alţii s-au bucurat; unii s-au întristat ca nu cumva să le arate pe Hristos şi atunci vor crede într-Însul chiar nevrând, iar alţii se bucurau, nădăjduind că nu le va putea arăta şi vor rămâne întru rătăcirea lor. Deci au plăcut lui Ervan cuvintele arhiepiscopului şi celorlalţi înţelepţi şi învăţători de lege care erau împreună cu dânsul. Apoi ziceau între dânşii: „Este cu neputinţă ca după cinci sute şi mai bine de ani să fie viu Omul acela, care S-a omorât de părinţii noştri, S-a îngropat şi S-a pecetluit în mormânt, apoi S-a furat de ucenicii Săi".

Iar Sfântul Grigorie, părintele nostru, ştiind cuvintele Domnului cele zise în Evanghelie: *Că de veţi avea credinţă cât un grăunte de muştar, veţi zice muntelui acesta: treci de aici acolo şi va trece, şi nimic nu va fi vouă cu neputinţă,* şi aceste cuvinte ale Domnului avându-le în mintea sa şi având către Dumnezeu credinţă nestrămutată şi tare şi nădăjduind spre El, s-a sculat de pe scaunul său şi s-a depărtat puţin de la dânşii la un loc lesnicios de rugăciune. Iar împăratul cu tot poporul cel credincios, se minuna şi se înspăimânta de îndrăzneala şi de credinţa lui cea mare către Dumnezeu, căci spre un lucru înfricoşat ca acela îndrăzneşte.

Deci, cu spaimă luau aminte să vadă ce va fi, iar arhiereul, mergând puţin mai departe de sobor şi însemnându-se cu semnul Sfintei Cruci, a stat la rugăciune, plecându-şi genunchii cu smerenie şi cu umilinţă. Apoi, cu totul înălţându-şi mintea, s-a rugat mult în auzul celor ce erau lângă dânsul. Atunci pomenea în rugăciune toate tainele întrupării Cuvântului lui Dumnezeu şi toată viaţa lui Hristos cea împreună cu oamenii, de la naştere până la patima cea de bună voie: crucea, moartea şi învierea cea de a treia zi, şi înălţarea cu trupul la cer. Iar la sfârşit a zis: „Arată-Te, Stăpâne, de faţă acestor împietriţi şi orbiţi cu răutatea; arată-Te pentru slava numelui Tău celui sfânt, ca şi cu ochii cei trupeşti să vadă omenirea Ta, cea făcătoare de viaţă, întru care Te-ai îmbrăcat pentru noi smeriţii şi cu care Te-ai înălţat la ceruri, pentru ca văzându-Te, să creadă întru Tine, Dumnezeul cel adevărat şi întru Părintele cel adevărat Care Te-a trimis, precum şi întru Duhul Tău cel Sfânt".

Apoi sfârşind el rugăciunea şi toţi căutând la dânsul cu sârguinţă, îndată s-a făcut cutremur mare şi fulger înfricoşat dinspre răsărit, încât şi pământul s-a cutremurat şi toţi au căzut de frică. După puţin timp, sculându-se şi ridicându-şi ochii spre răsărit, au văzut cum s-a deschis cerul şi un nor prealuminos, cu văpaie de foc şi cu raze de soare, cobora de acolo spre pământ, iar în mijlocul focului se vedea un bărbat cu podoabă mai frumoasă decât fiii omeneşti, Domnul nostru Iisus Hristos, strălucind la faţă şi hainele luminându-se ca de fulger, păşind pe nor cu o mişcare preaminunată şi venind, se apropia către cele de jos. Apoi a stat în dreptul arhiepiscopului, deasupra norului, atrăgând către sine ochii şi inimile tuturor, prin podoaba Sa, pe care nu este cu putinţă a o spune limba omenească. Însă de frica slavei Lui, pe care nu sufereau să o vadă, precum odinioară ucenicii în Tabor, au căzut toţi cu feţele la pământ, împăratul şi boierii şi tot poporul de la mare până la mic. Iar iudeii, fiind cuprinşi de mare cutremur, se întorceau într-o parte şi într-alta şi căutau să fugă, pentru că-i ardeau razele strălucirii celei dumnezeieşti şi slava Domnului, pe care nu puteau să o vadă, căci mare frică căzuse peste dânşii şi nu le era cu putinţă a fugi, nici a păşi din loc înapoi, fiindcă erau ţinuţi cu putere nevăzută.

Iar arhiepiscopul, întărindu-se, a strigat cu glas mare către Ervan: „Iată, Ervane, Acela de Care multe cuvinte ai auzit, vezi-L şi te încredinţează, că *Unul este Sfânt, Unul Domn Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl. Amin*". Iar Ervan, ca un mort, nu putea să mai răspundă nimic. Şi a venit glas de la încuviinţata slavă a Domnului, zicând: „Pentru rugăciunea episcopului, vă vindecă pe voi Cel ce S-a răstignit de părinţii voştri". Iar de glasul acela, mai vârtos s-au cutremurat şi au căzut la pământ, fiind cuprinşi de frică. Şi precum odată Saul, mergând către Damasc, l-a strălucit lumină din ceruri şi glas venind de sus a căzut la pământ, iar cu ochii deschişi nu vedea pe nimeni, astfel şi aceştia au orbit, căci deşi le erau ochii deschişi, nu vedeau pe nimeni, lucru de care se tânguiau amar.

Deci săvârşindu-se acestea astfel, s-a făcut înaintea Domnului un sunet dumnezeiesc şi norul cel luminos care era sub Dânsul, l-a ascuns de la vedere. Şi se strângea acest nor din toate părţile în urma Lui, înălţându-se El în sus, până când toată slava Domnului a intrat în

cer, şi apoi toate cele văzute s-au ascuns de la ochii lor. Iar împăratul cu toată mulţimea creştinilor au luat îndrăzneală şi au început a striga în urma Domnului, multă vreme, zicând: *Doamne miluieşte*. Iar cinstitul arhiepiscop era cu faţa la pământ, aducând rugăciuni cu lacrimi către Domnul pentru popor.

După aceasta, toţi cei ce erau adunaţi în sobor, cu împăratul şi cei împreună cu dânsul şi tot poporul, cu multă cucernicie şi cu frică cinsteau pe Sfinţitul Arhiepiscop Grigorie, minunându-se de atâta sfinţenie şi de puterea rugăciunilor lui. Iar iudeii se întrebau unul pe altul: „Oare vezi, frate?" Şi răspundeau unul către altul, că nu văd deloc. Atunci au strigat către Ervan: „Amar nouă, învăţătorul nostru, ce vom face?" Iar Ervan a zis: „Oare numai noi singuri am orbit, văzând pe Dumnezeul creştinilor? Ori şi creştinii au pătimit aceasta?" Creştinii, auzind, au zis: „Noi cu darul Domnului nostru vedem bine şi mai sănătoşi sunt ochii noştri, decât mai înainte, dar numai voi sunteţi orbi pentru necredinţa voastră, pentru că Domnul Dumnezeul izbândirilor a tăiat vederea ochiului vostru evreiesc, căci fiind nevrednici l-aţi văzut pe El".

Atunci Ervan, cu toată mulţimea evreilor, ruga cu lacrimi pe arhiepiscop să deschidă ochii lor cei orbiţi şi să le dea Sfântul Botez. Iar arhiepiscopul i-a întrebat dacă cu adevărat cred în Domnul nostru Iisus Hristos şi toţi adevereau că cred fără îndoială. Deci învăţându-i pe ei episcopii care erau împreună cu dânsul, preoţii slujeau taina Sfântului Botez. Şi când au intrat evreii în sfânta baie a Botezului, îndată au căzut de pe ochii lor ca nişte solzi şi vedeau cu ochii cei trupeşti, împreună şi cu cei sufleteşti, cu inima crezând întru dreptate, iar cu buzele mărturisind pe Domnul nostru Iisus Hristos, spre mântuirea lor.

Deci s-au botezat în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, începând de la Ervan, căruia însuşi împăratul i-a fost naş şi i s-a pus numele, din Sfântul Botez, Leon. Şi l-a unit împăratul cu suita sa şi sfatul său, făcându-l patriciu, ca pe un om cu bună înţelegere şi vrednic de cinste. Atunci se căia Ervan foarte mult de rătăcirea sa cea de mai dinainte şi se minuna cu spaimă, având totdeauna în mintea sa arătarea Domnului, căci zicea: „Viu este în ceruri Domnul nostru Iisus Hristos, pe Care părinţii noştri L-au răstignit şi L-au îngropat şi L-au socotit că este mort!" Apoi zicea cu lacrimi: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul Dumnezeului celui viu, iartă-mi câte am greşit Ţie, întru neştiinţa mea!" Iar pe sfinţitul arhiepiscop îl cinstea ca pe îngerul Domnului, nevrând a se despărţi de dânsul.

Şi astfel s-a luminat toată ţara omiriţilor cu lumina sfintei credinţe, botezându-se prin toate cetăţile şi satele, nu numai iudeii, ci şi elinii. Şi s-a făcut bucurie mare peste tot pământul acela, încât şi îngerii din cer se bucurau de întoarcerea şi de pocăinţa atâtor suflete şi slăveau pe Dumnezeu, Care voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină.

După aceasta, preasfinţitul arhiepiscop Grigorie a sfătuit pe împăratul să poruncească să nu fie casele şi locuinţele evreilor împreună, ci să locuiască printre creştini, pentru ca să nu facă pe ascuns între ei adunări şi sfaturi. Deci a poruncit să se scrie carte împărătească într-acest chip, ca nimeni dintre evrei să nu dea fetei sale bărbat din neamul evreilor, ci din fiii creştinilor să-şi ia soţ. Iar nici unuia din fiii evreilor să nu i se dea mireasă dintre fetele evreice, ci din cele creştine să i se caute; şi cine ar îndrăzni a încălca acea poruncă, să fie tăiat cu sabia. Aceasta a făcut-o arhiepiscopul ca neamul evreiesc să se amestece cu creştinii, şi să-şi uite după oarecare vreme credinţa şi obiceiurile cele de demult ale legii vechi.

Apoi, făcându-se linişte şi pace adâncă şi dreapta credinţă strălucind pretutindeni, împăratul şi cu preasfinţitul arhiepiscop Grigorie slujeau lui Dumnezeu fără lenevire, înălţând laude toată noaptea Stăpânului Hristos, îngrijindu-se pentru mântuirea neamului creştinesc şi îndreptând împărăţia cu mila şi cu adevărul.

Deci acest dreptcredincios împărat, Avramie, a domnit treizeci de ani în împărăţia omiriţilor şi a adormit întru Domnul, având ziua sfârşitului său vestită mai înainte de Sfântul Grigorie şi a fost îngropat cu mare cinste în împărătească cetate a Farului.

Iar după mutarea împăratului, nu după multă vreme, cel întru sfinţi părintele nostru Grigorie, bine păstorindu-şi turma şi întărind credinţa pe temelia apostolilor şi a proorocilor, făcând multe semne şi minuni întru slava lui Dumnezeu, a trecut din viaţa aceasta în a nouăsprezecea zi a lunii decembrie şi a fost aşezat cu cinste în aceeaşi cetate, în locul de îngropare al bisericii celei mari. Şi s-a tânguit pentru dânsul tot pământul omiriţilor, dar mai ales evreii cei botezaţi, pentru că tuturor le era ca un părinte bun şi milostiv, iubit oamenilor şi bineplăcut lui Dumnezeu. Iar acum stă înainte între cetele sfinţilor ierarhi, cu care slăveşte împreună pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh, în veci. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A DOUĂZECEA

SFÂNTUL SFINŢIT MUCENIC IGNATIE, PURTĂTORUL DE DUMNEZEU[1]

Luând sceptrul împărăţiei romanilor Traian, episcop al Bisericii Antiohiei era Sfântul Ignatie, cel cu numele şi cu lucrul purtător de Dumnezeu, care a primit scaunul după Sfântul Evod şi care a fost după Sfântul Clit sau Climent, cel dintâi episcop al Romei.

Se povesteşte despre acest sfânt Ignatie, de Dumnezeu purtătorul, cum că pe vremea când era încă prunc, iar Domnul nostru Iisus Hristos vieţuia într-acea vreme cu oamenii pe pământ şi învăţa pe popoare despre împărăţia lui Dumnezeu, atunci şi părinţii acestui prunc, stând acolo aproape în popor şi ascultând cuvintele cele dumnezeieşti din gura Mântuitorului şi având cu dânşii pe acest fiu, Domnul s-a uitat la dânşii, şi chemând la sine pe pruncul Ignatie, l-a pus în mijloc şi, cuprinzându-l, l-a luat pe mâini, zicând: *De nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi ca pruncii, nu veţi intra întru împărăţia cerurilor; şi cine va primi pe un copil ca acesta întru numele Meu, pe Mine mă primeşte*.

Pentru aceasta s-a numit Sfântul Ignatie, purtător de Dumnezeu, că a fost purtat de mâinile întrupatului Dumnezeu. S-a numit purtător de Dumnezeu şi pentru aceasta că şi el purta pe Dumnezeu în inima şi în gura sa, fiind vas ales asemenea lui Pavel, care a purtat numele lui Dumnezeu înaintea limbilor şi împăraţilor.

Sfântul Ignatie a fost mai întâi ucenic al Sfântului Ioan, Cuvântătorul de Dumnezeu, împreună cu Policarp, episcopul Smirnei. După aceasta, cu sfatul tuturor Sfinţilor Apostoli, a fost aşezat episcop al Antiohiei, unde a început a se folosi mai întâi numele de creştin.

[1] După Metafrast şi Evsevie.

Luând el ocârmuirea Bisericii, cu multe osteneli şi sudori semăna propovăduirea bunei credinţe, arătând întru totul râvnă apostolească.

Acest sfânt ierarh a aşezat în biserică să se cânte dumnezeieştile cântări în două cete, asemănându-le cetelor îngereşti, că fiind el întru vedenie şi învrednicindu-se de vederea dumnezeieştii descoperiri, a văzut cetele îngereşti cântând astfel. Adică atunci când cânta o ceată, cealaltă tăcea, iar când cânta cealaltă, cea dintâi asculta. Şi după ce săvârşea acea ceată cântarea sa, începea cealaltă, aşa ca şi cum ar da o ceată cântare celeilalte cete, şi preamăreau pe Preasfânta Treime. Aceasta văzând Sfântul Ignatie întru descoperire, a pus rânduiala aceasta, mai întâi în Biserica sa din Antiohia şi de acolo au luat toate Bisericile acea rânduială frumoasă. Acest arhiereu era purtător de Dumnezeu, bun îndreptător al rânduielilor bisericeşti şi desăvârşit slujitor al Tainelor lui Hristos; iar mai pe urmă s-a sfârşit ca mucenic, fiind dat spre mâncarea fiarelor, despre care ne va arăta cuvântul ce ne stă înainte.

Când împăratul Traian a avut mare război cu sciţii, a dobândit biruinţă asupra lor şi a voit pentru aceea să mulţumească necuraţilor idoli cu jertfe, prin toată împărăţia sa, părându-i-se că a biruit cu ajutorul lor pe vrăjmaşi, şi-i ruga pe dânşii ca şi în viitor să-i chiverniseasca oştile sale şi împărăţia. Atunci s-a ridicat cu multă prigoană asupra creştinilor, pentru că a fost înştiinţat că aceştia nu mai aduc jertfă zeilor şi-i hulesc, arătând înşelăciunea lor. Pentru aceea a poruncit ca pretutindeni să omoare pe creştinii care nu se supun poruncii lui.

Deci mergând Traian la alt război, împotriva perşilor, s-a întâmplat a trece prin Antiohia şi a fost clevetit către dânsul şi Sfântul Ignatie, purtătorul de Dumnezeu, cum că cinsteşte ca pe un Dumnezeu, pe Hristos cel osândit de Pilat spre moarte şi răstignit pe Cruce; apoi că aşază legi pentru păzirea fecioriei, pentru trecerea cu vederea a bogăţiilor şi a tuturor celor ce sunt spre dulceaţa vieţii.

Acestea auzindu-le Traian, a chemat pe Sfântul Ignatie, şi şezând cu toată suita, i-a zis: „Tu eşti cel ce te numeşti purtător de Dumnezeu, care te împotriveşti poruncilor noastre şi răzvrăteşti toată Antiohia, ducând-o pe urma Hristosului tău?" Iar dumnezeiescul Ignatie a răspuns: „Eu sunt". Atunci împăratul l-a întrebat: „Ce înseamnă purtător de Dumnezeu?" Sfântul i-a răspuns: „Cel ce poartă pe Hristos Dumnezeu în sufletul său, este purtător de Dumnezeu". Dar împăratul a zis: „Oare tu porţi în tine însuţi pe Hristosul tău?" Sfântul a răspuns: „Cu adevărat îl port, că scris este: *Mă voi sălăşlui întru dânşii şi voi umbla*". Împăratul a zis: „Dar de noi ce crezi?

Oare nu ţi se pare că purtăm întotdeauna întru pomenirea noastră pe zeii noştri şi-i avem pe aceia ajutători asupra vrăjmaşilor?" Purtătorul de Dumnezeu a răspuns: „Vai mie, că pe idolii cei răi îi numeşti dumnezei! Căci unul este Dumnezeu adevărat, Ziditorul cerului şi al pământului, al mării şi al tuturor celor dintr-însele, unul Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu cel Unul-Născut, a Cărui împărăţie nu va avea sfârşit, pe Care de L-ai fi cunoscut şi tu, împărate, ţi-ar fi fost mai frumoase porfira, coroana şi scaunul împărăţiei tale".

Împăratul a zis: „Lasă acestea ce grăieşti, Ignatie, şi ia seama la cuvintele mele de voieşti a te face plăcut mie şi a fi ridicat în cinstea prietenilor mei. Apoi să aduci împreună cu noi jertfă zeilor noştri şi îndată vei fi la noi arhiereu al marelui Die şi te vei chema părinte al suitei noastre". Răspuns-a sfântul: „Ce trebuinţă am eu a fi arhiereu al lui Die, când sunt arhiereul lui Hristos, Căruia în toată ziua îi aduc jertfă de laudă şi mă sârguiesc să mă jertfesc cu totul Aceluia şi să mă asemăn morţii Lui celei de bună voie". Zis-a împăratul: „Cui voieşti a te jertfi pe tine? Aceluia care a fost pironit pe cruce de Pilat din Pont?"

Sfântul a răspuns: „Aceluia să-I fiu jertfă, Care a pironit păcatul pe cruce, a sfărâmat pe diavol, aflătorul păcatului şi a zdrobit cu crucea toată puterea lui". Zis-a împăratul: „Mi se pare, o, Ignatie, că nu ai minte sănătoasă şi judecată dreaptă. Căci nu te-ai fi înşelat aşa cu scripturile cele creştineşti dacă ai fi priceput bine cât de bun lucru este a te supune poruncilor împărăteşti şi, împreună cu toţii, a aduce jertfă zeilor". Iar purtătorul de Dumnezeu, luând mai multă îndrăzneală, a zis: „Chiar de mă vei da fiarelor spre mâncare, chiar pe cruce de mă vei răstigni şi sabiei şi focului de mă vei da, niciodată nu voi jertfi diavolilor, nici nu mă tem de moarte, nici nu caut bunătăţile cele vremelnice ale vieţii acesteia de acum, ci numai pe cele veşnice le doresc şi în tot chipul mă îngrijesc ca să trec către Hristos, Dumnezeul meu, Care a voit a muri pentru mine".

Atunci suita, vrând să mustre pe Sfântul Ignatie pentru rătăcire, a zis: „Iată, tu zici că Hristos a murit; deci cum poate cel mort a ajuta cuiva şi încă Acela care a murit cu moarte defăimată? Dar zeii noştri sunt fără moarte şi grăiesc". Iar purtătorul de Dumnezeu a zis: „Domnul şi Dumnezeul meu Iisus Hristos S-a făcut om pentru noi şi pentru mântuirea noastră. El a voit a pătimi pe cruce moarte şi îngropare, apoi a înviat a treia zi, surpând şi stricând puterea vrăjmaşului, şi S-a înălţat la cer, de unde S-a pogorât; iar pe noi din cădere sculându-ne şi iarăşi ducându-ne în rai, din care am fost scoşi, ne-a dăruit mai multe bunătăţi, decât cele ce am avut întâi. Însă dintre

zeii cei cinstiţi de voi, niciunul n-a făcut ceva asemenea, fiind răi şi nelegiuiţi, făcând multe fapte de pierzare şi lăsând puţină credinţă oamenilor celor fără de minte. După aceea, luându-se acoperământul înşelăciunii, s-au cunoscut ce au fost, cum s-au dus rău din viaţa aceasta şi s-au dat morţii celei veşnice, pentru pierderea multora. Die, cel dintâi zeu al vostru, s-a îngropat în Creta, iar Asclipie a pierit fiind lovit de fulger. Mormântul Venerei se spune că este în Pafa, iar Ieraclie a fost ars cu foc. Căci, fiind răi, au dobândit acel sfârşit de care au fost vrednici".

Acestea fiind grăite de Sfântul Ignatie şi împăratul cu suita temându-se ca să nu se dea de ruşine zeii lor cu mai multe cuvinte de ale lui, a poruncit să-l ducă în temniţă. Iar împăratul toată noaptea aceea n-a dormit, cugetând cu ce fel de moarte să-l pedepsească pe Sfântul Ignatie. Şi a socotit să-l osândească spre mâncarea fiarelor, căci i se părea acea moarte că este cea mai cumplită. Deci dimineaţa a spus aceasta suitei şi toţi l-au sfătuit aşa, însă au zis să nu-l dea fiarelor în Antiohia, ca să nu se facă mai slăvit între cetăţenii săi, primind sfârşit mucenicesc pentru credinţa sa, ca nu cumva şi alţii, privind la dânsul, să se întărească în credinţă. Pentru aceea ziceau că i se cade să fie dus legat la Roma şi acolo să se dea spre mâncarea fiarelor, ca astfel ostenindu-se de lungimea drumului, mai grea pedeapsă să primească, şi de romani să nu ştie cine este, ci ca un tâlhar pierind, să nu rămână după dânsul nici o pomenire.

Acest sfat a plăcut împăratului şi a dat asupra Sfântului Ignatie hotărâre de moarte ca să fie dat spre mâncarea fiarelor în Roma, în vreme de praznic, înaintea adunării poporului. Astfel s-a osândit sfântul de păgâni, ca să fie priveliştе a îngerilor şi a oamenilor.

Luând asupra sa acest răspuns, purtătorul de Dumnezeu Ignatie cu glas mare a mulţumit lui Dumnezeu şi cu mulţumire primea lanţurile cu care îl legau. Împăratul a mers cu oştile sale la război, iar dumnezeiescul pătimitor, cu lanţuri grele fiind legat şi fiind dat la zece ostaşi aspri şi nemilostivi, era dus la Roma. Ieşind din Antiohia, mult s-a rugat pentru Biserică şi şi-a încredinţat lui Dumnezeu turma sa. Atunci plângeau pentru dânsul credincioşii şi se tânguiau cu amar, iar alţii, care cu multă dragoste fiind legaţi de dânsul, mergeau cu el pe cale.

Şi venind ostaşii cu sfântul în Seleucia, s-au suit în corabie şi de acolo plutind au sosit în Smirna. Acolo a sărutat pe dumnezeiescul apostol, Sfântul Policarp, episcopul Smirnei, şi s-a mângâiat împreună cu dânsul în vorbe de Dumnezeu insuflate, bucurându-se de legăturile sale şi înfrumuseţându-se cu lanţurile. Pentru că ce împodobire mai

bună putea să-i fie lui decât acele lanţuri, cu care era înfăşurat pentru Domnul său? Apoi s-a sărutat şi cu ceilalţi episcopi, preoţi şi diaconi, căci s-au adunat la dânsul mulţi de pe la bisericile Asiei şi de prin alte cetăţi, vrând să-l vadă şi dorind să audă dumnezeieştile cuvinte care ieşeau din gura lui. Iar sfântul le zise să se roage pentru dânsul, ca mai curând să fie dezlegat prin dinţii fiarelor din legătura cea trupească şi să se arate Domnului său cel dorit.

Apoi, văzându-i pe dânşii foarte tulburaţi şi nerăbdând despărţirea lui, s-a temut ca nu cumva şi credincioşii ce sunt în Roma să se tulbure şi să nu sufere a fi dat spre mâncarea fiarelor. Căci atunci îi vor face lui împiedicare, dacă cumva şi-ar pune mâinile asupra acelora cărora era poruncit ca să-l dea spre mâncarea fiarelor şi astfel îi vor închide lui uşa cea deschisă a muceniciei şi a morţii celei preadorite.

Deci a socotit să trimită la dânşii scrisoare, poftindu-i ca şi aceia să se roage pentru dânsul şi să nu i se facă împiedicare de la alergarea lui cea mucenicească, ci prin fiare să fie dezlegat şi să treacă la preaiubitul său Stăpân. Şi a scris aşa:

„Ignatie, care este şi purtător de Dumnezeu, scrie Bisericii celei miluite cu mărirea Tatălui celui Preaînalt şi a lui Iisus Hristos, a Unuia Născut Fiului Său, Bisericii iubite şi luminate cu voia Celui ce a voit toate după dragostea lui Iisus Hristos, Dumnezeului nostru; Biserică ce este întâi în ţara romanilor şi care este vrednică de Dumnezeu, vrednică de cuviinţă, vrednică de fericire, vrednică de laudă, vrednică de dobândire, vrednică de curăţie şi care mai întâi este întru dragoste, numită cu numele lui Hristos, numită cu nume de Părinte, pe care o şi sărut întru numele lui Iisus Hristos, Fiul Părintelui ceresc; fiilor celor uniţi după trup şi după duh, cu porunca Lui, celor plini de darul lui Dumnezeu, fără îndoială, şi păziţi de orice credinţă străină, fără de prihană întru Iisus Hristos, Dumnezeul nostru, să se bucure:

1) Fiindcă m-am rugat lui Dumnezeu, am dobândit a vedea feţele voastre cele vrednice de vedere. Legat fiind întru Iisus Hristos, nădăjduiesc a vă săruta, dacă va fi voia lui Dumnezeu, ca să mă învrednicesc aşa până în sfârşit. Începutul este bine economisit, dacă voi dobândi darul, ca să-mi câştig moştenirea fără împiedicare. Căci mă tem de dragostea voastră, ca să nu mă împiedice de la aceasta. Că vouă este lesnicios lucru a face aceea ce veţi voi, iar mie greu îmi este a dobândi pe Dumnezeu, dacă voi mă veţi cruţa.

2) Nu voiesc ca voi să plăceţi oamenilor, ci lui Dumnezeu, precum îi şi plăceţi. Eu niciodată nu voi avea o vreme bună ca

aceasta pentru a câştiga pe Dumnezeu, nici voi nu puteţi a arăta un lucru mai bun, decât dacă veţi tăcea. Că dacă veţi tăcea şi nu veţi vorbi despre mine, eu mă voi face al lui Dumnezeu, iar dacă veţi iubi trupul meu, iarăşi voi fi alergând. Mai mult nu puteţi a-mi da, decât a mă jertfi lui Dumnezeu, până încă jertfelnicul este gata. Ci cu dragoste să cântaţi Tatălui întru Iisus Hristos, căci pe episcopul Siriei l-a învrednicit Dumnezeu a se afla la apus, fiind trimis de la răsărit. Bine este a apune eu din lume, ca întru Dumnezeu să răsar.

3) Niciodată n-aţi pizmuit pe nimeni, ci pe alţii aţi învăţat. Şi eu voiesc ca cele ce învăţaţi, să le şi faceţi. Deci mie să-mi cereţi putere şi dinăuntru şi dinafară, ca nu numai să zic, ci să şi voiesc; ca nu numai să mă numesc creştin, ci să fiu şi în faptă. Că dacă mă voi afla aşa, voi putea fi credincios. Nimic din cele ce se arată nu este veşnic; că cele ce se văd sunt vremelnice, iar cele ce nu se văd sunt veşnice, pentru că Dumnezeul nostru Iisus Hristos, întru Tatăl fiind, este veşnic. Creştinătatea este lucru nu numai al sfătuirii, ci şi al mărimii de suflet. Când creştinul cu adevărat se urăşte de lume, atunci este iubit de Dumnezeu. Căci este scris: *De aţi fi fost din lume, lumea ar fi iubit pe ai săi, iar fiindcă nu sunteţi din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, pentru aceasta vă urăşte pe voi lumea. Petreceţi întru dragostea Mea.*

4) Eu scriu Bisericilor şi poruncesc tuturor, căci eu voind, mor pentru Dumnezeu, dacă voi nu mă veţi opri. Rogu-vă să nu aveţi către mine dragoste deşartă. Lăsaţi-mă să mă fac mâncare fiarelor, prin care îmi este cu putinţă a câştiga pe Dumnezeu. Sunt grâu al lui Dumnezeu şi prin dinţii fiarelor să mă macin, ca să fiu pâine curată a lui Hristos. Mai bine aţâţaţi pe fiare ca să mi se facă mormânt şi nimic din trupul meu să nu lase. Atunci voi fi ucenic cu adevărat al lui Hristos, când nici lumea pe trupul meu nu-l va vedea. Rugaţi-vă lui Hristos pentru mine ca, prin uneltele acestea, jertfă să mă fac. Nu precum Petru şi Pavel vă poruncesc vouă, căci aceia sunt apostoli, iar eu osândit; aceia slobozi, iar eu până acum sunt rob. Iar dacă voi pătimi, voi fi slobod pentru Hristos şi voi învia întru El. Acum învăţ, când sunt legat, ca nimic lumesc sau deşert să poftesc.

5) De la Siria până la Roma cu fiare mă lupt, pe pământ şi pe mare, noaptea şi ziua, însoţit fiind de zece leoparzi, care sunt o ceată de ostaşi şi care din ce în ce mai răi se fac. Însă întru nedreptăţirile lor mai mult mă învăţ, dar nu dintr-aceasta mă îndreptez. O, de-aş dobândi fiarele cele pregătite mie, pe care le voi zădărî, ca degrabă să mă mănânce, nu precum s-a întâmplat altora, de care, temându-se, nu s-au atins. Şi deşi ele nu vor voi, eu le voi sili. Iertaţi-mă, eu

cunosc ce-mi este de folos. Acum încep a mă face ucenic. Nimic din cele văzute şi din cele nevăzute să nu-mi pizmuiască, ca pe Iisus Hristos să-L dobândesc. Foc şi cruce, adunări de fiare, tăieturi, despărţiri, risipiri ale oaselor, tăieri ale mădularelor, măcinături a tot trupul, munci rele ale diavolului să vină asupra mea, numai pe Iisus Hristos să-L dobândesc.

6) Nimic nu-mi vor folosi cele înveselitoare ale lumii, nici împărăţiile acestui veac. Mai bine îmi este a muri pentru Iisus Hristos, decât a împărăţi peste toate marginile pământului. *Căci ce va folosi omul, de ar câştiga toată lumea, iar sufletul său îl va pierde?* Pe Acela îl caut, care pentru noi a murit. Pe Acela îl voiesc, Care pentru noi a înviat. El dobândă îmi este. Iertaţi-mă, fraţilor, să nu mă împiedicaţi de a trăi, căci viaţa este a fi cu Hristos. Să nu-mi doriţi a muri; căci moarte este viaţa cea fără de Hristos. Pe cel ce voieşte să fie al lui Dumnezeu, să nu-l despărţiţi. Lăsaţi-mă să iau lumină curată; acolo ducându-mă, voi fi om al lui Dumnezeu. Daţi-mi voie ca să mă fac următor al patimii Dumnezeului meu. Dacă cineva pe Dânsul în sine îl are, să înţeleagă ceea ce voiesc eu şi să-mi fie milostiv, ştiind cele ce mă ţin pe mine.

7) Stăpânitorul acestui veac voieşte să mă răpească şi să-mi strice socoteala mea cea pentru Dumnezeu. Deci nimeni din voi să nu-i ajute, ci mai vârtos ai mei să vă faceţi, ca să fiţi ai Dumnezeului meu. Nu vă lăudaţi cu numele lui Iisus Hristos, iar lumea să o poftiţi. Zavistia între voi să nu locuiască. Nici dacă de faţă fiind, eu v-aş ruga pe voi, să nu vă plecaţi mie, ci mai vârtos acestora care vă scriu vouă să vă plecaţi. Viu fiind, vă scriu aceasta, dorind să mor. A mea dorire s-a răstignit şi nu este întru mine foc iubitor de materie, ci apă vie şi care grăieşte în mine, zicându-mi: «Vino la Tatăl». Nu mă îndulcesc cu hrană stricăcioasă, nici cu dezmierdările acestei vieţi. Pâinea lui Dumnezeu voiesc, pâine cerească doresc, pâinea vieţii, care este trupul lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu, al Celui ce a fost mai pe urmă din seminţia lui Avraam şi a lui David. Şi băutură a lui Dumnezeu voiesc, adică sângele Lui, care este dragoste nestricăcioasă şi viaţă de-a pururea vie.

8) Nu voiesc a trăi după om şi aceasta va fi dacă voi veţi vrea. Să vreţi ca şi voi să fiţi primiţi. Prin puţine cuvinte cer de la voi: credeţi-mi mie. Iar Iisus Hristos vă va arăta aceasta, că adevărat zic, căci El este gura cea nemincinoasă prin care Tatăl a grăit cu adevărat. Cereţi pentru mine ca să dobândesc. Nu după trup am scris vouă, ci după voia lui Dumnezeu. Dacă voi pătimi, dovedeşte că aţi vrut voi; dacă voi fi lepădat, apoi voi m-aţi urât.

9) Pomeniţi în rugăciunea voastră biserica cea din Siria, care în locul meu are ca păstor pe Dumnezeu. Singur Iisus Hristos şi dragostea voastră să o cerceteze pe dânsa. Iar eu mă şi ruşinez a mă numi dintre cei de acolo. Căci nu sunt vrednic, fiind cel mai de pe urmă al lor şi lepădătură, însă voi fi miluit a fi ceva, dacă pe Dumnezeu voi dobândi. Vă sărută pe voi duhul meu şi dragostea bisericilor, care m-au primit în numele lui Iisus Hristos, nu ca pe cela ce treceam pe alăturea, că şi cele ce nu se întâmplau mie în cale, m-au petrecut din cetate în cetate.

10) Scriu vouă acestea din Smirna, prin efesenii cei vrednici de fericire. Şi este împreună cu mine şi cu mulţi alţii şi Crocos, numele cel dorit mie. Pe cei ce au venit mai înainte de mine, de la Siria la Roma, spre slava lui Dumnezeu, cred că i-aţi cunoscut, cărora să le arătaţi că aproape sunt şi eu, că toţi sunt vrednici lui Dumnezeu şi vouă, pe care se cuvine vouă ca întru toate să-i odihniţi. Şi am scris aceasta, în ziua cea mai înainte de nouă calende ale lui septembrie, care este în douăzeci şi trei ale lunii august. Fiţi sănătoşi până în sfârşit, întru răbdarea lui Iisus Hristos. Amin".

Această scrisoare a trimis-o înaintea sa în Roma şi după puţină vreme a ieşit şi el din Smirna, dus fiind de ostaşi. Şi venind în Troada şi în Neapoli, au trecut pe jos prin Filipopoli şi Macedonia, cercetând bisericile cele din cale, învăţând, sfătuind şi întărind pe fraţii cei neputincioşi, poruncind tuturor să fie deştepţi şi treji. După ce a trecut Epirul şi a plutit pe Marea Adriatică şi a Tirului, a sosit în Putioli, unde a fost primit cu dragoste de ostaşii şi de credincioşii ce erau acolo. De acolo a venit în Roma şi s-a dat în grija eparhului cetăţii, împreună cu scrisorile cele împărăteşti. Iar acela văzând pe purtătorul de Dumnezeu şi citind scrisoarea împărătească, îndată a poruncit să pregătească fiarele şi, sosind o zi de praznic, a adus pe sfântul în privelişte, unde s-a adunat toată cetatea, căci a străbătut vestea că episcopul Siriei se va da să fie mâncat de fiare.

Iar Sfântul Ignatie, fiind adus în mijlocul privelştii, s-a întors către popor cu suflet bărbătesc şi cu faţa luminată şi binevoind acea moarte de ocară primită pentru Hristos, cu mare glas a strigat, zicând: „Bărbaţi romani, care priviţi la această nevoinţă a mea, să ştiţi că nu pentru oarecare facere de rău primesc această muncă, nici pentru oarecare nelegiuire sunt osândit la această moarte. Ci numai pentru singur Dumnezeul meu, de a cărui dragoste sunt cuprins şi pe Care fără de saţ îl doresc, căci sunt grâu al Lui şi voiesc să mă macin prin dinţii fiarelor, ca să mă fac Lui pâine curată". Acestea zicând

sfântul, au venit asupra lui leii, care îndată l-au sfâşiat şi l-au mâncat rămânând numai oasele.

Deci s-a împlinit dorinţa sfântului, care a voit ca fiarele să fie mormânt al trupului său, Dumnezeu voind aşa, după dorinţa plăcutului Său. Pentru că putea să astupe gurile fiarelor înaintea lui, ca şi înaintea lui Daniil în groapă şi înaintea Teclei în privelişte, pentru slava numelui Său cel sfânt. Însă n-a făcut aceasta, voind mai bine a împlini dorinţa şi cererea robului Său, decât a preamări puterea Sa cea mare. În acest chip a fost sfârşitul Sfântului Ignatie, în acest fel nevoinţa lui, căci aşa a fost dragostea lui către Dumnezeu.

Risipindu-se adunarea aceea, credincioşii care erau în Roma, către care el scrisese din Smirna şi unii din cei ce veniseră cu dânsul, care se tânguiau nemângâiaţi după dânsul, au adunat oasele lui cele rămase şi le-au pus cu cinste în loc însemnat, afară din cetate, în douăzeci de zile ale lunii decembrie. Şi multe zile plângând credincioşii pentru despărţirea lui, şezând lângă mormântul lui nedepărtaţi, lăudându-l cu psalmi şi cu cântări, li s-a arătat lor Sfântul Ignatie noaptea şi pe fiecare dintre ei cuprinzând-i, potolea tânguirea lor şi mângâia mâhnirea inimii lor. Altora iarăşi li s-a arătat, rugându-se pentru cetate şi asudând, ca şi cum ar fi fost întru multe nevoinţe şi osteneli.

Şi înştiinţându-se împăratul Traian de sfârşitul Sfântului Ignatie şi de tăria sufletului său cea cu bărbăţie, cum fără temere şi cu bucurie a mers la moarte pentru Dumnezeul său, i-a părut rău pentru dânsul. Şi auzind de creştini cum că sunt oameni buni şi blânzi, vieţuind cu înfrânare, iubind curăţia, ferindu-se de toate lucrurile cele rele şi având viaţă fără de prihană, iar împărăţiei lui cu nimic nu se împotrivesc – numai cu aceasta că nu voiesc să aibă mulţi dumnezei, ci numai pe singur Hristos cinstesc –, a poruncit să nu-i mai caute ca să-i omoare, ci i-a lăsat să vieţuiască în pace.

După aceasta au fost aduse sfintele moaşte ale Sfântului Ignatie în Antiohia, cu mare cinste, spre apărarea cetăţii şi tămăduirea celor bolnavi, spre bucuria turmei sale şi întru slava lui Dumnezeu în Treime, Celui lăudat de toţi, în veci. Amin.

*

Notă. Povestesc unii despre acest Sfânt Ignatie, purtătorul de Dumnezeu şi acestea: Când era adus spre mâncarea fiarelor şi avea neîncetat în gura lui numele lui Iisus Hristos, l-au întrebat păgânii pentru ce pomeneşte neîncetat cu gura sa acel nume? Sfântul a răspuns cum că are în inima sa scris numele lui Iisus Hristos; deci cu buzele mărturiseşte pe Acela pe Care de-a pururea îl

poartă în inimă. După aceasta, sfântul fiind mâncat de fiare, lângă oasele lui, ce rămăseseră din voia lui Dumnezeu, s-a păzit inima întreagă, nemâncată de fiare. Aflându-o necredincioşii şi aducându-şi aminte de cuvintele Sfântului Ignatie, au despicat-o în două, vrând să vadă dacă este adevărat ceea ce zicea Ignatie. Şi au aflat înăuntru pe amândouă părţile inimii scris cu litere de aur: Iisus Hristos.

Astfel Sfântul Ignatie a fost purtător de Dumnezeu cu numele şi cu fapta, având în inima sa de-a pururea pe Hristos Dumnezeu, cu mintea cea de Dumnezeu gânditoare, scris ca şi cu un condei.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, SFÂNTUL SFINŢIT FILOGONIE, PATRIARHUL ANTIOHIEI

Fericitul părintele nostru Filogonie a învăţat dumnezeieştile Scripturi şi din copilărie s-a dăruit lui Dumnezeu. Apoi a trecut prin toate ştiinţele şi le învăţa pe toate cu multă uşurinţă, din care pricină s-a făcut vestit în viaţă, ajungând avocat. Apoi s-a căsătorit şi a avut o fiică. Ca avocat, lua apărarea oamenilor nedreptăţiţi la judecată şi le întindea mână de ajutor. Prin aceasta fericitul Filogonie a devenit strălucit, încât îndată s-a făcut vrednic de multă cinste. Căci mai înainte apăra pe oameni şi îi făcea pe cei nedreptăţiţi mai puternici decât cei care îi nedreptăţeau. Iar mai pe urmă a păstorit cu dreptate turma lui Hristos.

Pe vremea când s-a urcat Filogonie pe scaunul Antiohiei, era mare tulburare în Biserică. Căci abia se terminase prigoana împotriva creştinilor, dar încă se mai vedeau rămăşiţele cumplitei tulburări, deoarece au început ereticii să atace Biserica. Dar atacurile lor s-au lovit de înţelepciunea fericitului Filogonie şi s-a prăbuşit precum spune Sfântul Ioan Gură de Aur în cuvântul de laudă cu care l-a cinstit.

Sfântul Filogonie, păstorind în chip bineplăcut lui Dumnezeu turma încredinţată lui şi ducând viaţă îngerească pe pământ ca episcop, s-a mutat cu pace la Domnul.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A DOUĂZECI ŞI UNA

SFÂNTA MUCENIŢĂ IULIANA FECIOARA ŞI CEI ÎMPREUNĂ CU DÂNSA

Nicomidia, preamărita cetate a Bitiniei, se îndeletnicea foarte mult întru slujirea idolilor, pe vremea când domnea Diocleţian în apus şi Maximian în răsărit, amândoi împăraţi păgâni. În acea cetate era atunci un om bogat şi cinstit, cu numele African, care foarte mult se ţinea de păgânătatea elinească. Acesta avea o fiică, cu numele Iuliana, care, după ce a început a veni în vârstă, a înflori cu frumuseţea şi a-şi arăta înţelepciunea şi obiceiurile cele bune, a logodit-o cu un oarecare din suita împărătească, cu numele Elevsie. Dar a amânat nunta, până la vremea aceea când ar fi mai bine a se face.

În acea vreme, fecioara auzind propovăduirea Evangheliei pentru Hristos, a crezut în taină, pentru că văzând cerul şi pământul, marea şi focul, căuta pe Cel ce le-a zidit şi din zidiri s-a învăţat a cunoaşte pe Ziditorul, precum grăieşte Sfântul Pavel: *Cele nevăzute ale Lui de la zidirea lumii, din făpturi sunt văzute*. Deci grăia întru sine fecioara, cea cu bună cunoştinţă, Unul este Dumnezeul cel adevărat, Căruia se cuvine a ne închina, iar idolii cei fără suflet nu sunt dumnezei, ci lăcaşuri drăceşti. Ea se nevoia în rugăciuni şi în citirea dumnezeieştilor Scripturi, învăţând legea Domnului ziua şi noaptea, în taină de tatăl său, care era mare prieten al păgânilor şi vrăjmaş al creştinilor.

Iar mama ei, deşi era elină, nu se îngreţoşa de dreapta credinţă creştinească, însă de amândouă nu ţinea seamă, căci nici nu slujea idolilor cu osârdie, nici nu cinstea pe Hristos cu bună credinţă, apoi nici nu ţinea seamă ce credinţă are fiica ei. De aceea, cu uşurinţă putea fericita fecioară a tăinui de tatăl său credinţa cea întru Hristos şi a se îndeletnici în rugăciuni şi în citiri, mai ales că maica ei nu lua

seamă de aceea. Şi având inima sa plină de dragostea lui Dumnezeu şi întărită întru buna credinţă, se gândea cum ar putea să scape de logodnicul ei şi să se dezlege de însoţirea nunţii cu păgânul, apoi să-şi păzească fecioria curată de către închinătorul de idoli şi să-şi ferească trupul neatins de sluga diavolilor.

Deci, venind vremea nunţii, a trimis Iuliana la Elevsie, logodnicul său, zicând: „Nu te pregăti în zadar de nuntă căci să ştii că nu voi merge după tine, de nu te vei face mai întâi eparh laturii acesteia". Iar aceasta a făcut-o sfânta, crezând că este cu neputinţă lui Elevsie a câştiga dregătoria eparhiei şi, cu acea pricină, va scăpa de însoţirea lui. Iar Elevsie, robit fiind de dragostea ei, a început în tot chipul a se îngriji de dregătoria eparhiei, pe de o parte prin rugăminţile cele cu sârguinţă, iar pe de alta prin daruri mari şi prin mijlocitori foarte puternici.

Cerând la împăratul Maximian ca să-l cinstească cu acea dregătorie, abia după multă vreme şi după multă bogăţie a dobândit ceea ce dorea, ajutându-i diavolul. Pentru că diavolul, vrând să risipească gândul cel bun al sfintei fecioare, a ajutat lui Elevsie, care, făcându-se eparh, îndată a trimis la logodnica sa, zicând: „Bucură-te, Iuliano, că mă ai pe mine mirele tău, luminat cu slava, căci iată sunt eparh; deci fii gata de nuntă". Iar Iuliana, văzând că n-a reuşit cu acel meşteşug a scăpa din cursa lui, a descoperit ceea ce de mult tăinuia în inima sa şi prin trimişi i-a răspuns lui astfel: „Bine este că te-ai învrednicit de a fi eparh, dar de nu te vei închina Dumnezeului meu şi de nu vei sluji Domnului Iisus Hristos, Căruia şi eu îi slujesc, apoi caută-ţi altă soţie, pentru că eu nu voiesc să am bărbat necredincios".

Acestea auzindu-le Elevsie, s-a mirat de schimbarea logodnicei sale şi s-a mâniat foarte. Deci, chemând pe tatăl ei, African, l-a întrebat: „Pentru ce fata ta se leapădă de zeii noştri şi pe mine mă urăşte?" Şi i-a spus lui toate cuvintele ei, pe care i le aduseseră trimişii. Iar African, auzind acestea şi minunându-se de lucrul cel neaşteptat, nu cu mai puţină mânie decât eparhul, s-a aprins asupra Iulianei, fiind asemenea mare râvnitor pentru necuraţii zei. Deci, întorcându-se îndată la casa sa, mai întâi cu blândeţe şi părinteşte a început a întreba pe fiica sa, zicându-i: „Spune-mi, fiica mea iubită şi lumina ochilor mei cea dulce, pentru care pricină te lepezi de nuntă şi te întorci de către eparh?" Iar ea, nerăbdând a auzi numele lui, a răspuns: „Lasă, tată, căci mă jur pe nădejdea mea, pe Domnul meu Iisus Hristos, că de nu va primi Elevsie mai înainte credinţa mea, nu va fi părtaş nunţii mele. Căci ce este aceasta a fi cu trupul uniţi, iar cu duhul despărţiţi şi a fi vrăjmaşi unul cu altul?"

Tatăl său, umplându-se de nesuferită mânie, a zis: „Oare ai înnebunit, ticăloaso, şi voieşti să fii muncită?" Fecioara a răspuns: „Munci voiesc pentru Hristos". Tatăl său a zis: „Mă jur pe marii zei, Apolon şi Artemida, că fiarelor şi câinilor voi da trupul tău spre mâncare". Iar sfânta a răspuns: „Dar pentru ce zăboveşti? Să vină câinii, să vină fiarele şi mai multe chinuri de se poate să-mi fie, pentru că mă voi bucura, murind pentru Hristos şi primind de la El mari răsplătiri". Apoi iarăşi tatăl său, voind s-o vâneze, cu meşteşug a lăsat mânia şi cu dragoste vorbea către dânsa, rugând-o şi sfătuind-o ca să nu-i fie neascultătoare.

Iar ea, fiind plină de nădejdea cea bună, cu glas slobod zicea: „Oare şi tu eşti asemenea zeilor tăi celor surzi, urechi având şi neauzind? Nu ţi-am spus acestea mai înainte cu jurământ, că nu voi avea parte cu Elevsie dacă nu se va îndupleca mai întâi să se închine Hristosului meu?" Iar tatăl său, auzind acestea, a închis-o într-o cămară. Apoi iarăşi a scos-o şi se nevoia cu cuvinte bune, cu momeli şi cu lacrimi fierbinţi, a întoarce pe sfânta către cinstirea zeilor şi către dragostea lui Elevsie. Iar fecioara cea plină de bărbăţie iarăşi a strigat: „Nu voi jertfi zeilor, nu mă voi închina ciopliţilor, nu voi iubi pe păgânul Elevsie! Lui Hristos Unuia mă închin, pe Hristos cinstesc, pe Hristos iubesc!"

Atunci tatăl său, mâniindu-se, a apucat-o şi a bătut-o fără cruţare, aruncând-o la pământ, trăgând-o de păr şi călcând-o cu picioarele, fiind nu ca un tată, ci ca un chinuitor, nearătând deloc milostivire părintească şi uitând dragostea cea firească către fiica sa, în cumplita sa iuţime şi mânie. Deci a bătut-o până a obosit, iar fericita fecioară a rămas abia vie. După aceasta a trimis-o la Elevsie eparhul, logodnicul ei, spunându-i să facă ce vrea cu dânsa. Iar el, fiind trecut cu vederea de dânsa, o, cât se iuţea, suflând de mânie şi scrâşnind cu dinţii asupra ei şi nu puţină ocară socotea aceea, fiindcă s-a scârbit de dânsul şi s-a lepădat de dragostea lui. Apoi se bucura foarte că a căzut în mâinile lui şi a dobândit stăpânire asupra ei. Deci îndată a gândit să o judece, fiind eparh, pentru că nu cinsteşte pe zei, iar cu fapta să se răzbune pe ea, pentru că nu-l voieşte.

Şi şezând la judecată, a poruncit să aducă la întrebare pe mieluşeaua lui Hristos. Când s-a adus Sfânta fecioară Iuliana la judecată înaintea lui Elevsie, logodnicul său – iar ea cu frumuseţea ei strălucea ca o rază de soare şi toţi, întorcându-şi ochii spre dânsa, s-au minunat de bunacuviinţa chipului ei –, atunci Elevsie, căutând spre dânsa, îndată s-a îmblânzit şi mânia lui în dragoste s-a prefăcut. Şi la început nu putea să zică către dânsa nici un cuvânt aspru, ci cu

pace şi cu dragoste vorbea, legat fiind de vederea frumuseţii feciorești. Deci a zis: „Crede-mă, o, preafrumoasă fecioară, că de mă vei alege pe mine ca să-ţi fiu bărbat, te vei izbăvi de toate muncile cele grele care au să ţi se întâmple, chiar de nu vei aduce jertfă zeilor, căci nu te voi sili, decât numai să voieşti nunta". La acestea mireasa lui Hristos a răspuns: „Nici un cuvânt, nici o muncă, nici însăşi moartea nu mă va îndupleca să mă însoţesc cu tine, până nu te vei face creştin şi nu vei primi Sfântul Botez". Zis-a Elevsie: „Şi aceasta aş fi făcut-o, o, preaiubito, de nu m-aş fi temut de mânia cea împărătească; căci de va afla împăratul, nu numai această dregătorie mare, ci împreună cu dregătoria îmi va lua şi viaţa".

Sfânta a zis: „Dacă tu astfel te temi de împăratul tău cel muritor şi vremelnic, care numai peste trup are stăpânire, iar nu şi peste suflet, apoi eu, având Împărat fără de moarte, Care stăpâneşte peste toţi împăraţii şi peste toată suflarea şi sufletul omenesc, oare nu mă voi teme? Şi cum mă voi uni cu vrăjmaşul Lui, prin legătura însoţirii? Dacă cineva din robii tăi s-ar fi însoţit cu vrăjmaşul tău, oare ai fi binevoit la aceasta? Oare nu te-ai fi mâniat asupra robului tău? Deci nu te înşela, nici nădăjdui, că mă vei îndupleca cu cuvinte scornite. Apoi, de voieşti, apropie-te şi tu de Dumnezeul meu, iar de nu, omoară-mă, în foc aruncă-mă, cu bătăi mă răneşte, fiarelor mă dă şi oricare munci voieşti, pune-le asupra mea, dar eu ţie nu mă voi supune. Căci tu îmi eşti urât şi însoţirea ta îmi este ca o împrietenire cu dracii, iar nunta ta ca o groapă întunecoasă, pusă înaintea ochilor mei!"

Auzind acestea Elevsie, îndată i s-a adăugat focul mâniei peste focul dragostei, şi-i ardea faţa ca focul. Căci astfel este dragostea, când este trecută cu vederea şi nebăgată în seamă. Deci a poruncit să o dezbrace şi s-o întindă în patru părţi, legând-o cu frânghii de mâini şi de picioare şi s-o bată foarte tare cu vine uscate şi cu vergi. Şi a fost bătută sfânta de şase ostaşi multă vreme, până când au ostenit cei ce o băteau. Iar ea, deşi era cu firea vas neputincios, însă răbda cu bărbăţie. Şi poruncind eparhul ostaşilor să înceteze a o mai bate, a zis către dânsa: „Iată, o, Iuliano, acesta este începutul muncilor tale şi încă fără de asemănare mai mari chinuri te aşteaptă, de nu vei aduce jertfă marii Artemida". Iar muceniţa mai cu înlesnire răbda bătăile cele date de ei decât a auzi pe Elevsie grăindu-i şi aşteptând încă a o îndupleca către voia sa. Apoi a răspuns: „O, cu adevărat nebun şi fără de minte, pentru ce nu mă munceşti mai mult, ce aştepţi încă? Căci mai gata sunt eu a răbda munci, decât tu a mă munci".

Atunci sfânta a fost spânzurată de părul capului şi a stat astfel spânzurată o mare parte din zi, încât şi pielea capului şi faţa ei s-au ridicat în sus de la locul lor, iar sprâncenele s-au ridicat mai sus decât fruntea. Iar Elevsie, din dragostea ce o avea către dânsa, având încă nădejde, o sfătuia cu cuvinte bune ca să se cruţe. Deci, zicându-i multe cuvinte momitoare şi rugătoare, după ce a văzut că nu sporeşte nimic, mai mult s-a mâniat şi a poruncit să-i ardă coastele ei cu ţepuşe de fier înroşite, apoi să-i ardă subţiorile şi mijlocul şalelor. După aceea, coborând-o de la locul de chinuire, i-au legat mâinile înapoi şi cu un fier ascuţit au străpuns mijlocul ei, apoi, abia vie fiind, au aruncat-o în temniţă.

Deci zăcând sfânta, aruncată în temniţă pe pământ, striga către Dumnezeu, zicând: „Doamne, Dumnezeul meu, Atotputernice, Cel ce eşti nebiruit în putere şi tare întru lucruri, ia de la mine necazurile acestea şi mă izbăveşte de durerile care m-au cuprins, precum pe Daniil de la lei, pe Tecla din foc şi de la fiare. *Tatăl meu şi maica mea m-au lăsat, iar Tu, Doamne, nu Te depărta de la mine*, ci precum ai păzit odată pe Israel, care fugea prin mare, iar pe vrăjmaşii lor i-ai înecat, astfel şi pe mine acum mă păzeşte. Iar pe Elevsie, care a ridicat război asupra mea, şi împreună cu el şi pe satana, care se sârguieşte să-mi facă împiedicare, sfărâmă-i, Împărate nebiruit".

Astfel grăind sfânta către Dumnezeu şi încă rugăciunea fiind în gura ei, vrăjmaşul cel nevăzut, prefăcându-se în înger luminat, a venit la dânsa şi a zis: „O, Iuliano, rabzi munci grele, dar încă mai grele şi mai multe şi cu adevărat nesuferite ţi-a gătit Elevsie, iar tu, când vei fi scoasă, jertfeşte îndată, pentru că nu poţi mai mult să rabzi cumplitele munci". Dar sfânta l-a întrebat: „Cine eşti tu?" Iar diavolul i-a răspuns: „Îngerul lui Dumnezeu sunt şi de vreme ce mult se îngrijeşte de tine Dumnezeu, de aceea m-a trimis la tine, voind ca să te supui eparhului şi să nu piară trupul tău cel sfărâmat cu multe munci, căci multîndurat este Domnul şi-ţi va ierta aceea pentru neputinţa trupului tău rănit".

Acestea auzind, muceniţa s-a înspăimântat şi s-a tulburat, căci vedea pe cel ce se arătase cu chipul de înger, dar cu sfatul fiindu-i vrăjmaş. Apoi, suspinând din adâncul inimii şi umplându-i-se ochii de lacrimi, a zis: „Doamne, Dumnezeul meu, ziditorule al tuturor, pe Care Te laudă puterile cereşti şi de Care se cutremură mulţimea dracilor, nu mă trece cu vederea pe mine, care pătimesc pentru Tine, ca nu cumva în loc de dulceaţă, să-mi dea mie amărăciune vrăjmaşul meu, ci arată-mi cine este acesta care grăieşte acum? Cine este cel ce zice că este robul Tău?"

Aşa a strigat sfânta şi îndată a fost auzită, căci a venit din cer glas, zicând: „Îndrăzneşte, Iuliano, Eu sunt cu tine, iar pe cel ce a venit la tine prinde-l, că ţi-am dat stăpânire şi putere asupra lui şi de la el însuşi te înştiinţează cine este şi pentru ce a venit la tine". Astfel glasul a urmat rugăciunii, iar glasului a urmat minunea, pentru că îndată s-au dezlegat legăturile şi a căzut lanţul de pe coapsele ei. Apoi s-a sculat sfânta de la pământ sănătoasă şi tare cu trupul, iar diavolul stătea nemişcat, fiind ţinut cu puterea lui Dumnezeu, legat fiind cu legături nevăzute. Şi l-a apucat muceniţa ca pe un rob netrebnic şi l-a întrebat ca la o judecată cine este, de unde şi de cine este trimis. Iar el, deşi fiind plin de minciuni, însă fiind silit de puterea Ziditorului tuturor care îl muncea pe el, chiar nevrând, a început a spune adevărul:

„Eu sunt un diavol din domnii cei mai dintâi ai întunericului, trimis de tatăl meu satana ca să te ispitesc şi să te înşel pe tine. Pentru că mare rană am primit prin rugăciunile tale de la întreaga înţelepciune feciorească şi de la răbdarea ta cea bărbătească. Eu sunt acela care, odată cu pierzarea, am sfătuit pe Eva în Rai ca să calce porunca lui Dumnezeu. Eu am îndemnat pe Cain să ucidă pe fratele său Abel. Eu am învăţat pe Nabucodonosor să pună chipul cel de aur în câmpul Deira. Eu sunt acela care am înşelat pe evrei ca să se închine idolilor. Eu l-am înnebunit pe înţeleptul Solomon, făcându-l iubitor de femei. Eu am sfătuit pe Irod spre uciderea pruncilor şi pe Iuda la vânzarea Învăţătorului său, apoi şi pe el la spânzurare. Eu am ridicat pe evrei ca să-l ucidă pe Ştefan cu pietre şi pe Nero să spânzure pe Petru cu capul în jos, iar pe Pavel să-l taie cu sabia".

Auzind acestea, Sfânta Iuliana a făcut altă minune, căci alte legături şi bătăi a pus asupra lui – afară de acele nevăzute cu care diavolul se legase de la Dumnezeu – şi, el fiind legat, ea îl bătea. Şi o, minune, că pe duhul cel fără de trup şi nematerialnic, a putut sfânta a-l lega cu legături materialnice şi a-l bate. Căci puterea lui Dumnezeu, care îl ţinea cu legături nescăpate şi cu nemincinoase răni îl muncea, l-a dat nevăzut în stăpânirea iubitei Sale mirese. Iar diavolul răbda dureri din mâinile cele feciorești, ca şi din mâinile lui Dumnezeu – pentru că cu bici materialnic i se dădeau răni nematerialnice, adică din cele cu care se munceşte de la Dumnezeu neamul diavolesc.

Atunci diavolul a început a striga şi a se tângui, zicând: „Vai, mie, ce voi face acum şi cum voi scăpa? Pe mulţi am înşelat şi i-am aruncat în nevoi, iar acum singur înşelându-mă, am căzut în nevoie. Pe mulţi i-am înfăşurat în legături şi cu răni, iar acum sunt singur

legat şi cu bătăi rănit de mâinile fecioreşti. Pe mulţi i-am robit mie, iar acum singur sunt ţinut ca un rob şi ca un prădat. O, tatăl meu satana, pentru ce m-ai trimis aici, cum n-ai ştiut ce mi se va întâmpla? Cum n-ai ştiut că nimic nu este mai puternic decât fecioria şi nimic nu este mai tare decât rugăciunile cele mucenicesti?" Astfel Sfânta Iuliana, muncind pe diavol toată noaptea, dimineaţa eparhul a poruncit ca s-o scoată din temniţă, dacă este vie.

Venind sfânta şi trăgând după sine pe diavol, l-a aruncat la un loc cu gunoaie ce s-a întâmplat în cale; apoi a stat înaintea lui Elevsie, strălucind cu frumuseţea feţei şi cu podoaba cea dintâi, fiind cu tot trupul sănătoasă, ca şi cum n-ar fi primit nici o muncă. Iar muncitorul minunându-se, a zis către dânsa: „Spune-mi, Iuliano, când şi cum ai învăţat această vrăjitorie şi cu ce meşteşug te-ai tămăduit aşa degrabă de răni, încât nici urmă de răni nu se află pe tine?" Sfânta a răspuns: „Nu este în mine nici un meşteşug vrăjitoresc, ci puterea cea dumnezeiască negrăită şi atotputernică m-a tămăduit, care nu numai pe tine, ci şi pe tatăl tău satana l-a umplut de ruşine. Iar pe mine m-a făcut mai puternică decât voi amândoi, că şi tu şi domnul tău, diavolul, sunteţi sub picioarele mele, pentru că am legat pe stăpânul tău, căruia îi slujeşti şi muncile tale în nimic le-am socotit. Astfel, Hristosul meu a sfărâmat aici puterea voastră, iar acolo, ţie şi tatălui tău şi slujitorilor voştri, v-a gătit focul cel veşnic, tartarul cel înfricoşat, întunericul cel dinafară şi viermii cei neadormiţi, pe care munci le vei moşteni degrabă".

Tiranul, auzind din gura sfintei despre focul cel veşnic, îndată a poruncit să se pregătească un foc mare şi a ars un cuptor, unde a aruncat pe sfânta. Ea, stând în văpaia focului nevătămată, se ruga către Domnul său, apoi au ieşit lacrimi din ochii săi şi îndată acele puţine picături de lacrimi s-au făcut ca două râuri mari, care au stins tot focul. Atunci tot poporul Nicomidiei a fost cuprins de mare spaimă şi a crezut în Hristos, ca la cinci sute de bărbaţi, iar femei o sută treizeci. Aceştia toţi au strigat cu o gură, zicând: „Unul este Dumnezeu, unul este Acela pe Care îl proslăveşte muceniţa Iuliana şi noi credem Într-însul, iar de închinarea idolilor cea elinească ne lepădăm. Suntem creştini, să vină peste noi sabia, focul şi orice fel de moarte cât de cumplită, suntem gata împreună cu Iuliana a muri pentru Unul adevăratul Dumnezeu".

Zicând ei acestea cu mare glas, îndată a poruncit eparhul să scoată ostaşi înarmaţi şi pe toţi cei ce au crezut, despărţindu-i din privelişte, să-i taie până la unul, şi aşa s-a făcut. Apoi toţi cu bucurie îşi plecau grumajii sub sabie şi mureau pentru Hristos, botezându-se

în sângele lor. Iar muncitorul, cu neîmblânzită mânie tulburându-se, a poruncit să arunce pe sfânta, goală, într-o căldare plină cu plumb topit şi s-o fiarbă mult timp, ca pe nişte bucate. Dar sfintei i s-a făcut căldarea aceea ca o baie caldă, după multe osteneli, nevătămând deloc trupul ei cel curat, decât numai a o spăla ca o baie minunată, căci s-a pogorât la dânsa îngerul Domnului şi a păzit-o nevătămată. Iar focul s-a pornit asupra celor ce stăteau împrejur şi a făcut ceea ce altădată a făcut cuptorul haldeilor, căci pe toţi câţi i-a ajuns, i-a făcut cenuşă. Apoi şi căldarea s-a sfărâmat şi a ieşit muceniţa întreagă, iar poporul, înspăimântându-se, o înconjura ca pe o zidire înaltă căci sfânta era cu statul mai înaltă decât toţi.

Văzând muncitorul toate acestea şi pe slujitorii săi mistuiţi de foc, s-a îndrăcit de mânie şi nu se pricepea ce va face mai mult, căci acum slăbiseră toate chinurile lui. Deci, văzându-se ruşinat şi batjocorit de o fecioară, a început a-şi smulge părul, a-şi zgâria faţa, a-şi rupe hainele de pe dânsul şi a vorbi multe hule şi cuvinte dosăditoare asupra zeilor săi, căci slujind lor, n-a putut să biruiască pe o fecioară. Apoi a osândit pe Sfânta Muceniţă Iuliana la tăiere de sabie. Şi a venit iarăşi diavolul acela care fusese prins şi bătut de sfânta muceniţă în temniţă, dar stătea departe – că încă se temea şi pomenea bătăile – şi ca un om se bucura pentru osândirea ei la moarte. Apoi îndemna pe gealaţi s-o ia mai degrabă şi s-o omoare. Iar sfânta fecioară, când s-a uitat asupra lui cu ochi groaznici, îndată diavolul a tremurat şi a strigat: „Vai mie, că iarăşi vrea să mă apuce în mâinile sale această nemilostivă!" Şi zicând aceasta în auzul tuturor, a pierit dinaintea lor, iar ostaşii, luând pe muceniţă, au dus-o la locul de ucidere.

Sfânta mergea ca şi cum ar merge la o nuntă şi se grăbea, bucurându-se şi veselindu-se. Apoi, rugându-se, şi-a plecat sub sabie sfântul său cap şi a fost tăiat, unindu-se cu iubitul său Mire, Hristos Domnul, pentru Care a pătimit cu osârdie. Iar o femeie oarecare, romană, cu numele Sofia, venind atunci în Nicomidia pentru o trebuinţă oarecare şi întorcându-se înapoi la Roma, a luat cu dânsa trupul muceniţei lui Hristos, Iuliana, şi ducându-l în casa sa, după o vreme a zidit o biserică frumoasă în numele ei, precum se cuvenea muceniţei şi a pus într-însa sfintele ei moaşte cu mare slavă. Iar pe Elevsie degrabă l-a ajuns pedeapsa lui Dumnezeu, căci plutind el pe mare, s-a ridicat o furtună care a spart corabia şi s-au înecat cei ce erau într-însa. Iar Elevsie, spre mai mare pedeapsă, s-a izbăvit de înecare şi a fost aruncat pe o insulă, unde a fost mâncat de fiare, pierind ticălosul păgân şi primind vrednică răsplată pentru faptele sale, pentru uciderea nevinovată a Sfintei fecioare Iuliana.

Astfel a fost dragostea ei cea către Hristos; astfel a fost sfârşitul pătimirii ei. A fost logodită cu Elevsie în al nouălea an de la naşterea sa, iar în al optsprezecelea an, cu sângele său, s-a făcut mireasă lui Hristos, Mirelui celui fără de moarte, punându-şi pentru El sufletul său. Acum se veseleşte în cămările cele cereşti cu Hristos, Domnul cel lăudat de toată zidirea, în vecii vecilor. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, SFÂNTUL IERARH PETRU, MITROPOLITUL KIEVULUI ŞI A TOATĂ RUSIA

Acest fericit Petru s-a născut din creştini dreptcredincioşi, în ţinutul Volinskiei. Fiind încă în pântecele maicii sale, pe când se lumina spre o zi de duminică, maică-sa a avut o vedenie: i se părea că ţine în mâinile sale un miel, iar între coarnele lui a crescut un pom cu frunze frumoase şi cu multe flori şi roade. Iar între ramurile lui luminau multe lumânări şi ieşea frumoasă mirosire.

Apoi născându-se sfântul şi la şapte ani dându-se la învăţătura cărţilor sfinte, cu zăbavă învăţa fericitul copil, de care lucru nu puţină mâhnire aveau părinţii săi, însă aceasta s-a făcut ca să ia de la Dumnezeu înţelepciunea cărţii, mai mult decât de la oameni, pe care a primit-o în acest chip: a văzut în vis pe un oarecare om în veşminte arhiereşti, venind şi zicând către dânsul: „Deschide-ţi, fiule, gura ta". Iar el deschizând-o, cel ce i se arătase s-a atins cu mâna dreaptă de limba lui şi l-a binecuvântat, apoi i-a umplut de dulceaţă gâtlejul lui. Deşteptându-se, copilaşul n-a văzut pe nimeni, decât numai şi-a simţit inima sa plină de dulceaţă şi de veselie. Şi de atunci, cât îi dădea dascălul său să înveţe, degrabă primea şi în puţină vreme a învăţat toată Scriptura.

Iar când era de douăzeci de ani, s-a dus la o mănăstire şi a primit rânduiala monahicească, fiind ascultător în lucrurile mănăstireşti, aducând în bucătărie apă şi lemne, spălând hainele fraţilor şi iarna şi vara, iar din pravila sa nimic nu lăsa. Căci mai înainte decât toţi se afla la cântarea bisericească şi mai pe urmă ieşea. Iar în biserică stătea cu frică, ascultând dumnezeieştile Scripturi, cu toată luarea-aminte, niciodată rezemându-se de perete. Totdeauna era ascultător şi fraţilor le slujea fără lenevire, întru smerenie şi în tăcere. Apoi, cu voia povăţuitorului, a fost hirotonit diacon şi preot. După aceea a învăţat a zugrăvi sfinte icoane şi, zugrăvind închipuirea acestora, se depărta cu gândirea de la cele pământeşti şi cu totul

făcându-se gânditor la Dumnezeu, cu mai multă dorire se ridica spre îmbunătăţita viaţă.

Apoi, luând binecuvântare de la povăţuitorul său, s-a dus la un loc liniştit şi şi-a făcut sălăşluire la râul Raga, care acum se cheamă Mănăstirea Dvorţi, zidind o biserică în numele Domnului nostru Iisus Hristos, şi în scurt timp s-au adunat un mare număr de fraţi. Sfântul era bun la obicei şi fără răutate, iar mai pe urmă învăţa în linişte şi cu blândeţe pe toţi. Şi silindu-se spre milostenie, niciodată n-a lăsat în deşert pe sărac, pe cerşetor şi străin, încât până şi la voievod a mers vestea despre viaţa lui îmbunătăţită. Pentru aceasta, de toţi era cinstit şi toţi primeau cuvântul învăţăturii de la dânsul.

În vremea aceea a venit prin locul acela arhiereul Maxim de la Constantinopol, învăţând pe oameni rânduiala lui Dumnezeu, la care Petru, mergând cu fraţii săi să ia binecuvântare, i-a dat arhiereului icoana Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, pe care singur o zugrăvise. Iar arhiereul lui Dumnezeu l-a binecuvântat pe el şi pe fraţi, iar sfânta icoană, primind-o, cu mare cinste o avea la dânsul. Apoi, nu după multă vreme, arhiereul Maxim murind, un oarecare egumen, anume Gherontie, îndrăznind, a luat arhierescul veşmânt, podoaba şi toiagul păstoresc, precum şi acea icoană zugrăvită de Petru şi dată arhiereului; după aceea s-a dus la Constantinopol, vrând să se facă mitropolit al Rusiei. Atunci voievodul părţilor Volinskiei silea pe fericitul Petru, uneori singur rugându-l, alteori prin boieri îndemnându-l, ca să meargă la Constantinopol pentru alegerea la scaunul mitropoliei Kievului, căci pe Gherontie nimeni nu-l voia, pentru îndrăzneala lui, fiindcă fără sfat şi alegere a alergat să răpească vrednicia, neintrând pe uşă, ci sărind pe aiurea. Iar fericitul Petru multă vreme n-a voit. Apoi fiind înduplecat de voievod, de boieri şi de sfinţitul sobor, s-a dus, trimiţând voievodul pentru dânsul rugăminte la preasfinţitul patriarh şi la tot soborul lui, poftind ca să vadă pe Petru pe scaunul arhieresc.

Deci Gherontie mergând pe mare, s-a întâmplat vifor grozav şi vânturi potrivnice, încât a zăbovit el oareunde nu puţină vreme. Iar fericitului Petru vântul i-a fost lin şi prielnic şi ca în vis a plutit pe mare. Apoi lui Gherontie i s-a arătat în vedenie icoana Maicii Domnului, a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, despre care s-a vorbit înainte, zicându-i: „În deşert te osteneşti tu, bătrânule Gherontie, că nu vei sui treapta arhierească pe care o cauţi, ci cel ce m-a zugrăvit, Petru egumenul, slujitorul Fiului meu şi Dumnezeu, acela va fi ridicat la scaunul arhieresc şi pe popor bine îl va paşte, pentru care Fiul meu, Hristos Domnul, Şi-a vărsat sângele Său cel

împrumutat din mine. Căci acela cu dumnezeiască plăcere vieţuieşte şi în bătrâneţi bune va trece, bucurându-se la Stăpânul tuturor". Iar Gherontie, degrabă deşteptându-se, s-a înspăimântat şi tuturor a spus cele ce văzuse. Iar când Cuviosul părintele nostru Petru a mers la Constantinopol, era atunci în sfânta biserică a înţelepciunii lui Dumnezeu, Sfânta Sofia, patriarhul Atanasie cel minunat, care cu bunătăţile sale împodobea scaunul a toată lumea.

Intrând fericitul Petru la patriarh, s-a umplut de bună mireasmă biserica acea şi patriarhul a înţeles cu duhul că pentru venirea lui Petru s-a făcut aceea bună mireasmă şi l-a binecuvântat cu bucurie. Apoi, aflând pricina venirii lui, a adunat sfinţitul sobor şi cercetare după obicei făcându-se, Petru s-a aflat vrednic de arhierie, fiind însemnat mai înainte de naşterea sa. Drept aceea, patriarhul săvârşind dumnezeiasca slujbă, a sfinţit pe minunatul Petru, a cărui cinstită faţă în vremea sfinţirii atât de mult s-a luminat, încât toţi s-au minunat şi au zis: „Cu adevărat, acest om a venit la noi prin porunca lui Dumnezeu". Deci s-a făcut tuturor veselie duhovnicească.

Iar după câteva zile a venit şi Gherontie şi a spus toate cele ce i se întâmplaseră. Apoi luând patriarhul veşmintele arhiereşti cu cinstita icoană şi toiagul păstoresc de la Gherontie, a dat bisericeştile semne de dregătorie în mâinile adevăratului păstor, Petru. Şi aşa preasfinţitul patriarh, învăţând multe zile pe Sfântul şi fericitul Petru şi binecuvântându-l, cu slavă l-a eliberat de la Constantinopol. Iar sfântul, venind întru a sa Mitropolie, a dat pace şi binecuvântare tuturor şi învăţa cu osârdie turma cea de Dumnezeu încredinţată lui, mergând din loc în loc. Acestea binefăcându-se n-a suferit vicleanul vrăjmaş, ci a făcut împiedicare sfântului, îndemnând pe unii ca să nu-l primească. Însă după aceea s-au pocăit şi au primit pe arhiereul, căruia supunându-se, i-au cerut iertare.

Apoi, după o vreme, iarăşi a pornit vrăjmaşul spre zavistie pe Andrei, episcopul Tverului, care ascuţindu-şi limba sa, a grăit fără de lege, scriind asupra dreptului multe cuvinte mincinoase şi hulitoare, pe care le-a trimis la preasfinţitul patriarh Atanasie. Iar patriarhul, mirându-se, nu l-a crezut, ci, fiind cu multă pricepere, a trimis pe unul din clericii Bisericii în pământul Rusiei şi s-a adunat sobor în cetatea Pereiaslaviei, fiind acolo Simeon, episcopul Rostovului, şi Cuviosul Prohor, egumenul Pecerscăi, cum şi domni, boieri, preoţi, monahi şi mulţime mare. Acolo, fiind chemat şi Andrei, episcopul Tverului, s-a făcut cercetare şi tulburare mare, stând înainte mincinoşii clevetitori ai Sfântului Petru. Atunci lucrătorul de răutate nu s-a tăinuit, ci a venit înaintea tuturor, pentru că răutatea lui Andrei

şi clevetirea lui s-a vădit înaintea tuturor, iar clevetitorul cel mincinos a fost ruşinat şi defăimat. Dar Sfântul Petru nimic rău nu i-a făcut, ci l-a iertat şi, din destul pe toţi învăţându-i, i-a eliberat întru ale lor. Iar el însuşi adăuga osteneli peste osteneli, înmulţind până la sută talantul cel dat lui, fiind şi sărmanilor tată.

În acea vreme s-a arătat un eretic oarecare, Seit, care nu se supunea învăţăturii sfântului. Pe acela arhiereul lui Dumnezeu l-a dat blestemului şi a pierit rău. După aceasta a mers plăcutul lui Dumnezeu în slăvita cetate Moscova, stăpânind într-însa atunci binecredinciosul şi marele domn Ioan Daniilovici, cel bine împodobit cu toate lucrurile, milostiv spre săraci şi preoţi, iubitor de cinstea bisericilor şi de Sfintele Scripturi ascultând. Deci foarte mult l-a iubit arhiereul şi a rămas mai mult decât în alte locuri întru acea cetate. Apoi a sfătuit pe binecredinciosul domn ca să zidească o biserică de piatră, în numele Preasfintei Stăpâne Născătoare de Dumnezeu şi pururea Fecioarei Maria, zicându-i aşa: „Dacă mă vei asculta şi vei ridica biserica Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, apoi te vei preamări mai mult decât alţi domni, cetatea ta va fi slăvită şi arhierei vor locui într-însa. Apoi se vor birui vrăjmaşii şi Dumnezeu într-însa se va preaslăvi, iar oasele mele aici se vor pune".

Voievodul, ascultând sfatul sfântului, a avut sârguinţă către biserică şi punându-se temelie, din zi în zi se înălţa şi singur sfântul se silea ca în toate zilele să sporească lucrul. Şi, mai înainte văzându-şi ieşirea sa din viaţă prin descoperire dumnezeiască, şi-a făcut singur mormântul, aproape de jertfelnic. După săvârşirea mormântului, i s-a făcut iarăşi vestire de la Dumnezeu despre moartea lui. Atunci, cu totul umplându-se de bucurie, a mers în biserică şi a săvârşit Sfânta Liturghie, rugându-se pentru toţi credincioşii împăraţi şi domni şi pentru al său fiu sufletesc, dreptcredinciosul domn Ioan, cum şi pentru toţi binecredincioşii creştini de pe pământul Rusiei. După aceea a făcut mare pomenire pentru cei răposaţi şi s-a împărtăşit cu Sfintele Taine.

Venind din biserică, a chemat tot clerul şi, învăţându-i după obicei, i-a eliberat. În aceea vreme multă milostenie făcea la săraci, la scăpătaţi, la biserici, la mănăstiri, la preoţi, dar slăbea cu trupul.

Sosind ziua plecării lui din viaţă, a chemat pe mai-marele cetăţii, Protasie, neîntâmplându-se atunci a fi voievodul în cetate, şi i-a zis lui: „Fiule, iată eu mă duc din viaţa aceasta şi las fiului meu, iubitului domn Ioan, milă, pace şi binecuvântare de la Dumnezeu şi seminţiei lui până în veac". Apoi, dând alte aşezăminte, i-a încredinţat lui punga, ca să cheltuiască pentru săvârşirea bisericii şi,

dându-le tuturor pace, a început a cânta Vecernia. Şi încă fiind rugăciunea în gura lui, sufletul său s-a dus la Domnul, el singur ridicându-şi mâinile spre Dumnezeu. Iar voievodul, auzind despre moartea sfântului, degrabă a mers mâhnit în cetate cu toţi boierii, şi tot poporul plângea şi se tânguia pentru moartea Sfântului Petru. Apoi, punând pe pat cinstitul său trup, l-a dus în biserică precum este obiceiul.

În acea vreme un om, cuprinzându-se de necredinţă către sfânt, a mers în mijlocul poporului şi în gândul său defăima, zicând: „Cine este acesta căruia însuşi domnul cu poporul îi merge înainte şi îi urmează şi i se dă atâta cinste?" Acestea gândindu-le, îndată a văzut pe sfânt pe pat, binecuvântând poporul de amândouă părţile, până ce a fost dus la mormânt, şi s-a încredinţat omul acela de sfinţenia plăcutului lui Dumnezeu. Apoi cele văzute le-a spus poporului. Iar sfintele lui moaşte fiind duse, au fost puse în mormântul pe care singur şi l-a zidit, unde şi acum zac, făcând felurite minuni celor ce cu credinţă se apropie de ele.

Un tânăr oarecare avea din naştere mâinile slăbănoage şi cu totul nemişcate, încât nici la gură nu-i era cu putinţă a le duce. Mergând el la mormântul acelui sfânt, rugându-se cu lacrimi, îndată i s-au întărit mâinile şi s-a însănătoşit. Apoi pe un gârbov şi pe un surd i-a făcut sănătoşi. Încă şi unui orb de mulţi ani, care a venit şi s-a rugat, îndată i-a deschis luminile ochilor. Şi multe alte minuni, celor ce cu credinţă merg la dumnezeiasca raclă, izvorăsc şi până acum, întru cinstea şi slava Celui în Treime slăvit, Dumnezeu în veci. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, SFÂNTUL MUCENIC TEMISTOCLE

Sfântul Mucenic Temistocle a trăit pe vremea împăratului Deciu, în Mira Lichiei, fiind păstor de oi. Ighemonul Asclipie, pornind prigoană împotriva creştinilor, îl căuta pe Sfântul Dioscorid. Temistocle, care îl ascunsese, a spus că nu ştie unde este, dar s-a dat pe sine mărturisind că este creştin.

Fiind dus înaintea ighemonului Asclipie, a propovăduit pe Hristos. Grăind cu îndrăzneală, a fost atârnat de un lemn şi lovit în pântece, până i s-a sfâşiat pântecele. Apoi a fost târât pe piroane ascuţite de fier şi aşa şi-a dat duhul în mâinile lui Dumnezeu.

LUNA DECEMBRIE
ZIUA A DOUĂZECI ŞI DOUA

SFÂNTA MUCENIŢĂ ANASTASIA ŞI CEI ÎMPREUNĂ CU DÂNSA[1]

Anastasia, cea preafrumoasă între femei, s-a născut în vestita cetate a Romei. Ea pe toţi covârşea cu neamul său cel bun, cu frumuseţea cea trupească şi cu cea sufletească, cu obiceiuri bune şi cu blândeţe. Era fata lui Pretextat, unul din boierii mari, de credinţă elin, iar maica ei credea întru Hristos, având numele Fausta. Din copilărie, Anastasia a fost încredinţată de maică-sa spre învăţătura cărţii, unui bărbat preaslăvit întru înţelepciune şi cu viaţa cinstită, cu numele Hrisogon, creştin credincios şi iscusit desăvârşit întru cele dumnezeieşti, iar după aceea şi mucenic.

De la acest bărbat a învăţat Anastasia nu numai înţelegerea cărţii, ci şi a cunoaşte pe Acela, Care este Alfa şi Omega, începutul a toată zidirea cea văzută şi nevăzută şi sfârşitul tuturor dorinţelor inimilor celor binecredincioşi. A învăţat să cunoască şi să iubească pe Dumnezeul cel adevărat, pe Ziditorul tuturor şi Stăpânitorul. Şi se sârguia în citirea cărţilor creştineşti ziua şi noaptea, învăţând legea Domnului şi întărindu-şi inima în dragostea lui Dumnezeu. Deci săvârşind ea învăţătura la Hrisogon, s-a făcut slăvită înaintea tuturor ca o preaînţeleaptă şi frumoasă.

După aceasta, fericita ei mamă, Fausta, trecând din această viaţă, a fost dată de tatăl său, cu multă silă, după un bărbat cu numele Pomplie, asemenea fiind de bun neam, dar cu credinţa elin. Şi a fost dusă în casa mirelui, credincioasa la cel necredincios, mieluşeaua lui Hristos la lup răpitor. Însă păzind-o Dumnezeu, către Care ziua şi noaptea suspina cu inima şi se tânguia, nu şi-a pierdut fecioria sa,

[1] După Metafrast.

nici nu şi-a întinat trupul ei curat cu bărbatul cel necurat, pentru că Anastasia se prefăcea neîncetat că are boala cea femeiască. Iar uneori, fiind silită de soţul său, ieşea din mâinile lui, ajutându-i nevăzut îngerul, păzitorul ei, şi astfel era cu fecioria nevătămată.

Ea adeseori îşi schimba hainele sale cele luminate şi podoabele cele de mult preţ şi îmbrăcându-se pe ascuns în haine sărace, ieşea din casa sa, neştiind nimeni, decât numai o slujnică a ei, care de aproape îi urma şi astfel înconjura toate temniţele, cumpărând cu mult aur de pe la străji intrarea şi cerceta pe cei ce pătimeau pentru Hristos. Şi le slujea pe cât putea în toate, cu bună cucernicie şi cu cinste, spălându-le mâinile şi picioarele şi părul cel plin de praf curăţindu-l, ştergând sângele lor şi rănile lor legându-le cu petece curate. Apoi, dând fiecăruia hrană şi băutură, se întorcea la casa sa.

Astfel, adeseori ieşind şi întorcându-se, nu s-a tăinuit de bărbatul ei, căci el a cunoscut că cerceta temniţele. De aceea şi mai mult s-a mâniat asupra ei, pentru că nu voia să ştie de unirea nunţii şi mult o necăjea pe dânsa. Şi aflând el de la slujnica care îi urma ei, de cele făcute de ea – că acea ticăloasă i-a spus lui toate – şi pentru aceea bătând rău pe Anastasia, a închis-o într-o casă şi a pus strajă, ca piciorul ei să nu mai calce afară. Deci sfânta se mâhnea cu duhul pentru robii lui Hristos, căci nu mai putea să-i cerceteze, nici să le slujească, nici să le dea cele de trebuinţă. Dar mai mult o durea inima pentru dascălul ei, Sfântul Hrisogon, fiindcă nu-l vedea, pentru că acel sfânt doi ani avea de când era în temniţă, răbdând fel de fel de munci. Adeseori ea mergea la dânsul când era slobodă, iar acum nu-i mai era cu putinţă, fiind închisă şi străjuită.

În acea vreme a început bărbatul ei a o necăji mult, mai ales după ce a murit tatăl ei, ca să-i ia toată averea părintească, ce rămăsese Anastasiei ca moştenire, ca unei fiice, pentru că Pretextat nu avea feciori mai mulţi, nici neamuri. Atunci Pomplie, urând pe Anastasia, pentru că nu răspundea dorinţei lui celei trupeşti, cugeta să o omoare şi toată averea ei să o moştenească, şi altă femeie luându-şi, să o aducă în bunătăţile cele străine. Deci ca pe o roabă o socotea pe sfânta fecioară, necăjind-o în toate zilele şi muncind-o, care lucru se adevereşte din scrisoarea ei trimisă în taină către Sfântul Hrisogon printr-o bătrână, unde scria într-acest chip:

„Sfântului mărturisitorului lui Hristos, Hrisogon, scrie Anastasia. Deşi tatăl meu era închinător de idoli, maica mea, Fausta, totdeauna a avut bună credinţă şi a vieţuit creştineşte. Ea, chiar din scutece, m-a făcut a fi creştină, iar după plecarea ei din această viaţă, cu greu jug şi fără de voie m-am însoţit cu un bărbat, care e fur de

cele sfinte, de la al cărui pat abătându-mă, prin milostivirea lui Dumnezeu, cu prefacerea bolii, ziua şi noaptea cuprind paşii Domnului meu Iisus Hristos. Iar bărbatul se laudă cu moştenirea mea şi o cheltuieşte cu nevrednicii şi necuraţii închinători de idoli, iar pe mine ca pe o vrăjitoare şi străină de cele sfinte, cu grele străji m-a robit, încât aştept a muri şi nu mi-a rămas altceva decât numai dându-mi sufletul, să cad moartă.

Şi chiar de mă voi bucura întru moarte pentru mărturisirea Domnului meu Iisus Hristos, însă de aceasta mă mâhnesc foarte mult, căci toată bogăţia mea, cea făgăduită lui Dumnezeu, o văd cheltuită de mâinile străinilor şi păgânilor. Pentru aceasta te rog pe tine, o, omule al lui Dumnezeu, roagă cu sârguinţă pe Stăpânul Hristos, pentru ca pe bărbatul meu sau să-l lase să vieţuiască dacă mai înainte vede că se va face cândva creştin sau de are astfel a petrece în necredinţă, apoi să-i poruncească să iasă dintre cei vii şi să dea loc altora care cinstesc pe Dumnezeu. Căci mai bine-i este a muri, decât a nu mărturisi pe Fiul lui Dumnezeu şi celor ce-L mărturisesc pe El a le face împiedicare, de care însuşi Hristos este martor. Iar de mă voi libera, voi merge pe urmele sfinţilor şi mă voi îngriji pentru dânşii cu sârguinţă, precum am şi început. Închinăciune ţie, bărbatule al lui Dumnezeu, şi pe mine mă pomeneşte".

Apoi Anastasia a primit ca răspuns această scrisoare: „Hrisogon scrie Anastasiei: Ţie, care te învăluieşti în mijlocul viforului şi a tulburării lumii acesteia, degrab îţi va veni Hristos, Cel ce umblă pe ape; şi vânturile cele diavoleşti, care s-au sculat asupra ta, le va alina numai cu un cuvânt al poruncii Sale. Deci, fiind cu răbdare ca în mijlocul mării, aşteaptă pe Hristos, Care va veni la tine şi întru tine însăţi să strigi ca proorocul, zicând: *Pentru ce eşti mâhnit sufletul meu şi pentru ce mă tulburi? Nădăjduieşte spre Dumnezeu, că mă voi mărturisi Lui, mântuirea mea şi Dumnezeul meu.* Aşteaptă îndoit dar de la Dumnezeu, căci şi vremelnica moştenire ţi se va întoarce ţie şi cea cerească ţi se va pregăti. Iar Domnul va îndelunga facerea Sa de bine, ca să nu se pară că sunt neînsemnate cele date nouă de la El. Vezi şi nu te tulbura de aceasta, pentru că celor ce vieţuiesc cu dreaptă credinţă li se aduc asupra cele potrivnice, căci nu te păgubeşti, ci te ispiteşti de la Domnul. Şi aceasta să ştii, că nu este fără primejdie apărarea ce se face prin ajutorul omenesc, căci grăieşte Scriptura: *Blestemat este omul care nădăjduieşte spre om şi binecuvântat este cel ce nădăjduieşte spre Domnul.*

Păzeşte-te bine şi cu trezire, de tot păcatul şi de la însuşi Dumnezeu caută mângâiere, ale Cărui porunci păzeşti. Pentru că

degrab se va întoarce peste tine vreme paşnică şi, ca după o noapte întunecată, vei primi lumina zilei celei purtătoare de flori. Şi ca după o iarnă ce a trecut, vor veni ţie zile senine de aur. Ca astfel tuturor celor ce pătimesc pentru numele lui Hristos să le dai mângâiere vremelnică şi însăţi, fără îndoire, te vei învrednici mângâierii celei veşnice. Mântuieşte-te întru Domnul şi pentru mine te roagă".

Peste puţină vreme, iarăşi fiind chinuită de moarte de către bărbatul cel cu obicei rău şi păgân, a scris către sfântul astfel: „Mărturisitorului lui Hristos, Hrisogon, scrie Anastasia: Sfârşitul trupului meu a venit. Pomeneşte-mă ca să primească Domnul sufletul meu, căci pentru a Lui dragoste pătimesc acestea ce vei auzi din gura acestei bătrâne".

Iar Sfântul Hrisogon a răspuns: „Hrisogon scrie Anastasiei: Totdeauna înaintea luminii merge întunericul, după boală se întoarce sănătatea şi după moarte se făgăduieşte viaţă. Cu un sfârşit se încheie cele potrivnice ale lumii, ca şi cele cu bună norocire, ca nu prin scârbă să domnească deznădăjduirea, nici prin bucuria cea deşartă, înălţarea. Una este marea pe care umblă bărcile trupurilor noastre şi de o cârmă se conduc sufletele noastre la călătorie. Deci bărcile unora fiind tari, trec valurile fără vătămare, iar ale altora fiind slabe, chiar la ţărm sunt aproape de înecare, căci aproape este vremea ca să piară cei ce nu cugetă a veni la limanul cel mântuitor. Iar tu, o, slujitoarea lui Hristos, cea fără de prihană, leagă-te cu tot gândul de crucea lui Hristos şi te pregăteşte spre lucrul Domnului întru care, după ce vei sluji după dorinţa ta, cu mucenicească prăznuire vei trece către Hristos".

Cu această scrisoare a proorocit Sfântul Hrisogon despre grabnica pierzare a lui Pomplie, bărbatul ei cel rău; pentru că în zilele acelea a fost trimis de împăratul cu scrisori către împăratul perşilor şi, având a merge pe mare, s-a scufundat şi s-a înecat de un vifor ce s-a ridicat fără veste. Aşa a pierit ticălosul cu sunet, iar Sfânta Anastasia s-a izbăvit ca pasărea din cursa celui ce vânează, avându-şi curată fecioria sa. Apoi şi-a primit toată moştenirea ce-i rămăsese de la părinţii ei şi a început iarăşi, neoprită de nimeni, a merge pe la închisori şi pe la temniţe, slujind sfinţilor, răbdătorilor de chinuri ai lui Hristos, nu numai cu averea, ci şi cu priceperea sa mângâindu-i cu cuvinte folositoare şi deşteptându-i la bărbăţie, la răbdare şi la înfruntarea morţii pentru Hristos.

În acea vreme, împăratul Diocleţian zăbovind în Acvileia şi îngrijindu-se cu sârguinţă, ca nici unul din creştini să se tăinuiască ori să scape din mâinile lui, i s-a vestit de la Roma că s-au umplut

temniţele de mulţime de creştini, pe care în multe feluri muncindu-i, nu se leapădă de Hristosul lor, şi că toţi au învăţător pe Hrisogon, pe care-l ascultă, ţinându-se de învăţătura lui. Iar împăratul a poruncit ca toţi să fie daţi la munci şi la moarte, iar Hrisogon să se trimită la dânsul, căci socotea că dacă va birui pe Hrisogon, apoi va birui şi pe ceilalţi creştini.

Deci, fiind dus Sfântul Hrisogon la împăratul spre întrebare, îi urma lui de departe şi Anastasia. Şi văzându-l împăratul, mai întâi a vorbit cu dânsul cu cuvinte prea blânde, zicându-i: „Primeşte sfatul meu cel bun, o, Hrisogoane, şi te împărtăşeşte credinţei noastre. Fă cele plăcute zeilor şi îţi alege cele de bucurie, mai vârtos decât cele de nevoi, cum şi cele de folos, mai vârtos decât cele nefolositoare; şi să ştii că, nu numai de muncă făcându-te pe tine slobod, îţi vom dărui lumina cea dulce, ci şi îndată te vom pune eparh al cetăţii celei mari, adică peste Roma".

Sfântul a răspuns: „Eu un Dumnezeu am cunoscut şi pe El îl socotesc mai dulce decât toată lumina, mai iubit decât toată viaţa şi mai de folos decât toate comorile. În El cred cu inima şi cu gura Îl mărturisesc, cu sufletul Îl cinstesc şi genunchii mei spre El îmi plec, înaintea tuturor. Iar mulţimea zeilor tăi şi basmele şi pe diavoli niciodată nu-i voi cinsti, ca şi Socrat, care zice: «Se cuvine a fugi de aceia cu toată tăria, că sunt înşelători de oameni şi dovediţi ca pierzători de suflete». Iar darurile şi cinstirile cele făgăduite de tine mie, nu le socotesc mai bune decât visul şi umbra".

Deci neputând a răbda mai mult împăratul nişte graiuri ca acestea ale lui Hrisogon, a poruncit ostaşilor să-l ia, şi ducându-l într-un loc pustiu, să-i taie capul. Şi aceasta făcându-se, a aruncat trupul său în mare, iar în acele părţi unde l-a aruncat, nu departe, era preotul Zoil, bărbat sfânt, şi trei fecioare surori cu trupul şi cu duhul, adică Agapi, Hionia şi Irina. Acel preot, prin oarecare descoperire dumnezeiască, înştiinţându-se despre trupul Sfântului Hrisogon, l-a luat împreună cu capul, şi punându-l într-un sicriu, l-a ascuns în casa sa.

Iar la treizeci de zile i s-a arătat Sfântul Hrisogon în vedenie, zicându-i: „Să ştii că într-aceste nouă zile, acele trei fecioare ale lui Hristos, care vieţuiesc lângă tine, vor fi luate spre mucenicie, iar tu spune roabei Domnului, Anastasia, ca să aibă grijă de dânsele, deşteptându-le către nevoinţa cea cu bărbăţie, până când se vor încununa prin pătimire. Iar tu să fii cu bună nădejde că vei primi roadele cele dulci ale ostenelilor tale, căci degrabă te vei libera de aici şi te vei duce către Hristos, împreună cu cei ce au pătimit pentru El".

Şi s-a făcut această descoperire şi Sfintei Anastasia, care, fiind îndemnată de Duhul lui Dumnezeu, a venit la casa preotului, pe care niciodată nu-l întâlnise înainte şi l-a întrebat: „Unde sunt fecioarele acelea, despre care i s-a descoperit lui în vedenie că au să aibă sfârşit mucenicesc?" Deci, aflând casa lor, cu dragoste a vieţuit o noapte cu ele, spunându-le multe cuvinte mântuitoare de suflet şi pline de dumnezeiască dragoste, prin care le deştepta a răbda cu bărbăţie, până la sânge, pentru Mirele lor, Hristos. Apoi a văzut şi moaştele Sfântului Hrisogon, mucenicul lui Hristos şi al său iubit dascăl, şi a plâns lângă dânsele cu lacrimi fierbinţi, încredinţându-se rugăciunilor lui. Apoi iarăşi s-a întors în Acvileia şi s-a făcut precum a zis Sfântul Hrisogon preotului Zoil în vedenie, căci acel preot, în curgerea celor nouă zile, s-a mutat către Domnul.

Iar împăratul cel fără de lege, auzind de cele trei fecioare, a poruncit să le aducă la privelişte. Şi întâi a început a le momi cu blândeţe, lăudându-le cu cuvinte linguşitoare pentru frumuseţea lor, făgăduindu-le să le mărite după bărbaţi de bun neam şi bogaţi şi să le dăruiască multe şi mari daruri, dacă se vor închina idolilor. Iar cea mai mare în vârstă, care se chema Agapi, ca să-şi arate dragostea sa către Dumnezeu, cu multă îndrăzneală a răspuns: „Să nu pui nicidecum în mintea ta, o, împărate, că ne vom înfricoşa de muncile cele cumplite sau de moartea cea aspră sau că ne va birui pe noi strălucirea neamului sau că ne vom mâhni pentru frumuseţea trupului, sau că vei slăbi cu momeli tăria sufletului nostru, ca să vindem buna credinţă. Cu cât ne vei munci mai cumplit, cu atât ne vei folosi mai mult".

Deci văzând împăratul atâta îndrăzneală a acelei fecioare, s-a minunat. Şi având trebuinţă a se duce în Macedonia, le-a închis în temniţă. Şi a poruncit lui Dulţie, eparhul, ca să le ispitească cu sârguinţă şi să le muncească cu felurite munci. Iar Anastasia, împreună pătimitoarea, după obiceiul ei umblând pe la cei ce pătimeau prin închisori, îndată a venit şi la sfintele fecioare, pe care le-a mângâiat cu nădejdea ajutorului celui nedepărtat al lui Hristos şi cu biruinţă asupra vrăjmaşilor. Iar răul Dulţie, fiind foarte desfrânat şi înverşunat, văzând frumuseţea celor trei fecioare, a voit să le batjocorească. Deci s-a dus singur la temniţă, ca să împlinească cu fapta lucrul cel cugetat, dar Dumnezeu vrând să izbăvească pe roabele Sale de o ispită ca aceea, l-a făcut să greşească locul şi, socotind că intră în temniţă, a intrat într-o bucătărie, unde erau vase multe mânjite, pe care îmbrăţişându-le şi sărutându-le ca un beat din dragostea cea multă şi pângărită, socotind că erau acolo fecioarele acelea, s-a făcut negru şi plin de funingine pe toată faţa.

După aceea ieşind afară ca să meargă la palatul său, nimeni nu l-a cunoscut că este eparhul, ci socoteau că este un ieşit din minţi şi îndrăcit. Deci unii râdeau de dânsul, iar alţii îl băteau ca pe un ieşit din minţi. Şi ajungând cu multă greutate la palat, nu-l lăsau ostaşii să intre înăuntru, ci îl împingeau afară şi îi dădeau ghionturi. Pentru că nimeni nu credea să fie eparhul, ci abia târziu rudeniile sale l-au cunoscut şi l-au adus în casa lui, şi după ce şi-a venit în simţiri zicea că i-au făcut aceasta creştinii cu farmecele, mâniindu-se asupra lor foarte mult. Deci a adus pe cele trei fecioare înaintea lui şi a poruncit să le dezbrace de haine şi să le dezgolească cu totul ca să le poarte prin târg, spre răzbunarea ruşinării lui. Dar, o, lucrurile Tale cele slăvite, Doamne, Ziditorule a toate! s-au făcut cămăşile lor ca nişte piei şi s-au lipit aşa de trupurile lor, încât n-au putut nicidecum să le dezvelească chinuitorii, şi toţi s-au înspăimântat de o minune înfricoşată ca aceea.

Încă şi altă minune a urmat, căci dintr-această pricină a orbit eparhul, prin puterea cerească, încât ridicându-l de pe scaun, ca pe o iarbă neînsufleţită, l-au pus în pat, iar în locul lui a venit eparh, de la împărat, un altul cu numele Sisinie. Acesta a aruncat în foc pe Sfânta Agapi şi pe Hionia, unde s-au şi sfârşit, dându-şi sufletele lui Dumnezeu, iar trupurile lor au rămas în foc întregi şi nevătămate, neatingându-se focul nici de părul lor şi nici de haine. Drept aceea, iubitoarea de mucenici Anastasia a luat sfintele lor moaşte şi le-a îngropat cu multă evlavie, rugându-se lui Dumnezeu totdeauna să o învrednicească şi pe dânsa a lua cununa cea mucenicească.

Iar pe Sfânta Irina o momea, de asemenea, Sisinie eparhul şi o îndemna ca să jertfească; dar ea, nesupunându-se, a început a o înfricoşa. Apoi văzând că nu se supune, a zis către dânsa: „Să ştii că de nu mă vei asculta, te voi pune la un loc arătat şi văzut de tot poporul, unde să vină fiecare să te batjocorească şi să-ţi spurce sufletul şi trupul". Iar ea a răspuns: „Nădăjduiesc în Stăpânul meu Iisus Hristos, că-mi va izbăvi picioarele mele de cursele tale şi va păzi sufletul meu neîntinat; iar dacă mă voi întina cu sila, pentru aceasta nicidecum n-am păcat, că fără de voia mea se face".

Atunci ighemonul a dat-o pe dânsa ostaşilor s-o ducă la casa de desfrânare şi a poruncit să meargă la dânsa, fără de sfială, oricare ar voi. Dar Dumnezeu n-a zăbovit, ci a trimis pe sfinţii săi îngeri ca pe nişte ostaşi şi au dus-o pe dânsa deasupra unui munte, parcă în ciuda ighemonului, care, văzând o minune ca aceasta, n-a încetat cel neputincios de a face război cu Atotputernicul Dumnezeu şi a alergat nebunul la munte călare, ca să o ia cu sila. Şi iarăşi a urmat o

minune, căci vedea pe fecioara de departe, dar nu putea să se apropie nicidecum de dânsa, că îl împiedica o putere dumnezeiască nevăzută, ca şi cum ar fi fost înaintea lui un zid nebiruit. Apoi având ochi, nu vedea şi alerga împrejurul muntelui pipăind fără folos, şi s-a muncit în deşert, până seara rătăcind. Atunci un ostaş aruncând cu săgeata asupra muceniţei, a trecut aceea printr-însa, astfel voind Dumnezeu. Iar sfânta, mulţumind lui Hristos că a păzit-o pe dânsa fără prihană, şi-a dat fericitul său suflet în mâinile Lui.

Iar după ce s-a dus ighemonul, Sfânta Anastasia a luat moaştele ei şi le-a îngropat împreună cu celelalte, cu cinste şi cu mirositoare tămâieri. Apoi Sfânta Anastasia umbla din cetate în cetate şi din latură în latură, slujind sfinţilor care erau ţinuţi prin legături, chivernisind cu averile sale pe legaţii lui Hristos, ducându-le de mâncare, de băutură şi de toate doctoriile; apoi făcând uşurare celor ce erau în strâmtorare mare şi celor ce slăbeau cu trupul, şi cumpărându-le cu aur de la străjeri uşurarea din legăturile cele grele şi de lungă vreme. Pentru această pricină, ea s-a numit vindecătoare de răni, căci pe mulţi i-a dezlegat în taină din legături. Prin purtarea sa de grijă multora a adus uşurare, pe mulţi i-a tămăduit de răni nevindecate, ostenindu-se cu mâinile sale, şi doftorindu-i pe mulţi care erau pe jumătate morţi i-a înviat prin slujirea sa şi i-a făcut sănătoşi pentru muncile ce erau să vină.

Căci Sfânta Anastasia învăţase şi meşteşugul doftoriei şi singură tămăduia pe cei răniţi şi pe mâinile sale îi purta pe aceia, care nu puteau să-şi ţină nici picioarele, nici mâinile, având-le sfărâmate şi rănite pentru Hristos. Apoi singură le dădea acelora hrană în gură, îi adăpa, le oblojea rănile şi bubele şi le curăţa prisosinţele. Şi aceasta singură îi era ei mare bucurie şi veselie, de a sluji cu osârdie, ca însuşi lui Hristos, acelora care pătimeau pentru mărturisirea numelui celui preadulce al Domnului. Pentru aceasta cu tot cugetul se îngrijea, în toate chipurile se sârguia şi întru aceasta se ostenea cu toată tăria, biruind neputinţa firii sale cu tăria sufletului, cu bărbăţia şi cu dragostea către Dumnezeu şi către cei de aproape; iar mai vârtos către sfinţii pătimitori, care totdeauna sunt aproape de Dumnezeu, despre care zicea împreună cu David: *Iar mie foarte îmi sunt cinstiţi prietenii tăi, Dumnezeule.*

Apoi mergând Sfânta Anastasia, vindecătoarea de răni, în Macedonia şi acolo îndeletnicindu-se în obişnuita slujire a sfinţilor, a făcut cunoştinţă cu o văduvă foarte tânără cu numele Teodoti, care era cu neamul din părţile Bitiniei, din cetatea Niceea. Aceasta a rămas văduvă cu trei prunci, după bărbatul său care murise, şi îşi

avea sălăşluirea în Macedonia, petrecându-şi zilele văduviei sale cu dreaptă credinţă şi întru creştinească mărturisire. Iar fericita Anastasia era găzduită de multe ori la aceea văduvă, iubind-o ca pe o roabă credincioasă a lui Hristos şi mângâindu-se împreună cu dânsa, prin cuvinte înţelepte, pentru dragostea lui Dumnezeu - pentru care, o, cât de mulţi sfinţi şi-au pus cu osârdie sufletele lor! Iar după câtăva vreme, Teodoti a fost cunoscută că este creştină; deci au prins-o şi au dus-o la împăratul spre întrebare. Acolo unul din cei de faţă, cu numele de Levcadie, rănit fiind de frumuseţea ei, a rugat pe împărat să i-o dea de femeie şi să nu o piardă pe ea. Iar împăratul îndată s-a învoit la cererea lui, nădăjduind că mai degrabă va reuşi bărbatul acela s-o întoarcă spre zei.

Deci luând Levcadie în casa sa pe Teodoti, împreună cu fiii săi, ce n-a făcut ca s-o amăgească? A rugat-o, a sfătuit-o, a momit-o şi a îngrozit-o ca să facă aceste două: adică, să se lepede de Hristos şi să voiască a-i fi lui femeie. Iar Teodoti răspundea: „De pofteşti bogăţiile mele, iată, toate ţi le dau de bună voie, iar de te sârguieşti a mă avea pe mine de femeie, nu nădăjdui, ci lasă-mă să slujesc lui Hristos, ca în locul tuturor bogăţiilor, numai pe Hristos să-l moştenesc. Iar dacă, iubind frumuseţea mea, mă pofteşti şi te nevoieşti a mă întoarce de la Hristosul meu, apoi să ştii că alegi lucrurile cele cu neputinţă; căci mai lesne vei schimba frumuseţea mea în urâciune şi viaţa în moarte, decât să poţi întoarce mintea mea de la Hristos şi să mă aduci spre a voi nunta cu tine".

În acele zile, Levcadie a fost nevoit a merge cu împăratul într-un loc. Deci s-a dus lăsând pe Teodoti în casa sa şi a zăbovit în acea cale multă vreme. Astfel Teodoti, având puţină linişte, slujea împreună cu Sfânta Anastasia, celor legaţi; pe cei bolnavi tămăduindu-i, pe cei morţi îngropându-i şi pe cei vii întărindu-i spre mai mari nevoinţe. Şi iarăşi s-a vestit lui Diocleţian că s-au umplut temniţele de prin cetăţi de creştini şi nu mai este loc pentru alţii. Atunci păgânul tiran a poruncit ca să-i piardă pe toţi într-o noapte cu felurite chinuri, ca să deşerte temniţele pentru primirea altor creştini. Şi aşa a fost rânduită o noapte pentru acel lucru rău, când mulţime mare de mucenici au fost trimişi către ziua cea neînserată, trupurile lor adormind cu somnul a multe chipuri de morţi. Că pe unii i-au ucis cu sabia, pe alţii i-au înecat în apă, pe alţii i-au ars cuptoarele cele de foc, iar pe alţii i-au primit de vii sânurile pământului, că săpând şanţuri şi gropi adânci şi aruncându-i acolo de vii, i-au astupat cu pământ şi cu pietre.

Iar a doua zi, iubitoarea de mucenici, fericita Anastasia, venind după obiceiul ei la una din temniţe şi neaflând pe nimeni, a umplut văzduhul de plângere şi de tânguire. Şi, fiind întrebată de ostaşii ce se întâmplaseră acolo, pentru ce se tânguieşte astfel, ea a răspuns: „Caut pe robii Dumnezeului meu, care erau ieri într-această temniţă şi acum nu ştiu unde sunt". Iar ei cunoscând că este creştină, îndată au luat-o şi au dus-o la Flor, ighemonul Iliricului, şi întrebând-o ighemonul dacă este creştină, ea a răspuns cu mare glas: „Cu adevărat sunt creştină şi ceea ce-ţi este urâciune, aceea îmi este iubit, iar numele creştinesc, care la voi este de hulă, acela îmi este de cinste şi de laudă".

După ce s-a înştiinţat ighemonul despre patria şi despre bunul ei neam, cum că este din Roma şi de neam luminat, a întrebat-o: „Dar ce te-a silit pe tine la aceasta de ai lăsat Roma, patria cea preaslăvită şi ai venit aici?" Răspuns-a sfânta: „Ce altceva, decât glasul Domnului meu, Cel ce mă cheamă către El, că Aceluia urmând, am lăsat patria şi prietenii şi luând crucea Hristosului meu, cu picioarele grabnice şi vesele, am pornit în urma Lui". Zis-a ighemonul: „Unde este Acela pe Care îl numeşti Hristos?" Răspuns-a sfânta: „Nu este loc care să nu aibă pe Hristos, căci este în cer, este în mare, este pe pământ, este încă şi în toţi cei ce-L cheamă şi se tem de El, luminându-i la minte şi totdeauna petrecând împreună cu dânşii". Zis-a ighemonul: „Unde sunt aceia care se tem de Hristosul tău, despre Care grăieşti? Spune nouă ca să-i ştim". Sfânta a răspuns: „Până acum au fost împreună cu noi pe pământ cu trupul, iar acum lăsând cele de jos, sunt în ceruri şi privesc la noi din înălţime. Pentru că moartea ce au primit pentru Hristos, le-a mijlocit aceasta, într-al căror număr doresc să fiu numărată şi eu şi poftesc a merge pe aceeaşi cale, pe care au mers ei".

Şi neputând ighemonul a-i face vreun rău mai înainte de a înştiinţa pe împărat pentru dânsa – ea fiind romană de neam mare –, a scris toate cele despre Anastasia şi a trimis-o la Diocleţian. Iar el ştiind prea bine pe părinţii ei, pe bărbatul ei şi pe dânsa, şi înţelegând cum că risipeşte averea rămasă de la părinţii săi, miluind pe creştinii cei săraci, a vrut s-o ia de la dânsa ca s-o moştenească el, şi a poruncit s-o aducă pe Anastasia înaintea sa. Şi văzând-o, îndată a început a o întreba de avere, iubind mai mult bogăţia decât pe zeii săi. Şi zicea: „Unde sunt vistieriile care ţi-au rămas de la tatăl tău?" Sfânta a răspuns: „De mi-ar fi rămas ceva din vistieriile şi averile moştenite, prin care aş fi putut sluji mai mult robilor Hristosului meu, apoi nu m-aş fi dat în mâinile celor ce caută sânge creştinesc.

Dar de vreme ce le-am împărţit pe toate, precum se cădea, şi mi-a rămas numai singur trupul, acum şi pe dânsul mă sârguiesc a-l aduce dar Hristosului meu".

Împăratul văzând vorba ei cea liberă şi pricepând într-însa mărimea sufletului cel cu bărbăţie, apoi, nenădăjduind a o birui cu cuvinte, nici a lua ceva din bogăţia ei, de a cărei împărţire auzise, se temea a se da mai mult în vorbă cu dânsa, ca să nu fie ruşinat de cuvintele ei cele înţelepte. Deci a poruncit să o ducă la eparh, zicând: „Nu se cuvine mărimii împărăteşti a vorbi cu o femeie fără minte". Şi a început eparhul a vorbi către dânsa cu cuvinte de pace, zicând: „Pentru ce, o, femeie, nu voieşti a aduce jertfă zeilor, precum aducea tatăl tău şi de ce, lăsându-i pe dânşii, cinsteşti pe Hristos? Oare nu ştii că S-a născut din iudei şi a fost omorât de ei ca un făcător de rele?" Anastasia zise: „Şi eu am avut în casa mea zei şi zeiţe de aur, de argint şi de aramă şi i-am văzut că sunt deşerţi, fiind numai odihnă a păsărilor, sălaş al păianjenilor şi al muştelor. De aceea, luându-i, i-am aruncat în foc, scăpându-i de necinstea păsărilor, a păianjenilor şi a muştelor şi mi-au ieşit din foc bani de aur, de argint şi de aramă. Iar cu acei bani am hrănit pe mulţi flămânzi, pe cei goi i-am îmbrăcat, pe cei neputincioşi i-am ajutat şi pe cei ce le trebuiau câte ceva i-am îndestulat; şi aşa pe zeii cei ce stau deşerţi şi fără nici o treabă, i-am făcut multora de trebuinţă".

Eparhul a strigat cu mânie: „Acest lucru al tău fără de Dumnezeu, nici nu voiesc a-l auzi cu urechile". Iar sfânta, râzând, a zis: „Mă mir de înţelepciunea ta, o! judecătorule, că numeşti faptele mele fără de Dumnezeu. Căci, de ar fi fost în acei idoli fără suflet măcar numai o simţire sau vreo putere oarecare, apoi ce i-ar fi oprit a scăpa din mâinile celor ce-i sfărâmau sau să facă izbândă asupra acelora sau chiar de la voi să fi cerut ajutor? Dar nici ei singuri nu ştiau că rabdă ceva". Judecătorul, tăind vorba, a zis: „Preadumnezeiescul nostru împărat a poruncit ca toate cuvintele deşarte lăsându-le, din două să alegi una: sau să te pleci să jertfeşti zeilor, sau să te pierdem rău". Sfânta a răspuns: „A muri pentru Hristos nu este pieire, ci odihnă în viaţa cea veşnică".

Şi după mai multe cuvinte zise unul împotriva altuia, eparhul, văzând că sfânta este neînduplecată, s-a dus şi a spus împăratului. Iar Diocleţian, mâniindu-se foarte şi gândindu-se ce va face cu dânsa, unul din sfetnici l-a sfătuit ca s-o dea lui Ulpian, arhiereul Capitoliei, ca acela sau cu cuvinte să o înduplece sau să o silească prin munci, iar de nu se va pleca, să o piardă prin moarte şi toată averea ei, câtă a mai rămas, să se ia la Capitoliu. Deci plăcându-i împăratului acest

sfat, a trimis îndată pe Anastasia lui Ulpian, mai marele tuturor slujitorilor idoleşti.

Iar Ulpian luând-o, a dus-o cu cinste în casa sa, vrând cu vicleşug a o înduplеca mai lesne decât cu îngroziri. Şi, după multe vorbe sfătuitoare şi linguşitoare, a pus înaintea ei de amândouă părţile lucruri potrivnice, toate cele frumoase ale lumii acesteia şi toate uneltele de muncă, care sunt înfricoşate vederii. De o parte pietre scumpe, iar de alta săbii ascuţite de amândouă părţile; aici paturi de aur şi de cristal, împodobite cu aşternuturi de mult preţ, iar dincolo paturi de fier arse, pline de cărbuni aprinşi. De o parte gherdanuri, cercei şi diferite feluri de podoabe de aur şi de mărgăritar, iar de alta obezi, lanţuri şi legături de fier; aici oglinzi luminate şi toate cele ce sunt de trebuinţă spre împodobirea femeiască, iar acolo piepteni de fier, gătiţi spre dărăpănarea trupului, cleşti şi ţepi de fier pentru ruperea lui. De o parte haine frumoase şi foarte scumpe, iar de alta hârburi şi pânze aspre cu care s-au obişnuit muncitorii a freca rănile mucenicilor.

Şi pentru ce a făcut aceasta acel om viclean şi maestru? Pentru ce a pus împotriva celor frumoase, pe cele înfricoşate, împotriva celor de bucurie, cele de scârbă şi împotriva celor moi, pe cele aspre? Pentru aceea, ca ori să o înşele cu acelea, ori să o înfricoşeze cu acestea pe mireasa lui Hristos, care nu băga seamă de amândouă; nici pe cele frumoase nu le poftea, nici de cele aspre nu se temea, ca să fugă; ci se pleca cu mai mare voinţă spre uneltele de muncă, decât către podoabele cele scumpe femeieşti. Şi ce a sporit ticălosul? Numai în ceea ce zicea proorocul: *şi a minţit strâmbătatea sieşi*. Căci toate acelea, neştiind el, le-a rânduit spre a sa ruşinare şi înfruntare, că de aici s-a văzut mai multă bărbăţie şi dragoste a aceleia pentru Hristos, şi că scornirea şi măiestria lui este deşartă, şi în zadar şi-a arătat vicleşugul şi înşelăciunea, zicând către sfânta: „Alegeţi din amândouă părţile ceea ce doreşti".

Atunci Anastasia, căutând spre cele lumeşti, a zis: „Ale tale sunt acelea, diavole, şi ale celor ce slujesc ţie, cu care împreună vei fi dat veşnicei pierzări". Apoi, uitându-se la lanţuri şi la toate uneltele de muncă a zis: „Cu acestea înfăşurându-mă, mai frumoasă şi mai plăcută mă voi arăta lui Hristos, preaiubitul meu Mire; pe acestea le voiesc, iar pe acelea le trec cu vederea. Pe acestea le caut, iar de acelea mă lepăd; pe acestea le iubesc pentru Domnul meu cel iubit, iar pe acelea le urăsc şi le scuip". Iar slujitorul idolesc cruţând-o şi nedeznădăjduindu-se încă de schimbarea gândului ei, i-a dat trei zile de gândire. Dar muceniţei, părându-i cu greu aceasta, a zis:

„Pentru ce întârzii vremea? Pentru ce nu mă munceşti îndată? Ce mai voieşti să auzi de la mine, decât aceasta ce zic acum: zeilor tăi nu voi jertfi, iar voii tale şi împăratului tău, nu mă voi supune, ci voi aduce jertfă de laudă împăratului cerurilor, Dumnezeului meu celui fără de moarte, pentru Care îmi pun sufletul şi trec cu vederea muncile tale, ca să câştig pe Hristos, Care este viaţă veşnică?"

Slujitorul idolesc a zis: „Au doară şi tu îţi alegi moartea asemenea cu a Hristosului tău, nebuno?" Iar muceniţa, auzind de moartea lui Hristos, s-a umplut de bucurie şi a zis: „Amin, amin, fie mie aceasta, Hristoase Împărate!" Atunci a întrebat-o slujitorul idolesc: „Ce este cuvântul acesta: amin?" Răspuns-a sfânta: „Tu nu eşti vrednic nici a înţelege cuvântul acesta, nici a-l grăi, că nimeni din cei cu minte, nu toarnă mirul cel de mult preţ în vasul putred".

Deci a poruncit Ulpian să o ducă pe dânsa până în trei zile la nişte femei cunoscute ei, care îi erau mai înainte vecine şi prietene, ca să o înduplece pe dânsa cu vorba lor şi să-i moaie inima, ca să se întoarcă la zeii părinteşti. Şi ce nu-i făceau acele femei viclene şi necurate? Câte cuvinte, câte sfaturi linguşitoare şi graiuri ispititoare care sunt obişnuite femeilor, nu turnau în urechile ei, aducându-i aminte de frumuseţile şi dulceţile lumii acesteia? Dar ea *s-a făcut ca un surd ce nu aude şi ca un mut ce nu-şi deschide gura sa*. Şi în acele trei zile n-a băgat în gura sa nici mâncare, nici băutură, ci a petrecut neîncetat strigând în inima sa către Hristos, Mirele său.

Iar după acele trei zile, văzând Ulpian, slujitorul idolesc, pe Sfânta Anastasia stând în mărturisirea lui Hristos, ca un stâlp neclintit şi ca un munte nemişcat, a judecat să o dea la chinuri. Dar mai întâi a poftit ticălosul (rănindu-se de frumuseţea ei) să întineze pe porumbiţa lui Hristos cea curată. Dar când a vrut să se atingă de dânsa, îndată a orbit şi mare durere a cuprins capul lui, încât răcnea ca un nebun şi striga către zeii săi, cerând ajutor. Şi a poruncit să fie dus în capiştea idolească, nădăjduind că va dobândi vindecare de la aceia cărora le slujea, dar a primit în loc de ajutor, mai mare vătămare şi în loc de viaţă, moarte. Că acolo rău şi-a lepădat sufletul său şi s-a dus în iad la zeii săi. Şi a ieşit vestea despre minunea aceea la multe popoare, iar Sfânta Muceniţă Anastasia a fost eliberată.

Şi ieşind de acolo, a mers la Teodoti, cea mai sus pomenită, sora ei duhovnicească, care petrecea în casa lui Levcadie, comitul, şi i-a povestit toate cu de-amănuntul câte a răbdat şi minunea ce a făcut Dumnezeu, precum şi mila ce a arătat spre dânsa. Apoi, după puţine zile, a venit şi comitul, întorcându-se din Bitinia şi iarăşi silind-o în chipul cel dintâi pe Teodoti, cu cuvinte bune şi cu îngroziri, o

îndemna pe ea către amândouă fărădelegile, adică către necuraţii idoli şi către necurata nuntă. Şi văzând cum că nimic nu sporeşte, apoi înştiinţându-se şi despre Anastasia, care era acolo, s-a umplut de mare mânie; şi îndată luând pe Anastasia şi legând-o, a dat-o judecăţii. Iar pe Teodoti, împreună cu copiii săi, a trimis-o legată la Nichita, antipatul Bitiniei, spunându-i prin scrisoare toate cele despre dânsa.

Şi adusă fiind fericita Teodoti la antipatul acela şi în divan fiind întrebată, când a început judecătorul a o îngrozi cu munci, fiul ei cel mai mărişor, cu numele Evod, a zis: „Noi, o, judecătorule, nu ne temem de muncile omeneşti, care s-au obişnuit a mijloci trupului nestricăciune, iar sufletului nemurire, ci ne temem de Dumnezeu Care are putere să piardă trupul şi sufletul în gheena cea de foc!" Iar judecătorul îndată a poruncit ca înaintea ochilor maicii sale să-l bată pe copil cu vergi, până la sânge. Iar maica privind la aceea, se bucura şi întărea pe fiul său cu cuvinte ca să rabde cu bărbăţie. După aceasta a dat pe sfânta unui oarecare om desfrânat şi înverşunat, cu numele Ertac, căruia îndată ce s-a apropiat de dânsa, i s-a schimbat toată faţa lui şi a început a-i curge sânge din nas. Apoi a strigat către antipat, zicând: „Vai mie, cum am pus mâna pe Teodoti, am văzut un tânăr bine încuviinţat şi preastrălucit, care mi-a dat o palmă atât de tare încât mi-a zdrobit nările".

Acestea auzindu-le neînţelegătorul acela şi o minune ca aceasta văzând-o, în loc să cunoască pe Dumnezeu, Care păzeşte curăţenia celor cu întreagă înţelepciune, el mai vârtos a înnebunit şi nu a crezut, ci a socotit că este vrăjitorie, şi ispitea pe muceniţă cu înfricoşări, zicând: „De nu te vei închina nemuritorilor zei, vei vedea înjunghiaţi înaintea ta pe iubiţii tăi fii". Iar sfânta a zis: „Aceasta o şi doresc, ca fiind vie, să trimit către Stăpânul Hristos pe fiii mei, la limanul cel mântuitor, şi atunci şi eu să le urmez, ca împreună să ne veselim totdeauna". Cuvintele acelea foarte mult au tulburat pe tiran. Pentru aceea a poruncit să ardă un cuptor, în care a intrat maica cu fiii, bucurându-se şi mulţumind Domnului. Şi astfel şi-au dat sfintele lor suflete în preacuratele Lui mâini. În acest chip Sfânta Teodoti, împreună cu fiii săi, au primit fericitul sfârşit.

Iar Sfânta Anastasia, vindecătoarea de răni, era ţinută în acea vreme în legături la ighemonul Iliricului. Acela fiind iubitor de aur şi auzind că Anastasia este din cei bogaţi şi are multe averi, a chemat-o de o parte şi i-a zis: „Te ştiu pe tine, o, femeie, că eşti bogată şi ai credinţa creştină, şi singură nu tăgăduieşti aceasta. Deci, ascultă porunca Hristosului vostru, Care cu lege vă porunceşte să treceţi cu vederea toate bogăţiile şi să vă faceţi săraci. Lasă-mi bogăţia ta,

moştenirea şi toate averile, şi tu făcând aceasta, două lucruri vei dobândi: porunca lui Hristos vei împlini şi din mâinile noastre te vei elibera; apoi fără de temere şi neoprită, vei sluji Dumnezeului tău".

Iar preaînţeleapta Anastasia la aceasta a răspuns cu bună înţelegere: „Dar, o, judecătorule, este în Evanghelie zis de Hristosul meu: *Vindeţi averea ta şi o dă săracilor şi vei avea comoară în cer.* Dar tu, fiind bogat, cine ar fi atât de nebun ca să-ţi dea ţie bogăţiile, care sunt ale săracilor. Şi aceluia ce vieţuieşte în desfrânări şi mâncăruri bune, cine ar fi atât fără de minte, ca să-i dea hrana celor flămânzi? De te voi vedea pe tine flămând şi însetat, gol şi bolnav şi aruncat în temniţă, atunci cu cuviinţă voi face ţie ceea ce ni se porunceşte nouă de Hristos: te voi hrăni şi adăpa, te voi îmbrăca şi cerceta, îţi voi sluji şi ajuta, dându-ţi cele de trebuinţă".

Iar ighemonul, mâniindu-se, a închis-o într-o temniţă întunecoasă şi a chinuit-o cu foamea timp de treizeci de zile. Dar ea se hrănea cu nădejdea către Hristos, Domnul său, căci Acela îi era hrană dulce şi mângâiere întru strâmtorare. Şi în toate nopţile i se arăta Sfânta muceniţă Teodoti, care umplea inima ei de bucurie şi o întărea. Şi vorbind multe cu dânsa Anastasia, odată a întrebat-o: „Cum vine ea la dânsa după moarte?" Iar Teodoti i-a spus că sufletelor mucenicilor li s-a dat acest dar deosebit de la Dumnezeu, ca, după ducerea lor de la cele pământeşti, să vină către cei care ar voi şi să vorbească cu dânşii şi să-i mângâie. Apoi, după ce au trecut treizeci de zile, văzând-o ighemonul, că n-a slăbit de foame, ci este sănătoasă şi cu faţa luminată, s-a mâniat asupra celor ce au străjuit-o, socotind că i-au dat hrană şi, închizând-o într-o temniţă mai întunecoasă, pecetluind-o cu pecetea sa şi punând strajă mai credincioasă, alte treizeci de zile a chinuit-o cu foame şi cu sete. Iar ea ziua şi noaptea se hrănea şi se adăpa cu lacrimi, neîncetat rugându-se lui Dumnezeu.

După aceasta scoţând-o şi văzând neschimbarea feţii ei, a osândit-o la moarte, ca împreună cu alţi osândiţi pentru felurite faceri de rele, să se înece în mare. Şi era între dânşii un bărbat dreptcredincios, cu numele Evtihian, care pentru Hristos fiind lipsit de toată averea sa, spre aceeaşi moarte îl duceau. Deci, punându-i pe toţi în corabie, i-au dus pe mare. Şi ajungând în mijlocul mării, ostaşii s-au suit într-alt caic ce era pregătit pentru dânşii, iar corabia cu cei osândiţi, sfredelind-o în multe locuri şi făcând-o să se scufunde, ei au ieşit la mal.

Iar când erau să se scufunde, deodată cei ce erau în corabie au văzut pe Sfânta muceniţă Teodoti tocmind pânzele şi îndreptând corabia către mal, şi aşa au plutit fără primejdie. Şi toţi cei osândiţi,

văzând acea minune şi fiind mântuiţi de înecare, au căzut la picioarele celor doi creştini, adică înaintea lui Evtihian şi a Anastasiei, vrând să se facă creştini. Deci, ieşind fără vătămare la mal, au fost învăţaţi credinţa în Domnul nostru Iisus Hristos de către cei doi şi s-au botezat. Şi toate sufletele care s-au mântuit de înecare şi au crezut în Hristos erau o sută douăzeci. Şi înştiinţându-se despre aceasta ighemonul şi prinzându-i pe toţi, i-a pierdut cu felurite chinuri. Iar pe Sfânta Muceniţă Anastasia a poruncit să o întindă între patru stâlpi, să o lege şi să o ardă cu foc.

Şi astfel şi-a săvârşit nevoinţa pătimirii sale fericita vindecătoare de răni, dezlegându-se din legăturile cele trupeşti şi ducându-se către dorita uşurare cerească. Iar sfântul ei trup, cerându-l la femeia ighemonului o oarecare femeie dreptcredincioasă, cu numele Apolinaria, l-a luat nevătămat de foc şi l-a pus în grădina casei sale. Apoi, după o vreme, încetând prigoana, a ridicat biserică peste mormântul ei. Iar după mulţi ani acele cinstite moaşte ale Sfintei Muceniţe Anastasia au fost aduse în Constantinopol, spre apărarea şi mântuirea cetăţii şi întru slava lui Hristos, Dumnezeul nostru, preamărit împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, în veci. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A DOUĂZECI ŞI TREIA

PĂTIMIREA CELOR ZECE SFINŢI MUCENICI DIN CRETA

Ţinând Deciu sceptrul împărăţiei Romei, a pus în insula Creta pe un ighemon, asemenea cu dânsul la nume şi la obicei, căci se asemăna împăratului său cu asprimea, cu tirania şi cu prigoana creştinilor. Acesta sosind în insula Creta, îndată a poruncit să caute spre a munci pe toţi cei ce cred în Hristos. Deci, se aduceau la dânsul cei tari în credinţă, pe care, după multe ispitiri şi munci, cu felurite morţi îi pierdea.

În acea vreme o ceată, în număr de zece bărbaţi aleşi, a fost prinsă şi adusă la ighemon. Aceştia erau cu neamul din diferite cetăţi: Teodul, Satornic, Evpor, Ghelasie şi Evnichian erau din cetatea Gortiniei; Zotic din Hios, Pompie şi Agatopul din Epinia, Vasilid din Chidonia şi Evarest din Iracleea. Însă toţi împreună se sârguiau a merge către cetatea din cer.

Aceştia, stând înaintea muncitorului, ce fel de cuvinte cu mult curaj nu au răspuns şi ce fel de bărbăţie nu au arătat! Pe ce cale a muceniciei n-au călătorit şi ce fel de muncă n-au biruit-o cu răbdarea! Căci au fost bătuţi, munciţi, târâţi pe pământ, cu pietre ucişi, batjocoriţi, scuipaţi şi au răbdat tot felul de batjocuri treizeci de zile! Iar în douăzeci şi trei ale lunii decembrie, pregătindu-se zi de judecată şi şezând ighemonul în divan, s-au adus răbdătorii de chinuri la întrebarea cea mai de pe urmă, plini fiind de mărime de suflet şi de îndrăzneală. Iar ighemonul se îndrăcea cu iuţimea şi cu nebunia, sârguitor fiind spre chinuri, ca să-i omoare cumplit; însă aceştia erau gata a răbda până la suflarea din urmă.

Deci, căutând ighemonul asupra lor cu faţa mânioasă şi ucigaşă, a zis: „Care este nebunia voastră, că nici nevoile, nici vremea nu

v-au putut învăţa pe voi a cunoaşte ce este de folos?" Apoi, ca şi cum i-ar fi înfricoşat cu mânia, a zis: „Jertfiţi zeilor, iar de nu, eu mai mult nu voi zice vouă nimic, ci voi veţi cunoaşte cine este Deciu, căruia nu voiţi a vă supune". La acestea au răspuns mucenicii: „Noi, o, ighemoane, şi cu cuvântul şi cu lucrul bine v-am adeverit vreme îndelungată, că nici zeilor nu vom jertfi, nici poruncii voastre nu ne vom supune". Iar ighemonul, tăind cuvântul lor, a zis: „Dar nu ţineţi seamă nici de munci, o, răilor?"

Sfinţii au răspuns: „Nicidecum nu ne temem de munci, ci încă îţi mulţumim prea mult, că ne-ai pregătit acest fel de ospăţ duhovnicesc (muncile cele pentru Hristos), şi l-ai pus înaintea noastră". Ighemonul a zis: „Dar nu va fi aşa, căci veţi cunoaşte cât este de mare puterea zeilor, pe care voi îi huliţi fără ruşine şi nici nu vă ruşinaţi de atâţia bărbaţi preaînţelepţi ce stau înainte, care cinstesc pe Die, cel mai întâi dintre zei, apoi pe Ira şi pe Rea, precum şi pe ceilalţi. Căci acum atât de mult veţi fi chinuiţi cu munci, încât nu numai îndrăzneala voastră se va pierde, ci şi alţii se vor înfricoşa, care vor fi asemenea ca voi, neascultători, numai de se vor afla unii ca aceia".

La aceasta iarăşi au răspuns bărbaţii cei curajoşi: „Pentru Die şi pentru maica lui, Rea, nimic să nu grăieşti, ighemoane, căci nu vorbeşti către cei ce nu ştiu. Noi am auzit de la părinţii noştri despre neamul lui, despre viaţa şi năravurile lui şi chiar de mormântul lui; de voieşti, acum îl vom arăta ţie; pentru că şi el s-a născut în Creta şi era mare muncitor celor ce vieţuiau în Creta. Şi atât era de neînfrânat şi iute spre spurcata amestecare, încât este ruşine a vorbi despre viaţa lui; iar prin meşteşugul vrăjilor şi al farmecelor, îşi schimba chipul cel adevărat într-altul, pentru prea mare neînfrânare; şi în tot ceasul se spurca cu amestecările cele de ruşine.

Iar unii, de aceeaşi patimă fiind biruiţi, au urmat spurcăciunii lui (pentru că ce este mai lesne decât aceasta, adică a urma răului), şi l-au socotit pe el că este zeu şi, zidindu-i lui capişte, i-au adus jertfe, ca ceea ce le plăcea lor, aceea şi zeului lor socoteau că este bine primită. Şi nu mai cugetau că desfrânarea este un păcat, ci, vai, încă şi cuviincios lucru socoteau a curvi şi a vieţui cu neînfrânare".

Acestea grăindu-le dumnezeiasca ceată, ighemonul se întărâta, încă mai mult se mânia şi poporul, repezindu-se ca să apuce pe mucenici, şi cu mâinile i-ar fi rupt, de nu i-ar fi oprit Deciu. Şi poruncind să fie tăcere, gândea ce fel de moarte mai cumplită ar afla asupra mucenicilor. Apoi îndată, după porunca ighemonului, mâinile muncitorilor au răpit pe sfinţi, spre a le da diferite chinuri, unora

unele, iar altora altele. Însă cruzimea şi mărimea durerilor erau pentru toţi asemenea. Pentru că unii dintr-înşii erau spânzuraţi şi cu unghii de fier strujiţi; vinele li se rupeau şi carnea le cădea la pământ, iar alţii cu pietre şi cu pari ascuţiţi erau răniţi pe coaste până la oase. Alţii cu plumb fiind bătuţi, li se dezlegau încheieturile, li se sfărâmau şi se rupeau oasele. Iar alţii într-alt chip erau schingiuiţi, încât nu poate urechea să audă acele munci cumplite; căci, precum celor ce sunt miloşi le este nesuferit a privi la acelea, aşa şi a le auzi numărându-se cu de-amănuntul este cu greu. Însă mucenicii, unele ca acestea primindu-le cu mare înlesnire, iar mai bine zis, cu mulţumire, le răbdau cu bărbăţie, încât păreau că se mâhnesc pentru lipsa unor munci mai mari.

Deci toţi alergau la dânşii, ca spre un lucru nou şi de mirare, adică şi necredincioşii şi credincioşii. Însă cei care păzeau credinţa în taină, alergau să se minuneze de bărbăţia pătimitorilor şi singuri să se întărească în credinţă; iar necredincioşii, ca să-şi bată joc de răbdarea sfinţilor şi să se bucure de rănile lor, uitându-se la muncile cele cumplite. Drept aceea, nu numai că nici unul nu era mişcat spre milostivire, ci mai vârtos spre cruzime îl îmboldeau şi pe ighemon şi pe muncitori. Astfel îndemnau aceştia pe ighemon, iar el poruncea şi muncitorii săvârşeau ceea ce li se poruncea.

Apoi crainicul striga: „Cruţaţi-vă, supuneţi-vă domnilor, jertfiţi zeilor". Iar în mijlocul atâtor dureri şi munci, mucenicii erau mai presus de toate cu bărbăţia şi cu răbdarea, mai presus de popor şi de crainic, de muncitori şi de însuşi ighemonul. Şi, mai înainte de toate, erau mai presus decât domnul lor, satana, şi decât toate puterile lui, pentru că toţi într-o unire şi într-un glas, strigau: „Creştini suntem, a lui Hristos jertfă, a lui Hristos junghiere, şi de-ar fi trebuinţă şi de mii de ori să murim, vom muri cu osârdie".

Iar dacă a văzut că toate muncile nu se bagă în seamă de sfinţii mucenici, Deciu, sluga satanei cea osârduitoare, deznădăjduind de a fi cu putinţă ca să-i silească şi să-i plece către jertfe, i-a condamnat la moarte. Deci sfinţii erau duşi spre ucidere de sabie, la un loc puţin mai departe de cetatea Alonium. Către acest loc grăbindu-se răbdătorii de chinuri, au arătat un lucru nou, căci în toată alergarea muceniciei, fiind cu un suflet şi cu un cuget, se certau care dintr-înşii să meargă mai întâi sub sabie şi să primească mai întâi cununa. Dar această ceartă a potolit-o Teodul – unul din acea dumnezeiască ceată –, zicând că acela va fi mai întâi dintre dânşii, care îşi va da capul sub sabie mai pe urmă decât toţi; pentru că, dacă nu se va înfricoşa şi nici nu va arăta vreo mâhnire sau schimbare a feţii,

văzând tăierea celorlalţi şi moartea, atunci cu adevărat mai ales se va arăta minunat nevoitor şi biruitor.

Deci a plăcut tuturor acest cuvânt al lui Teodul. Şi mai întâi au adus cântare lui Dumnezeu, zicând: *Bine este cuvântat Domnul, Care nu ne-a dat spre vânarea dinţilor lor. Sufletul nostru ca o pasăre s-a izbăvit din cursa vânătorilor*, şi celelalte ale acestui psalm. Apoi venind la locul cel numit, a făcut fiecare din ei rugăciune, zicând: „Iartă, Doamne, pe robii Tăi şi primeşte vărsarea sângelui nostru pentru noi, pentru rudeniile noastre şi prieteni şi pentru toată patria, ca să scape din întunericul necunoştinţei şi cu ochi curaţi să vadă buna credinţă, să Te cunoască pe Tine, Lumina cea adevărată, o, împărate veşnic". Astfel rugându-se, fiecăruia dintr-înşii li se tăia sfântul şi purtătorul de biruinţă cap, iar sufletele lor se înălţau cu bucurie către Hristos Dumnezeu.

Iar după sfârşirea tăierii sfinţilor, ducându-se gealaţii, unii din cei cunoscuţi au rămas să adune trupurile lor şi le-au îngropat cu cinste. Apoi, încetând prigoana şi strălucind sfânta credinţă, fericitul Pavel, episcopul Romei celei noi, adică al cetăţii marelui Constantin, mergând în insula Creta, a aflat nestricate moaştele acestor zece sfinţi mucenici şi le-a adus cu mare cinste în împărătească cetate, spre apărarea ei şi spre ajutorul tuturor celor ce le trebuiau ajutor. Cu ale căror rugăciuni să ne învrednicim şi noi a fi părtaşi bunătăţilor cereşti, pregătite lor cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia cu Părintele şi cu Sfântul Duh se cuvine cinstea şi slava în veci. Amin!

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, SFÂNTUL IERARH NIFON, EPISCOPUL CONSTANŢIANEI DIN EGIPT

În zilele împăratului Constantin cel Mare era în Constantinopol un boier al palatului împărătesc cu numele Savatie, care fiind iscusit în războaie, a fost ridicat de împărat la rangul de stratilat (general) în cetatea Mirupoliei. Deci mergând în locul acela, a fost primit de toţi cu multă cinste şi ceremonie şi mai ales de cel dintâi boier al cetăţii aceleia, cu numele Agapit. Agapit mergea adeseori la stratilat şi avea cu sine pe fiul său Nifon, care era copil ca de opt ani.

Într-una din zile, vorbind Savatie cu Agapit, voievodul l-a întrebat pe acesta dacă copilul ştie carte. Iar el a răspuns că nu ştie, fiindcă cetatea Mirupoliei era lipsită de dascăli. Voievodul a zis: „În Constantinopol se află dascăli iscusiţi şi dacă voieşti, trimite-l la casa mea să înveţe Sfintele Scripturi". Auzind aceasta, Agapit s-a bucurat foarte mult şi, mulţumind lui Savatie, i-a dat pe copil şi Savatie l-a trimis la Constantinopol în casa sa.

Deci mergând acolo Nifon, a fost primit cu dragoste de femeia lui Savatie şi a fost dat la un dascăl iscusit şi temător de Dumnezeu, numit Petre – care era preot şi locuia în casa voievodului –, ca să înveţe de la dânsul Sfintele Scripturi. Deci începând Nifon a învăţa, se sârguia cu multă osârdie. Şi aşa dor avea ca să înveţe, încât cea mai mare parte a nopţii zăbovea învăţând lecţiile sale. De aceea a învăţat mult, în puţin timp, pentru că era isteţ la minte şi se silea ca mai mult să se deprindă la învăţătură, având fericitul multă evlavie către cele dumnezeieşti. Şi era bun la obicei, blând şi smerit. Apoi alerga la sfintele slujbe ale Bisericii, ascultând nevoinţele mucenicilor ce se citeau şi minunându-se de osârdia şi mărimea de suflet pe care au arătat-o sfinţii. Apoi, unde afla vieţile sfinţilor cuvioşi şi ale mucenicilor, le citea cu multă dragoste şi luare-aminte şi avea de la dânsele mult folos. Pentru aceea iubea foarte mult liniştea, tăcerea, blândeţea şi smerenia, încât toţi se minunau, văzându-l că la o vârstă ca aceea copilărească, împlinea lucrurile bătrânilor.

Cuviosul Nifon avea încă şi multă milostivire către săraci şi îi îngrijea cât putea, dându-le cele de trebuinţă. Şi auzind de la un oarecare bărbat duhovnicesc că, pe lângă celelalte fapte bune, se cuvine să păzească şi fecioria, zicea în sine: „Oare putea-voi să împlinesc această faptă bună? Pentru că, a scăpa cineva de aprinderea trupului, îi trebuie mare silinţă. Cu toate acestea, de astăzi înainte, cu ajutorul lui Dumnezeu, să nu mai privesc mai mult la faţă de femeie". Şi de atunci foarte mult lua aminte de sine şi nu mai privea la nici o femeie.

Iar după ce a crescut cu vârsta şi a sporit în fapte bune, şi-a adus aminte de părinţii săi şi de patria sa. Deci voia să plece de la Constantinopol, iar femeia stratilatului neavând fii şi văzând viaţa şi faptele bune ale lui Nifon, căuta să-l oprească acolo, ca să-l facă fiu de suflet şi moştenitor al averii lor. Şi neputând să-l înduplece la aceasta, fiindcă şi Nifon avea multă dorinţă să se ducă la părinţii săi, se afla în mare mâhnire. Şi văzând-o pe dânsa întristată mai-marele curţii sale şi aflând pricina, i-a zis ei ca să-i dea lui în purtare de grijă pe Nifon şi el îl va face să uite de părinţi şi de patria sa.

Deci luându-l pe el mai marele curţii, îl ducea la adunările altor tineri desfrânaţi şi răsfăţaţi. Iar Nifon, tânăr fiind şi fără răutate, ca

să aibă o oarecare mângâiere în întristarea ce avea pentru părinţii săi, s-a dat la mâncări, la băuturi şi la benchetuiri, căci tinereţea cu uşurinţă se pleacă la unele ca acestea şi adeseori, după judecata cea de obşte, *vorbele cele rele strică obiceiurile cele bune*. Apoi, întunecându-se la minte din beţie, cel mai înainte tăcut, liniştit, blând şi smerit s-a făcut mult vorbitor, bârfitor, ocărător şi luător în râs, cântător de cântece deşarte, jucător şi răsfăţat. Şi uitând cu totul părinţii, rudeniile şi patria sa, apoi părăsind şi sârguinţa învăţăturilor şi de lucrarea faptelor bune depărtându-se, se îndeletnicea cu totul în desfătări şi beţii.

Deci văzându-l pe dânsul un cucernic şi bun creştin, cu numele Vasile, într-o ticăloasă stare ca aceasta, îi zicea adeseori: „Vai, ţie, Nifone! Că eşti numai cu trupul viu, iar cu sufletul ai murit acum şi numai umbra ta umblă înaintea oamenilor". Dar Nifon nu băga în seamă cuvintele acelea, iar alteori începea a suspina şi a plânge pentru păcatele sale. Însă fiind atras de obiceiurile cele rele, ca într-o mare se afunda în lucrurile cele necurate, deznădăjduindu-se de a sa mântuire şi zicând: „Eu de acum am pierit şi nu pot să mă mai întorc la pocăinţă; de aceea măcar aici să mă îndulcesc cu plăcerile acestea pământeşti". Şi atât de mult îi împietrise diavolul inima lui, încât nici rugăciune nu putea să facă vreodată, având totdeauna în sine o piatră zăcând pe inima sa. Iar doamna aceea, unde îşi avea Nifon locuinţa sa, văzând viaţa lui răzvrătită, se mâhnea în sine, zicând: „Vai mie, de unde mi-a venit această năpastă!" Şi de multe ori îl certa, ocărându-l şi chiar bătându-l, însă el neîndreptat petrecea.

Şi aceasta s-a povestit spre arătarea milostivirii celei mari a lui Dumnezeu, care face om cinstit din nevrednic şi din păcătoşi face drepţi, şi cum că nu este păcat care să poată birui iubirea de oameni a lui Dumnezeu; apoi şi noi, păcătoşii, să avem chip ca să nu ne deznădăjduim prin înecarea întru multe fărădelegi, ci să ne îndreptăm prin pocăinţă, ca şi acesta care bine s-a îndreptat. Căci cel ce era vas al păcatului, acela, mai pe urmă, prin pocăinţa cea adevărată, s-a făcut vas ales al Sfântului Duh, precum îndată vom arăta.

Avea Nifon un prieten cu numele Nicodim, care venind şi privind cu mirare la faţa lui, s-a înspăimântat, însă tăcea. Apoi Nifon a zis: „Ce priveşti aşa la mine ca la un necunoscut?" Iar Nicodim a răspuns: „Crede-mă, frate, că niciodată nu te-am văzut într-acest chip precum te văd acum, căci faţa ta este înfricoşată ca de arap". Acestea auzindu-le, tânărul s-a înfricoşat şi s-a ruşinat, acoperindu-şi faţa cu mâna, apoi s-a dus mâhnit. Şi mergând pe cale îşi zicea: „Vai, mie, păcătosul, dacă în lumea aceasta sunt negru cu sufletul şi cu trupul,

dar la judecata lui Dumnezeu cum voi fi? Cum mă voi arăta feţei lui Dumnezeu? Amar mie, pătimaşul, unde eşti acum suflete? Vai, mie, ce voi face, oare mă voi putea pocăi? Căci cum voi zice lui Dumnezeu, miluieşte-mă, făcând atâtea lucruri neplăcute înaintea lui?"

Acestea şi mai multe zicând în sine, a venit acasă mâhnit şi necăjit şi se tulbura de gândurile cele potrivnice. Pentru că gândurile cele bune îi ziceau: „Fă rugăciune noaptea către Dumnezeu, că precum voieşte El, astfel să rânduiască cele pentru tine". Iar cele rele îi ziceau dimpotrivă, astfel: „De vei face rugăciune te vei îndrăci şi vei fi tuturor de râs". Şi i se aducea în minte frică de la diavolul, care îi tulbura sufletul foarte rău. Iar el, abia întărindu-se puţin, şi-a zis: „Când umblam în desfrânare, nici un rău nu m-a întâmpinat, iar acum când voiesc a mă ruga lui Dumnezeu, voi pătimi ceva rău? Blestemat să fii tu, necuratule şi vicleanule diavol, care-mi aduci unele ca acestea!"

Şi făcându-se noapte, s-a sculat din pat şi a început a plânge şi a se bate în piept, zicând: „Cum am vieţuit cu bună credinţă şi cu obiceiuri bune în anii mei cei dinainte, iar acum am murit, cumplit rănindu-mă cu păcatele! Doamne, Dumnezeul meu, spre Tine am nădăjduit, mântuieşte-mă, ca nu cumva diavolul să răpească ca un leu sufletul meu, nefiind Cel ce izbăveşte".

Apoi stând el la rugăciune şi căutând către răsărit, iată a venit o negură întunecată ce s-a apropiat de dânsul şi l-a aruncat în boală şi în frică peste măsură. Atunci Nifon s-a înspăimântat şi zăcea în patul său, suspinând şi plângând pentru păcatele sale. Iar dimineaţa a venit în biserică şi, ridicându-şi ochii, a căutat spre icoana Preacuratei Fecioare Maria, Născătoarea de Dumnezeu. Şi suspinând, a zis: „Miluieşte-mă, apărătoarea creştinilor, ceea ce eşti cu dar dăruită, curată, ajută-mi pentru mila ta cea mare, că tu eşti nădejdea celor ce se pocăiesc". Acestea zicând, chipul Maicii Domnului a căutat la dânsul cu faţa veselă şi blândă.

Şi văzând Nifon această minune, s-a mirat şi a început a se bucura şi a se veseli cu inima. Apoi a zis: „O, adâncul iubirii de oameni a lui Dumnezeu, cât de mare este mulţimea milei Tale, Doamne, pe care o arăţi asupra celor ce greşesc înaintea Ta! Pentru aceea ai făcut şi pe Preacurata Maica Ta ca să fie rugătoare către mărirea Ta". Apoi, rugându-se mult şi sărutând cu dragoste icoana Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, a ieşit zicând în sine: „Vezi, ticăloase suflete, cât ne iubeşte Dumnezeu, chiar când noi singuri fugim de El. Iată, ne-a dat nouă spre apărare pe Preacurata Maica Sa, iar noi, chiar şi pe această ajutătoare, o trecem cu vederea". Şi astfel, mângâindu-se, a preamărit pe Dumnezeu.

După aceasta i s-a arătat diavolul în vedenie, în somn, în chipul unui copil, care-i era tovarăş întru fărădelegi şi stătea împotriva lui foarte supărat, ca şi cum ar fi fost în mare mâhnire. Spre acela căutând Nifon, a zis: „Pentru ce eşti aşa mâhnit?" Iar diavolul a răspuns: „Iată, trei zile sunt de când ai fost la prietenul tău Nicodim şi te-ai răzvrătit. Pentru aceasta mă întristez, că nu pot suferi a mă trece cu vederea". Nifon i-a zis: „Şi ce întristare ai tu?" Diavolul şi-a întors faţa şi nu i-a dat nici un răspuns, iar Nifon, deşteptându-se îndată, a priceput că diavolul se întristează pentru pocăinţa sa. Deci sculându-se degrabă a alergat la biserică şi, pironindu-şi mintea şi ochii către icoana Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, s-a rugat până când iarăşi a văzut-o zâmbind şi a simţit în inima sa o plăcere dumnezeiască.

Iar într-una din zile, mergând către biserică la rugăciune, a văzut un om făcând fărădelege pe cale şi l-a osândit în mintea sa. Şi venind în biserica lui Dumnezeu şi ridicându-şi ochii către icoană, după obicei, îndată a văzut pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu cu faţa înfricoşată şi posomorâtă, întorcându-se de către dânsul. Iar Nifon s-a spăimântat foarte şi căutând în jos, şi-a zis: „Vai, mie, păcătosul, numai o bucurie aveam, adică chipul tău, Stăpână Preasfântă, iar acum şi acesta îşi întoarce faţa şi nu ştiu pentru ce vină". Apoi, adunându-şi gândurile, abia şi-a adus aminte că a osândit pe cel ce păcătuia şi a priceput că pentru aceea Maica Domnului îşi întoarce faţa sa de la dânsul.

Deci, suspinând din adâncul inimii, a zis cu plângere: „Dumnezeule, iartă-mă pe mine păcătosul, căci iată, am răpit slava şi dregătoria Ta şi am osândit pe aproapele meu, mai înainte de a-l judeca Tu. Însă miluieşte-mă, Stăpâne, căci spre Tine nădăjduieşte sufletul meu şi de acum nu voi mai osândi niciodată pe fratele meu". Acestea şi mai multe zicând cu lacrimi, a căutat iarăşi către icoană şi a văzut-o zâmbind ca şi mai înainte. De atunci cu mare pază a început a se feri de a mai osândi. Deci, totdeauna când i se întâmpla a greşi cu ceva, apoi Preacurata Maica lui Dumnezeu îşi întorcea faţa sa şi cu aceasta se osândea Nifon şi se îndrepta.

Odată, scoţând el apă cu ciutura, l-a împiedicat diavolul şi, alunecând cu amândouă picioarele, a căzut în puţ; şi afundându-se s-a apucat de ciutură şi a strigat: „Stăpână, ajută-mă!" Şi îndată s-a aflat în puţ pe un lemn, fiind nevătămat. De atunci, cunoscând că Născătoarea de Dumnezeu îl păzeşte, a început de-a pururea a avea numele ei pe buzele sale. După aceasta, i s-a întâmplat a se îmbolnăvi, de la praznicul învierii lui Hristos până la ziua înjumătăţirii, şi într-acea

boală nimic altceva nu zicea, decât numai: „Slavă Dumnezeului meu, slavă Ajutătoarei mele, Preacuratei Fecioare Maria". Iar luni, mai înainte de miercurea înjumătăţirii, s-a rugat, zicând: „Doamne, Dumnezeul meu, învredniceşte-mă a mă împărtăşi cu Sfintele Taine în ziua înjumătăţirii, pentru că foarte însetat este sufletul meu a se sătura de preacurat Trupul Tău".

Iar după ce a adormit, i s-a făcut lui vedenia aceasta: Două femei preastrălucite treceau pe lângă patul lui, în asemănarea purtătoarelor de mir; una era îmbrăcată în porfiră şi ţinea o stâlpare de măslin, iar cealaltă, asemenea ei, mergea în urmă, purtând un vas mic plin de sfinţenie. Ea mai ţinea şi o papură muiată în untdelemn sfânt şi venind către pat a stat. Şi a zis cea îmbrăcată în porfiră către cealaltă: „Vezi, Anastasio, de ce pătimeşte tânărul acesta?" Anastasia a răspuns: „Acesta pătimeşte de focul limbii sale, căci atunci când era sănătos, gura lui nu era îngrădită, şi acum se pedepseşte de Domnul ca să nu se osândească împreună cu lumea dincolo, fiindcă foarte mult îl iubeşte Dumnezeu şi-l ceartă; iar tu, doamnă, de voieşti, miluieşte-l şi ajută-i lui".

Apoi cea îmbrăcată în porfiră a răspuns: „Îl voi milui, numai să-l duci unde mergem şi noi". Deci, luându-l de mână Anastasia, l-a dus în biserica Sfinţilor Apostoli. Apoi a zis către dânsa cea cu porfiră: „Ia untdelemn din candela ce arde în altar şi-l unge de la cap până la picioare". Iar aceea, ungându-l, a zis: „Vezi, stăpână, iată am făcut după porunca ta". Cea cu haina de porfiră a zâmbit şi a zis: „Acesta este semnul milostivirii pentru care am venit". Atunci i-a dat lui Nifon stâlparea cea de măslin, pe care o ţinea în mână, şi i-a zis: „Vezi şi cunoaşte că stâlparea aceasta este din darul Domnului şi o dau ţie, pentru că acum a vărsat preaînduratul Dumnezeu mila Sa asupra ta. Iar tu de acum înarmează-te împotriva diavolilor şi vei călca pe dânşii ca pe nişte trestii şi fân".

Iar Nifon i s-a închinat la picioare şi, deşteptându-se, a cunoscut că vedenia aceea a fost binecuvântarea Preacuratei Născătoare de Dumnezeu, apoi îndată s-a făcut sănătos şi a început a umbla. Iar a doua zi, marţi, s-a întărit cu hrană, apoi în ziua înjumătăţirii, venind în biserică cu multă bucurie, s-a împărtăşit cu dumnezeieştile Taine.

Astfel fericitul Nifon îndreptându-şi viaţa cu ajutorul lui Dumnezeu, s-a lepădat de lume şi s-a făcut monah. Şi se sârguia întru mari nevoinţe şi osteneli, omorându-şi trupul, supunându-l duhului şi petrecându-şi zilele sale în lacrimi şi în aspră pocăinţă. Apoi îşi punea pază gurii sale, foarte mult păzindu-se de cuvinte deşarte şi cu atât mai vârtos de cuvinte necurate sau de dosădiri şi de clevetiri. După

aceea şi-a făcut orânduială ca să se lovească cu pumnul de câte patruzeci de ori, dacă i s-ar mai întâmpla vreodată a mai grăi vreun cuvânt netrebnic sau de hulă. Apoi, punând o piatră în gură, o purta multă vreme, zicând către sine: „Mai bine îţi este ţie, nelegiuitule, a mânca piatră, decât a grăi vreun cuvânt rău".

Şi adeseori se închidea în coliba sa şi, dezbrăcându-se de haine, se bătea peste tot trupul său; şi-atât se rănea, încât uneori şi carnea cădea de pe dânsul, dar astfel se înarma tare împotriva vrăjmaşului celui nevăzut. Dar şi acela mult război făcea cu dânsul, făcându-i ispită şi vrând a birui bărbăţia lui nebiruită.

Căci pe când se ruga, i se arăta diavolul, uneori în chip de pasăre, sărind pe dinaintea lui; iar alteori în chip de câine negru, repezindu-se asupra lui ca să-l înfricoşeze şi să-i curme rugăciunea, dar el îl izgonea cu semnul Sfintei Cruci.

Când era flămând, diavolul îi aducea felurite bucate de peşte şi de carne şi mâncăruri dulci, iar fericitul zicea: „Bucatele nu ne vor pune pe noi înaintea lui Dumnezeu. Singur mănâncă, diavole, bucatele tale sau du-le acolo unde îşi au oamenii pântecele ca pe un Dumnezeu". Când priveghea sfântul, diavolul îi aducea dormitare şi somn fără măsură, dar simţindu-l fericitul, lua un băţ şi se bătea tare, zicând: „Ţi-am dat de mâncare şi de băut, iar tu voieşti să şi dormi? Iată eu cu toiagul te voi odihni pe tine".

Odată, simţind în sine război trupesc, toată săptămâna n-a gustat din pâine şi se chinuia cu foamea şi cu setea până când a omorât în sine patima cea vătămătoare. Iar când înseta mult, turna apă într-un vas şi-l punea înaintea sa şi căutând la dânsul zicea: „Cât este de dulce această apă!" Şi luând puţină apă în gură, o simţea cu limba, dar o vărsa pe pământ. Însă diavolul, nesuferind atâta răbdare ca a fericitului, a strigat cu mare glas: „M-ai biruit, Nifone". Dar Sfântul Nifon, cu puterea şi cu ajutorul lui Dumnezeu, iar nu cu nevoinţele sale şi cu înfrânarea, socotind de unde vine biruinţa asupra diavolului, îi răspundea: „Nu te biruiesc eu pe tine, ci puterea Dumnezeului nostru, Care păzeşte pe robii Săi".

Apoi a îngăduit Dumnezeu asupra Cuviosului Nifon o ispită, pentru ca, lămurindu-se ca aurul în ulcea, să se afle vrednic de darul Lui. Iar ispita a fost aceasta, că i s-a întunecat mintea patru ani, prin lucrarea diavolească. Căci odată, stând la rugăciune de cu seară până dimineaţa, a auzit deodată un zgomot ca de tunet, mergând din dreapta, până în stânga. Iar sfântul s-a înspăimântat şi se gândea ce-o fi. Şi îndată a venit diavolul răcnind cu multă îngrozire şi mânie şi atât de mult a înfricoşat pe sfântul, încât şi mintea i s-a întunecat.

Şi abia venindu-şi în simţire, a vrut să se roage şi să se însemneze cu semnul Sfintei Cruci, dar diavolul a năvălit asupra lui, zicând: „Lasă rugăciunea şi nu mă voi mai lupta cu tine". Iar fericitul i-a răspuns: „Nicidecum nu te voi asculta, duhule necurat. Dacă ţi-a poruncit Dumnezeu ca să mă pierzi, apoi cu mulţumire primesc aceasta, iar de nu, cu ajutorul Celui preaînalt, degrabă te voi birui pe tine". Iar diavolul a zis: „Te-ai înşelat, Nifone, nu există Dumnezeu; căci unde este El?"

Şi aceasta îi zicea mereu diavolul, răzvrătindu-i mintea şi întunecându-i-o. Iar sfântul răspundea: „Tu, diavole, grăieşti ca nebunul, căci *nebunul a zis întru inima sa: Nu este Dumnezeu*". Şi voia să facă rugăciunea, dar nu putea, căci cu buzele grăia, iar mintea sa i se răzvrătea. Atunci sfântul era în mare mâhnire, având mintea întunecată şi cu aceasta s-a lipsit şi de înţelegerea omenească, pătimind astfel. Iar când îşi venea puţin în simţire, diavolul nu înceta zicând: „Nu este Dumnezeu". Atunci sfântul zicea: „Chiar de voi fi desfrânat, chiar de voi ucide şi chiar de voi face orice alt rău, de Hristosul meu nu mă voi lepăda". Iar diavolul iarăşi zicea: „Ce grăieşti, oare este Hristos? Nu este Hristos! Eu singur ştiu toate şi împărăţesc peste toţi. Ţie cine ţi-a spus că este Dumnezeu sau Hristos?" Şi sfântul răspundea: „Nu mă vei putea înşela pe mine, stăpânire întunecată; depărtează-te de la mine, vrăjmaşule a toată dreptatea". Iar diavolul nu se depărta, ci se lupta cu dânsul şi îi întuneca mintea, silindu-l a zice: „Nu este Dumnezeu".

Aşa a petrecut sfântul patru ani, luptându-se cu diavolul şi silindu-se la rugăciune. Iar odată, rugându-se şi îndoindu-se de este Dumnezeu, a căutat către icoana Mântuitorului şi suspinând din adâncul inimii, şi-a întins mâna spre icoană, zicând: „Doamne, Dumnezeul meu, pentru ce m-ai lăsat pe mine? Vesteşte-mi dacă eşti tu Dumnezeu şi nu este altul afară de Tine, ca să nu mă plec către sfatul vrăjmaşului". Acestea zicând, a văzut faţa lui Hristos pe icoană strălucind ca soarele şi a primit miros de bună mireasmă. Apoi cuprinzându-se de spaimă, s-a aruncat la pământ zicând: „Stăpâne, iartă-mă că te-am ispitit îndoindu-mă de Tine, Dumnezeul meu; iată, de acum cred că Tu singur eşti Dumnezeu şi Ziditor a toată făptura".

Şi pe când zăcea pe pământ, şi-a ridicat ochii şi a privit icoana Mântuitorului, unde a văzut un lucru minunat: chipul Stăpânului îşi întorcea ochii ca un om viu şi se mişcau şi sprâncenele Lui, iar Nifon a strigat: „Bine este cuvântat Dumnezeul meu şi bine este cuvântat numele slavei Lui, acum şi în veci, amin". De atunci a venit peste dânsul darul lui Dumnezeu, sfârşindu-se acum al patrulea an al ispitei

aceleia şi totdeauna se arăta cu faţa veselă şi luminată. Iar unii ziceau: „Oare ce s-a întâmplat acestuia, că multă vreme a umblat posomorât, iar acum se bucură şi se veseleşte?"

Deci sfântul a luat îndrăzneală asupra diavolilor, de care se batjocorise, zicându-le: „Unde sunt acei care ziceau că nu este Dumnezeu?" Şi-i biruia pe dânşii cu rugăciunea neîncetată. Apoi aducându-şi aminte de păcatele sale cele mai dinainte, zicea în sine: „Să mergem în biserică, păcătosule Nifon, ca să ne mărturisim păcatele noastre Domnului, că acolo ne aşteaptă Părintele îndurărilor". Deci, apropiindu-se de uşile bisericii, şi-a ridicat mâinile în sus şi a strigat cu suspinare amară: „Primeşte-mă, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul meu, pe mine cel mort cu sufletul şi cu mintea. Primeşte pe hulitorul şi păcătosul, pe cel necurat cu sufletul şi cu trupul; primeşte pe neprietenul cel fără de ruşine. Nu-ţi întoarce faţa Ta şi nu zice: *Nu ştiu cine eşti*. Ci ia aminte la glasul rugăciunii mele şi mă mântuieşte, ca Cel ce nu voieşti moartea păcătosului. Şi nu te voi lăsa nici nu mă voi depărta de la Tine, până când mă vei auzi şi îmi vei da iertare păcatelor mele".

Aşa rugându-se el, s-a făcut deodată un sunet mare din cer şi a văzut uimit în nori o faţă de bărbat preastrălucit, având mâinile întinse înaintea lui, cu care cuprinzând pe fericitul – precum altădată părintele pe fiul cel desfrânat –, săruta grumajii lui, zicând: „Bine ai venit aici, fiul meu cel necăjit, că mult am suspinat, mult m-am mâhnit de tine, încât ardea inima mea, aşteptând până când te vei întoarce la mine, seara şi dimineaţa. Acum mă bucur şi mă veselesc văzând că te întorci către mine cu toată inima". Acestea mai pe urmă le-a spus Nifon ucenicului său, plângând foarte mult.

După aceasta, iarăşi rugându-se, i s-a arătat îngerul lui Dumnezeu ţinând un pahar plin cu mir, pe care l-a turnat deasupra capului său şi s-a umplut de bună mireasmă locul acela. Asemenea şi când se bătea pe sine, peste tot trupul rănindu-se, îngerul coborându-se, tămâia împrejurul lui, umplând de bună mireasmă locul acela.

Deci fericitul Nifon, atât de luminaţi îşi avea ochii minţii, încât cunoştea tainele inimii omeneşti şi cu îngerii vorbea ca şi cum ar vorbi cu nişte prieteni ai săi şi vedea pe diavoli cu ochii. Odată, venind din biserica Sfintei Anastasia către coliba sa, a văzut lângă porţile casei unei femei desfrânate pe un înger în chip de tânăr plângând foarte mult. Iar sfântul l-a întrebat pentru pricina plângerii lui. El a răspuns: „Eu sunt trimis de la Dumnezeu aici spre păzirea unui om, care acum se odihneşte în casa aceasta cu o desfrânată şi mă mâhneşte foarte mult, pentru că nu voiesc a vedea fărădelegea ce o

face. Deci cum nu voi plânge, văzând în ce fel de întuneric a căzut chipul lui Dumnezeu?" Iar fericitul a zis către dânsul: „Pentru ce nu-l cerţi pe el, ca să înceteze de a mai păcătui?" Şi îngerul a răspuns: „Nu am loc ca să mă pot apropia de dânsul, că, de când a început a păcătui, este rob al diavolilor şi eu nu mai am acum stăpânire asupra lui; pentru că Dumnezeu a făcut pe om stăpân pe sine, arătându-i calea cea strâmtă şi cea largă, ca să umble pe oricare va voi".

Atunci Sfântul Nifon zicea către ucenicul său: „Nimic nu este mai înrăutăţit decât păcatul desfrânării, însă desfrânatul de se va pocăi îl primeşte Dumnezeu, mai degrabă decât pe alţi nelegiuiţi, de vreme ce păcatul acesta este din fire, prin îndemnare diavolească; şi se izgoneşte această patimă cu rugăciunea cea cu sârguinţă şi cu mult post, precum şi cu alte chinuri ale trupului".

După aceea, sfântul vedea şi cum diavolii, umblând prin popor, ispitesc pe oameni, aducând osândiri, clevetiri, sfezi şi alte feluri de mâhniri. Odată a văzut un bărbat împlinindu-şi lucrul său şi iată a venit un arap la dânsul, care a început a-i şopti la ureche. Şi era un alt om lucrând nu departe de dânsul, iar diavolul venind i-a şoptit şi aceluia la ureche. Atunci ei, lăsându-şi lucrul, au început a se sfădi, iar fericitul, sculându-se, a zis: „O, vicleşug drăcesc! cum semeni tu vrajbă între oameni!"

Altădată a năvălit diavolul asupra lui cu mărire deşartă, zicând: „De acum vei face semne şi se va mări numele tău în tot pământul, pentru că ai plăcut lui Dumnezeu". Iar fericitul a zis către diavolul acela: „Aşteaptă, că iată îţi voi arăta ţie semn". Şi aflând o piatră înaintea sa a zis: „Ţie îţi grăiesc, piatră, du-te de aici şi mută-te mai în încolo". Dar piatra a stat neclintită. Atunci sfântul a zis către diavol: „Iată darul tău, diavole!" şi a scuipat în faţa lui. Apoi s-a rugat şi îndată a pierit diavolul.

A mai văzut altădată un oarecare om duhovnicesc, mergând înaintea sa, căruia urmându-i un arap îi dădea gânduri necurate şi hulitoare. Iar bărbatul acela, pricepând lucrarea cea diavolească, adeseori se întorcea şi scuipa asupra diavolului. Iar fericitul a zis către duhul cel viclean: „Încetează, diavole, de a mai supăra pe robii lui Dumnezeu, că ce folos ai de va merge sufletul acesta în pierzare?" Răspuns-a diavolul: „Nu am nici un folos de aici, ci avem poruncă de la împăratul nostru şi de la domnii cei ce stăpânesc peste noi, ca să ne luptăm cu oamenii. Căci de ne află domnii noştri neluptându-ne cu creştinii, apoi tare ne bat".

Iarăşi a văzut fericitul pe un oarecare monah mergând şi şoptind rugăciune, iar din gura lui ieşea văpaie de foc, care ajungea până la

cer. Atunci mergea şi îngerul lui cu dânsul, având în mâini o suliţă de foc, cu care izgonea diavolii de la monah.

Odată, sosind praznicul Învierii lui Hristos, în seara Sâmbetei celei mari, stând Nifon în biserică cu poporul, a văzut pe Preacurata Născătoare de Dumnezeu cu Apostolii şi cu mulţime de sfinţi venită în biserică, şi căutând ca o maică asupra poporului ce sta înainte. Şi dacă vedea pe cineva îngrijindu-se pentru mântuirea sa, foarte se bucura; iar de vedea pe unii din cei nepurtători de grijă pentru mântuirea lor, clătina din cap şi plângea. Însă, pentru toţi întinzându-şi mâinile, se ruga lui Dumnezeu ca toţi să câştige mântuirea. Cuviosul văzând aceasta, s-a umplut de nespusă bucurie, pentru că Preacurata Născătoare de Dumnezeu nu se desparte de creştini, ci de-a pururea le ajută. Şi aceasta şi însuşi lui îi era lui mare ajutătoare şi apărătoare. Căci odată odihnindu-se, a venit diavolul ţinând în mâini o armă şi s-a repezit asupra lui vrând să-l omoare; dar a fost oprit de puterea lui Dumnezeu şi n-a putut să facă sfântului nici un rău. Apoi a fugit scrâşnind din dinţi şi zicând: „O, Maria, tu totdeauna mă izgoneşti de la acest om aspru!"

Apoi cuviosul avea şi dar în buzele sale, că învăţa cele de folos şi mângâia pe cei mâhniţi. Un frate a venit la sfântul, mâhnindu-se şi zicând: „Ce voi face, părinte, că mă supără foarte mult duhul hulei, încât chiar când mănânc, beau sau când stau la rugăciune, îmi pune în inimă uneori eresuri, alteori hule grele asupra Domnului meu Iisus Hristos şi asupra Preacuratei Lui Maici, precum şi asupra sfintelor icoane; şi mă tem ca nu cumva să se pogoare foc din cer şi să mă ardă de viu".

Sfântul a răspuns: „Primeşte, frate, curaj, căci marea când înspumează, multe valuri înalţă şi bate în piatră, dar valurile se întorc iarăşi în mare; asemenea şi gândurile cele rele, care năvălesc de la diavol, se apropie de cugetul omenesc. Deci, dacă ascultă cineva sfatul cel rău şi urmează lui, acela piere; iar dacă cineva nu se învoieşte cu gândurile hulei, ci mai vârtos se îmbărbătează şi se împotriveşte lor, acela izgoneşte pe diavol. Apoi răutatea se întoarce pe capul diavolului, iar omul acela primeşte cunună. Şi tu, fiule, rabdă, împotrivindu-te diavolului cu rugăciunile şi cu postul, şi degrabă va fugi de la tine. Apoi te păzeşte de clevetire şi de mânie, că acestea mai vârtos nasc hulele". Întărind astfel pe acel frate, l-a liberat cu pace.

Altădată, sfătuind cuviosul pe cei ce veneau la dânsul ca să audă cuvânt de mântuire, între altele ce le spunea, le-a zis şi aceasta: Într-o cetate era un om cucernic şi temător de Dumnezeu, care făcea multe faceri de bine celor de aproape şi îi iubea pe toţi ca pe nişte îngeri ai

lui Dumnezeu. Iar aceia, din lucrarea vicleanului, urau foarte mult pe făcătorul lor de bine şi unii îl socoteau ca pe un om cu obicei rău, iar alţii ziceau că este eretic, şi-l vorbeau de rău fără nici o sfială. El auzind acestea, se bucura şi mulţumind lui Dumnezeu, zicea pentru ei această rugăciune: „Doamne, fă milă celor ce mă urăsc, celor ce mă vorbesc de rău şi mă ocărăsc şi să nu-i pedepseşti pentru mine, nici în veacul acesta, nici în cel ce va să vie. Zdrobeşte pe diavolii cei răi, care se ridică asupra mea şi precum nu Te-ai întors de la mine când am păcătuit, aşa să nu Te întorci nici de la cei care mă ocărăsc şi mă vorbesc de rău pe mine, netrebnicul, robul tău; ci întoarce-i şi-i mântuieşte cu nemărginita Ta milă, ca să se slăvească Preasfânt numele Tău în veci, amin". Şi într-acest chip făcând el, a scăpat de patima vorbirii de rău, iar cei ce-l vorbeau de rău, văzând dragostea lui către dânşii, şi-au venit în simţire şi s-au îndreptat.

Apoi zicea şi aceasta: „Cei ce voiesc să afle milă de la Dumnezeu, se cuvine să se roage des şi să nu lase mintea lor să se risipească la alte lucruri, ci s-o adune şi s-o aibă în rugăciunea lor. Să alerge la sfinţitele slujbe ale Bisericii şi să asculte dumnezeieştile cuvinte cu mare luare-aminte şi cucernicie. Apoi să nu vorbească cu alţii şi să râdă, nici să citească sau să cânte cu slavă deşartă, răcnind fără rânduială; căci cu unele ca acestea, în loc să milostivească pe Dumnezeu, îl mânie foarte mult". Şi când voia să vorbească cu cineva din cei ce veneau la dânsul şi-l rugau pentru vreo sfătuire folositoare de suflet, întâi le făcea metanie, zicând: „Iertaţi-mă, fraţilor, că eu fiind orb, voiesc să povăţuiesc pe alţii, silit fiind de dragostea voastră". Apoi le vorbea cu mare smerenie cuvintele cele de Dumnezeu insuflate.

Un frate a întrebat pe sfânt: „Pentru ce cei vechi şi-au petrecut viaţa lor în pace, iar noi trăim acum în multe tulburări şi necazuri?" Sfântul a zis: „Aceia aveau multă dragoste către Dumnezeu şi către aproapele şi păzeau dreptatea şi adevărul; şi când voiau să aducă vreun dar lui Dumnezeu sau să dea milostenie săracilor, ei dădeau toate cele bune, curate şi neîntinate de tot vicleşugul şi nedreptatea. Pentru aceasta petreceau în pace şi Dumnezeu îi asculta în toate, pentru care-L rugau. Iar noi facem cele potrivnice şi ne iubim pe noi înşine mai mult decât pe Dumnezeu şi decât pe aproapele, şi nu păzim nici dreptatea, nici adevărul, ci petrecem în nedreptate şi vicleşug. Iar pe toate cele bune le voim pentru noi, socotind pântecele ca pe un dumnezeu şi îi slujim lui. Şi câte sunt proaste şi netrebnice, pe acelea le aducem lui Dumnezeu şi le dăm săracilor. Pentru aceasta

nu ne ascultă Dumnezeu de ceea ce-L rugăm şi pătimim multe necazuri şi ispite".

Un tânăr îmbunătăţit s-a dus la sfânt şi l-a rugat să-i spună un cuvânt mântuitor de suflet. Iar sfântul i-a zis: „Dacă doreşti, fiule, să mântuieşti sufletul tău în mijlocul oamenilor, ţi se cuvine să păzeşti acestea: să nu vrăjmăşeşti, nici să urăşti cândva pe cineva, să nu osândeşti, să nu vorbeşti de rău, să nu socoteşti niciodată că petreci viaţă îmbunătăţită şi să nu cugeţi înalt. Să nu zici sau să gândeşti că cutare petrece bine şi cutare rău, ci să ai pe toţi cu una şi aceeaşi socoteală şi cu inimă curată, ca pe nişte mădulare ale lui Hristos. Să nu voieşti a asculta pe cei ce vorbesc de rău, să fii zăbavnic a vorbi şi grabnic la rugăciune, să nu te răzbuni, nici să urăşti pe acela care te-a păgubit de ceva sau te osândeşte, ci să-l ierţi şi să-l miluieşti, ca pe un făcător de bine al tău. Să-ţi socoteşti totdeauna păcatele tale, să te osândeşti, să te ocărăşti, să te vrăjmăşeşti pe tine. Să fii smerit şi curat cu sufletul şi cu trupul de toată întinăciunea, să fii blând, domol, paşnic, blajin tuturor, bun, milostiv şi îndurat, împodobit cu toată dreptatea şi adevărul. Să te socoteşti pe tine mai rău decât toţi oamenii, precum şi eşti cu adevărat înaintea lui Dumnezeu. Că toată dreptatea noastră este ca o cârpă lepădată şi nici stelele nu sunt curate înaintea Lui.

Să nu te năluceşti că ai ajuns la măsuri înalte, ci să zici totdeauna în sinea ta: «Ştii, ticăloase suflete, că am întrecut şi pe diavol cu păcatele şi nici un lucru bun n-am făcut niciodată. Vai, nouă! Ce avem să pătimim!» Într-acest chip cu jale să grăieşti şi să te umileşti totdeauna. Iar rugăciunea ta să fie ca a vameşului, cu mare smerenie şi zdrobire de inimă şi mintea ta să fie la cuvintele acelea, cu care se roagă gura ta. Apoi să zici totdeauna şi aceasta: *De cele ascunse ale mele, Doamne, curăţeşte-mă şi de cele străine fereşte pe robul Tău.* Şi toată grija şi sârguinţa ta să fie pentru mântuirea sufletului tău, iar pentru cele trebuincioase trupului se îngrijeşte Dumnezeu, după cum făgăduieşte Însuşi în Sfânta Evanghelie. Şi dacă doreşti să te duci în împărăţia cerurilor, îţi trebuie să fii slobod de toate lucrurile cele materialnice. Căci cel ce este împresurat cu multă materie, degrabă se va cufunda în adânc". Acestea zicând către acel tânăr bun, l-a liberat cu pace.

Mai spunea încă şi aceasta către fraţi, că patima trupului se biruieşte cu puţină mâncare şi cu priveghere. Şi că toate patimile fiind diavoli, se izgonesc cu postirea şi cu privegherea, precum a zis Domnul. Şi altele zicea sfântul spre folosul fraţilor, căci avea către toţi multă dragoste şi dorea ca toţi să se mântuiască. De aceea zicea,

că avem datoria să iubim, să ne milostivim şi să miluim pe fraţii noştri, cu cele ce ne-a dăruit nouă Dumnezeu, dacă voim să se milostivească şi să ne miluiască şi pe noi Domnul în ziua judecăţii.

Ascultaţi încă şi aceasta pe care o povestea sfântul şi vă minunaţi: „După ce mi-am venit în simţirea păcatelor mele şi am început să fac lucrurile pocăinţei, nu erau încă trecuţi trei ani, şi într-o seară mi-a venit un gând, că am atâta vreme de când mă rog lui Dumnezeu şi până acum nici un dar nu mi-a dat; căci am întinat Sfântul Botez cu păcatele mele şi pentru aceasta nu mă ascultă Dumnezeu. Şi acestea socotindu-le eu în întristarea mea, am adormit şi am văzut în vedenie că eram într-o biserică preafrumoasă, în care Domnul nostru Iisus Hristos şedea pe scaunul slavei Sale. Şi dacă L-am văzut, mi-am înălţat mâinile spre El şi mă rugam, zicând: *Auzi, Dumnezeule, rugăciunea mea şi să nu treci cu vederea cererea mea,* şi celelalte din psalm. Şi Domnul, plecându-şi capul, asculta rugăciunea mea, iar eu îl rugam să izgonească de la mine duhul cel rău al temerii, şi Domnul mi-a zis: «Am auzit rugăciunea ta şi să fie după cererea ta».

După puţin mi-a zis iarăşi: «Nifone, Nifone, în seara aceasta M-ai întristat cu ceea ce ai zis în gândul tău, că adică Mă rogi de atâta vreme şi nici un dar nu ţi-am dat. Nu eşti tu care mă rogi în toate zilele să nu te slăvesc pe pământ? Deci apoi ce dar să-ţi dau, ca să nu te slăveşti de oameni? Darul limbilor, ori darul proorociei, ori darul tămăduirilor şi celelalte? Dar tu nu le voieşti, nici nu le ceri, ca să nu te slăvească oamenii pentru dânsele. Dar acela pe care îl ai, spune-Mi, oare nu este dar? Aerul care îl răsufli, nu este dar? Cerul, pământul, marea şi toate cele dintr-însele, nu vi le-am dat în dar? Ce Mi-aţi dat voi oamenii pentru ele? Nimic. Şi lucrul cel mai rău este că în loc de răsplătire, voi M-aţi scuipat, M-aţi pălmuit, M-aţi bătut cu bice şi pe cruce M-aţi pironit, cu oţet şi cu fiere M-aţi adăpat şi câte rele nu Mi-aţi făcut, pe care voi înşivă le ştiţi. Dar Trupul şi Sângele Meu pe Care vi le-am dat vouă, nu sunt un dar? Toate bunătăţile pământului ce sunt? Păsările cerului, peştii mării şi celelalte, nu sunt daruri? Şi că am murit şi M-am îngropat pentru dragostea voastră, că v-am slobozit din iad şi v-am aşezat întru împărăţia Mea, acesta nu este dar? Şi cine altul v-a făcut unele ca acestea şi atâtea bunătăţi? Deci cum zici că nu ţi-am dat nici un dar? Caută chiar şi acum şi vezi duhul temerii, cum este legat».

Deci căutând eu, am văzut în dreptul meu un taur legat de un par, atât de strâns, încât nu putea nici să se clintească; ci numai îşi sălbăticea ochii şi căuta într-o parte şi într-alta, cum să mă rupă. Şi de atunci mai mult, cu dumnezeiescul ajutor, m-am liberat de patima

temerii, care de tânăr mă stăpânea foarte mult, şi când voiam să mă duc la biserică noaptea, ori altceva lucru bun să fac, îmi era mare frică. Încă şi în somn îmi arăta nenumărate rele şi cu covârşire mă înfricoşa. Iar din vremea aceea, m-am liberat de patima temerii şi am preamărit pe Dumnezeu".

Încă nici de darul tămăduirilor nu s-a lipsit cuviosul, căci a venit la dânsul o femeie având durere de măsele, şi s-a rugat de sfânt ca să o tămăduiască. Iar el a zis: „O, maică, noi suntem oameni păcătoşi şi necuraţi şi nu putem să te tămăduim, de nu va face Dumnezeu milă cu tine". Şi acestea zicând şi intrând în biserică, s-a rugat, apoi luând untdelemn din candela Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, a uns faţa ei peste toată umflătura şi îndată a încetat durerea şi, vindecându-se femeia, s-a dus lăudând pe Dumnezeu. Şi pe o altă femeie, care îl crescuse pe dânsul, şi care zăcea pe patul durerii, fiind aproape de moarte, a tămăduit-o cu rugăciunea şi a făcut-o sănătoasă.

Apoi, cu ochii cei mai înainte-văzători, vedea sufletele oamenilor ieşind din trupuri. Căci odată stând în biserica Sfintei Anastasia, rugându-se şi ridicându-şi ochii la cer, a văzut cerurile deschise şi mulţime de îngeri, dintre care unii se pogorau pe pământ, iar alţii se suiau în sus, înălţând sufletele oamenilor întru cele cereşti. Şi privind el, iată doi îngeri mergeau la înălţime, ducând un suflet. Şi după ce s-au apropiat de vama desfrânării, au ieşit vameşii diavoli, cu mânie zicând: „Al nostru este sufletul acesta şi cum aţi îndrăznit voi să-l duceţi pe alături, fiind al nostru?" Îngerii au răspuns: „Ce semn aveţi asupra lui, dacă ziceţi că este al vostru?" Zis-au diavolii: „Până la moarte a păcătuit nu numai după fire, ci şi peste fire. Pe lângă aceasta, osândea pe aproapele său şi ce este mai amar decât aceasta, că a murit fără pocăinţă. Şi voi ce ziceţi de aceasta?" Îngerii au răspuns: „Cu adevărat, nu vă vom crede nici pe voi, nici pe tatăl vostru diavolul, până când vom întreba pe îngerul păzitor al acestui suflet". Şi întrebând pe înger, acesta a zis: „Cu adevărat, mult a păcătuit sufletul acesta, dar, din ceasul îmbolnăvirii sale a început a plânge şi a mărturisi păcatele sale lui Dumnezeu; şi dacă l-a iertat Dumnezeu, El ştie, El are stăpânire şi a Lui este slava dreptei judecăţi". Atunci îngerii, batjocorind pe diavoli, au intrat cu sufletul prin porţile cereşti.

După aceasta fericitul a văzut iarăşi un suflet dus de îngeri, iar diavolii alergând către aceştia strigau: „Ce duceţi fără înştiinţare sufletul acestui iubitor de argint, desfrânat, ocărător şi făcător de războaie?" Răspuns-au îngerii: „Cu dinadinsul ştim că deşi a făcut acestea, a plâns şi a suspinat, mărturisindu-şi păcatele şi dând

milostenie, şi pentru aceea l-a iertat pe el Domnul". Iar diavolii au zis: „Dacă şi acest suflet este vrednic de mila lui Dumnezeu, apoi luaţi păcătoşii din toată lumea, căci noi pentru ce să ne mai ostenim?" Răspuns-au către dânşii îngerii: „Toţi păcătoşii care-şi mărturisesc păcatele cu smerenie şi cu lacrimi, după mila lui Dumnezeu vor primi iertare, iar care mor fără pocăinţă, pe aceia îi va judeca Dumnezeu". Şi aşa ruşinând duhurile cele viclene, au trecut.

Apoi, sfântul iarăşi a văzut înălţându-se sufletul unui bărbat iubitor de Dumnezeu, curat şi milostiv, care avea către toţi dragoste. Pe acesta văzându-l diavolii, scrâşneau din dinţi de departe. Iar îngerii lui Dumnezeu, ieşind din porţile cereşti, întâmpinau şi sărutau pe acel sfânt, zicând: „Slavă Ţie, Hristoase Dumnezeule, că nu l-ai dat în mâinile vrăjmaşilor, ci l-ai izbăvit pe dânsul din iadul cel mai de jos".

Şi nu după mult timp, încă a mai văzut Sfântul Nifon un suflet târât de diavoli la iad. Şi sufletul acela era al unui rob pe care îl chinuise stăpânul său cu foame şi cu bătăi, iar el nerăbdând chinurile acelea, îndemnat fiind de diavoli, a luat o funie şi s-a spânzurat; iar îngerul păzitor al sufletului aceluia mergea pe departe plângând, dar diavolii se bucurau.

Apoi, i s-a poruncit de la Dumnezeu îngerului celui ce plângea, ca să meargă în cetatea Romei şi acolo să păzească un prunc de curând născut şi botezat în acea vreme. Şi iarăşi a mai văzut cuviosul un suflet dus de înger prin văzduh, pe care îl întâmpinau cetele diavoleşti şi, neajungând încă la a patra vamă, a fost luat din mâinile sfinţilor îngeri şi aruncat cu batjocură în adânc. Şi acel suflet era al unui cleric de la biserica Sfântului Elefterie, care mânia în fiecare zi pe Dumnezeu cu desfrânarea şi făcând sfezi; apoi a murit deodată fără pocăinţă şi aşa s-a făcut bucurie diavolilor.

Cuviosul a zidit o biserică în Constantinopol în numele Preacuratei Născătoare de Dumnezeu; şi având lângă dânsa locuinţa sa, pe mulţi necredincioşi îi întorcea la credinţa în Hristos. Aceasta nerăbdând-o diavolul, că Nifon pe mulţi scotea de la înşelăciunea lui, a venit asupra lui cu o mulţime de diavoli, ca la o mie, şi năvălind noaptea, au vrut să-l muncească. Şi s-a umplut locuinţa lui de diavoli, iar el i-a certat cu puterea Sfintei Cruci, şi având ajutorul lui Dumnezeu şi al sfântului înger, a luat pe fiecare dintr-înşii şi le-a dat câte o sută de toiege, până când s-au jurat lui, cum că nu se vor mai apropia niciodată de locul acela unde se pomeneşte numele lui Nifon.

Cuviosul vorbind odată cu fraţii pentru folosul sufletului, a pomenit şi aceasta: „Era, zicea el, într-această cetate, la un patriciu,

un rob, cu numele Vasile, cu meşteşugul cizmar, cu obicei rău, necurat, îndărătnic şi flecar, pierzându-şi toată vremea în jocuri şi în păcate trupeşti cu desfrânatele, neascultând nici de certările stăpânului său. Iar prin purtarea de grijă cea minunată a milostivului Stăpân, i s-a rânduit mântuire în acest chip: s-a întâmplat că era foamete mare prin voia lui Dumnezeu, pentru păcatele oamenilor, şi au început stăpânii a izgoni pe robii lor pentru lipsa hranei. Atunci a izgonit şi acest patriciu pe Vasile, iar el ieşind în ziua dintâi, şi-a vândut hainele pentru hrană, apoi a început a umbla gol, cerşind milostenie. Şi fiind atunci iarnă, tremura de frig, iar mai pe urmă, slăbind, s-a culcat pe uliţă; şi peste puţin i-au putrezit degetele picioarelor, apoi picioarele i-au degerat. Iar Vasile răbda, socotind toate acestea ca pedeapsă pentru păcatele sale, şi nimic nu zicea, decât numai dădea slavă lui Dumnezeu pentru toate.

Aşa a petrecut două luni, zăcând pe uliţă fără acoperământ, suspinând şi tânguindu-se pentru păcatele sale. Iar din întâmplare a trecut pe acea cale un iubitor de Hristos, cu numele Nichifor. Acesta văzând pe Vasile care pătimea, a poruncit slugilor sale ca să-l ia în casa sa, unde l-a odihnit cu dragoste, aşternându-i şi hrănindu-l cu mâinile sale.

Iar după două săptămâni, într-o zi de sâmbătă, acel Vasile fiind bolnav, a început a grăi, zicând: «Bine aţi venit, sfinţi îngeri; odihniţi-vă puţin şi vom merge». Iar ei au zis: «Nu aşteptăm, ci să mergi degrabă, că te cheamă Domnul». Răspuns-a Vasile: «Aşteptaţi-mă puţin până voi plăti o datorie, că am luat cu împrumut de la un prieten al meu zece bani de aramă şi încă nu i-am plătit; deci întâi trebuie să-i dau, să nu mă oprească pentru aceea diavolul în văzduh». Şi au aşteptat îngerii până ce Vasile a cerut de la cineva zece bani şi i-a trimis aceluia căruia îi era dator şi atunci şi-a dat duhul său lui Dumnezeu. Iată vedeţi, fiilor, ce fel sunt judecăţile lui Dumnezeu şi cum mântuieşte El pe cel păcătos".

A venit odată fericitul Nifon cu ucenicul său la rugăciune, în biserica de lângă palatul ce se numea Aponia, unde arhiereul începea dumnezeiasca slujbă. Şi iată, i s-au deschis ochii minţii şi a văzut pogorându-se foc din cer, ce acoperea altarul şi pe arhiereu; iar în vremea cântării *Sfinte Dumnezeule* s-au arătat patru îngeri care cântau împreună cu cei din biserică. Iar când se citea din Epistolele apostoleşti, a văzut pe Sfântul Apostol Pavel privind dinapoia celui ce citea. Apoi începându-se Evanghelia, cuvintele ei se suiau ca nişte făclii la cer. După aceea sosind vremea Heruvicului şi a ieşirii cu Sfintele Daruri, s-a desfăcut acoperământul bisericii şi s-a arătat cerul, simţindu-se o bună mireasmă. Apoi se pogorau îngerii, cântând: *Slavă lui Hristos Dumnezeu*. Şi aduceau un Prunc foarte frumos, pe care punându-L pe discos au înconjurat prestolul; iar pe arhiereul care slujea la cinstitele daruri, îl acopereau cu aripile lor doi serafimi şi doi heruvimi, zburând peste capul lui.

Iar sosind vremea sfinţirii darurilor şi a săvârşirii înfricoşatei Taine, s-a apropiat unul din îngeri care era mai luminat, şi, luând un cuţit, a înjunghiat Pruncul. Apoi Sângele l-a turnat în sfântul potir şi pe Prunc punându-l pe sfântul disc, el iarăşi a stat întru a sa rânduială, cu bună cucernicie. Apoi s-a început împărtăşirea cu dumnezeieştile Taine şi a văzut sfântul că unora din cei ce se împărtăşeau, le erau feţele luminate ca soarele, iar altora le erau negre şi întunecate, ca de arap. Iar îngerii, care stăteau înainte, luau seama când şi cum se apropie. Deci, pe cei ce se împărtăşeau cu vrednicie, îi încununau, iar de către cei nevrednici, se întorceau şi se mâhneau. Şi săvârşindu-se sfânta slujbă, a văzut cum Pruncul iarăşi s-a aflat întreg în mâinile îngerilor, care s-au înălţat la cer. Aceasta a spus-o ucenicului său mai pe urmă chiar cuviosul, care a şi lăsat-o în scris pentru folosul multora.

Odată, mergând sfântul spre biserica Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, pe care însuşi o zidise, a văzut în cale un arap mergând foarte mâhnit. Şi acela era un boier diavolesc, iar după dânsul mergeau alţi diavoli. Dar după ce s-au apropiat şi au auzit cântarea Bisericii, au început diavolii cei mai mici a-l certa pe domnul lor, zicând: „Vezi cum se slăveşte numele lui Iisus de către aceştia, pe care odată i-am avut sub stăpânirea noastră. Deci, unde este puterea noastră? Acum s-a biruit şi s-a sfărâmat toată împărăţia noastră!" Aşa certând diavolii pe domnul lor, acela le-a răspuns: „Nu vă mâhniţi de aceasta, nici nu vă îngrijiţi, că degrabă voi face să lase creştinii pe Iisus şi ne vor slăvi iarăşi pe noi".

Şi mergând ei mai departe, au văzut vreo treizeci de bărbaţi. Şi s-a apropiat boierul diavolilor şi a şoptit unui bărbat la ureche. Iar acela, întunecându-se cu mintea, a început a vorbi cuvinte deşarte, a râde şi a cânta cântece de ruşine; apoi au întâlnit un fluierător care mergea şi cânta. Iar fericitul a văzut pe arap cum legase cu o frânghie pe toţi acei bărbaţi şi-i târa după fluierător, iar ei toţi mergeau urmând fluierătorului şi jucând, şi adăugându-se mult popor pe drum cu dânşii, mergeau jucând şi cântând cele de ruşine, pentru că diavolii, apucându-i cu undiţele, îi trăgeau de inimile lor. Şi văzându-i din curtea sa, un oarecare om bogat i-a chemat şi i-a dat fluierătorului un ban ca să joace înaintea lui. Acel ban, după ce l-a pus fluierătorul în buzunarul său, l-au luat diavolii şi l-au trimis în iad, la tatăl lor,

Satana, zicându-i: „Bucură-te, tatăl nostru, că iată Alazon, boierul nostru ţi-a trimis jertfa pe care au adus-o vrăjmaşii noştri creştini, dând bani la jocuri". Satana primindu-l, s-a bucurat şi a zis: „Fiilor, nevoiţi-vă ca să crească jertfa voastră şi să biruiţi pe creştini". Apoi iarăşi a întors banul în buzunarul fluierătorului.

Fericitul Nifon, văzând toate acestea cu ochii cei sufleteşti, a zis suspinând: „O, vai celor ce aduc jertfă diavolilor prin jocuri". Şi învăţa pe cei ce-l ascultau să se păzească de jocurile cele necurate şi fără rânduială, pentru că sunt de la diavol.

Odată, după rugăciune, sfântul a avut o vedenie: a văzut un câmp mare deopotrivă de lung şi lat, în care stăteau mulţime de diavoli despărţiţi în cete, aşa că erau toţi trei sute şaizeci şi cinci de cete, după numărul păcatelor cele grele. Iar un arap preaîntunecat număra oştile, rânduind cetele ca la război şi zicând: „Priviţi spre mine şi nu vă temeţi de nimic, pentru că puterea mea va fi cu voi".

Iar unul dintre diavoli a adus mulţime de arme felurite şi le împărţea la cete; apoi dând diavolul fiecărei cete descântece şi farmece, le-a trimis peste tot pământul, asupra Bisericii lui Hristos. Văzând aceasta fericitul Nifon, îndată a auzit glas către dânsul: „Întoarce-te, Nifone, către răsărit şi priveşte". Iar el întorcându-se, a văzut un câmp curat şi frumos, unde erau mulţime fără de număr, din cei cu haine albe, mai îndoită decât a arapilor cu mii de mii, pregătiţi toţi ca de război. Apoi a venit un bărbat oarecare mai luminat decât soarele şi a zis: „Aşa vă porunceşte Domnul Savaot, să vă duceţi în tot pământul ca să ajutaţi creştinilor şi să păziţi viaţa lor". Cuviosul, văzând aceasta, a preamărit pe Dumnezeu, Care ajută Bisericii sale.

După acestea, Cuviosul Nifon apropiindu-se de bătrâneţe, a sosit vremea arhieriei lui, care i s-a vestit mai înainte de la Dumnezeu prin acest fel de vedenie: I s-a arătat un loc oarecare plin de mulţime de oi, ca la o mie de mii, care nu aveau păstor. Şi cugetând în sine fericitul, cum nu se tem de lup aceste oi, umblând fără păstor; îndată i-a venit înainte un bărbat cu sfinţită cuviinţă, asemenea Apostolului Pavel, şi i-a zis: „Ce stai privind la oile cele împărăteşti şi, fiind fără de lucru, pentru ce nu le paşti?" Fericitul Nifon răspunse: „Oare eu să pasc oile împărăteşti, fiind neînvăţat la un lucru ca acesta şi neputincios cu totul?" Iar cel ce se arătase i-a zis: „Ţie ţi s-a poruncit să le paşti puţin şi după aceea, odihnindu-te, vei primi mare plată". Şi zicând acestea, i-a dat un toiag, încredinţându-i şi oile şi staulul, apoi s-a dus.

Iar fericitul deşteptându-se, cugeta ce va fi aceea şi a priceput că bărbatul care i s-a arătat era Sfântul Apostol Pavel, iar oile erau

poporul şi staulul, biserica; şi s-a temut foarte ca nu cumva să-l aleagă episcop al Constantinopolului. În acea vreme, după Mitrofan fiind episcop Alexandru, a zis în sine: „Eu aşa am rugat pe Dumnezeu, ca să nu fiu stăpânitor peste nimeni, şi iată acum voieşte ca să-mi dăruiască stăpânire. Deci voi face ca proorocul Iona, adică voi fugi de aici". Şi luând pe ucenicul său, a ieşit din chilia sa şi a intrat într-o corabie. Apoi suflând vânt lin a ajuns degrabă corabia în Alexandria, unde, după Petru, era atunci episcop Alexandru al treilea, care a pătimit pentru Hristos pe vremea lui Diocleţian.

În ziua aceea au venit oamenii din insula Ciprului, din cetatea ce se numeşte Constanţiana, şi rugau pe arhiepiscopul Alexandru să le dea un episcop pe care îl va şti vrednic, căci răposase păstorul lor, care se chema Cristofor, bărbat sfânt şi cinstit. Iar arhiepiscopul le-a zis: „Aşteptaţi puţin, până când va arăta Dumnezeu pe un om ca acela". Şi într-aceeaşi noapte, arhiepiscopul a văzut pe Sfântul Apostol Pavel, zicând către dânsul: „Pe cine vei pune episcop cetăţii Constanţianei?" Iar arhiepiscopul a răspuns: „Nu ştiu. Pe cine va voi Dumnezeu". Atunci a zis cel ce i se arătase: „Dumnezeu îţi va arăta pe cel vrednic; să vii de dimineaţă cu tot clerul în biserică şi să iei seama la cei ce intră; şi pe care îl vei vedea în toate asemenea mie, aceluia să-i încredinţezi păstoria".

Şi făcându-se dimineaţă, patriarhul era în biserică şi lua seama la cei ce intrau, să vadă cine va veni asemenea celui ce i se arătase. Iar Nifon, neştiind nimic de aceasta, a venit în biserică, şi a zis ucenicului pe cale: „Simt oarecare mâhnire şi bucurie în inima mea, căci are să ni se întâmple ceva". Şi aşa intrară în biserică. Iar arhiepiscopul văzându-l, a zis arhidiaconului său: „Vezi, Atanasie, că acest om este asemenea la faţă cu chipul Sfântului Apostol Pavel". Arhidiaconul răspunse: „Adevărat, părinte, aşa este. Cred că el va fi vrednic a paşte Biserica lui Hristos, căci văd îngerul lui Dumnezeu umblând cu dânsul şi vorbind; pe lângă aceea se vede pe capul lui şi cunună de piatră scumpă". Atunci arhiepiscopul, chemându-l pe fericitul Nifon, l-a sărutat şi a şezut. Apoi arhidiaconul zâmbind, a zis către Nifon: „De ceea ce ai fugit, părinte, la aceasta acum, şi nevrând, ai venit!"

Şi înştiinţându-se fericitul de ceea ce avea să i se întâmple, a oftat şi a zis: „O, greu mie, că fiind eu nevrednic şi păcătos, are să mi se dea o stăpânire ca aceasta!" Răspuns-a arhiepiscopul: „O, de aş fi şi eu aşa de nevrednic!" Şi acestea zicând, s-a sculat şi începând dumnezeiasca Liturghie, a trecut pe Preacuviosul Nifon în treptele hirotoniei, după toată rânduiala, hirotonisindu-l diacon şi preot, nu

după multe zile. După aceasta l-a înălţat şi la treapta arhieriei, bucurându-se tot poporul de un păstor ca acela arătat de Dumnezeu. Şi a petrecut fericitul Nifon în Alexandria trei zile după ridicarea la episcopie, vorbind împreună cu sfinţii ce se aflau acolo.

După aceasta l-a liberat arhiepiscopul la scaunul său, trimiţând şi pe arhidiaconul său şi pe alţi sfinţi bărbaţi pentru cinste. Apoi sosind în cetatea Constanţiana a Ciprului în patru septembrie, şi aşezându-l în scaun, trimişii s-au întors înapoi la Alexandria, lăudând pe Dumnezeu. Iar arhiereul lui Dumnezeu, Nifon, a început cu multă sârguinţă a paşte oile lui Hristos, îngrijindu-se pentru mântuirea lor. Şi era ca un tată adevărat al sărmanilor şi al văduvelor, iar celor neputincioşi era făcător de bine şi doctor fără de plată. Pe lângă acestea a făcut şi minuni în multe chipuri, despre care n-a fost cu putinţă a se scrie şi pentru care prea mult a fost cinstit şi iubit de toţi.

Şi având ochiul său neadormit spre turma sa, a văzut altădată, la amiază, un arap mare rezemându-se într-un toiag ca un bătrân, intrând în cetate; şi când mergea, se odihnea de multe ori. Deci, pricepând sfântul că acela este diavolul, a strigat asupra lui: „Ţie-ţi zic, necuratule, pentru ce şi cum ai îndrăznit a veni aici?" Iar arapul a căutat asupra lui cu mânie, ca şi cum ar fi vrut să-l înghită şi a zis: „Am auzit de tine că eşti aici şi am venit ca să te sfărâm cu oile tale". Iar sfântul a zis către dânsul: „Neputinciosule, însuţi fiind sfărâmat, cum voieşti a mă sfărâma pe mine? Eu am văzut un nevoitor luptându-se cu voi şi treizeci de diavoli au slăbit luptându-se cu dânsul. Deci, cine nu va râde de neputinţa voastră?" Iar diavolul a zis: „Nu te mira de aceasta, că de aş fi avut puterea cea dintâi, puţin mi-ar fi lipsit a te sfărâma. Dar de când S-a răstignit Hristos, sunt neputincios cu adevărat". Răspuns-a sfântul: „Apoi, acum de mă voi ruga Hristosului meu, ce va fi ţie, neruşinatule?" Iar diavolul a zis: „Ştiu că poţi mult, dar să nu-mi faci rău, că acum mă duc din cetatea ta şi nu mă voi mai apropia". Acestea auzind arhiereul, a mulţumit lui Dumnezeu că-l păzeşte pe el şi turma lui o apără de vrăjmaşul diavol.

Şi păscând Sfântul Nifon Biserica lui Hristos câtăva vreme, s-a apropiat de sfârşitul său, pe care l-a ştiut cu trei zile mai înainte. Şi a venit la dânsul şi marele Atanasie, care fusese arhidiacon, iar după mutarea lui Alexandru primise scaunul Bisericii Alexandriei, că aceluia mai înainte de vreme, i s-a vestit de la Dumnezeu despre apropierea sfârşitului lui Nifon. Deci a venit cu tot clerul său ca să dea plăcutului lui Dumnezeu sărutarea cea mai de pe urmă. Iar Nifon văzând pe Atanasie, a zis: „Pentru ce te-ai ostenit, fericite părinte, a veni la mine, omul cel mai păcătos?" Răspuns-a Atanasie: „M-am

înştiinţat că mâine ai să mergi către Ierusalimul cel de sus şi am venit ca să vorbesc cu tine. Şi te rog, când vei sta înaintea scaunului lui Dumnezeu, să mă pomeneşti şi pe mine acolo, ca şi eu să aflu de la Domnul milă". Răspuns-a sfântul: „Dar şi tu, părinte, când vei înălţa înfricoşată jertfă, să-ţi aduci aminte şi de a mea nevrednicie".

În acea noapte Sfântul Nifon a făcut rugăciune îndestulată, pentru sine şi pentru turma sa, şi i s-a arătat îngerul Domnului mângâindu-l şi întrebându-l pe dânsul despre odihna care i s-a pregătit lui. Iar în vremea cântării Utreniei, a început focul durerii trupeşti să-l ardă foarte tare. Pentru aceea a zis ucenicului său: „Fiule, să-mi aşterni o rogojină pe pământ". Iar acela făcând aşa, fericitul s-a culcat pe ea, fiind foarte bolnav.

Iar după ce s-a făcut ziuă, a venit la dânsul marele Atanasie, şi şezând lângă dânsul, a zis: „Părinte, are omul vreun folos din boală sau nu?" Sfântul a răspuns: „Precum se curăţă aurul de rugină arzându-se în foc, aşa şi omul bolnav se curăţeşte de păcatele sale". Apoi tăcând puţin, a plâns. După aceasta a zâmbit şi s-a luminat faţa lui, apoi a zis: „Bine aţi venit, sfinţilor îngeri". După puţin iarăşi a zis: „Bucuraţi-vă, sfinţilor mucenici". Şi s-a luminat faţa lui mai mult. Şi după puţin timp iarăşi a zis: „Mulţumită vouă, fericiţilor prooroci".

Atunci s-au deschis ochii Sfântului Atanasie şi a văzut că sfântul era sărutat de toate cetele sfinţilor, pe rând. Apoi Nifon a zis, zâmbind: „Bucuraţi-vă, preacuvioşilor sfinţiţi şi toţi sfinţii". Şi a tăcut. Apoi după puţin a strigat: „Bucură-te, cea cu dar dăruită, lumina mea cea preafrumoasă, ajutătoarea şi tăria mea; bine te voi cuvânta pe tine, ceea ce eşti bună, că îmi aduci aminte de mila darului tău". După aceasta a tăcut şi s-a luminat faţa lui ca soarele, încât s-au înspăimântat toţi cei ce erau de faţă. Atunci s-a simţit şi un miros de bună-miresmă.

Şi astfel şi-a dat cinstitul şi sfinţitul său suflet în mâinile lui Dumnezeu, în douăzeci şi trei de zile ale lunii decembrie. Şi s-a făcut prin toată cetatea multă plângere şi tânguire; şi l-au îngropat cu cinste în biserica cea mare a Sfinţilor Apostoli, slăvind pe cel Preamilostiv asupra păcătoşilor, pe Dumnezeul Cel minunat întru sfinţii Săi, pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh în veci. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A DOUĂZECI ŞI PATRA

SFÂNTA MUCENIŢĂ EVGHENIA FECIOARA[1]

Urmând la împărăţia Romei Comod, după tatăl său Marcu, pe când avea şapte ani de împărăţie, a fost ales eparh peste tot Egiptul un bărbat vestit, cu numele de Filip şi a venit din Roma în Alexandria, împreună cu femeia sa, Claudia, şi cu fiii săi. El avea doi fii, anume Avit şi Serghie, şi o fiică cu numele Evghenia, frumoasă la chip şi vitează cu duhul, despre a cărei viaţă avem a grăi în cele ce urmează.

Filip stăpânea ţara Egiptului după rânduiala romanilor şi după obiceiurile părinteşti. El ura foarte mult învăţătura vrăjitorească şi neamul evreiesc şi mult prigonea şi pierdea pe vrăjitori, iar de numele evreiesc nu suferea nici să audă. Însă faţă de creştini se arăta mai blând, deşi îi izgonise din cetate, după porunca împăratului, dar totuşi îi lăsa acolo să vieţuiască în pace şi cu libertate să slujească Dumnezeului lor. El îi cinstea pe creştini pentru viaţa lor desăvârşită şi iubirea de înţelepciune. Iar osârdia lui era a se îndeletnici întru înţelepciunea cea elinească, în care creştea şi pe fiica sa Evghenia, învăţând-o vorbirea cea frumoasă sau retorica, în amândouă limbile, latineşte şi greceşte, având sârguinţă s-o vadă sporind în filosofie. Iar ea, fiind foarte ascuţită la minte şi cu osârdie la învăţătură, toate le pricepea cu înlesnire. Şi oricâte le auzea numai o dată sau le citea, pe toate le ţinea bine minte totdeauna, avându-le scrise în inima ei, ca pe nişte tăbliţe de aramă.

Evghenia era frumoasă la faţă şi cu bunăpodoabă la trup, dar mai frumoasă era cu cugetul cel înţelept şi împodobită cu curăţia fecioriei. Pentru aceasta, când unul din cei mai de frunte din neamul

[1] După Metafrast şi Ieronim.

romanilor, cu numele Acvilin, căuta să o logodească ca mireasă a fiului său Acvelie, fiind întrebată de părinţii săi dacă voieşte să se mărite după acel tânăr de neam bun, ea a răspuns: „Pe bărbat trebuie a-l alege ca să fie bun la fire, mai mult decât de bun neam, pentru că are a vieţui cu dânsul, iar nu cu neamul lui. Deci căutau şi alţii să se logodească cu ea, tineri luminaţi cu neamul, cu mărirea şi cu bogăţia, însă ea, ca şi cum nu i-ar fi plăcut obiceiurile lor – deşi cu fapta iubea curăţia şi fugea de însoţire –, pe toţi îi nesocotea, deoarece curăţia era dorinţa şi purtarea ei de grijă, adică a petrece în feciorie curată. Astfel, vasul cel frumos şi curat se pregătea mai înainte spre primirea dumnezeiescului mir. Şi îndată faptelor ei celor bune a urmat credinţa cea bună şi curată, apropiindu-se de izvorul cel curat al dreptei credinţe.

Iar începutul întoarcerii ei către Dumnezeu a fost astfel: a intrat în mâinile ei, din întâmplare, sau mai bine zis din purtarea de grijă a lui Dumnezeu, o carte ce cuprindea epistolele Sfântului Apostol Pavel, pe care citind-o cu luare-aminte, a aflat că unul este Dumnezeul cel adevărat, Care a făcut toată lumea. Şi îndată s-a luminat cu mintea, pe care o avea cu mult mai înainte curăţită şi pregătită spre primirea Sfântului Duh. Deci a crezut în Hristos cu inimă neîndoită, dar cu gura nu îndrăznea a-L mărturisi pe faţă, temându-se de mânia părinţilor săi.

Iar când se împlinea porunca cea împărătească în Alexandria şi se izgoneau creştinii din cetate – a căror învăţătură Evghenia dorea foarte mult ca s-o audă –, atunci, vrând mai cu înlesnire a-şi dobândi dorinţa sa, s-a cerut la părinţii ei ca să iasă afară din cetate, la unul din satele lor ce era aproape, pentru ca să se răcorească. Părinţii, neavând nici o bănuială despre gândurile ei, n-au oprit-o a ieşi pentru a se răcori.

Iar ea ieşind cu careta, cu fameni şi cu robi, pe când mergea pe lângă satul creştinilor şi trecea pe lângă o mănăstire, a auzit într-însa glas de monahi cântând: *Că toţi dumnezeii păgânilor sunt draci; iar Domnul cerurile a făcut.*

Acestea auzind, ca şi cum s-ar fi ruşinat de rătăcirea părintească, a oftat din inimă şi a zis către famenii ei, dintre care pe unul îl chema Protan, iar pe celălalt Iachint: „Voi, împreună cu mine destul aţi învăţat scriptura şi am priceput împreună dogmele filosofilor Socrate, Aristotel şi Platon şi pe cele ce cu adeverire le-au aşezat. Eresul stoicilor şi părerea epicureilor şi ale altor sofişti şi făcători de stihuri le-am citit şi le-am cunoscut. Deci cunoaşteţi cu încredinţare că toate acelea sunt basme, neavând nimic altceva

decât numai o asemănare cu adevărul, care ar fi putut să înşele pe mulţi. Încă n-au rămas neştiute şi cele ale elinilor, care se laudă foarte mult în înţelepciunea lor; dintre care unii zic că nu este nici un Dumnezeu, iar alţii cred în zei mulţi şi povestesc că unii zei sunt mai mari şi alţii mai mici. Iar creştinii pe toţi îi izgonesc cu un cuvânt, zicând: *Că toţi dumnezeii păgânilor sunt draci;* pentru că credinţa în acei zei este desăvârşită nedumnezeire şi o întreagă pierzare. Iar această scriere creştinească, care zice: *Domnul Care a făcut cerurile este atotputernic,* un Dumnezeu propovăduieşte şi pe Domnul cel de obşte al tuturor ni-L dă întru cunoştinţă. Cu acestea unindu-se şi Apostolul Pavel, ale cărui cuvinte le-am citit acum trei zile, arată că numai un Dumnezeu este peste toate. Şi cred şi eu cuvintele acelui apostol, fiind foarte adevărate şi vrednice de crezut, cuvinte care alcătuiesc credinţa chiar din fapte.

Deci, dacă le voiţi şi voi acestea, apoi aveţi gata şi lesnicios chip de mântuire. Iar eu nu mă voi mai numi doamnă a voastră, ci soră şi împreună-slujitoare, pentru că toţi îl avem ca Dumnezeu pe Domnul cel de obşte şi Părintele. Deci să fim ca nişte fraţi cu un cuget şi un suflet şi cu sfatul nostru cel de obşte să mergem la creştini. Căci am auzit că Elen, episcopul creştin, a zidit aici o mănăstire, în care monahii neîncetat ziua şi noaptea laudă pe Dumnezeu cu cântări şi a încredinţat-o unui preot, anume Teodor, despre ale cărui lucruri minunate se povesteşte că şi orbilor le dă vedere, cu rugăciunile sale; apoi izgoneşte diavolii şi orice boală o tămăduieşte cu cuvântul. Şi se mai spune că în acea mănăstire, nicidecum nu-i liber ca să intre femei. Deci voi să tundeţi aceşti peri ai capului meu, să mă îmbrăcaţi în haine bărbăteşti şi să mă duceţi acolo noaptea. Apoi vom rândui ca întoarcerea voastră în cetate să fie noaptea târziu. Iar pe toţi ceilalţi robi îi vom pune să meargă înaintea caretei şi voi amândoi veţi urma după caretă. Iar eu mă voi pogorî încetişor din caretă şi, tăinuindu-ne de toţi, ne vom ascunde şi careta va merge la locul ei; iar noi ne vom duce către robii lui Dumnezeu".

Aceste cuvinte ale Evgheniei au plăcut la amândoi famenii şi, făcându-se noapte, au făcut după cum s-au sfătuit. Căci întorcându-se foarte târziu către cetate, au pogorât pe Evghenia din caretă în taină, nesimţind nici unul din robi şi, ascunzându-se, au îmbrăcat-o în haine bărbăteşti, tunzându-i părul cel fecioresc şi au pornit către mănăstire. Iar Domnul, dându-le vreme potrivită, a rânduit în acel ceas a fi venirea episcopului la mănăstire. Şi încă neajungând la mănăstire au văzut pe fericitul episcop Elen, venind din Iliopoli şi apropiindu-se de mănăstire cu mulţime de popor; căci era în Egipt obiceiul acesta:

când veneau episcopii la mănăstirile şi la bisericile lor, mergea împreună cu dânşii şi poporul cu cântări de laudă.

Deci veneau cu Elen, episcopul, ca la zece mii de bărbaţi, unii mergând înainte şi alţii urmându-i, cântând şi zicând: *Calea drepţilor s-a îndreptat şi calea sfinţilor s-a pregătit.* Şi auzind aceasta Evghenia, a zis către tovarăşii ei: „Luaţi seama la frumuseţea stihurilor ce se cântă şi vedeţi că toate cuvintele se potrivesc pentru noi. Căci atunci când vorbeam de adevăratul Dumnezeu, am auzit cântarea aceasta: *Că toţi dumnezeii păgânilor sunt draci; iar Domnul cerurile a făcut.* Iar acum când noi începem calea, întorcându-ne de la slujirea idolească, şi dorim a veni către creştinătate, iată mii de oameni întâmpină cu glas cântând: *Calea drepţilor s-a îndreptat şi calea sfinţilor s-a pregătit.* Şi mi se pare că nu din întâmplare s-a făcut aceasta, ci după dumnezeiască rânduială. Aşadar, să luăm seama unde merge acest popor şi dacă se duce către aceeaşi mănăstire către care şi noi călătorim, să ne unim cu dânşii şi să mergem împreună, ca nişte tovarăşi ai lor, până ce ne vom cunoaşte cu dânşii".

Şi aşa alăturându-se poporului care mergea şi cânta, a întrebat pe unul din cei ce mergea: cine este bătrânul acela care merge călare pe asin în mijlocul poporului? Şi a auzit de la acela drept răspuns, că este Elen, episcopul, care din tinereţe este creştin şi a crescut în mănăstire. Acesta, pe când era copil şi îl trimiteau la vecini să aducă foc, aducea cărbuni aprinşi în haina sa şi nu se ardea haina, căci acest fel de sfinţenie avea chiar din copilăria sa.

Nu cu mult înainte de aceste zile, s-a arătat în acele locuri un oarecare vrăjitor cu numele de Zarie, înşelând pe popor cu multe şi mari vicleşuguri şi farmece. Acela zicea că episcopul Elen este mincinos, iar despre sine spunea că este trimis de Hristos, ca să fie învăţător al poporului. Şi adunându-se mulţimea poporului creştinesc, a venit către părintele nostru acesta pe care îl vedeţi, zicând: „Auzim că Zarie este trimis de Hristos, deci sau primeşte-l în prietenie sau, dacă grăieşte minciuni, învinge-l cu cuvinte, şi care din voi va fi biruitor în cuvinte, de acela ne vom lipi". Deci sfântul episcop a primit să se întrebe în cuvinte cu Zarie, căci episcopul nădăjduia spre Hristos şi Zarie spre diavolii săi. Apoi s-a rânduit o zi pentru întrebarea ce avea să se facă, pentru care s-a pregătit locul în mijlocul cetăţii Iliopolei.

Deci a venit Zarie cu meşteşugurile sale vrăjitoreşti şi a venit şi episcopul cu graiuri de Dumnezeu insuflate şi, binecuvântând pe popor, a zis: „Acum veţi cunoaşte puterile, care sunt de la Dumnezeu".

Şi întorcându-se către Zarie a început a fi cu dânsul în mare luptă de cuvinte. Dar deoarece vrăjitorul era mare meşter în minciunile sale şi mândru, iar în grai era fără de rânduială – căci se sârguia să aibă biruinţă nu prin adevăr, ci prin limbuţia cea fără de ruşine –, pentru aceea episcopul cel blând şi fără de răutate nu putea să biruiască cuvintele lui. Iar poporul se mâhnea, căci Zarie covârşea în cuvinte pe episcop. Atunci episcopul, văzând aceasta, a cerut să fie puţină tăcere şi a zis către popor: „Acum desăvârşit se cuvine a asculta învăţăturile lui Pavel, care grăieşte către ucenicul său Timotei: *Să nu se lupte cineva în cuvinte, care nu sunt de nici o trebuinţă, ci mai mult servesc la risipirea celor ce aud.* Dar ca să nu socotească cineva că această mărturie apostolească o aducem la mijloc – nu ca nişte păzitori adevăraţi, ci ca nişte fricoşi –, să se aprindă un foc în mijlocul cetăţii şi să intrăm amândoi în para focului şi care din noi nu va arde, acela este trimis de Hristos".

Şi a plăcut acest cuvânt poporului şi îndată s-a pregătit un foc mare; iar episcopul chemă pe vrăjitor în văpaie. Vrăjitorul însă a zis: „Intră tu mai întâi în văpaie, de vreme ce tu ai rânduit aşa". Iar episcopul, însemnându-se pe sine cu semnul Sfintei Cruci şi ridicându-şi mâinile, a intrat în mijlocul focului şi stând în flacăra cea mare ca o jumătate de ceas, nu s-a ars deloc, că nici de părul lui, nici de haine nu s-a atins focul. Şi a poruncit ca şi Zarie să vină la dânsul; dar acela, temându-se foarte, căuta să fugă. Dar poporul, apucându-l, l-a aruncat în foc şi a început îndată ticălosul a arde; şi desăvârşit ar fi pierit, dacă nu l-ar fi izbăvit pe el episcopul Elen, deşi jumătate ars, însă încă viu. Şi aşa s-a izgonit cu ocară vrăjitorul Zarie din hotarele acelea; iar episcopul, pe care îl vedeţi în toate zilele, oriunde merge, îi urmează poporul cu cântări dumnezeieşti.

Atunci fericita Evghenia, auzind acestea, se bucura cu duhul, se minuna şi ofta. Şi a început a-l ruga cu sârguinţă pe bărbatul acela care vorbea cu dânşii, al cărui nume era Evtropie, zicând: „Rogu-te, domnul meu, ca să vesteşti sfântului episcop despre noi, care voim a ne întoarce de la idoli către Hristos. Noi suntem fraţi şi ne-am sfătuit împreună, să ne facem creştini şi să petrecem în mănăstirea aceasta şi niciodată să nu ne despărţim unul de altul". Şi a răspuns către dânşii bărbatul acela: „Tăceţi acum, până ce va intra în mănăstire şi se va odihni puţin de cale, iar când va fi vreme lesnicioasă, eu îl voi vesti pentru voi, după dorinţa voastră".

Şi apropiindu-se ei de mănăstire, au ieşit monahii întru întâmpinarea episcopului, cântând: *Luat-am, Dumnezeule, mila Ta în mijlocul poporului Tău.* Şi intrând înăuntru poporul cu episcopul, a intrat

şi Evghenia cu famenii săi tineri, deopotrivă la haine şi la tunderea părului. Săvârşind episcopul dumnezeiasca slujbă în biserică şi la al nouălea ceas întărindu-se cu puţină hrană, după cum era obiceiul pustnicilor, s-a odihnit de oboseală şi a avut în vis o vedenie ca aceasta: Un chip oarecare de asemănare femeiască era purtat ca unul din zeii elineşti şi se cinstea de unii bărbaţi cu jertfe şi închinăciuni ca un dumnezeu. Şi episcopul privind cu mâhnire la aceasta, căci poporul se înşela cu închinăciunea idolească, a zis către zeiţa care era între dânşii: „Aşa se cuvine ţie, care eşti zidirea lui Dumnezeu şi slujitoare împreună cu noi, să te socoteşti de oameni că eşti ca un Dumnezeu şi să primeşti de la dânşii închinăciune?" Iar aceea, auzind acestea, îndată a lăsat pe bărbaţii care i se închinau şi s-a dus după episcop, zicând: „Nu te voi lăsa, nici nu mă voi depărta de tine, până când nu mă vei duce şi mă vei da pe mine Făcătorului şi Ziditorului meu".

Şi deşteptându-se episcopul din somn, se gândea la acea vedenie; şi iată că intră la dânsul Evtropie, zicând: „Stăpâne, astăzi în urma ta au intrat aici trei tineri, fraţi, care au părăsit închinarea idolilor şi doresc să se însoţească cu ceata celor ce slujesc pe Hristos în mănăstirea aceasta şi m-au rugat cu lacrimi ca să vestesc sfinţiei tale despre dânşii". Iar episcopul, înţelegând visul, s-a bucurat şi a zis: „Îţi mulţumesc, Doamne, Iisuse Hristoase, că m-ai învrednicit a auzi o veste ca aceasta". Deci a poruncit să aducă înaintea sa pe cei trei tineri. Intrând ei singuri înaintea lui, arhiereul a făcut mai întâi rugăciune, apoi a început a vorbi cu Evghenia părinteşte şi cu iubire de fii, întrebând-o de nume, de neam şi de patria lor. Iar ea, roşindu-se la faţă ca o fecioară, răspundea cu smerenie, zicând: „Neamul nostru este din Roma, cetatea cea preaslăvită şi suntem fraţi după trup; numele celui dintâi este Protan, al celuilalt Iachint, iar eu mă numesc Evghenie".

Iar fericitul episcop Elen, privind la dânsa cu dragoste, a zis: „Cu dreptate te numeşti Evghenie, o, Evghenia, pentru ca numele tău să se unească cu duhul tău; când ai suflet cu bărbăţie şi te arăţi ca un bărbat în toate. Dar cu hotărârea pe care o ai în minte, ai să biruieşti firea femeiască, căci te vei întări în Hristos şi te vei îmbărbăta, pentru care acum, fiind femeie, te vei face ca un bărbat, schimbându-ţi numele şi chipul cel femeiesc, pentru dragostea lui Dumnezeu. Îţi vorbesc acestea, nu mustrându-te şi defăimându-te pentru firea ta femeiască, nici voind a te întoarce de la scopul tău, ci ca să ştii câtă purtare de grijă are Dumnezeu de tine şi cum mi-a descoperit toate cele pentru tine, netăinuind nimic, ci arătându-mi cine eşti şi cum ai

venit la mine şi cine sunt cei ce vor să vină cu tine. Deci sârguieş-te-te, Evghenio, a te arăta nu mai mică cu bărbăţia duhului, decât cu chipul, pentru că şi aceasta mi-a arătat Domnul meu, că te-ai pregătit sălăşluire curată a Lui, păzindu-ţi fecioria şi lepădându-te de înşelăciunea vieţii acesteia".

Apoi arhiereul, întorcându-se către Protan şi Iachint, a zis: „Şi voi fiind robi cu trupul, sunteţi liberi cu duhul, nerobindu-vă nimănui din cei pământeşti, vrednicia sufletului; pentru care eu tăcând, Hristos Domnul vorbeşte către voi: *De acum nu vă voi mai numi robi, ci prieteni*. Fericiţi sunteţi pentru o libertate ca aceasta, dar mai ales pentru prietenia şi unirea cu Hristos; căci aţi gândit cu un cuget a lua jugul Lui asupra voastră şi n-aţi făcut nici o împiedicare fericitei acesteia în scopul ei, ci împreună cu dânsa ardeţi cu duhul a sluji pe Dumnezeu; şi când ea va ieşi din viaţa aceasta, împreună cu dânsa şi voi vă veţi învrednici a primi de la Domnul aceleaşi cununi şi răsplătire, de care se va învrednici şi ea". Acestea a vorbit cu dânşii episcopul, nefiind nimeni acolo, decât numai ei. Deci Evgheniei i-a poruncit să petreacă în chip bărbătesc, deoarece nu ştia nimeni de taina aceea; apoi nu s-au depărtat nici unul de episcop, până ce nu i-a botezat şi unit cu ceata monahicească. Iar câte s-au întâmplat din vremea de când sfânta se pogorâse din caretă, tăinuindu-se de robi, cu Protan şi Iachint, şi cum se tânguiau părinţii pentru dânsa, să luăm aminte în cele ce urmează.

Deci careta şi cu robii care mergeau înainte şi nu ştiau nimic, se ducea goală; şi când s-au apropiat de porţile casei, au ieşit cei din casă înaintea Evgheniei cu lumini. Dar alergând la caretă au găsit-o goală şi nevăzând pe Evghenia, erau în mare nepricepere şi s-au tulburat tatăl şi mama ei, fraţii şi toţi cei din casă. Apoi s-a făcut ţipăt, strigare, tânguire, plângere nespusă şi cercetare prin toată cetatea Alexandriei şi se întreba ce s-a întâmplat fetei eparhului. Şi au fost trimise multe slugi în căutarea Evgheniei, străbătând nu numai cetatea, dar şi toată ţara Egiptului, nelăsând pe nimeni neîntrebat, în drumuri şi în sate, pe negustori, pe ţărani şi pe străini. Dar nicăieri nu puteau să audă ceva despre acel mărgăritar de mare preţ, pe care îl ascundea dreapta Celui de Sus în vistieria Sa, până la vreme de bună trebuinţă.

Iar părinţii ei, ziua şi noaptea, cu nemângâiate tânguiri, plângeau pentru dânsa. Adeseori chemând numele ei, îşi băteau feţele şi-şi presărau capetele cu cenuşă; apoi cădeau la pământ de atâta slăbiciune şi durere a inimii şi strigau: „Evghenio, Evghenio, fiica noastră cea preadulce, unde te-ai ascuns, lumina ochilor noştri? În

care loc te-ai tăinuit, mângâierea noastră? Cum te-ai pierdut, nădejdea noastră?" Şi se tânguiau părinţii pentru fiică, iar fraţii plângeau pentru sora lor, robii şi roabele lăcrimau pentru stăpâna lor şi toţi cetăţenii suspinau, părându-le rău pentru dânsa şi având durere la fel cu eparhul, domnul lor cel bun şi stăpânitor, pentru pierderea fiicei lui.

După aceasta, neputând Filip s-o afle nicăieri, a început să-i întrebe pe slujitorii idoleşti, pe vrăjitori şi pe fermecători, aducând mulţime de jertfe idolilor, că doar va fi vestit vreun zeu despre fecioara cea pierdută. Şi a făgăduit că dacă o vor afla sau îi vor spune unde se află, le va da multe daruri, iar dacă nu vor spune adevărul, îi va omorî cu cumplită moarte. Dar n-a putut întru nimic să se înştiinţeze, căci vrăjitorii şi fermecătorii, ca nişte mincinoşi care nu ştiau nimic, văzând că se osteneau în zadar şi primejdie de moarte le stătea asupra, au alcătuit un basm pentru potolirea mâniei eparhului, spunând că li s-a descoperit că, iubind Dumnezeu frumuseţea Evgheniei, a răpit-o în ceruri şi a aşezat-o în numărul zeilor.

Crezând părintele cel mâhnit acel basm, a încetat puţin mâhnirea, iar plângerea a schimbat-o în bucurie. Şi îndată poruncind să se facă un idol de aur după asemănarea fiicei sale cea iubită, l-a pus în Alexandria la loc cinstit şi ca pe o zeiţă nouă, cu prăznuire şi cu aducere de jertfă multă, cinstea pe fiica sa, Evghenia, împreună cu tot poporul; şi cu acest fel de bucurie îşi potolea mâhnirea. Însă maică-sa, Claudia, şi cu fraţii săi, Avit şi Serghie, necrezând basmul acela, neîncetat şi nemângâiat se tânguiau după Evghenia.

Iar fericita fecioară, cea acoperită cu haine şi cu nume bărbătesc, pentru obiceiurile sale cele bărbăteşti şi pentru mărimea sufletului, fiind socotită că este bărbat, vieţuia în mănăstirea mai sus-pomenită, bine vieţuind monahiceşte şi slujind lui Dumnezeu. Şi atât de mult a sporit în dumnezeiasca învăţătură, încât în doi ani toată Sfânta Scriptură a învăţat-o pe de rost; şi atâta odihnă avea sufletul ei, încât altora li se părea că este unul din îngeri. Căci cine putea pricepe firea ei cea femeiască, pe care o acoperea puterea lui Hristos şi fecioria cea fără prihană, de care şi bărbaţilor celor desăvârşiţi le era de mirare?

Cuvântul ei era smerit, cu dragoste, blând şi nu mult vorbitor, plin de frica lui Dumnezeu şi de folos. La cântarea în biserică nimeni nu se afla mai înainte decât dânsa şi era tuturor de folos. Pe cei mâhniţi îi mângâia şi se bucura împreună cu cei ce se bucurau; pe cel ce s-ar fi mâniat şi s-ar fi iuţit, numai cu un cuvânt îl îmblânzea; iar pe cel mândru, ea, cu chipul cel smerit al vieţii sale, atât de mult îl

folosea, încât acela îndată se prefăcea din lup în oaie. Şi nu după multă vreme, i s-a dat ei de la Dumnezeu darul tămăduirii, că orice bolnav ar fi cercetat, îndată prin venirea ei se izgonea boala şi se dădea bolnavului desăvârşită sănătate. Iar cei doi fameni ai ei, Protan şi Iachint, erau împreună vieţuitori cu dânsa şi următori ai vieţii ei şi de-a pururea robi şi prieteni.

Dar după trei ani de la întoarcerea ei către Dumnezeu, a răposat egumenul mănăstirii aceleia. Deci, adunându-se fraţii, toţi cu un glas şi cu un suflet rugau pe fericita să le fie lor egumen, pentru că nu ştiau taina ei cea acoperită de Dumnezeu, cum că Evghenia nu este bărbat cu firea, ci femeie. Căci văzând viaţa ei cea plină de înţelepciune bărbătească, fără de prihană şi plăcută lui Dumnezeu şi pe toţi pustnicii ce erau în mănăstire fără de asemănare covârşindu-i, pentru aceea cu multă rugăciune o sileau pe ea să primească stăreţia.

Atunci sfânta – pe de o parte temându-se ca să nu fie împotriva legii, adică fiind femeie să stăpânească peste bărbaţi, şi pe de alta ruşinându-se a nesocoti rugăciunea cea mare a tuturor feţelor cinstite – a zis către dânşii: „Rogu-vă, fraţilor, aduceţi-mi aici Sfânta Evanghelie". Şi fiind adusă Evanghelia a zis: „Se cuvine ca pentru orice alegere, mai înainte de toţi, pe Hristos să-l întrebăm. Deci să vedem întru această alegere a voastră ce ne va porunci Hristos şi ne vom supune voinţei Lui".

Şi deschizându-se Sfânta Evanghelie în faţa tuturor, s-a aflat locul unde era scris aşa: *Cel ce voieşte între voi să fie mai mare, acela să fie vouă slugă, şi care voieşte să fie vouă mai întâi, să fie rob vouă.* Acestea citindu-le, sfânta a zis: „Iată, că mă supun şi poruncii lui Hristos şi cererii voastre; deci voi fi dragostei voastre şi slugă şi rob". Şi s-au bucurat toţi pentru bunăvoirea ei. Deci a primit, cel cu părere Evghenie, iar cu fapta Evghenia, egumenia mănăstirii aceleia şi s-a făcut tuturor ca un rob prins neîncetat, ostenindu-se pentru toţi fraţii, aducând apă, tăind lemne, chiliile tuturor curăţind şi tuturor slujind cu multă osârdie. Şi şi-a ales chilia de locuinţă a portarului, ca nici cu chilie mai bună să se arate mai presus decât alţii.

Ostenindu-se întru toate slujbele mănăstireşti, niciodată n-a lăsat pravila cea obişnuită a bisericii, Utrenia, ceasurile şi la zile însemnate şi Liturghia şi Vecernia. Şi ea socotea acel ceas pierdut în zadar, în care s-ar fi întâmplat să nu dea laudă lui Dumnezeu şi foarte cu dinadinsul se păzea, ca să nu-i treacă nici un ceas fără a mulţumi Lui. Căci în mâinile ei era lucrul, iar în gura ei neîncetat avea rugăciunea. Şi a luat stăpânirea asupra duhurilor celor necurate ca să le izgonească din oameni; apoi i s-a dat darul de a face şi alte minuni,

despre care nu ne ajunge vremea a povesti cu de-amănuntul. Însă trebuie să se povestească, de când s-a început prigoana asupra sfintei, precum şi despre alergarea, pătimirea sa şi săvârşirea ei din viaţă.

Era în Alexandria o femeie cu numele Melantia, bogată cu averea, dar săracă de fapte bune. Aceasta a căzut în boală de friguri şi pătimea de acea boală mai bine de un an. Având locuinţa sa aproape de mănăstirea aceea şi auzind că în mănăstire era un monah cu numele de Evghenie, care cu înlesnire tămăduieşte tot felul de boli, a mers la dânsul cu sârguinţă şi-l rugă să o vindece de neputinţa ei. Evghenie, milostivindu-se spre dânsa, a uns-o cu untdelemn sfinţit şi îndată Melantia a scăpat de toate cele ce o vătămau înăuntru şi pricinuia ei boala frigurilor, încât s-a făcut sănătoasă şi s-a dus pe jos acasă, care era aproape.

Dar peste puţină vreme, vrând să le dea mulţumire pentru tămăduirea ce o căpătase, a făcut trei vase de argint curat, şi umplându-le cu bani, le-a trimis la doctorul său cel fără de plată, dar el nu le-a primit, ci le-a înapoiat la cel ce le trimisese, zicând: „Noi ne îndestulăm şi prea ne îndestulăm cu de toate bunătăţile de la Dumnezeul nostru, iar pe tine te sfătuiesc, o, iubită Melantia, ca să împarţi pe aceştia celor ce le trebuiesc, adică săracilor". Melantia, văzând darurile sale întoarse înapoi, s-a mâhnit şi, alergând la mănăstire, ce rugăciuni nu făcea şi cu ce cereri nu o silea ca să nu i se lepede darurile cele aduse! Abia înduplecându-se înainte-stătătorul Evghenie a poruncit să ia vasele acelea şi să le ducă în cămara bisericii, ca să fie spre slujba altarului.

Deci dintr-acea vreme Melantia, cunoscându-se cu Evghenie, adeseori îl cerceta şi s-a lipit de el cu dragostea cea fără de rânduială, neştiind firea cea femeiască, ce se tăinuia în chipul şi în numele cel bărbătesc. Căci îl vedea cu chipul tânăr şi frumos la faţă şi nu pricepea cum un tânăr ca acela, frumos la faţă, ar fi putut să vieţuiască în curăţie. Tămăduirea ei nu o socotea a fi prin sfinţenia lui, ci prin meşteşugul doctoriei. Apoi, din zi în zi, se aprindea cu iubirea mai mult spre dânsul, ca să facă întâlnire de păcat şi căuta vreme şi loc, în care i-ar fi fost cu lesnire a săvârşi ce dorea.

Iar într-o zi, venind în satul său, care era aproape de mănăstire şi gândind la tânărul monah şi aprinzându-se de dânsul, s-a prefăcut bolnavă, apoi a trimis la dânsul cu rugăminte ca însuşi s-o cerceteze că este bolnavă şi să-i ajute ca şi mai înainte. Deci a venit fericita Evghenia şi a şezut lângă patul celei bolnave, dar nu de boală, ci de poftă trupească. Iar Melantia, căutând la faţa Evgheniei, n-a mai putut tăinui focul ce se ascundea înăuntrul ei, care o ardea de mult

timp şi, deschizându-şi gura fără de ruşine, a început a grăi cuvinte de desfrânare, momind-o şi atrăgând-o spre păcat, ca şi altădată egipteanca, femeia lui Pentefri, pe Iosif cel curat, zicând: „Cu nesuferită poftă şi cu nemăsurată dragoste sunt cuprinsă de tine şi nu poate să se odihnească duhul meu, până nu voi săvârşi aceasta, ca să fii domn a toată avuţia mea şi bărbatul meu, împreună-vieţuitor. Căci pentru ce te chinuieşti în deşert cu înfrânarea cea de nici o treabă? În sărăcie şi în strâmtorare îţi pierzi singur, de bună voie, zilele tinereţilor tale, uscându-ţi trupul şi vestejindu-ţi frumuseţea feţei tale. Iată, avere mare, iată, vistierii de aur şi de argint, pietre scumpe şi haine de mult preţ, robi şi roabe în număr mare. Iată, şi pe mine mă vezi tânără şi nu urâtă, şi în acest an am rămas văduvă, ba încă şi fără de fii şi nu am moştenitor bogăţiei mele. Deci moşteneşte-le tu şi mie să-mi fii domn şi stăpân".

Acestea şi mai multe zicând Melantia, Cuvioasa Evghenia se ruşina de cele ce-i spunea şi i-a răspuns aspru: „Taci, femeie, taci şi nu te ispiti a ne vătăma cu otrava şarpelui celui vechi, căci văd că te-ai gătit mare lăcaş diavolului; depărtează-te de la slugile lui Dumnezeu, ispititoare! Bogăţia ta să fie ca moştenire iubitorilor de patimi, celor asemenea ţie, iar bogăţia noastră este a sărăci împreună cu Hristos; iar cele de nuntă să piară din mintea noastră, ca nici să gândim cândva la dulceaţa trupească. O, fericită curăţie, nu te vom vinde pentru bogăţia cea stricăcioasă! O, feciorie sfântă, nu te vom strica cu desfrânarea! O, Maica lui Dumnezeu şi fecioară spre care eu nădăjduiesc, nu voi schimba făgăduinţele mele! Una ne este nunta, dorirea de Hristos. Unele ne sunt bogăţiile noastre, bunătăţile cele gătite în ceruri. Una este moştenirea noastră, cunoaşterea cea adevărată". Aceasta zicând fericita Evghenia şi sculându-se îndată, s-a dus la mănăstire.

Iar Melantia, umplându-se de nespusă ruşine şi de mânie, s-a dus în cetate şi, mergând la eparh, a zis: „Un tânăr de credinţă creştinească, care se spune că este doctor şi petrece într-o mănăstire ce este aproape de satul meu, a venit în casa mea şi l-am lăsat să intre în casă pentru tămăduire. Însă el, socotindu-mă ca una din femeile cele necinstite şi fără de ruşine, mai întâi prin cuvinte înşelătoare, apoi cu mâinile a început a mă sili către lucrul cel ruşinos. Şi dacă n-aş fi strigat cu glas mare şi de nu s-ar fi sârguit o roabă să alerge la glasul meu, apoi neruşinatul acela ca un barbar m-ar fi siluit ca pe o roabă".

Auzind acestea eparhul, s-a umplut de mânie şi îndată a trimis să aducă pe acel tânăr, adică pe Evghenie, care se numea doctor, şi pe toţi ce petreceau împreună cu dânsul şi, legându-i, să-i pună în

lanţuri şi să-i ducă în închisoare. Dar pentru că nu putea să ajungă numai o temniţă pentru monahii care vieţuiau împreună cu Evghenie, au fost împărţiţi prin diferite închisori. Şi a ieşit vestea despre acel lucru nu numai în toată Alexandria, ci şi prin cetăţile dimprejur; şi multă defăimare şi batjocură se făcea creştinilor de către elini. Toţi cei ce auzeau despre aceste lucruri, credeau că este adevărat şi o credeau pe Melantia foarte cinstită pentru ei, slăvită şi de mare neam.

Deci s-a rânduit o zi în care să se facă mare judecată şi pedeapsă asupra monahilor. Căci pe unii dintr-înşii eparhul voia să-i dea spre mâncarea fiarelor, pe alţii să-i ardă cu foc, pe alţii să-i spânzure pe lemn, iar pe ceilalţi să-i piardă cu alte feluri de chinuri. Şi sosind ziua cea rânduită, s-a adunat la priveliştе mulţime de popor, nu numai dintr-acea cetate, ci şi de prin toate cele dimprejur. Şi s-au adunat acolo şi creştini fără de număr, între care erau mulţi preoţi şi episcopi. Aceia veniseră să vadă sfârşitul robilor lui Dumnezeu celor nevinovaţi – căci ştiau că este o minciună asupra lor –, apoi să adune rămăşiţele moaştelor lor şi să le îngroape cu cinste.

Şi venind eparhul Filip, împreună cu fiii săi, Avit şi Serghie, şi şezând la locul cel obişnuit de judecată, s-a adus fericita Evghenia în mijlocul priveliştii, împreună cu famenii săi şi cu ceilalţi monahi, încătuşaţi în lanţuri grele de fier, dar neştiind nimeni taina despre dânsa. Apoi s-a făcut strigare în popor: „Să piară aceşti necuraţi fără de lege". Şi a poruncit eparhul să aducă mai aproape la întrebare pe începătorul răutăţii, precum ziceau ei, pe mieluşeaua lui Hristos, Evghenia, şi să pună înainte toate uneltele cele de muncă, precum şi muncitori groaznici să stea gata de faţă la judecată.

Deci a stat Sfânta Evghenia la judecată înaintea tatălui şi a fraţilor ei – nefiind vinovată de nici un rău –, îmbrăcată în haine bărbăteşti, monahiceşti, şi cu faţa plecată în jos, ca să nu fie îndată cunoscută. Şi Eparhul a început a grăi către dânsa cu groază, zicând: „Spune nouă, o, prea fără de lege creştine, astfel v-a poruncit vouă Hristos al vostru, ca să faceţi lucruri necurate şi pe nişte cinstite femei ca acestea să le vânaţi cu meşteşugurile voastre spre pofta voastră cea ruşinoasă? Spune nouă, nelegiuitule, cum ai îndrăznit să intri în casa prealuminatei femei Melantia şi curăţia ei cea de bun neam să o sileşti spre fapta cea de desfrânare? Căci, prefăcându-te în doctor viclean, te-ai arătat vrăjmaş şi siluitor. Deci iată acum, neruşinatule, vei primi pedeapsa cea vrednică scornirii tale îndrăzneţe, căci rău fiind, rău vei pătimi!"

Astfel iuţindu-se eparhul, fericita Evghenia a răspuns cu blândeţe: „Domnul meu, Iisus Hristos, Căruia îi slujesc, învaţă curăţie şi

celor ce-şi păzesc fecioria neatinsă, le făgăduieşte viaţă veşnică. Iar pe femeia Melantia cea mincinoasă, îndată putem s-o arătăm că este mărturisitoare de minciuni asupra noastră; dar mai bine este să suferim noi cele rele, decât să fie ea biruită şi vădită ca să pătimească ceva rău, iar rodul răbdării noastre să nu piară. Însă de te vei jura pe sănătatea împăraţilor tăi, că nu-i vei face nici un rău acestei mărturisitoare mincinoase, vom cerceta despre păcatul cel aruncat de dânsa fără de vină asupra noastră şi o vom arăta chiar pe dânsa aflându-se întru necurăţie". Deci jurându-se eparhul şi prefăcându-se a împlini cererea, Evghenia a zis către femeia aceea: „O, Melantie, tu care ai numele înnegririi şi al întunecării, ai pregătit felurite munci asupra creştinilor prin clevetirea ta cea mincinoasă, iar acum stărui asupra noastră ca să fim chinuiţi, tăiaţi şi arşi; dar să ştii că Hristos nu socoteşte pe robii Săi astfel, precum tu cu minciună îi mărturiseşti. Să aduci pe roaba aceea care a zis că a fost singură văzătoare a păcatului nostru, ca din gura ei să se vădească minciuna şi să se arate adevărul".

Fiind adusă roaba aceea, s-a adăugat minciună la minciună, ca să placă stăpânei sale, căci cum putea zice ceva împotriva ei? Apoi a zis: „Pe acest tânăr fără de ruşine îl ştiu că adeseori făcea fărădelege cu femeile proaste şi pe mine, ticăloasa, de multe ori m-a supărat. Apoi a îndrăznit şi la doamna mea, că din ceasul cel dintâi al zilei intrând în camera ei, se prefăcea mai întâi că vorbea ca un doctor, îngrijindu-se de sănătatea ei, apoi a început a grăi cuvinte fără de ruşine. După aceasta s-a ispitit să o şi siluiască, şi ar fi săvârşit fărădelegea sa, dacă nu aş fi strigat eu la alte slujnice spre apărare şi de n-am fi izbăvit pe doamna noastră din mâinile desfrânatului acestuia". Şi a poruncit judecătorul să cheme pe celelalte slujnice, însă şi acelea asemenea, ajutând doamnei lor, mărturiseau minciună asupra monahului Evghenie. Atunci eparhul, foarte rău mâniindu-se, a strigat: „Ce vrei să zici împotriva acestora, o, ticălosule, căci cu atâtea mărturii te biruiesc şi cu adeverire se arată fărădelegea ta".

Sfânta Evghenia a zis: „Vremea grăirii a sosit, de vreme ce a tăcut vremea tăcerii. Vreme slobodă este a mărturisi adevărul, ca să nu se laude fără de măsură minciuna adusă asupra noastră şi să nu se facă pentru creştini veste rea între neamuri. Am dorit cu adevărat ca taina mea să ţină până la ultima suflare şi minciuna cea adusă asupra noastră a o vădi la judecata ce va să vie şi a arăta curăţia numai unuia singur, Aceluia pentru a Cărui dragoste sunt păzită. Însă ca să nu dănţuiască fărădelegea asupra nevinovăţiei şi necurăţia cea păgânească să-şi bată joc de viaţa creştinească cea dreptcredincioasă şi

curată şi nici să nu fie ea de râs şi întru defăimare, este nevoie a arăta îndată aceea ce până acum, cu multă pază, m-am sârguit a tăinui. Deci voi arăta adevărul, nu spre slava deşartă, ci spre slava numelui lui Hristos Iisus, pentru că atât de mare este puterea numelui sfânt, încât şi femeile cele ce vieţuiesc întru dumnezeiasca Lui frică, se învrednicesc cinstirii celei bărbăteşti şi nici nu poate fi unul mai mare decât altul cu credinţa. Căci zice Apostolul Pavel, învăţătorul cel creştinesc, că nu este la Dumnezeu deosebire între bărbat şi femeie, că voi toţi una sunteţi întru Hristos Iisus, întru care am crezut şi pe care l-am iubit cu osârdie şi spre care toată nădejdea mi-am pus, am voit mai bine a fi bărbat cu viaţa şi cu chipul decât femeie şi a păstra fecioria mea preacuratului şi nestricăciosului Mire ceresc".

Acestea zicând şi-a rupt haina sa de sus şi şi-a descoperit o parte a sfântului şi preacuratului ei trup fecioresc şi s-a arătat că este de parte femeiască. Apoi a zis către eparh: „Domnul meu, tu îmi eşti mie tată după trup şi Claudia îmi este maică, iar aceştia, ce şed împreună cu tine, Avid şi Serghie, îmi sunt fraţi. Eu sunt fiica ta, care, pentru dragostea lui Hristos, m-am lepădat de lume şi de toate dulceţile ei. Iată, Protan şi Iachint, famenii mei, cu care împreună am intrat în şcoala lui Hristos şi atâta dar mi-a arătat Hristos, încât m-a făcut, prin milostivirea Sa, biruitoare asupra tuturor poftelor şi patimilor. Aceluia cred fără îndoială, cum că aşa mă va păzi până la sfârşit, precum sunt acum".

Acestea zicându-le ea şi încă nesfârşind cuvântul său, a fost cunoscută de tatăl său şi de fraţi, după vorbă şi după oarecare semne ce le avea în faţă – deoarece cu sârguinţă îşi întorseseră ei ochii spre dânsa – şi, cunoscând-o că este Evghenia cu adevărat, s-au sculat îndată de la locurile lor cu negrăită bucurie şi cu lacrimi şi, alergând, au căzut pe grumajii ei sărutând-o, plângând de bucurie şi veselindu-se pentru aflarea celei fără de care nici lumina lumii acesteia nu le era plăcută. Apoi îndată s-a vestit şi mamei sale, Claudia, cum că fiica ei Evghenia s-a aflat. Iar ea, venind degrabă şi văzând pe preaiubita ei fiică, cu bucurie a îmbrăţişat-o şi cuvinte măgulitoare îi grăia, ca şi cum ar fi înviat din morţi.

Iar poporul care privea la acel lucru se minuna şi, ridicând glas, striga: „Unul este Hristos, Unul este adevăratul Dumnezeu, Dumnezeul creştinilor". Iar mulţimea creştinilor împreună cu preoţii şi cu episcopii, care veniseră pentru îngroparea moaştelor mucenicesti, asemenea umplându-se de nespusă bucurie, striga: *Dreapta Ta, Doamne, s-a preamărit întru tărie, mâna Ta cea dreaptă, Doamne, a sfărâmat pe vrăjmaşi. Cine este Dumnezeu, mare ca Dumnezeul*

nostru? Cel ce descoperă cele ascunse şi arată cele tăinuite, vânând pe cei înţelepţi întru meşteşugurile lor. Şi aducând haine ţesute cu aur şi podoabe de mult preţ, părinţii şi fraţii au îmbrăcat-o pe Evghenia fără vrerea ei şi au urcat-o pe un loc înalt, ca să fie văzută de toţi şi ca toţi să se bucure împreună cu dânşii pentru aflarea celei pierdute. Apoi au dezlegat din legături pe monahii ce erau legaţi cu Evghenia şi aceia fiind lăudaţi şi fericiţi cu multe cuvinte bune, ca nişte robi ai lui Hristos erau cinstiţi.

Atunci Melantia s-a umplut de mare ruşine şi de frică şi, fiind încă în privelişte, a căzut un foc din cer peste casa ei şi a ars până în temelie cu toate bogăţiile ei şi cu vistieria, încât nici urmă dintr-însa n-a mai rămas. Şi s-a făcut mare bucurie credincioşilor, care erau în Alexandria şi în tot Egiptul; dar mai ales atunci când însuşi eparhul Filip s-a botezat dimpreună cu femeia, cu fiii şi cu toată casa şi au primit credinţa în Domnul nostru Iisus Hristos. Apoi mulţime mare de elini au primit Botezul în acea vreme şi s-a întors pacea în Biserica lui Hristos. Căci Filip, eparhul, a trimis cărţi către împăraţii Sever şi Antonin, zicând că nu este de folos împărăţiei Romei a izgoni de prin cetăţi pe nevinovaţii creştini, care sunt de mult ajutor la treburile cele de obşte ale poporului. Şi s-au înduplecat împăraţii la sfatul lui, încât creştinii cei ce erau de prin laturile Egiptului şi prin alte cetăţi, îşi primeau locurile, sălaşurile şi casele, precum şi vredniciile, înflorind în pace în dreapta credinţă creştinească.

Dar de vreme ce sfinţeniei îi urmează zavistia vrăjmaşului şi împotriva faptei bune răutatea aduce război, unor închinători de idoli, din cei mai de frunte ai Alexandriei, le-a venit foarte greu aceasta, că vedeau pe creştini din zi în zi înmulţindu-se, iar închinătorii de idoli împuţinându-se aproape de tot. Deci, prin îndemnarea tatălui lor, satana, s-au dus la împăraţi, clevetind asupra eparhului Filip, zicând: „Nouă ani Filip a cârmuit bine ţara Egiptului şi a întărit legile împăreşti. Dar acum nu ştim ce i s-a întâmplat şi cum s-a schimbat, că a lăsat slujbele împăreşti ale părinteştilor noştri zei şi trage tot poporul cu el, către închinăciunea Aceluia, pe Care iudeii – precum toţi vorbesc –, răstignindu-L în Palestina, L-au omorât. El nu cinsteşte poruncile voastre împăreşti şi n-are supunerea cea cuviincioasă, că a cinstit mai mult pe necredincioşii creştini decât pe noi – dintre care mulţi dintre ei, intrând în capiştile zeilor noştri, cu nenumărate hule îi necinsteau, numindu-i lemne, pietre nesimţitoare şi idoli fără suflet.

Unele şi altele ca acestea zicând, a pornit pe împăraţi spre mânie asupra lui Filip, care au şi scris către dânsul astfel: „Prea îndumnezeitul împărat care a fost mai înainte de noi, ştiind dreapta ta

credinţă către părinteştii zei ai romanilor, nu ca pe un eparh, ci ca pe un împărat al Egiptului, te-a pus în Alexandria şi a voit ca până când vei fi între cei vii, să stăpâneşti acele laturi neschimbat şi nimeni altul să nu se trimită acolo în locul tău. Acea cinste şi noi ţi-am păzit-o întreagă cât ai fost prieten şi slujitor al zeilor. Dar de vreme ce acum auzim că ai lăsat pe zei şi către noi nu te arăţi voitor de bine, porunci ca, ori să te întorci către cinstirea cea dintâi a zeilor romanilor şi să-ţi moşteneşti slava şi cinstea cea mai dinainte sau, împreună cu lepădarea de zei, să laşi dregătoria şi să te păgubeşti şi de averile tale".

Citind eparhul acea scrisoare împărătească, s-a prefăcut bolnav până ce şi-a vândut toată averea şi a dat o parte bisericilor, iar alta săracilor. Fericitul Filip era ritor bine vorbitor şi pe mulţi din elinii cei mai de frunte i-a sfătuit cu cuvintele sale şi i-a întors la creştinătate, iar pe cei slabi la suflet şi pe cei ce se îndoiau în credinţă, i-a întărit şi i-a împuternicit. Deci, risipindu-şi şi împărţindu-şi averea, a lepădat şi dregătoria eparhiei şi îndată toţi creştinii care erau în Alexandria l-au ales episcop al lor.

După câtăva vreme a venit în locul lui alt eparh din Roma, cu numele Terentie. Acesta căuta să omoare pe Filip, dar se temea de popor, pentru că toţi erau gata a-şi pune viaţa pentru dânsul. De aceea a îndemnat în taină pe nişte ucigaşi, care, intrând la sfânt şi găsindu-l singur rugându-se lui Dumnezeu, l-au lovit cu săbiile şi, ieşind, s-au ascuns. Îndată s-a înştiinţat despre aceasta toată cetatea şi s-a făcut multă plângere şi strigare şi tulburare. Iar Terentie, temându-se ca poporul să nu priceapă vicleşugul lui, a poruncit să caute cu sârguinţă pe ucigaşii aceia, pe care aflându-i, i-a aruncat în temniţă, legându-i cu lanţuri grele ca şi cum ar fi vrut să-i muncească aspru şi să-i omoare.

Iar fericitul episcop Filip, după primirea acelor răni, a mai trăit trei zile şi s-a rugat lui Dumnezeu ca să întărească mai mult în credinţă pe cei noi începători, şi învăţându-i din destul, şi-a dat sfântul său suflet în mâinile lui Dumnezeu, sfârşindu-se şi învrednicindu-se cununii mucenicesti, după ce a fost episcop un an şi trei luni. Şi a fost îngropat înăuntrul cetăţii, în locul ce se cheamă Izium, în biserica zidită de dânsul. Iar pe ucigaşii aceia, ţinându-i Terentie eparhul câtăva vreme în temniţă, i-a eliberat din porunca împărătească. Atunci toţi au cunoscut că prin îndemânarea lui a fost omorât Sfântul episcop Filip.

După moartea Sfântului Filip, Sfânta Evghenia, aducând la sine fecioare creştine, petrecea în feciorie cu dânsele, slujind lui Dumnezeu, iar maică-sa, Claudia, zidind o casă mare pentru străini, slujea

străinilor şi bolnavilor. Apoi, nu după puţină vreme, luându-şi fiii şi pe fericita sa fiică, s-a dus în patria sa la Roma şi s-a aşezat acolo pe moşiile sale. Deci Avit şi Serghie au fost primiţi cu dragoste de boierii Romei şi pe unul dintr-înşii l-au pus antipat în Cartagina, iar pe celălalt l-au aşezat sfetnic împărătesc în Africa. Iar Sfânta Evghenia chema în taină către Hristos pe fetele boierilor de bun neam şi le îndupleca spre păzirea fecioriei.

Era atunci în Roma o fecioară tânără de neam împărătesc, cu numele Vasila, care rămăsese orfană de părinţi şi care fusese încredinţată până la vârsta sa unui unchi al său, cu numele Elen. Şi era dată de împăraţi în logodnă unui tânăr oarecare de bun neam, vestit pentru vitejia lui şi pentru bunul neam, cu numele Pompie. Iar nunta au amânat-o până după câţiva ani, căci fecioara rămăsese încă foarte mică orfană de părinţi. Aceasta, auzind de numele lui Hristos, de Evghenia şi de viaţa ei cea feciorească şi curată, de lucrurile ei cele minunate, care se făceau cu puterea lui Hristos, s-a aprins cu duhul, chemând-o Dumnezeu cu insuflări tăinuite către cămara Sa. Şi dorea să dobândească două lucruri: adică să se înştiinţeze despre Hristos cu adeverire şi să vadă pe Evghenia. Însă nu putea să se ducă la dânsa să vorbească, din pricina logodnicului său, de care se temea să nu afle din pricina prigoanei care era atunci în Roma împotriva creştinilor. De aceea Vasila a trimis la Evghenia pe un vestitor credincios al său, rugând-o ca măcar prin scrisoare s-o vestească despre Hristos şi s-o înveţe cum să creadă într-Însul.

Sfânta Evghenia s-a bucurat foarte mult de un vestitor ca acela şi, sfătuindu-se cu maică-sa şi cu famenii – ştiind că nu atât scrisoarea, cât cuvintele care ies din gură, pot să înveţe pe om –, a poruncit famenilor săi să se pregătească să-i trimită ca dar către Vasila. Deci i-a trimis, zicând: „Iată, iubita mea soră Vasila, îţi trimit în dar pe aceşti fameni care au fost de-a pururea robi ai mei, pe Protan şi pe Iachint, care au crescut dimpreună cu mine din copilărie şi aceştia să-ţi fie de la mine ca scrisoare vie". Şi i-a primit Vasila pe fameni cu mare bucurie, ca pe nişte robi cu numele, iar cu fapta ca pe nişte apostoli ai lui Hristos.

Deci aceştia, ziua şi noaptea vorbind cu dânsa, au învăţat-o cum să creadă în Hristos. Ea neîncetat asculta cu multă luare aminte, cu dulceaţă şi cu umilinţă dumnezeieştile cuvinte care ieşeau din gura lor şi a crezut din toată inima într-Unul Dumnezeu, Ziditorul a toate. De acest lucru înştiinţându-se papa Romei, fericitul Cornelie, a venit la dânsa în taină şi a botezat-o în numele Sfintei Treimi. Apoi şi unchiul

ei Elen s-a apropiat de Hristos, astfel încât Vasila putea cu înlesnire să se vadă cu Evghenia şi să se îndulcească de vorba sfintei şi de dragostea ei; căci Evghenia în toate nopţile mergea în casa ei, povăţuită fiind de unchiul Vasilei. Astfel Sfânta Evghenia şi fericita ei maică Claudia, la multe suflete se făceau pricinuitoare de întoarcere către Dumnezeu. Toate văduvele creştinilor, care erau în Roma, aveau scăpare la Claudia, iar fecioarele la Evghenia, şi la dânsele se odihneau trupeşte şi duhovniceşte.

Iar fericitul papă Cornelie în toate sâmbetele seara trimitea în casa Claudiei rugăciuni şi psalmi, ca să se roage toată noaptea şi să preamărească pe Dumnezeu. Iar la cântarea cocoşilor mergea singur acolo la dânsele şi, botezând pe cele ce se apropiau de Hristos, săvârşea dumnezeiasca Liturghie şi le împărtăşea pe toate cu sfintele şi dumnezeieştile Taine. Şi astfel se înmulţea Biserica lui Dumnezeu – deşi era în mijlocul prigoanei –, asemenea crinului în mijlocul spinilor. Pentru că multe fecioare au câştigat lui Dumnezeu aceste sfinte fecioare, Evghenia şi Vasila; iar Sfânta Claudia, femei; iar fericiţii fameni, Protan şi Iachint, au câştigat mulţi tineri.

Iar după ce au ajuns împăraţi păgânii Valerian şi Galie s-a rânduit mai mare prigoană asupra creştinilor, căci s-a dat poruncă împărătească ca să fie omorâţi toţi dascălii creştini; dar mai întâi a fost căutat spre ucidere fericitul papă Cornelie. Atunci Sfânta Evghenia, văzând pe Sfânta Vasila, a zis: „Mi s-a arătat mie de la Domnul, cum că pentru fecioria ta, degrabă vei pătimi". Iar Vasila a răspuns Evgheniei: „Şi mie a binevoit Domnul a-mi descoperi despre tine, cum că ai să primeşti îndoită cunună mucenicească: una pentru ostenelile şi răbdarea ispitei ce ţi s-a întâmplat în Alexandria; iar alta pentru adevăratul tău sânge, pe care vrei să-l verşi, pătimind pentru Hristos". Iar fericita Evghenia, ridicându-şi mâinile sale, a zis: „Doamne Iisuse, Fiul celui preaînalt, Care pentru mântuirea noastră Te-ai întrupat prin fecioria Preacuratei Maicii Tale, Tu pe toate fecioarele care le-ai încredinţat mie du-le întru fecioria cea neîntinată în împărăţia slavei Tale".

Şi şezând cu Evghenia şi cu Vasila multe fecioare ale lui Hristos, din cele ce erau cu dânsele, a zis fericita Evghenia către toate: „Iată a sosit vremea culesului viilor, în care se taie strugurii şi se calcă cu picioarele, iar după aceasta se pun înainte la ospăţul împăratului. Nici o împărăţie nu este puternică fără rodul strugurilor acestora şi nici o vrednicie mai luminată nu se împodobeşte. Deci voi, odraslele mele şi strugurii pântecelui meu, fiţi gata întru Domnul,

pentru că fecioria este semnul cel dintâi al apropierii către Dumnezeu, asemenea îngerilor: este maica vieţii celei veşnice, prietenă a sfinţeniei, cale fără de primejdie către cer, doamnă a bucuriei, povăţuitoare a puterii celei făcătoare de minuni, cunună a credinţei şi tărie şi întărire a dragostei. Şi de nimic nu ni se cuvine a ne osteni aşa, de nimic a îngriji ca de aceasta, adică a petrece în feciorie fără prihană.

Iar ceea ce este şi mai preamărit, este a muri chiar pentru feciorie. Pentru că ce sunt momelile cele deşarte ale lumii acesteia, care vin cu veselia cea vremelnică şi se duc cu durerea cea veşnică? Aduc în puţină vreme râs, ca să bată cu plânsul cel veşnic. Arată florile dulceţilor cele lesne trecătoare, ca să aducă amărăciunile cele prea uscate, care rămân totdeauna. Făgăduiesc desfătarea vieţii acesteia, ca în veacul ce va să vie să dea pe om muncilor celor veşnice. Pentru aceea, o, preaiubite fecioare, voi care v-aţi nevoit până acum împreună cu mine, întru nevoinţă fecioreasca să petreceţi întru dragostea Domnului, precum aţi început din vreme. Să plângeţi vremelnic, ca să vă bucuraţi şi să vă veseliţi în veci, iar eu vă încredinţez pe voi Duhului Sfânt şi cred că pe toate vă va păzi curate şi fără de prihană. Iar voi de acum nu mai căutaţi să vedeţi faţa mea cea trupească, ci luaţi seama duhovniceşte la lucruri şi la fapte bune". Acestea zicând, a sărutat pe fiecare în parte şi mângâia pe cele ce plângeau; apoi, făcând rugăciune cu Vasila şi sărutându-se, s-au despărţit.

În aceeaşi zi, oarecare roabă din cele ale Sfintei Vasila alergând către Pompie, logodnicul doamnei sale, a zis: „Domnul nostru, ştim că doamna noastră îţi este dăruită de la împăraţi ca să o iei de soţie, aşteptând vârsta ei cea desăvârşită. Iată, acum sunt mai mult de şase ani şi nu mai săvârşeşti nunta. Însă îţi vestesc că de acum nu o vei mai lua pe ea, pentru că unchiul şi crescătorul ei este creştin şi ea cu toată osârdia a primit credinţa creştină şi nu numai de tine, ci şi de toată lumea se depărtează. Ea are doi fameni trimişi de la Evghenia, pe care îi cinsteşte ca pe nişte domni ai săi şi în toate zilele le sărută picioarele, ca unor dumnezei fără de moarte, iar aceia sunt învăţătorii vrăjilor creştineşti".

Acestea auzind Pompie, s-a mâniat foarte, şi îndată sculându-se, a alergat la Elen, crescătorul Vasilei, şi a zis către dânsul: „În aceste trei zile am socotit să-mi săvârşesc nunta mea; deci dă-mi să văd pe fecioara pe care mi-au dăruit-o nebiruiţii împăraţi spre însoţire". Iar moşul ei, îndată cunoscând că Pompie a fost înştiinţat de credinţa lor

în Hristos, a răspuns: „Cât a fost copilă mică şi nepricepută, eu am păzit-o şi ferit-o ca lumina ochilor, crescând-o precum se cuvenea; dar acum, de vreme ce este la vârsta şi înţelegerea cea desăvârşită, pentru aceea după mărirea numelui casei sale, voieşte a fi liberă şi nerobită nimănui. Iar a o vedea pe dânsa, aceasta nu este în stăpânirea mea, ci în voia ei". Pompie, mâniindu-se mai mult, a alergat la palatele Vasilei şi, bătând în poartă, poruncea portăriţelor să vestească pe fecioară despre dânsul. Dar Vasila, înştiinţându-se de venirea lui, nu l-a primit, pentru că ea a spus: „Nu se cuvine să aibă tânărul vorbă deosebi cu o fecioară, pentru că ei nu i se cade a căuta la faţă bărbătească şi eu nu ştiu cu ce plan vine Pompie la mine".

Deci, ducându-se Pompie cu ruşine şi rugând pe oarecare din senatori, i-a luat cu dânsul şi a mers şi a căzut la picioarele împăraţilor, jeluindu-se asupra logodnicei sale şi asupra Evgheniei, zicând: „Ajutaţi romanilor voştri, o, prealuminaţi împăraţi, şi pe Dumnezeul cel nou pe Care l-a adus Evghenia de la Egipt, izgoniţi-L din cetatea aceasta, pentru că acei care se numesc creştini, de mult sunt vătămători ai poporului şi îşi bat joc de legile voastre, iar pe zei îi trec cu vederea ca pe nişte idoli deşerţi şi răzvrătesc chiar legile firii, zicând că este lucru cu nedreptate logodnicului a-şi lua pe logodnica sa. Dacă nu se vor însura oamenii, apoi de unde se vor naşte copii? Şi dacă aceia nu se vor naşte, apoi pe cine va stăpâni împărăţia voastră? De unde se vor mări oştile şi puterea romanilor? Cine va birui pe vrăjmaşi şi cum se va întări patria şi viaţa omenească?"

Acestea şi multe altele ca acestea cu lacrimi zicându-le Pompie, i s-a făcut milă de dânsul împăratului Galie şi la toată suita şi a dat poruncă împărătească ca Vasila fecioara sau să binevoiască a primi pe logodnicul său sau să fie omorâtă cu sabia; iar Evghenia sau să jertfească zeilor sau să fie supusă la munci şi să moară. A mai poruncit împăratul ca toţi creştinii să fie omorâţi şi nu numai creştinii, ci şi toţi aceia care ar îndrăzni a tăinui la dânşii pe creştini.

Şi venind porunca împărătească la Sfânta fecioară Vasila, ea a răspuns cu glas mare şi cu îndrăzneală: „Pe Împăratul împăraţilor îl am logodnic, căci El este Iisus, Fiul lui Dumnezeu, şi afară de El alt bărbat stricăcios nicidecum nu vreau să am". Zicând acestea sfânta, au înjunghiat-o îndată cu sabia. Apoi au prins şi pe cei doi fameni, Protan şi Iachint, şi i-au atras către capiştea idolească ca să se închine necuratului zeu Die. Iar ei intrând şi rugându-se Dumnezeului celui adevărat, îndată a căzut idolul Die înaintea picioarelor lor şi s-a făcut praf şi cenuşă. De acest lucru înştiinţându-se Nichita, eparhul cetăţii,

a poruncit ca să le taie capetele, părându-i-se că cu vrăji au sfărâmat pe zeul lor, Die.

Atunci au adus şi pe Evghenia şi i-au zis ei: „De unde aţi învăţat acest meşteşug vrăjitoresc cu care stăpâniţi şi pe marii zei?" Iar ea a răspuns: „Cu adevărat ai zis, o, eparhule, că noi creştinii cu înlesnire stăpânim pe zeii voştri, iar cum că cu meşteşug vrăjitoresc facem minunile, aceasta minţind o zici. Că noi cu nebiruită putere a Dumnezeului nostru săvârşim câte voim, iar zeii voştri sunt nişte diavoli, căci nu pot a face bine celor ce-i cinstesc pe dânşii şi nici nouă celor ce-i ocărâm nu pot să ne facă rău". Atunci a poruncit eparhul să o ducă înaintea Artemidei şi s-o urmeze ucigaşul cu sabia în mână, şi dacă nu va voi să se închine zeiţei, degrabă să o ucidă.

Iar ea ajungând în capişte, a stat înaintea zeiţei în chip de rugăciune, zicând acestea: „Dumnezeule cel veşnic, Care m-ai învrednicit să mă nasc şi să mă păzesc fecioară, mireasă a Unuia Născut Fiului Tău, până astăzi, însuţi săvârşeşte şi acum minuni preaslăvite ca să se preamărească robii Tăi şi să se ruşineze cei ce se închină urâciunii celei cioplite". Astfel rugându-se ea, s-a făcut cutremur mare şi a căzut toată capiştea şi s-a zdrobit idolul Artemidei, precum şi ceilalţi idoli, de care minune s-au înspăimântat toţi cei de faţă. Cei cunoscători ziceau că este facere de minune şi lucrul dumnezeieştii puteri, iar cei fără de minte socoteau vrăjitorie cele făcute.

Înştiinţându-se împăratul despre aceasta, a poruncit să lege de grumazul ei o piatră mare şi s-o arunce în adâncul râului Tibru. Aceasta făcându-se, piatra îndată s-a dezlegat, iar ea umbla, ca şi altădată Apostolul Petru, pe deasupra apei. Atunci au aruncat-o într-un cuptor aprins cu foc, dar în deşert se osteneau, căci focul s-a făcut rob ei, pierzându-şi firea, răcorind-o şi păzind-o nevătămată. Deci, neştiind în ce chip mai grozav să o omoare, au închis-o într-o temniţă întunecoasă şi adâncă. Apoi au poruncit să nu-i aducă nimeni de mâncare, până ce va muri de foame, neştiind nenorociţii căci cu ea era Domnul luminii, Care a strălucit toată temniţa şi în fiecare zi îi aduceau îngerii hrană cerească, pâine mai dulce decât mierea şi mai albă decât zăpada.

Apoi lucrul cel mai mare este, că a venit Însuşi Împăratul îngerilor ca să o cerceteze şi i-a zis: „Evghenio! Eu sunt Cel ce am primit cruce şi moarte pentru tine, precum şi tu pentru dragostea Mea rabzi nişte cumplite munci ca acestea. De aceea de multe daruri şi de preamare slavă am să te învrednicesc în împărăţia Mea cea veşnică. Iar spre încredinţarea ta că vei primi acestea în ceruri, semn să-ţi fie

aceasta: Te vei despărţi de lumea aceasta vremelnică şi stricăcioasă, ca să vii la viaţa cea de sus, chiar în ziua în care m-am născut Eu om".

Astfel grăind către dânsa Domnul nostru Iisus Hristos, Sfânta Evghenia se topea ca ceara de focul dorului celui dumnezeiesc şi ca un râu de ape s-a revărsat cu dragostea către El, încât se împlinea cu dânsa cuvântul eclesiastului: *Tare ca moartea este dragostea, iar aripile ei sunt aripi de foc; apă multă nu va putea stinge dragostea şi râurile n-o vor putea acoperi pe dânsa.* Astfel a mângâiat şi cu dragostea Sa a îndulcit Iisus cel preadulce pe iubita Sa mireasă Evghenia şi a vindecat-o de răni. Apoi s-a depărtat de la ochii ei, lăsând în inima ei o nespusă bucurie duhovnicească. Şi petrecea sfânta în temniţa întunecoasă ca în ceruri, aprinsă fiind cu dragostea îngerească de Mirele său, Hristos, pe Care îl mărea cu inima şi cu gura şi-I mulţumea că nu a trecut-o cu vederea, ci a cercetat şi a mângâiat pe roaba Sa, care pătimea pentru dragostea cea către El.

Iar păgânii au trimis un gealat şi au înjunghiat-o în temniţă în luna decembrie, ziua douăzeci şi cinci, în însăşi ziua domnească a naşterii Domnului. Iar maică-sa cu cei de casă ai ei au îngropat cu cinste sfintele ei moaşte într-o ţarină a lor, ce era afară din cetate, într-un loc ce se numea Calea romanilor, în care mai înainte şi ea îngropase multe moaşte ale altor sfinţi.

Astfel trăind Evghenia cu cinste şi cu dreaptă credinţă şi cu minunată petrecere, s-a învrednicit de prea mare slavă de la Dumnezeu. Iar mamei ei, plângând multe zile la mormânt, i s-a arătat într-o noapte în vis atât de strălucită şi împodobită, încât nu putea Claudia să caute la faţa ei. Şi erau şi alte fecioare cu dânsa şi i-a zis: „Pentru ce plângi şi boceşti pentru noi şi nu te veseleşti mai bine şi să te bucuri? Cunoaşte că mă aflu în multă şi nemărginită veselie, împreună cu sfinţii mucenici şi cu tatăl meu, Filip, împreună împărăţind cu Hristos, Care în ziua Duminicii, te va lua şi pe tine întru veselia cea veşnică. Îndeamnă şi pe fiii tăi, fraţii mei, ca să păzească credinţa în Hristos, să-şi mântuiască şi ei sufletele, ca să-mi fie fraţi nu numai cu trupul, ci şi cu duhul, ca astfel pe tot neamul nostru să-l aducem dar bineprimit lui Dumnezeu".

Acestea auzindu-le mama sa şi văzând pe sfinţii îngeri împreună cu dânsa călătorind, s-a bucurat foarte şi a mulţumit lui Dumnezeu. Deci chivernisind bine toate averile sale, împărţindu-le la săraci, s-a odihnit întru Iisus Hristos, Domnul nostru, Căruia I se cuvine slava în veci. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, CUVIOSUL NICOLAE MONAHUL

Cuviosul părintele nostru Nicolae a fost mai întâi ostaş pe vremea lui Nichifor, împăratul grec, având sub el mai multe cete de ostaşi. Odată pornind război împăratul Nichifor împotriva bulgarilor, a ieşit şi el cu ostaşii săi şi, înserând, a intrat la o gazdă unde, ospătând şi rugându-se, s-a culcat să doarmă. Iar la straja a doua şi a treia din noapte, fata gazdei rănindu-se cu dragostea sa satanicească de dânsul, s-a apropiat binişor de patul lui şi, mişcându-l şi deşteptându-l, îl atrăgea cu cuvinte desfrânate spre păcat. Iar sfântul a zis către ea: „Încetează, femeie, de la satanicească şi nelegiuita îndrăgostire şi nu pofti a-ţi întina fecioria ta, iar pe mine, ticălosul, a mă pogorî la poarta iadului". Iar ea, ruşinându-se puţin, s-a depărtat, însă iarăşi venind, silea către păcat pe bărbatul cel curat.

Iar sfântul şi a doua oară izgonind-o, a bătut-o chiar, dar ea iarăşi s-a întors. Atunci sfântul a zis către dânsa: „O, ticăloaso şi plină de toată neruşinarea şi obrăznicia, nu vezi că diavolul te tulbură, ca să întinezi fecioria ta şi să te facă de râs şi de ocară tuturor, să te scoată din rudenia ta şi sufletul tău să-l ducă în munca cea veşnică? Oare nu vezi că şi eu, smeritul, merg la război spre vărsare de sânge împotriva limbilor barbare, împuternicindu-mă Dumnezeu? Deci cum voi întina trupul meu mergând la război?" Acestea şi altele ca acestea zicându-le, a izgonit-o de la sine cu ruşine. Apoi s-a sculat, şi rugându-se, a pornit în calea sa.

Iar noaptea următoare, dormind el, s-a aflat într-un loc deschis şi aproape de el şezând un om puternic, având piciorul lui cel drept pus peste cel stâng, a zis către dânsul: „Vezi în amândouă părţile pe ostaşi?" Iar el a răspuns: „Da, Doamne, văd că grecii omoară pe bulgari". Şi cel ce se arătase a zis către drept: „Priveşte la noi". Uitându-se la puternicul acela, l-a văzut rezemând piciorul drept de pământ şi pe cel stâng punându-l peste cel drept; apoi, căutând iarăşi dreptul către oştiri, a văzut pe cei potrivnici tăind fără cruţare pe greci. După aceea, încetând tăierea trupurilor, puternicul care şedea a zis către drept: „Priveşte cu dinadinsul la tăierea trupurilor şi spune-mi ce vezi". Iar el căutând a văzut tot pământul plin de trupurile morţilor, iar în mijlocul lor era loc deşert şi verde, în care ar fi încăput numai unul.

Atunci puternicul Acela a zis către dânsul: „Ce gândeşti de aceasta?" El a răspuns: „Sunt nepriceput, Doamne, şi nu înţeleg". Şi

iarăşi a zis către dânsul: „Această verdeaţă goală pe care o vezi şi în care are loc numai un om, este a ta şi acolo tu erai să zaci tăiat împreună cu ostaşii tăi şi să te aşezi într-însul ca să împlineşti lipsa. Dar de vreme ce în noaptea trecută, tu ai scuturat pe balaurul care de trei ori s-a luptat şi voia să te ucidă, iată că tu însuţi ai scăpat de tăierea aceasta şi acest aşternut verde l-ai făcut fără parte; iar sufletul tău împreună cu trupul l-ai mântuit. De acum nici moartea firească nu te va stăpâni, dacă îmi vei sluji cu credinţă". Acestea văzându-le, s-a înspăimântat şi s-a cutremurat, apoi, deşteptându-se, s-a sculat şi s-a rugat lui Dumnezeu.

Şi întorcându-se cale de o zi, s-a suit într-un munte şi s-a rugat lui Dumnezeu pentru oaste. Iar împăratul intrând în strâmtorile Bulgariei, bulgarii s-au suit în munte, lăsând pentru păzire cam cincisprezece mii de ostaşi, pe care omorându-i grecii, se mândreau. Însă risipindu-se prin ţară, după puţin, toată tabăra grecilor a fost ucisă, împreună cu împăratul Nichifor. Atunci dreptul, aducându-şi aminte de vedenia aceea şi mulţumind lui Dumnezeu, s-a întors de acolo plângând şi tânguindu-se. Apoi, ducându-se într-o mănăstire, a luat asupra sa sfânta schimă şi, slujind lui Dumnezeu curat ani îndelungaţi, s-a făcut mai înaine-văzător, ca unul din părinţii cei mari cu care împreună s-a învrednicit în ceruri de partea lor, întru Iisus Hristos, Domnul nostru, Căruia I se cuvine slava în veci. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A DOUĂZECI ŞI CINCEA

NAŞTEREA DOMNULUI DUMNEZEULUI ŞI MÂNTUITORULUI NOSTRU IISUS HRISTOS[1]

Naşterea Mântuitorului Iisus Hristos a fost aşa: Preabinecuvântata Maica Lui, Preacurata Fecioară Maria, fiind logodită cu Iosif, bărbat drept şi bătrân cu anii – căci era de optzeci de ani –, şi sub chipul însoţirii – după mărturia Sfântului Grigorie de Nyssa şi a Sfântului Epifanie al Ciprului –, a fost dată lui pentru paza fecioriei ei şi pentru purtarea de grijă pentru dânsa. Căci Iosif era numai cu părerea bărbat Mariei, iar de fapt era păzitor al fecioriei ei celei sfinţite lui Dumnezeu, martor cu ochii şi văzător al vieţii ei celei fără prihană. Căci aşa a vrut Dumnezeu ca să tăinuiască înaintea diavolului taina întrupării Sale din Preacurata Fecioară, acoperind prin logodire fecioria Preasfintei Maicii Sale, ca să nu cunoască vrăjmaşul că aceasta este fecioara aceea despre care a zis Isaia mai înainte: *Iată, fecioara va lua în pântece*.

De acest lucru mărturiseşte şi Sfântul Atanasie, arhiepiscopul Alexandriei, zicând: „De trebuinţă era Iosif spre slujirea tainei, pentru ca să se socotească fecioara ca şi cum ar avea bărbat; iar cu lucrul să se tăinuiască de diavol, ca să nu ştie cele ce vor să fie, anume că Dumnezeu voieşte a petrece cu oamenii". Asemenea şi Sfântul Vasile cel Mare grăieşte: „Pentru ca să se tăinuiască de domnul veacului acestuia, s-a economisit să se facă logodire cu Iosif". Şi Sfântul Ioan Damaschin zice: „Se logodeşte Iosif cu Maria, ca şi cu un bărbat, ca nu cumva cunoscând diavolul naşterea lui Hristos din fecioară fără de bărbat, să se dea în lături, adică să

[1] Adunată din dumnezeiasca Evanghelie şi din scrierile Sfinţilor Părinţi şi a vrednicilor de credinţă povestitori.

înceteze a-l mânia pe Irod şi a îndemna pe iudei spre zavistie. Pentru că diavolul, încă de atunci de când a proorocit Isaia acestea: *Iată, fecioara în pântece va lua şi va naşte*, pândea pe toate fecioarele, când va zămisli vreuna dintr-însele fără de bărbat şi să nască fiind fecioară. Deci a iconomisit purtarea de grijă a lui Dumnezeu, să se logodească Fecioara Maria cu Iosif, pentru ca să se tăinuiască faţă de domnul întunericului, fecioria Preacuratei Născătoare de Dumnezeu şi întruparea Cuvântului lui Dumnezeu".

Deci fără a se săvârşi însoţirea prin cunoştinţa trupească, Preacurata Fecioară s-a aflat având în pântece de la Duhul Sfânt şi creştea sfântul ei pântece după ce a încăput în sine pe Dumnezeu cel neîncăput. Iar mai ales după ce s-a întors la casa ei, după o şedere de trei luni la Elisabeta, s-a cunoscut că este îngreuiată, din zi în zi crescând dumnezeiescul rod şi apropiindu-se naşterea, prin împlinirea vremii celei obişnuite.

Acest lucru văzându-l Iosif, a căzut în nepricepere şi în mare întristare, căci o socotea că este furată de nuntă. Şi tulburându-se bătrânul foarte, zicea în sine: „De unde i s-a făcut ei aceasta? Eu pe dânsa nu am cunoscut-o şi nici măcar cu gândul n-am greşit şi iată că se vede îngreuiată, vai mie, ce s-a făcut, cu cine a căzut? Cine a înşelat-o pe dânsa? Şi ce voi face eu? Nu ştiu! O voi vădi pe ea, ca pe o călcătoare de lege sau voi tăcea ruşinea ei şi a mea? Pentru că de o voi vădi pe dânsa, apoi cu adevărat, după legea lui Moise, o vor ucide cu pietre şi eu mă voi socoti ca un tiran, dând-o spre moarte cumplită. Iar dacă, nevădind-o pe dânsa, voi tăcea, apoi voi lua parte la a ei desfrânare. Deci ce voi face? Nu mă pricep! Voi izgoni-o pe ea în taină, ca să se ducă oriunde va vrea sau eu să mă duc de la dânsa într-altă parte depărtată, ca să nu mai vadă ochii mei o ruşine ca aceasta".

Astfel gândind Iosif întru sine, s-a apropiat şi a zis către fecioara, precum vorbeşte de aceasta Sfântul Sofronie, patriarhul Ierusalimului: „Marie, ce este lucrul acesta pe care-l văd întru tine? Nu mă pricep şi mă minunez şi cu mintea mă înspăimântez. Deci ascunde-te de la mine degrabă. Marie, ce este lucrul acesta pe care-l văd întru tine? În loc de cinste, ruşine; în loc de bucurie, întristare; în loc ca să mă laud, ocară mi-ai adus mie; te-am luat de la preoţi din biserică, fără prihană, şi acum ce este ceea ce se vede?"

Şi Sfântul Atanasie al Alexandriei povesteşte de aceasta astfel: „Iosif văzând-o pe ea având în pântece, iar comoara cea dinăuntru neştiind-o şi tulburându-se, vorbea către fecioară, zicând: «Ce ţi s-a întâmplat, Marie? Oare nu eşti tu fecioara cea mai cinstită, care ai

fost crescută în sfintele pridvoare? Oare nu eşti tu Maria, care nici nu voiai a te uita la faţă de bărbat? Oare nu eşti tu Maria pe care n-au putut preoţii după voia lor să te înduplece să te logodeşti? Oare nu eşti tu Maria care te-ai făgăduit a-ţi păzi neveştejit trandafirul fecioriei? Unde este cămara curăţiei tale? Unde este faţa cea frumoasă? Eu mă ruşinez şi tu îndrăzneşti, căci îţi tăinuiesc păcatul tău".

Acestea şi multe altele zicând Iosif către dânsa, o, cât se ruşina fiind nevinovată mieluşeaua şi porumbiţa cea fără prihană, fecioara cea curată, rumenindu-se la faţă la auzirea unor asemenea cuvinte ale lui Iosif. Şi nu îndrăznea a-i spune buna-vestire a Arhanghelului şi proorocirea Elisabetei despre dânsa, ca să nu se arate măreaţă în deşert şi lăudându-se. De acest lucru adevereşte şi Sfântul Atanasie, cel mai sus pomenit, că ea a zis către Iosif: „De voi mărturisi eu singură despre mine, apoi voi fi măreaţă în deşert; rabdă puţin, Iosife, şi păstorii te vor încredinţa pe tine".

Şi Fecioara Maria nimic altceva nu răspundea lui Iosif, decât numai acestea: „Viu este Domnul, Cel ce m-a păzit întreagă întru feciorie până acum, că nu am cunoscut păcat şi nimeni nu s-a atins de mine; iar ceea ce este întru mine, din voia şi din lucrarea lui Dumnezeu este". Iar Iosif ca un om, cugeta cele omeneşti, socotind că din păcat este ceea ce s-a zămislit. Însă, ca un drept ce era, n-a voit să o vădească pe dânsa, ci voia să o lase pe ascuns şi să se ducă de la dânsa undeva departe.

Şi acestea gândind el, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis, zicând: *Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, femeia ta.* Aici îngerul numeşte pe fecioara, *femeie a lui Iosif*, înlăturând părerea acestuia despre desfrânare, căci Iosif socotea că Maria prin desfrânare a zămislit. „Femeia cea logodită este a ta, zice, iar nu a altui bărbat". Aşa şi Teofilact zice: „*Femeie a lui Iosif* o numeşte îngerul pe Maria, arătând că cea logodită nu este cu altcineva însoţită; încă şi pentru aceea o numeşte *femeie a lui Iosif*, ca împreună cu fecioria să fie cinstită şi nunta cea după lege". Aşa socoteşte şi Sfântul Vasile cel Mare: „Şi fecioară, zice, şi cu bărbat logodită, ca şi fecioria să se cinstească şi nunta să nu se defaime".

Deci a fost aleasă fecioria, ca una ce era de trebuinţă pentru sfinţire; iar logodirea, ca ceea ce este începătura nunţii, s-a rânduit ca legiuită, ca să nu se socotească că Cel născut este născut din fărădelege. Apoi, ca Iosif să fie martor adevărat al curăţiei, şi ca Maria să nu fie sub defăimare, ca una ce şi-ar fi întinat fecioria, pentru că avea chiar pe logodnic martor al vieţii sale şi păzitor.

Deci zice îngerul: *Nu te teme a lua pe Maria, femeia ta,* ca şi cum ar fi zis: „Primeşte pe femeia ta după logodire, iar fecioară după făgăduinţa ei, cu care s-a făgăduit lui Dumnezeu; că în neamul evreiesc numai această fecioară s-a făgăduit lui Dumnezeu cea dintâi, ca să-şi păzească fecioria sa neîntinată până la sfârşit. *Nu te teme, că cel ce s-a zămislit într-însa, de la Duhul Sfânt este; şi va naşte fiu şi vei chema numele Lui*, ca un tată, deşi nu eşti părtaş la naşterea Aceluia; de vreme ce este obicei ca părinţii să dea nume fiilor lor, precum Avraam a dat nume fiului său Isaac, deci şi tu, măcar că nu eşti tată firesc, însă după părere fiindu-i tată, îi vei sluji părinteşte, punându-i nume".

Sfântul Teofilact mai spune despre înger, că a zis aşa către Iosif: „Măcar că nu ai nici o împărtăşire la naştere, însă această dregătorie părintească voiesc să ţi-o dau, ca şi nume să-i dai Celui născut. Că tu vei da nume Pruncului, deşi nu este naştere a ta; însă trebuie să te arăţi ca un părinte. Şi numele care-i vei da va fi IISUS, care înseamnă *Mântuitor*, pentru că Acesta va mântui pe poporul Său de păcate sale".

Şi sculându-se Iosif din somn, a făcut după cum i-a poruncit îngerul Domnului: a luat pe femeia sa cea logodită, pe fecioara cea fără prihană, care prin făgăduinţa fecioriei era sfinţită Domnului, ca să fie Maica Stăpânului, şi care de la Duhul Sfânt a zămislit pe Mântuitorul lumii. Pe aceasta a primit-o, ca pe o logodnică a sa iubind-o, iar ca pe o fecioară a Domnului, foarte cinstind-o; şi ca Maicii Mântuitorului slujindu-i cu bună cucernicie şi cu frică.

Şi n-a cunoscut-o, până când a născut, adică – după mărturia lui Teofilact – nu s-a atins de dânsa niciodată. Căci cum drept fiind, putea să se atingă de aceea, care nu pentru nuntă îi fusese dată din biserica Domnului, ci după obiceiul nunţii, spre paza fecioriei ei. Cum putea să se atingă de fecioara Domnului, care făgăduise feciorie veşnică lui Dumnezeu? Cum putea să se atingă de Maica Domnului, Ziditorului Său, de aceea care era fără prihană?

Iar ceea ce zice Evanghelia: *până ce a născut,* adică cuvântul *până ce,* este obicei Scripturii a-l pune, în loc de vreme neîncetată. Căci şi David grăieşte: *Zis-a Domnul Domnului Meu: şezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale.* Nu trebuie să înţelegem că numai până atunci vrea Dumnezeu Tatăl, ca Fiul să şadă de-a dreapta Sa, adică până când va pune pe vrăjmaşi aşternut picioarelor Lui, iar după punerea vrăjmaşilor nu va avea să mai şadă. Ci, chiar după ce va pune pe vrăjmaşi sub picioare, are să şadă încă mai cu preaslăvire, ca un biruitor în vecii nesfârşiţi.

Asemenea şi despre Sfântul Iosif se scrie: *Nu a cunoscut-o pe ea, până ce a născut.* Nu se înţelege că după aceea avea să o cunoască, precum au socotit unii dintre eretici, lucru care este străin Bisericii Ortodoxe. Dar după naşterea unui Fiu ca Acela, Care este Dumnezeu întrupat, şi după atâtea minuni ce s-au făcut în vremea naşterii – pe care singur Iosif le văzuse –, nu numai că nu a îndrăznit a se atinge de dânsa, dar şi mai mult o cinstea, ca un rob pe doamna sa, slujindu-i ca unei Maici a lui Dumnezeu, cu frică şi cu cutremur.

Pentru acest cuvânt, *până ce,* Sfântul Teofilact vorbeşte astfel: „Sfânta Scriptură spune aşa precum şi despre potop grăieşte: *Nu s-a mai întors corbul în corabie, până ce s-a uscat apa de pe pământ.* Dar el nici după aceea nu s-a întors. Chiar Domnul nostru Iisus Hristos grăieşte: *Cu voi sunt până la sfârşitul veacului.* Oare se înţelege că după sfârşitul veacului nu va mai fi cu noi? Atunci mai vârtos va fi cu noi, în veacurile cele nesfârşite. Aşa şi aici zice *până ce a născut,* adică, nici mai înainte de naştere, nici după naştere n-a cunoscut-o; precum şi Domnul, şi în veacul acesta şi după sfârşitul veacului va fi cu noi. Deci cum putea să se atingă de cea Preacurată, după înştiinţarea negrăitei naşteri?"

Dar şi de aici se arată cu dinadinsul, şi după naştere, fecioria Preacuratei Născătoare de Dumnezeu. Căci atunci când s-a arătat îngerul lui Iosif, care se îndoia de îngreunarea fecioarei, şi o socotea că este furată de nuntă, îngerul a numit atunci pe Maria *femeia lui Iosif,* zicând: *Nu te teme, a lua pe Maria, femeia ta,* şi cu aceasta, precum s-a zis mai sus, a surpat părerea despre desfrânare. Iar când acelaşi înger s-a arătat lui Iosif, care acum se încredinţase de curăţia Mariei şi de Cel născut de la Duhul Sfânt, după naşterea lui Hristos – înger care s-a arătat şi în Betleem şi în Egipt – după aceea nu mai numeşte pe Preacurata Fecioară Maria, *femeie a lui*, ci numai *Maica Celui născut.* Că aşa este scris: *Ducându-se magii, iată îngerul Domnului s-a arătat în vis lui Iosif, zicând: Scoală-te, ia Pruncul şi pe maica Lui* (iar nu pe femeia ta) *şi fugi în Egipt.* Şi în Egipt iarăşi îi zice: *Scoală-te, ia pruncul şi pe maica Lui şi du-te în pământul lui Israel.*

Aici se arată, că nu spre nuntă rânduia pe Iosif, ci spre a sluji Pruncului şi maicii lui. Deci nu numai până ce a născut pe Fiul său cel întâi născut, Maria n-a fost cunoscută de Iosif ca femeie, ci şi după naşterea Aceluia, asemenea a rămas fecioară, precum despre aceasta într-o unire mărturisesc toţi Sfinţii Părinţi şi dascălii cei mari ai Bisericii creştine.

Se povesteşte şi aceasta, că Fecioara Maria fiind îngreuiată, un oarecare dintre cărturari, cu numele Anin, venind în casa lor – aceasta după arătarea îngerului în vis lui Iosif –, şi văzând pe fecioară îngreuiată, a alergat degrabă la arhiereu şi la tot soborul, zicând: „Iosif teslarul, pe care toţi l-aţi mărturisit că este drept, a făcut fărădelege; căci pe fecioara, care a luat-o din biserica Domnului spre pază, a cunoscut-o în ascuns, şi acum este îngreuiată".

Şi ducându-se în casa lui Iosif slugi trimise de arhiereu, au găsit pe Maria, după cum spusese cărturarul acela, şi luând-o împreună cu Iosif, au dus-o la arhiereu şi la sobor. Iar arhiereul a zis către fecioara Maria: „Ai uitat pe Domnul Dumnezeul tău, tu care ai fost crescută în *sfânta sfintelor*, care ai primit hrană din mâinile îngerului şi ai auzit cântări îngereşti. De ce ai făcut aceasta?" Iar ea plângând, zicea: „Viu este Domnul Dumnezeul meu, că sunt curată şi nu ştiu de bărbat". Atunci arhiereul a zis şi către Iosif: „De ce ai făcut aceasta?" Iar Iosif a răspuns: „Viu este Domnul Dumnezeul meu, că sunt curat faţă de dânsa". Şi i-a zis arhiereul: „De vreme ce n-ai plecat capul tău sub mâna cea tare a lui Dumnezeu, ca să fie binecuvântată seminţia ta, şi nespunând fiilor lui Israel, pe ascuns te-ai unit cu fecioara cea adusă dar Domnului, pentru aceasta veţi bea apa vădirii, ca să arate Domnul păcatul vostru înaintea tuturor".

Şi era judecată rânduită de la Dumnezeu prin Moise, precum se scrie în cartea a patra a lui Moise, capitolul al cincilea: *Dacă vreo faţă bărbătească sau femeiască ar fi fost prihănită pentru desfrânare şi n-ar fi mărturisit adevărul, i se dă aceleia să bea apa jurământului în casa Domnului, cu lucrările şi rânduielile cele scrise acolo, deosebit.* Şi se făcea după băutura aceea, prin judecata lui Dumnezeu, oarecare semn asupra acelora ce au păcătuit, după care semn se cunoştea fărădelegea făcută. Deci cu acea apă, după rânduiala ce se cuvenea, arhiereul a adăpat întâi pe Iosif, apoi şi pe Maria. Însă nu s-a făcut asupra lor nici un semn, încât se mira poporul că nu s-a aflat într-înşii păcat. Apoi a zis către dânşii arhiereul: „Dacă Domnul Dumnezeu n-a arătat păcatul vostru, să mergeţi de aici cu pace". Iar Iosif luând pe fecioara Maria, s-a dus la casa sa, bucurându-se şi lăudând pe Dumnezeul lui Israel.

După aceasta a ieşit poruncă de la Cezarul August ca să se înscrie toată lumea. Şi mergeau toţi de se înscriau, fiecare în a sa cetate. Atunci s-a dus şi Iosif din Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David, care se numeşte Betleem – pentru că el era din casa şi familia lui David – ca să se înscrie cu Maria cea logodită cu el, ea fiind îngreuiată. Betleemul este o cetate mică, nu

departe de Ierusalim, în partea dinspre miazăzi, lângă drumul ce merge la munte către Hebron, cetatea preoţilor, în care era casa lui Zaharia, unde Preacurata Fecioară, după buna vestire a Arhanghelului, a cercetat şi a sărutat pe Elisabeta, maica Mergătorului înainte.

Deci între Ierusalim şi Hebron se află la mijloc Betleemul; şi de la cetatea Nazaretul Galileii până aici, este cale de trei zile şi ceva. Betleemul se numeşte cetatea lui David, căci într-însa s-a născut David şi s-a uns ca împărat. Acolo a murit şi Rahila şi se vede mormântul lui Iesei, tatăl lui David. Mai înainte numele Betleemului era Efrata. Dar Iacob păscând acolo dobitoacele sale, l-a numit *casa pâinii*, mai înainte văzând cu duhul şi mai înainte vestind, că avea să se nască într-acel loc pâinea care s-a pogorât din cer, adică Hristos Domnul. Iar aproape de Betleem, către răsărit – în preajma puţului lui David, unde a însetat el odată şi a zis: *Cine mă va adăpa pe mine cu apă din fântâna cea dinaintea porţilor Betleemului?* – acolo se află o peşteră într-un munte de piatră, pe care stă cetatea Betleemului. Peştera aceea era aproape de o holdă a Salomeii, care locuia acolo în Betleem şi care era rudenie a amândurora, adică a Fecioarei Maria şi a lui Iosif.

Şi când s-a apropiat Iosif de cetate, s-au împlinit zilele ca să nască Mireasa cea neispitită de nuntă; şi căuta casă de odihnă, în care ar putea avea loc lesnicios ca să nască, adică să-şi dea în lume rodul pântecelui său cel binecuvântat. Dar nu au găsit gazdă, din pricina mulţimii poporului care venise să se înscrie, căci se umpluse nu numai gazda cea de obşte, ci şi toată cetatea. Deci s-au întors la peştera aceea, pentru că nu găseau loc de găzduit şi ziua era pe sfârşite. Iar peştera aceea slujea ca grajd de dobitoace. Acolo Preacurata şi Preabinecuvântata Fecioară în miezul nopţii rugându-se lui Dumnezeu cu fierbinţeală şi cu totul fiind cu mintea la Dumnezeu, arzând de dorirea şi de dragostea Lui, a născut fără durere pe Domnul nostru Iisus Hristos, în douăzeci şi cinci ale lunii decembrie.

Pentru că astfel se şi cuvenea, să nască fără durere, aceea care a zămislit fără păcat. „Nu am cunoscut, zice, plăcerea nunţii, fiind neînsoţită". Şi precum a zămislit curată, tot aşa a şi născut fără de stricăciune, după cum grăieşte Sfântul Grigorie de Nyssa: „Fecioară a zămislit, Fecioară a purtat, Fecioară a născut, Fecioară a rămas, şi nici o minune din cele ce s-au făcut pe pământ nu a fost mai mare ca aceasta". Iar Sfântul Damaschin zice: „O, minune mai nouă decât toate minunile cele de demult. Căci cine a cunoscut să fi născut maică fără de bărbat?" Da, fără de bărbat, adică asemenea lui Adam, din care s-a făcut Eva fără femeie. De acest lucru grăieşte Sfântul Ioan

Gură de Aur, astfel: „Că precum Adam fără femeie a adus în lume femeie, pe Eva, tot astfel şi fecioara astăzi, fără de bărbat a născut bărbat, plătind pentru Eva datoria bărbaţilor. Şi precum Adam a rămas nevătămat, după luarea coastei trupeşti, tot aşa a rămas şi Fecioara după ieşirea Pruncului dintr-însa".

Astfel s-a împlinit Scriptura cea de mai înainte, despre rugul cel nears şi despre Marea Roşie. „Căci precum rugul n-a ars fiind aprins, (cântă Biserica), astfel Fecioară ai născut şi Fecioară ai rămas". Şi iarăşi zice: „Marea Roşie după trecerea lui Israel a rămas neumblată, iar cea fără prihană, după naşterea lui Emanuel, a rămas nestricată". Astfel, fără vătămarea fecioriei sale, pururea Fecioara Maria a născut pe Dumnezeu întrupat, chiar şi fără ajutor şi fără slujba cea obişnuită a moaşei, precum mărturiseşte Sfântul Atanasie al Alexandriei – la cuvintele acestea ale Evangheliei: *A născut pe Fiul său Cel întâi născut, L-a înfăşat şi L-a pus în iesle* –, zicând: „Vezi naşterea cea cu taină a Fecioarei; singură a născut şi singură a înfăşat. Pe când la femeile cele lumeşti, una naşte şi alta înfaşă; la fecioară nu s-a întâmplat astfel, ci singură a născut şi singură a înfăşat, singură Maică fără de osteneală şi moaşă neînvăţată, pentru că n-a lăsat pe nimeni să se atingă cu mâini necurate de Naşterea cea preacurată, ci singură a slujit Celui dintr-însa şi mai presus de ea, apoi singură L-a înfăşat şi L-a culcat în iesle".

Asemenea şi Sfântul Ciprian zice: „Întru naştere şi după naştere, cu dumnezeiască putere a fost fecioara, care a născut fără durere. Nu avea trebuinţă de nici o slujbă de-a moaşei, ci singură Născătoare a fost şi slujitoare a naşterii, cu bună cucernicie, arătând Preaiubitului său rod slujba cea de maică, îmbrăţişându-L, sărutându-L, alăptându-L şi făcând toate plină de bucurie, pentru că întru naştere n-a avut nici o durere şi nici o neputinţă a firii".

După aceasta, Născătoarea de Dumnezeu cea fără de prihană şi singură slujitoarea naşterii sale, înfăşând pe dulcele său Fiu cu scutece albe, curate şi subţiri, ce erau pregătite mai înainte şi aduse cu sine din Nazaret, şi punându-L în ieslea ce era într-aceeaşi peşteră, s-a închinat Lui ca lui Dumnezeu, Ziditorul Său. De acest lucru pomeneşte fericitul Iosif, făcătorul de canoane către Preacurata, zicând: „Fecioară, pe Cel întrupat şi pe Cel înfăşurat cu asemănarea omenească, ţinându-L în mâinile tale, închinându-te Lui şi sărutându-L, ai zis ca o maică: Preadulcele meu Fiu, cum Te ţin pe Tine, Cel ce ţii cu mâna toată făptura?"

Deci încredinţat lucru este că dumnezeiasca fecioară s-a închinat până la pământ Celui născut dintr-însa, Care era culcat în iesle şi pe

Care cu mirare, îl înconjurau nevăzut cetele îngereşti, despre aceasta adeverind Biserica, astfel: „Îngerii înconjurau ieslea ca pe un scaun de heruvimi", căci vedeau peştera ca un cer, fiind culcat într-însa Stăpânul. Şi lângă iesle erau legaţi un bou şi un asin ca să se împlinească Scriptura: *cunoscut-a boul pe cel ce-l are pe el şi asinul ieslea Domnului său*. Iar boul acela şi asinul erau aduşi de Iosif din Nazaret. Asinul se adusese pentru Fecioara cea îngreuiată ca s-o ducă deasupra sa pe cale, iar pe bou îl adusese Iosif, ca să-l vândă şi să plătească datornicul bir împărătesc, şi ca să cumpere cele de trebuinţă. Deci acele dobitoace necuvântătoare stând lângă iesle, cu aburul lor încălzeau pe Prunc în frigul iernii şi aşa slujeau Stăpânului şi Făcătorului.

Apoi Iosif s-a închinat Celui născut, precum şi aceleia ce L-a născut, căci atunci a cunoscut că Cel născut dintr-însa este de la Duhul Sfânt, precum grăieşte şi Sfântul Atanasie: „Cu adevărat nu a cunoscut-o Iosif pe dânsa, până ce a născut pe Fiul său Cel întâi născut. Cât a purtat fecioara pe Cel zămislit, nu o ştia Iosif. Nu ştia ce este într-însa, nu ştia ce se întrupa. Ci după ce a născut, atunci a cunoscut puterea fecioarei şi de ce s-a învrednicit ea. Atunci a cunoscut, văzând pe Fecioara hrănind piept şi păzind floarea fecioriei. Atunci a cunoscut, când fecioara a născut, iar cele ce sunt ale celor ce nasc nu le-a priceput. Atunci a cunoscut când a dat lapte piatra cea netăiată, pietrei celei gândite. Atunci a cunoscut Iosif că pentru dânsa a scris Isaia: *Iată, fecioara în pântece va lua*".

Până aici sunt cuvintele lui Atanasie, care încredinţează că în acea vreme a cunoscut Iosif puterea tainei, şi cunoscând, s-a închinat cu frică şi cu bucurie, mulţumind lui Dumnezeu Cel întrupat, Care l-a învrednicit a fi singur văzător şi slujitor al acelei taine. Iar ziua naşterii lui Hristos, se scrie de către mulţi scriitori vrednici de credinţă, că ar fi fost sâmbătă spre Duminică, la miezul nopţii.

Aşa se arată şi de Soborul al şaselea ecumenic, care grăieşte pentru prăznuirea zilei Duminicii, zicând că în această zi a făcut Domnul lumina. Întru această zi a plouat mană din cer. În această zi Domnul a binevoit a Se naşte. Întru aceasta a luat Domnul botezul în Iordan de la Ioan. Întru această zi, Preamilostivul Răscumpărător al neamului omenesc a înviat din morţi, pentru mântuirea noastră, întru aceasta a trimis pe Duhul Sfânt peste ucenici, că precum vineri, după mărturii vrednice de credinţă, S-a zămislit în pântecele cel fecioresc, prin buna vestire a Arhanghelului şi vineri a pătimit, aşa Duminică S-a născut şi Duminică a înviat.

Şi cu cuviinţă era a Se naşte Hristos în ziua Duminicii, căci în care zi Dumnezeu a zis să se facă lumină şi s-a făcut lumină – întru aceea, însuşi Hristos fiind Lumina cea neapropiată, a răsărit lumii. Iar că avea să Se nască Hristos noaptea şi în ceasurile ei, cu proorocie s-a spus mai înainte în cărţile înţelepciunii astfel: *Pe când lina tăcere stăpânea peste toate şi noaptea întru a sa grăbire ajunsese la calea jumătate, Cuvântul Tău cel atotputernic a purces din înaltul cer şi de la scaunele împărăteşti, ca un cumplit războinic în mijlocul acelui pământ hotărât pieirii*[2].

Şi s-au făcut şi minuni mari în vremea naşterii Domnului în toată lumea, căci în acel ceas prin care a trecut Domnul nostru prin poarta fecioriei cea pecetluită cu curăţia, tot în acela, în peşteră a izvorât din piatră izvor de apă. Iar în Roma a ieşit din pământ un izvor de untdelemn şi a curs în râul Tibrului. O capişte idolească, ce se numea veşnică, a căzut şi idolii s-au sfărâmat şi tot acolo s-au arătat pe cer trei sori. Iar în Spania în aceeaşi noapte s-a arătat un nor mai luminos decât soarele. În pământul Iudeii au odrăslit viile cele din Engadi, fiind iarnă. Iar, mai ales, după cum se scrie în Evanghelie, cu cântare s-au pogorât îngerii din cer şi s-au arătat oamenilor în vederea ochilor.

Apoi în preajma peşterii aceleia, în care S-a născut Hristos, era un turn ca la o mie de stânjeni departe, ce se numea Ader, slujind de locuinţă păstorilor. Acolo în acea noapte s-a întâmplat că privegheau trei păstori, care îşi străjuiau turma lor; şi iată, cel mai întâi stătător între puterile cereşti – pe care îl socoteşte Sfântul Ciprian că este binevestitorul Gavriil – s-a arătat lor în mare lumină, strălucind cu slavă cerească, şi cu aceeaşi lumină strălucindu-i şi pe dânşii, iar ei văzându-l, foarte s-au înfricoşat. Dar îngerul ce s-a arătat, le-a poruncit să lase frica şi să nu se teamă, şi le-a vestit bucuria ce venise la toată lumea prin naşterea Mântuitorului. Apoi le-a spus şi semnul bunei sale vestiri celei nemincinoase: *Veţi afla*, zice, *un Prunc înfăşat, culcat în iesle*.

Acestea vorbind îngerul către dânşii, îndată s-a auzit în văzduh mulţime de oşti cereşti lăudând pe Dumnezeu şi zicând: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire*. După vederea aceea a îngerului şi după auzirea cântării oştilor cereşti, sfătuindu-se păstorii, s-au dus degrabă până la Betleem, ca să vadă de sunt adevărate cele ce li s-au spus lor de către înger. Şi au aflat pe Preacurata Fecioară Maria, Născătoarea de Dumnezeu, pe Sfântul Iosif, logodnicul ei, precum şi Pruncul înfăşat şi pus în iesle.

[2] Înţelepciunea lui Solomon 18, 14.

Şi crezând fără îndoială că Acela este Hristos Domnul, Mesia cel aşteptat, Care a venit în lume să mântuiască neamul omenesc, s-au închinat Lui şi au spus toate cele ce au auzit şi ceea ce li s-a spus de înger, despre Pruncul Acela. Atunci toţi cei ce auzeau, adică Iosif, Salomeea şi cei ce se întâmplaseră de veniseră în acea vreme acolo, se mirau de cele grăite de păstori. Mai ales Preacurata Fecioară Maria, care născuse fără stricăciune, păstra toate graiurile acestea punându-le în inima sa. Şi s-au întors păstorii, lăudând şi binecuvântând pe Dumnezeu.

Aşa a fost Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, şi de la noi păcătoşii, să-I fie cinste şi slavă, închinăciune şi mulţumire, împreună cu Cel fără de început al Lui Părinte şi cu Cel pururea de o fiinţă, Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNT AL SFÂNTULUI IOAN DAMASCHIN LA NAŞTEREA DOMNULUI[3]

Când primăvara soseşte şi stihiile trupurilor se întorc iarăşi către înnoire, atunci toţi oamenii, simţind buna adiere a aerului, primesc sănătatea trupului. Atunci şi pământul, înflorind cu frumuseţea semănăturilor şi înfrumuseţându-se cu tot felul de flori ale ierburilor, îşi face pregătirea roadelor sale. Atunci şi vitele aflând pajişte verde de păşune, se arată bine întremate cu trupurile. Atunci şi neamurile păsărilor, ce zboară la înălţime, ciripesc de veselie. Privighetoarea şi rândunica deschizându-şi ciocuşoarele dau glas, răsunând munţii, văile şi copacii; şi astfel fac veselă primăvara dulce prin glasurile lor.

Atunci şi păstorii, pe neamurile păsărilor urmând, dulce cântare de fluier glăsuind, pasc turma lor prin verdeaţa veselitoare; atunci şi soarele se revărsă pe pământ, peste văi, peste grădini şi peste ţarini, împlinind trebuinţa crinilor şi a tot felul de trandafiri, dând mirosuri dulci, înaintând creşterea pomilor celor roditori şi ale celor neroditori, cum şi a florilor de tot felul şi a răsadurilor. Atunci şi lucrătorii ajung la secerişul ostenelilor lor; atunci şi strugurii înflorind în vie,

[3] Acest cuvânt s-a alcătuit din cele scrise cu mâna în sfintele mănăstiri ale Atonului; pe care cuvânt îl mărturiseşte şi Nichifor Teotoche, care mai pe urmă a fost şi arhiepiscop al Astrahanului, în tomul I al cărţii sale, ce se numeşte *Şirul părinţilor*, adică tâlcuire despre Scriptura cea Veche, unde se scrie despre cele ce se află tipărite de Sfântul Ioan Damaschin şi despre cele netipărite.

împodobesc via. Atunci şi munţii odrăslind frunzele copacilor, cu desimea crângurilor pădurii, toate neamurile fiinţelor celor sălbatice se păzesc în ele; atunci şi marea, liniştindu-şi valurile sale, se face lesne de plutit corăbierilor.

Aşa şi când s-a născut Domnul nostru din Fecioara Maria, ca o primăvară veselitoare a răsărit la toată lumea şi către înnoire s-a întors. Căci a venit Unul Născut, Fiul lui Dumnezeu, raza măririi Lui, chipul cel de-a pururea al ipostasului Lui, hotarul şi Cuvântul Tatălui, prin Care şi veacurile s-au făcut, atât cele văzute cât şi cele nevăzute. Cuvântul cel preasfânt al Tatălui s-a făcut trup fără schimbare din Duhului Sfânt şi din Fecioara Maria. A fost mijlocitor între Dumnezeu şi între oameni, Cel singur iubitor de oameni, Care nu din voie sau din dorinţă bărbătească s-a zămislit, în preacuratul pântece al Fecioarei, ci de la Duhul Sfânt. S-a făcut ascultător Părintelui Său, ca prin trupul cel luat de la noi, să vindece neascultarea noastră. Pentru că Duhul Sfânt a venit peste dânsa şi a curăţit-o, dându-i puterea primitoare a Cuvântului, făcând-o şi născătoare.

Atunci a umbrit peste Fecioara Maria înţelepciunea şi puterea cea mare a lui Dumnezeu, adică Fiul lui Dumnezeu, cel de o fiinţă cu Tatăl, ca o dumnezeiască sămânţă şi-a închegat trup însufleţit şi suflet cuvântător din preacuratul şi neîntinatul pântece, fiind ca o pârgă a frământăturii noastre, nu după asemănare, ci după naştere; apoi nu prin adăugirile cele câte puţin ale trupului împlinindu-se, ci deodată Cuvântul lui Dumnezeu s-a făcut trup. Şi nu prin închegarea trupului s-a unit cu dânsul Cuvântul lui Dumnezeu, ci sălăşluindu-se în pântecele Fecioarei nescris împrejur, cu ipostasul Său, din preacuratul pântece al pururea Fecioarei s-a făcut trup însufleţit, cuvântător şi gândit, luând pârga frământăturii omeneşti.

Când Cuvântul lui Dumnezeu s-a făcut ipostas trupului, în acelaşi timp s-a făcut şi trup însufleţit, cuvântător şi gândit. Pentru aceea îl numim nu om îndumnezeit, ci Dumnezeu înomenit. Că fiind cu firea Dumnezeu desăvârşit, s-a făcut cu firea şi om desăvârşit, neschimbându-şi firea, nici prefăcând iconomia. Ci cu trupul cel însufleţit, care s-a făcut cuvântător şi gândit din Sfânta Fecioară şi întru dânsa a luat fiinţa, unindu-se după ipostas, neamestecat, neschimbat, neîmpărţit şi nedespărţit, Dumnezeu desăvârşit şi om desăvârşit.

Pentru aceea cu dreaptă credinţă mărturisim pe Hristos din două firi deosebite, dar nici unirea nu o luăm ca amestecare, nici despărţirea ca deosebire. De unde mărturisim Născătoare de Dumnezeu, cu adevărat pe Preasfânta Fecioară. Precum este Dumnezeu adevărat, Cel ce S-a născut dintr-însa, aşa este adevărată Născătoarea de

Dumnezeu, ceea ce a născut pe adevăratul Dumnezeu dintr-însa. Căci
născându-se Domnul şi Dumnezeul nostru şi izbăvindu-ne din iarna
înşelăciunii şi din frigul rătăcirii, ne-a întors către primăvara bucu-
riei, după ce a luat asupră-Şi chipul nostru şi l-a înnoit prin luarea
trupului Său. Că îmbrăcându-se în toată firea noastră, afară de păcat,
ne-a făcut după dar fii ai Tatălui Său şi moştenitori ai împărăţiei Sale.

Deci de vreme ce am anunţat cuvântul, veniţi toţi şi, culegând
ca pe nişte flori din tot felul de trandafiri, să îndulcim auzurile voas-
tre. Să ascultăm mai întâi pe Matei Evanghelistul, căci el povestind
cu de-amănuntul naşterea lui Hristos, bine a zis: *Că naşterea lui Iisus
Hristos aşa a fost: logodită fiind mama Lui, Maria, cu Iosif, mai
înainte de a se aduna ei, s-a aflat având în pântece de la Duhul
Sfânt. Iar Iosif, bărbatul ei, drept fiind şi nevrând să o vădească pe
ea, voia în taină să o lase. La aceasta gândind el, îngerul Domnului
s-a arătat lui în vis, zicându-i: Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua
pe Maria, femeia ta, că ce s-a zămislit întru dânsa, de la Duhul Sfânt
este.* Deci auzim luminat împlinirea lucrurilor, care aici cu de-a-
mănuntul se tâlcuiesc. Că nu în deşert s-au făcut lucrurile cele
pentru întruparea lui Hristos, Dumnezeul nostru, ci toate au oarecare
însemnare ascunsă.

Deci ascultă în chip luminat însemnarea lor: S-a logodit Maria
cu Iosif ca şi cu un bărbat, ca necunoscând diavolul scopul naşterii lui
Hristos din Fecioara cea fără bărbat, să fugă de la luptă. Căci ai auzit
acum pe evanghelistul Luca, zicând: *Ieşit-a poruncă de la Cezarul
August ca să se înscrie toată lumea.* Această înscriere s-a făcut întâi,
domnind în Siria, Cirineu, ca să se scrie fiecare întru a sa cetate. Şi
s-a dus şi Iosif din Galileea din cetatea Nazaret la Iudeea, în cetatea
lui David, care este Betleem – pentru că el era din casa şi familia lui
David –, ca să se înscrie cu Maria, cea logodită lui femeie, fiind
îngreuiată.

Deci caută de vezi aici iubirea de oameni a Stăpânului
Dumnezeu, Care are scris în cer toată făptura şi Care a zis către
ucenicii Săi: *Pentru aceasta mai vârtos vă bucuraţi, căci numele
vostru s-a scris în ceruri.* El a primit să se scrie Maica Sa în condicile
romanilor; ca aşa, pe noi, cei ce ne-am făcut de voie robi făpturilor,
în dar să ne mântuiască, ca numele nostru în ceruri să se scrie şi robi
adevăraţi ai Săi să ne facă. Ca prin scrierea aceasta să se facă arvună
de bună rânduială a lumii. Pentru aceea şi El a dat voie stăpânirii
romane să-L scrie şi pe Dânsul spre adeverirea şi întărirea legilor.
Căci atunci legea împăratului stăpâneşte, când împăratul cel ce
legiuieşte, împlineşte şi el legea sa. Şi ca să se împlinească cele zise

de prooroc: *În zilele lui va răsări dreptatea şi mulţimea păcii.* Deci
mergând ei să se scrie, se zice că două grupuri vedea Fecioara, unul
de-a dreapta, care era vesel şi drăgălaş, adică duhurile proorocilor şi
ale sfinţilor – care săltau şi se bucurau de naşterea lui Hristos –, iar
altul de-a stânga, care în plângere se afla, adică cetele diavolilor, care
plângeau şi îşi tânguiau pieirea lor.

Ascultă iarăşi pe evanghelistul, zicând: *Când erau ei acolo,
s-au împlinit zilele ca ea să nască, şi a născut pe Fiul ei Cel întâi
născut.* O, ce lucruri preaslăvite! Făcătorul vremurilor a aşteptat
vremea cea de nouă luni hotărâtă fireşte, ca nu părere sau nălucire să
se socotească, că este iconomia Lui. Şi a fost când erau ei acolo, s-au
împlinit zilele ca să nască şi a născut pe Fiul ei Cel dintâi născut, L-a
înfăşat şi L-a culcat în iesle, căci nu aveau loc în casă – căci pustiu
era locul şi vremea către seară şi nu aveau unde, decât numai o
peşteră prea mică. Aceasta era bunăvoinţa Tatălui, căci într-o peşteră
mică a primit a Se naşte Stăpânul, Cel ce nicăieri nu este încăput şi
Care are scaun cerul, şi pământul aşternut picioarelor. Ca pe omul
cel căzut în mare cădere şi care s-a făcut peşteră tâlharilor, prin
schimbarea chipului, prin lucrarea cea dumnezeiască să-l îmbrace în
podoaba cea mai strălucită a frumuseţii de a doua oară. Şi s-a înfăşat
cu scutece de Maica Sa, Cel ce cu lumina, ca şi cu o haină, se
îmbracă dumnezeieşte, ca lanţurile păcatelor noastre cele mult
strângătoare să le dezlege.

Vedeţi tainica naştere a Fecioarei, pentru că ispită bărbătească
n-a cunoscut şi de cele ale maicilor a scăpat. Căci toată naşterea
vatămă fecioria şi se supune la dureri şi chinuri, pentru potrivita
certare a blestemului aceluia ce s-a zis: *În dureri vei naşte fii.* Iar ea
mai înainte de naştere a fost Fecioară şi după naştere a rămas
Fecioară, căci Dumnezeu era Cel ce S-a născut. Aceasta s-a arătat
Maică fără de bărbat şi fără de durere, slujitoare a naşterii şi moaşă
neînvăţată s-a făcut, fiindcă pe Cel dintr-însa mai presus de fire fără
de dureri L-a născut, L-a înfăşat şi în iesle L-a culcat. O, Doamne,
ce înfricoşată Taină! În ieslea dobitoacelor s-a culcat Dumnezeu, Cel
ce pe scaun de heruvimi se poartă, vrând să întoarcă din necuvântare
pe oameni către cunoştinţa cea dumnezeiască. Căci dobitoacele în-
seamnă starea înaintea Stăpânului cea heruvimicească – după cum li
se pare şi celor ce bine judecă –, care închipuia necuvântarea oame-
nilor şi slujba cea nefolositoare şi dureroasă către dumnezeiasca
cunoştinţă, precum şi întoarcerea către îngerească buna rânduială,
care s-a împrietenit cu Stăpânul, adică însemna chemarea neamu-
rilor mai înainte.

Căci Isaia proorocind pentru El, zicea: *Cunoscut-a boul pe cel ce l-a câştigat pe el şi asinul ieslea stăpânului Său. Iar Israel nu M-a cunoscut şi poporul Meu n-a priceput.* Iar moaşa însemna biserica cea din neamuri, fiindcă a primit pe Stăpânul Care s-a născut; ca pe un mire potrivit, care în locul Salomeii s-a roşit cu sângele Lui; iar în Betleem se înţelege în loc de Edem. Şi din neîntinate şi preacurate sângiuri ale Fecioarei, căreia îi este roşeala hainelor din via Vosorului, adică din adevărata vie – *Hristos Dumnezeu*, fiindcă s-a vopsit cu scumpul şi preacuratul Lui sânge.

Mare bucurie a vestit îngerul păstorilor, zicându-le: *Nu vă temeţi căci, iată, vă vestesc bucurie mare, care va fi la tot poporul, căci vi s-a născut vouă astăzi Mântuitor, Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David.* Păstorul păstorilor, mai Marele turmei, împărat şi ocârmuitor, Care, adunând turme cuvântătoare, pe păstorii cei înţelepţi şi învăţaţi îi va pune peste dânsele, care îşi vor pune sufletul lor pentru oi; după cum Hristos, începătorul păstorilor, pentru toţi. Şi l-a pus şi către pajiştile gândite ale împărăţiei cerurilor vor porni turma lor. Pe lupii din staulul lor îi vor scoate şi-i vor goni şi cu toiagul cel de fier, adică cu Crucea Domnului, arma cea nebiruită, pe toţi îi va zdrobi, prin care Hristos a atras neamurile către moştenire şi chiar marginile pământului.

Acestea vestind îngerul păstorilor şi de la dânşii ducându-se, altă oaste de îngeri a stat de faţă în peşteră, care a cântat, zicând: *„Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire.* Slavă Celui ce a unit cele de sus cu cele de jos, cu preaslăvire. Slavă Celui ce a voit cu materialnice fluiere, împreună să ne ospătăm. Slavă Celui ce prin buna voire s-a întrupat pentru oameni". Acestea astfel săvârşindu-se şi toată zidirea cea văzută şi nevăzută dănţuind, de la răsărit a ieşit o stea prealuminată a cerescului împărat Care S-a născut şi care vestea naşterea Lui, a Celui ce săvârşea pe pământ minuni preaînfricoşate. Pe aceasta văzând-o magii, împăraţii şi astronomii perşilor – strănepoţii lui Valaam – şi spăimântându-se de strălucirea cea luminoasă a stelei, au gândit la proorocia lui Valaam, adică: *Va răsări o stea din Iacov şi se va scula un om din Israel, care va sfărâma pe toţi domnii Moabului.*

Unii care au înţeles şi au cunoscut din strălucirea cea prea încuviinţată a stelei celei neobişnuite, că mare împărat S-a născut, au propovăduit că El are să stăpânească domnie mare peste tot pământul şi peste toată lumea. Nu numai din proorocia lui Valaam au înţeles acest lucru, ci şi din altă parte au primit adeverirea naşterii celei după

trup a lui Hristos, Dumnezeul nostru, Celui ce S-a născut, adică din minunea cea înfricoşată care s-a făcut în ţara lor.

Căci Casandros săvârşindu-se, a lăsat pe sora sa Doriada, a lui Piliad, cel ce a fost ucis în Elada, pe care a poftit-o Atal, împăratul lachedemonilor, şi intrând în cămară ca să se culce şi să doarmă cu dânsa, ea având cuţit, l-a înfipt în inima lui, şi după ce l-a înjunghiat, i-a stăpânit împărăţia lui. Şi acest lucru săvârşindu-se, s-a făcut foarte înfricoşată multora. Iar fratele celui ucis, anume Filip, temându-se de Doriada, a fugit la elini, şi acolo luând pe femeia lui Caliop, voievodul lor, care se numea Alsevida, căuta să dea război Doriadei şi poporului său, dar se temea; căci cu mulţi se luase la război şi pe toţi i-a pierdut.

Şi toate neamurile cele dimprejur, fiind biruite şi robite de frumuseţile ei, îi slujeau ei şi pofteau, că doar s-ar întâmpla să se dea pe sine lor, spre însoţire de nuntă. Deci se temeau toţi de faţa ei şi au socotit atunci cei mari să trimită la Delfi şi de acolo să ia proorocie pentru război. Şi ducându-se aceia la preoteasa Evoptia, la apa Castalului, au rugat-o să le ghicească pentru ce au venit? Iar ea gustând din apa izvorului celui vrăjitor, le-a proorocit aşa: „Cândva, după multe vremi, cineva va veni în pământul cel mult împărţit, şi fără de păcat se va naşte cu trup, şi cu hotarele cele neobositoare ale dumnezeirii, va dezlega stricăciunea patimilor nevindecate. Şi acesta va fi pizmuit de poporul necredincios şi întru înălţime se va spânzura, ca un osândit la moarte. Şi pe acestea toate le va pătimi, voind să le sufere; şi murind, spre viaţa veşnică se va scula".

Aceştia batjocorind-o şi blestemând-o, au zis: „De trei ori blestemato, noi pentru femeie te-am întrebat, oare pentru un bărbat ţi-am zis ţie ceva?" Iar ea le-a răspuns: „Vremi nebiruite au început să se ridice". Apoi a zis că şi ea şi acela şi bărbaţii cei împreună cu dânsul, pe toţi îi vor birui. Iar ei s-au depărtat, după ce au necinstit pe proorociţă. Şi s-au mai dus şi la capiştea Atenei, pentru care ţesând haină preoţească şi luând porfiră vestită şi scumpă, ei au sărit înăuntru fără de veste, iar preoteasa Xantipi mâniindu-se, a zis lor: „În ceas rău aţi venit aici, voi cei ce sunteţi obraznici". Atunci au ocărât-o şi pe aceasta, zicându-i că este vrednică de toată necinstea şi străină de obiceiul preoţesc; căci defaimă porfira pe care zeii au dăruit-o împăraţilor, prin care dobândesc cinste şi slavă cei ce o poartă pe dânsa.

Apoi îi ziceau: „Încetează cele străine şi netrebnice, mândro şi trufaşo". Iar ea le-a răspuns: „Acestea nu mi le aduceţi mie, ci

dumnezeilor celor nedefăimaţi. Însă luând vrajă întemeiată, mergeţi, căci un bărbat fără de împreunare de bărbat S-a născut, iconom al lui Dumnezeu celui nebiruit, putere nebiruită având şi lumea toată, ca pe un ou înconjurând-o, pe toţi cu suliţa îi va pierde". Iar ei scuipând-o, s-au dus. Apoi au zis între dânşii: „Nu isprăvim nimic, fără numai să ne ducem la Apolon". Deci venind ei în capiştea lui Apolon, au zis, rugându-se: „Biruitorilor, preacuraţilor, preabunilor zei, pentru ce faceţi aşa robilor voştri, celor care cer să biruiască războiul femeiesc? Pentru ce în loc de război, aduceţi alt război înăuntru? Nu, o, nemuritorilor zei! Nu, adevăraţilor stăpâni!" Atunci deodată a venit un glas nevăzut şi, întorcându-se tripodul, proorocița a zis: „Întru întreita înconjurare a anului, un Luceafăr din cer trimis a venit, în pântece de cleştar, adică curat locuind şi trup omenesc pentru milostivirea Lui plămădindu-Şi; iar numele ei este de două ori şaptezeci şi şase. Acesta surpând tirania şi toată sfinţita noastră cinstire, întru preafericită înţelepciune va purta cinstea a toată lauda". Iar ei auzind acestea, s-au dus mâhniţi.

Iar Cir, strănepotul lui Cir, împăratul perşilor, a făcut o capişte şi a pus într-însa idolii zeilor de aur, de argint şi i-au împodobit pe dânşii cu pietre scumpe. Iar în zilele acelea, după cum spun tablele cele scrise, intrând împăratul să primească dezlegarea visurilor, preotul Trupipt a zis: „Mă bucur împreună cu tine, împărate, că Ira a luat în pântece". Iar împăratul zâmbind, a zis lui: „Ceea ce a murit a luat în pântece?" Iar el a zis: „Da, cea moartă a înviat şi va naşte viaţă". Iar împăratul a întrebat: „Ce este aceasta? Descoperă-mi mie". Iar el a răspuns: „Cu adevărat, stăpâne, la bună vreme ai venit aici. Că toată noaptea idolii au petrecut săltând, şi cei bărbăteşti şi cei femeieşti, zicând unii către alţii: «Veniţi să ne bucurăm împreună cu Ira». Şi mi-au zis mie: «Vino, proorocule, şi te bucură şi tu împreună cu Ira, că s-a iubit». Iar eu am zis: «Cum putea să se iubească, ceea ce nu este?» Iar ei au zis: «A înviat şi nu se mai numeşte Ira, ci Urania. Căci soarele cel mare a iubit-o pe dânsa».

Iar idolii cei femeieşti au zis către cei bărbăteşti: «Este fântână ceea ce s-a iubit. Au doară Ira este? Căci cu teslarul s-a logodit». Atunci au zis cei bărbăteşti: «Fântână după dreptate s-a numit, însă Miria este numele ei. Care în pântece ca într-un noian o poartă corabia cea aducătoare de nenumărate poveri. Iar dacă şi fântâna este aceeaşi, aşa înţeleagă-se. Că fântână de apă este, fântână de-a pururea izvorâtoare a Duhului, care numai un peşte are, şi care de undiţa dumnezeirii s-a prins. Şi pe toată lumea, ca şi cum ar petrece într-o mare, o va hrăni cu trupul său. Bine a zis că aceea teslar are

logodnic, însă nu din însoţire bărbătească este teslarul Acela pe Care îl naşte. Că teslarul Acesta Care se naşte, adică copilul va fi începător teslarilor şi întregul acoperământ al cerului l-a cioplit cu meşteşuguri preaînţelepte şi întreit sălăşluitul acesta acoperământ cu cuvântul l-a înfipt». Deci idolii au petrecut pricindu-se pentru Ira şi pentru fântână, apoi cu un glas au zis: «După ce se vor împlini zilele, toţi şi toate vom cunoaşte lucrul cel arătat». Deci acum, stăpâne, aşteaptă şi cealaltă parte a zilei, că negreşit se va arăta lucrul desăvârşit. Că lucrul ce s-a ivit, nu este la întâmplare".

Şi rămânând împăratul acolo şi privind idolii, au început cântăreţele a cânta cu alăutele şi muzele a cânta; şi câte erau înăuntru de cele cu câte patru picioare, precum şi păsările cele de aur şi de argint, fiecare scoteau glasul cu jale. Iar împăratul, de frică cuprinzându-se şi cu totul de groază umplându-se, a voit să se ducă, că nu suferea tulburarea făcută de idoli. Şi i-a zis preotul Trupipt: „Îngăduieşte, împărate, că a sosit descoperirea cea desăvârşită, pe care Dumnezeu a voit să ne-o arate nouă".

Şi acestea în acest chip săvârşindu-se, s-a deschis numaidecât acoperământul capiştei şi s-a pogorât o stea preastrălucită şi a stat deasupra stâlpului fântânii şi s-a auzit un glas: „Stăpână fântână, Soarele cel mare m-a trimis să-ţi vestesc ţie şi să-ţi slujesc întru cele ce sunt pentru naştere. Nuntă neîntinată făcându-ţi ţie, căci maică a Făcătorului rânduielilor celor de sus te-ai făcut şi mireasă eşti a singurei stăpânirii Celui cu trei nume. Şi pruncul cel fără de sămânţă se numeşte că este Început şi Sfârşit. Început al mântuirii adică, şi sfârşit al pieirii". După ce s-a dat glasul acesta, toţi idolii au căzut şi s-au zdrobit de tot, rămânând numai al fântânii, în care se afla înfiptă o diademă împărătească, care avea deasupra o stea ferecată cu pietre scumpe de antrax şi de smarald ferecată, iar deasupra ei era steaua din cer pogorâtă.

Şi împăratul a poruncit degrabă să se aducă toţi înţelepţii şi dezlegătorii şi ghicitorii de semne, câţi vor fi în împărăţia lui. Iar propovăduitorii şi crainicii cu trâmbiţele sârguindu-se şi strigând, au venit toţi la capişte. Şi dacă au văzut steaua deasupra fântânii şi diadema, adică coroana cu steaua împodobită cu pietre scumpe, şi pe idolii zdrobiţi la pământ, au zis: „Împărate, o rădăcină dumnezeiască şi împărătească a răsărit, care poartă firea cerescului şi pământescului împărat. Fântâna este a Mariei, fiica Betleemului, şi coroana este închipuire împărătească, iar steaua este vestire cerească, care se lucrează cu minune pe pământ. Din Iuda s-a ridicat împărăţie, care toate pomenirile iudeilor le va ridica din mijloc şi le va şterge, iar

dacă zeii au căzut la pământ, arată că a sosit sfârşitul cinstei lor, că Cel ce a venit, având mai bătrână vrednicie, cum va lăsa în vrednicia lor pe cei noi şi de curând veniţi? Deci acum, o, împărate, trimite la Ierusalim, că vei afla pe Fiul împăratului a toate, purtându-se în braţe trupeşti de femeie". Şi a îngăduit steaua deasupra fântânii care se numea Urania, până când au ieşit magii şi au purces, şi împreună cu ei a mers şi steaua.

Deci împăratul Persiei nemaiaşteptând, a chemat la sine pe magii de sub stăpânirea sa şi i-a trimis cu daruri spre închinarea Împăratului, Care S-a născut, aducând pârga oamenilor. Iar ei făcând călătoria vreme de zile nenumărate, au ajuns la Ierusalim şi au întrebat, zicând: *Unde este împăratul Iudeilor, Care S-a născut acum? Că spre închinăciunea Aceluia am venit, văzând steaua lui la răsărit şi am venit să ne închinăm Lui.* Irod auzind s-a tulburat şi tot Ierusalimul cu dânsul, şi chemând pe preoţii şi pe cărturarii poporului, i-a întrebat unde are să se nască Hristos? Ei au răspuns: *În Betleemul Iudeii, că aşa este scris de prooroc: Şi tu, Betleeme, pământul Iudeii, nu eşti nicidecum mai mic între domnii Iudeii, că din tine va ieşi Povăţuitor, Care va paşte pe poporul Meu Israel.* Atunci Irod chemând în ascuns pe magi, i-a întrebat cu dinadinsul despre vremea stelei care s-a arătat, iar ei au răspuns: „Un an de zile este astăzi de când vedem steaua şi făcând călătoria până aici ne-am povăţuit de dânsa".

Irod căuta să afle vremea naşterii lui Hristos, nu ca să-L cinstească, ci spre a-L ucide. Atunci întrebau şi iudeii pe magi, voind să afle lucrul ce avea să fie, şi pentru ce au venit. Şi au zis magii: „Acela, pe Care voi îl numiţi Mesia, S-a născut". Iar iudeii auzind, s-au tulburat, însă n-au îndrăznit a le sta împotrivă; dar au zis către dânşii: „Pentru osânda cerească, spuneţi-ne ce aţi cunoscut?" Iar ei au răspuns: „Cu boala necredinţei boliţi şi nici cu jurământ, nici fără jurământ nu credeţi, că s-a născut Hristos, Fiul Celui Preaînalt, Care va strica şi va dezlega legea şi sinagogile voastre". Iar ei sfătuindu-se între dânşii, i-au rugat să primească daruri şi un lucru ca acesta să nu-l spună în ţara lor, ca să nu se facă vreo zarvă între dânşii. Iar ei au răspuns: „Noi în cinstea Lui am adus daruri, ca să propovăduim minunile cele mari care s-au făcut în ţara noastră când El s-a născut. Şi voi ziceţi ca să luăm noi daruri, iar pe cele arătate de dumnezeirea cerească să le ascundem şi să trecem cu vederea poruncile Împăratului cel de-a pururea vecuitor". Iar iudeii auzind acestea, s-au înfricoşat foarte şi rugându-i prea mult, i-au liberat.

Şi ieşind ei din Ierusalim, s-au dus unde erau trimişi, arătându-le steaua pe Pruncul cel stăpânesc. Apoi văzând pe aceea care L-a

născut şi pe Cel ce Se născuse, deschizându-şi vistieriile lor, I-au dat daruri: aur, tămâie şi smirnă; aur ca unui împărat; tămâie ca unui Dumnezeu şi smirnă ca unui muritor. Atunci s-a împlinit cuvântul cel zis prin prooroc: *Împăraţii arabilor şi Saba daruri vor aduce. Împăraţii Tarsisului şi ostroavele vor aduce daruri, şi I se va da Lui din aurul Arabiei.*

Şi magii au zis către Fecioară: „Cum îţi este numele, o, prea vestită Fecioară şi maică?" Ea a răspuns: „Maria". Iar ei au zis: „De unde eşti de neam?" Şi ea a răspuns: „Din această latură a Betleemului". Apoi ei au zis: „Dar n-ai avut bărbat pe cineva?" Ea a răspuns: „M-am logodit numai, făcându-se tocmelile de nuntă". Magii au zis către dânsa: „De ce neam eşti, de ai născut un prunc ca acesta?" Ea a răspuns: „Sunt din neam împărătesc şi preoţesc, din al lui David şi al lui Aaron; acestora sunt strănepoată din rădăcina Iudei, şi fiică a lui Ioachim şi a Anei". Atunci ei au zis către dânsa cu blândeţe: „O, maică a maicilor, toţi zeii perşilor te-au fericit! Lauda ta este mare, că ai covârşit pe toate femeile cele slăvite, şi decât toate împărătesele, mai mare împărătească te-ai arătat".

Iar pruncul şedea pe pământ, al doilea an începând, având oarecare trăsături ale feţei la fel cu ale celei ce L-a născut. Că ea era puţin mai înaltă decât altele şi cu trup gingaş, cu faţa de culoarea grâului, având părul prea bine şi cu cuviinţă legat pe cap. Şi magii având cu ei un tânăr zugrav, au dus în ţara lor chipurile amândurora şi au pus în biserică icoanele lor, ca să fie cinstite de toţi, şi au scris pe table de aur cuvintele acestea: „În biserica Diopet a dumnezeului soarelui, pe acestea lui Dumnezeu, marele împărat Iisus, împărăţia perşilor le-a afierosit". Şi luând magii în braţe pe pruncul Iisus, sărutându-L fiecare şi închinându-se Lui, au zis: „Ţie, ale Tale Ţi le dăruim cu osârdie, preaputernice Iisuse. Nu s-ar fi ocârmuit bine lucrurile lumii de n-ai fi venit. În alt chip nu s-ar fi unit cele de sus cu cele de jos, dacă nu Te-ai fi pogorât Tu. Se cădea aceasta înţeleptului Tău cuvânt, Stăpâne, ca pe cei potrivnici cu un trup ca acesta să-i amăgeşti şi să-i surpi prin naşterea Ta". Iar pruncul râdea şi sălta de mângâierile magilor.

După aceasta luându-şi ziua bună de la Maica Sa, iar ea cinstindu-i şi aceştia slăvind-o precum se cuvenea, s-au dus. Şi dacă au sosit la locul în care au poposit, povesteau unii către alţii cele despre Prunc, adică cum S-a arătat lor. Cel dintâi a zis: „Eu Prunc îl vedeam"; şi cel de al doilea a zis: „Tânăr, ca de treizeci de ani L-am văzut"; iară cel de al treilea zise: „Bătrân, vechi de zile L-am văzut". Şi minunându-se de schimbarea feţii Pruncului, a sosit seara şi li s-a

arătat în vis îngerul Domnului ca un fulger înfricoşat şi le-a zis: „Degrabă să ieşiţi de aici, ca să nu pătimiţi ceva rău". Şi aceia au zis cu frică: „Cine este acela care prigoneşte o solie atât de mare, o, dumnezeiescule Arhistrateg?" El a răspuns: „Irod, împăratul iudeilor". Acestea auzind magii, au încălecat pe cai sprinteni şi puternici şi pe altă cale s-au dus în ţara lor.

Şi ducându-se magii, s-a arătat îngerul Domnului în vis lui Iosif, zicându-i: *Sculându-te, ia pruncul şi pe mama Lui şi fugi în Egipt şi stai acolo până când îţi voi zice; căci Irod vrea să caute Pruncul, să-L piardă.* Sculându-se Iosif în acel ceas, s-a pogorât în Egipt cu toată casa, după cuvântul îngerului, ca să împlinească ceea ce s-a zis prin proorocul: *Din Egipt am chemat pe Fiul meu.*

Atunci Irod văzând că l-au batjocorit magii, a trimis satrapi, adică stăpânitori, să ucidă pe toţi pruncii Betleemului, de doi ani şi mai jos, după vremea despre care cu dinadinsul a întrebat pe magi. Şi venind satrapii în Gavaa, în Rama şi în cetăţile Rahilei şi ale seminţiei lui Veniamin, au ucis pe toţi pruncii dintr-însele. Căci seminţia lui Veniamin era aproape de pământul Iudeii, asemenea şi cetăţile ei, Betleemul şi Ebus, adică Ierusalimul, asemenea şi cetăţile lui Veniamin: Gavaa, Rama şi Rahila; fiindcă cetăţile Iudei şi ale lui Veniamin sunt aproape unele de altele.

Atunci s-a împlinit cuvântul cel zis de Ieremia proorocul: *Glas în Rama s-a auzit, plângere şi jale şi tânguire multă; Rahila plângând pentru fiii săi şi nu voia să se mângâie, că nu mai erau.* Deci să vedem acum cuvântul şi scopul pentru care evanghelistul pomeneşte aici de proorocul care zice: *Glas în Rama s-a auzit, plângere, jale şi tânguire multă, Rahila plângând pe fiii săi, şi nu voia să se mângâie, căci nu mai erau.* Toţi ştiţi că Iacov a avut doisprezece fii; adică din Lia, femeia lui cea dintâi, şase: Ruben, Simeon, Levi, Iuda, Isahar şi Zabulon; din Rahila, doi: Iosif şi Veniamin. Din Bilha, slujnica Rahilei: Dan şi Neftali; şi din Zilpa, slujnica Liei, doi: Gad şi Aşer. Din care s-au făcut cele douăsprezece seminţii ale lui Israel, după numărul celor doisprezece patriarhi luându-şi numirile.

Şi a fost un bărbat levit care locuia în hotarele muntelui Efraim şi care şi-a luat femeie din Betleem, pământul Iudei. Deci a fugit femeia lui de la dânsul, la casa părintelui său, în Betleem şi a stat acolo patru luni. Atunci bărbatul ei s-a dus din hotarele Efraimului şi a venit la Betleem ca să ia femeia înapoi la dânsul. Şi după ce a stat în casa tatălui femeii lui cinci zile, pe la amiază sculându-se cu femeia lui, s-a întors iarăşi şi a venit până în dreptul Iebusului, adică

Ierusalimului. Cu dânsul avea o pereche de asini împovăraţi, femeia lui şi sluga lui; apoi plecându-se ziua şi apunând soarele au mers aproape de Gavaa, care este în seminţia lui Veniamin şi s-au abătut acolo să găzduiască.

Deci au intrat înăuntru şi au şezut în uliţa cetăţii, căci nu era cine să-i primească în casă. Spre seară a venit un om bătrân de la lucrul lui de la ţarină şi omul acela era din muntele Efraim, iar acum era trecător prin Gavaa, şi oamenii acelui loc erau fii ai lui Veniamin. Bătrânul a ridicat ochii şi a văzut pe acel bărbat călător şezând în uliţa cetăţii şi a zis către dânsul: „De unde vii şi unde mergi?" Iar ei au răspuns: „Venim de la Betleem, pământul Iudeei şi mergem până în părţile hotarului lui Efraim. Şi am venit ca să găzduiesc aici, dar nu este cine să ne primească în gazdă. Paie şi grăunţe pentru asinii noştri, pâine şi vin avem destul, eu, soţia mea şi copilul, şi nu avem lipsă de nici un lucru".

Apoi bătrânul a zis către dânsul: „Pace ţie, însă în uliţă nu te vei sălăşlui". L-a dus în casa lui, a făcut loc asinilor lui şi a spălat picioarele lor, au mâncat şi au băut. Şi pe când ei se veseleau, iată oamenii cetăţii, fiii celor fără de lege, au înconjurat casa, bătând în uşă şi zicând: „Scoate afară pe bărbatul pe care l-ai găzduit, ca să-l cunoaştem pe dânsul". Stăpânul casei a ieşit la dânşii şi le-a zis: „Nu, fraţilor, să nu faceţi rău bărbatului care a intrat în casa mea, să nu faceţi nebunia aceasta. Iată, fiica mea este fecioară, iată femeia lui, să le scot pe dânsele şi să le vedeţi". Deci a luat bărbatul cel călător pe femeia lui, a scos-o afară la dânşii, şi au necinstit-o până dimineaţa şi apoi au eliberat-o.

Iar către ziuă femeia a venit şi a căzut lângă uşa casei unde era găzduit bărbatul ei şi a murit. Dimineaţa sculându-se bărbatul ei a deschis uşile casei şi a ieşit ca să meargă în calea lui, şi iată, femeia lui era căzută lângă uşile casei. Şi a zis către dânsa: „Scoală-te să mergem". Dar nu era glas într-însa şi nu era auzire. Atunci a luat-o şi a pus-o pe asin şi a mers la pământul său. Apoi a luat sabia şi a tăiat-o în douăsprezece părţi, pe care le-a trimis la toate hotarele lui Israel. Şi toţi cei care le-au văzut au plâns. Apoi s-au sculat toate seminţiile asupra seminţiei lui Veniamin şi au cerut pe bărbaţii cei fără de lege să-i ucidă, dar ei n-au vrut să-i dea, ci ieşind din Gavaa, s-au pregătit a sta împotrivă la război. Şi toate seminţiile s-au luat la război cu seminţia lui Veniamin, şi au căzut în ziua aceea din fiii lui Israel douăzeci şi două de mii.

După aceasta fiii lui Israel au judecat să nu treacă cu vederea această nedreptate. Şi s-au adunat iarăşi la bătălie împreună şi au ieşit

fiii lui Veniamin în întâmpinarea lor din Gavaa, în ziua a doua şi au căzut din fiii lui Israel optsprezece mii. Apoi s-au suit fiii lui Israel în Betel, înaintea Domnului, au plâns înaintea Lui cu plângere mare şi a auzit Domnul glasul lor şi le-a zis: „Mai suiţi-vă încă o dată, căci mâine îi voi da în mâinile voastre". Şi suindu-se fiii lui Israel în ziua a treia împotriva fiilor lui Veniamin, s-au pornit la război lângă Gavaa şi au făcut ocolire împrejurul ei. Şi adunându-se şi făcând război mare, s-au biruit fiii lui Veniamin. Şi i-au omorât fiii lui Israel pe toţi, de la mic până la mare; şi au înconjurat cetăţile lor, le-au prădat şi le-au ars până în temelii, încât s-a pierdut de tot din ziua aceea seminţia lui Veniamin şi fiii Rahilei.

Pentru aceasta evanghelistul pomeneşte de Rahila, că îşi plânge pe fiii ei, arătând proorocia aceasta. Că precum în vremea de atunci s-a pierdut seminţia lui Veniamin şi fiii Rahilei, aşa s-a făcut şi aici la naşterea Domnului, căci s-a pierdut toată odrasla pruncilor de doi ani şi mai jos, după cum zice şi evanghelistul: *Şi nu vrea să se mângâie, căci nu mai erau.* Că glas în Rama s-a auzit, se înţelege înaltă propovăduire, că Rama se tâlcuieşte *înalt*. Drept aceea, acest glas, care în Rama s-a auzit, înseamnă glas de înaltă propovăduire. Căci cu adevărat s-a vestit în marginile lumii, prin glasul apostolilor, cu înaltă propovăduire, uciderea pruncilor şi până la marginile lumii s-a auzit.

Deci şi noi cele de cuviinţă să le prăznuim astăzi şi să cinstim naşterea lui Hristos şi luminat să strigăm; cu păstorii să dănţuim, cu îngerii să cântăm, cu magii să ne închinăm Dumnezeului nostru, Cel ce S-a născut pentru noi şi mulţumită fie Celui ce a venit întru ale Sale ca un străin, că pe cel străin l-a proslăvit. Lui se cuvine slava, împreună cu Cel fără de început al Lui Părinte şi cu preasfântul şi de viaţă Făcătorul Său Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A DOUĂZECI ŞI ŞASEA

SFÂNTUL ŞI DREPTUL IOSIF, LOGODNICUL PREACURATEI FECIOARE MARIA

Sfântul Iosif era de neam împărătesc, din casa lui David şi a lui Solomon, nepot al lui Matat şi strănepot al lui Eleazar, fecior lui Iacov după fire, iar lui Ili după lege; pentru că Matat, moşul lui, născând pe Iacov, tatăl său, a murit. Iar pe femeia lui Matat, mama lui Iacov, a luat-o Melhie, din neamul lui Natan fiul lui David şi au născut pe Ili; deci Ili a luat femeie şi a murit fără fii. Iar după dânsul, Iacov, care era frate al lui dintr-o maică, nu şi dintr-un tată, a luat pe femeia lui – de vreme ce legea poruncea aşa: *de va muri cineva neavând feciori, să ia fratele lui pe femeia lui, ca să continue sămânţa fratelui său.* Deci, după acea lege, Iacov a luat pe femeia fratelui său şi a născut pe Sfântul Iosif logodnicul.

Astfel Iosif era, după cum s-a zis, fiu al amândurora, al lui Iacov după fire, iar al lui Ili după lege. Pentru care pricină Sfântul Evanghelist Luca, scriind neamul Domnului nostru Iisus Hristos, a pus pe Ili, tatăl lui Iosif, grăind despre Hristos aşa: *...care este, precum se pare, fiul lui Iosif, al lui Ili şi al lui Matat.* Pe Ili zice în loc de Iacov. Şi este neunire la înţelegere despre acest Iosif, între apuseni şi între cei din răsărit. Apusenii zic că a fost feciorelnic până la sfârşitul vieţii sale, necunoscând nicidecum însoţire, iar răsăritenii zic că a avut o femeie şi a avut fii.

Nichifor, istoricul cel vechi, grec, luând acestea de la Sfântul Ipolit, povesteşte că a luat femeie cu numele de Salomi. Însă să nu înţelegeţi că este acea Salomi, care era în Betleem şi care s-a numit moaşa Domnului, ci alta. Că aceea era rudenie cu Elisabeta şi cu Născătoarea de Dumnezeu, iar aceasta era fata lui Agheu, fratele lui

Zaharia, tatăl Înainte Mergătorului. Că Agheu şi Zaharia au fost feciorii preotului Varahie.

Deci Sfântul Iosif, cu această Salomi, fiica lui Agheu, vieţuind întru însoţire cinstită, a născut patru fii: pe Iacob, pe Simon, pe Iuda şi pe Iosie, şi două fete: pe Estir şi pe Tamar, sau, precum zic alţii, pe Marta. Iar sinaxarul din Duminica sfintelor mironosiţe adaugă şi a treia fată, cu numele Salomi, care a fost dată după Zevedei.

Gheorghe Chedrin, pomenind două fete ale lui Iosif, pe una dintr-însele, cu numele de Maria, zice că ar fi fost dată după Cleopa, fratele lui Iosif, după întoarcerea acestuia din Egipt. Însă Maria aceasta se pare că este Marta sau Tamar. Dar oricare şi oricâte ar fi fost fetele, aceasta este adevărat că Sfântul Iosif a fost însurat şi a născut fii şi fete.

Iar după răposarea femeii sale, Salomi, Sfântul Iosif a văduvit ani destui, petrecându-şi zilele sale întru curăţie; căci se mărturiseşte de viaţa lui cea sfântă şi fără de prihană în Sfânta Evanghelie, deşi în scurte cuvinte, însă foarte lăudătoare: *...iar Iosif, bărbatul ei, drept fiind...* Ce poate fi mai mare decât această mărturie? Şi atât a fost de drept, încât a covârşit cu sfinţenia sa pe ceilalţi drepţi strămoşi şi patriarhi. Căci cine s-a aflat vrednic a fi logodnic şi cu părerea soţ al Preacuratei Fecioare Maria, Maica lui Dumnezeu? Şi cui i s-a dat o cinste ca aceasta, să fie numit tatăl lui Hristos? Cu adevărat pe acest bărbat l-a aflat Domnul după inima Sa, căruia cele ascunse şi cele tăinuite ale înţelepciunii Sale i-a arătat, făcându-l pe el slujitor tainei mântuirii noastre. Cu adevărat era vrednic de o cinste şi de o slujbă ca aceasta, pentru desăvârşita sa viaţă plină de fapte bune.

Deci, fiind el bătrân de optzeci de ani, a fost logodită cu dânsul Preacurata Fecioara Maria şi dată lui pentru păzirea fecioriei ei, iar nu spre însoţire trupească, căci îi slujea ei ca Maicii Domnului şi ca Doamnei şi Stăpânei Sale şi a toată lumea, încredinţându-se de la îngerul care i se arătase lui în somn. Asemenea slujea şi lui Dumnezeu, Pruncului celui întâi născut dintr-însa, cu toată buna cucernicie şi cu frică le slujea, fugind în Egipt şi de acolo întorcându-se şi petrecând în Nazaret. Apoi le câştiga hrană din osteneala mâinilor lui, căci era lucrător de lemn şi sărac, deşi era de neam împărătesc. Pentru că Domnul a voit a se naşte în sărăcie, luând numai trup de neam împărătesc, nu şi slava împărătească, bogăţie şi stăpânire. Deci săracă a voit a fi Maica Sa, Preacurata Fecioară, sărac a voit a avea şi pe cel cu părere de tată, dând chip de smerenie.

Şi vieţuind Sfântul Iosif toţi anii vieţii sale, o sută zece ani, s-a sfârşit în pace şi s-a dus la părinţii săi, care erau în iad, ducându-le veste de bucurie şi de încredinţare, că a venit Mesia cel dorit, Cel ce are să elibereze şi să mântuiască neamul omenesc, Hristos Domnul, Căruia I se cuvine slavă, în veci. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, SFÂNTUL SFINŢIT MUCENIC EFTIMIE MĂRTURISITORUL

Sfântul Eftimie a trăit pe vremea împăraţilor Constantin şi Irina. Mai întâi a strălucit ca o stea în viaţa călugărească, apoi a fost făcut arhiereu în Sarde. La Sinodul al VII-lea de la Niceea a zdrobit cu putere pe eretici. Când Nichifor s-a urcat pe tronul împărătesc şi a început să trăiască nelegiuit, sfântul l-a mustrat. Atunci împăratul l-a surghiunit în Apus împreună cu alţi episcopi ortodocşi. De atunci şi până la pătimirea sa ca mărturisitor, timp de 29 de ani, fericitul nu şi-a mai văzut mitropolia.

Când s-au schimbat împăraţii şi a venit pe tron Leon cel cu nume de fiară, sfântul a fost chemat din surghiun. Împăratul l-a întrebat de se închină sfintelor icoane. Iar sfântul, fiind plin de râvnă, l-a dat anatemei pe împărat. Acesta, mâniindu-se, l-a surghiunit din nou în Ason. După ce Leon a fost ucis, noul împărat l-a chemat din Ason şi i-a cerut să se lepede de sfintele icoane. Iar Sfântul Eftimie, râvnind pentru Hristos a zis cu glas mare: „Dacă cineva nu se închină Domnului nostru Iisus Hristos zugrăvit în icoană, anatema să fie!" Pentru aceasta sfântul a fost bătut, surghiunit şi închis în temniţă. Şi bătut fiind cumplit cu vine de bou, a mai trăit puţin şi şi-a dat sufletul în mâinile Domnului.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, CUVIOSUL PĂRINTELE NOSTRU NICODIM CEL SFINŢIT DE LA TISMANA

Sfântul preacuviosul Părintele nostru Nicodim cel sfinţit era de neam macedo-român, născut din părinţi binecredincioşi la Prilep, în sudul Serbiei, în anul 1320, fiind înrudit cu familia despotului Lazăr şi a domnului Ţării Româneşti, Nicolae Alexandru Basarab. După ce învaţă carte în patria sa, este chemat de Hristos la nevoinţa vieţii

monahale în Mănăstirea Hilandar din Muntele Athos, unde primeşte îngerescul chip, ajungând mai târziu egumen al acestei lavre şi chiar protoepistat în conducerea Sfântului Munte.

Ajungând la Athos, în muntele Maicii Domnului, Cuviosul Nicodim s-a nevoit mai întâi în obşte, apoi singur într-o peşteră în preajma Mănăstirii Hilandar, răbdând grele ispite de la diavoli. Însă, fiind umbrit de darul lui Hristos, în puţină vreme s-a curăţit de patimi, a deprins lucrarea cea dumnezeiască a sfintei rugăciuni şi s-a învrednicit de darul mai înainte-vederii şi al facerii de minuni, ajungând vestit în tot Muntele.

Ca egumen al Mănăstirii Hilandar, Cuviosul Nicodim a adunat în obştea sa până la o sută de călugări atoniţi, greci, sârbi, macedoneni, români şi bulgari, deprinzându-i pe toţi frica de Dumnezeu şi hrănindu-i cu învăţăturile Sfintei Scripturi. Căci era dascăl iscusit al rugăciunii lui Iisus, adânc teolog şi părinte duhovnicesc pentru mulţi. Pentru aceea nu puţini sihaştri, călugări de chinovii şi egumeni veneau la el pentru sfat şi cuvânt de folos.

Pentru cinstea de care se bucura peste tot, la rugămintea cneazului Lazăr, Cuviosul Nicodim a mijlocit la Constantinopol, împreună cu ucenicii săi Isaia şi Partenie, împăcarea Bisericii Ortodoxe Sârbe cu Patriarhia ecumenică. Deci, văzând patriarhul şi împăratul smerenia şi înţelepciunea cuviosului şi cucerindu-se de sfinţenia vieţii sale, îndată a ridicat anatema dată asupra Bisericii Sârbe, spre lauda lui Hristos şi bucuria creştinilor. Aşa înţelegea el să împlinească Evanghelia şi să ajute la mântuirea semenilor săi.

În urma unei descoperiri dumnezeieşti, Sfântul Nicodim vine din Muntele Athos cu mai mulţi ucenici în sudul Dunării, aproape de Vidin, unde întemeiază două mici aşezări monahale: Vratna şi Mănăstiriţa.

Apoi în anul 1364 trece în Ţara Românească şi se aşează pe valea râului Vodiţa, unde exista o mică sihăstrie întemeiată de călugări vlahi. Aici, Cuviosul Nicodim, cu ajutorul domnitorilor Vlaicu Vodă (1364-1377) şi Radu (1377-1384) şi a sihaştrilor din partea locului, zideşte chilii şi biserică de piatră cu hramul Sfântul Antonie cel Mare, pe care o sfinţeşte în anul 1369. Mănăstirea Vodiţa a fost înzestrată apoi cu danii şi întărită prin hrisov domnesc ca „după moartea lui chir Nicodim să nu fie volnic a pune în locul acela stareţ nici domnul, nici arhiereul, nici altcareva; ci cum va zice chir Nicodim şi cum va aşeza, aşa să ţină călugării care sunt acolo şi ei singuri să-şi pună stareţ".

Pe valea pârâului Tismana, unde se nevoiau încă de la începutul secolului XIV mai mulţi sihaştri în jurul unei mici biserici de lemn cu hramul Adormirea Maicii Domnului, Cuviosul Nicodim a înălţat, de asemenea, la locul numit „Cascade", Mănăstirea voievodală Tismana, cu acelaşi hram, cu ajutorul domnitorilor Ţării Româneşti Radu I şi Dan I, între anii 1377-1378. Aici, marele stareţ formează o obşte renumită de zeci de călugări, ajută la menţinerea în continuare a vieţii isihaste pe valea Tismanei şi pune rânduială călugărească de chinovie, după tradiţia Muntelui Athos. Apoi, adunând în jurul său câţiva călugări luminaţi, a întemeiat la Mănăstirea Tismana o vestită şcoală de caligrafi şi copişti de cărţi bisericeşti, renumită în toată peninsula Balcanică. De aici Cuviosul Nicodim conducea toate mănăstirile organizate de el şi întreţinea corespondenţă cu egumeni şi ucenici din Athos, din Serbia şi din Ţara Românească, precum şi cu patriarhul Eftimie al Târnovei, dovedindu-se un mare teolog şi părinte duhovnicesc.

Sfântul Nicodim, luând de la Dumnezeu darul facerii de minuni şi putere asupra duhurilor necurate, a făcut multe şi nenumărate minuni, cât a trăit în viaţă, izgonind diavolii din oameni şi tămăduind toată boala şi toată neputinţa. Se zice că a intrat şi în foc şi a ieşit nevătămat, încât nici chiar de haine şi nici de părul capului nu s-a atins focul. Apoi a făcut alte minuni şi nespuse lucruri cu puterea lui Hristos.

La bătrâneţe, Sfântul Nicodim încredinţează grija celor două mănăstiri, Vodiţa şi Tismana, ucenicului său, ieromonahul Agaton, iar el se retrage la mai aspră nevoinţă în peştera de deasupra mănăstirii, ce se păstrează până astăzi. Acolo se nevoia cuviosul toată săptămâna în post, în priveghere de toată noaptea şi în neîncetată rugăciune. Numai Duminica şi la praznice cobora din peşteră în Mănăstirea Tismana şi săvârşea Sfânta Liturghie. Apoi vindeca pe cei bolnavi care veneau la dânsul, mânca la trapeză cu părinţii, sfătuia şi mângâia pe toţi cu cuvinte de folos şi se urca din nou la peşteră.

Numele Sfântului Nicodim de la Tismana se făcuse cunoscut până dincolo de hotarele Ţării Româneşti, pentru sfinţenia vieţii sale şi darul vindecării a tot felul de boli. În tradiţia mănăstirii se spune că unii bolnavi se vindecau numai cât ajungeau la Tismana. Alţii se tămăduiau cu rugăciunea şi binecuvântarea cuviosului, sau numai cât se atingeau de rasa lui. Printre cei vindecaţi de Sfântul Nicodim se numără şi fiica regelui Sigismund, care era bolnavă de epilepsie.

La sfârşitul secolului al XIV-lea, Sfântul Nicodim, împreună cu câţiva ucenici, întemeiază pe valea Jiului Mănăstirea Vişina, cu

hramul Sfânta Treime, în locul unei sihăstrii mai vechi. Iar în anul 1400 întemeiază Mănăstirea Prislop, numită şi Silvaşul de Sus, în ţinutul Hunedoarei, cu acelaşi hram, fiind ajutat de domnitorul Mircea cel Bătrân. În această mănăstire s-a nevoit cuviosul câţiva ani, şi aici a şi scris cu mâna sa un Evangheliar slavon (1404-1405), care se păstrează până astăzi.

Ajungând la adânci bătrâneţi cu sfinţenie, Sfântul Nicodim de la Tismana s-a mutat din această viaţă vremelnică, la viaţa cerească şi nepieritoare, în ziua de douăzeci şi şase decembrie, anul mântuirii 1406, fiind plâns de toţi ucenicii săi.

Sfintele sale moaşte s-au îngropat cu multă plângere în biserica Mănăstirii Tismana, în mormântul dinainte pregătit, cum se vede până astăzi, unde se face în tot anul prăznuirea lui. După ce Dumnezeu i-a proslăvit moaştele cu mireasmă dumnezeiască de bun miros şi cu dar izvorâtor de mir şi cu facere de minuni, ele au fost scoase şi puse în raclă, fiind aşezate cu cinste în biserica zidită de el, ca şi moaştele Sfântului Grigorie Decapolitul, în Sfânta Mănăstire Bistriţa.

După trecere de mulţi ani, un domn al Ţării Româneşti, a voit să ridice din Mănăstirea Tismana moaştele Sfântului Nicodim şi să le ducă în oraşul Bucureşti. Dar nefiind voia sfântului să se înstrăineze moaştele din locaşul său, a făcut minune, încât a părăsit domnul acela lucrul neplăcut sfântului. După aceea s-a arătat în vedenie unuia din călugări, poruncindu-i să spună egumenului ca să-i ascundă moaştele şi numai un deget să-i ia de la mână pentru evlavia locuitorilor. În acest chip s-a arătat Sfântul Nicodim şi egumenului, poruncindu-i, asemenea, să facă precum îi spusese şi fratelui aceluia. Încredinţându-se egumenul, a luat un deget de la mâna sfântului şi mir de la moaştele sale. Acest deget şi sfântul mir au fost puse într-un vas de cositor, împreună cu o cruce mare de plumb, pe care o purta sfântul la grumaz; şi se află în Sfânta Mănăstire Tismana până în ziua de astăzi, ca podoabe duhovniceşti cinstite şi de mare preţ. Însă din sfântul mir nu este îngăduit nimănui a lua măcar cât de puţin, fără numai vasul a-l săruta şi a se umple de bunămireasmă duhovnicească.

În acest chip fiind ascunderea moaştelor sfântului, multă vreme se ştia taina numai de către egumen şi de unul din fraţii mănăstirii. Mai pe urmă, din pricina multor răzmeriţe şi robii, au rămas moaştele sfântului tăinuite de tot şi neştiute de nimeni, până în ziua de astăzi. Poate că aşa a fost voia sfântului, cu toate că se găsesc cele mai susnumite sfinte odoare, spre mângâierea părinţilor mănăstirii şi

a celorlalţi locuitori creştini, prin care şi acum se fac multe şi nenumărate minuni. Duhurile cele necurate din oameni se izgonesc cu chemarea numelui sfântului şi vindecări de multe feluri de boli se dăruiesc celor ce năzuiesc şi aleargă cu credinţă la ajutorul lui. Şi ţara aceasta, cu rugăciunile şi cu ajutorul Sfântului Nicodim, de multe nevoi se păzeşte şi se izbăveşte. Apoi şi Sfânta Mănăstire Tismana, care are în sine comoara de mare preţ a sfintelor sale moaşte, de multe primejdii şi bântuieli ale văzuţilor şi nevăzuţilor vrăjmaşi este păzită şi apărată totdeauna cu grabnică şi călduroasă folosinţa sa. Pentru ale cărui rugăciuni, Hristoase, Dumnezeule, miluieşte-ne şi ne mântuieşte pe noi. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A DOUĂZECI ŞI ŞAPTEA

SFÂNTUL ÎNTÂIUL MUCENIC ŞI ARHIDIACON ŞTEFAN[1]

Domnul nostru Iisus Hristos după săvârşirea tainei mântuirii noastre înălţându-se la cer şi pe Sfântul Duh de la Tatăl trimiţându-L în limbi de foc, iar Biserica cea dintâi începând a se înmulţi, au cârtit elinii împotriva evreilor. Nu acei elini care se închinau idolilor, pe care Sfânta Scriptură îi numeşte neamuri, pentru că acelora, în acea vreme, încă nu li se deschisese uşa credinţei şi încă nu li se propovăduise cuvântul mântuirii. Că nu îndată după uciderea lui Ştefan au început a se primi neamurile în Biserica celor credincioşi, dintre care cel dintâi a fost Cornelie Sutaşul. Pe acesta botezându-l Sfântul Petru, nu a plăcut celor ce erau din cei tăiaţi împrejur, că a mers la neamuri. De acea cârteau asupra lui Petru, până când le-a spus lor despre pânza cea arătată din cer şi atunci au tăcut şi slăveau pe Dumnezeu, zicând: *Că şi limbilor le-a dat Dumnezeu pocăinţă în viaţă.*

Deci, nu elinii care erau dintre neamuri cârteau asupra evreilor, în vremea Sfântului Ştefan, ci acei care erau dintre aceiaşi evrei şi aveau aceeaşi lege dată de Moise şi erau risipiţi prin toate ţările, precum şi Sfântul Apostol Iacov scrie: *Celor douăsprezece seminţii, care sunt întru risipire, să se bucure.* Aceia deprinseseră limba elinească, însă nu şi credinţa şi obiceiurile; din care pricină ierusalimitenii îi numeau pe dânşii elini.

Astfel zice Sfântul Ioan Gură de Aur: „Elini socotesc pe cei ce vorbesc elineşte, pentru că aceştia, fiind evrei, vorbeau elineşte". Deci nişte elini ca aceia, care erau dintre cei risipiţi, au făcut cârtire

[1] Din Faptele Apostolilor şi din tâlcuirea Sfinţilor Părinţi.

către evreii cei din Ierusalim, că erau trecute cu vederea văduvele lor în slujbele cele de toate zilele. Pe de o parte că li se poruncea lucrul cel mai prost, iar pe de alta că nu deopotrivă, ci partea cea mai mică şi mai de pe urmă din hrană şi din haine se dădea lor.

Atunci cei doisprezece Sfinţi Apostoli, adunând toată Biserica din acea vreme, au zis: *Nu este cu cuviinţă nouă a lăsa cuvântul lui Dumnezeu şi a sluji meselor. Căutaţi dar dintre voi, fraţilor, şapte bărbaţi mărturisiţi, plini de Duh Sfânt şi de înţelepciune, pe care îi vom pune în slujba aceasta, iar noi vom petrece în rugăciuni şi în predicarea cuvântului.* Şi a plăcut cuvântul acesta al Sfinţilor Apostoli înaintea întregului popor credincios. Astfel au ales pe Ştefan, bărbat plin de credinţă şi de Duhul Sfânt; pe Filip, pe Prohor şi pe Nicanor, pe Timon şi pe Parmena şi pe Nicolae Antiohianul, ale căror nume arată că nu erau din neamul evreilor din Ierusalim, ci din cei ce locuiau prin părţile elinilor, că şi numele lor nu sunt evreieşti, ci elineşti. Precum Ştefan care era rudenie cu Saul, cel chemat mai pe urmă la credinţă şi la apostolie, iar acesta, numit în urmă Pavel, era din părţile Ciliciei, din cetatea Tarsului.

Deci din elini au ales pentru slujbă pe aceşti şapte, ca să fie cu plăcere poporului elinesc, care se mâhnea pentru văduvele lor cele trecute cu vederea; şi aşa să se potolească mâhnirea lor şi să înceteze cârtirea. Pe aceştia alegându-i, i-au adus înaintea apostolilor, iar ei, rugându-se, şi-au pus mâinile peste dânşii şi i-au făcut diaconi. Iar Ştefan fiind plin de credinţă şi de putere, era cel dintâi dintre dânşii, pentru aceea şi arhidiacon a fost numit, făcând semne şi minuni mari în popor, pe care nu le pomeneşte Scriptura, precum nu pomeneşte nici despre toate minunile Domnului Hristos, *căci dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, pare-mi-se că nici în toată lumea nu ar fi încăput cărţile ce s-ar fi scris.*

Însă fără îndoială vom zice că Sfântul Ştefan, fiind asemenea cu apostolii şi punându-şi mâinile pe bolnavi, îi făcea sănătoşi. Fiind şi bărbat puternic în lucru şi în cuvânt, întărea pe credincioşi în credinţă, mustra pe iudeii cei necredincioşi, spunându-le din lege şi din prooroci, că din zavistie şi din nedreptate au omorât pe Fiul lui Dumnezeu, Mesia cel aşteptat din veac.

Odată făcându-se întrebare între iudei, farisei şi saduchei şi între evreii cei ce se numeau elini, despre Domnul nostru Iisus Hristos, unii ziceau că este prooroc, alţii amăgitor şi alţii că este Fiul lui Dumnezeu. Atunci Sfântul Ştefan, stând la loc înalt a vestit tuturor pe Iisus Hristos, Domnul nostru, zicând: *Bărbaţi fraţi, aflaţi pentru ce s-au înmulţit răutăţile între voi şi s-a tulburat tot Ierusalimul;*

fericit este omul care a crezut în Iisus Hristos, pentru că Acesta este cel Care a plecat cerurile şi S-a pogorât pentru păcatele noastre şi S-a născut din Sfânta şi Preacurata Fecioară Maria, cea aleasă mai înainte de întemeierea lumii. Acesta neputinţele noastre le-a luat şi bolile noastre a purtat. Că pe cei orbi i-a făcut să vadă, pe cei leproşi i-a curăţit şi dracii a izgonit.

Iar ei, auzind acestea, se certau cu dânsul, grăind împotrivă şi hulind pe Dumnezeu cel propovăduit, precum scrie în Faptele Apostolilor. *Atunci s-au sculat,* se zice, *unii din sinagoga ce se numea a libertinilor, a cirinenilor şi a alexandrinilor, a celor din Cilicia şi din Asia, întrebându-se cu Ştefan.* Pentru că evreii cei ce trăiau prin laturile cele mai depărtate prin mijlocul elinilor, îşi aveau în Ierusalim adunările lor deosebite şi erau afară de sinagogile cele mari evreieşti şi o mulţime de sinagogi ale altor neamuri – sau evreii care vieţuiau între alte neamuri –, pentru că evreii din fiecare latură îşi trimiteau copiii la sinagogă sau la adunarea lor din Ierusalim, ca să înveţe legea lui Dumnezeu. Încă şi ei în fiecare an venind la închinăciune la biserica lui Solomon, într-ale lor adunări găzduiau, se adunau şi învăţau. Acest lucru învederat este, din ceea ce scrie la capitolul II la Fapte: *În Ierusalim veneau iudei, bărbaţi cu bună cuviinţă dintre toate limbile cele de sub cer.* Adică parţi, mezi, elamiţi şi ceilalţi, evrei ce vieţuiau în Partia, în Midia, în Elamitia şi în celelalte laturi, după cum scrie acolo, şi care veniseră în Ierusalim la praznic.

Deci acolo era adunarea cilicienilor, a alexandrinilor şi a cirinenilor. Iar pentru adunarea libertinilor, se povesteşte că era între evrei un neam deosebit, care îşi trăgea neamul său din evreii aceia ce au fost odinioară robiţi de Pompei al Romei şi după aceea li s-au dăruit libertate şi se numeau liberi sau slobozi, aşa zice şi Sfântul Ioan Gură de Aur: „Libertinii cei ce au fost dăruiţi cu libertate de romani, aşa se numesc, căci precum vieţuiau acolo mulţi străini, aşa şi adunările îşi aveau unde se cuvenea a se citi legea şi a face rugăciunile". Deci aceste adunări ale libertinilor, ale cirinenilor şi altele, întrebându-se cu Sfântul Ştefan, nu puteau sta împotriva înţelepciunii şi a duhului cu care grăia el. Apoi Sfântul Ştefan biruia cu cuvântul adevărului în acea vreme trei părţi din toată lumea, a Europei, a Asiei şi a Africii. Biruia Europa prin libertinii cei veniţi din Roma; biruia Asia prin cilicienii care erau din Asia; biruia Africa prin cirinei şi prin alexandrini, care erau din părţile Africii.

Aceştia, neputând a grăi ceva împotriva adevărului, care era mai luminos decât soarele, s-au aprins de mânie, şi cuprinzându-i

zavistia, au îndemnat pe nişte bărbaţi care iubeau minciuna, să spună la sinagoga cea mare evreiască, că ar fi auzit pe Ştefan grăind cuvinte de hulă împotriva lui Dumnezeu şi a lui Moise. Şi cu acest fel de vicleşug tulburând poporul, pe bătrâni şi pe cărturari, au răpit pe Sfântul Ştefan şi l-au dus în adunarea lor înaintea arhiereilor şi a toată mulţimea învăţătorilor de lege. Apoi au pus înainte şi martori mincinoşi, zicând: *Omul acesta nu încetează a grăi cuvinte de hulă împotriva acestui loc sfânt şi a Legii, că l-am auzit pe el zicând că Iisus Nazarineanul va risipi locul acesta şi va schimba obiceiurile pe care ni le-a dat nouă Moise* (Fapte 6, 11-14).

Iar Sfântul Ştefan stătea în mijlocul acelei adunări ucigaşe, ca un înger al lui Dumnezeu, strălucind cu lumina dumnezeiescului dar – precum odinioară Moise, când s-a preamărit cu strălucire faţa lui – şi toţi cei ce şedeau în adunare, căutând la dânsul, au văzut faţa lui ca faţa îngerului. Şi a zis arhiereul: *Oare sunt adevărate cele grăite de martori?* Iar sfântul deschizându-şi gura sa a început a grăi de la Avraam, care mai întâi a primit făgăduinţa venirii lui Mesia şi le-a spus istoria până la Moise, vestind-o cu toată buna cucernicie şi cu cinste, grăind împotriva martorilor celor mincinoşi, cum că nu este hulitor al lui Moise, nici al legii lui Dumnezeu celei date prin Moise, ci mai vârtos adeverind că părinţii lor au fost hulitori. *Nu au vrut,* zicea el, *părinţii noştri să o asculte pe ea, ci au lepădat-o şi s-au întors cu inimile lor la Egipt.*

După aceasta, surpând acea mărturie mincinoasă, că ar fi hulit asupra locului sfânt, a zis: „Solomon i-a zidit Lui biserică (adică lui Mesia)" ca şi cum ar fi zis: „Nu-mi este cu neştiinţă pentru locul cel sfânt, cel rânduit cu bunăvoirea lui Dumnezeu de împăratul Solomon cel înţelept şi cu slava Domnului, cea arătată în nor sfinţit, cinstesc lăcaşul cel făcut din mâini întru slava lui Dumnezeu, însă mărturisesc că Dumnezeu voieşte mai vârtos a petrece în locurile cele nematerialnice şi nefăcute de mână, adică în sufletele omeneşti cele curate. Cel Preaînalt nu vieţuieşte în bisericile cele făcute de mâini, precum zice proorocul: *Cerul îmi este scaun şi pământul reazem picioarelor Mele. Ce casă îmi veţi zidi Mie?,* grăieşte Domnul, sau *care este locul odihnei Mele? Nu mâna Mea a făcut acestea toate?"*

Apoi, umplându-se de râvnă dumnezeiască, precum şi Ilie odinioară, a adus cuvânt de mustrare, zicând către dânşii: *Voi cei tari la cerbice şi netăiaţi împrejur la inimă şi la urechi, voi pururea vă împotriviţi Duhului Sfânt, precum părinţii voştri aşa şi voi! Pe cine din prooroci n-au izgonit părinţii voştri? Şi au omorât pe cei ce mai înainte au vestit despre venirea lui Mesia cel aşteptat.*

Aceste cuvinte ale sfântului au pornit spre nespusă mânie pe arhiereu, pe cărturari şi pe tot poporul cel înrăutăţit al iudeilor, căci, auzind acestea, se iuţeau în inimile lor şi scrâşneau cu dinţii asupra lui. Însă el nu băga în seamă mânia lor, că era plin de Duhul Sfânt, care îl făcea cu bărbăţie şi de Dumnezeu vorbitor. Apoi, căutând la cer, a văzut slava lui Dumnezeu, pe care mai înainte dorea să o vadă şi cu credinţă neîndoită nădăjduia a o dobândi. Pe aceasta mai înainte de vreme a început a o vedea, ca şi cum ar fi ieşit din trup şi ar fi primit răsplătirea. Deci a văzut şi pe Iisus Hristos, Stăpânul şi Domnul său, ca şi cum venea către sine, căci, dezlegându-se degrabă de trup, avea să meargă către El, ca unde este Domnul, acolo şi sluga Lui să fie. Şi ceea ce a văzut singur, aceea a vestit-o tuturor, strigând cu glas mare: *Iată, văd cerurile deschise şi pe Fiul Omului stând de-a dreapta lui Dumnezeu.*

El nu a tăinuit ceea ce a văzut, precum este obiceiul sfinţilor a nu arăta la alţii descoperirile ce li se fac de Dumnezeu pentru a lor smerenie. Ci Sfântul Ştefan a făcut arătată acea preaslăvită descoperire, iar aceasta a făcut-o pentru a întări credincioşii în credinţă, iar necredincioşii să se ruşineze. Încă şi pentru a adeveri şi pe ceilalţi mucenici, ce vor veni după dânsul, că celor ce mor pentru Hristos muceniceşte, nu le este în văzduh vreo împiedicare la suirea către înălţime sau vreo încercare; ci calea este dreaptă, cerul deschis, răsplătirea gata, puitorul de nevoinţe aşteaptă şi singură slava Domnului întâmpină pe mucenic în porţile cereşti.

Pentru aceea întâiul mucenic netăcând, vesteşte ceea ce vede, ca şi cum ar chema după sine şi pe alţii către aceeaşi cunună mucenicească. Iar iudeii cei zavistnici, care se învăţaseră a ucide pe prooroci şi care îndrăzniseră şi asupra Domnului, împlinitorul legii şi al proorocilor, nu au suferit a auzi cuvintele cele adevărate grăite de Sfântul Ştefan, singuri fiind mincinoşi, ci, strigând cu glas mare, îşi astupau urechile şi, pornindu-se cu un suflet, şi-au pus asupra lui mâinile cele ucigaşe. Apoi scoţându-l din cetate – precum mai întâi pe Domnul Cel ce a binevoit a pătimi afară de poartă –, au ucis cu pietre pe sluga Domnului cea bună şi credincioasă. Iar martorii cei mincinoşi şi ucigaşii, pentru ca să le fie mai uşor a arunca cu pietre asupra sfântului, s-au dezbrăcat de hainele lor şi le-au pus lângă picioarele unui tânăr, numit Saul. Acesta fiind rudenie şi de o seminţie cu cel ce se ucidea, mai mult se iuţea asupra lui, râvnind după Legea cea veche. *Saul era,* zice, *împreună-voitor la uciderea lui Ştefan.* Dar şi Sfântul Ioan Gură de Aur grăieşte despre aceasta: „Îi părea rău lui Saul că nu are mai multe mâini, ca să ucidă cu toate pe

Ştefan, dar şi aşa a aflat ca să-l ucidă pe el cu multe mâini, care erau mâinile martorilor mincinoşi, pe ale căror haine le păzea Saul".

Deci fiind ucis Sfântul Ştefan în valea lui Iosafat – care este între Eleon şi între Ierusalim, lângă pârâul Cedrilor, ce avea mulţime de pietre pe lângă mal –, stătea departe pe o piatră Preacurata Fecioară, cu Sfântul Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu, privind de sus şi rugându-se cu sârguinţă către Domnul şi Fiul său ca să-l întărească în răbdare şi să primească sufletul lui în mâinile Sale. O, cât îi era de dulce Sfântului Întâiului Mucenic Ştefan moartea, deşi era întru acea cumplită ucidere cu pietre; căci din înălţimile cele cereşti privea la pătimirile lui preadulcele Iisus, iar din dealurile cele pământeşti, preadulcea Maică, împreună cu iubitul ucenic!

Şi multă ploaie de pietre zburând asupra lui şi cu totul roşindu-se de sângele lui, iar cu trupul slăbind şi din legăturile cele fireşti dezlegându-se, îl durea inima pentru cei ce-l ucideau şi mai cu sârguinţă se ruga pentru ei decât pentru sine. Căci pentru sine a zis: „Doamne, Iisuse, primeşte sufletul meu!" Iar pentru ei, plecându-şi genunchii şi cu glas mare strigând, a zis: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta!" Acestea zicând, a adormit.

Astfel s-a săvârşit bunul nevoitor. Astfel s-a încununat, ca şi cu nişte trandafiri roşii, prin sângerarea de pietre, întâiul mucenic, şi a mers în cerul pe care l-a văzut deschis, către Domnul şi împăratul slavei, ca să împărăţească împreună cu El întru împărăţia cea nesfârşită. El fusese ales arhidiacon de Sfinţii Apostoli, îndată după Pogorârea Sfântului Duh şi a pătimit în acelaşi an după înălţarea Domnului, în ziua de douăzeci şi şapte a lunii decembrie, având de la naşterea sa mai mult de treizeci de ani. Şi era frumos la faţă, dar mai frumos cu sufletul.

Iar sfântul lui trup a fost aruncat spre mâncarea fiarelor şi a păsărilor şi a zăcut neîngropat o zi şi o noapte. După aceea în noaptea a doua, Gamaliel, acel slăvit învăţător al legii evreieşti din Ierusalim, care mai pe urmă a crezut în Hristos împreună cu fiul său, Avelvie, a trimis nişte bărbaţi cinstiţi şi credincioşi, şi luând în taină moaştele sfântului, le-a dus într-un sat al său, care era departe de Ierusalim, ca la douăzeci de stadii, ce se chema Cafargamala, şi acolo le-a îngropat cu cinste, făcând deasupra lui mare plângere. „Căci cine n-ar fi plâns – zice Sfântul Ioan Gură de Aur – văzând pe acel miel blând, ucis cu pietre şi zăcând mort".

Iar după mulţi ani, binecredincioasa Evdochia, soţia împăratului Teodosie cel Mic, venind în Ierusalim la locul acela unde a fost ucis Sfântul Întâiul Mucenic Ştefan cu pietre şi s-a roşit pământul cu

cinstitul său sânge, a zidit o biserică preafrumoasă în numele lui, şi în cinstea lui Hristos Dumnezeu, a Căruia este slava în veci. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, SFÂNTUL MUCENIC TEODOR MĂRTURISITORUL ŞI FRATELE SĂU, CUVIOSUL TEOFAN

Din cei ce au voit a pătimi pentru Hristos sunt unii care au suferit numai pentru credinţa creştinească, stând împotriva elinilor, care îşi apărau rătăcirea lor cea închinătoare la idoli. Iar alţii se nevoiau pentru dreapta credinţă împotriva chiar a creştinilor cu adevărat, însă a celor ce nu cred drept şi care, nu mai puţin decât cei dintâi, multe osteneli au suferit, pentru care au primit şi cununi deopotrivă ca şi aceia. Dintre ei unul este acest minunat şi mare Teodor, pentru care acum ne stă înainte cuvântul.

Pe acest mărturisitor l-a odrăslit Palestina, pe care dând-o Dumnezeu lui Avraam ca moştenire, bine a numit-o *pământul făgăduinţei*, pentru că de acolo a ieşit ceata proorocilor şi a patriarhilor şi Însuşi Hristos după trup de acolo nouă ne-a răsărit şi numărul primitorilor de Dumnezeu apostoli, acolo s-au născut. Deci şi pe acest luminător şi stâlp al dreptei credinţe, aceeaşi latură l-a adus şi dat în lume.

Pentru că părinţii lui erau din Sfânta Cetate a Ierusalimului, de bun neam, şi a lor bogăţie era a se numi creştini. După ce au odrăslit acest rod sfânt, adică pe Teodor, îndată din tânără vârstă a câştigat mare bogăţie de înţelepciune. Căci, fiind încă copil, nu era într-însul minte copilărească, ca să ia seama la jocurile copilăreşti sau la orice fel de priveliişte, ci întotdeauna se îndeletnicea în lăcaşurile lui Dumnezeu. Nici o priveliişte nu-i era lui mai plăcută, decât a privi spre obiceiurile cele frumoase şi cinstite şi aceasta era lauda lui, a se supune părinţilor săi. Pe scurt, zic, chiar de la început s-a arătat ca un pom bineroditor şi din odrăslirea sa cea dintâi dovedea în ce fel avea să fie mai târziu.

Ajungând el în vârstă, părinţii l-au dat în Mănăstirea Sfântului Sava unui preot cu fapte bune ca să înveţe ştiinţa dumnezeieştilor Scripturi, precum şi frica de Dumnezeu. Şi Teodor avea un frate cu numele de Teofan, mai mic de ani, dar cu obiceiurile cele bune deopotrivă. Amândoi învăţau împreună la acel preot, însă Teodor fiind ascuţit la minte, în puţină vreme a străbătut toată învăţătura

cărţii. Şi dorind să se deprindă la învăţătură mai înaltă, a ieşit din mănăstire şi aflând un bărbat bătrân împodobit cu viaţa şi cu înţelepciunea, s-a lipit de acela şi a învăţat de la el desăvârşit filosofia cea din afară. Apoi şi pe cea dinăuntru bine a deprins-o, căci s-a povăţuit de dânsul a trece cu vederea lumea şi toate cele ce sunt în lume.

Făcându-se desăvârşit în amândouă filosofiile, iarăşi s-a întors în Mănăstirea Sfântului Sava şi s-a făcut monah, lucrând toate cele plăcute lui Dumnezeu, încât covârşea pe alţii cu viaţa. Căci cine era acolo mai blând decât el? Cine era mai fără de răutate? Cine era mai înfrânat şi cine păzea mai cu sârguinţă vremea vorbirii, a tăcerii şi a fiecărui lucru, mai mult decât el? Încât nici de tăcerea sa să nu se păgubească, nici grăirea cea folositoare, la vremea sa, să nu o lase, nici de la orice osteneală mănăstirească să nu lipsească. Cine şi-a omorât aşa trupul? Cine şi-a oprit ochiul, limba şi năvălirile gândurilor ca Teodor?

Deci pentru o faptă bună ca aceasta, prin rânduiala lui Dumnezeu şi prin dorinţa tuturor fraţilor care erau acolo, s-a hirotonit preot în Sion, de către patriarh, şi aşa lăcaşul Sfântului Sava îl avea ca pe o albină harnică, care aduna cu sârguinţă mierea faptelor bune.

Se zice despre dânsul şi aceasta, că era într-însul ceva în aşa chip, precum odată în Ieremia proorocul, către care s-a grăit: „Mai înainte de a te naşte te-am cunoscut; mai înainte de a ieşi din pântece te-am sfinţit". Că fiind prunc şi învăţând carte la preotul mai sus-pomenit, în aceeaşi lavră a proorocit despre dânsul acel preot de Dumnezeu insuflat, zicând: „Acest copil frumos, afară de alte nevoinţe ce va suferi pentru Hristos, cu sfârşit mucenicesc se va duce din viaţa aceasta". Aceasta mai pe urmă s-a şi împlinit după cum vom arăta.

În acea vreme se înnoise iarăşi eresul luptei contra sfintelor icoane, ce fusese pe vremea lui Leon Isaurul, a lui Constantin Copronim şi a lui Leon, fiul lui Copronim, cel scos din biserică şi dat anatemei de Soborul al şaptelea a toată lumea, adunat de binecredincioasa împărătească Irina şi de fiul său, Constantin. Acel eres l-a ridicat iarăşi răucredinciosul împărat Leon Armeanul, de a cărui începere nu este a se pomeni aici. Acesta, în vremea împărăţiei lui Nichifor, era mai întâi începător al divanului Armeniei, apoi după câtăva vreme s-a ales patriciu şi voievod al oştilor răsăritului. După aceasta cu vicleşug s-a suit la împărăţie, izgonind pe bunul şi binecredinciosul împărat Mihail, care se porecleà Rangave, şi l-a făcut de s-a îmbrăcat în chip monahicesc, iar pe fiii lui, Teofilact şi Ignatie, i-a castrat şi aşa i-a trimis în surghiun cu femeia şi cu copiii.

Când sfinţitul patriarh Nichifor a încununat ca împărat pe acest Leon în biserica cea mare şi îi punea coroana pe cap, a simţit durere ca de spini în mâini şi se părea acea coroană în mâinile arhiereului ca şi cum ar fi nişte spini ascuţiţi, ce îl înţepau cu durere; deci a cunoscut îndată sfinţitul patriarh că semnul acela era vestirea răutăţii celei mari ce avea să vină mai pe urmă peste Biserica lui Hristos de la acel împărat. La început vicleanul împărat tăinuia eresul său şi se arăta ca un dreptcredincios, până când a fost întărit în împărăţie. Apoi după războiul cel mare împotriva bulgarilor, în care s-a arătat slăvit biruitor, şi-a vărsat otrava răutăţii arătându-se pe faţă că este luptător contra sfintelor icoane. Aceasta s-a început astfel:

Întorcându-se el de la războiul acela, şi-a adus aminte de un oarecare monah zăvorât în Filomitia, care îi proorocise odată că are să fie împărat, ceea ce s-a şi întâmplat. Deci s-a gândit să-i mulţumească pentru acea proorocie şi i-a trimis printr-o slugă credincioasă multe feluri de daruri, vase de aur şi de argint, mâncăruri şi aromate de India. Dar trimisul împărătesc n-a aflat pe monahul acela, pentru că murise. În locul lui, în aceeaşi peşteră, vieţuia un ucenic al lui, cu numele Savatie. Pe acela îl rugă trimisul să primească darurile împărăteşti trimise stareţului său şi să se roage pentru împărat.

Dar Savatie n-a primit darurile, nici pe cel ce le-a adus, iar pe împărat l-a numit nevrednic de scaunul împărăţiei, pentru că cinsteşte icoanele, supunându-se dogmelor împărătesei Irina şi ale patriarhului Tarasie, care au fost mai înainte. Şi ticălosul vorbea de rău pe împărăteasa Irina şi pe Sfântul Tarasie, pe împărăteasă numind-o fiară, iar pe sfântul, tulburător de popor. Apoi îngrozea şi pe împăratul Leon cu grabnică pierzare şi a împărăţiei şi a vieţii, de nu se va sârgui degrabă să lepede sfintele icoane ca pe nişte idoli.

Deci întorcându-se trimisul la împărat, i-a spus toate ce a zis monahul acela, aducându-i şi scrisoare de la dânsul în această pricină. Împăratul fiind în nepricepere, a chemat pe un sfetnic al său mai credincios, cu numele Teodot, care era fecior al lui Mihail, patriciul Milisiei, care se poreclea Cassiter, şi s-a sfătuit îndeosebi cu acesta ce să facă. Iar Teodot era de mult atins de eresul luptării de icoane şi aştepta vreme prielnică pentru aceasta, ca să-şi mărturisească la arătare credinţa lui cea rea. Acela a dat împăratului acest sfat: „În Mănăstirea Daghistei este un monah sfânt, făcător de minuni şi mai înainte-văzător; cu acela ar fi de trebuinţă a ne sfătui şi sfatului lui a ne supune".

Zicând acestea şi împăratul învoindu-se, Teodot a alergat degrabă în taină la monahul acela, care era eretic, în Mănăstirea Daghistei

şi l-a vestit că în noaptea viitoare va veni împăratul la el, în haine proaste, ca să vorbească despre credinţă şi despre alte lucruri de nevoie, ca să primească de la el sfat înţelept. Iar el să-l sfătuiască să primească dogmele cele lepădate de împăratul Leon Isaurul, care fusese mai înainte şi să lepede idolii – că aşa numea ticălosul sfintele icoane – de prin bisericile lui Dumnezeu. Apoi să-l înfricoşeze, căci de nu va face aceasta degrabă, se va lipsi şi de împărăţie şi de viaţă. Iar de va asculta şi se va făgădui a face aceea, apoi să-i prooroceasca viaţă îndelungată şi împărăţie cu multă fericire. Aşa s-a sfătuit ereticul Teodot cu acel monah eretic, a atrage la credinţa lor cea rea pe împăratul care îşi avea inima lesne plecată spre cugetul lor.

Deci făcându-se noapte şi împăratul neştiind nimic de vicleşugul lui Teodot, s-a sculat şi s-a dus în haine proaste la acel necuvios prooroc mincinos, ca să nu fie cunoscut că este împăratul. Şi ajungând ei la monahul acela şi începând a vorbi, monahul stând aproape de împărat, ca şi cum din descoperire dumnezeiască ar fi cunoscut dregătoria împărătească, a zis mirat: „Ce nedreptate ai făcut, o, împărate, ca să vii cu haine proaste, tăinuind înaintea noastră cinstea ta cea împărătească. Dar cu toate că ai făcut aceasta, însă darul Duhului lui Dumnezeu nu a răbdat îndelung a fi noi înşelaţi de tine, ci ne-a descoperit că eşti împărat, iar nu om simplu". Acestea auzind, împăratul s-a spăimântat şi a crezut că este sfânt făcător de minuni şi prooroc mai înainte-văzător. Deci cu înlesnire s-a plecat la toate cele ce i se porunceau de el şi nu s-a îndoit de cele ce i se prooroceau prin gura lui.

Apoi primind sfatul cel vătămător de suflet şi plin de otrava balaurului ca pe un sfat sănătos şi folositor de suflet, s-a făgăduit fără zăbavă a face ceea ce îl învăţase ereticul acela, îndemnat fiind de cel asemenea lui, ereticul Teodot. Şi aşa împăratul s-a dus plin de gând rău, ca să ridice război contra sfintelor icoane. Deci îndată a tulburat Biserica lui Hristos, ca un vifor cumplit. Întâi pe sfinţitul patriarh Nichifor, care n-a voit să se plece la sfatul lui cel răucredincios, l-a surghiunit la Proconis.

Asemenea şi pe Teofan, care era egumenul mănăstirii, ce se numea Satul cel Mare, pe Sfântul Teodor Studitul şi pe mulţi alţii şi de Dumnezeu insuflaţi părinţi, care se împotriveau lui, i-a izgonit şi în laturi depărtate i-a surghiunit. Şi chiar în ziua învierii Domnului Hristos a ridicat la scaunul patriarhiei pe sfetnicul său, Teodot, ereticul cel mai sus-pomenit, care se poreclea Cassiter al Milisiei, şi s-a făcut ca o urâciune a pustiirii ce stătea la locul cel sfânt.

Faţă de acel om fără de minte mâniindu-Se Dumnezeu şi pornindu-Se cu dreaptă mânie, a pornit a se face deodată năvălirea celor de alt neam. Căci arabii, care vieţuiau prin pustietăţile de la răsărit, adunându-şi puterea lor, au pornit în stăpânirea grecească, pustiind multe laturi şi robind sate, au năvălit şi asupra mănăstirilor, care erau în Palestina, precum şi asupra lăcaşului Sfântului Sava, în care acest fericit Teodor cu fratele său Teofan petreceau în viaţa monahicească. Auzind şi văzând aceasta sfinţitul patriarh al sfintei cetăţi a Ierusalimului şi pricepând că este pedeapsă pentru păcat şi iuţime a mâniei lui Dumnezeu pentru ocara şi lepădarea sfintelor icoane, s-a pornit cu râvnă şi căuta în ce chip ar putea stinge un foc ca acela şi ar mustra răutatea ce se făcea de cei ce călcau hotărârile cele părinteşti şi aduceau altele noi.

Şi aflând patriarhul spre aceasta un bărbat cu bună pricepere, adică pe acest Cuvios Teodor, cu viaţa mărturisit şi cu înţelepciunea slăvit, plin de râvnă dumnezeiască şi cu bărbăţie neclintită întru dreapta credinţă, l-a întărit pe acesta cu rugăciunea şi cu nădejdea întru Hristos şi l-a trimis la împărătească cetate, spre mustrarea fărădelegii.

Iar fericitul Teodor, fiind fiu al ascultării, nu s-a lepădat de cele poruncite, ci cu bucurie s-a supus, gata fiind îndată a suferi nu numai multe osteneli, ci şi multe dureri pentru credinţa cea dreaptă şi sufletul său a-şi pune pentru cinstirea sfintelor icoane. Deci luând cu dânsul şi pe fratele său Teofan, au plecat. Şi ajungând degrab la împărătească cetate, mai întâi a mustrat cu limbă slobodă pe năimitul care nu era păstor, pe Teodot Milisianul, mincinosul patriarh al împărăteştii cetăţi, pentru că răzvrăteşte pe cei ce părea că îi îndreptează şi mănâncă pe aceia pe care îi hrăneşte cu hrana cea vătămătoare a învăţăturii ereticeşti; fiindcă pierde pe cei ce îi paşte şi risipeşte biserica dreptei credinţe, zidind capişte urâtă a relei sale credinţe.

Apoi stând chiar împotriva împăratului şi având pe buzele sale cuvântul lui Dumnezeu ca o sabie ascuţită, îl înfricoşă mustrându-l că nu numai sufletul său îl pierde, ci şi pe poporul lui Dumnezeu, cu vicleşug răzvrătindu-l, îl atrage întru a sa pierzare. Astfel îl ruga pe împărat ca să lase înţelegerea cea răucredincioasă şi iarăşi să primească buna credinţă: „Că doar aşa – zicea el – îţi vei face milostiv pe Domnul şi nu vei întoarce toată mânia lui Dumnezeu asupră-ţi, ca să o bei ca pe nişte drojdii".

Iar împăratul, minunându-se de vorba cea slobodă a bărbatului aceluia şi de puterea cuvântului lui, de măsura curajului şi de

îndrăzneala lui cea fără temere, şi ruşinându-se de cinstea lui, a primit mustrarea cu blândeţe. Apoi chemându-l, a vorbit cu el prietenește, întrebându-l cine este, de unde vine şi ce vrea cu acea îndrăzneală. Iar el, spunându-i că vine din Palestina, i-a arătat şi pricina venirii sale, cum că, văzând pe Împăratul ceresc ocărât întru icoanele Sale şi necăjit întru slujitorii săi cei prigoniţi cu nedreptate pentru evlavie, a venit la dânsul ca să grăiască cu îndrăzneală pentru cinstirea lui Dumnezeu.

Astfel a zis: „Nu se cuvine a ne ruşina sau a ne teme de faţa împărătească, acolo unde este mâniat Dumnezeu de către împăratul cel pământesc". Apoi îi punea dinainte dogmele sfintei credinţe şi îl învăţa ca să dea datornica cinste dumnezeieştilor icoane. Multe grăind din Sfintele Scripturi, a adăugat că acesta este semnul doririi şi al dragostei noastre către Hristos, al credinţei şi al mărturisirii pentru trupul Lui cel luat de la noi, ca să cinstim sfânta Lui icoană. Şi se certa împăratul cu dânsul, grăind multe împotrivă din cele ale credinţei lui celei rele, dar n-a sporit nimic; deoarece cuvintele bărbatului celui dumnezeiesc erau nebiruite ca diamantul şi credinţa lui era neclintită ca un zid tare.

Şi după multă vorbire, Teodor s-a arătat mare biruitor, iar împăratul cu cei de o înţelegere cu dânsul au fost biruiţi şi ruşinaţi. Deci ce a făcut vicleanul împărat? Se silea cu vicleşug a clătina stâlpul cel neclintit cu rugăminte, cu daruri, cu făgăduinţe de cinste, momindu-l către a sa unire, dar a rămas fără de nici un rezultat. Iar la sfârşit a auzit de la dânsul aceste cuvinte: „Ai uitat făgăduinţele ce ai dat lui Dumnezeu, o, împărate, când ţi-a pus arhiereul coroana pe cap? Cruţă-ţi sufletul tău şi întoarce podoaba Bisericii. Nu fă război cu Dumnezeu, Judecătorul cel drept şi tare".

Atunci împăratul, schimbându-şi blândeţea cea vicleană în iuţimea cea din fire a lui şi a numelui său celui de fiară, a poruncit să bată mult şi tare pe mărturisitorul lui Hristos, Teodor şi pe Teofan, fratele lui. Apoi i-a surghiunit pe amândoi la marginea mării, porunind ca nimeni să nu le dea mâncare, băutură sau îmbrăcăminte, pentru ca să piară rău cei răi, cum zicea el. Astfel răbdând sfinţii pentru icoanele lui Hristos, Domnul Dumnezeul izbândirilor n-a zăbovit cu judecata Sa cea dreaptă a răsplăti celui fără de lege, pentru că degrabă acela care şi numele şi iuţimea năravului le avea deopotrivă cu fiarele, cu moartea cea de obşte a şi pierit, ca o fiară fiind înjunghiat, precum vom povesti despre sfârşitul lui.

Nu cu mult înainte de sfârşitul lui, s-a însemnat mai înainte despre moartea împăratului, prin descoperirea ce s-a făcut maicii

sale, care era văduvă de multă vreme şi vieţuia cu înfrânare. Ea a avut o vedenie într-acest chip: I se părea că merge în biserica Preacuratei Fecioare de Dumnezeu Născătoare din Vlaherne şi, intrând pe uşă, a întâmpinat-o o fecioară oarecare preastrălucită, înconjurată de mulţime de bărbaţi, îmbrăcaţi în haine albe. Apoi a văzut toată biserica plină de sânge curgând ca un râu. Deci fecioara aceea a poruncit unuia din cei cu haine albe să umple un vas de lut cu sânge şi să-l dea maicii împăratului celui păgân ca să bea.

Aceasta văzând maica împăratului, a zis cu spaimă: „Eu de mulţi ani nu mănânc carne, pentru văduvia mea; deci cum voi bea sângele acesta?" Atunci Preastrălucita Fecioară a zis: „Dar pentru ce fiul tău nu încetează a se umple de sânge, căci cu aceea mă mânie pe mine şi pe Fiul şi Dumnezeul meu". Şi îndată s-a deşteptat maica împăratului plină de frică şi de cutremur. Deci dintr-acea vreme neîncetat cu lacrimi sfătuia pe fiul său, adică pe împărat, să înceteze lupta contra sfintelor icoane şi a vărsa sânge creştinesc pentru dânsele. Dar a rămas neîndreptat al doilea Iuda, robul eresului şi înşelătorul cel viclean.

Încă şi a doua vedenie înfricoşată i s-a arătat chiar lui, mai înainte cu şase zile de sfârşitul său: A văzut că i s-a arătat prea sfinţitul patriarh Tarasie, care acum de mult se mutase la Domnul şi care fusese patriarh în vremea împărăţiei Irinei şi a lui Constantin. Acela, arătându-i-se în vedenie, poruncea cu multă mânie unui bărbat Mihail să-l lovească cu sabia pe împărat. Iar Mihail, ascultând ceea ce i se poruncea, a lovit tare şi l-a străpuns pe împărat. Aceasta văzând în vedenie însuşi împăratul şi deşteptându-se cu cutremur, nu se pricepea ce are să fie şi crezând că în mănăstirea Sfântului Tarasie se află cineva cu numele de Mihail, care gândeşte la uciderea lui, îndată a trimis şi au adus pe monahii de acolo. Şi, cercetând pe toţi, a poruncit ca să-i ţină la închisoare, până când vor aduce înaintea lui pe cel ce se află între dânşii cu numele Mihail.

În acel timp se afla un oarecare voievod cu numele de Mihail, care se poreclea Travlos sau Valcos, cu neamul din Amoreea, care mai înainte ajutase mult acestui Leon la primirea împărăţiei şi-i era credincios şi iubit, încât şi fiului său Leon i-a fost naş. Acest Mihail, mâniindu-se mai pe urmă pentru oarecare pricină, a schimbat prieteşugul său în vrajbă şi, de multe ori benchetuind cu prietenii săi şi îmbătându-se, grăia cele rele contra împăratului. Dar unii dintre cei care în taină erau cu pizmă asupra împăratului, văzând vrăjmăşia lui faţă de împărat, s-au apropiat către dânsul şi s-a înmulţit numărul lor.

Deci s-au sfătuit să omoare pe împărat şi să ridice pe Mihail la împărăţie. Dar Mihail fiind neînfrânat la limbă, nu a tăcut, lăudându-se la toţi cum că are să fie împărat. Şi a ajuns cuvântul acesta până la împărat, şi prinzându-l, îndată l-a osândit să-l ardă de viu. Deci legându-l, îl ducea la cuptorul de foc ca să-l ardă. Acolo privea şi împăratul ca să vadă el însuşi sfârşitul lui, fiind luna decembrie în douăzeci şi patru, în ajunul Naşterii Domnului. De acest lucru înştiinţându-se soţia împăratului, cu numele Teodosia, a ieşit degrabă din camera sa şi a început cu mânie a ocărî pe împărat, numindu-l potrivnic al lui Dumnezeu, căci nici ziua aceea sfântă nu o cinsteşte, având a se împărtăşi cu dumnezeieştile Taine. Iar împăratul ascultând-o, a poruncit ca să-l întoarcă pe Mihail de la foc, hotărând arderea lui într-altă vreme. Iar către împărăteasă întorcându-se, a zis: „Aceasta am făcut precum ai poruncit, o, femeie, ascultând sfatul tău, însă tu degrabă vei vedea ce se va face cu fiii noştri".

Aceasta a proorocit cel fără de lege pentru sine chiar nevrând, pentru că acum era lângă uşă sfârşitul său. Iar pe Mihail ferecându-l, l-a încredinţat spre pază unuia ce păzea palatele împărăteşti, cu numele Papie, iar cheia de la uşile celui ferecat a luat-o la el şi a petrecut în acea noapte fără somn, fiind întristat, căci se mâhnea duhul lui neştiind ce va face.

Apoi sculându-se, singur s-a dus la cel osândit, să vadă dacă plânge şi se mâhneşte precum este obiceiul celor ce sunt osândiţi la moarte. Şi deschizând încetişor uşile cele ascunse în casa lui Papie, a văzut un lucru de mirare; căci pe Mihail pe care nădăjduia a-l vedea nedormind, mâhnit şi întristat, pe acela l-a văzut odihnindu-se cu somn adânc pe patul cel înalt şi frumos aşternut al lui Papie, iar pe acesta dormind pe pământul gol. Atunci împăratul s-a spăimântat văzând pe cel legat şi osândit atât de cinstit şi fără întristare. După aceasta s-a dus furios, ameninţând că şi pe Papie îl va pierde alături de Mihail.

Simţind aceasta una din slugile ce se odihneau acolo şi cunoscând pe împărat, a deşteptat pe Mihail şi pe Papie şi le-a spus că a fost acolo împăratul şi că-i va pierde pe amândoi; iar ei s-au înfricoşat. Apoi îndată a trimis Mihail pe un oarecare Teoctist – neoprindu-l la acesta Papie – către cei de un gând cu dânsul, zicând: „De nu veţi săvârşi îndată lucrul ce v-aţi sfătuit cu noi, apoi de dimineaţă voi povesti totul împăratului şi vă voi descoperi pe fiecare în parte, ca nu numai eu singur să pier, ci şi voi împreună cu mine cu moarte să pieriţi". Înfricoşându-se acei tovarăşi ai lui de asemenea cuvinte şi adunându-se, cugetau cum ar izbăvi pe Mihail şi pe dânşii de nevoia şi de moartea ce sta asupra lor.

Fiind miezul nopţii, se începea în biserici obişnuita cântare a privegherii la Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos. Deci sfătuindu-se, au luat arme pe sub hainele lor, şi venind la porţile palatului împărătesc, au intrat împreună cu dânşii în biserică, ca şi cum ar merge la priveghere, când a venit şi împăratul în biserică şi stătea în strana cea dintâi, după cum îi era obiceiul şi începea singur cântarea bisericească pentru că avea glas frumos.

Şi acum cântându-se canonul şi apropiindu-se de cântarea a şaptea, ucigaşii au zis încetişor între dânşii: „Ce stăm fără lucru, iată acum degrab se va isprăvi cântarea şi noi ce facem?" În acel timp a început împăratul a cânta cu glas mare: „Cu dragostea Împăratului a toate, fiind cuprinşi tinerii, au batjocorit...", şi îndată unul din ostaşii aceia, scoţând sabia de sub haină şi pornindu-se asupra împăratului, a greşit, că în locul împăratului a lovit pe cel ce conducea strana cea dintâi, una că era asemenea împăratului la stat, şi alta fiindcă avea capul acoperit ca şi împăratul, din cauza frigului, dar acela îndată descoperindu-şi capul, s-a văzut că este pleşuv.

Iar împăratul, cunoscând tulburarea, a alergat în altar, şi luând o cruce, se apăra în uşă, oprind loviturile săbiilor ce veneau asupra lui de la ostaşi. Atunci iată a alergat un ostaş mare şi înfricoşat, pe care văzându-l împăratul îl jura pe altarul lui Dumnezeu ca să nu-i facă rău; iar acela a răspuns: „Acum nu este vremea jurământului, ci a uciderii", şi, repezind sabia sa, l-a lovit tare, trecând prin cruce. Astfel l-a rănit foarte rău, tăindu-i mâna şi rupând chiar un braţ al crucii. Atunci şi ceilalţi ostaşi au început a-l tăia peste tot trupul, şi căzând la pământ se tăvălea în sângele său, abia suflând. Iar unul din ostaşi văzându-l aşa, i-a tăiat capul, şi aşa ca o fiară înjunghiată şi-a lepădat sufletul său, pe când se lumina de ziuă. Şi a fost ucis în locul acela unde mai înainte a îndrăznit a arunca la pământ icoana Mântuitorului, scuipând-o şi călcând-o cu picioarele.

Şi a împărăţit acest împărat şapte ani şi cinci luni, iar cu tirania sa s-a arătat asemenea tiranilor celor de mai înainte, marilor prigonitori ai Bisericii. Iar după ucidere, trupul lui a fost dus în mijlocul cetăţii spre batjocură şi a zăcut toată ziua neîngropat şi nimeni nu era căruia să-i fie jale de moartea sa, ci toată cetatea se bucura.

Se mai povesteşte şi aceasta, că în acel ceas, când a fost ucis acel ticălos hulitor de icoane, s-a auzit din cer un glas de bucurie, vestind multora moartea răucredinciosului împărat. Acel glas auzindu-l nişte corăbieri, au însemnat ceasul şi după aceea s-au înştiinţat cum că în ceasul acela a pierit cel cu numele şi cu năravul de fiară, băutorul de sânge.

Iar fiilor săi li s-a făcut îndoit rău, decât ceea ce făcuse el fiilor împăratului Mihail Rangave, precum s-a zis mai sus. Deci şi pe cei patru feciori ai lui i-au castrat, adică pe Savatie, pe Vasile, care se numea şi Constantin, şi era orânduit la împărăţie, pe Grigorie şi pe Teodosie. Teodosie, nerăbdând durerea, a murit şi l-au îngropat împreună cu tatăl său. Iar Vasile, care se mai numea şi Constantin, dintr-o durere ca aceea a muţit şi i-au surghiunit pe toţi împreună cu maica sa.

Deci omorând pe Leon, îndată în acelaşi ceas alergând ostaşii la Mihail, l-au luat având încă ferecăturile la picioarele lui – căci cheia, precum s-a zis, era ascunsă de împăratul Leon – şi aşa l-au aşezat pe scaunul împărătesc, cu fiarele la picioare. Apoi sfărâmând fiarele, făcându-se acum şi ziuă, l-au dus pe Mihail Travlos în biserica cea mare şi a fost încoronat împărat în ziua Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos.

Dar acum este vremea a ne întoarce la povestirea ce ne stă înainte, despre Sfântul Teodor şi Teofan, fratele lui. Leon Armeanul a pierit cu sunet, iar Mihail împărăţind după dânsul, s-au liberat toţi mărturisitorii lui Hristos de prin surghiunii şi fiecare fără frică s-a întors la ale sale. Pentru că Mihail împăratul cel nou, deşi nu era dreptcredincios, căci se ţinea de acelaşi eres al luptării împotriva sfintelor icoane, însă nu era rău cu cei dreptcredincioşi, ci lăsa pe fiecare să creadă după a sa voie. El era om neînvăţat în cuvântul lui Dumnezeu şi nu lua seama cărţilor, ci se îndeletnicea numai cu grijile şi deşertăciunile vieţii celei lumeşti. Fericitul Teodor cu fratele său Teofan, după surghiun, nu s-au mai întors în Palestina, patria lor, ci au venit în Constantinopol, care era partea propovăduirii lor, şi, propovăduind dreapta credinţă la arătare, pe mulţi îi întorcea de la eresul luptării contra icoanelor.

Era atunci în Constantinopol un vrăjitor, cu numele de Ioan, având multă trecere la împărat. Acesta era atins de acelaşi eres, purtând îmbrăcăminte monahicească şi arătând cu faţărnicie chip de fapte bune, care, nu numai pe împărat, ci şi pe mulţi alţii din singlit i-a înşelat, câţi îl ascultau şi se ţineau de sfatul lui cel viclean ca de un sfat drept. Mai pe urmă acest vrăjitor s-a suit şi la scaunul patriarhiei, după Teodot ereticul. Ioan nesuferind pe aceste două făclii ale dreptei credinţe, adică pe cuvioşii Teodor şi Teofan, care luminau toată cetatea Constantinopolului, i-a aruncat în temniţă.

Apoi punându-le multe întrebări, după ce nu i-a putut birui pe ei, i-a izgonit din cetate cu poruncă împărătească – pentru că acel vrăjitor era ca un dascăl împăratului şi cel dintâi sfetnic – şi i-a trimis

în surghiun în latura ce se numea Sostenis. Dar cuvioşilor mărturisitori le era ţara cea străină pentru Hristos ca o patrie, căci pretutindeni erau gata a pătimi pentru sfintele icoane ale lui Hristos.

După aceasta s-a săvârşit şi împăratul Mihail, lăsând după sine în scaun pe fiul său, Teofil, care mai mult decât alţii, cu mai multă osârdie lipindu-se de eresul luptării contra sfintelor icoane, iarăşi a ridicat prigoană asupra Bisericii. Deci iarăşi a început a se batjocori şi a se lepăda sfintele icoane; iarăşi s-au pregătit divanurile, judecăţile şi temniţele asupra celor dreptcredincioşi şi iarăşi s-a înnoit tot felul de nedreaptă tiranie. Pentru că mulţi erau munciţi ca să se plece voinţei împărăteşti şi mulţi, înfricoşându-se de munci, s-au supus, deşi mai pe urmă s-au pocăit.

Atunci şi Sfântul Teodor, împreună cu fratele său, iarăşi au început a răbda noi pătimiri. Căci s-a făcut împăratului înştiinţare despre dânsul că este tare întru mărturisirea sa şi nebiruit în cuvinte, şi precum el singur cinsteşte icoanele, aşa şi pe alţii îi învaţă a face. Apoi îndată, prin poruncă împărătească, s-a dus la întrebare fericitul Teodor, împreună cu alţi dreptcredincioşi, înaintea eparhului cetăţii, care după multe întrebări, momiri şi îngroziri ale eparhului şi după ce nu l-a putut înduplecа, l-a dezbrăcat şi l-a bătut tare cu nişte bice groase, mai mult timp. Şi încetând de a-l mai bate muncitorii, stătea gol în divan cu totul însângerat, în privirea îngerilor şi a oamenilor, împodobindu-se cu rănile cele primite pentru Hristos.

Iar eparhul socotind necuviincioasă această goliciune a lui, a răspuns sfântul: „Eu sunt luptător şi am ieşit să mă lupt cu vrăjmaşul pentru icoana Domnului meu; iar obiceiul luptătorilor este a ieşi goi la luptă. Pentru aceea şi eu stau gol, că dacă pe cineva dintre credincioşi, care ia bătaie de la voi, îl voi vedea slăbind, îndată să pun trupul meu în locul aceluia spre bătăi şi să împlinesc neajungerea răbdării aceluia cu însuşi trupul meu". O, bărbat tare! O, graiuri ale bărbatului celui curajos! O, osârdie către Dumnezeu!

După aceea iarăşi a fost trimis în surghiun cu fratele său, în Afusia. Dar cine va povesti pătimirile cele rele ce s-au întâmplat lor pe cale, legăturile, foamea, arşiţa soarelui, gerul nopţii, bântuielile, pornirile asupră-le, chinuirea cea din toate zilele? Şi iarăşi, rănile, bătăile, pălmuirile, cine le va număra cu de-amănuntul? Destul este a spune că toate acestea împreună cu izgonirea cea îndelungată, le răbda cu mulţumire pentru Hristos.

Iar după doi ani, prin porunca împăratului, iarăşi au fost aduşi la Constantinopol şi întrebaţi din nou de împărat, căci acesta voia foarte mult să-i înduplece şi să-i întoarcă la credinţa lui cea rea. Cât au răbdat în acea vreme, se adevereşte din epistola lor cea scrisă mai pe urmă către Ioan, episcopul Cizicului, unde singur grăise despre ei astfel: „Când am fost duşi la palatele împărăteşti şi intram pe uşi, mergând înaintea noastră eparhul, s-a arătat nouă împăratul foarte înfricoşat şi suflând cu mânie, iar mulţimea celor ce stăteau înaintea lui ne-a înconjurat de pretutindeni. Şi stând, de departe ne-am închinat împăratului. Iar el cu glas cumplit şi cu cuvânt înfricoşat ne-a poruncit să ne apropiem de dânsul şi ne-a întrebat: «În ce latură v-aţi născut?» Şi când noi am răspuns că în părţile Moaviei, el a zis: «Pentru ce aţi venit aici?» Şi mai înainte, până a nu răspunde noi la aceasta, a poruncit să ne bată peste faţă, pălmuindu-ne aşa de greu, încât puţin a lipsit să nu cădem la pământ. Şi eu – a zis Teodor –, de nu m-aş fi apucat de haina celui ce mă bătea, aş fi căzut pe aşternutul picioarelor împărăteşti, dar, ţinându-mă de hainele lui, am primit lovituri, nemişcându-mă.

Şi încetând de a ne mai bate, iarăşi ne-a întrebat împăratul: «Pentru care pricină aţi venit aici?» Iar noi nerăsuflând încă de dureri după lovituri, am tăcut, căutând în jos. Iar el, întorcându-se către eparhul care era acolo, a zis cu cuvinte de ruşine, cu mare mânie şi cu glas aspru: «Ia-i pe ei de aici şi, însemnând feţele lor, dă-i la doi saracini ca să-i ducă în ţinutul lor». Acolo aproape stătea un oarecare făcător de stihuri cu o hârtie în mână, pe care erau nişte stihuri pregătite asupra noastră. Acestuia i-a poruncit a le citi pe acelea, zicând aşa: «Deşi nu sunt frumoase, însă nu băga seamă». Iar acela a răspuns: «Destule sunt şi acestea spre batjocura lor». Iar unul din cei ce stătea înainte a zis: «Nici nu sunt vrednici aceştia de stihuri mai bune». Şi s-au citit stihurile care erau alcătuite astfel:

Toţi care vin către acea cetate,
Unde picioarele lui Dumnezeu au stat
Dând lumii uşurare,
Acolo şi aceştia s-au arătat
Vase prea rele ale rătăcirii.
Şi când au fost la multe păcate daţi,
Necredincioşi fiind, netrebnice mădulare,
Ca nişte tâlhari de-acolo s-au izgonit.
Iar ei către cea împărătească de aici cetate venind
N-au încetat rău a face pretutindeni.
Drept aceea cu semne feţele lor însemnând,
I-au izgonit rău iarăşi pe cei răi şi de aici.

Aceste stihuri citindu-se, a poruncit să ne ducă în divan (grăiau sfinţii despre ei), şi ieşind noi, ne-a ajuns un oarecare, poruncind a ne întoarce înapoi cu grabă; şi iarăşi ne-a pus înaintea împăratului. Iar împăratul, văzându-ne, a zis: «Mi se pare, că ducându-vă de aici, aţi grăit între voi: „Ne-am bătut joc de împăratul". Dar eu mai întâi îmi voi bate joc de voi şi după aceea vă voi libera». Acestea zicând, a poruncit să ne dezbrace pe amândoi. Şi dezbrăcându-ne pe amândoi, mai întâi eu am fost bătut – grăieşte Teodor –, ajutând însuşi împăratul celor ce mă băteau şi neîncetat strigând: «Bateţi bine». Şi m-au bătut pe spate şi pe piept fără de cruţare şi milostivire. Iar eu, fiind îndelung bătut, strigam: «Nimic n-am greşit împărăţiei tale». Şi iarăşi: «Doamne miluieşte! Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, vino în ajutorul nostru!» Apoi a bătut pe fratele meu care striga de asemenea: «Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, care ai fugit în Egipt cu Fiul tău, caută spre mine cel muncit! Doamne, Doamne, Care izbăveşti pe săracul din mâna celor mai tari decât dânsul, nu depărta ajutorul Tău de la noi!» Astfel bătându-ne pe noi cât au vrut, a poruncit să ne ducă în divan".

Acestea au scris ei înşişi vitejii pătimitori către episcopul Cizicului. Şi după patru zile au fost aduşi înaintea eparhului, iar el, momindu-i, le-a zis: „Numai o dată împărtăşiţi-vă cu noi şi vă voi elibera, ca să mergeţi unde veţi vrea". Iar fericitul Teodor a zis, râzând: „Astfel grăieşti, domnule eparh, ca şi cum ar ruga cineva pe altul şi ar zice: «Nimic nu cer de la tine, decât să-ţi tai capul numai o dată şi după aceea vei merge unde vei voi!» Deci înţelege că celui ce voieşte a ne pleca pe noi către împărtăşirea voastră, mai lesne îi este a răsturna pământul şi cerul, încât pământul să fie sus şi cerul jos, decât să ne întoarcă pe noi de la dreapta noastră credinţă".

Atunci eparhul a poruncit ca să însemneze feţele lor. Iar ei încă arzând de rănile care nu demult le primiseră şi de cumplite dureri fiind cuprinşi, au fost întinşi pe scânduri cu feţele în sus şi cu uneltele cele pregătite spre acea treabă au început a împunge frunţile şi obrajii lor, însemnând stihurile cele scrise mai sus. Şi toată ziua au fost munciţi, până ce, apunând soarele, au încetat de a mai împunge feţele lor, măcar şi nevrând. Şi plecând de la eparh, însemnaţii pătimitori au zis: „Să ştiţi toţi cei ce auziţi că heruvimul care păzeşte raiul, când va vedea această scrisoare pe feţele noastre, mergând noi se va depărta şi arma cea de văpaie o va întoarce, dându-ne slobodă intrarea în rai. Că această muncă ce aţi pus asupra noastră, n-a fost din veac şi desăvârşit se vor afla însemnările acestea în faţa lui Hristos şi se va porunci a se citi vouă acestea, căci grăieşte: *De vreme ce aţi făcut unuia dintre fraţii Mei mai mici, Mie aţi făcut!*"

După această nouă şi fără de omenie muncă ce au răbdat pentru sfintele icoane, încă curgându-le sângele, sfinţii au fost daţi în temniţă. Apoi prin porunca mai sus-pomenitului Ioan, vrăjitorul, care în vremea aceea era patriarh, iarăşi au fost trimişi în surghiun la Apamia Bitiniei. Şi s-a poruncit, că după ce vor muri acolo, să nu-i învredniceascăă îngropării omeneşti, ci ca pe nişte dobitoace să-i târască afară departe. Şi mergând ei în surghiun, s-a întâmplat a trece pe lângă ostrovul acela unde era surghiunit în aceeaşi vreme Sfântul Metodie – care mai pe urmă a fost patriarh al Constantinopolului şi care asemenea şedea închis într-o groapă pentru sfintele icoane, împreună cu doi tâlhari, fiind hrănit de oarecare pescar.

Deci din întâmplare s-au văzut pe cale cu acel pescar şi s-au înştiinţat de la dânsul despre toate cele pentru Sfântul Metodie. Dar de vreme ce nu era cu putinţă a se vedea cu dânsul, pentru că erau cumpliţi cei care îi duceau, a scris către dânsul, prin acelaşi pescar aceste stihuri:

Către cel viu şi mort care şade în groapă
Către cel pământesc care înconjură laturile de sus cei ferecaţi;
Către cel ce poartă legături, scriu cei ce-şi au feţele însemnate.

Citind acestea Sfântul Metodie, şi înştiinţându-se din spusele pescarului aceluia despre cuvioşii răbdători de chinuri, s-a mângâiat cu duhul şi a mulţumit lui Dumnezeu, Cel ce i-a întărit în asemenea nevoinţe; şi a scris şi el către dânşii tot stihuri, astfel:

Pe cei scrişi sus în cartea neuitării;
Care amândoi sunt însemnaţi în frunte;
Pe aceşti legaţi, cel ce-şi are viaţa îngropată
Mai înainte de moarte, îi sărută legatul.

După aceea, cuvioşii fiind duşi de ostaşi, au ajuns în Apamia, purtând pe frunţile lor semnul credinţei în Hristos; şi acolo au fost închişi în temniţă, unde Cuviosul Teodor fiind plin de zile şi slăbind din multele bătăi şi osteneli, s-a odihnit întru Domnul în ziua pomenirii Sfântului Întâiului Mucenic Ştefan. Şi s-a dus la veşnica odihnă, lăsând în legături trupul lui cel mult pătimitor pentru Hristos. Iar fratele lui cel după trup şi după duh, Cuviosul Teofan, plângând pentru despărţirea fratelui lui şi cântând cele de îngropare, l-a pus în raclă de lemn. Se povesteşte că, în vremea mutării Cuviosului Teodor, s-a întâmplat a fi acolo un stareţ oarecare, mare în fapte bune. Acesta a auzit din înălţime cântare îngerească, care a fost adeverire a prăznuitoarei lui suiri la cer, împreună cu îngerii.

Deci murind împăratul Teofil, s-a dăruit Bisericii pace, căci împărăteasa Teodora cu fiul ei Mihail, fiind dreptcredincioşi, au chemat pe toţi Sfinţii Părinţi din surghiun şi cu multe laude i-au fericit. Atunci fiind liberat şi Sfântul Teofan din temniţă, a venit la Constantinopol împreună cu ceilalţi, purtând semnele biruinţei pe frunte asupra celor răucredincioşi şi era însemnat între Sfinţii Părinţi, ca un heruvim în mijlocul îngerilor. Deci au fost aduse sfintele icoane prin biserici cu mare prăznuire, în duminica cea dintâi a Sfântului şi Marelui Post, care s-a numit de atunci Duminica Ortodoxiei, în anul mântuirii 842, la care fericitul Teofan a scris un canon preafrumos, pe care l-a şi cântat. Apoi a fost ales mitropolit al cetăţii Niceea, prin punerea mâinilor Sfântului patriarh Metodie, acela care mai înainte fusese închis în groapă.

Şi aşa a strălucit lumina dreptei credinţe, iar întunericul eresului contra sfintelor icoane, care se începuse de o sută douăzeci de ani, de la răucredinciosul împărat Leon Isaurul, tulburând şi întunecând Biserica lui Dumnezeu, a fost izgonit de tot, cu darul lui Hristos. Iar după câtva timp, moaştele Cuviosului Teodor, mărturisitorul lui Hristos, au fost aduse din Apamia în Calcedon, dând multe tămăduiri, întru slava lui Hristos Dumnezeu, Cel ce este lăudat, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, în veci. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A DOUĂZECI ŞI OPTA

SFINŢII DOUĂZECI DE MII DE MUCENICI, ARŞI ÎN BISERICA DIN NICOMIDIA[1]

Maximian fiind în al doilea an de împărăţie şi pregătindu-se prigoana cea cumplită împotriva creştinilor, sfânta credinţă în Hristos înflorea, cum înfloresc primăvara multe flori, iar rândunelele şi privighetorile duhovniceşti, păstorii şi învăţătorii Bisericii, cântau dogmele dreptei credinţe. Între aceştia, cel mai împodobit cu cuvântul şi cu viaţa a fost Sfântul Chiril, episcopul Bisericii Nicomidiei, care împodobea eparhia sa cu faptele bune, mai mult decât cu vrednicia arhieriei lui; cu a cărui propovăduire lăţindu-se dreapta credinţă creştinească, ajunsese până şi la palatul împărătesc, vieţuind în acel timp Maximian în Nicomidia.

Atunci începuseră mulţime din slugile cele mai apropiate ale împăratului a se întoarce de la idoli şi a veni la Hristos Dumnezeu. De acest lucru înştiinţându-se Maximian, plănuia ca îndată să ridice prigoană asupra Bisericii lui Hristos, dar îi stătea înainte un război ce îl avea contra barbarilor. De aceea a voit ca mai întâi să meargă împotriva vrăjmaşilor din afară şi să-i biruiască, apoi să ridice război şi înăuntru, nu asupra vrăjmaşilor, ci asupra casnicilor şi ajutătorilor împărăţiei, adică asupra creştinilor, care cu rugăciune şi cu credinţă dreaptă întăreau patria.

Ieşind el din Nicomidia la război, împotriva etiopienilor, mai mult strălucea lumina sfintei credinţe, luminând pe cei necredincioşi, iar numărul oştilor lui Hristos se înmulţea şi se pregătea pentru nevoinţa ce avea să vină.

---

[1] După Metafrast.

În acea vreme era o fecioară foarte frumoasă, care fusese crescută în palatul împărătesc, cu numele Domna, pe care o dăduse împăratul necuraţilor zei pentru paza fecioriei şi o făcuse cea dintâi preoteasă a idolilor din palatul său. Acelei fecioare, după purtarea de grijă a lui Dumnezeu, i-a intrat în mâini cartea Faptelor Sfinţilor Apostoli şi Epistolele Sfântului Apostol Pavel, şi citindu-le, a început a se lumina cu sufletul. Deci se bucura că a aflat atâta vistierie duhovnicească şi se minuna de credinţa cea tare a credincioşilor creştini întru unul Dumnezeu; dar se mâhnea cu sufletul că a petrecut atâta vreme în întunericul necunoştinţei şi în noaptea rătăcirii.

Şi dorind cu desăvârşire să cunoască dreapta credinţă şi cu aceea să se facă părtaşă, a chemat îndată pe una din fetele alese, care era fecioară creştină, şi de ea fiind povăţuită, s-a dus noaptea la Sfântul episcop Chiril, neştiind nimeni. Iar el, învăţând-o multe din dumnezeiasca Scriptură şi însemnând-o cu semnul crucii, a încredinţat-o unui diacon sfânt, cu numele Agapie, ca prin povăţuirea lui să se pregătească cu post şi cu rugăciune pentru Botez. Dar ea toate cele poruncite le săvârşea în taină; şi nimeni nu ştia de aceasta, decât numai un famen, care era asemenea cu ea în obiceiurile cele bune, cu numele Indis, şi care asemenea s-a apropiat de sfânta credinţă împreună cu Domna şi se pregătea pentru Botez.

Şi sfârşindu-se vremea cea rânduită de episcop, au fost botezaţi Domna şi Indis şi astfel fecioara, după naşterea sa cea trupească, degrabă s-a născut în cea duhovnicească, căci nu avea mai mult decât paisprezece ani de la naşterea sa. Întorcându-se în palat, cu nimic nu se îndeletnicea, decât numai în rugăciuni, în post şi în citirea dumnezeieştii Scripturi. Iar odată citind Faptele Apostolilor, a ajuns la locul unde este scris: *Că cei ce aveau moşii sau case, vânzându-le aduceau preţul celor vândute şi-l puneau la picioarele Apostolilor.* Deci a gândit şi Sfânta Domna să facă acelaşi lucru, adunând toate ale sale ce avea. Aur, argint, pietre scumpe şi mărgăritare, haine de mare preţ şi toată podoaba feciorească, le-a dus în taină la părintele său duhovnicesc, Sfântul Chiril, şi punându-le înaintea picioarelor lui, ca înaintea picioarelor apostoleşti, l-a rugat ca să le împartă cu mâinile sale celor ce le trebuiesc, care lucru s-a şi făcut.

După aceasta Sfântul Chiril a murit, iar Sfânta Domna, punând toate învăţăturile lui în inima sa, ziua şi noaptea se sârguia a plăcea Domnului, slujindu-I cu osârdie împreună cu cel de un gând al său duhovnicesc frate, Indis, famenul, cu care împreună s-a născut din apă şi din Duh. Deci postea în toate zilele până seara, învăţându-se în Legea Domnului, iar seara târziu masa lor era pâine uscată şi apă. Iar

cu bucatele cele rânduite de la împărat ce li se dădea lor în toate zilele, săturau pântecele flămânzilor, căci pe toate le împărţeau săracilor în ascuns.

O viaţă ca aceasta cu plăcere de Dumnezeu având ei, nu a fost cu putinţă a se tăinui, ca şi cetatea ce stă în vârful muntelui; deşi în tot chipul se tăinuiau. Dar, precum se arată făclia sub obroc şi comoara cea aflată în ţarină, astfel s-a arătat şi dreapta lor credinţă, Dumnezeu voind astfel, ca această sfântă doime să fie pildă credincioşilor, iar necredincioşilor spre ruşinare. Pentru că s-a înştiinţat despre postirea lor din toate zilele, cel mai mare peste toate palatele, adică începătorul eunucilor şi cel mai mare peste bucatele împărăteşti, şi în loc ca el să se minuneze de o asprime ca aceea a vieţii lor, mai mult s-a pornit spre tiranie şi-i bătea pe dânşii, silindu-i să spună unde duc bucatele ce li se dădeau. Ei tăinuind fapta cea bună, nevrând nicidecum a spune, s-a apropiat un famen păgân şi de neam pers şi a început a spune acelui ispravnic fapta lor cea bună, ca pe o facere de rău, spunând cu defăimare şi cu clevetire că vieţuiesc blânzi şi curaţi, se înfrânează de bucate şi că bucatele ce li se dau le împart potrivnicilor împărăteşti, adică creştinilor celor săraci. „Dacă voieşti, zicea el, să ştii cu adevărat, apoi deschide cămările lor şi vei cunoaşte că nu sunt minciuni cele grăite de mine".

Iar mai-marele eunucilor şi ispravnicul palatelor împărăteşti, luând cheia de la dânşii, s-a dus în locuinţele şi cămările lor şi deschizându-le le-au aflat pe toate deşarte. Iar înăuntru nu era decât numai cinstita cruce, cartea Sfinţilor Apostoli, două rogojini pe pământ, un vas de lut şi o făclie, cum şi un alt vas mic de lemn, în care erau Preacuratele Taine. Şi-i întreba ispravnicul: „Unde sunt hainele de preţ, aurul, precum şi alte lucruri preaminunate şi scumpe?" Iar ei nerăspunzând nimic, iarăşi i-a muncit, dar n-a sporit cu nimic. Apoi a poruncit să-i închidă până ce va vesti despre dânşii împăratului. Şi fiind dusă fecioara la închisoare, a luat cu ea cartea Sfinţilor Apostoli şi a ascuns-o în hainele sale, pentru că era mică şi cu înlesnire putea fi tăinuită. Asemenea şi Indis a luat văsciorul cel mic cu dumnezeieştile Taine. Şi astfel au fost închişi şi chinuiţi cu foamea şi cu setea multă vreme, căci astfel a judecat nedreptul muncitor, ca cei ce hrăneau pe cei flămânzi să moară de foame.

Apoi s-a întâmplat tinerei fecioare să cadă în boală trupească din îndelungata nemâncare. Dar Cel ce se îngrijeşte de păsări şi de fiare, Care deschide mâna Sa şi satură toată fiinţa cu bunăvoinţă, Purtătorul de grijă al tuturor, n-a trecut cu vederea pe robii Săi care se topeau îndelung cu foamea. Ci a trimis pe îngerii Săi într-una din

nopţi şi, cu lumină cerească strălucindu-i în întuneric, le-au pus înainte masă minunată cu hrană cerească şi băutură neobişnuită, apoi s-au dus. Iar ei, mâncând şi bând din cele puse înainte, s-au întărit şi au uitat reaua pătimire dinainte.

Deci, pe de o parte mângâindu-se pentru arătarea cea îngerească, iar pe de alta fiind îndestulaţi cu hrana cea îngerească, străluceau cu feţele ca şi cum ar fi stat într-o cămară plină de bucurie, cântând cântarea lui David: *Ca de seu şi de grăsime să se umple sufletul meu şi cu buze de bucurie te va lăuda gura mea.* După aceasta a venit mai-marele eunucilor, ca să vadă de sunt biruiţi de foame – că doar astfel i-ar avea pe dânşii supuşi lui. Dar văzându-i bucurându-se cu feţele luminate şi pline de bucurie, a lăsat iuţimea, de vreme ce cu aceea nimic nu făcea, şi prefăcând-o în blândeţe vicleană, le-a poruncit să vieţuiască în casă, în orânduiala lor cea dintâi, căci le va da cu îndestulare toate cele de trebuinţă: hrană, haine, aur, argint, podoabe fecioreşti, nu mai puţine decât cele dintâi.

Iar Sfânta Domna iarăşi pe toate acelea le dădea în taină săracilor, nu numai hrana, ci şi hainele cele de mult preţ. Văzând pe mulţi săraci alergând la dânsa ca la hrănitoarea lor, brâul ei care era făcut din pietre scumpe şi din mărgăritare, precum şi alte podoabe le-a trimis lui Alimpie, diaconul, ca să le vândă, iar preţul să-l împartă spre hrana flămânzilor. Apoi, gândind în ce chip ar face ca să scape de petrecerea cea cu păcătoşii şi de lăcaşurile cele pline de urâciune, şi-a adus aminte de dumnezeiescul părinte David, care fugind din faţa lui Saul, s-a făcut nebun înaintea lui Anhus, împăratul geţilor. Deci s-a prefăcut şi ea nebună, căzând, făcând spume, tremurând şi strigând. De acest lucru înştiinţându-se ispravnicul palatelor împărăteşti, mai marele eunucilor, s-a mâhnit pentru dânsa şi nu se pricepea cum ar putea s-o vindece.

Şi aflând că o asemenea boală o vindecă creştinii, a chemat pe episcopul creştin, pe Sfântul Antim, care era după Sfântul Chiril şi i-a încredinţat pe fecioară ca s-o vindece, până se va întoarce împăratul de la război, apoi a pus şi pe Indis să-i slujească. Episcopul pricepând cu duhul gândul Domnei, a luat-o cu dragoste părintească şi a trimis-o într-o mănăstire de fecioare, bucurându-se şi veselindu-se, că, izbăvindu-se de petrecerea cea împreună cu păgânii, s-a învrednicit a vieţui împreună cu creştinii.

După o vreme s-a întors Maximian de la război cu biruinţă, dar biruinţa sa asupra vrăjmaşilor nu o atribuia lui Dumnezeu Cel preaînalt şi tare în războaie, ci zeilor săi fără de suflet. De aceea a voit a le aduce mulţumire cu jertfe şi apoi să înceapă prigoana asupra

creştinilor. Deci a gătit privelişte în mijlocul cetăţii şi în acea privelişte a scos din palat idolii cei de aur şi de argint, şi punându-i pe scaune împărăteşti şi încununându-i cu cununi, le jertfea viţei graşi; apoi a poruncit slujitorilor idoleşti ca să stropească cu sânge de viţel poporul ce stătea împrejur.

Şi îndată cei ce erau creştini au început a ieşi din privelişte, ca să nu se spurce cu acea necurată stropire. Acest lucru văzându-l împăratul, a început a striga cu glas mare: „Unde vă duceţi, o, oameni, cinstind mai mult întunericul decât lumina şi nesocotind zeii aceştia, prin care se ţine întreaga lume? Oare nu vedeţi biruinţa şi prăznuirea, nu vedeţi marile bunătăţi adăugându-se celor buni şi cum sunt toate în linişte şi se adaugă în fiecare zi unele laturi peste care n-am fost domni şi acum le stăpânim? Nu vedeţi slava înmulţindu-se şi împărăţia lăţindu-se, cetăţile supunându-se, iar altele au să ni se supună? Nu vedeţi împărăţiile limbilor slujindu-ne şi toate făcându-se după inima noastră? Cu a cui ocârmuire se fac acestea toate, dacă nu cu a acestor zei cărora le slujim? Să vă înveţe buna aşezare a vremilor, măsura ploilor, îndestularea roadelor care se dă de la zei".

Astfel vorbind împăratul cel fărădelege şi cele ce nu sunt socotindu-le ca cele ce sunt şi multe altele voind a spune, îndată Domnul de sus, ale Cărui judecăţi sunt adevărate, n-a lăsat mai mult minciuna a se lăuda şi a se înălţa peste adevăr, ci deodată, ziua fiind luminată şi soarele strălucind la miezul zilei, s-au auzit tunete mari şi înfricoşate. Şi s-a întunecat văzduhul cu nori întunecoşi, apoi s-au făcut fulgere şi a venit piatră cu vânt mare şi cu vifor foarte tare, precum şi multă vărsare de ploaie, prin care se arăta mânia lui Dumnezeu asupra păgânilor, încât şi glas din cer s-a auzit: „Dumnezeu s-a mâniat şi v-a urgisit". Unii de frica tunetelor au căzut la pământ, ca morţi, iar alţii, voind să fugă, se călcau unii pe alţii în picioare, iar împăratul, umplându-se de frică şi de spaimă, a fugit în palat cu ruşine. Astfel s-a risipit acea privelişte şi s-a stricat acel praznic urât lui Dumnezeu, cu necuratele jertfe.

Apoi s-au umplut râurile de apă multă din ploaia cea mare şi, înecând ţarinile, a prăpădit toată osteneala lucrătorilor de pământ, căci era vremea secerişului. Şi toate acestea s-au făcut ca să cunoască păgânii mâna cea tare a lui Dumnezeu, Care este în ceruri. Dar n-a priceput aceasta împăratul cel orbit cu răutatea şi împietrit cu inima, pentru că în loc să cunoască puterea adevăratului Dumnezeu, a înnebunit mai mult, ridicând război împotriva Celui înfricoşat şi a Celui ce ia duhurile împăraţilor.

Apoi, nevăzând pe Domna şi pe Indis în mijlocul slujitorilor idoleşti – care jertfeau celor doisprezece zei mincinoşi ai săi şi care erau mai mari în palate –, a întrebat despre dânşii unde sunt. Şi aflând că Domna şi-a pierdut mintea şi se găseşte la cei ce ştiu a tămădui acea neputinţă, iar Indis este pus s-o păzească şi să-i slujească, s-a mâniat foarte tare asupra mai marelui eunucilor, căci i-a despărţit de la slujba zeilor. De aceea l-a lepădat din dregătoria sa şi l-a necinstit cu cea mai de pe urmă ocară, orânduindu-l să slujească cămilelor, care erau în Clavdiopoli. Iar pe Indis chemându-l, l-a rânduit să slujească ca la început zeilor, care erau în palatele împărăteşti, dar el slujea adevăratului Dumnezeu, în Care crezuse, neştiind împăratul despre aceasta.

Iar Maximian a început a prigoni Biserica lui Hristos la arătare, risipind sfintele biserici şi zidind capişti idoleşti. Deci a trimis ighemoni cumpliţi prin toate laturile, ca să muncească fără milostivire pe cei ce se numeau creştini; iar el era cel dintâi şi mai cumplit muncitor, ucigând şi pierzând şi vărsând ca apa sânge nevinovat. Apoi uneori înşela cu cuvinte viclene şi dacă cineva nu s-ar fi plecat vicleniilor lui, poruncea să-l muncească cumplit. Şi căutând pe sfinţitul episcop Antim, nu l-a găsit, pentru că se ascunsese undeva. Iar el a intrat în biserica creştinească cu mulţime de ostaşi înarmaţi, ca un lup în turmă, şi grăind poporului, îi momea şi-i îngrozea atrăgându-i pe toţi la rătăcirea sa. Apoi, la sfârşit, a zis: „Depărtaţi-vă de la credinţa voastră cea deşartă, că de nu veţi asculta, pedeapsa nu va zăbovi. Vedeţi acest locaş, în care v-aţi adunat, degrabă îl voi arde împreună cu voi".

Iar un preot creştin, înţelept şi fierbinte cu râvna bunei credinţe, mare la suflet cu îndrăzneala, preadulce cu numele şi cu fapta, Sfântul Glicherie, stând împotriva lui cu bărbăţie şi spunând cuvânt cu îndrăzneală, a ruşinat pe acel fărădelege, zicând: „Nici darurile tale cele făgăduite nu le poftim, o, împărate, nici de îngrozirile tale nu ne temem, pentru că toate câte sunt în lume le avem ca pe un vis, iar muncă şi pierzare socotim aceasta, adică a nu răbda pentru Hristos muncile cele mai cumplite. Te lauzi cu biruinţa asupra barbarilor, pe când de femeile şi de copiii creştini te biruieşti, pentru că este arătată puterea cea nebiruită a Hristosului nostru. Cine nu-şi va aduce aminte de tunetele şi fulgerele cele înfricoşate, care nu demult au fost, de grindina şi de ploaia cea neobişnuită? Când mulţi dintre voi deodată au murit şi toate roadele pământului cu înecarea neaşteptată au pierit. Acest lucru a fost adevărată arătare a mâniei lui Dumnezeu, pe care ai întărâtat-o tu, socotind că toate lucrurile sunt

ale mincinoşilor tăi zei, iar nu ale adevăratului Dumnezeu. Deci nu ne temem de ridicarea ta asupra noastră, pentru că avem arme de sus, de la Împăratul a toate, cu care ne înarmăm şi ne îngrădim, precum te înarmezi tu acum. Nădăjduim că, stând împotrivă ţie, vom dobândi minunată biruinţă, pentru că fiind bătuţi de tine noi biruim".

Iar împăratul, auzind aceasta, deşi se iuţea în mânia sa, însă nefăcând atunci nici un rău, a ieşit de acolo. Iar poporul creştin care era în biserică, dând slavă lui Dumnezeu, lăuda pe fericitul Glicherie pentru o îndrăzneală ca aceea. Iar împăratul, neputând îndelung a stăpâni mânia ce o avea înăuntrul său, a poruncit să prindă pe Glicherie şi să-l aducă înaintea divanului său cel nedrept şi, neîntrebându-l ceva, a poruncit să-l bată tare. Şi până într-atât l-au bătut, încât au slăbit cei ce-l băteau, iar chinuitorul striga: „Grăieşte, o, Glicherie, nu fi mândru, nici gâlcevitor, nici fără de rânduială, cinsteşte pe împăratul şi obiceiurile romanilor". Iar mucenicul fiind mai tare decât cei ce-l munceau pe el, striga către Împăratul său, zicând: „Doamne, Iisuse Hristoase, precum m-ai întărit a grăi pentru Tine, aşa mă întăreşte a şi pătimi, ca prin aceste pătimiri de mai multă răsplătire să mă învredniceşti".

Cu aceste cuvinte, precum focul se aţâţă, aşa s-a adăugat lui Maximian cruzimea. Deci singur muncitorul poruncea să lovească mai tare şi să rănească trupul mucenicului, până ce s-a umplut pământul de sânge şi căzându-i carnea, se vedeau oasele goale şi toate mădularele lui, încât abia mai era duhul într-însul. Dar limba cu uşurinţă vorbea, zicând: „Sunt creştin, rob al lui Hristos, adevăratul Dumnezeu, unul îmi este mie Domn, unul Împărat". Iar tiranul neputând mai mult să rabde nişte cuvinte ca acestea ale lui Glicherie, a poruncit să-l ardă afară din cetate şi s-a făcut lui Dumnezeu jertfă de bună mireasmă şi ardere de tot bine primită.

După aceasta iarăşi a sosit un praznic păgânesc, urât de Dumnezeu, când se aduceau jertfe celor doisprezece zei mai aleşi din capiştea palatului. Slujitorii lor mergeau îmbrăcaţi în haine albe, spre care uitându-se împăratul şi nevăzând între dânşii pe Indis, a întrebat unde este? Pentru că acela îmbrăcându-se în haine proaste, s-a închis în cămara sa, mâhnindu-se şi plângând pentru pierzarea păgânilor; şi s-a spus împăratului despre dânsul. Deci îndată l-a adus înaintea sa, şi văzându-l în haine de mâhnire şi de plângere, a cunoscut pricina, şi nemaiîntrebându-l despre credinţă şi despre viaţa lui, a poruncit să-i pună lanţuri la mâini, la picioare şi la grumazul său şi să-l arunce în temniţă. Apoi cu multă mânie a întrebat despre Domna, ca un om beat, uitând că i se spusese mai înainte despre dânsa şi zicea deseori: „Unde este Domna? Unde este preoteasa Dianei şi a Minervei?"

Deci s-a spus lui iarăşi că şi-a pierdut mintea şi pentru aceea a trimis-o de la palat mai marele eunucilor, iar el aducându-şi aminte de mai-marele eunucilor, a trimis să-i taie capul, iar pe Domna să o caute pretutindeni. Atunci s-a făcut cunoscută acea poruncă a împăratului în mănăstirea unde era Domna. Deci stareţa, cu numele Agatia, văzând că nu este cu putinţă ca să o ascundă într-alt chip, a tuns-o şi îmbrăcând-o în haine bărbăteşti şi, cu rugăciuni şi cu lacrimi îngrădind-o, a scos-o din acea sfântă cămară, să fie ca un bărbat în mijlocul bărbaţilor şi aşa să nu fie cunoscută. Şi neaflându-se nicăieri Domna de către cei ce o căutau, mai mult s-a mâniat împăratul şi a poruncit ca toate mănăstirile să le risipească, iar pe fecioare să le batjocorească şi să le ruşineze.

Şi îndată a început a se face risipire şi nevoie prin cetate, ca o robie de barbari. Deci fecioarele cele mai tari cu trupul au fugit prin munţi şi prin pustietăţi şi se ascundeau prin peşteri şi prin prăpăstiile pământului, voind mai bine a vieţui cu fiarele, decât cu cei fără de lege, sau a fi mâncate de fiare, decât a cădea în mâinile oamenilor celor necuraţi. Iar care nu s-au sârguit a fugi, acelea au fost prinse, şi unele se aduceau în divanuri la munci, iar altele la necinstirea poporului. Dar puterea lui Hristos întărea pe toate fecioarele acelea şi le păzea neruşinate şi nebatjocorite. Între ele era una mai vestită, care strălucea ca luna în mijlocul stelelor, luminând în mijlocul fecioarelor cu frumuseţea şi cu podoaba, cu neamul şi cu viaţa cea bună, cu numele Teofila.

Aceasta fiind târâtă cu sila de ostaşii cei fără de ruşine la casa cea de desfrânare, ridicându-şi mâinile şi ochii către cer, striga cu lacrimi: „Iisuse al meu, dragostea mea, lumina mea, suflarea mea, păzitorul fecioriei şi al vieţii mele, vezi pe aceea care s-a făcut Ţie mireasă. Caută, o, Mirele meu cel fără prihană, şi degrabă sârguieşte-Te şi-mi ajută, pentru că acum nici vreme de rugăciune nu este – ca să nu se risipească aşezământul fecioriei celei logodite Ţie. Nu da fiarelor sufletul ce ţi se mărturiseşte Ţie, să nu răpească lupii pe oaia Ta. Păzeşte, Mire, pe mireasa Ta, păzeşte fecioria mea, izvorule al curăţiei, ca să se slăvească numele Tău cel mărit de îngeri".

Astfel rugându-se ea, Dumnezeu pregătea împlinirea cererii ei, căci ea fiind dusă în lăcaşul necurat al celor ce păcătuiesc la arătare, a intrat unul din ostaşi plin de pofta necurăţiei, ca să întineze pe mireasa lui Hristos cea fără de prihană. Dar când s-a apropiat de dânsa, îndată l-a lovit cutremur înfricoşat, încât a căzut la pământ mort şi zăcea la picioarele ei fără suflet. Iar ceilalţi, stând afară şi aşteptând ieşirea lui, se supărară că nu iese mai degrabă, vrând ca să

intre şi ei acolo. Atunci altul, nerăbdând, fiind aprins cu pofta, a intrat şi îndată a căzut peste dânsul spaimă, căci a văzut pe tovarăşul său mort zăcând la pământ şi o lumină neapropiată a văzut strălucind lângă fecioară. Apoi îndată şi-a pierdut vederea sa şi, rămânând orb, pipăia cu mâinile peretele ca să iasă afară şi nu putea. Asemenea au pătimit şi mulţi alţii, care intrau fără de ruşine cu poftă necurată. Apoi s-au înştiinţat despre aceea toţi câţi erau acolo şi au intrat să vadă ceea ce se petrecea. Şi au văzut pe fecioară şezând şi citind pe o cărticică, care era Sfânta Evanghelie – că pe aceea o avea în sân – şi un tânăr preafrumos stătea lângă dânsa (un înger), strălucind cu lumină negrăită şi căutând cu ochii ca de fulger. Pe acela văzându-l păgânii, îndată cu mare frică au fugit înapoi. Iar alţii strigau: *Mare este Dumnezeul creştinilor!*, şi toţi au crezut. Şi făcându-se noapte a scos-o pe ea de acolo tânărul cel purtător de lumină, şi ducând-o la biserica cea mare, a pus-o în pridvor, zicând: „Pace ţie!", apoi s-a dus.

Iar Sfânta fecioară Teofilia s-a cuprins de frică şi bucurie. De frică pentru că a lăsat-o apărătorul ei; iar de bucurie pentru că a scăpat întreagă de mâinile celor fărădelege. Şi apropiindu-se de uşă, a început a bate ca să-i deschidă, pentru că era poporul creştinesc înăuntru, aducând lui Dumnezeu rugăciuni de toată noaptea şi încuiaseră uşile de frica păgânilor. Iar diaconii dinăuntru, întrebând cine este şi auzind glasul Teofilei şi cunoscând-o, au spus poporului care stătea în biserică. Deci deschizând uşile, toţi s-au strâns pe lângă dânsa, căci tuturor era cunoscută, ca aceea ce era mai însemnată cu neamul bun şi cu viaţa cea sfântă. Şi înştiinţându-se de toate cele despre dânsa, cum s-a izbăvit de păgâni şi câtă milă a făcut Domnul cu dânsa, cu mână tare păzind nevătămată fecioria ei – pentru că nu tăinuia minunile lui Dumnezeu cele preaslăvite, pe care nu se cuvine a le tăinui, ci a le propovădui – înălţa cu lacrimi laudă lui Dumnezeu, cu glasuri de bucurie. Iar această sfântă fecioară căzând cu faţa la pământ, îl uda cu lacrimi de bucurie şi s-a făcut de către toţi mulţumire de obşte Stăpânului Hristos.

În acea vreme, prearăul Maximian nu a încetat a munci pe mucenici şi a trimis slujitorii săi să caute, ca la o vânătoare de iepuri, toate locurile cele ascunse şi pe creştinii care-i vor afla să-i aducă la dânsul. Şi era unul din boierii lui cu dregătoria prepozit al Italiei, cu numele Dorotei, de neam strălucit cu credinţa preaarătat şi alţi doi, care se numeau Mardonie şi Migdonie. Pe aceştia i-a pârât la împăratul un oarecare că sunt creştini, zicând: „Dacă pe aceia care locuiesc în palatele împărăteşti şi se cinstesc şi se hrănesc de tine, o,

împărate, nu poţi să-i duci la voia ta, apoi cum vei putea să-i biruieşti pe vrăjmaşii tăi? Înşişi prietenii tăi îndeamnă pe cei străini prin scrisori şi cuvânt a se împotrivi ţie şi apoi cum se vor înfricoşa ceilalţi potrivnici?"

Auzind aceasta, s-a mâniat împăratul şi întrebând pe pârâtori cine sunt aceştia, apoi aflându-i, a poruncit să-i aducă pe dânşii în divan, şi le-a zis: „O, nemulţumitorilor, câtă dragoste şi iubire de oameni am arătat eu vouă şi voi v-aţi făcut către mine nerecunoscători! Nu vă aduceţi aminte de facerile de bine cele multe, pe care le-am făcut vouă, ci v-aţi lepădat de mântuitorii zei, neruşinaţilor". Dar sfinţii tăceau, lăsându-l să latre ca un câine fără de rânduială, iar el mai mult se mânia, zicând: „Pe nemuritorii zei, nu vă voi ierta pe voi, nici nu-mi va fi milă de voi nicidecum, ci vă voi chinui cu multe feluri de munci, voi zdrobi oasele voastre şi fiarelor şi păsărilor le voi da să le mănânce, ca şi alţii să se înfricoşeze". Dar sfinţii nicidecum nu s-au temut, ci, dezlegându-şi brâiele şi dezbrăcându-se de hainele lor, cu o limbă şi cu o inimă au mărturisit că sunt creştini şi pe idoli fără de nici o frică i-au batjocorit.

Atunci tiranul a poruncit să le întindă mâinile şi picioarele şi să-i bată fără de milă cu vine crude, până va apune soarele. Făcându-se aceasta, pământul s-a înroşit de sângele lor, dar sfinţii cu vitejie răbdau fără grai, numai cu gândul îl slăveau pe Dumnezeu în taină. Apoi legându-i cu lanţuri de fier de mâini şi de picioare, i-a aruncat în temniţă. Iar tiranul cu cât afla alţi credincioşi, cu atât se tulbura asupra lui Hristos şi se îndrăcea, poruncind ighemonilor săi să facă şi ei asemenea. Pentru aceea în toate zilele trimitea la Hristos vase de bună treabă şi jertfe cuvântătoare, omorând pe creştini.

Apoi sosind praznicul Naşterii lui Hristos, se cuvenea să se aducă Celui de curând născut jertfă îndestulată. Deci s-au adunat toţi credincioşii în biserică, iar necuratele slugi ale păgânilor au zis împăratului: „De vreme ce, o, împărate, acum creştinii au praznic mare, căci zic că este naşterea Mântuitorului lor, şi toţi s-au adunat în biserica lor pentru rugăciune, fă ca să nu scape vânatul din mijlocul năvodului, ci porunceşte ostaşilor să deschidă uşile bisericilor şi să se ducă jertfelnicul zeilor noştri înaintea uşii bisericii lor, ca îndată, ieşind de acolo, să aducă negreşit jertfă zeilor. Iar dacă nu vor asculta, apoi vei face după judecata ta cea împărătească; şi de vei voi a asculta sfatul nostru, vei porunci ostaşilor să înconjoare biserica, să-i dea foc şi se vor pierde până la unul toţi cei ce nu se pleacă ţie. Astfel poporul cel pierzător şi vătămător împărăţiei tale, într-un ceas prăpădindu-se, cealaltă vreme fără de mâhnire va fi".

Acestea grăindu-se, Maximian luând cuvântul, a zis: „Mă jur pe marii idoli, că eu de mult m-am gândit la aceasta, dar nu ştiu ce mi s-a întâmplat de n-am săvârşit până acum ceea ce am gândit. Însă vouă, o, zeilor, mare mulţumire se cuvine, că aţi rânduit să vină şi acestora în minte ceea ce este de folos împărăţiei noastre". Şi îndată a poruncit să meargă cel mai mare dintre boieri cu mulţime de ostaşi, cu lemne, câlţi şi cu alte materii care sunt lesnicioase de ars, să le aşeze împrejurul bisericii creştine, iar uşile să le păzească bine cu săbiile, ca să nu scape afară nici unul din creştini. Aceasta făcându-se, a intrat în biserică unul din trimişii împăratului şi, stând în mijloc, a strigat: „O, oameni, Maximian, stăpânul a toată lumea, trimiţându-mă către voi, două lucruri vă pune înainte, ca din două să alegeţi una: sau să ieşiţi şi îndată să jertfiţi zeilor, pentru că şi jertfelnicul este gata înaintea uşilor şi astfel să fiţi vii, sau, neascultând, toţi veţi pieri cumplit, că şi focul acum este gata şi lemnele stau împrejur; deci, alegeţi mai degrabă ceea ce voiţi". Aceasta zicând, a tăcut.

Dar arhidiaconul, a cărui inimă era aprinsă cu focul dumnezeiescului dar, stând lângă altar, a zis către popor: „O, iubiţii mei fraţi de un gând, oare nu ştiţi ce au făcut cei trei tineri în Babilon, de a căror bărbăţie şi tărie neclintită întru buna credinţă, cu puţin mai înainte de aceste zile săvârşind pomenirea lor, ne-a minunat cum au stat, nu ca în mijlocul focului, ci ca în mijlocul unui câmp de rouă, alcătuind dans şi cântau singuri şi toată firea o chemau spre lauda lui Dumnezeu? Pe aceştia noi, nu numai îi fericeam, dar şi doream a fi părtaşi ai cununilor lor.

Deci, de vreme ce şi pe noi către aceeaşi soartă ne cheamă această vreme de acum – pentru că şi împăratul acesta este asemenea lui Nabucodonosor; măcar că se deosebesc cu numele, dar cu tirania şi cu nedumnezeirea sunt asemenea şi uniţi –, deci să ne facem şi noi asemenea celor trei tineri din Babilon. Căci cum nu ne va fi nouă ruşine, când aceia fiind tineri şi numai trei şi neavând încă nici o pildă spre a se nevoi cu mărime de suflet pentru buna credinţă, aşa de slăvit s-au nevoit, iar noi şi cu numărul suntem mai mulţi, ca şi cum am fi fără de număr, între care mulţi sunt acum bătrâni şi având înaintea noastră atât de multe pilde, adică ale celor ce au pătimit cu bărbăţie pentru Hristos. De aceea noi, fiind atâţia şi într-acest chip, nu ne va fi oare ruşine a fi iubitori de viaţa aceasta scurtă şi vremelnică, fricoşi şi cu împuţinare de suflet? Vremea aceasta de acum, care ne cheamă către nevoinţă, să o socotim ca pe un câştig mare şi să trecem cu vederea viaţa cea vremelnică, pentru Dumnezeu, Cel ce

ne-a zidit şi sufletul Său l-a dat la moarte pentru noi. Apoi a nu da mărturie credinţei noastre celei tari şi neclintite prin moartea noastră, cu adevărat ar fi o ruşine fără de măsură.

Acestea le zic, măcar că nu urmează nici o răsplătire pătimirilor noastre. Dar când sunt foarte mici pătimirile veacului acestuia, în faţa răsplătirilor gătite acolo, unde viaţa este fără de durere şi veşnică, pentru această viaţă scurtă şi cu multe nevoi, cum şi pentru trecerea cu vederea a slavei care degrabă piere, pe când bogăţiile nejefuite, ca şi veselia, niciodată nu se schimbă în mâhnire, oare mai voim a vieţui aici încă? Sau ne vom sârgui a trece mai degrabă către slava aceea, murind pentru Hristos, pentru Care avem acum vreme cu bun prilej? Căutaţi, fraţilor, la altarul Domnului şi înţelegeţi că Domnul nostru, adevăratul Dumnezeu, este jertfit acum pentru noi. Oare nu ne vom pune şi noi sufletele noastre pentru El în acest loc sfânt şi pe acestea nu le vom aduce Lui prin foc, ca o jertfă întru ardere de tot?"

Zicând acestea sfântul arhidiacon, toţi s-au hotărât a muri pentru Hristos şi cu toţii au răspuns: „Suntem creştini şi pe zeii tăi cei mincinoşi, o, împărate, nu-i cinstim". Vestindu-se aceasta lui Maximian, a poruncit ca îndată să aprindă focul în jurul bisericii. În acea vreme credincioşii au adunat în biserică pe toţi cei ce erau între dânşii chemaţi şi i-au împărţit în patru părţi, ca să se poată boteza mai degrabă. Iar după botez şi după ungerea cu Sfântul Mir s-au împărtăşit cu toţii cu Sfintele Taine.

Astfel, sfârşindu-se aceasta, ostaşii, după porunca necuratului împărat, au dat foc la vreascurile şi câlţii puşi împrejurul bisericii, şi s-au aprins pereţii bisericii, apoi ajungând flacăra cea mare până la vârf şi intrând înăuntru, a mistuit toate degrabă. Iar poporul creştin arzând, cu mare bucurie striga către Dumnezeu, glăsuind cântarea celor trei tineri şi chemând toată făptura către cântarea lor de laudă. Şi mai înainte de a sfârşi cântarea, şi-au dat sfintele lor suflete în mâinile Domnului şi au făcut jertfă bine primită Mielului Celui fără de prihană, Cel înjunghiat pentru lume; iar numărul celor arşi a fost ca la douăzeci de mii.

Astfel, ceata cea minunată a sfinţilor mucenici a trecut de la Biserica ce se luptă, la Biserica ce prăznuieşte, ca să facă praznicul nesfârşitei bucurii. Şi trecând cinci zile, iar focul încă arzând şi fumul ieşind, nu era nici un fel de miros rău din trupurile cele arse, ci şi fumul era neobişnuit, căci era cu bun miros şi risipea prin văzduh o foarte bună mireasmă, care ieşea de la locul cel ars şi se arăta o rază în chipul aurului, ca şi cum se arăta soarele la răsărit. Iar Maximian, socotind că acum a pierdut pe toţi creştinii câţi erau în cetate, se

îndeletnicea cu jocuri şi cu alergarea cailor, cum şi cu diferite feluri de privelişti.

În Nicomidia, aproape de locul de privelişte, era o capişte mare a zeiţei păgâne, care se numea Ceres. Deci venind odată împăratul Maximian la acea capişte, cu toată oastea şi cu tot poporul, aducea jertfă. Iar unul din rânduiala ostăşească, cu numele Zinon, având dregătoria de voievod, pornindu-se cu râvnă spre buna credinţă şi nerăbdând să vadă o păgânătate ca aceea, stând la un loc înalt a strigat către împăratul, zicând: „Rătăceşti, o, împărate, jertfind pietrelor celor nesimţitoare şi lemnelor celor mute, pentru că această jertfă este adevărată înşelăciune diavolească, care duce la pierzare pe închinătorii ei! Înţelege, o, Maximiane, şi întoarce ochii tăi trupeşti, cum şi pe cei dinăuntru către cer, şi din cele văzute cunoaşte pe Ziditorul. Din făpturi cunoaşte în ce chip este Făcătorul şi te învaţă cu dreaptă credinţă a cinsti pe Dumnezeu, Care nu se împacă cu sângele dobitoacelor necuvântătoare, ci cu sufletele cele fără prihană ale oamenilor şi cu inimile cele curate".

Auzind acestea, Maximian a poruncit să-i sfarme gura şi faţa cu pietre şi să-i zdrobească dinţii; apoi, fiind încă viu, a poruncit să-l taie cu sabia şi să-l scoată afară din cetate. Şi aşa s-a încununat Sfântul Mucenic Zinon. Iar Sfântul Dorotei cu Indis şi cu ceilalţi tovarăşi şedeau la închisoare. Fericitul episcop Antim, din locul unde se ascunsese, îi cerceta cu dese scrisori, îi întărea în credinţă şi-i deştepta către nevoinţa cea cu bărbăţie.

Odată păgânii au prins pe diaconul Sfântului Antim, cu numele Teofil, care mergea cu scrisori de la episcop către sfinţii mucenici şi l-au adus la împăratul. Şi citind împăratul scrisoarea episcopului s-a umplut de mânie, pentru că erau scrise nu cele ce-i plăceau lui, ci cele ce erau de folos sfinţilor. Deci a poruncit să aducă înaintea sa îndată pe Dorotei, împreună cu tovarăşii săi şi cu mânie căutând la dânşii şi zicând cuvinte ocărâtoare, le-a dat să citească scrisoarea episcopului Antim. Iar ei văzându-l pe diacon, s-au bucurat cu sufletul şi stând de departe i se închinau lui cu privire luminoasă şi cu feţe pline de bucurie; iar cuvintele arhiereului, cele ce se citeau, le puneau în inimile lor.

Dar împăratul, căutând cu mânie asupra diaconului, i-a zis cu groază: „Spune-mi, ticălosule, cine este cel ce ţi-a dat această scrisoare şi în ce loc este ascuns?" Iar diaconul, mai întâi rugându-se în inima sa lui Dumnezeu, şi-a deschis gura cu îndrăzneală şi a zis: „Cel ce mi-a dat această scrisoare este păstor şi acum stând departe de turma sa, o sfătuieşte şi o deşteaptă către buna credinţă. Iar când

simte năvălirea lupilor şi a fiarelor, atunci cu glas mare grăieşte turmei sale şi o sfătuieşte a face cele ce se cuvin. Iar cuvintele care le grăieşte nu sunt ale lui, ci sunt luate de la Păstorul cel Mare, Care a zis: *Nu vă temeţi de cei ce ucid trupul, că sufletul nu-l pot ucide*. Iată acum ţi-am spus cine mi-a dat scrisoarea, însă unde este el nu-ţi voi spune, pentru că ar fi o adevărată nebunie, dacă aş fi eu vânzătorul păstorului nostru, care m-a folosit mult, şi care şi fără spunerea noastră se va arăta. Pentru că nu poate cetatea să se ascundă stând în vârful muntelui, cum a zis dumnezeiescul glas".

Iar împăratul nerăbdând mai mult cuvintele cele pline de curaj ale diaconului, a poruncit să i se taie acea sfântă limbă, apoi să-l omoare afară din cetate, cu săgeţi şi cu pietre. După aceasta şi pe ceilalţi sfinţi mucenici i-a pierdut cu diferite munci: Sfântului Dorotei i-a tăiat capul, pe Mardonie l-a ars în foc, pe Migdonie l-a astupat cu ţărână de viu într-o groapă, lui Gorgonie, lui Indis şi lui Petru, legându-le câte o piatră mare de grumaz, i-a aruncat în mare. Şi astfel, minunaţii mucenici ai lui Hristos, săvârşindu-şi nevoinţa prin felurite chinuri, pe aceeaşi cale s-au suit către Dumnezeul lor.

Iar Sfânta Domna era ascunsă într-o peşteră dintr-un munte, având ca hrană buruienile pustiei ce creşteau împrejurul peşterii şi auzind de moartea sfinţilor mucenici s-a bucurat cu duhul, că au trecut din valea aceasta a plângerii către marginea cea dorită a veseliei celei veşnice. Dar mai vârtos se bucura de Indis, fratele ei cel duhovnicesc, care era un suflet cu dânsa şi părtaş al naşterii celei duhovniceşti prin Botez. Însă plângea pentru sine că a rămas dintre toţi necălătorind împreună cu dânşii pe aceeaşi cale şi se pregătea către nevoinţă, cerând ajutor de sus.

Apoi, pogorându-se din munte a intrat în cetate cu acele haine bărbăteşti cu care o îmbrăcase maica ei cea duhovnicească Agatia şi o căuta pe aceasta. Dar neaflând-o, a priceput că a ars în biserică împreună cu celelalte fecioare şi a plâns foarte mult, nu fiindu-i jale de moartea ei, ci pentru că nu s-a învrednicit şi ea să moară împreună cu dânsa pentru Hristos. Şi stând în locul bisericii celei arse amesteca cenuşa cu lacrimi, plângând şi tânguindu-se.

Apoi făcându-se noapte, s-a dus la malul mării, unde Indis împreună cu ceilalţi au fost înecaţi, şi iată nişte pescari îşi găteau mrejele pentru vânat; dar văzând pe sfânta fecioară şi din haine socotind-o că este bărbat, au zis: „Vino de ne ajută, tânărule, şi de vom prinde ceva, apoi şi ţie îţi vom face parte". Iar ea cu sârguinţă a mers să le ajute, şi după ce au aruncat mrejele şi le trăgeau la mal, se simţea greutate mare în mreje, încât abia au putut să le tragă; şi fiind

lună în acea noapte, au putut vedea mulţime de peşte, iar în mijlocul vânatului au văzut cele trei trupuri ale sfinţilor mucenici: al lui Gorgonie, al lui Indis şi al lui Petru, şi s-au înspăimântat foarte tare. Şi adunând degrabă mrejele şi peştele, iar trupurile punându-le pe pământ, se grăbeau către caic, vrând să înoate la alt mal, chemând şi pe cel cu părerea de tânăr, dar ea n-a voit. Deci dându-i pentru osteneală o parte din peşte şi puţină pâine, au plecat de acolo.

Iar Sfânta fecioară Domna, apropiindu-se de trupurile sfinţilor mucenici, cunoscând pe fiecare şi mai vârtos cunoscând pe iubitul Indis, cu nespusă bucurie îl cuprindea, îl săruta şi vărsa lacrimi fierbinţi deasupra lui. Apoi privind pe mare, a văzut o corabie sosind cu pânzele lăsate şi vâslind încetişor, iar Domna, depărtându-se de trupurile mucenicilor, s-a dus către corabia aceea şi strigând către corăbieri le-a arătat peştele ce-l avea. Îndată cârmaciul, socotind că este de vânzare, a întrebat de preţ ca să-l cumpere. Iar ea îi zicea să-l ia fără preţ. Dar acela, nepricepând, a zis: „Te jur pe Hristos, spune adevărul, cu cât îl vinzi?" Iar Sfânta Domna, auzind numele lui Hristos, a cunoscut că sunt creştini în corabie; deci le-a spus despre trupurile sfinţilor mucenici, despre muncile lor şi despre nume. Iar cârmaciul cu însoţitorii îndată sosind, au scos pânze subţiri cu aromate, i-au înfăşurat, şi ducându-i la zidurile cetăţii, care era aproape de pârâu, lângă porţile cetăţii, unde şi Sfântul Dorotei a primit sfârşitul vieţii cu ai săi, acolo au îngropat cu cinste trupurile acelea.

Mai-marele corabiei, cunoscând pe Domna că este de o credinţă cu dânsul şi socotind-o că este un tânăr, a rugat-o să meargă cu el în corabie, zicând: „Să petrecem împreună nedespărţiţi, în toată viaţa noastră". Dar ea n-a vrut, ci a zis să meargă în calea sa. „Iar eu, zise ea, voi petrece aici de vreme ce şi sfârşitul vieţii mele este aproape şi nu voiesc ca să se despartă trupul meu de trupurile sfinţilor, cu care în viaţa aceasta, cu credinţa şi cu duhul am fost însoţită".

Iar mai-marele corabiei i-a dat aur din destul, nu pentru vreo trebuinţă trupească, căci nu-i trebuia, ci ca să cumpere aromate şi tămâie, cu care să cinstească mormintele sfinţilor; apoi s-a dus în calea sa. Iar Sfânta Domna stătea ziua şi noaptea lângă mormintele mucenicilor, tămâindu-le, miresmându-le şi cu lacrimi rugându-se. Şi nu s-a putut ca lucrul luminii să fie tăinuit înaintea celor ce erau în întuneric, nici să nu se săvârşească dorinţa de mucenicie a Sfintei Domna, pentru că pe faţă făcea cele ce se cuveneau dreptei credinţe şi cinstei sfinţilor.

Deci împăratului i s-a vestit că un tânăr tămâiază mormintele creştinilor, iar el a râs, zicând: „Se cuvine dar ca şi el să piară cu asemenea moarte ca aceia, ca astfel cu singur lucru să se înveţe, că oamenilor celor ce nu ştiu nimic după moarte, în deşert li se face o cinste ca aceea". Acestea zicând, îndată a trimis ca să-i taie capul. Deci a fost ucisă cu sabia şi Sfânta Domna, rugându-se lângă mormintele sfinţilor mucenici, iar cinstitul ei trup l-au ars păgânii cu foc.

În acea vreme şi sfinţitul episcop Antim, îndemnând pe mulţi către cunoştinţa lui Dumnezeu cu preaînţeleptele sale învăţături şi scrisori şi pe mulţi îndemnând către pătimire, s-a sfârşit şi el cu sfârşit mucenicesc. Căci tiranul a cercetat cu dinadinsul până l-a aflat, dar muncindu-l mai întâi cu amar şi cu multe feluri de munci, n-a putut să-l biruiască, ci mai ales el a obosit mai mult, muncindu-l cu multe măiestrii, decât Sfântul Antim, care răbda chinurile şi bătăile. Pentru aceea a dat hotărârea ca să-i taie cinstitul cap. Şi aşa s-a dus şi el către Domnul, împodobit cu îndoită cunună, a arhieriei şi a pătimirii.

Astfel Nicomidia s-a împodobit, ca şi cu nişte stele, cu mucenicii săi, în număr de douăzeci de mii, mai adăugându-se minunatul Glicherie şi preafericitul Zinon şi cu Teofil, Dorotei, Mardonie, Migdonie, cu Indis şi cu Gorgonie, cu Petru şi cu cele trei sfinte fecioare: Agapia, Teofila şi preafrumoasa Domna. Iar sfârşitul a toată ceata este Sfântul Antim, întru slava lui Hristos, adevăratul Dumnezeu, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh I se cuvine cinste şi slavă în vecii vecilor. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A DOUĂZECI ŞI NOUA

CEI PAISPREZECE MII DE PRUNCI, UCIŞI DE IROD ÎN BETLEEM

Văzând Irod că s-a batjocorit de magi, s-a mâniat foarte. Dar asupra cui s-a mâniat? Pe de o parte asupra magilor care l-au batjocorit, iar pe de alta asupra împăratului iudeilor cel de curând născut. S-a mâniat asupra magilor, că nu s-au întors la dânsul spre a-i vesti despre Prunc, iar asupra lui Hristos s-a mâniat, temându-se ca să nu-i ia împărăţia. Căci Irod socotea că Hristos voieşte să împărăţească cu împărăţie pământească, neştiind că împărăţia Lui nu este din lumea aceasta. Ce a făcut ticălosul Irod? Neputând nici magilor să le răsplătească pentru că se duseseră, nici pe Hristos să-L ucidă, pentru că nu-L afla, a vărsat mânia sa asupra nevinovaţilor prunci. Ca o fiară cumplită, când se răneşte de cineva şi nu ia seama asupra aceluia care a rănit-o, ci ori ce-i iese înaintea ochilor, aceea răneşte şi rupe, ca pe însuşi acela ce ar fi rănit-o, aşa şi Irod, fiind rănit cu mânia şi neaflând pe aceia prin care s-a rănit, răpea şi omora pe pruncii care cu nimic nu-l mâhniseră.

Astfel, trimiţând ostaşi înarmaţi ca spre război, a ucis pe toţi pruncii ce erau în Betleem şi în toate hotarele lui, de la doi ani şi mai jos, după vremea care i se adeverise de la magi. Şi se omorau pruncii în multe chipuri: Pe unii îi tăiau cu sabia, pe alţii îi ucideau de piatră şi de zid, pe alţii îi trânteau la pământ şi îi călcau în picioare, pe alţii îi sugrumau cu mâinile, iar pe alţii îi rupeau şi-i despicau; pe unii îi însuliţau şi pe alţii îi tăiau în două. Iar mamele plângeau cu amar, până la cer strigau, smulgându-şi părul, rupându-şi hainele şi trupurile, încât s-au împlinit cele zise de proorocul Ieremia: *Glas în Rama s-a auzit, plângere, tânguire şi ţipăt mult. Rahila îşi plângea fiii săi şi nu vrea să se mângâie, căci nu mai sunt.*

Rama era o cetate mică, care se numea așa fiindcă stătea la un loc înalt ce era în hotarele lui Veniamin. Rahila se socotea de unii Betleemul, pentru că Rahila, femeia patriarhului Iacov și mama lui Veniamin, acolo era îngropată. Deci după mormântul Rahilei, Betleemul își câștigase numele de Rahila, și când se omorau prunci în Rahila, adică în Betleem, atunci se auzea în cetatea Rama, pentru că nu era departe de Betleem și se auzea glasul plângerii și al tânguirii, plângând maicile pentru omorârea pruncilor lor, după cum scriu doi sfinți: Ioan Gură de Aur și Ioan Damaschin.

Dintre aceștia, cel dintâi povestește astfel: „Acestea văzând maicile, întrebau pe ucigași: «Pentru ce omorâți pe pruncii noștri? Ce răutate au făcut împăratului sau vouă?» Și nu era cine să le răspundă lor pentru ce se face această ucidere năpraznică și nu era cine să le mângâie acea plângere. Iar ele strigau către ostași: «Miluiți-ne pe noi, oamenilor, miluiți-ne pe noi! Au doară nu ați avut și voi mame? Oare nu știți dragostea mamei către fiu? Au nu aveți femei? Nu vă rușinați văzând piepturile lor goale? Oare n-ați fost și voi iubiți de mamele voastre? Oare nu vă temeți ca nu cumva să se întâmple și fiilor voștri una ca aceasta? Miluiți-ne pe noi, oamenilor! Nu ne lipsiți de fiii noștri, ci mai întâi omorâți-ne pe noi, pentru că nu putem răbda moartea fiilor noștri; pe noi să ne însuliți dacă fiii noștri v-au făcut vreun rău, ca astfel și noi împreună cu dânșii să primim moartea».

Acestea și celelalte grăind din durerea inimii și de mânie ca niște bete fiind, fără de sfială își rupeau hainele de pe ele, și de multă jale își descopereau piepturile lor și cu pietre se băteau peste trupurile lor, fețele și le zgâriau, părul își rupeau, cerul îl chemau întru mărturie, strigând către Dumnezeu: «Ce sălbăticie este aceasta de la împăratul, o, Stăpânul nostru, Doamne, care se împotrivește făpturii Tale? Tu ai zidit, iar el omoară! Tu ne-ai dăruit nouă fii, iar el ne lipsește pe noi de dânșii. Pentru ce am născut parte bărbătească, dacă cu amară moarte se omoară pruncii noștri?»"

Iar Sfântul Ioan Damaschin, așa vorbește: „Stau lângă pruncii cei uciși mamele cele ce răbdaseră dureri întru naștere, având-și cosițele capului despletite. Mâinile în văzduh ridicându-și, părul smulgându-și, capetele cu țărână presărându-și, cerul punându-l înainte mărturie, cu lacrimi udându-se, și către Irod, care nu era de față, ziceau: «Ce este această poruncă nouă venită asupra noastră, o, împărate? Oare nu ești și tu tată al fiilor tăi? Oare nu știi dragostea părinților către fii? Dar steaua te-a scârbit pe tine? Apoi pentru ce nu arunci săgeți la ceruri, ci usuci piepturile cele izvorâtoare de lapte? Oare magii ți-au făcut rău ție? Apoi pentru ce nu te scoli cu război

asupra Persiei și pe Betleem îl lași fără de fii? Dacă S-a născut împărat nou și din cărți ai primit mărturie despre Dânsul, apoi prinde pe îngerul Gavriil și îl pune în temniță»". Până aici grăiește Sfântul Ioan despre tânguirea maicilor Betleemului.

Iar după uciderea sfinților prunci, al căror număr era paisprezece mii, degrabă a ajuns pedeapsa lui Dumnezeu chiar pe ucigașul acela, pe împăratul Irod, pentru că a primit amar sfârșit vieții sale. Sfântul Teofilact povestește astfel: „Cuprins fiind de lingoare și de diaree, de umflătura picioarelor, de astuparea nărilor, de tremurare a tot trupul și de alte boli ascunse, rău și-a lepădat ticălosul său suflet". Se mai povestește și aceasta, că nu i-a fost lui de ajuns uciderea de prunci din Betleem, ci și dintre cetățenii Ierusalimului, la sfârșitul său, pe mulți din oamenii cei mai de frunte și mai cinstiți i-a dat morții: pe Ircan, arhiereul iudeilor l-a omorât, precum și pe toți mai marii preoților și cărturarilor poporului, pe care îi întrebase mai înainte unde are să se nască Hristos. Iar ei îi spuseseră că în Betleemul Iudeii. Pe aceia, mai pe urmă, i-a tăiat cu sabia.

Dar aceasta s-a făcut prin judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu, pentru că aceia toți se sfătuiră împreună cu Irod să omoare pe Pruncul cel născut. Deci împreună cu Irod și ei rău s-au sfârșit, precum a zis îngerul către Iosif în Egipt: *Au murit cei ce căutau sufletul Pruncului*. Iată că nu numai singur Irod căuta să omoare Pruncul, ci și toți cei ce se sfătuiseră cu dânsul, mai marii preoților și cărturarilor. Deci nu numai singur Irod a murit, ci și toți cei ce căutau sufletul Pruncului, Irod de la Dumnezeu fiind omorât, iar ei de Irod ucigându-se, căruia, fiindu-i prieteni, de la el au primit ucidere.

Iar cum că toți aceia căutau să ucidă pe Hristos și se uneau cu Irod la aceasta, arătat este aici: Că pe dreptul acela, bătrânul Simeon, primitorul de Dumnezeu – după mărturia Sfântului Epifanie – pentru mărturisirea lui cea pentru Hristos, care a făcut-o în biserică înaintea poporului; după ce s-a sfârșit, nu l-au învrednicit a fi pus în groapă, precum se cădea unui bărbat sfânt și preaînțelept dascăl, prooroc mai înainte-văzător și bătrân mai cinstit decât toți. Ba încă și Sfântului prooroc Zaharia i-au rânduit moarte pentru aceasta, căci pe Preacurata Fecioară, care intrase în biserică întru curăție cu Pruncul, el a dus-o în locul fecioarelor unde nu se cuvenea aceasta pentru femeile care aveau bărbat.

De aceasta pomenește Grigorie de Nyssa, Chiril al Alexandriei și Andrei al Critului. Și dacă au văzut aceea, cărturarii și fariseii au început a cârti, iar Zaharia a stat lor împotrivă, adeverindu-le că acea Maică și după naștere este fecioară curată. Dar ei necrezând, le

spunea sfântul că toată firea omenească împreună cu toată zidirea este slujitoare Ziditorului său. Şi în mâinile Lui cele atotputernice stă precum va voi să rânduiască făptura Sa şi să facă ca fecioara să nască, iar după naştere să rămână tot fecioară. Deci pentru aceea şi pe această maică n-a despărţit-o de locul fecioarelor, de vreme ce este tot fecioară.

Atunci cărturarii cârteau în inimile lor împotriva lui Zaharia, ca asupra unui călcător de lege şi cu zavistie se mâniau pentru aceste două pricini: pentru că a pus pe Maica cu Pruncul în locul fecioarelor şi pentru că dădea nişte mărturii ca acelea despre Prunc. Apoi n-au ascuns aceasta înaintea lui Irod, ci i-au spus lui mai pe urmă. Iar în acea vreme, Iosif cu Maria fugiseră în Egipt şi îndată, fiind căutat Pruncul, nu s-a aflat; şi de atunci s-au mâniat asupra Sfântului Zaharia şi asupra lui Simeon. Deci lui Simeon, degrabă murind, nu i-au făcut îngropare cinstită; iar lui Zaharia i-au mijlocit mai pe urmă moarte de la Irod. Apoi, în vremea uciderii pruncilor Betleemului, însuşi arhiereul Zaharia - pentru că nu a dat pe fiul său Ioan spre ucidere - a fost ucis între biserică şi altar, cărturarii şi fariseii rânduindu-i aceasta, pentru mărturia ce dăduse despre Preacurata Fecioară şi pentru ducerea ei în locul fecioarelor.

După aceea şi ei au dobândit vrednică ucidere de la acelaşi Irod, împăratul lor, pentru că, cu ce măsură au măsurat, li s-a măsurat şi lor. Încă deosebit a mai tăiat Irod şaptezeci de bărbaţi preaînţelepţi, care formau soborul numit Sinedriu. Numai pe unul dintr-înşii l-a lăsat viu şi pe acela a poruncit să-l orbească.

Erau în acea vreme în Ierusalim doi dascăli preaînţelepţi, preaslăviţi şi iubiţi tuturor: Iuda, ce se zicea Avrifei şi Matei Garguloti. Pe aceştia, împreună cu alţi doi prieteni ai lor, i-a ars de vii. Iar mai înainte de aceasta, chiar asupra casei sale s-a răsculat cumplit, căci a omorât pe fratele său, Feror, pe sora sa, Salomi, pe bărbatul ei, care era din seminţia lui David şi pe femeia sa, Mariamna, care de asemenea era din seminţia lui David şi pe Antipatru, fiul său cel născut dintr-însa, pe doi fii: Aristobul şi Alexandru, şi pe alţi mulţi nevinovaţi i-a dat morţii.

Iar la sfârşit, când să-şi lepede ticălosul său suflet, a poruncit ostaşilor săi celor mai credincioşi şi pentru alţi bărbaţi cinstiţi ai iudeilor - din care nu puţini, erau în lanţuri - ca să-i omoare pe toţi, atunci când el îşi va da sufletul, pentru ca să nu se bucure iudeii de moartea sa, ci mai vârtos să plângă văzând atâţia morţi ai lor; ceea ce s-a şi făcut. Aşa, cel rău, rău a pierit cu sunet şi pe mulţi i-a pierdut împreună cu dânsul. Deci acela, împreună cu cei ce au avut acelaşi

gând cu el, s-a sălăşluit în iad, iar sfinţii prunci cei ucişi pentru Hristos, în cer împreună cu îngerii s-au sălăşluit. Cu adevărat, a unor prunci ca aceştia este împărăţia cerului, întru Iisus Hristos, Domnul nostru, Căruia I se cuvine slavă în veci. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI, CUVIOSUL MARCEL, EGUMENUL MĂNĂSTIRII NEADORMIŢILOR[1]

Cuviosul Marcel era din cetatea Apamiei Siriei, din părinţi bogaţi şi de bun neam. Şi rămânând orfan de părinţi din tânără vârstă, nu s-a abătut la dezmierdări necuvioase, nici nu a cheltuit părinteasca bogăţie în pofte trupeşti, precum au obicei tinerii; ci întâi s-a dus în Antiohia cea mare pentru învăţătura filosofiei. Şi dobândind dascăl iscusit şi învăţat, degrabă şi bine a deprins toată filosofia. Apoi a poftit şi iubirea de înţelepciune cea duhovnicească şi de aceea voia să meargă la Efes, auzind că se află acolo mulţime de bărbaţi desăvârşiţi în faptele cele bune.

Deci ieşind din Antiohia, a împărţit săracilor mai întâi toată moştenirea părintească cea multă, pe care o avea în Apamia. Apoi trecând cu vederea toate cele lumeşti, a ajuns la Efes, unde, petrecând lângă un iubitor de Dumnezeu, se povăţuia cu faptele bune de la robul lui Dumnezeu Promot, care se afla întru atâta desăvârşire, încât prin uşile încuiate intra în bisericile Domnului, la rugăciunea cea de noapte. Deci de la acela şi de la ceilalţi bărbaţi sfinţi, care se aflau acolo, fericitul Marcel uitându-se spre viaţa lor cea plină de fapte bune, aduna mult folos; şi ca din multe feluri de flori împletindu-şi cunună, în fel de fel de fapte bune se învăţa, având acolo felurite chipuri ale vieţii celei plăcute lui Dumnezeu. Şi vieţuind în sărăcia cea de bunăvoie, îşi agonisea cele de trebuinţă trupului său din osteneala mâinilor sale, căci ştia să scrie frumos. Deci toată noaptea o petrecea la rugăciune, iar ziua la scrierea cărţilor, pentru care luând preţul, numai cât îi trebuia cheltuia la nevoile sale, iar restul îl împărţea săracilor. Astfel au fost începuturile vieţii lui, celei cu fapte bune.

Apoi auzind Marcel despre ava Alexandru în Vizantia, că este preaînţelept cu cuvântul şi mare cu lucrul, îndestulat spre mântuirea

[1] După Metafrast.

multor suflete, lăsând Efesul, s-a sârguit a merge către acela. Într-acea vreme fericitul Alexandru, împreună cu fraţii săi, petreceau lângă biserica Sfântului Mina. Apoi lângă marginea Mării Negre a zidit o mănăstire preacinstită, în care cu adevărat a aşezat o rânduială nouă, însă mai frumoasă decât altele, ca astfel neîncetat, ziua şi noaptea, să se slăvească Dumnezeu prin cântarea psalmilor; şi cântau fraţii în biserică schimbându-se pe ceasuri.

Deci venind Marcel în Vizantia, s-a cunoscut cu unul din fraţii acelui lăcaş, cu numele Iacov. Acesta a adus pe Marcel la ava Alexandru, care l-a îmbrăcat în rânduiala monahicească, văzând mai înainte într-însul darul lui Dumnezeu. Şi a proorocit despre dânsul ceva dumnezeiesc, zicând despre amândoi, adică despre Iacov şi despre Marcel, astfel: „Andrei a urmat mai întâi lui Hristos, dar Ioan l-a ajuns pe el", socotindu-l pe Iacov ca pe Andrei, iar pe Marcel ca pe Ioan. Căci îi vedea pe amândoi cu un duh arzând de dragostea către Dumnezeu şi, deşi Iacov era ca Andrei, purtând jugul lui Hristos, însă Marcel fiind ca Ioan, în multe daruri l-a covârşit pe Iacov. Şi era Marcel cu adevărat la un chip cu Sfântul Ioan, feciorelnicul şi cuvântătorul de Dumnezeu, cu fecioria sa cea fără de prihană şi cu înţelepciunea cea de Dumnezeu insuflată.

Şi nevoindu-se în lăcaşul acela vreme îndelungată şi câştigând darul mai înaintei-vederii, a văzut mai dinainte moartea dascălului său, care era să fie degrabă, adică a lui ava Alexandru, spunând că după moartea aceluia se va da lui cinstea începătoriei. Dar el fiind tânăr şi nevoind să stăpânească pe cei mai bătrâni şi să-i aibă spre ocârmuire – pentru că iubea mai vârtos, să fie ocârmuit el de alţii –, a ieşit pe ascuns din mănăstire şi a înconjurat părţile cele dimprejur, cercetând pe sfinţii părinţi, care în multe chipuri se nevoiau şi primind de la fiecare deosebit folos. În acea vreme dumnezeiescul Alexandru s-a dus către Domnul şi a fost căutat Marcel de toţi fraţii într-un gând, ca să-l pună în locul lui Alexandru, dar negăsindu-l, s-au întristat.

Apoi pe un oarecare Ioan, bărbat bătrân cu bună înţelegere, căruia şi acel fericit Iacov i-a dat loc, pentru cinstea căruntetii sale şi pentru buna înţelegere cea desăvârşită, l-au pus egumen al lăcaşului. Despre aceasta înştiinţându-se Sfântul Marcel, îndată s-a întors în lăcaşul său şi s-au bucurat fraţii de întoarcerea sa. Iar lui ava Ioan îi era iubit, căci foarte mult îi era de trebuinţă şi de ajutor, ca mâna lui cea dreaptă. Iar după câtăva vreme ava Ioan, cu sfatul unui iubitor de Dumnezeu, a mutat mănăstirea la un loc mai fără de zgomot, care era în Bitinia, aproape de ţărmuri, ce se numea Irineos, care va să zică

paşnic, căci cu adevărat acel loc era paşnic şi liniştit pentru petrecerea monahilor, fiind departe de tulburările şi gâlcevile poporului. Deci s-a mutat cu mănăstirea şi acea lege frumoasă, pe care o aşezase Cuviosul Alexandru; adică să mărească pe Dumnezeu ziua şi noaptea, prin cântări de psalmi în biserică, schimbându-se fraţii pe rând la aceasta, pentru care pricină acea mănăstire şi până acum se cheamă lăcaşul *Neadormiţilor*.

Acolo s-a încredinţat lui Marcel toată ocârmuirea şi grija mănăstirească, ca unui credincios în toate şi iscusit întru toată slujba, căruia chiar şi începătoria degrabă era să i se încredinţeze. Despre acest lucru, însuşi mai înainte vedea cu ochii cei mai înainte-văzători, însă şi altora le era descoperit de la Dumnezeu. Căci egumenul unei mănăstiri care era acolo aproape, cu numele Macedonie – nu acel Macedonie care era luptător contra Sfântului Duh, ci altul, pentru că acela era din numărul celor lepădaţi, iar acesta unul din cuvioşi, bărbat mai înainte văzător – a proorocit fericitului Marcel, că are să fie nu numai păstor al oilor celor cuvântătoare, ci şi numele lui va fi slăvit peste tot pământul, pentru mulţimea şi sfinţenia faptelor lui celor bune. Şi mulţi dintre elini, din romani şi din barbari, prin învăţătura lui lăsând rătăcirea părintească, s-au întors către Dumnezeu şi L-au preamărit.

Acestea auzindu-le Cuviosul Marcel, s-a întors în mănăstire. Dar mai înainte de a ajunge el acolo, aveau fraţii între dânşii o împotrivire şi o prigonire ca aceasta pentru dânsul. Adică unii îl lăudau către egumen, zicând că pentru smerenie a fugit când era să moară Cuviosul Alexandru, ca să nu-l facă pe dânsul egumen; iar alţii, care erau mai trândavi, ziceau – neştiind fapta bună a lui Marcel – că a fugit cunoscând că era să aleagă egumen pe Ioan, ca să nu-i fie ruşine pe urmă. Acestea le ziceau fraţii ca nişte oameni, iar Hristos însuşi Adevărul a pus în mintea egumenului şi a zis acestea ca să arate fapta bună a lui Marcel: „Nu este trebuinţă ca să vă prigoniţi în zadar, căci eu cunosc pe bărbatul acesta mult îmbunătăţit, precum vă veţi încredinţa dimineaţă".

În acea vreme mănăstirea era foarte săracă şi monahii erau prea iubitori de străini. De aceea au făcut o moară şi au cumpărat un asin bătrân, ca slujind la moară, să se facă pâine pentru străini. Deci egumenul, chemând pe Marcel, i-a zis: „Ştiindu-te sârguitor şi priveghetor, îţi dau grija asinului şi aceasta să nu crezi că e o slujbă uşoară, căci este de nevoie şi trebuincioasă, şi orice slujbă vei face asinului, va fi de folos nouă tuturor. Iar dacă dobitocul se va trece cu vederea, şi noi şi străinii ne vom lipsi de pâine". Aceasta au socotit

unii din monahi, că s-a făcut spre ocara lui Marcel; dar minunatul Ioan i-a poruncit astfel, ştiind ceea ce are să fie. Pentru aceea cuviosul nu numai că a primit slujba, ci cu dragoste şi cu osârdie a dat şi în scris ca să fie îndatorat la slujba asinului cât va trăi de-a pururea pomenitul. Şi aşa slujea asinului totdeauna, cu atâta sârguinţă şi îngrijire, încât se minunau toţi şi se spăimântau de smerenia lui cea înaltă.

Apoi a fost rugat de fraţi să înceteze de a mai paşte pe cei necuvântători, vrednic fiind a se face păstor celor cuvântători. Deci nu după multă vreme ava Ioan ducându-se către Domnul, fericitul Marcel a fost pus egumen al Mănăstirii Neadormiţilor, şi era foarte milostiv către cei săraci, hrănind în toate zilele mulţime de flămânzi. Iar Dumnezeu ajuta scopului lui bun, căci precum a înmulţit odinioară cele cinci pâini şi doi peşti, dând hrană la cinci mii de oameni, aşa şi în lăcaşul lui Marcel bucatele cele puţine le înmulţea prin minune nevăzută, încât ajungeau nu numai fraţilor spre hrană, ci şi mulţimii săracilor şi străinilor, spre ospăţul cel din toate zilele, precum mai pe urmă vom arăta.

Şi înmulţindu-se turma cea cuvântătoare şi în toate zilele adăugându-se numărul fraţilor, era de trebuinţă păstorului să mai lărgească ograda, să facă lăcaş de rugăciune mai mare, şi mai multă hrană, precum şi altele care se cuvin vieţii omeneşti, pentru atâţia bărbaţi duhovniceşti care se adunaseră la dânsul, ca la o oglindă a faptelor celor bune. Iar el atunci toate le-a cheltuit spre hrana săracilor, iar Dumnezeu, spre Care cuviosul îşi pusese nădejdea, nelăsând pe cei ce-I slujesc Lui, a rânduit cele de trebuinţă lor în acest chip.

Un tânăr oarecare, cu numele Faretie, fiu al unui mare boier din Roma, foarte bogat, iubind viaţa după Dumnezeu, a pus gând să se facă monah, ca să dobândească desfătarea cea veşnică. Deci, defăimând slava cea deşartă şi toată odihna trupească, a luat pe slugile şi bogăţia sa şi a venit la Cuviosul Marcel, cerând să se facă monah, apoi a dăruit mănăstirii toate bogăţiile sale. Iar cuviosul cunoscând ca un prooroc, că nu numai boierul, ci şi slugile lui vor să sporească în fapte bune, l-a îmbrăcat în chip monahicesc, împreună cu slugile lui. Deci cu acea avere adusă, mai întâi a zidit din temelie o biserică nouă din piatră, foarte frumoasă şi prea mare, apoi a înnoit toată ograda mănăstirii şi mulţime de chilii vechi. Încă şi o bolniţă mare s-a zidit, asemenea şi case de străini; şi s-au săvârşit bine toate zidirile ce se cuveneau. Apoi s-a agonisit hrană şi îmbrăcăminte şi altele de trebuinţă mănăstirii din averea aceea. Astfel Dumnezeu, purtătorul de

grijă a toate, celor ce căutau mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui, acestea toate le-a adăugat.

Şi pretutindeni străbătea vestea despre Cuviosul Marcel şi despre rânduiala mănăstirii celei neadormite, încât mulţi râvneau rânduiala aceea, luând povăţuitori de la dânsul. Şi precum ieşeau râurile din Eden, aşa pornea din lăcaşul lui Marcel, prin toate mănăstirile ce erau prin felurite laturi şi prin cetăţi, rânduiala şi obiceiurile vieţii monahiceşti, precum şi cântarea neîncetată a bisericii. Puteai vedea în fiecare mănăstire egumen din lăcaşul lui Marcel, şi toată rânduiala aceea din lăcaşul neadormiţilor; încât tuturor mănăstirilor care se aflau în părţile acelea, Sfântul Marcel le era începător de rânduială, arhimandrit, dătător de lege şi îndreptător. Şi mulţi, după proorocirea celui mai sus pomenit Macedonie, mai înainte văzătorul, se aduceau către Dumnezeu din rătăcirea elinească şi barbară, prin povăţuirea lui Marcel. Apoi cetele îngerilor celor pământeşti, cei ce ziua şi noaptea cânta lui Dumnezeu, se înmulţeau. Însă acum este vremea a spune şi despre unele din minunile lui Marcel.

Trei episcopi fiind robiţi de barbari, apoi izbăvindu-se din robie, se întorceau întru ale lor. Dar, de vreme ce le era calea pe lângă lăcaşul lui Marcel, s-au abătut la cuviosul. Iar el primindu-i cu dragoste şi odihnindu-i, când au vrut să plece, a voit să le dea ceva de cheltuială pe cale, pentru că erau foarte săraci. Şi chemând pe Iulian, iconomul, l-a întrebat câţi bani are în cămară. Iar el a zis că are zece arginţi. Deci a poruncit cuviosul să-i dea pe toţi acelor episcopi săraci. Dar el, mergând, le-a dat numai câte unul, iar pe ceilalţi i-a oprit pentru trebuinţele mănăstirii. Sfântul, văzând aceasta mai înainte cu duhul, a chemat pe iconom şi i-a poruncit să dea şi ceilalţi arginţi episcopilor. Mergând iconomul le-a mai dat încă câte doi şi a făcut nouă, iar pe al zecelea l-a oprit pentru săracii care veneau în toate zilele.

După aceasta, în aceiaşi zi a venit la cuviosul un om oarecare iubitor de Dumnezeu, şi i-a dat lui spre cheltuiala mănăstirii nouăzeci de talanţi de aur. Şi chemând Cuviosul Marcel pe Iulian iconomul, se mânia asupra lui, mustrându-i zgârcenia, şi a zis: „Iată, vrea Dumnezeu, prin mâna acestui om dreptcredincios, să ne trimită o sută de talanţi de aur; dar de vreme ce tu, neascultând porunca mea, ai oprit un argint, pentru aceea Chivernisitorul cel de obşte al tuturor, Care vrea să ne răsplătească nouă însutit, ne-a lipsit de cei zece talanţi". Iar iconomul ruşinându-se, a căzut la picioarele lui şi îşi cerea iertare. Acest Iulian mai târziu a fost mitropolit al Efesului şi a avut viaţa plăcută lui Dumnezeu.

Cuviosul avea şi darul tămăduirilor; căci pe Elpidie monahul, care avea o rană cumplită în gură, numai cu o singură atingere l-a vindecat. Pe Ştefan monahul, care avea mare încuiere a stomacului, încât nici un fel de doctorie nu-l putea ajuta; prin atingerea sa, pipăindu-i pântecele şi spatele, l-a vindecat. Iconomul Iulian, cel mai sus pomenit, îmbolnăvindu-se şi fiind aproape de moarte, îndoită tămăduire i-a dat, adică trupească şi sufletească, învăţându-l mai întâi, precum se cădea, să nu fie neascultător la cele poruncite, nici să nădăjduiască spre adunarea cea vremelnică, ci să aibă nădejde în Dumnezeu, Care pentru toţi deopotrivă se îngrijeşte; şi aşa îndreptând sufletul lui, i-a ridicat şi trupul din patul durerii. Dar ne stă înainte ca să povestim un lucru şi mai minunat.

Un evreu oarecare din adunarea samarinenilor, având pe trupul său dureri de răni nevindecate, după ce a slăbit, deznădăjduindu-se a se mai vindeca cu tot meşteşugul doctoricesc, a alergat la nădejdea cea de pe urmă, adică la acest grabnic şi fără plată doctor, Cuviosul Marcel. Deci l-a întrebat cuviosul despre credinţă, şi după ce a cunoscut credinţa lui cea rătăcită, a zis: „Cu neputinţă este a dobândi tămăduire, de nu se va lepăda mai întâi de păgânătatea sa şi să primească credinţa cea creştinească". Atunci samarineanul a făgăduit că de va dobândi tămăduire, îndată se va face creştin. Deci fiind rugat bătrânul, a vindecat pe bolnav cu rugăciunea şi îndată cel tămăduit s-a adăugat către creştineasca mărturisire.

Dar netrecând patru zile, iudeul acela s-a întors iarăşi la păgânătatea sa, precum se zice: *Câinele s-a întors iarăşi la vărsătura sa.* Dar i s-a întors şi boala cea dintâi, că precum tămăduirea a urmat credinţei, aşa şi depărtării lui de credinţă, a urmat boala cea dintâi. Apoi a fost nevoie, chiar şi nevrând, să vină iarăşi la Sfântul Marcel şi să se lepede de păgânătate, spre a primi dreapta credinţă. Şi plecând spre milă pe părintele cel fără de răutate, a dobândit iarăşi tămăduire. Şi iarăşi după câteva zile s-a dus ca porcul în tina noroiului său şi l-a ajuns mai cumplită rană. Deci ce face ticălosul? Aleargă iarăşi fără de ruşine la cuvios, şi aceasta s-a făcut de multe ori. Mai pe urmă cuviosul a zis: „Vezi, omule, că nu pe mine, ci pe Hristos amăgeşti. Căci nu eu, ci Hristos te tămăduieşte, şi nu poţi a tăinui necurăţia inimii tale înaintea ochilor Lui cei atoatevăzători, cu buzele cinstindu-L şi cu inima stând departe; cu cuvântul mărturisind dreapta credinţă, iar cu lucrul întorcându-te la credinţa ta cea veche. Deci lepădă toată înşelăciunea şi vicleşugul, întoarce-te din toată inima la Hristos, şi nu numai cu trupul, ci şi cu sufletul îndată te vei tămădui". Iar ticălosul şi nebunul evreu a răspuns sfântului: „Orice

mi s-ar întâmpla, voi răbda, şi credinţa mea părintească niciodată nu o voi lăsa!"

Iar cuviosul, auzind aceasta, s-a dus de la dânsul tăcând. Deci evreul ducându-se puţin de la lăcaşul sfântului, îndată s-a îmbolnăvit greu în cale şi a doua zi a murit cu trupul şi cu sufletul. Şi înştiinţându-se despre aceasta fericitul părinte, a plâns şi a zis ca de un lucru vrednic de plângere: *Să nu ispiteşti pe Domnul Dumnezeul tău.*

Dar să povestim şi despre tămăduirea altor credincioşi.

Un bărbat oarecare cu numele de Chir, care mai pe urmă s-a făcut minunat în viaţa monahicească şi multora spre pildă, mai înainte de călugăria sa, fiind tare cu trupul şi la luptă foarte lesnicios, deodată prin voia lui Dumnezeu a fost lovit de diavol ca Iov, cu răni de la picioare până la cap şi se vătămase la dânsul nu numai pielea, dar şi carnea şi vinele, încât numai oasele goale se vedeau. Ce fel de boală avea omul acela, nu este cu putinţă a spune, şi cu neputinţă era a se tămădui, cu nici un fel de doctorii omeneşti, fără numai cu cele dumnezeieşti, al căror dătător era Sfântul Marcel.

Deci când a căutat cel bolnav tămăduirea cu lacrimi, îndată fericitul ridicându-şi mâinile cele cuvioase către Dumnezeu, a făcut după obicei rugăciune cu sârguinţă pentru cel bolnav. Apoi atingându-se cu mâna de răni, a zis: „O, bărbat bun, nu se cuvine ţie a fi biruit de aceste dureri, nici se cade celui ce se luptă cu vrăjmaşii cei nevăzuţi a avea purtare de grijă pentru trup. Ci nădăjduieşte, că dacă vei pune scăparea ta spre Cel Preaînalt, va fugi această rană de la lăcaşul trupului tău". Zicând acestea sfântul, îndată l-a lăsat durerea şi s-a făcut precum se scrie în proorocia lui Iezechil: *creştea carnea trupului său în vederea tuturor, oasele se acopereau, rănile se umpleau cu carne, vinele se îndreptau, încheieturile se întăreau şi pielea se întindea.* Şi s-a făcut Chir sănătos, mai presus de nădejde. Nişte vindecări ca acestea cu minuni, împărţea plăcutul lui Dumnezeu, cu darul cel dat lui de la Dumnezeu, nu numai acelora de care se atingea cu mâinile sale, dar şi acelora care erau departe.

O femeie a unui diacon mirean, cu numele Evghenie, apropiindu-se timpul să nască, nu putea, şi nu-i era de folos nici un ajutor, nici de la doctor, nici de la moaşele care-i slujeau la naştere. Şi deznădăjduindu-se de toţi, femeia era gata să moară, că nu vorbea şi nici nu simţea nimic. Atunci bărbatul său, Evghenie, alergând la cuviosul şi udând cu lacrimi cinstitele lui picioare, cerea ajutor de la sfintele lui rugăciuni. Apoi rugându-se cuviosul şi binecuvântând o pâine, a dat-o diaconului, ca degrabă să o pună pe pieptul bolnavei. Aceasta făcându-se, îndată femeia a născut pruncul şi a scăpat de

dureri. Şi venindu-şi în simţire, întreba: „Unde este părintele acela care a dezlegat durerea mea? Unde este cel ce m-a întors de la porţile morţii?" Şi întrebând-o cine şi cum avea faţa acela de care vorbeşte, ea a spus chipul şi asemănarea avei ce i s-a arătat ei, şi toţi au cunoscut că a fost Cuviosul Marcel cel care a izbăvit-o de moarte. Deci atât era de îmbunătăţit acest fericit părinte şi viaţa lui asemenea cu a îngerilor, încât şi sfinţii îngeri vieţuiau împreună cu dânsul, pentru curăţenia şi sfinţenia lui.

Căci Serghie, egumenul mănăstirii care era lângă râul Eufrat, auzind despre cuviosul, a venit să-l vadă şi fără seamăn a văzut însuşi mai multe decât cele ce i se spusese despre dânsul. Odată stând ei la rugăciune, Serghie a văzut că în vremea când făcea Cuviosul Marcel plecarea genunchilor, doi îngeri luminaţi sprijinind pe sfântul de amândouă părţile, îl ridicau de la pământ şi faţa lui în rugăciune strălucea ca fulgerul. Serghie văzând aceasta, tremura de frică, şi abia i-a rămas duhul într-însul de spaimă.

Dar şi altor părinţi mari le descoperea Dumnezeu cele despre plăcutul său Marcel. Elisei, egumenul mănăstirii care era în Edesa, dorind să vadă pe sfânt şi să se înştiinţeze despre viaţa lui, s-a rugat pentru acesta lui Dumnezeu şi i-a arătat Domnul în vedenie pe Marcel, în acelaşi chip precum era cu faţa şi cu chipul. Apoi şi înălţimea bunătăţilor lui i-a descoperit-o, despre care a spus mai pe urmă Elisei lui Petru, ucenicul sfântului, care se întâmplase a fi la dânsul.

Un diacon oarecare al Sfântului Marcel, cu numele de Petru, într-o zi stătea aproape de el, şi a venit un episcop sărac, care cerea milostenie, iar cuviosul a zis diaconului său: „Împrumută-mă cu doi galbeni ca să dau săracului acestuia". Iar Petru se îndoia să-i dea banii. Deci i-a zis sfântul: „Ce folos îţi este ţie să-i păstrezi? Căci după două zile vei muri şi vei lăsa lucrurile tale pustii". Şi era joi ziua aceea, iar Duminică, mai înainte de a se face ziuă, Petru a murit şi au rămas lucrurile sale mănăstirii.

Era o cetate lângă Marea Neagră care se numea Pombiupoli. Într-însa era un egumen al unei mănăstiri cu numele Gavdiol, om atât de îmbunătăţit, încât şi pe diavoli îi izgonea. La acesta a venit un oarecare frate din mănăstirea lui Marcel, cu numele Talasie, şi şezând ei, au rugat câţiva fraţi pe egumenul acela, să primească pe nişte monahi care fugiseră din acea mănăstire şi iarăşi se întorseseră. Şi egumenul nu voia, zicând că nu era cu cuviinţă să fugă din ascultare şi iarăşi să se întoarcă. Deci, ca să facă să-i primească, Talasie i-a zis: „Şi din mănăstirea lui Marcel mulţi s-au dus şi iarăşi

i-a primit sfântul după ce s-au întors". Iar Gavdiol i-a zis: „Să nu mă potriveşti nicidecum cu Marcel, că Stăpânul meu Hristos mi-a descoperit, că precum Moise avea de la Dumnezeu duhul blândeţii, aşa şi Marcel este preablând". Şi cu adevărat, cuviosul avea pe lângă darul blândeţii şi darul proorociei, căci ceea ce proorocea, aceea se şi împlinea, şi pe cele de departe le vedea, ca şi cum ar fi fost de faţă.

Odată ucenicii lui plutind pe Marea Neagră pentru oarecare trebuinţe mănăstireşti şi fiind în învăluire şi în vifor mare, încât se deznădăjduiseră de viaţă, li s-a arătat cuviosul şi i-a ajutat, povăţuindu-i fără de primejdie către liman. Şi ajungând ei în cetatea Ancirei, unul dintr-înşii, cu numele Pavel, s-a îmbolnăvit foarte şi ceilalţi voiau să-l lase acolo; iar el oftând din inimă cu plângere, a strigat: „Unde sunt rugăciunile tale, o, părinte Marcel, că tu m-ai încredinţat lui Dumnezeu şi iată acum pier, şi ce este mai amar, mor afară de turma ta şi departe de fraţii mei". Zicând acestea cu lacrimi, bolnavul care era în Ancira, iar cuviosul fiind în mănăstire şi auzind plângerea şi mâhnirea lui, a spus lui Chesarie ucenicul său, că „unul din fraţii noştri trimişi la slujbă este în mâhnire şi în boală". Deci sculându-se, s-a rugat pentru dânsul şi îndată s-a făcut Pavel sănătos. Apoi a însemnat Chesarie vremea, şi după ce s-au întors fraţii, s-a aflat că în acel ceas s-a însănătoşit Pavel în Ancira, când a văzut mai înainte părintele boala lui şi a făcut rugăciune pentru dânsul.

Dumnezeu pedepsea odată pământul cu o foamete mare, şi a venit la cuviosul chelarul hambarului mănăstirii, cu numele Malh, spunându-i că se sfârşeşte grâul şi abia poate să fie pâine pentru zece zile. Iar sfântul a zis lui Malh: „Tu să te duci, fiule, să-ţi faci ascultarea ta şi să nu te îngrijeşti de nimic". Malh socotind că ava nădăjduia să-i vie pâine de undeva, dădea după obicei ceea ce era în hambar, nu numai la trebuinţa fraţilor, ci şi a săracilor. Trecând şapte zile şi rămânând foarte puţin grâu în hambar, Malh a venit iarăşi la sfânt, spunându-i despre isprăvirea grâului. Iar ava, ca şi întâi, l-a trimis la lucrul său, poruncindu-i să nu se îngrijească de aceasta.

După două zile nerămânând nimic în hambar, Malh a venit la ava tulburat. Iar cuviosul sculându-se, s-a dus la hambar şi a poruncit lui Malh să-i deschidă. Acesta adeverea cu jurământ că n-a rămas nici un bob şi nu are pentru ce să deschidă, dar l-a deschis şi iată a văzut hambarul plin cu tot felul de pâine şi s-a spăimântat, iar cuviosul defăima necredinţa lui. Şi din vremea aceea n-a mai scăzut hambarul, până ce a trecut foametea, căci cât cheltuia chelarul într-o zi, pe atât se adăuga în cealaltă. Şi aşa a hrănit cuviosul în vreme de foamete, nu numai pe fraţi, dar şi mulţime de săraci, de străini şi de nevoiaşi.

Toate acestea sunt lucruri minunate ale Domnului, săvârşite prin plăcutul Său, Marcel. Şi această minune s-a auzit în toată cetatea împărătească şi toţi boierii au aflat de dânsa. Dar urmează altele şi mai minunate.

Un oarecare monah Pavel, nu acel de care s-a vorbit mai sus, ci altul cu rânduiala în altă mănăstire, îmbolnăvindu-se de moarte, a trimis la sfânt rugându-l să vină până la dânsul. Ajungând trimisul la mănăstirea lui Marcel, l-a găsit îndeletnicindu-se cu episcopul Calcedonului, vorbind despre dogmele bisericeşti, şi nu era cu putinţă sfântului a alerga îndată la acel bolnav, până ce nu va sfârşi vorbirea cu episcopul pentru lucrurile bisericeşti. În acea vreme bolnavul a murit. După aceasta cuviosul s-a dus şi a găsit săvârşite toate cele pentru cel mort şi acum începând a-l duce către îngropare. Dar părintele fiind tare în credinţă şi ridicând la cer ochii cei trupeşti, împreună cu cei sufleteşti, s-a rugat cu sârguinţă către Dumnezeu, după cum îi era obiceiul, în cămara cea de taină a inimii sale, şi a pus mâna pe cel mort; iar unii din cei ce stăteau acolo râdeau, zicând în cugetele lor: „Acest bătrân nu crede că cel ce zace este mort şi încearcă cu mâinile". Acestea cugetând ei, iar sfântul atingându-se cu mâna de cel mort, îndată a înviat, şi ridicându-se a stat pe pat şi a început a vorbi. Atunci toţi s-au spăimântat şi s-au cutremurat de acea înfricoşată minune a lui. Iar cuviosul poruncea tuturor celor ce erau acolo să nu spună nimănui acea minune; dar nu se puteau tăinui măririle lui Dumnezeu şi atâtea daruri ale Lui, pe care le avea cuviosul.

Dar ce vom zice despre puterea şi stăpânirea acestui mare părinte pe care o avea asupra diavolilor? Căci aceştia, ca nişte praf ce se spulberă de un vânt mare, aşa se izgoneau din oameni prin rugăciunea lui. Odată s-au adus la dânsul patru îndrăciţi, pe care muncindu-i diavolii cumplit, strigau către sfânt: „Porunceşte-ne să ieşim, de vreme ce ai stăpânire peste noi". Sfântul tăcea şi nici cu ochii nu căuta asupra lor, numai se ruga lui Dumnezeu în sine, zicând: „Miluieşte, Doamne, zidirea Ta". Căci vedea vicleşugul vrăjmaşului, care cu acele cuvinte voia să-l arunce în înălţarea minţii. Astfel tăcând sfântul, au ieşit diavolii, fiind biruiţi de smerenia lui.

Dar cine va spune în amănunţime faptele minunate ale cuviosului părintelui nostru? Cine va număra darul lui Dumnezeu care era într-însul? Cine va spune credinţa lui cea mare şi neîndoită, cu care putea să facă acele mari lucruri? Vremea nu ajunge a povesti. Dintre cele fără de număr spre folosul nostru şi pentru preamărirea lui Dumnezeu, cel minunat între sfinţii Săi, sunt şi acestea:

Odată se aprinsese în Vizantia un foc mare, trimis de mânia lui Dumnezeu, încât ardea cetatea cu mari flăcări, fiind pedepsită pentru păcate, şi nu era cu putinţă nicidecum a se stinge puterea văpăii, care, ca şi cu un vifor ardea toate şi le îngropa în cenuşă. Şi nu era nici o nădejde ca să poată scăpa vreo casă întreagă de ardere, pentru că focul cuprinsese toată cetatea împrejur. Şi înştiinţându-se despre aceasta Cuviosul Marcel, a stat la rugăciune ridicându-şi mâinile sus şi vărsând lacrimi. Deci îndată s-a potolit focul şi n-a mai înaintat, şi s-a salvat jumătate din cetate, pentru că toată puterea focului s-a stins ca de nişte ploi mari prin lacrimile cuviosului părinte.

După aceea s-a întâmplat şi acest lucru: Un boier oarecare, Ardavurie, fecior al lui Aspar, cumplit cu obiceiul, iar cu credinţa arian, s-a mâniat asupra unui om de sub stăpânirea sa, cu numele de Ioan, şi voia să-l omoare. Iar el neavând unde să se ascundă, a fugit în lăcaşul Sfântului Marcel. Şi înştiinţându-se despre aceasta Ardavurie, a trimis slugi ca să-l ia de acolo, dar cuviosul nu l-a dat. Şi iarăşi a trimis boierul cu rugăminte şi cu îngrozire către cuviosul, ca să-i dea pe Ioan, iar cuviosul i-a trimis înapoi şi pe aceia. Şi mâniindu-se boierul, a trimis ostaşi înarmaţi ca să scoată cu sila din mănăstire pe Ioan, iar pe cei ce s-ar împotrivi, să-i omoare cu sabia.

Şi când au înconjurat ostaşii mănăstirea cu săbiile scoase şi voiau să strice ograda, venind fraţii la sfânt, îl rugară cu lacrimi să-l dea pe Ioan ostaşilor, ca nu cumva pentru dânsul – ziceau ei – să pierim şi noi cei fără de vină. Iar cuviosul neascultând pe fraţi, că era milostiv, nu a vrut să dea pe cel nevinovat în mâinile ucigaşilor. Apoi luând arma duhovnicească, adică puterea Sfintei Cruci, s-a îngrădit cu ea şi a ieşit împotriva ostaşilor, şi îndată a căzut mare frică peste ei, când au văzut Crucea cu raze de soare strălucind, iar împrejurul lui, mare văpaie de foc, fulgerând şi tunând, încât aruncând armele, au fugit înspăimântaţi la cel ce i-a trimis pe ei. Şi auzind acestea Ardavurie, s-a înspăimântat, şi îmblânzindu-şi mânia, l-a iertat pe Ioan.

De vreme ce s-a pomenit aici Ardavurie şi Aspar, tatăl său, este cu cuviinţă a spune şi sfârşitul lor, care s-a descoperit cuviosului. Aspar era cu puterea cel mai întâi după împăratul şi era din neamul goţilor; sub a lui mână era toată oastea grecilor, şi avea doi fii, pe acest Ardavurie şi pe altul mai tânăr, cu numele Patrichie; şi era potrivnic împăratului în multe lucruri şi împreună cu toată casa sa, era pe ascuns vrăjmaş casei împărăteşti, şi era foarte rău pentru toată Biserica lui Hristos; pentru că ajutând arienilor, făcea mult rău drept-credincioşilor. Iar binecredinciosul şi de Hristos iubitorul împărat

Leon, care se numea *cel Mare*, fiind blând şi temător de Dumnezeu, a răbdat până la o vreme, pe de o parte din nerăutate, iar pe de alta pentru că toată puterea oştilor greceşti, în care erau atunci mulţime de arieni, se ţineau de casa lui Aspar şi toţi îl ascultau pe el.

Şi casa acelui rău credincios fiind gata a se risipi cu cădere de moarte şi a pieri, Cuviosul Marcel a avut un vis: Un leu se lupta cu un balaur, însă balaurul fiind fără măsură de mare, îl bătea pe leu cu coada şi-l biruia, şi se scârbea leul fiind biruit, şi umbla împrejurul balaurului în deşert, neputând să-i facă nici un rău. Apoi ostenindu-se amândoi, s-au odihnit. Şi după puţină odihnă leul căpătând putere, deodată, ca dintr-un somn deşteptându-se, s-a repezit asupra balaurului cu mare mânie, şi trântindu-l la pământ, l-a biruit.

Văzând o vedenie ca aceasta ava Marcel, a proorocit cum că Aspar cu toată casa lui va fi pierdut de împărat, căci leul pe care-l văzuse, închipuia pe împăratul Leon, iar balaurul cel mare pe Aspar, care cu adevărat era ca un balaur, care muşca şi vătăma credinţa cea dreaptă cu credinţa cea rea ariană.

Iar vedenia şi proorocia sfântului au luat degrabă sfârşit în acest chip: Binecredinciosul împărat Leon, vrând cu bunătatea şi milostivirea sa să împace casa lui Aspar, şi din vrăjmaş să-l facă prieten, ba încă sârguindu-se a-i aduce la sfânta credinţă, a logodit pe fiica sa, Ariadna, cu feciorul cel mai tânăr al lui Aspar, Patrichie, şi voia să-l facă după sine împărat, pentru că el nu avea fecior. Deci gândea ca pe ginerele său să-l înalţe la împărăţie, dar s-a făcut mare gâlceavă în poporul cel dreptcredincios, pentru că se temeau toţi, ca nu până în sfârşit să fie chinuită Biserica lui Hristos prin vrăjmăşia şi răutatea arienească, căci ginerele împăratului era arian.

Deci adunându-se toţi dreptcredincioşii cu episcopii şi cu preoţii, luând cu ei şi pe Sfântul bătrân Marcel, au mers la împărat la hipodrom şi i-au zis să nu facă aceasta, adică să nu ridice la moştenirea împărătească pe cel răucredincios, ci mai întâi ginerele împăratului să se lepede de eresul arienesc, iar de nu va vrea, apoi să nu primească cinstea împărătească. Iar împăratul Leon potolind poporul, făgăduia că desăvârşit va aduce pe ginerele său către dreapta credinţă. Şi acum şi ginerele său, deşi cu vicleşug, însă se înclina către dreapta credinţă, dar gâlceava în popor nu înceta.

În acea vreme s-a descoperit răutatea şi vicleşugul lui Aspar, că nu numai coroana împărătească căuta, ci capul împăratului, voind să-l omoare. Deci s-a ridicat tot poporul împotriva casei lui Aspar, nerăbdând un vicleşug ca acela şi voia să-l piardă cu totul. Iar el temându-se, a fugit cu fiii săi în Calcedon şi s-a închis în biserica

Sfintei Mucenişe Eufimia, având cu sine mulţime de ostaşi, care au stat împrejurul bisericii, păzind viaţa lui. Dar a fost scos de acolo cu cuvinte împărăteşti de pace şi chemat în cetatea împărătească. Apoi, după puţină vreme, după sfatul împărătesc, Aspar împreună cu fiul său Ardavurie au fost omorâţi de Zenon, iar Patrichie, ginerele împăratului, a fost trimis în surghiun. Atunci Ariadna, fiica împăratului, a fost luată de Zenon, care mai pe urmă a luat împărăţia grecească după Leon. Astfel neamul cel de balaur, casa lui Aspar, a pierit cu sunet, fiind biruit de leu, după proorocia sfântului. Dar noi iarăşi să ne întoarcem la Sfântul Marcel.

Pe când mergea poporul la hipodrom la împăratul Leon, cu episcopii şi preoţii, având cu dânşii pe acest părinte ca pe un înţelept şi preaales povăţuitor, mulţi din cei vrednici au văzut pe îngerul lui Dumnezeu în chip de tânăr, preafrumos, în haine albe şi încins cu brâu de aur, mergând împreună cu Sfântul Marcel şi sprijinindu-l de mâna lui. Astfel l-au văzut toată vremea, când mergea acolo cu poporul şi iarăşi când se întorcea de acolo până la uşa chiliuţei sale, unde s-a făcut nevăzut. De aici arătat este, că era iubit de Dumnezeu acest fericit părinte, căci pe îngerii Săi îi trimitea spre slujbă ca să-l ducă în cale şi să-l păzească. Astfel se împlineau asupra lui cele zise: *Va porunci pentru Tine îngerilor Săi, ca să Te păzească în toate căile Tale şi pe mâini Te vor lua, ca nu cumva să se împiedice de piatră piciorul Tău.*

Acum este vremea să spunem şi sfârşitul cuviosului. Săvârşind cuviosul şaizeci de ani în nevoinţele monahiceşti, s-a apropiat de fericitul său sfârşit, petrecând toate zilele vieţii sale cu plăcere de Dumnezeu. Şi s-a asemănat proorocilor, prin mai înainte-vedere; patriarhilor, prin credinţă şi nădejde neîndoită spre Dumnezeu; şi mucenicilor s-a asemănat prin omorârea trupului cea din toate zilele. Apoi s-a asemănat lui Moise întru vedere de Dumnezeu, şi în dar, precum s-a zis mai sus, fiind deopotrivă lui David în blândeţe, lui Petru Apostolul în râvnă, lui Ioan întru feciorie şi în ştiinţă, şi tuturor apostolilor în darul tămăduirilor; căci era izvor tuturor tămăduirilor şi râu al facerilor de bine celor cu minune.

Şi zăcând el pe patul durerii, plângea mulţimea fraţilor, înconjurându-l, iar între ei era unul cu numele Luchian, de neam boieresc, care trecând cu vederea toate cele lumeşti, venise la viaţa monahicească, sporind în faptele cele bune mai mult decât alţii. Acela, plângând, ruga pe sfânt ca să nu-l lase singur fără de cârmă în marea acestei vieţi, spre a se pierde în valurile ispitei, ci să-l ia şi pe el. Iar cuviosul, căutând spre dânsul, a zis: „Îndrăzneşte, fiule, pentru că,

după ducerea mea, degrabă vei veni după mine". Şi s-au adunat de prin mănăstirile cele din jur egumenii şi fraţii, precum şi arhiereii şi boierii din Constantinopol, ca să-l cerceteze şi să-i dea sărutarea cea mai de pe urmă. Iar el, dând fiecăruia învăţătura ce se cădea şi multe vorbind spre folosul sufletului şi pentru viaţa cea veşnică, s-a rugat de ei ca să se depărteze de la dânsul pentru puţină vreme, zicând că vrea să doarmă puţin. Şi depărtându-se toţi, a adormit cu somnul cel fericit şi cu odihna cea veşnică, dându-şi sufletul său în mâinile lui Dumnezeu şi l-au pus cu cinste în biserica pe care el însuşi a zidit-o.

Iar fericitul Luchian plângând deasupra gropii lui, în a cincea zi i s-a arătat cuviosul în vedenie, zicând: „Pentru ce te mâhneşti? Nu crezi că am rugat pentru tine pe Dumnezeu, ca şi tu fără de zăbavă să fii împreună cu mine?" După acea vedenie, a treia zi s-a odihnit întru Domnul şi Luchian, mai trăind după părintele şi învăţătorul său opt zile. Astfel Cuviosul Marcel şi după moartea sa a împlinit proorocia sa, degrabă luând după sine, precum a făgăduit, pe iubitul ucenic Luchian, şi împreună cu sfinţii cu care s-a asemănat, s-a dus înaintea Stăpânului Său cel mai sfânt decât toţi sfinţii, în veselie şi în bucurie veşnică, Căruia şi noi să ne învrednicim prin rugăciunile sfântului şi cu darul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

TOT ÎN ACEASTĂ ZI CUVIOŞII MARCU DE LA PEŞTERĂ ŞI TEOFIL PLÂNGĂTORUL[2]

Prin veche şi prin mai noua arătare, lui Iezechil proorocul mai întâi, iar mai pe urmă celui de la pieptul lui Hristos, adică Sfântului Ioan, s-a arătat în chipuri îngereşti o fiinţă, între celelalte, având asemănare de leu. Potrivit este semnul acesta tainic la Sfântul Marcu din Pecersca, căci precum leul deşteaptă puii prin glasul său, astfel şi glasului acestui cuvios i-a dat Dumnezeu o putere ca aceasta, încât şi fraţii cei morţi se deşteptau şi-l auzeau. Pe lângă aceasta e drept a se socoti cuviosul acesta în ceata îngerească, căci chipul îngeresc, în rânduiala monahicească purtându-l cu vrednicie, asemenea cu îngerii a vieţuit, precum mărturiseşte viaţa lui cea plină de cuviinţă, pentru care începutul povestirii îl facem astfel:

[2] Din Patericul Pecerscăi.

Vremea nevoinţei acestui fericit Marcu, mai mult decât toate semnele, mărturiseşte acest lucru vrednic de laudă, că în vremea lui s-au adus cinstitele moaşte ale Cuviosului părintelui nostru Teodosie, din peşteră în sfânta biserică cea mare. Deci acest fericit luând sfântul şi îngerescul chip monahicesc, vieţuia în peşteră, săpând într-însa locuri multe cu mâinile sale, nu numai spre îndeletnicire la rugăciune, ci şi spre îngroparea fraţilor care mureau, şi pe spatele său scotea ţărâna afară. Astfel se ostenea totdeauna în lucrul cel plăcut lui Dumnezeu, aşteptând plată multă din ceruri, iar de pe pământ nimic nu voia să ia; căci dacă cineva cu sila, pentru dragoste îi dădea ceva, pentru săparea mormântului, ceea ce lua, îndată dădea săracilor.

Apoi îşi pusese fericitul pe mijlocul său nişte fiare, pe care în toate zilele vieţii sale le purta, fiind ziua şi noaptea la rugăciune, iar de rugăciunea cea de-a pururea nu despărţea - ceea ce Dumnezeu a împreunat -, adică postirea cea mare, de vreme ce şi apă cu măsură bea, din măsura cea dreaptă a crucii celei de aramă. Şi astfel pe vrăjmaşul său care se lupta asupra duhului, desăvârşit l-a biruit, nu numai prin temniţă, ci şi prin osteneli şi legături, prin nedormire şi foame. Şi-a omorât, zic, trupul său, nu numai prin linişte în peştera cea întunecată, ci şi prin săpare şi prin încingerea cu fier, prin priveghere şi post. Astfel în chip îngeresc, ca un fără-de-trup s-a arătat, încât nu se temea de moarte, ci mai degrabă moartea se temea de glasul lui, ca de trâmbiţa arhanghelului. Deci Cuviosul părintele nostru Marcu a luat putere de a face minuni, încât şi morţii ascultau porunca lui, lucru care prin multe semne s-a mărturisit.

Odată săpând un mormânt după obicei, a slăbit şi a lăsat locul strâmt şi nelărgit. Atunci s-a întâmplat unuia din fraţi de s-a îmbolnăvit şi a murit, şi nu era alt loc de îngropare decât numai acolo. Deci au dus pe mort în peşteră şi abia au putut să-l pună în acel loc strâmt. De aceea s-a făcut cârtire asupra lui Marcu căci nu puteau să îngrijească pe mort, nici untdelemn să toarne peste dânsul, din cauza locului strâmt. Iar cuviosul se închina cu smerenie la toţi, zicând: „Iertaţi-mă, părinţilor, căci pentru neputinţa mea nu l-am sfârşit". Iar ei foarte mult îl dosădeau. De aceea fericitul a zis mortului: „De vreme ce locul este strâmt, mişcă-te singur, frate, şi luând untdelemn, toarnă pe tine". Iar mortul întinzând mâna puţin, s-a ridicat şi luând untdelemn, a turnat pe sine în chipul crucii, pe faţă şi pe piept şi iarăşi a dat vasul înapoi. Apoi el, înaintea tuturor cu rânduială culcându-se, a adormit, iar această minune văzându-se, pe toţi i-a cuprins spaimă şi cutremur.

Iarăşi alt frate bolind mult, a murit, iar unul din prieteni ştergându-l după obicei cu buretele, a mers în peşteră vrând să vadă locul unde avea să se puie trupul iubitului său, şi a întrebat pe fericitul Marcu de la peşteră, iar fericitul i-a răspuns: „Mergi, spune fratelui ca să aştepte până mâine, până ce voi săpa locul şi atunci se va duce la odihna veşnică". Iar fratele a zis lui Marcu: „Părinte, eu şi cu buretele i-am şters trupul lui, fiind mort. Cui îmi porunceşti să spun aceasta?" Dar Marcu iarăşi a zis: „Iată, locul îl vezi, dar este nepregătit; îţi grăiesc, mergi de spune celui mort astfel: «Păcătosul Marcu îţi zice: frate, să mai stai încă astăzi aici, până ce îţi voi găti locul şi te voi înştiinţa, şi mâine te vei duce la doritul tău Hristos»".

Deci ascultând fratele, a mers în mănăstire şi a aflat pe toţi fraţii săvârşind obişnuita cântare asupra mortului. Atunci a zis către cel mort: „Frate, îţi grăieşte ţie Marcu, că locul încă nu-ţi este pregătit, să mai aştepţi încă până dimineaţă". Iar când a zis acestea, toţi mirându-se, îndată a înviat mortul şi s-a întors într-însul sufletul său; şi a petrecut ziua şi noaptea aceea viu fiind, însă n-a grăit nimănui nimic, ci privea numai cu ochii deschişi. Iar a doua zi fratele acela ce venise înainte, a mers iarăşi în peşteră, ca să afle dacă s-a gătit locul. Şi sfântul i-a zis: „Mergând, spune celui ce a înviat: «Marcu îţi zice să laşi acum viaţa aceasta vremelnică şi să treci la cea veşnică. Dă-ţi duhul tău lui Dumnezeu, iar trupul să se pună aici în peşteră, cu sfinţii părinţi, căci iată locul este gata»". Şi mergând fratele, i-a spus toate acestea celui ce înviase. Iar el îndată închizându-şi ochii, şi-a dat duhul în mâinile lui Dumnezeu şi astfel cu cinste a fost pus în peşteră, la locul cel gătit. De această preaslăvită minune toţi mirându-se, că fericitul a înviat pe mort cu cuvântul şi iarăşi cu cuvântul lui a răposat, au preamărit pe Dumnezeu.

Doi fraţi erau în aceeaşi mănăstire a Pecerscăi, însoţiţi cu dragostea inimii, care din tinereţe un gând şi o râvnă aveau spre Dumnezeu: Ioan şi Teofil. Aceştia au rugat pe fericitul Marcu ca să le gătească un loc de obşte spre îngroparea lor când Domnul va porunci. Iar după multă vreme, Teofil, fratele mai mare, s-a dus undeva cu trebuinţa mănăstirească, iar cel mai tânăr, Ioan, bine plăcând lui Dumnezeu s-a îmbolnăvit şi a murit, şi l-au pus în peşteră la locul cel gătit. Apoi după câteva zile s-a întors din călătorie Teofil, şi înştiinţându-se despre moartea fratelui său, s-a întristat foarte, şi luând pe unii cu sine, s-a dus în peşteră, vrând să vadă pe cel ce murise, în ce loc este pus.

Şi văzând că este pus în mormântul cel de obşte, la locul de mai sus, nu i-a plăcut şi cârtea împotriva fericitului Marcu, zicându-i:

„Pentru ce l-ai pus aici în locul meu, de vreme ce eu sunt mai bătrân decât el?" Iar fericitul, smerit fiind, se pleca lui, zicându-i: „Iartă-mă, frate, căci am greşit". Apoi întorcându-se spre cel ce murise, i-a zis: „Frate, scoală-te, dă locul acesta fratelui tău celui mai bătrân, iar tu să te culci la locul cel mai de jos". Şi îndată după cuvântul fericitului, mortul s-a sculat şi s-a culcat la locul cel mai de jos, văzându-l toţi cei ce merseseră acolo, care s-au înspăimântat. Atunci fratele care cârtise asupra fericitului Marcu, a căzut la picioarele lui, zicându-i: „Am greşit, părinte, mişcând pe fratele din loc! Mă rog ţie, porunceşte ca iarăşi să se culce acolo".

Iar fericitul i-a răspuns: „Domnul însuşi ridicând vrajba dintre noi, pentru cârtirea ta, ca nu totdeauna vrăjmăşuind să ţii răutate asupra mea, a făcut aceasta cu trupul mortului acestuia, căci a arătat şi după moarte dragostea ce are pentru tine, dându-ţi întâietatea, şi s-a sculat din partea cea mai de sus a mormântului, care de obşte s-a gătit vouă, pentru că a scula morţii este dumnezeiesc lucru, iar eu sunt un om păcătos. De aceea nu pot singur de la mine fără pricină să zic acestui mort: Scoală-te şi culcă-te iarăşi în locul de mai sus. Să-i porunceşti tu lui, dacă te va asculta. Însă şi aceasta s-o ştii, că ţi se cădea să nu ieşi de aicea, ca îndată să-ţi fi moştenit întâietatea, şi întru acest ceas, aicea să te fi pus; dar de vreme ce nu eşti gata de ieşire, mergi de te îngrijeşte de mântuirea sufletului tău şi după puţine zile aici te vor aduce".

Acestea auzind Teofil, s-a întristat foarte şi s-a înfricoşat, socotind că îndată căzând acolo va muri, şi nici nu nădăjduia să mai ajungă la mănăstire. Apoi abia venindu-şi în sine, a mers la chilia sa, fiind cuprins de plângere nemângâiată. Atunci a împărţit toate ale sale cele de nevoie, lăsându-şi numai o rasă şi o mantie, şi în toate zilele aştepta ceasul morţii. Şi nimeni nu putea ca să-i astâmpere amarul plâns, ci acei ce voiau a-l mângâia, spre mai mare tânguire îl porneau; şi nici nu puteau a-l sili să guste ceva din bucatele cele dulci, ci lacrimile îi erau lui pâine ziua şi noaptea. Căci sosind ziua, cu lacrimi faţa sa îşi spăla, şi zicea: „Nu ştiu de voi ajunge seara". Iar noaptea venind, iarăşi cu lacrimi ochii săi îşi închidea, zicând: „Cine ştie de voi ajunge până dimineaţă, căci mulţi din somn sculându-se dimineaţa, n-au ajuns seara şi nici alt somn afară de moarte; şi mulţi adormind, nu s-au sculat din pat. Apoi cum eu să nădăjduiesc a fi viu, care am luat înştiinţare că peste puţină vreme mă voi sfârşi?" Şi se ruga către Domnul ca să-i dea după îndurările Sale vreme de pocăinţă, pururea flămânzind şi plângând; şi astfel mulţi ani făcând,

atât de mult îşi subţiase trupul, încât şi alcătuirile lui puteau a le
număra şi din multă plângere se lipsise de lumina ochilor.

Iar Cuviosul părintele nostru Marcu, cunoscându-şi ceasul duce-
rii sale către Domnul, a chemat pe Teofil şi i-a zis lui: „Iartă-mă,
frate, că te-am mâhnit pentru mulţi ani şi te roagă lui Dumnezeu
pentru mine; că iată, acum mă duc din lumea aceasta. Iar de voi lua
îndrăzneală, nu voi uita să mă rog pentru tine, ca să ne învredni-
cească Domnul, ca amândoi văzând acolo Sfânta Sa faţă, să ne vedem
unul pe altul şi să petrecem la un loc cu cuvioşii noştri părinţi,
Antonie şi Teodosie ai Pecerscăi".

Iar Teofil cu plângere i-a răspuns: „Pentru ce mă laşi, părinte?
Sau ia-mă cu tine, sau dă-mi aici vederea. Ştiu că pentru păcatele
mele căzând în peşteră îndată aş fi murit înaintea ta, când ai ridicat pe
fratele cel mort. Dar Domnul m-a cruţat, pentru sfintele tale rugă-
ciuni aşteptându-mi pocăinţa, deci şi acum poţi să-mi dai ceea ce te
rog, sau să mă iei cu tine către Domnul, sau să văd". Iar Cuviosul
Marcu i-a zis: „Frate, să nu te mâhneşti, că pentru Dumnezeu ai orbit
cu ochii trupeşti, iar cu cei duhovniceşti vezi înţelepciunea cea
adevărată. Eu mai bine am voit a fi pricina orbirii tale, că ţi-am spus
despre moarte, vrând să-ţi fie de folos sufletului şi înalta ta cugetare
trupească spre smerenie s-o aduc. *Căci inima înfrântă şi smerită* (nu
aceea ce se laudă cu întâietate) *Dumnezeu nu o va urgisi*. Pentru
aceea nu-ţi este de trebuinţă să vezi lumina aceasta de puţină vreme,
dar cere la Domnul să vezi slava Lui în lumina cea pururea fiitoare.
Să nu doreşti de moarte, că va veni, chiar de nu ai voi. Însă acesta va
fi semnul ducerii tale, că mai înainte cu trei zile de sfârşitul tău, vei
vedea şi aşa către Domnul te vei duce, şi acolo vei vedea lumina cea
nesfârşită şi slava cea negrăită".

Această nemincinoasă a sa proorocire despre sfârşitul lui Teofil
lăsând-o Cuviosul Marcu, a sfârşit întru Domnul viaţa sa cea vremel-
nică de pe pământ, şi ca un poruncitor al morţilor şi prooroc, cu
Domnul nostru Iisus Hristos, începătorul învierii, şi cu toţi sfinţii
prooroci a început veşnica viaţă. Iar moaştele lui făcătoare de minuni
sunt puse în peşteră, unde şi-a săpat singur mormântul, şi dau
neîmpuţinate tămăduiri tuturor celor ce cu credinţă se duc la cinstita
lui raclă. Acolo se află şi fiarele ce le purta pe sine cuviosul şi crucea
cea de aramă din care bea apă, pe care cu buzele sale atât de mult a
sfinţit-o, încât s-a făcut şi aceea făcătoare de minuni, căci câţi
credincioşi cu post veneau şi beau apă sfântă din acea Sfântă Cruce,
primeau mai presus de fire nemincinoasă tămăduire la neputinţele lor.

Iar fericitul Teofil luând rană în inima sa, a început mâhnire
îndoită, tânguindu-se cu amar şi de despărţirea părintelui şi povăţuito-
rului său, Cuviosul Marcu, şi de sfârşitul său, pe care îl aştepta în
toate zilele, aducându-şi aminte de proorocia aceluiaşi fericit de care
se despărţise; deci vărsa izvoare de lacrimi care mai mult i se înmul-
ţeau. Şi avea obicei fericitul Teofil, ca atunci când se îndeletnicea la
rugăciune şi îi veneau lacrimile, atunci punea un vas şi plângea
deasupra lui, încât îl umpluse de lacrimi în mulţi ani.

Apoi venindu-i lumina ochilor şi văzând, după făgăduinţa
Cuviosului Marcu, a cunoscut că sfârşitul său era aproape. De aceea
a început a se ruga lui Dumnezeu mai cu osârdie, ca să-i fie primite
lacrimile. Şi ridicându-şi în sus mâinile, zicea aşa: „Stăpâne, iubi-
torule de oameni, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul meu, Care
nu voieşti moartea păcătoşilor şi aştepţi întoarcerea acelora, Tu, Care
ştii neputinţa noastră, Împărate preasfinte, Mângâietorule cel bun,
sănătatea bolnavilor, mântuirea păcătoşilor, întăritorule al celor slabi,
scularea căzuţilor, mă rog Ţie în ceasul acesta, arată spre mine,
nevrednicul, mila Ta; primeşte vărsarea amarelor mele lacrimi şi
varsă spre mine, păcătosul, noianul milostivirii Tale cel nedeşertat,
ca să nu mă ispitesc de vămile din văzduh, nici să mă stăpânesc de
domnii întunericului, pentru rugăciunile marilor, plăcuţilor Tăi, cuvi-
oşilor părinţilor noştri, Antonie şi Teodosie ai Pecerscăi, şi ale
tuturor părinţilor celor ce din veac bine ţi-au plăcut Ţie".

Grăind aceasta fericitul Teofil, iată că a stat înaintea lui îngerul
Domnului în chip de tânăr frumos, zicându-i: „Bine te rogi, Teofile,
dar de ce te lauzi cu deşertarea lacrimilor adunate în vas?" Atunci
îndată i-a arătat un vas mai mare decât acela, plin de frumoasă
mireasmă, ca nişte mir de mult preţ, şi a zis: „Iată, din ale tale
lacrimi pe care în rugăciunea către Dumnezeu le-ai vărsat din inimă
şi le-ai şters cu mâna, sau cu băsmăluţa, sau cu haina, sau cele ce au
căzut pe pământ din ochii tăi – pe acelea toate le-am adunat în vasul
acesta şi le-am păzit cu porunca Stăpânului şi Făcătorului meu. Şi
acum sunt trimis să-ţi spun ţie bucurie, ca să mergi cu veselie la Cel
ce a zis: *Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia*". Zicând
acestea şi lăsându-i vasul său, s-a făcut nevăzut.

Iar fericitul Teofil chemând pe egumen, i-a spus lui arătarea şi
graiurile îngerului, şi i-a arătat apoi şi cele două vase pline cu
lacrimi, unul al său, iar altul îngeresc, mai frumos mirositor ca aro-
matele, pe care l-a rugat să i le toarne peste trupul său după moarte.
Şi a treia zi după ce a căpătat vederea, s-a dus către Domnul spre
vederea dumnezeirii celei în trei străluciri. Iar cinstitul lui trup l-au

pus în peşteră după vrednicie cu iubitul său frate, fericitul Ioan, aproape de Cuviosul Marcu, şi l-a uns din vasul cel îngeresc, încât toată peştera s-a umplut de bună mireasmă. Iar mai pe urmă a turnat şi celălalt vas de lacrimi peste dânsul, ca cel ce a semănat lacrimi pe pământ, să secere la cer bucurie, pe care a câştigat-o prin mijlocirea Cuviosului şi povăţuitorului său Marcu Peştereanul, făcătorul de minuni, şi cu darul Dumnezeului a toată mângâierea, Celui în Treime lăudat, Căruia I se cuvine slavă, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A TREIZECEA

SFÂNTA MUCENIŢĂ ANISIA FECIOARA[1]

În vremea prigonitorului Maximian era o fecioară cu numele Anisia, născută din părinţi bogaţi şi credincioşi, în vestita cetate a Tesalonicului. Ea se învăţa frica Domnului şi sporea mai mult în fapte bune decât cu anii, pentru că părinţii ei o hrăneau mai mult cu dogmele bunei credinţe, decât cu lapte. Şi trecând anii săi cei prunceşti, se vedea buna ei cuviinţă mai presus de nădejde; şi o învăţau cu citirea de cărţi mai deosebite; iar ea, fiind înţeleaptă, cu înlesnire toate le înţelegea, arătând roduri vrednice de învăţătură.

Apoi fiind plină de duhul lui Dumnezeu şi de obiceiurile cele îngereşti, cu adevărat strălucea faţa ei de o frumuseţe aleasă. Deci neieşind din casa sa şi ascunzându-şi frumuseţea tinereţilor sale în cămara sa, de multe ori grăia către sine cu mâhnire: „O, înşelătoare viaţă a tinereţii, care, sau vatămi pe alţii, sau singură te vatămi de alţii. Bune sunt bătrâneţile, dar vai mie, că lungimea vremii mă umple de mâhnire, căci multă vreme mă desparte de cele cereşti!" Şi niciodată nu înceta această fecioară a chema pe Hristos întru ajutor, plecându-şi genunchii şi udând pământul cu lacrimi.

Apoi, trecând părinţii ei la Domnul, s-a făcut moştenitoarea averii părinteşti şi cugeta ce va face cu acea bogăţie pe care o moştenise. Căci avea adunată o vistierie mare de aur şi de argint şi case prea măreţe, multe turme de dobitoace, robi şi roabe, mulţime nenumărată de haine de mare preţ, de mătase ţesute cu fir, podoabe de aur şi tot felul de mărgăritare şi de pietre scumpe, care străluceau cu mărimea cuviinţei.

[1] După Metafrast.

Acestea văzându-le Sfânta Anisia, zicea: „Cum ne vom mântui întru atâtea bogăţii pământeşti? Cum vom călca capul balaurului şi cum ne vom dezbrăca de înşelăciunea lui ca de haină? Deci, ştiu ce voi face împotriva balaurului. Voi face meşteşug de balaur; că el dezbrăcându-se în toţi anii de pielea lui cea veche, se înnoieşte; deci să ne dezbrăcăm şi noi de felurile bogăţiei, pentru că acestea mai vârtos vatămă pe cei ce le cheltuiesc rău, iar pe cei ce le strâng îi omoară cu otravă nevindecată, apoi pe cei lacomi şi nedarnici îi leagă cu funiile şi cu cursele lor. Iar câştigarea moşiilor îndeamnă spre mânie şi aduce vicleană strângere şi mincinoase măsuri. Hainele cele de mult preţ învaţă umblarea cu mărire deşartă şi ne vânează spre păcat. Salbele cele de aur şi ghirlandele deprind grumajii cu mândrie şi aceştia poftesc să fie văzuţi şi slăviţi.

Deci, aşa să facem cu dânsele: să fim stăpâni ale lor după fire, mai înainte până a nu ne stăpâni ele pe noi mai presus de fire. Voi fi lor dar cu adevărat doamnă, bine cheltuindu-le pe ele şi abătându-mă de la ispitele cele ce se nasc printr-însele. Le voi da spre îndestularea văduvelor şi săracilor şi ca într-o comoară le voi pune pe ele. Căci credincios este Domnul, Cel ce pe toate le primeşte în mâna Sa şi nu numai îndoit, ci însutit va răsplăti, cu adăugirea vieţii celei veşnice.

Deci să împărţim toate, ca pe toate să le primim întregi şi cu înmulţire însutită să le primim. Şi vânzându-le, să căutăm Crucea, căci împărţindu-le cu înlesnire, vom merge spre Hristos. Cele pământeşti cu pământul să le lăsăm, ca să vieţuim cu îngerii în ceruri. Să fugim de viaţa aceasta pierzătoare şi plină de necurăţie şi să poftim nevoinţele cele duhovniceşti şi viaţa cea nepieritoare. Să schimbăm cele vremelnice pe cele veşnice, să cinstim nunta cea nestricată, să petrecem întregi şi să păzim zidirea curată a Ziditorului, iar pecetea fecioriei să o închinăm neatinsă lui Hristos, ca atunci când va veni să afle grădina încuiată, izvorul pecetluit şi nicidecum tulburat. Acum când este târgul, să facem negustorie. Goana şi necazurile să-mi mijlocească slavă; tiranii şi muncile să-mi deschidă mângâierea raiului; iar rănile şi temniţele să mă ducă în cămara lui Hristos, pentru că nu numai ale bărbaţilor sunt răsplătirile, ci şi ale femeilor".

Acestea grăind întru sine, se ruga cu lacrimi, zicând: „Doamne, Iisuse Hristoase, lumina mea şi izvorul nemuririi, rădăcina curăţiei, Cel zămislit negrăit în pântecele fecioarei şi Care după naştere pe Maica Ta cea Preacurată ai păzit-o fără prihană, bunule Doamne, dă-mi ca să nu rămân afară de ceata feciorească, să nu fiu lipsită de cămara Ta. Rânduieşte-mă în numărul fecioarelor celor înţelepte şi

mă învredniceşte, ca cu făclie nestinsă să Te întâmpin pe Tine, ca fără prihană săvârşindu-mi nevoinţa, să fiu părtaşă slavei Tale".

Aşa rugându-se Sfânta Anisia, îndată a vândut toate, nu la preţul care se cuvenea şi nici precum e obiceiul a se face pe la târguri vânzările şi cumpărările, ci numai aşa zicea către negustori: „Vezi că lucrurile care se vând sunt ale săracilor şi ale scăpătaţilor; deci dă preţul cât este drept, ca împreună şi ţie să-ţi cumperi oarecare răsplătire, căci drept este Domnul şi dreptatea iubeşte şi răsplăteşte după dreptate".

Deci vânzându-şi toată bogăţia, preţul cel luat îl împărţea săracilor şi celor ce pătimeau prin legături, umblând prin toate temniţele şi nu numai dându-le cele de trebuinţă, ci mai vârtos slujindu-le cu mâinile sale acelora, care după primirea muncilor şi a rănilor, nu puteau ca să-şi slujească lor. Ba încă vindeca pe unii ca aceştia, ungându-i cu balsamuri, legându-le rănile şi mângâind pe cei mâhniţi, apoi şi pe bolnavii cei ce zăceau pe paturi îi cerceta şi din averea sa le ajuta lor. Umbla pe uliţe şi pe drumuri şi pe câţi afla prin gunoaie tăvălindu-se, săraci sau bolnavi, acelora cu mână îndurată le da mult ajutor şi uşurare. Şi grăia întru sine: „Să nu-mi fie mie a căuta dulceţi şi mângâieri întru bogăţii, care nici ca o picătură de apă nu se vor afla la ziua judecăţii".

Deci împărţindu-le toate până la banul cel de pe urmă şi nelăsându-şi ei nimic, s-a închis într-o casă şi lucra cu mâinile sale, câştigând hrana cea de nevoie trupului, prin osteneala sa şi întru sudoarea feţii sale mâncând pâine, ascultând astfel pe apostolul care grăieşte: *Cel ce nu lucrează să nu mănânce,* pentru că cuviincios lucru este a se hrăni din osteneala mâinilor sale. Şi se îndeletnicea în rugăciuni şi în posturi, vieţuind ca o fiinţă fără de trup, căci se deprinsese în asprime şi în nevoinţă, toate zilele petrecându-le în osteneli şi în citirea dumnezeieştilor cărţi, iar nopţile în citirea psalmilor şi în alte rugăciuni. În loc de pat avea pământul şi în loc de aşternuturi moi, o rogojină, iar în loc de învelitori calde, o zdreanţă proastă; şi dormea foarte puţin, căci grăia întru sine: „Nu fără primejdie este mie a dormi, când vrăjmaşul meu este cu trezvie".

Şi mai multe lacrimi vărsa decât bea apă, suspinările ei erau mai multe decât cuvintele cele grăite de dânsa, apoi atât era de cuprinsă de dragostea cea dumnezeiască, încât când îşi pleca genunchii la rugăciune, i se părea a cădea la picioarele Mântuitorului, sărutându-le şi ştergând cu părul capului ei praful de pe picioarele Domnului. Nişte cugete ca acestea năşteau într-însa izvoare de lacrimi, asemenea aceleia care a spălat cu lacrimi picioarele Stăpânului şi le-a

şters cu părul capului. Ea avea neîncetată dorinţă a se dezlega şi a vieţui cu Hristos. Se bătea în piept şi se ruga, zicând:

„Atotputernice Doamne, Dumnezeule, Părintele Unuia Născut Fiului Tău, Iisus Hristos, al Domnului Dumnezeului şi Mântuitorului nostru, Cela ce şezi pe scaunul slavei Tale, Căruia îţi slujesc mii de mii de arhangheli şi mii de mii de îngeri îţi stau înainte, supunându-se poruncii Tale: scaunele, domniile, începătoriile, stăpâniile, pe care Te laudă heruvimii şi Te măresc serafimii neîncetat cântând întreită cântare. Tu pe duhurile care nu se plecau Ţie le-ai cufundat în tartarul cel prea adânc şi pe balaurul care s-a lipsit de darul Tău, l-ai legat cu legături nedezlegate şi scaunul lui l-ai surpat la pământ şi de la slujba cea cerească l-ai izgonit, lipsindu-l de viaţa cea fericită, iar cu moartea cea cu defăimare a Crucii, ai surpat mândria aceluia.

Tu din sânurile Tale cele fără prihană ai trimis la noi pe Dumnezeu Cuvântul, Care era mai înainte de veci, pe Mântuitorul sufletelor noastre, Cel născut prin umbrirea Duhului Sfânt şi din Maria Fecioara, Care printr-Însul ai căutat oaia cea rătăcită, ai întărit pe cea neputincioasă şi ai vindecat pe cea zdrobită. Pe Tine Te chem, eu smerita şi păcătoasa roaba Ta, cu toată inima mea. Tu, Cel ce ştii gândurile fiecăruia, focul cel aruncat în lume de Unul Născut Fiul Tău l-ai aprins în inima mea şi scânteia credinţei, care este în mine, ai schimbat-o în făclia dragostei. Vino să mă mântuieşti pe mine, nevrednica roaba Ta, pentru că pe Tine Te doresc, pe Tine Te caut şi de Tine mă lipesc din toată inima mea.

Doamne Dumnezeule, Fiule, primeşte rugăciunea mea cea adusă Ţie, cu inimă zdrobită şi cu duh de smerenie. Nu mă trece cu vederea pe mine, pentru care, o, Iisuse Hristoase, ai fost pironit pe cruce şi lovit peste obraz; pentru care ai băut oţet cu fiere şi ai gustat moartea amară şi a treia zi ai înviat din morţi, Te-ai înălţat la cer şi şezi de-a dreapta Tatălui.

Nu mă ruşina, nici nu mă lepăda din numărul roabelor Tale, ci învredniceşte-mă ca o creştină a mă mântui prin semnul Sfintei Tale Cruci. Fă-mă părtaşă patimilor Tale, săvârşind în mine voia Ta, ca să fiu credincioasă a mă arăta feţei Tale. Tu mă păzeşte, pătrunde cu frica Ta trupul meu, căci de judecăţile Tale m-am temut. Închide ochii mei ca să nu vadă deşertăciunea, ci mai bine mă rog Ţie, deschide-i ca să cunosc minunile din legea Ta, căci spre Tine sunt aruncată din pântecele maicii mele. Tu eşti Domnul meu; tatăl meu şi maica mea m-au părăsit, iar Tu, Doamne, m-ai primit.

Îndreptează paşii mei ca să nu mă umplu de ruşine, eu roaba Ta; fă cu mine semn spre bine şi împlineşte cererea mea, pentru că

înaintea Ta este toată dorirea mea şi suspinul meu de la Tine nu s-a tăinuit. Iarăşi către Tine mă rog, Dumnezeule, Părinte, ajută-mi ca să nu se afle prihană în mine, roaba Ta, căci Ţie mă aduc punându-mă pe altarul mărturisirii şi al smereniei mele; deci să fiu primită ca o ardere de tot şi astfel să fie jertfa mea înaintea Ta. Învredniceşte-mă a urma Mielului Tău, Celui fără prihană, lui Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tine şi cu Duhul Sfânt, se cuvine slava, cinstea şi puterea în veci. Amin".

Astfel rugându-se, s-a sculat şi a însemnat tot trupul său cu semnul Crucii. Acestea văzând necuratul balaur, nu răbda viaţa ei cea îngerească şi cerească, căci acum o vedea petrecând cu duhul în cer şi cu toată inima dorind a pătimi pentru Hristos şi scrâşnea asupra ei cu dinţii săi, ispitindu-se a clăti şi răsturna casa ei. Dar văzând-o de pretutindeni îngrădită cu semnul Crucii, fugea fiind izgonit cu bătăi nevăzute. Însă aducea uneori sfintei lenevire, iar ea cu neîncetata rugăciune, ca cu un zid îngrădindu-se, îndată risipea vicleşugul lui. De aceea se mâhnea duşmanul adevărului şi zicea:

„Vai mie, ticălosul! Eu pe îngeri din cer i-am tras împreună cu mine şi uriaşi am supus, iar acum de tineri şi de fecioare mă fac de ruşine, pentru că pe moarte ca pe viaţă o iubesc şi printr-însa încununându-se, aleargă la cer şi apoi îmi lasă lumea nelocuită. Pe mine mă mângâia sângele mucenicilor celor omorâţi, dar credinţa şi nevoinţele lor, mărturisirea care o fac au schimbat cetăţi întregi şi neamuri. Lăcaşurile mele se risipesc, se răstoarnă jertfele, popii mei s-au trândăvit – ei, care mai înainte se înveseleau – şi se înfige Crucea pretutindeni, spre pierderea mea. De acum cade împărăţia mea, pentru că cei care sunt în munci veseli şi în morminte înfricoşaţi, mă ard, mă bat, mă izgonesc de pretutindeni; iar ceea ce era de mine aflat asupra lor, aceea s-a aflat spre mai marea mea nevoie. Dar ştiu ce voi face, căci am aflat o măiestrie asupra lor".

Şi îndată vrăjmaşul a aflat un meşteşug într-acest chip: Vrând zavistnicul să îngroape în ţărâna uitării slava sfinţilor mucenici, ca să nu-şi mai aducă de dânşii aminte neamul cel mai de pe urmă, a făcut să rămână pomenirea lor fără ştire şi fără scrisoare. Deci a rânduit ca fără judecată şi fără ispitire să fie omorâţi creştinii nu de împărat şi de ighemoni, ci de poporul cel mai prost şi mai defăimat, neprincepând înrăutăţitul, că lui Dumnezeu îi place mai mult bunăvoirea decât cuvintele.

Deci Maximian, prin învăţătura diavolească, singur omorând mulţime de creştini, s-a arătat ca şi cum ar fi slăbit, săturându-se de sângele cel nevinovat, ca o fiară care mănâncă mult şi se satură, apoi

nu voieşte să mănânce mai mult; atunci ca şi cum ar fi blândă, nu bagă de seamă fiinţele care trec pe lângă ea. Aşa şi tiranul acesta prea necurat, urându-i-se a mai omorî singur, a început a arăta blândeţe prefăcută, şi zicea: „Nu sunt vrednici creştinii ca să fie omorâţi înaintea ochilor împărăteşti, căci ce trebuinţă este a-i ispiti pe dânşii, iar cuvintele şi faptele lor a le scrie? Că acestea din neam în neam se vor citi şi se vor povesti de acei care vor fi vătămaţi cu aceeaşi credinţă creştină şi se va face pomenirea lor în veac. Pentru ce să nu poruncesc ca să fie înjunghiaţi ca nişte dobitoace, fără ispitire şi fără scrisoare, pentru ca moartea lor să fie neştiută, iar pomenirea lor să piară în tăcere".

Astfel, necuratul împărat sfătuindu-se, îndată a dat poruncă pretutindeni, ca oricine poate, să omoare pe tot creştinul, fără de frică, netemându-se pentru acea ucidere de vreo judecată sau pedeapsă. Deci, se omorau creştinii pretutindeni, fără număr, în toate zilele şi în tot ceasul, peste tot locul, în toate cetăţile, pe uliţe şi drumuri, prin case şi prin târguri. Deci fiecare cum întâlnea pe cineva şi cunoştea că este creştin, îndată fără să zică ceva îl lovea cu orice s-ar fi întâmplat: sau cu cuţit îl înjunghia, sau cu sabia îl tăia, sau cu orice altă unealtă, sau cu piatră, sau cu lemn şi îi omorau ca pe nişte fiare sau dobitoace, încât se împlinea Scriptura: *Că pentru Tine ne omoară toată ziua; socotitu-ne-am ca nişte oi de junghiere.*

În acea vreme a obişnuitei ucideri, Sfânta fecioară Anisia, arzând cu inima ca să moară pentru Hristos, fiind mişcată de duh, a ieşit din casa sa, voind să meargă la biserica Domnului. Şi intrând pe poarta ce se numea a Casantrionei, se auzea gâlceavă în popor, căci se prăznuia de păgâni în acea zi praznicul soarelui, cu aducere de jertfe necurate. Şi iată unul din ostaşii împărăteşti venea asupra ei. Acela văzând-o pe frumoasa fecioară Anisia, şi pornindu-se de obiceiul cel fără de rânduială, iar mai vârtos îndemnat fiind de diavolul, a oprit-o, zicând: „Stai, fecioară, spune-mi unde mergi?" Iar ea, văzându-l fără rânduială şi fără ruşine şi socotindu-l a fi ispită a vrăjmaşului, s-a însemnat cu semnul Sfintei Cruci înaintea ochilor lui. Iar acela ca o fiară, căci cu adevărat era mai cumplit decât fiara, neruşinându-se de tăcerea cu multă înţelepciune a fecioarei şi socotindu-se pe sine a fi ocărât şi trecut cu vederea, a prins-o ca un lup pe oaie şi cu glas cumplit o întreba: „Cine eşti şi de unde vii?"

Iar mieluşeaua lui Hristos, voind să scape din mâinile lui şi din căutarea cea fără de rânduială, cu răspunsuri blânde se silea a se izbăvi de dânsul, zicând: „Sunt roaba lui Hristos şi merg la biserică". Acela fără de ruşine, îndemnându-l diavolul care era într-însul, a zis:

„Nu te voi lăsa să te duci acolo, ci te voi duce la jertfele zeilor noştri, căci pe soare îl cinstim astăzi". Aceasta zicând, i-a luat cu sila acoperământul de pe capul ei, vrând să-i descopere bine faţa. Iar ea, împotrivindu-se cu bărbăţie şi nelăsând ca să descopere faţa ei, a scuipat în faţa lui, zicând: „Să te certe pe tine Iisus Hristos al meu, diavole". Atunci el, umplându-se de iuţime şi numele lui Hristos nerăbdând a-l auzi, a scos sabia pe care o purta, cu care a lovit-o în coastă şi a străpuns-o. Iar sfânta fecioară, îndată căzând la pământ, cu vărsarea sângelui ei şi-a dat şi sfântul său suflet în mâinile lui Hristos, Dumnezeul său, pe Care îl iubea şi dorea cu osârdie să moară pentru El, în toate zilele vieţii sale.

Poporul care o vedea moartă, trecea pe alăturea şi plângea, pe de-o parte pentru jertfa tinereţilor ei şi pentru cumplita moarte, iar pe de alta cârtea asupra poruncii împărăteşti fără de Dumnezeu, că a făcut judecată nedreaptă, ca să piardă pe poporul cel nevinovat. Iar cinstitele ei moaşte, luându-le creştinii şi îngrijindu-le cu cinste, le-au îngropat ca la două stadii de poarta ce se numea a Casantrionei, pe partea stângă a drumului de obşte, unde mai pe urmă au zidit o biserică peste dânsa. Acestea s-au făcut stăpânind Maximian, iar peste noi împărăţind întru nesfârşiţii veci Iisus Hristos, Domnul nostru, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, I se cuvine cinstea şi slava în veci. Amin.

LUNA DECEMBRIE

ZIUA A TREIZECI ŞI UNA

CUVIOASA MAICA NOASTRĂ MELANIA ROMANA[1]

Nu se făleşte Roma, cetatea cea mare, cea prea strălucită şi mult vitează, nici se înalţă şi se cinsteşte atâta pentru frumuseţea locului, pentru biruinţele ei, pentru vechimea ei şi pentru alte covârşiri, cât se slăveşte după vrednicie şi se împodobeşte după cuviinţă pentru sfinţii robi ai Stăpânului Hristos, cuvioşii şi mucenicii care cu fapte bune au petrecut şi s-au luptat bărbăteşte cu vrăjmaşul şi au defăimat dezmierdările trupeşti şi toată desfătarea, făcându-se celor mai de pe urmă pildă de petrecere îmbunătăţită. Chiar şi femeile, care sunt firi neputincioase, au săvârşit de-a pururea pomenitele nevoinţe vitejeşti şi strălucite biruinţe.

Dintre acestea una este şi Sfânta Melania, care a odrăslit din părinţi creştini dreptcredincioşi şi a fost nepoata Sfintei Melania, aceea ce se zicea bătrână, care a cercetat în muntele Nitriei pe mulţi sfinţi părinţi şi multora a slujit din averea sa, şi în sfânta cetate a Ierusalimului, sârguindu-se treizeci şi şapte de ani, ca Avraam, cu iubirea de străini, o, cât de mulţi creştini a odihnit, dintre cei care veneau de la răsărit şi de la apus, de la miază-noapte şi de la miazăzi! Bisericilor şi mănăstirilor ea le-a făcut mult bine, pe monahi şi monahii i-a îndestulat cu toate cele de trebuinţă, şi închisorile şi temniţele erau pline de facerile ei de bine. Iar în Roma, patria sa, la multe femei şi bărbaţi a fost pricinuitoare de mântuire, povăţuindu-i cu sfatul cel folositor spre calea ce duce la viaţa veşnică.

A unei femei ca aceea, plăcută lui Dumnezeu, era nepoată această Cuvioasă Melania, născută din fiul ei în Roma cea veche,

[1] După Metafrast şi după alţii.

fiind de neam bun şi prealuminat, căci şi moşul şi tatăl ei erau din cei mai de frunte şi bogaţi romani.

Melania, ajungând la vârsta potrivită pentru căsătorie, dorea să-şi păstreze fecioria şi pentru aceasta de multe ori supăra pe părinţii ei cu prea multe rugăciuni. Dar de vreme ce ei nu mai aveau alt fiu, ci numai pe ea, şi nu aveau pe cine să lase moştenitori ai bogăţiei lor, de aceea, fără voia ei, la paisprezece ani de la naşterea sa, au însoţit-o cu un bărbat, deopotrivă ei cu slava neamului celui bun, cu numele Apelian, care avea şaptesprezece ani de la naştere.

Şi săvârşindu-se nunta şi vieţuind ei în însoţire cinstită, Melania nu şi-a schimbat gândul, ca măcar dacă nu poate să-şi păzească fecioria, cel puţin să trăiască în curăţie. De aceea ruga pe bărbatul său în tot chipul pentru păzirea curăţiei, adeseori sfătuindu-l, şi cu lacrimi zicând: „O, cât de fericiţi am fi fost de am fi vieţuit împreună întru curăţie din tinereţile noastre, slujind lui Dumnezeu fără amestecare trupească, de care lucru am dorit totdeauna şi doresc, şi am fi fost unul altuia pricinuitori de viaţă mai frumoasă şi mai cu plăcere de Dumnezeu. Deci de voieşti să te nevoieşti împreună cu mine în înfrânare, te voi socoti domn şi stăpân al vieţii mele. Dar dacă aceasta ţi se pare anevoios, ca unul ce eşti tânăr, iată pun la picioarele tale toată bogăţia mea, robii şi roabele, vistieriile (aurul şi argintul) şi averea cea fără de număr; ia toate lucrurile mele, dar lasă-mi trupul, pentru ca să-l înfăţişez fără prihană împreună cu sufletul în ziua aceea înfricoşătoare; căci astfel îmi voi împlini dorirea mea după Dumnezeul meu, făcându-mă moştenitoarea râvnei bunicii mele, al cărei nume îl port".

Iar el nici n-o oprea cu totul de la acest gând al ei şi nici nu se învoia desăvârşit să o libereze, ci zicea către dânsa cu dragoste: „Nu este cu putinţă a fi acum aceasta, până ce nu vom dobândi doi copii moştenitori ai averilor pe care le avem. Pentru că nici eu nu mă voi lăsa de scopul tău cel bun, căci este cu necuviinţă bărbatului a fi întrecut de femeie, în dorinţa cea dumnezeiască şi în fapta cea bună. Deci să aşteptăm până când va da Dumnezeu rod însoţirii noastre şi atunci vom alege viaţa în chipul pe care-l vei voi".

Deci Melania s-a învoit cu sfatul bărbatului, şi cu voia Celui Bun li s-a născut o fiică, pe care de îndată au închinat-o spre feciorie lui Dumnezeu, plătind datoria cea pentru sine; că ceea ce singură pentru sine ea n-a putut păzi, fiind dată fără de voie însoţirii, aceea dorea să fie păzită de fiica ei. Apoi şi spre altă viaţă mai înaltă pregătindu-se, a început mai mult a se deprinde cu înfrânarea şi omorârea trupului, postind şi lepădându-se de toată plăcerea trupească; iar

haine frumoase şi podoabe femeieşti de mult preţ nu voia să poarte şi la baie nu se ducea. Şi dacă uneori, după obicei, era trimisă de părinţii ei sau de bărbatul său la baie, ea se ducea, chiar nevrând, iar acolo nedezgolindu-şi trupul, îşi spăla numai faţa şi, ştergându-se cu hainele ei, ieşea; iar roabelor le dădea daruri, poruncindu-le să nu spună nimănui despre aceasta. Astfel fericita avea întotdeauna în faţa ochilor ei frica de Dumnezeu.

Apoi îi amintea bărbatului său făgăduinţa lui, rugându-l de nenumărate ori să se păstreze curat la trup: „Iată acum avem moştenitor al averilor noastre. Deci să petrecem de acum singuri, precum mi-ai făgăduit". Însă el nu se învoia.

Şi Melania, văzând pe soţul ei neînduplecat, a cugetat să fugă pe ascuns într-o latură neştiută, lăsând tată, maică, bărbat, fiică şi toate bogăţiile, fiind foarte aprinsă de dorirea dumnezeiască şi de dragostea vieţii curate. Şi ar fi făcut aceasta, de nu ar fi fost oprită de sfatul unor oameni cu bună cuviinţă, care îi spuneau aceste cuvinte apostoleşti: *Celor ce s-au însurat, le poruncesc nu eu, ci Domnul, ca femeia să nu se despartă de bărbat,* şi iarăşi: *De unde ştii, femeie, că nu-ţi vei mântui bărbatul?* Deci oprindu-se cu nădejdea mântuirii bărbatului, s-a lăsat de acest gând.

Atunci a început să poarte pe trupul său în taină, sub veşmintele ei de mătase, o cămaşă aspră de lână, afară de vremea când ştia că are să fie văzută de bărbatul său. Iar mătuşa ei, aflând lucrul acesta, rădea de acea haină de păr, rugând-o să nu mai poarte cu nesăbuinţă o astfel de haină; dar ea, foarte întristându-se că n-a putut ascunde lucrul, a rugat-o mult să nu spună nimănui.

După o vreme iar a zămislit în pântece şi se apropia să nască. Şi sosind pomenirea Sfântului Mucenic Lavrentie, a petrecut toată noaptea fără somn, în plecarea genunchilor şi în citirea de psalmi, în paraclisul ei, nevoindu-se a covârşi durerea cea firească dinaintea naşterii. Şi făcându-se ziuă, a plecat la biserica mucenicului, unde s-a rugat cu multe lacrimi lui Dumnezeu, ca, slobozindu-se de lume, să-şi petreacă restul vieţii în viaţa monahicească. Şi i se înmulţeau durerile naşterii, iar ea petrecea încă plecându-şi genunchii la rugăciune. Apoi din osteneala rugăciunii de toată noaptea şi din durerea cea firească a slăbit şi cu greu a născut un prunc de parte bărbătească, pe care botezându-l, îndată s-a dus din lumea aceasta către patria cerească.

După această naştere, fericita Melania a fost cuprinsă de dureri mai grele, încât se primejduia de moarte. Iar bărbatul ei stând înaintea patului, suferea mult pentru dânsa, şi cuprins de jale, alergând la

biserică, a căzut înaintea lui Dumnezeu cu multă tânguire, şi cu lacrimi a strigat către Domnul pentru viaţa iubitei sale soţii. Iar Melania, având vreme cu bun prilej ca să aducă pe bărbat la scopul său, a trimis la dânsul, fiind el încă în biserică, zicând: „Dacă vrei să mai trăiesc, să dai cuvânt înaintea lui Dumnezeu că de acum înainte nu te vei mai atinge de mine şi vom vieţui în curăţie, apoi vei vedea puterea lui Hristos".

Iar el, temându-se foarte că nu o va mai vedea trăind în trup, cu bucurie s-a supus voii ei şi a făcut făgăduinţă în biserică înaintea lui Dumnezeu, ca după aceea să petreacă împreună cu dânsa în neamestecare trupească. Şi întorcându-se slujitorul şi spunând acea veste Melaniei, îndată s-a bucurat cu duhul şi a început a-i fi mai uşor; pentru că durerea trupească s-a depărtat prin bucuria duhovnicească, şi dreapta Celui Preaînalt ducea scopul dorinţei sale la bun sfârşit.

Şi sculându-se Melania din patul durerii, nu după multă vreme, i-a murit şi fiica, odrasla cea frumoasă a fecioriei, cea făgăduită lui Dumnezeu. Iar moartea aceleia mai mult a deşteptat pe Apelian către păzirea curăţiei, iar mai vârtos când îi grăia Melania aceasta: „Vezi că Însuşi Dumnezeu ne cheamă spre viaţă curată, pentru că de ar fi privit bine unirea noastră trupească, apoi nu ar fi luat pe fiii noştri". Şi astfel Apelian şi Melania, după însoţirea cea trupească a firii, au zămislit viaţa cea duhovnicească, mai presus de fire, petrecând în post şi rugăciuni, în osteneli şi în omorârea trupului, unul pe altul îndemnându-se spre fapta bună. Apoi s-au sfătuit ca toate averile lor să le dăruiască lui Hristos, prin mâinile săracilor, iar ei cu totul să se lepede de lume şi să se facă monahi.

Dar auzind părinţii Melaniei hotărârea lor, îi opreau. De care lucru Apelian şi Melania foarte mâhnindu-se, într-o noapte sfătuindu-se între dânşii cum ar putea să se izbăvească de cursele lumii cele cu multe împletituri, deodată i-a cercetat de sus un dar dumnezeiesc, căci au simţit mare şi bună miresmă venind din cer, pe care nu era cu putinţă nici cu mintea a o ajunge, nici cu limba a o spune, şi s-au umplut de acea mângâiere duhovnicească, încât au uitat toată mâhnirea lor. De aici au fost cuprinşi de mai mare dorinţă pentru bunătăţile cele cereşti şi au sporit cu îndrăzneală râvna împotriva sfaturilor vrăjmaşului, iar lumea şi cu toate cele ale ei, li s-au făcut lor urâte. Atunci au vrut să lase toate şi să fugă din cetate pe ascuns, ca să se facă monahi.

Iar pronia lui Dumnezeu le-a rânduit altfel de cale pentru lucrul cel dorit, căci peste puţină vreme tatăl Melaniei a căzut bolnav, şi simţindu-şi aproape sfârşitul, i-a chemat la el şi le-a spus: „Iertaţi-mă,

copiilor, căci din multă neştiinţă am căzut în păcat mare; şi temându-mă de clevetirile oamenilor muritori, v-am mâhnit, împiedicând făgăduinţa voastră cerească. Dar iată, acum eu mă duc la Domnul, iar voi, având de acum putere asupra voastră înşivă, faceţi după dorinţa voastră cea după Dumnezeu, aşa cum aţi ales. Faceţi-L numai milostiv faţă de mine pe Stăpânul, Atoţiitorul". Deci după adormirea lui în Domnul, s-au liberat Apelian şi Melania pentru a-şi arăta sârguinţele lor.

Dar de vreme ce aveau mulţime de bogăţii, pe care făgăduiseră a le dărui lui Hristos, nu îndată s-au despărţit de lume şi de patrie, ci şi-au ales lor petrecere lângă cetatea Romei, într-un sat oarecare al lor, până ce vor împărţi toate săracilor, vieţuind precum începuseră, şi păzind curăţia cu osârdie. Şi petrecând acolo, se învăţau să lucreze virtuţile, ştiind bine că e cu neputinţă ca să aducă lui Dumnezeu o închinare curată, dacă nu se înstrăinează de tulburările vieţii.

Iar când această fericită doime şi-a ales acest fel de viaţă străină şi plăcută lui Dumnezeu, Apelian începea a fi de douăzeci şi patru de ani, iar Melania împlinea douăzeci. Şi cu adevărat mare minune era, că, aflându-se într-acea vârstă, în care tinereţile ard ca în cuptorul Babilonului, cu focul patimilor trupeşti, această sfântă doime avându-şi viaţa împreună mai presus de fire, petrecea ca tinerii nearşi în cuptor. Şi aceasta se săvârşea prin voinţa fericitei Melania, căci aceasta, ca o înţeleaptă roabă a Domnului, şi pe sine se păzea cu dinadinsul şi pe bărbat îl ţinea în deşteptare, încât ea se făcuse bărbatului ei învăţătoare, povăţuitoare şi pe calea Domnului înainte conducătoare.

Deci ducând o viaţă ca aceasta minunată, îşi vindeau averile şi le împărţeau fără cruţare celor ce le trebuiau, iar pe robii care voiau să fie liberi, îi eliberau. Iar diavolul, urâtorul de fapte plăcute lui Hristos, s-a pornit asupra lor cu răutate şi a îndemnat pe un frate al lui Apelian, cu numele Sever, să răzvrătească pe unii din robii lor, care spuneau: „Nu ne vom lăsa vânduţi. Iar dacă vom fi siliţi, atunci să ne cumpere Sever, fratele tău, şi el să fie stăpânul nostru". Apoi acesta, întru nimic socotindu-i, le răpea averile, şi văzând că nu i se împotrivesc lui şi nu ţin seamă de averile cele luate, a început şi mai mult a se întinde, făcându-se stăpân peste toate. Iar ei întru nerăutate răbdau, încredinţându-se lui Dumnezeu şi numai de aceasta le era mâhnire, că cele dăruite lui Hristos intră în mâinile omului zavistnic şi apoi mai puţin se dă la săraci, fiind jefuită partea celor lipsiţi.

Iar Domnul, Cel ce apără pe robii Săi şi-i scoate de la cei ce îi asupresc, a luminat pe binecredincioasa împărătească Verina. Căci aceasta auzind despre viaţa lor cea plăcută lui Dumnezeu, avea mare

dorinţă să-i vadă, şi de aceea de multe ori a trimis către Melania rugăciune să vină la palat să se întâlnească cu dânsa; dar Melania, lepădând cu totul slava lumii, n-a voit să meargă.

Apoi, ca să nu se arate măreaţă că nu primeşte să se întâlnească cu împăratul, Melania a luat pe Apelian şi s-au dus amândoi. Şi potrivit obiceiului senatorilor romani, ea trebuia să aibă atunci când mergea în palatele împărăteşti capul descoperit. Însă ea, defăimând legea cea politicească şi păzind porunca fericitului Apostol Pavel fără nici o schimbare, nici capul nu şi-a descoperit, nici haina cea săracă cu care era îmbrăcată nu şi-a schimbat; ci aşa fiind îmbrăcată a mers la casele împărăteşti, zicând: „Nu-mi voi schimba hainele, căci este scris: *Haina eu mi-am dezbrăcat, cum s-o îmbrac eu iar?*, nici nu-mi voi descoperi capul, pentru Apostolul, care spune: *Nu se cuvine ca femeia să se roage cu capul descoperit*, nici chiar dacă-mi voi pierde toate lucrurile mele; căci este mai bine pentru mine să nu las să treacă nici o cirtă din cele scrise şi să nu calc în picioare conştiinţa mea după Dumnezeu, decât să câştig lumea întreagă". Căci veşmintele ei erau ca o haină a mântuirii şi socotea că toate cele ale vieţii ei erau o rugăciune; de aceea nu suferea să-şi descopere capul nici măcar pentru puţină vreme, ca nu cumva să-i întristeze pe îngerii ce se aflau împreună cu ea.

Şi mergând cu Apelian acolo unde şedea împărăteasa, s-au închinat ei după cum se cuvenea. Iar împărăteasa, văzând atâta smerenie, s-a sculat din scaunul său pentru evlavie şi i-a chemat lângă ea şi a aşezat-o pe Melania pe tronul ei de aur. Apoi i-a cinstit foarte mult şi se mira de îmbrăcămintea lor cea simplă şi de atâta smerenie. Şi fiind lăudată de împărătească, slujitoarea Domnului cu adevărat nu s-a înălţat întru sine de la aceste laude, ci pe cât mai mult era slăvită de împărătească, pe atât mai mult se smerea pe sine însăşi, plinind cuvântul proorocului care zice: *Toată slava omului e ca floarea câmpului*.

Apoi îmbrăţişând-o împărăteasa Verina pe Melania şi sărutându-i ochii, i-a zis: „Fericită eşti tu că ţi-ai ales o viaţă ca aceasta", şi le-a făgăduit că se va răzbuna pe Sever îndată. Iar ei au rugat-o ca să nu facă răzbunare, ci numai să-l sfătuiască a nu le mai fi vrăjmaş, căci ziceau: „Mai bine este să fim asupriţi, decât să asuprim pe cineva, pentru că celui lovit peste obraz, i se porunceşte în dumnezeiasca Scriptură să întoarcă şi celălalt obraz. Deci mulţumim ţie, o, stăpână, pentru apărarea cea cu milostivire, dar răzbunare asupra lui Sever nu vrem, ci mai bine vrem ca să nu pătimească ceva pentru noi, căci destul este nouă de va înceta de acum a mai face rău şi a mai lua cele ce sunt, nu ale noastre, ci ale lui Hristos şi ale robilor Lui, ale săracilor, ale văduvelor şi ale scăpătaţilor".

Apoi au rugat pe împărătească ca să-i lase liberi şi fără împiedicare a-şi vinde averile cele mai mari, adică cetăţi, sate, nu numai în Italia şi în ţinutul Romei, ci şi în Sicilia, în Spania, în Galia şi în Britania. Că atâta bogăţie moştenise de la părinţii Melaniei, încât după împărat nu mai era nimeni mai bogat ca dânşii. Şi pe toate acestea au început să le împartă cu râvnă. Căci zicea Sfânta Melania fericitului ei soţ: „Prea grea este pentru noi povara vieţii şi nu suntem în stare, fiind în mijlocul acestora, să purtăm jugul cel uşor al lui Hristos. Să ne dezbrăcăm deci cât mai grabnic de averile noastre, ca să câştigăm pe Hristos". Şi s-a dat lui Apelian şi Melaniei această voie, ca fără piedici să-şi vândă averile lor, care erau pretutindeni, precum vor voi. Atunci a vrut Melania să dea surorii împăratului unele daruri de mult preţ, dar aceea n-a vrut să primească nimic, socotind că a primi ceva din lucrurile cele dăruite lui Hristos este ca şi a fura din cele sfinte. După aceea i-a liberat din palatul împărătesc, întru a lor petrecere, cu multă cinstire.

Şi de aici se vede că bogăţia pe care Dumnezeu le-o dăruise era foarte mare, că nimeni nu putea să cumpere casele pe care le aveau în Roma, cu preţul care s-ar fi cuvenit. Iar mai pe urmă arzându-se de barbari, cu mai mic preţ s-au vândut, iar preţul s-a dat la săraci. Cu neîndoire este a zice că această cinstită doime, mai mare voire au arătat către Dumnezeu decât Iov, pentru că acela fără voie pierzându-şi bogăţia sa, mulţumea lui Dumnezeu, iar aceştia de bunăvoie s-au lipsit de bogăţii şi au ajutat săracilor.

Iar la început viaţa aceasta li se părea plină de necazuri şi nu atât de lesnicioasă, dar mai pe urmă s-a arătat uşoară şi plină de mireasmă duhovnicească, pentru că *jugul lui Hristos este bun şi sarcina Sa uşoară*. Pentru aceasta au avut şi o încredinţare de la Dumnezeu, căci într-o noapte au adormit foarte întristaţi şi s-au văzut pe amândoi trecând printr-o crăpătură foarte îngustă dintr-un zid şi foarte chinuindu-se în acea strâmtorare, încât nu le rămânea decât să-şi dea sufletele. Dar după ce au trecut cu multă osteneală de durerea aceea, şi-au găsit multă şi mare uşurare sufletească şi bucurie negrăită. Aceasta le-a arătat-o Dumnezeu, mângâind puţinătatea sufletului lor, ca să îndrăznească pentru odihna viitoare, ce avea să urmeze acestei multe osteneli.

Iar diavolul se sârguia să-i împiedice prin iubirea de aur, căci odată, aducându-se în casa lor mulţime de aur de la satele ce se vânduseră, a făcut să li se pară că toată casa strălucea de mulţimea aurului; şi aducându-le şi oarecare dragoste de aur, vrăjmaşul le grăia în gând: „Ce este această Împărăţie a cerurilor, care se câştigă cu

atâţia bani?" Însă Melania simţind pe balaurul, îndată i-a zdrobit capul lui, socotind aurul ca nişte tină şi fără cruţare împărţindu-l la săraci.

Odată spunea fericita despre dânsa aceasta: „Aveam o moşie şi într-însa un palat foarte frumos, la loc înalt, care covârşea toate satele noastre. De o parte era marea, pe care de sus se vedea plutirea corăbiilor şi vânarea peştilor, iar de cealaltă parte, copaci înalţi, câmpii verzi, pometuri şi grădini minunate. Acolo era baie foarte frumos făcută, acolo cântări de felurite păsări, acolo fiare de tot neamul, închise în cuştile lor, precum şi vânaturi multe. Şi-mi punea vrăjmaşul în gând ca să poftesc satul acela şi să nu-l vând pentru atâta frumuseţe a lui – amintindu-mi şi de venitul mare al acelui ţinut, căci palatul era înconjurat de şaizeci şi două de sate –, şi să-l opresc pentru petrecerea mea. Dar cu darul lui Dumnezeu, cunoscând vicleşugul diavolului şi întorcându-mi mintea spre sălaşurile raiului, i-am spus: «Nu mă vei împiedica prin aceasta în drumul meu, diavole. Căci ce sunt toate acestea, care astăzi sunt şi mâine vor fi stricate de barbari, sau de ploi, sau de timp, sau de altă împrejurare, faţă de comorile veşnice, care sunt aşa pururea şi rămân în veacuri nesfârşite, şi care se cumpără cu preţul acestor bunuri stricăcioase?» Şi astfel îndată am vândut ţinutul acela şi preţul l-am dat Hristosului meu". Iar vrăjmaşul, cunoscând că nu are nici o putere luptând împotriva ei, ci, mai degrabă, fiind biruit de ea, îi va da cununi prisositoare, ruşinându-se, n-a mai îndrăznit s-o tulbure.

Deci din averile ce aveau în Italia, ca nişte râuri mari curgeau îndurările lor prin toată lumea, până la marginile pământului. Pentru că trimiteau multă milostenie prin toată lumea, în Mesopotamia, Fenicia, Siria, Egipt, Palestina, tuturor bisericilor şi mănăstirilor de bărbaţi şi de femei, în casele cele primitoare de străini, la bolniţe, săraci, văduve şi la cei ce erau prin închisori, prin temniţe şi pentru răscumpărarea celor ce erau în robie, încât se umpleau Răsăritul şi Apusul din mâinile lor, cele cu îndurare.

Apoi se grăieşte despre dânşii şi aceasta, că au cumpărat oareunde ostroave întregi la locuri paşnice, dăruindu-le unor bărbaţi sfinţi; de asemenea cumpărând sihăstrii de monahi şi de fecioare, le dădeau în dar celor ce vieţuiau într-însele, dăruind fiecărui loc aur din destul. Iar sfintele biserici pretutindeni le împodobeau cu aur şi argint, cu veşminte preoţeşti cusute cu fir şi cu toate felurile de bogăţii. Apoi Melania mai lăsând în Italia foarte puţine averi nevândute şi luând-o împreună cu dânsa şi pe Albina, maica ei, s-au suit în corabie şi au plecat spre Sicilia; pe de o parte ca să-şi vândă

averile ce le aveau acolo, iar pe de alta, ca să cerceteze pe fericitul episcop Paulin, părintele său cel duhovnicesc.

Iar după plecarea lor din Roma, peste puţin timp năvălind barbarii, toate cele ce erau împrejurul cetăţii şi în tot pământul Italiei au fost pustiite cu foc şi sabie; şi toţi au slăvit pe Stăpânul a toate, spunând: „Fericiţi cei ce au ajuns să-şi vândă averile înainte de venirea barbarilor". Deci bine au făcut sfinţii, Dumnezeu aşa rânduind, că au vândut averile mai înainte de acea vreme. Căci ceea ce era să se piardă în zadar, fără nici o răsplătire de la Dumnezeu, aceea s-a făcut lor spre plată însutită, întru viaţa cea veşnică, şi încă şi-au păzit întreagă vremelnica lor sănătate, ieşind din Italia, ca Lot din Sodoma, mai înainte de acea cumplită năvălire şi prădare de barbari.

Deci mergând spre Sicilia şi mângâindu-se şi de vederea Sfântului Paulin, apoi bine rânduind averea ce aveau acolo, au plecat către Libia şi Cartagina; şi mergând ei pe mare, s-a ridicat un vifor cumplit şi învăluire mare, care ţinu multe zile, încât şi apa de băut se sfârşise în corabie, iar corăbierii şi mulţime de slugi răbdau de sete. Deci cunoscând Melania că scopul călătoriei lor în Libia nu este după voia lui Dumnezeu, a poruncit ca să întoarcă velele după vânt, punându-şi nădejdea în Dumnezeu, ca, unde va voi El, acolo să se îndrepte corabia.

Şi aşa fiind duşi cu vânt grabnic, au sosit pe o insulă, pe care o robiseră barbarii cu puţin mai înainte de venirea lor, năvălind fără de veste. Şi ducând cu dânşii o mulţime de bărbaţi, femei şi copii, barbarii au trimis la locuitorii din acea insulă care mai rămăseseră, vestindu-i ca degrabă, dacă voiesc, să-şi răscumpere robii; iar de nu, pe toţi cei robiţi îi vor tăia cu sabia. Şi s-a pricinuit poporului aceluia plângere îndoită, pe de o parte că atâtea suflete ale rudeniilor lor erau duse în robie, iar pe de alta că acolo au să moară de sabie şi nu este nici o nădejde de izbăvire; pentru că puţini aveau cu ce să-i răscumpere pe ai lor, fiind săraci. Deci auzind episcopul acelei insule despre venirea la dânşii a corabiei de la Roma, a venit ca să ceară milostenie pentru răscumpărarea robilor. Şi a dobândit mai mult decât nădăjduia, pentru că Melania cu bărbatul său milostivindu-se spre dânşii, le-au răscumpărat robii şi le-au dăruit aur şi din hrana pe care o aveau, şi i-au scăpat pe aceia şi de foame şi din necaz.

Apoi plecând din ostrovul acela cu vânt lin care le sufla întrajutor, degrabă au ajuns în Cartagina. Acolo ieşind din corabie, săvârşeau lucrul cel obişnuit al milosteniei, bine făcând bisericilor, mănăstirilor şi săracilor şi bucurând pe cei bolnavi. Iar cetatea în care au petrecut vreme îndelungată se numea Tagasta, o cetate mică şi

foarte sărmană. În aceasta era episcop Alipie, bărbat bun şi dascăl îndemânatic spre a-i învăţa pe cei ce-l ascultau. Pe acesta iubindu-l ei foarte mult, i-au împodobit biserica cu multe podoabe şi multe sate au cumpărat pentru acea biserică. Au zidit acolo şi două mănăstiri mari, una bărbătească pentru optzeci de monahi, şi una femeiască pentru o sută treizeci de monahii, dându-le averi din destul şi tot felul de lucruri de trebuinţă.

Văzându-se uşurată puţin de povara banilor, sub îndrumarea părintelui său duhovnicesc, episcopul Alipie, a început o viaţă liniştită, duhovnicească, încă nefiind monahie. Până acum urmase Martei, iar acum începea să urmeze Mariei, care a fost lăudată în Evanghelie. Şi astfel a început a se deprinde la mai multă postire şi înfrânare, căci la început mânca o dată în zi, după apusul soarelui, hrană puţină şi vârtoasă şi uscată. După aceea, în a doua zi gustând, apoi în a treia, apoi şi toată săptămâna o petrecea fără hrană, afară de sâmbăta şi Duminica, când gusta puţină pâine murdară, şi râvnea să întreacă pe toţi în nevoinţă. Şi postea astfel începând de la sfânta Cincizecime şi până la Paşti, fără a gusta untdelemn deloc, iar vin nu a folosit niciodată, nici chiar fiind în lume, pentru că aşa erau crescuţi copiii senatorilor din Roma.

Şi după ce s-a nevoit mulţi ani în acest chip, a început să postească şi în sfântul praznic al Învierii lui Hristos. Şi foarte întristându-se fericita sa mamă, i-a spus unele ca acestea: „Nu este drept ca un creştin să postească în ziua Învierii Domnului, ci să se desfăteze de hrana trupească, precum şi de cea duhovnicească". Şi numai spunând acestea, a făcut-o să guste untdelemn măcar în cele trei zile ale praznicului, după care fericita se întorcea iarăşi la nevoinţa sa obişnuită, aşa cum un bun lucrător de pământ care are un ogor roditor aleargă la lucrarea lui.

Iar lucrul mâinilor ei era de a scrie – căci scria foarte frumos şi iute, încât nu scria altcineva mai bine decât dânsa –, iar cărţile pe care le scria fiind foarte bune, poruncea ca să se vândă şi preţul lor le da săracilor, căci era din agoniseala mâinilor ei. La citirea dumnezeieştilor Scripturi foarte mult se nevoia, căci atunci când osteneau mâinile ei cu lucrul sau cu scrisul, se îndeletnicea cu citirea, iar dacă îi slăbeau ochii din citire prea multă, auzul ei îi ajuta, căci poruncea altora să citească, iar dânsa asculta.

Obiceiul ei era ca de trei sau patru ori într-un an să citească Testamentul cel Vechi şi cel Nou; iar cuvintele ce le afla într-însele mai minunate, pe acelea întărindu-le cu ţinere de minte, de-a pururea le avea pe buzele sale. Iar canonul îl săvârşea împreună cu fecioarele aflate împreună cu dânsa, rostind pe de rost ea însăşi psalmii rămaşi.

Îşi hotărâse cât trebuia să scrie pe zi, cât să citească din Scriptură şi cât din alcătuirile părinţilor. Şi după ce se sătura cu acestea, în loc de dulceaţă citea vieţile sfinţilor părinţi. Apoi dormea ca la două ceasuri, şi nu pe pat, ci pe pământ, pe un sac din păr, şi degrabă trezindu-se, scula şi pe celelalte fecioare ce se nevoiau împreună cu ea, zicând: „Aşa cum fericitul Abel şi fiecare dintre sfinţi aduceau lui Dumnezeu întâile sale roade, aşa şi noi să folosim pârga nopţii spre slăvirea lui Dumnezeu, căci trebuie să priveghem şi să ne rugăm în tot ceasul, precum este scris, că nu ştim ceasul în care vine furul".

Iar surorilor împreună-nevoitoare le-a poruncit să nu scoată din gura lor nici un cuvânt deşert, nici râs necuviincios. Cerceta cu osârdie chiar şi gândurile lor şi nu îngăduia nici unui cuget întinat să locuiască în ele. Şi nu puţini tineri şi tinere a convins să părăsească calea necurăţiei şi i-a înduplecat pentru păzirea fecioriei şi a curăţiei, zicându-le acestea: „Scurtă este viaţa de faţă şi nu se deosebeşte cu nimic de un vis. De ce atunci să ne stricăm trupurile noastre, care sunt biserici ale Domnului, precum spune dumnezeiescul Apostol? De ce să schimbăm curăţia în care ne îndeamnă Hristos să vieţuim, pentru o stricăciune vremelnică şi plăceri necurate? Mare este cu adevărat vrednicia fecioriei, pentru că Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos s-a născut dintr-o fecioară". Auzind acestea, mulţi se aprindeau de râvnă pentru curăţie şi alergau către lucrarea virtuţii.

Iar dragostea ei pentru Domnul nostru Iisus Hristos şi pentru credinţa ortodoxă era astfel încât, dacă auzea că era cineva eretic, fie doar cu numele, dacă acesta se lăsa înduplecat de sfaturile ei să se întoarcă la cele de folos, bine, iar dacă nu, nu primea nimic de la el, nici măcar pentru a da săracilor. Iar odată, când preotul care slujea Sfânta Liturghie pomenise împreună cu cei adormiţi şi numele unei femei despre care se spunea de către unii că este eretică, fericita s-a mâniat într-atât, încât îndată i-a spus cu îndrăzneală: „Viu este Domnul, dacă o mai numeşti pe aceea, nu mă voi mai împărtăşi din jertfa ta". Aşa socotea că e o încălcare a credinţei ortodoxe a-i numi pe eretici la Sfânta Liturghie.

Milostenia o săvârşea astfel, ca şi cum ar fi nădăjduit să fie miluită numai pentru aceasta, precum spune Domnul: *Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui.* Şi nu numai că i-a adus lui Dumnezeu toate cele ale sale, dar îi ajuta şi pe alţii să facă aceasta. De aceea, mulţi iubitori de Hristos îi încredinţau banii lor ca unui iconom credincios şi înţelept, iar ea îi împărţea cu credincioşie şi chibzuinţă după rugămintea celor care îi dăduseră.

Hainele pe care le purta, erau o cămaşă, un pieptar şi un acoperământ din fir de păr pentru cap, şi începând de la sfânta Cincizecime şi până în joia Sfintelor Paşti, nu le lăsa nici ziua, nici noaptea, atât de mare fiind dragostea ei aprinsă faţă de Dumnezeu. Şi aceasta este cu atât mai de mirare cu cât fusese crescută în atâtea desfătări; căci cei ce-i cunoşteau creşterea ei din copilărie, spuneau că, pe când se îmbrăca în haine de lume, s-a întâmplat odată ca broderia stofei de mare preţ pe care o purta să-i atingă pielea, şi de aici i s-a făcut o mică rană din pricina marii sale gingăşii. Însă Domnul, Care a spus: *Cereţi şi vi se va da, căutaţi şi veţi afla, bateţi şi vi se va deschide,* i-a dăruit la cererea ei putere de sus.

Apoi vrând sfânta să ducă lupte şi mai mari, a voit să se zăvorască în chilie şi să petreacă în neîncetată rugăciune şi în post. Dar nu i-a fost cu putinţă, pentru că mulţi se foloseau de învăţătura ei dumnezeiască, fiind căutată din toate părţile, astfel încât şi-a rânduit timpul, şi o parte folosea pe cei care veneau la ea, iar în rest săvârşea lucrul duhovnicesc, vorbind cu Dumnezeu prin rugăciune. Având însă aceste virtuţi, ea nu se mândrea, ci întotdeauna se numea pe sine roabă nefolositoare şi nevrednică.

Iar dacă se întâmpla uneori ca mama ei, mişcată de mila faţă de fiică, să intre în chilia ei, fie că scria sau citea, nici măcar nu se uita la ea, nici nu-i vorbea până când nu-şi împlinea canonul obişnuit, şi abia atunci vorbea cu ea cele de trebuinţă. Iar aceasta îmbrăţişând-o, îi spunea cu lacrimi unele ca acestea: „Cred şi eu că voi avea măcar o părticică din ostenelile tale, copilă. Căci dacă mama celor şapte fii ai Macabeilor, care a văzut într-un singur ceas chinurile copiilor ei, are acum împreună cu ei veselie veşnică, cu cât mai mult eu, care mă chinui în fiecare ceas văzându-te în asemenea osteneli, nevoindu-te şi nedându-ţi nici o odihnă". Şi iarăşi spunea: „Mulţumesc lui Dumnezeu că, nevrednică fiind, am primit de la Domnul o asemenea fiică".

Şi vieţuind în Cartagina şapte ani şi lepădându-se de povara bogăţiei, au hotărât să părăsească Africa, pentru a trăi săraci acolo unde Însuşi Hristos a fost sărac, în Ierusalim. Deci suindu-se într-o corabie cu maica sa şi cu Apelian, care-i era mai înainte bărbat după trup, iar acum frate duhovnicesc şi împreună nevoitor, fiind duşi de un vânt bun, au sosit în Alexandria, şi au sărutat pe Sfântul Chiril, arhiepiscopul Alexandriei.

Şi mult folosindu-se şi slăvind pe Dumnezeu, iarăşi au plecat în călătorie pe mare şi au ajuns la sfânta cetate a Ierusalimului, unde cu multă umilinţă şi cu nespusă bucurie a inimii înconjurau Sfintele Locuri, pe care Domnul nostru Iisus Hristos şi Preacurata Lui Maică

le-au sfinţit cu preasfintele Lor picioare. Iar la Mormântul Domnului, fericita Melania de cu seară se închidea în toate nopţile la rugăciune, şi acolo, o, cât de fierbinţi rugăciuni înălţa ea către Dumnezeu, plângând şi căzând la Mormântul Domnului şi sărutându-l.

Iar zăbovind ei în Ierusalim, rămăşiţa averii lor din Italia s-a vândut de un prieten credincios al lor şi preţul li s-a trimis acolo la Ierusalim, şi nevrând să împartă cu mâinile lor aurul care le mai rămăsese, l-au dat celor încredinţaţi cu iconomisirea celor pentru săraci, căci nu voiau să fie văzuţi de cineva că fac bine. Şi aşa sărăceau pentru Domnul, Cel care a sărăcit pentru noi şi a luat chip de rob.

Acolo locuind deci singură împreună cu mama ei, nu se grăbea să se întâlnească cu cineva, afară de episcopii sfinţi şi foarte învăţaţi, mai cu seamă cu cei ce străluceau în cuvânt, pentru ca şi timpul întâlnirilor să-l petreacă în întrebări privitoare la cuvintele dumnezeieşti. Scria însă precum am spus mai înainte, în caiete mici şi postea toată săptămâna; iar seara, după ce Biserica sfintei Învieri se închidea, rămânea în Biserica Crucii până când intrau cântăreţii, şi atunci, plecând în chilia ei, se aşeza puţin.

Apoi au voit a merge în Egipt, ca să cerceteze şi să vadă acolo pe părinţii pustiei şi să le slujească cu averile lor. Deci pe maica sa, care era foarte bătrână şi ostenită, a lăsat-o în sfânta cetate ca să zidească o chilie din lemn pe dinăuntru pe Muntele Eleonului, iar ei singuri au pornit în cale. Şi ajungând în Egipt, umblau cercetând pe părinţii cei din pustie şi mult folos îşi adunau sufletelor lor din vorbirea lor cea insuflată de Dumnezeu, încă au arătat şi acolo multe îndurări celor ce le trebuiau.

Făcând aceasta, au ajuns la chilia unui bătrân sfânt, cu numele Ifestion, către care venind ei şi mult rugându-l să primească din mâna lor câţiva galbeni, n-a vrut să-i primească. Iar fericita Melania intrând în chilia sfântului şi luând seama averii lui celei pusticeşti, nimic n-a aflat decât numai o rogojină, un vas de apă, câţiva pesmeţi şi o coşnicioară cu sare; deci ascunzând în sare aurul, s-a grăbit să iasă, temându-se ca nu cumva bătrânul să descopere ceea ce făcuse. Şi ducându-se ei de la dânsul, nu s-a tăinuit lucrul acela bătrânului; pentru că îndată aflând aurul ascuns în sare, a alergat în urma lor, cu glas mare strigând ca să stea puţin şi să-l aştepte; iar ei stând, bătrânul a arătat aurul ţinându-l în mâini şi zicea: „Nu-mi este mie de trebuinţă acesta, pentru că nu ştiu pe ce să-l cheltuiesc. Luaţi al vostru iarăşi". Iar ei ziceau: „Dacă nu-ţi trebuie ţie, dă-l celor ce au nevoie". Iar bătrânul a răspuns: „Şi cui trebuie acesta aici, şi pentru

ce trebuinţă, că pustiu este locul, precum vedeţi?" Iar ei nevrând să ia de la bătrân aurul înapoi, bătrânul l-a aruncat în râu şi s-a întors la chilia sa.

Şi au aflat pe mulţi din părinţi care n-au vrut să primească milostenia ce li se da lor, fugind de aur ca de muşcătură de şarpe.

De acolo iarăşi au venit în Alexandria, apoi în Nitria şi în locul numit Kellia, pretutindeni înconjurând locaşurile cele pustniceşti, ca nişte albine zburând pe diferite flori şi adunând dulceaţa mierii. Căci fericita râvnea să culeagă ea însăşi de la fiecare dintre sfinţi un folos şi o binecuvântare şi să se împărtăşească de virtutea lor.

Apoi s-au întors la Ierusalim, plini de bunătăţi duhovniceşti, adunate din vorbirea cu sfinţii părinţi ai pustiei. Şi Melania a aflat precum a voit chilia cea făcută de maica sa pe Eleon şi s-a sălăşluit acolo, închizându-se înăuntru, punându-şi hotar ca nici ea să nu vadă pe cineva şi nici altcineva pe ea, numai o dată pe săptămână fiind cercetată de maica sa şi de Apelian, fratele său cel duhovnicesc. Şi a petrecut într-acea închisoare paisprezece ani.

Apoi maica ei fiind plină de fapte bune şi de nădejde s-a mutat către Domnul. Deci Melania făcând slujba cea cuvenită maicii sale celei răposate, iarăşi s-a închis într-o căscioară mai strâmtă şi foarte întunecoasă şi a petrecut acolo un an; şi a săvârşit acel an în multă tânguire şi nevoinţă şi post foarte aspru. Iar după aceasta străbătând vestea pretutindeni despre dânsa şi mulţi venind la ea pentru folos, a ieşit din acea închisoare spre mântuirea altora.

Şi dorind ca şi alte suflete să se mântuiască împreună cu ea, a făcut o mănăstire şi a adunat aproape nouăzeci de fecioare, încât multe şi din cele păcătoase au alergat la dânsa, şi povăţuindu-se în calea pocăinţei printr-însa, vieţuiau cu plăcere de Dumnezeu. Acestora le-a rânduit de la început să nu se întâlnească nicidecum cu vreun bărbat, zicându-le: „Eu însămi vă voi sluji în toate cu vrednicie, ca o roabă, şi nu voi lăsa să vă lipsească ceva din cele de trebuinţă, numai voi să vă păziţi de întâlnirea şi vorbirea împreună cu bărbaţii".

Şi neprimind să fie egumenă din pricina covârşirii smeritei cugetări, a aşezat spre acest lucru o altă fecioară duhovnicească aprinsă de dorul lui Dumnezeu, iar ea petrecea singură în rugăciune şi în slujirea sfinţilor. Iar cum egumena era puţin mai aspră, ea însăşi se silea foarte tare să împlinească nevoile lor trupeşti. Şi aşa purta de grijă de surorile mai neputincioase, încât lua în ascuns asupra ei nevoile lor şi punea sub covor în chilia fiecăreia lucrurile de care era nevoie; iar ele intrând găseau toate lucrurile gata pentru odihnirea lor, fără ca maica lor să aibă de ştire. Dar surorile cunoşteau, după

obicei, că fericita era cea care făcea acestea şi se sileau să se alipească de ea încă şi mai mult, ascultând de ea întru toate, şi înţelegând mila ei cea nemăsurată.

Iar toată grija ei era să le înveţe pururea despre faptele şi virtuţile cele duhovniceşti, pentru ca ele să se arate fără de prihană Mirelui şi Stăpânului lor Hristos. Şi întâi de toate le amintea despre datoria lor de a se trezi fără lenevire la slujba de noapte, de a se împotrivi cu trezvie gândurilor rele, neîngăduindu-le să le împrăştie mintea, ci să o aţintească la psalmodie; şi zicea: „Gândiţi-vă, surorilor, cum cei supuşi stăpânilor stricăcioşi şi pământeşti stau înaintea lor cu toată frica şi atenţia; iar noi, care stăm înaintea Împăratului Celui înfricoşător şi ceresc, cu cât mai mare frică şi cutremur trebuie să săvârşim slujirea noastră, ca nu cumva în loc de răsplată şi folos să ne câştigăm osândă din nepăsarea noastră, pentru slava adusă Stăpânului nostru.

Învăţate fiind de Sfânta Scriptură, noi trebuie să păzim cu toată râvna dragostea faţă de El şi întreolaltă, cunoscând că fără dragoste duhovnicească toată nevoinţa şi toată virtutea sunt zadarnice; căci diavolul poate să imite toate izbânzile pe care ni se pare că le facem, dar este biruit de iubire şi de smerita-cugetare. Deci noi postim, iar acela nu mănâncă de loc; noi priveghem, dar acela nu doarme niciodată. Să urâm, aşadar, mândria, pentru că prin ea a căzut acela din ceruri şi prin ea vrea să ne tragă şi pe noi împreună cu el. Să fugim şi de slava deşartă a veacului acestuia, care este trecătoare ca o floare a câmpului. Iar înainte de toate să păzim fără clintire sfânta şi dreapta credinţă, căci aceasta este talpa şi temelia întregii noastre vieţi în Domnul; şi să iubim sfinţirea sufletului şi a trupului nostru, fiindcă fără aceasta nimeni nu va vedea pe Dumnezeu".

Iar despre ascultarea după Dumnezeu le îndemna de multe ori spunând acestea: „Fără ascultare nici lucrurile din lume nu se pot ţine. Căci şi stăpânii lumeşti se supun şi ascultă unii de alţii. Şi de multe ori chiar şi cel ce poartă diadema nu va încerca să facă sau să poruncească nimic de la sine, fără a cere mai întâi părerea senatului. Chiar şi în casele lumeşti, dacă dai de o parte acest foarte mare câştig al ascultării, se pierde toată rânduiala; iar fără rânduială, cele ale păcii se clatină. Deci toţi trebuie să facem ascultare unii de alţii; iar ascultarea aceasta este: să faci ceea ce nu vrei, pentru odihnirea celui ce ţi-a poruncit, şi să te sileşti pe tine însuţi pentru Cel ce a spus: *Împărăţia cerurilor se ia cu de-a sila şi cei ce se silesc o răpesc pe ea*". Apoi le spunea lor şi această poveste:

A venit odată un tânăr la un bătrân sfânt vrând ca să se facă ucenic, iar bătrânul arătându-i la început în ce chip se cuvine a fi ucenicul, i-a poruncit să ia un toiag şi să bată un idol care era prin apropiere, iar apoi să-l calce cu picioarele. Iar ucenicul ascultând pe starețul, a bătut idolul cel neînsufleţit cât a putut. Apoi bătrânul l-a întrebat: „Împotrivitu-s-a ţie idolul? Ori s-a supărat? A fugit din locul său, sau a venit asupra ta?" Ucenicul a răspuns: „Ba nu". Bătrânul i-a zis: „Deci bate-l mai tare şi adaugă şi cuvinte mai aspre! Dosădeşte-l, ocărăşte-l, necinsteşte-l, defaimă-l şi cu totul grăieşte-l de rău".

Făcând şi aceasta tânărul, l-a întrebat bătrânul: „S-a mâniat asupra ta idolul cel ocărât? A grăit ceva împotrivă? Sau a cârtit sau te-a ocărât?" Răspuns-a tânărul: „Ba nu, părinte, căci cum putea să răspundă ceva sau să se mânie idolul cel neînsufleţit?" Iar bătrânul a zis: „Dacă poţi să fii ca acel idol, nemâniindu-te asupra celor ce te-ar bate, nefugind de răni, negrăind împotriva celor ce ţi s-au poruncit, nici fiind ocărât să ocărăşti împotrivă, ci totdeauna petrecând ca idolul, neclintit de nici un fel de supărare, atunci vino şi te fă ucenic; iar de nu, apoi nici nu te apropia de uşile mele". Cu acest fel de povestiri fericita învăţând pe surori răbdarea şi bunătatea, le era foarte mult de folos.

La ceasurile nopţii le scula pe ele să dea slavă lui Dumnezeu, pentru psalmistul care spune: „Mai înainte de zori am venit şi am strigat", şi iarăşi: „În miezul nopţii m-am sculat ca să mă mărturisesc Ţie". Mai spunea: „Nu trebuie să ne sculăm la slujba de noapte după ce ne-am săturat de somn, ci să ne silim pe noi înşine, pentru ca să primim în veacul viitor plata care vine din silinţă". Iar după ce se săvârşea canonul obişnuit, le lăsa să guste puţin somn, odihnindu-le prin acesta de osteneala privegherii şi făcându-le trupurile înnoite spre cântarea de peste zi.

Fericita se veselea foarte, văzând buna alegere a voinţei lor în Domnul. De aceea şi râvnea să ridice un paraclis în mănăstire şi să înalţe în el un altar, ca necontenit să se învrednicească de împărtăşirea Sfintelor Taine. Şi s-a sârguit a fi sfinţit paraclisul cu sfintele moaşte ale Sfântului Prooroc Zaharia, ale Sfântului întâiului Mucenic Ştefan, ale celor patruzeci de sfinţi mucenici din Sevastia, şi ale altora, ale căror nume singur Dumnezeu le ştie.

După aceea fratele ei cel duhovnicesc, care mai întâi i-a fost soţ după trup, fericitul Apelian, bineplăcând Domnului în viaţa cea monahicească şi luptând lupta cea bună, a plecat veselindu-se la Dumnezeul a toate, cu opt ani înaintea ei, Dumnezeu fiind Cel ce rânduise aşa pentru împlinirea planului ei bun, pentru ca fericita

luptându-se şi mai mult să facă încă şi mai strălucită vieţuirea ei în Domnul, şi spre mântuirea altora. Iar după adormirea în Domnul a fratelui ei, ea a rămas în paraclisul Apostolilor, pe care îl ridicase cu puţin mai înainte, în care aşezase şi moaştele fericitului; şi acolo s-a zdrobit pe sine însăşi timp de aproape patru ani, în posturi şi privegheri.

Şi după acestea, pornită fiind de o râvnă dumnezeiască, a dorit să zidească o mănăstire pentru bărbaţi sfinţi, pentru ca ei să săvârşească neîncetat cântările de noapte şi de zi în locul Înălţării Domnului şi în peştera în care Mântuitorul a vorbit cu sfinţii Săi ucenici despre sfârşitul veacurilor. Dar, din pricina sărăciei ei covârşitoare, nu-i era cu putinţă să săvârşească acest lucru foarte mare. Iar Domnul Cel preabogat, plinind cele voite de acest sfânt suflet, a făcut ca un bărbat iubitor de Hristos să-i aducă aur destul, pe care primindu-l cu bucurie, l-a dat preotului aflat împreună cu dânsa, ca să zidească mănăstirea în numele Domnului nostru Iisus Hristos.

Şi a aşezat acolo bărbaţi iubitori de Dumnezeu şi sfinţi, care săvârşeau cu strălucire slujirea în Biserica Înălţării lui Hristos şi în paraclisul Apostolilor, unde se odihneau soţul şi mama sa.

În acea vreme i s-a adus o scrisoare de la Constantinopol, de la un unchi al ei, cu numele Volusian Romanul. Volusian era în acea vreme antipat al cetăţii Roma şi venise în Vizantia fiind trimis la împărat. Acesta dorea foarte mult să vadă pe nepoata sa, cuvioasa Melania, pentru aceea a trimis la Ierusalim, rugând-o să vină în Vizantia, să se vadă. La început Melania n-a voit să se ducă la dânsul, căci se temea ca nu cumva să fie neplăcută lui Dumnezeu călătoria ei, căci acela era încă în păgânătatea elinească; dar apoi, după sfatul părinţilor duhovniceşti, s-a dus, fiind îndemnată de nădejdea întoarcerii lui către Dumnezeu.

Deci ducându-se ea pe uscat, oriunde i se întâmpla să intre în cetate, i se dădea de către toţi mare cinste, căci Dumnezeu slăvea pe aceea care-L proslăvea. Şi o întâmpinau arhierei, preoţi şi cei mai mari ai cetăţii, popoarele şi egumenii mănăstirilor, primind-o cu mare dragoste, ca pe una care ar fi venit din cer; pentru că în toată lumea strălucea lumina faptelor ei bune şi a vieţii ei celei sfinte. Deci cetele celor sfinţiţi şi ale celor simpli, întâmpinând-o şi petrecând-o departe, îi făceau mare cinste.

Şi când au ajuns aproape de iubitoarea de Hristos cetate a Constantinopolului, sfânta se lupta cu ea însăşi, pentru că trecea de la o mare nevoinţă şi liniştire, pentru a intra într-o cetate împărătească. Şi ajungând la Biserica Sfintei Mucenţe Eufimia din Calcedon,

muceniţa a mângâiat-o foarte mult, făcând aici bunămireasmă şi mângâiere. După care, îndrăznind în Domnul, a intrat în Constantinopol.

Şi ajungând acolo, a fost foarte cinstită de împăratul Teodosie cel Tânăr şi de împărăteasa lui, Evdochia, precum şi de Sfântul patriarh Proclu, dar prin iconomia lui Dumnezeu a găsit pe unchiul său Volusian bolnav. Iar acesta văzând-o, s-a minunat foarte mult de îmbrăcămintea ei monahicească şi de chinuirea trupului, căci faţa ei se uscase de multă postire şi osteneală, iar frumuseţea ei de mult se veştejise; apoi a strigat: „O, Melanio, iubita mea nepoată, cum te ştiam şi cum te-ai făcut fără chip, tu care mai înainte erai prea frumoasă!"

Iar fericita luând de aici prilejul cuvântului i-a răspuns: „Înţelege, aşadar, de la mine, domnul meu, că pentru bunurile viitoare şi veşnice, pe care Făcătorul şi Ziditorul întregii lumi le dăruieşte celor ce cred în El cu adevărat, am dispreţuit slava şi banii şi toată odihna din această lume. Vino, aşadar, rogu-te, la baia nemuririi (botezul), ca, aşa cum te-ai desfătat de cele vremelnice, aşa să dobândeşti şi bunătăţile veşnice. Slobozeşte-te pe tine însuţi din rătăcirea diavolilor, care vor arde, împreună cu cei ce ascultă de ei, în focul cel veşnic".

Dar ce trebuinţă este de multă povestire? Căci Cuvioasa Melania pe de o parte prin sine, iar pe de alta prin sfinţitul Proclu şi mai vârtos prin vorba cea de Dumnezeu insuflată şi cu sfaturi folositoare a făcut aceasta, că unchiul său degrabă s-a lepădat de păgânătatea elinească şi s-a făcut catehumen.

Apoi petrecând Melania acolo vreme îndelungată, a mai întors la dreapta credinţă pe mulţi din eresul lui Nestorie, care pe atunci tulbura foarte mult Biserica, iar pe cei dreptcredincioşi i-a sfătuit să nu se lase înşelaţi. Deci prin darul lui Dumnezeu avea atâta înţelepciune, încât nimic nu puteau spori împotriva ei vorbele cele întunecate ale sofiştilor şi cele cu multe împletituri ale nestorienilor, căci de dimineaţa până seara întrebând-o despre dreapta credinţă, preaînţeleapta dădea astfel de răspunsuri, încât tot Constantinopolul se minuna de înţelepciunea ei; fiindcă cuvioasa era foarte învăţată în scriptură, şi se umpluse de darul Duhului Sfânt.

De aceea diavolul, vrăjmaşul adevărului, pizmuind foarte pe cei ce veneau la dreapta credinţă şi mântuirea unchiului ei, prefăcându-se într-un arap a venit la ea şi i-a spus unele ca acestea: „Până când vei surpa prin cuvintele tale nădejdile mele? Dacă nu vei înceta, voi aduce asupra trupului tău asemenea chinuri, încât şi numai atunci când vei auzi de ele vei tăcea".

Şi n-a apucat ea să spună preotului care mersese cu dânsa, despre vorbele arapului, că a început să o doară şoldul şi durerea venită a fost atât de mare, încât a rămas fără glas trei ceasuri. Şi a petrecut şase zile în acea durere negrăită, scârbindu-se foarte tare de ceasul acela în care a văzut diavolul, prefăcut în chipul unui arap. Şi mergând după şapte zile către unchiul său, care era pe moarte, pe drum a aflat cu bucurie că acesta primise Sfântul Botez.

Iar diavolul, ruşinat, a lăsat-o în ceasul acela şi împreună cu el au părăsit-o cu totul pe fericita şi toate acele dureri, astfel încât cea care nu putea fi nici măcar purtată, a urcat ea însăşi toate treptele şi a intrat în palatul iubitoarei de Hristos împărătese Evdochia; şi toţi uimindu-se au slăvit pe Domnul pentru înfrângerea vrăjmaşului mântuirii noastre. Însă ea stând toată noaptea lângă patul unchiului ei, îl mângâia spunând acestea: „Fericit eşti cu adevărat, domnul meu, că în veacul acesta ai fost slăvit îndeajuns, iar în cel viitor vei merge la Domnul îndreptat prin aceea că ai primit baia nestricăciunii". Iar Volusian împărtăşindu-se cu Sfintele Taine şi bucurându-se, în zori şi-a dat sufletul său în mâinile lui Dumnezeu şi a fost îngropat cu mâinile ei, în ziua Bobotezei.

După aceasta fericita s-a întors iarăşi la Ierusalim, şi după ce a prăznuit duhovniceşte cu multă veselie Sfânta Înviere împreună cu surorile sale, s-a supus din nou canonului obişnuit, îngrijindu-se de amândouă mănăstirile. Şi auzind cântarea ce se săvârşea frumos în biserică de către preaiubitorii de Dumnezeu monahi, a năpădit-o o altă dorinţă dumnezeiască, şi voia să zidească o mică biserică pentru mucenici, spunând: „Acesta este locul în care au stat picioarele Domnului. Să zidim deci aici un cinstit paraclis, ca după mutarea mea din lumea aceasta la Domnul, să se săvârşească şi în locul acesta neîncetat Liturghia pentru sufletul meu şi al domnilor mei". Şi pentru că toată voia ei şi toată dorinţa ei odihnea pe Dumnezeul a toate, lucrul s-a săvârşit în puţine zile; şi strângând iarăşi alţi cuvioşi bărbaţi, i-a aşezat să locuiască aici.

Apropiindu-se de sfârşitul său, se pregătea către ieşirea cea bună din viaţă. Şi primise şi darul tămăduirilor de boli, dintre care să spunem puţine, pentru adeverirea darului lui Dumnezeu, care locuia într-însa: Împărăteasa Evdochia numind pe cuvioasa maica sa duhovnicească, a venit la Ierusalim, pe de o parte ca să se închine Sfintelor Locuri, iar pe de alta ca să cerceteze pe Cuvioasa Melania. Iar Sfânta Melania s-a dus să o întâmpine în Sidon, aducându-i mulţumiri pentru multa dragoste pe care i-o arătase în Constantinopol.

Şi apropiindu-se aşezarea sfintelor moaşte în biserica Mucenicilor zidită de curând, precum am spus mai sus, împărăteasa a rugat ca să fie şi ea de faţă la praznic. Dar urâtorul binelui, pizmuind o atât de mare dragoste duhovnicească, a făcut ca în clipa aşezării sfintelor moaşte să-şi scrântească un picior de la încheietură, care o durea foarte rău, încât nici a păşi nu era cu putinţă. Atunci sfânta, aşezându-se în faţa moaştelor Sfinţilor Mucenici, nu s-a dezlipit de ele, rugându-se cu stăruinţă, cu multă plângere împreună cu fecioarele, până când împărăteasa s-a făcut sănătoasă. Apoi mai petrecând împreună cu ea puţine zile şi folosind-o nu puţin, a însoţit-o până la Cezareea. Şi abia au putut să se despartă una de alta, căci erau foarte legate prin dragoste duhovnicească.

O femeie oarecare tânără era muncită de diavol, şi acesta aşa îi închisese gura încât nu putea să o deschidă cât de puţin măcar, nici să răspundă vreun cuvânt şi nici hrană să guste, iar din lipsă îndelungată de mâncare, mai mult decât din muncire diavolească, era să moară. Şi la mulţi doctori a mers, dar n-au putut să o facă nici măcar să-şi mişte buzele. Atunci au adus-o la sfânta, urmată fiind de părinţii ei. Dar fericita cu smerenie le-a spus: „Eu sunt o păcătoasă şi nu pot să fac aceasta; dar să o ducem la sfinţii mucenici şi prin îndrăzneala lor o va vindeca iubitorul de oameni Dumnezeu." Iar când au ajuns acolo, sfânta a chemat cu stăruinţă pe Stăpânul a toate, şi luând untdelemn de la moaştele sfinţilor mucenici şi ungând cu el de trei ori gura celei ce pătimea, a spus: „În numele Domnului nostru Iisus Hristos, deschide-ţi gura". Şi de îndată, prin chemarea Domnului, diavolul ruşinându-se, sau mai degrabă înfricoşându-se, a părăsit-o, iar femeia şi-a deschis gura ei. Şi toţi cei ce au văzut aceasta au slăvit pe Dumnezeu; apoi femeia vindecată mâncând s-a întărit şi s-a făcut sănătoasă, mulţumind Domnului.

Altă femeie, având prunc în pântece, i se apropiase timpul să nască şi nu putea, pentru că murise pruncul în pântecele ei şi ea era cuprinsă de mari dureri, încât se apropiase de moarte. Când a auzit aceasta adevărata roabă a Domnului, întristându-se foarte şi milostivindu-se de femeie, a spus fecioarelor aflate împreună cu ea: „Să mergem la cea aflată în primejdie, ca să vedem pătimirile celor ce petrec în lume, şi să cunoaştem măcar aşa de câte ne-a scăpat pe noi Dumnezeu". Iar când au ajuns la casa unde se afla femeia primejduită, a făcut o rugăciune şi, dezlegând brâul cu care era încinsă, l-a pus peste ea, spunând: „Am această binecuvântare de la un bărbat mare şi cred că rugăciunile lui o vor tămădui degrabă". Şi pruncul mort a ieşit îndată, şi toţi au dat slavă lui Dumnezeu. Dar ea

smerindu-se în cugetul ei, a spus: „Rugăciunile sfântului a căruia este brâul a vindecat-o pe cea aflată în primejdie". Astfel totdeauna ea socotea ca fiind ale sfinţilor biruinţele ei.

Odată una din fecioarele aflate împreună cu ea a întrebat-o dacă ajungând la o nevoinţă şi la o virtute atât de mare, nu era oare stăpânită de diavolul slavei deşarte sau al mândriei. Iar ea a început să spună spre zidirea tuturor acestea: „Eu nu ştiu să am în mine însumi nici un lucru bun. Iar atunci când simţeam că vrăjmaşul seamănă în mine gânduri de mândrie pentru post, îi răspundeam acestea: «Ce lucru mare este dacă eu postesc o săptămână, în timp ce alţii nu mănâncă patruzeci de zile? Şi dacă nu gust untdelemn, în timp ce alţii nu se răcoresc nici măcar cu apă?»

Iar dacă vrăjmaşul îmi dădea gânduri mari cu privire la neagoniseală, eu, încrezându-mă în puterea lui Dumnezeu, răspundeam răutăţii sale negrăite: «Câţi din cei luaţi robi de barbari nu au fost lipsiţi chiar şi de libertate? Câţi, căzând pradă mâniei împărăteşti, n-au fost lipsiţi împreună cu averile lor până şi de viaţă? Câţi au fost lăsaţi săraci de părinţii lor, iar alţii din pricina clevetirilor sau tâlhăriilor au ajuns din bogaţi ce erau dintr-o dată săraci?» Deci, nu este nici un lucru mare, dacă noi dispreţuim cele pământeşti pentru bunurile cele nestricăcioase.

Iar când vedeam iarăşi pe cel rău dându-mi gânduri de slavă deşartă, pentru că plecând de la haine de in şi de mătase mă îmbrac acum în haine de păr, defăimându-mă foarte, îmi aduceam în minte pe cei care zac goi în piaţă, pe simple rogojini şi înţepeniţi de frig, şi aşa Dumnezeu alunga de la mine pe diavol.

Şi uneltirile vrăjmaşului, spunea ea, sunt vădite, dar cel mai adeseori lovituri mai grele decât ale vrăjmaşului mi le-au făcut oameni care aveau înfăţişarea de sfinţi. Aceştia văzându-mă că râvneam să săvârşesc cu adevărat cuvântul Domnului, Care a spus bogatului: *Dacă vrei să fii desăvârşit, vinde-ţi averile şi dă-le săracilor, ia-ţi crucea ta şi urmează-Mi Mie,* îmi spuneau: «Desigur, se poate ca cineva să se facă sărac şi să se nevoiască pentru Domnul, dar cu măsură». Eu însă mă gândeam la cei ce luptă în lumea aceasta sub stăpânirea oamenilor stricăcioşi, cum poftind pururea vrednicii mai mari, se primejduiesc până la moarte. Deci dacă aceia se ostenesc astfel pentru floarea câmpului, căci aceasta este slava pământească, cu atât mai mult trebuie să râvnesc eu să dobândesc o vrednicie încă şi mai mare în ceruri".

Acestea erau învăţăturile ei cele folositoare de suflet şi duhovniceşti. Şi dobândise o blândeţe şi o linişte atât de mare, încât atunci

când se întâmpla ca o soră să o necăjească şi apoi îi cerea iertare, sfânta îi spunea unele ca acestea: „Ştie Domnul că, nevrednică fiind, nu mă judec a fi bună, nici măcar faţă de o femeie din lume; dar cred că vrăjmaşul nu mă va putea învinui în ziua Judecăţii că a apus soarele având eu întristare împotriva cuiva".

Cuvioasa văzând mai înainte ducerea ei către Dumnezeu, a înconjurat toate sfintele locuri din Ierusalim şi cele dimprejur, din Betleem şi din Galileea. Apoi sosind praznicul Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos, a fost la privegherea de toată noaptea, în peştera unde s-a născut Domnul; şi acolo i-a spus verişoarei sale, Paula, care petrecea lângă dânsa, fiind nedespărţite, că acum săvârşeşte praznicul cel mai de pe urmă al Naşterii Domnului; iar aceasta întristându-se, a plâns foarte mult. Şi întorcându-se ele de la Betleem la mănăstire, de îndată sfânta, fără să poarte de grijă de osteneala privegherii şi a drumului, s-a dus în peşteră şi se ruga cu stăruinţă.

Apoi în ziua Sfântului Întâiului Mucenic Ştefan a fost în biserica lui la cântarea de toată noaptea. Iar în acea zi, citind ea însăşi surorilor din *Faptele Apostolilor* pătimirea sfântului mucenic, a spus şi către dânsele că acum le-a făcut citirea cea din urmă; deci s-a făcut plângere mare între surori pentru dânsa, căci au priceput că acum are să se ducă dintre ele. Iar ea cu cuvinte de Dumnezeu insuflate, precum îi era obiceiul, le mângâia mult, învăţându-le din belşug spre fapta bună, spunându-le şi acestea: „Râvniţi, rogu-vă, ca după ieşirea mea să săvârşiţi cu frică şi cu trezvie canonul, fiindcă scris este: *Blestemat este cel ce face lucrul Domnului cu nepăsare*, căci chiar dacă după puţină vreme mă voi despărţi de voi după trup şi nu voi mai fi cu voi, dar Dumnezeu, Care este pururea şi umple toate, este împreună cu voi şi cunoaşte adâncurile fiecărei inimi. Uitându-vă mereu la El, păziţi sufletele voastre în iubire şi curăţie, cunoscând că toate ne vom înfăţişa înaintea înfricoşatei Sale Judecăţi, şi fiecăreia i se va da fie plata ostenelilor, fie osânda păcatelor".

Apoi a mers în biserica mănăstirii de bărbaţi ca să se roage, căci acolo se aflau şi moaştele Sfântului Ştefan. Şi intrând în biserică s-a rugat, zicând:

„Doamne, Dumnezeule, Care ştii toate încă înainte de facerea lor, eu Te-am ales şi Te-am iubit de la început, eu Te-am cinstit mai mult decât nunta şi decât toate bogăţiile, slava şi dulceţile, şi de la naşterea mea mi-am încredinţat Ţie sufletul şi trupul, şi de frica Ta oasele mele s-au lipit de carnea mea. Tu, cela ce m-ai ţinut de mâna dreaptă şi cu sfatul Tău m-ai povăţuit, auzi şi acum glasul meu şi lacrimile acestea să pornească râurile milostivirii Tale. Deci curăţeşte

toate păcatele mele cele de voie şi cele fără de voie; dăruieşte-mi cale fără tulburare şi împiedicare către Tine, ca, venind la Tine, să nu mă oprească duhurile răutăţii din văzduh, ci să trec spre Tine fără prihană, călăuzită de sfinţii Tăi îngeri, că ştii firea noastră cea muritoare. Ştii, o, iubitorule de oameni, că nu este om fără de prihană, nu este om la care nu s-ar fi putut afla oarecare pricini potrivnice, măcar de ar fi fost viaţa cuiva numai o zi; ci Tu, Stăpâne, trecând cu vederea toate ale mele, pune-mă curată la judecata Ta şi să mă învrednicesc de nunta Ta cea cerească, ascultând glasul Tău binecuvântat pe care Îl vei spune atunci celor ce au bineplăcut Ţie: *Veniţi, binecuvântaţii Tatălui Meu, moşteniţi Împărăţia cea gătită vouă de la întemeierea lumii*; căci Tu ai milostiviri negrăite şi multă milă şi mântuieşti pe toţi cei ce nădăjduiesc în Tine".

După aceasta s-a rugat sfinţilor mucenici, spunând: „Bunilor nevoitori ai Domnului, care v-aţi vărsat sângele vostru pentru mărturisirea Lui, milostiviţi-vă de smerita roaba voastră, care pururea s-a închinat sfintelor voastre moaşte, şi precum m-aţi ascultat totdeauna, aşa şi acum, ca unii care aţi dobândit îndrăzneală la iubitorul de oameni Dumnezeu, rugaţi-vă Lui ca să primească sufletul meu cu pace, şi să păzească până la capăt în frica Lui mănăstirile".

Astfel rugându-se ea şi încă nesfârşind rugăciunea, a început a boli cu trupul. Dar deşi era foarte slabă din pricina durerilor, însă nu înceta a merge la cântarea cea obişnuită a bisericii şi multe învăţături dădea surorilor de dimineaţă până seara. Apoi s-a împărtăşit cu preacuratele şi de viaţă făcătoare Taine, din mâinile episcopului Elevteropoliei, care venise cu clerul lui spre cercetarea ei. Apoi pe rudenia sa, care amar se tânguia după dânsa, şi pe celelalte surori mângâindu-le cu cuvinte şi dând tuturor sărutarea cea mai de pe urmă a zis cuvântul acesta: „Precum a voit Domnul, aşa a şi făcut".

Şi cu acest cuvânt şi-a dat duhul în mâinile lui Dumnezeu în ziua de treizeci şi unu a lunii decembrie, în însăşi seara sfintei Duminici, ca şi în aceasta să se arate multa ei dragoste faţă de Domnul şi faţă de sfânta Lui Înviere. Iar sfântul ei trup n-a avut nicicum nevoie de cei care să-l înfrumuseţeze, căci culcându-se întinsă pe pat, singură şi-a pus mâinile pe piept în semnul Crucii, precum se cădea, iar ochii i-a închis în chip firesc. Apoi s-au adunat la îngroparea ei toţi monahii, toate monahiile din toate mănăstirile care erau împrejurul sfintei cetăţi şi făcând toată noaptea cântări de psalmi, au îngropat-o cu cinste.

Iar spre folosul celor ce vor citi, este bine să se amintească şi veşmintele ei de îngropăciune, căci avea un stihar al unui sfânt, piep-

tarul unei alte roabe a lui Dumnezeu, levitonul altuia, cingătoarea cu care se încingea încă fiind în viaţă, al altuia, culionul altuia, şi în loc de glugă, culionul de păr al unui alt sfânt, care fiind făcut pernă, a fost pus sub cinstitul ei cap; căci a fost îngropată cu hainele celor ale căror virtuţi le dobândise fiind în viaţă. Şi n-a luat cu ea pânze de in, afară de giulgiul în care au învelit-o pe deasupra veşmintelor sale.

Iar sfântul ei suflet s-a înălţat la ceruri cu veselie, îmbrăcat în virtuţi ca într-o haină. De aceea puterile potrivnice n-au tulburat-o, căci n-au putut găsi în ea nimic din cele ale lor; iar sfinţii îngeri au primit-o, căci în trup stricăcios fiind, a vieţuit asemenea lor. Aşijderea şi sfinţii prooroci şi apostoli, a căror vieţi şi învăţături le-a urmat cu fapta, au primit-o cu multă bucurie, iar sfinţii mucenici, a căror pomeniri le slăvea şi ale căror lupte le răbda de bunăvoie, au întâmpinat-o veselindu-se.

Astfel, ea s-a sălăşluit în curţile Domnului său, pe Care L-a iubit şi Căruia I-a slujit cu osârdie în toate zilele vieţii sale, şi primeşte acum în ceruri *cele ce ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe care Dumnezeu le-a pregătit celor ce-L iubesc pe El,* şi împreună cu toţi sfinţii roagă acolo pentru noi păcătoşii pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh, un Dumnezeu în Treime, Căruia I se cuvine slava în veci. Amin.

ÎNŞTIINŢARE

Despre oarecare sfinţi cuvioşi părinţi, care bine au plăcut Domnului, în vremurile cele mai de pe urmă, în pământul Moldovei şi despre care pomeneşte mitropolitul Moldovei, chir Dositei – care a fost om nu cu puţină ştiinţă de învăţătură – în cartea despre Vieţile Sfinţilor, ce s-a tipărit în zilele sale la anul de la Hristos 1682, în Iaşi, care se numeşte Prologar, la fila 152 zice astfel:

„Mulţi sfinţi se fac în Rusia şi până astăzi. Dar încă şi din români sunt mulţi a căror viaţă am văzut-o dar n-au fost căutaţi fără numai Daniil de la Voroneţ şi Rafail de la Agapia, căruia i-am sărutat şi sfintele moaşte. Am apucat în zilele noastre părinţi mari întru bunătăţi şi plecaţi la smerenie adâncă, pe părintele Chiriac de la Bisericani, care a trăit sărac în munte timp de 60 de ani; apoi pe Chiriac din Tazlău, Epifanie de la Voroneţ, Partenie de la Agapia, cum şi Ioan de la Râşca, arhiepiscopul cel sfânt şi luminat; pe Inochentie de la Probota şi pe Evstatie".

S-a adăugat această înştiinţare aici, ca nu prin trecerea vremii, să se facă cu totul necunoscuţi aceşti cuvioşi părinţi, la neamul cel mai de pe urmă; apoi ca să se arate, că din toate neamurile îşi alege Dumnezeu pe robii Săi, cei ce urmează voii şi poruncii Lui; Căruia şi de la noi păcătoşii se cuvine slavă, cinste şi închinăciune, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, Dumnezeului celui în Treime slăvit, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Sfârşit şi lui Dumnezeu laudă!

CUPRINS

Introducere, Arhimandrit Ioanichie Bălan 5

Ziua întâi
Sfântul Prooroc Naum 9
Sfântul şi Dreptul Filaret cel milostiv 9
Sfântul Mucenic Anania Persul 29

Ziua a doua
Sfântul Prooroc Avacum 30
Sfânta Muceniţă Miropia 31
Cuvioşii Ioan, Iraclemon, Andrei şi Teofil 32
Cuviosul Părinte Atanasie, închisul din Pecersca 33

Ziua a treia
Sfântul Prooroc Sofonie 35
Cuviosul Părinte Ioan Tăcutul 35
Cuviosul Părinte Sava 47
Cuviosul Părinte Teodul 52

Ziua a patra
Sfânta Muceniţă Varvara 53
Sfântul Ioan Damaschin 64
Cuviosul Ioan, episcopul Polivatului 78

Ziua a cincea 79
Sfântul Sava cel Sfinţit 116
Cuvioşii Părinţi Carion şi Zaharia 118
Cuviosul Părinte Nectarie 123

Ziua a şasea
Sfântul Ierarh Nicolae, făcătorul de minuni 146
Cuviosul Nil, făcătorul de minuni 160
Sfânta Mucenică Filoteia de la Argeş 162

Ziua a şaptea
Sfântul Ierarh Ambrozie al Mediolanului 173
Cuviosul Părinte Patapie 176

Ziua a opta
Zămislirea Sfintei Fecioare Maria de către Sfânta Ana 177
Cuviosul Ştefan cel Strălucit 178

Ziua a noua
Sfinţii Mucenici Mina, Ermoghen şi Evgraf 196
Cuviosul Părinte Nicon cel uscat de la Pecersca 216

Ziua a zecea
Sfântul Ierarh Spiridon, făcătorul de minuni 220

Ziua a unsprezecea
Cuviosul Părinte Daniil Stâlpnicul 237
Cuviosul Părinte Nicon cel uscat de la Pecersca 258

Ziua a douăsprezecea
Sfânta Mucenică Lucia fecioara 263
Sfinţii Mucenici Tirs, Levchie şi Calinic 274
Sfinţii Mucenici Filimon, Apolonie şi cei împreună cu dânşii 282

Ziua a treisprezecea
Sfinţii Mucenici Evstratie, Avxentie, Evghenie, Mardarie şi Orest 289
Sfântul Mucenic Elefterie şi maica sa, Antia 293
Sfântul Ştefan Mărturisitorul 311
Cuviosul Pavel cel Nou 311

Ziua a patrusprezecea
Sfinţii Mucenici Tirs, Levchie şi Calinic 317
Sfinţii Mucenici Filimon, Apolonie şi cei împreună cu dânşii 336
Sfântul Mucenic Elefterie şi maica sa, Antia 357
Sfântul Ştefan Mărturisitorul 364
Cuviosul Pavel cel Nou 372

Ziua a cincisprezecea
Sfântul Prooroc Agheu 380
Fericita Teofana împărăteasa 384

Ziua a şaisprezecea
Sfinţii Prooroci Daniil, Anania, Azaria şi Misail 404
Sfântul Mucenic Sebastian şi cei împreună cu dânsul 413
Sfântul Ierarh Modest, Arhiepiscopul Ierusalimului 422
Sfântul Daniil Sihastrul de la Voroneţ 429

Ziua a şaptesprezecea
Sfântul Mucenic Bonifatie 437
Sfântul Ierarh Bonifatie Milostivul, Episcopul Ferentiei 441
Sfântul Ierarh Grigorie, Arhiepiscopul omiriţilor 445

Ziua a optsprezecea
Sfântul Mucenic Sebastian şi cei împreună cu dânsul 450
Sfântul Ierarh Modest, Arhiepiscopul Ierusalimului 454
Sfântul Daniil Sihastrul de la Voroneţ 458

Ziua a douăzecea
Sfântul Sfinţit Mucenic Ignatie Teoforul 462
Sfântul Ierarh Filogonie, Patriarhul Antiohiei 466

Ziua a douăzeci şi una
Sfânta Mucenişă Iuliana fecioara şi cei împreună cu dânsa 414
Sfântul Ierarh Petru, Mitropolitul Kievului şi a toată Rusia 422
Sfântul Mucenic Temistocle 426

Ziua a douăzeci şi doua
Sfânta Mucenişă Anastasia, vindecătoarea de boli şi cei împreună cu dânsa 427

Ziua a douăzeci şi treia
Sfinţii zece Mucenici din Creta 443
Sfântul Ierarh Nifon, Episcopul Constanţianei 446

Ziua a douăzeci şi patra
Sfânta Mucenişă Evghenia fecioara 468
Cuviosul Nicolae monahul 490

Ziua a douăzeci şi cincea
Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos 492
Cuvânt al Sfântului Ioan Damaschin la Naşterea Domnului . 502

Ziua a douăzeci şi şasea
Sfântul şi Dreptul Iosif, logodnicul Preasfintei Fecioare Maria 515
Sfântul mucenic Eftimie Mărturisitorul, Episcopul Sardiei 517
Cuviosul Nicodim cel Sfinţit de la Tismana 517

Ziua a douăzeci şi şaptea
Sfântul Întâiul Mucenic şi Arhidiacon Ştefan 522
Sfântul Mucenic Teodor şi Cuviosul Teofan 528

Ziua a douăzeci şi opta
Sfinţii douăzeci de mii de Mucenici din Nicomidia 543

Ziua a douăzeci şi noua
Cei paisprezece mii de prunci ucişi de Irod în Betleem 559
Cuviosul Marcel, egumenul Mănăstirii Neadormiţilor 563
Cuvioşii Părinţi Marcu şi Teofil de la Pecersca 576

Ziua a treizecea
Sfânta Mucenişă Anisia fecioara 583

Ziua a treizeci şi una
Cuvioasa Melania Romana 590